

* CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ *
* SECȚIUNOGIE *

EDITURA EPISCOPIEI BARGHEȘULUI
CURTEA DE BARGHEȘ - 1994

Diac. P. I. DAVID

Caragata Eugen

**CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ
- SECTOLOGIE -**

**PENTRU CUNOAȘTEREA ȘI APĂRAREA
DREPTEI CREDINȚE
ÎN FAȚA PROZELITISMULUI SECTANT**

S-A TIPĂRIT CU BINECUVÎNTAREA
PREASFÎNȚITULUI CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI
EDIȚIA A II-A

**EDITURA EPISCOPIEI ARGEȘULUI
CURTEA DE ARGEȘ - 1994**

*Închin această lucrare apărării Dreptei credințe
întru care s-a săvârșit Sfânta Muceniță FILOFTEIA –
600 de ani (1394–1994) de la aducerea Moaștelor
sale la Curtea de Argeș de către bincredinciosul
Voievod-ctitor MIRCEA cel BĂTRÎN (1386–1418)*

AUTORUL

CUPRINS

PREFAȚĂ, de † Calinic Episcopul Argeșului	pag. IX—XII
ABREVIERI	XIII—XIV
INTRODUCERE: <i>Grija permanentă a Bisericii Ortodoxe Române pentru misiune și apărarea dreptei credințe</i>	XV—LVI

Partea I:

FENOMENUL SECTANT DE-A LUNGUL TIMPULUI

Cap. I: DE LA EREZIE LA SECTĂ	3—42
I. <i>Cauze ale pătrunderii</i> : A. Religioase (p. 6); B. Sociale (p. 7); C. Morale (p. 8); D. Culturale (p. 9); E. Psihomaladive (p. 9); <i>Motive</i> : interne (p. 10) și externe (p. 14); II. <i>Repere istorice</i> : A. Vechiul Testament (p. 17); B. Noul Testament: 1. Timpul Mântuitorului (p. 19); 2. Vremea Sf. Apostoli (p. 21); 3. Perioada postapostolică (p. 22); 4. Secte și eresuri în primele veacuri (p. 23); III. <i>Schisma cea Mare</i> : Antecedente (p. 29); Preludiul reformelor (p. 30); IV. <i>Înțelegerea corectă a unor noțiuni</i> : 1. Biserica (p. 33); 2. Confesiunea (p. 34); 3—6. Cult, erezie, schismă, sectă (p. 35); 7—9. Grupare anarhică, Comunitate dizidentă, Organizații religioase (p. 36); V. <i>Principale mișcări neoprotestante</i> : 1. Baptismală (p. 37); 2. Adventă (p. 37); 3. Pietistă (p. 38); 4. Fundamentalistă (p. 39); 5. Harismatică (p. 39); 6. Spiritistă (p. 39); 7. «Mesianică» (p. 40).	
Cap. II: «GRUPĂRI RELIGIOASE» MAI RECENTE	42—98
I. « <i>Dizidențe creștine</i> »: 1. Adventiștii reformiști (p. 44); 2. Martorii lui Iehova (p. 46); 3. Nazarinienii (p. 54); 4. Secerătorii (p. 59); 5. Betaniștii (p. 61); II. <i>Secte mistico-bolnăvicioase</i> : 1. Hliștii (p. 66); 2. Scapetii (p. 68); 3. Duhoborții (p. 69); 4. Molocanii (p. 70); 5. Ștundiștii (p. 71); 6. Inochentiștii (p. 72); III. <i>Mișcarea rascolului</i> : 1. Bezpovovții (p. 76); 2. Popovții (p. 77); IV. « <i>Asociații</i> » spiritiste: 1. Mișcarea spiritistă (p. 79); 2. Teozofia (p. 89); 3. Antropozofia (p. 92).	
Cap. III. SECTE «MESIANICE ȘI PROFETICE»	98—133
A. — « <i>Secte moderne</i> »: I. <i>Proveniență indiană</i> : 1. Crișna (p. 100); 2. Transcedentale (p. 101); II. « <i>Mistice</i> » persano-arabe: 1. Bah'ie (p. 101); 2. Sufiști (p. 101); III. <i>Ocultism asiatic</i> : 1. Moon (p. 102); 2. Taoism-Kyopo (p. 102); IV. <i>Eclectism religios apusean</i> : 1. Biserica scientologică (103); 2. Hristos, om de știință (p. 103); 3. Fiii fericiți ai păcii (p. 104); 4. «Ufolatrii» (p. 104); 5. Mormonii (p. 104); 6. «Copiii Domnului»-Mo (p. 104); 7. «Calea fericirii» (p. 105); 8. Templul popoarelor (p. 105); V. <i>Secte «umane</i> »: 1. Antoinismul (p. 106); 2. Biserica creștină universală (p. 106); 3. «Prietenii omului» (p. 107); 4. Cele trei sfinte inimi (p. 107); 5. Biserica liberă (p. 107); VI. <i>Organizații teroriste «religioase</i> »: 1. Satanismul (p. 108); 2. Luciferismul (p. 109); 3. Fraternitatea albă (p. 109); 4. Ku Klux Klan — KKK (p. 109); 5. Alte grupări ... (p. 109).	
B. — <i>Cunoașterea și preîntâmpinarea de către români a prozelitismului sectant</i> : I. « <i>Psihologia</i> » sectelor: A. Rațiunea (p. 114); B. Sentimentul (p. 115); C. Voința (p. 116); II. <i>Câteva procedee de prozelitism</i> (p. 118); III. Indatoriri ale misionarului român (p. 121); IV. <i>Posibilitatea readucerii</i> : A. Purtarea preotului (p. 126); B. Recomandări (p. 129).	

* Partea a II-a:

DENOMINAȚIUNI CREȘTINE, GRUPĂRI SEPARATISTE

Cap. IV: CULTE RELIGIOASE MAI NOI ÎN ROMÂNIA	134—165
1. <i>Cutul creștin baptist</i> : origine (p. 134); învățătură (p. 137); răspândire (p. 138 — ... în România, p. 139). 2. <i>Cutul adventist de ziua a șaptea (AZS)</i> : origine	

- (p. 143); răspîndire (în România, p. 146); concepții (p. 147). 3. *Cultul creștin după Evanghelie*: apariția (p. 151); răspîndire (în România, p. 152); concepții (p. 153). 4. *Cultul penticostal*: origine (p. 157); doctrină (p. 159).
- Cap. V. GRUPĂRI SEPARATISTE ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ 165—186
- A. *Tendințe centrifuge*: I. *Oastea Domnului*: 1. Istoric (p. 166); 2. Reintegrare (p. 168); II. *Mișcarea anticalendaristică*: 1. Origine (p. 170); 2. Mijloace de convingere (p. 174); III. *Alte rătăcirii* (p. 176). Îndrumări speciale (p. 176).
- B. *Manifestări ocultiste*: «Vrăji», magie, superstiții (p. 178); Îndatoriri (p. 184).

× Partea a III-a:

INTERPRETAREA GREȘITĂ A EVANGHELIEI

- Cap. VI: DUMNEZEU — IZVORUL REVELAȚIEI DIVINE 188—234
- I. *Existența în Sine* (p. 190), obiecții (p. 191); credința și faptele bune (p. 192); minunea și profeția (p. 193); I. *Sfînta Scriptură — Biblia*: «Bibliile» confesionale (p. 196); A. Înțelegerea (p. 204). B. «Dictarea» (p. 206); C. Tălmăcirea (p. 206); D. Respectul (p. 210); II. *Sfînta Tradiție — Predania* (p. 213); «tradițiile» (p. 216), obiecții (p. 217); III. *Lucrarea Sfintei Treimi*: obiecții (p. 225); «glosolalia» (p. 226); Pronia (p. 227); IV. *Maica Domnului*, respingerea preacinstirii (p. 231); obiecții: «frații» Domnului (p. 233).
- Cap. VII: BISERICA — ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU 234—259
- A. *Biserica, obștea credincioșilor*, obiecții (p. 236); B... *locăș de închinare* (p. 239); C. *Raportul cu lumea*: Statul (p. 245); societatea (cultură și progres, p. 249); D... «Bisericile» creștine (p. 253); Parohia... (p. 255).
- Cap. VIII: PRINCIPALELE MIJLOACE PENTRU MÎNTUIRE 259—354
- A. *Sfintele Taine*, obiecții (p. 261): 1. *Botezul*, obiecții (p. 266); Necesitatea botezării pruncilor (p. 269); 2. *Mirungerea* (p. 273); 3. *Mărturisirea* (p. 276); 4. *Împărtășania* (p. 280); 5. *Preoția* (p. 285); 6. *Cununia* (p. 292); 7. *Masulul* (p. 298); B. *Cinstirea unor obiecte și imagini sfinte* (p. 303): I. *Chipul lui Iisus* (p. 305); 2. *Sf. Cruce* (p. 306); obiecții-cinstire (p. 314), semnul (p. 316); 3. *Ingerii și sfinții* (p. 321); 4. *Icoane* (p. 326), obiecții (p. 331); 5. *Moaște* (p. 335), obiecții (p. 340); C. *Ierurgii* (p. 344), obiecții (p. 348); D. *Mijloace pentru desăvîrșire*: postul (p. 350; obiecții, p. 352).

Partea a IV-a:

DOCTRINE ȘI PRACTICI SPECIFICE UNOR SECTE

- Cap. IX: «ÎNAPOI» LA FENOMENUL FARISEIC ȘI SADUCHEIC 356—371
- I. *Cultul*: public (p. 357), obiecții (p. 359); particular (p. 360); *Duminica* (p. 362), obiecții (p. 365); *Mîncăruri «curate»* (p. 367).
- Cap. X: FRICA DE MOARTE ȘI ESHATONUL SECTANT 371—392
- I. *Venirea a II-a* (p. 371, obiecții, p. 374); 2. *Calculule* (p. 377); 3. *Mileniul* (p. 387).
- Cap. XI: ROSTUL RUGĂCIUNILOR PENTRU CEI ADORMIȚI 393—417
- A. *Sufletul și tainele sale* (p. 394); B. *Necromafia și reîncarnarea* (p. 401); *Pomenirile* (p. 405); obiecții (p. 407); C. *Înțeleapta pedagogie în legătură cu Parusia* (p. 413).

Partea a V-a:

ANEXE: ÎNȚELEGEREA UNOR TEME SPECIALE

- Cap. XII: «BIBLIA» BRITANICĂ, O TRADUCERE SECTANTĂ 418—436
- Cap. XIII: RÎNDUIALA TRADIȚIONALĂ A CITIRII SF. SCRIPTURI 437—447
- Cap. XIV: ADORAREA CHIPULUI („Giulgiu“) LUI HRISTOS 448—461
- INDICE SPECIAL ȘI NECESAR 462—468
- DIN ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ ÎN SPECIALITATE A AUTORULUI 469—472
- EPILOG 473—476
- CUPRINSUL (lb. franceză, p. 477; engleză, p. 480; germană, p. 483; rusă, p. 486) 477—488

CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ

Lucrare pentru înțelegerea fenomenului sectant
și prevenirea prozelitismului neoprotestant

..Trebuie să existe între voi erezuri
pentru a străluci dreapta credință ...
(I Corinteni XI, 19)

... iar cel care nu mărturisește că IISUS
CRISTOS a venit în trup, acela este amăgitorul,
acela este ANTHRISTUL...
(Ioan I, 14; II Ioan 7)

SFĂTUIRE ȘI ÎNDEMN

Este cunoscut, în deobște, că Argeșul a fost cetate dacică, aici în Argeș (Argedava), cu sanctuare și vârfuri sfinte ale munților Făgăraș care stau veșnic ca o pânză de lumină spre Soare.

Nu în zadar râul Argeș a fost considerat izvor sfânt (Ordessos) și izvoditor de lumină.

Neamul nostru strămoșesc ortodox este de origine apostolică, precum spun bătrânele cărți. Sfântul Andrei, cel întâi chemat de Domnul Iisus Hristos (Ioan 1, 40) a fost trimis pentru a semăna credința cea adevărată în Dumnezeu, la evlavioșii getodaci (Eusebiu de Cezareea, Istoria eclesiastică, IV).

Mai târziu, după furtuni și valuri de toate felurile, Iachint de Vicina (Dobrogea) este adus ca mitropolit la Argeș (1359) pentru toți românii fiind numit și exarh al plaiurilor ungurene...

Din Mitropolia Argeșului de atunci, a plecat puterea lucrătoare a harului arhieriei lui Hristos peste toate ținuturile românești, iar lumina Evangheliei a luminat și luminează prin cuvântul celor trimiși hirotoniți prin toate cetățile străbune: Tomis, Tibiscum, Bălgrad, Râmeț, Sibiu, Napoca, Arad (Ziridava), Hotin, Cernăuți, Suceava, Chișinău, Ismail, Cetatea Albă, Albania, Macedonia, locuri și cetăți, cu nume vechi sau mai noi.

Astăzi, Eparhia Argeșului după 40 de ani (1949–1989) de la desființare, ca un prunc renăscut, încă în fașe, a pornit la drum nou, după putere, cu cele necesare creșterii.

Nu spre lauda noastră, ci spre slava lui Dumnezeu, între sfinți închinat am organizat încă din anul 1990 Seminarii Teologice Liceale la: Turnu Măgurele, Pitești și Argeș, Școală post liceală de Cântăreți și învățători I–IV la Turnu Măgurele, Facultatea de Teologie din cadrul „Universității Pitești”, cu cele patru secții; Școala de Muzică bisericească de la Domnești, tipografie, editură, revistă, fabrică de lumânări, s-au redeschis mănăstiri și schituri, sunt în curs de realizare sihăstrie și locuri de permanentă priveghere, întăriți de harul lui Dumnezeu, de ctitoria Basarabilor și a lui Neagoe Vodă și de permanenta mijlocire a Maicii Domnului – Mijlocitoarea, a Sfintei Filoftea, ocrotitoarea locurilor, care ne vor ajuta să restaurăm și să consolidăm toate sfintele ctitorii, potire de har și de lumină. Este adevărat că neamul nostru românesc, creștin prin naștere și rezistent prin dreapta credință și sfinte nevoițe duhovnicești, a fost surprins de avalanșa sectară, declanșată în numele noii „democrații”, după Decembrie 1989. Au apărut și o mulțime de cărți scrise de autori neavizați, tipărindu-se fără avizul autorizat al Bisericii. Era nevoie de un răspuns concret; acesta l-a dat Editura Eparhiei Aradului prin tipărirea Călăuzei creștine, Arad, 1987.

Lucrarea s-a epuizat imediat.

Din numărul de exemplare primite de Centrul Eparhial Argeș abia am putut asigura profesorii de teologie din Eparhie, cerințele depășind așteptările.

Luând aminte la cele de mai sus, am solicitat autorului prezentarea unei noi ediții. În urma aprobării de către Consiliul Eparhial, autorul a răspuns dorinței noastre pentru pregătirea materialului, în forma primei ediții, cu câteva precizări, dar cercetătorii în specialitate vor beneficia în viitor și de o nouă lucrare, amplă, în cadrul Catedrei de Îndrumări misionare și Ecumenism de la Facultatea de Teologie din cadrul „Universității București”.

Este un ales prilej, pentru Părintele Profesor Dr. Petru David să ne ofere acum, o parte din rodul muncii sale de la Altar, catedră și de pe ogorul misionar-pastoral ortodox român.

Așadar, lucrarea de față corespunde nivelului misionar-pastoral și ecumenic al zilelor noastre și în același timp, cartea este o enciclopedie de cultură teologică, de informare generală; aproape fiecare pagină degajă un fierbinte patriotism îmbrăcat în platoșa dreptei credințe. Nu numai că se studiază temele respective, ci și se meditează adânc asupra păstrării Legii strămoșești, asupra atacurilor de tot felul venite de la diavolul și slujitorii lui (Luca XXI, 36), precum și de la vrăjmașii văzuți și nevăzuți.

Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: „Stați neclintiți în ceea ce ați primit și să nu vă abateți cumva de la dreapta credință” (Evrei XI, 1; II Corinteni I, 24; Efeseni IV, 5; Coloseni II, 7).

† Calinic
Episcopul Argeșului

11 Aprilie 1994
Sf. Ierarh Calinic
de la Cernica

IISUS HRISTOS
Calea, Adevărul și Viața...

IOAN XIV, 6

DACĂ HRISTOS N-AR FI ÎNVIAT,
Zadarnică ar fi credința noastră
și fără rost prppovăduirea!...

I CORINTENI XV, 14-20

ABREVIERI ȘI COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE

BOR	= Biserica Ortodoxă Română ¹
CPB	= Carte comună de rugăciune ²
DELR	= Dicționar explicativ al limbii române ³
DER	= Dicționar enciclopedic român ⁴
DFC	= Dicționar al credinței creștine ⁵
DIB	= Dicționar de interpretare a Bibliei ⁶
DNT	= Dicționar al Noului Testament ⁷
DPCR	= Dicționar practic de cunoștințe religioase ⁸
DTC	= Dicționar de teologie catolică ⁹
DTO	= Dicționar de teologie ortodoxă ¹⁰
EB	= Enciclopedia Bibliei ¹¹

1. Revista oficială a Bisericii Ortodoxe Române, apare la București.
2. *The Book of Common Prayer*, University Press, Oxford. Diferite ediții.
3. Editura Academiei Române, București, 1975.
4. Editura Academiei: vol. I, București, 1962; vol. II, București, 1964; vol. III, București, 1965; vol. IV, București, 1966.
5. *Dictionnaire de la Foi Chrétienne*, Les éditions du Cerf, 2 vol., Paris, 1968 și în special: N. Balca, *Istoria filosofiei antice*, Ed. Institutului biblic și de Misiune al BOR, București, 1982.
6. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*. An illustrated Encyclopedia... Editor, Abingdon, 1963, Nashville, vol. I-IV, plus Supplementary volume, ... 1976. De asemenea, se pot consulta, pentru completarea informațiilor, cele 12 vol.: *The Interpreter's Bible*, aceeași editură, 1980. Rămîne totuși clasic și *Dictionnaire of the Bible*, Ed. James Hastings... (vol. I-IV, plus vol. V - Extra volume with indexes), Edinburg, 1906.
7. Autor, Pr. Dr. Ioan Mircea, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1985. S-a folosit din plin *Dictionnaire de la Bible*, publié par F. Vigouroux, Paris, 1926 (șase volume), în unele privințe depășit de cercetările moderne. Pentru probitate științifică se recomandă: Karl Rahner, *Kleines Theologisches Wörterbuch*, Freiburg im Breisgau, 1967. Pentru amănunte rămîne clasic *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, publiée par F. Cabrol et H. Leclercq, Paris, 1924 (vol. 1-14).
8. *Dictionnaire pratique des connaissances religieuses*, J. Bricout, vol. I-VI, Paris, 1925-1928, cu „Supplément 1929-1933“ sub direcția: G. Jacquement. *Completare: Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique*. Doctrine et histoire tom. I, Paris, 1937... fascicola LXXXVIII, 1987...
9. *Dictionnaire de Theologie Catholique*... Paris, 1923; *Dictionnaire des mystiques et des écrivains spirituels*, Robert Morel éditeurs, Paris, 1968.
10. Autor Pr. Prof. Ioan Bria, Editura Institutului Biblic, București, 1981 (Olanda, 1986). Pentru precizări și completări se mai pot consulta: *A Dictionary of Christian Bibliography*, Ed. William Smith, London, (vol. I, 1877; vol. II, 1880; vol. III, 1887; vol. IV, 1892); *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, F. L. Cross, Second Edition, Ed. by F. L. Cross and E. A. Livingstone, London Oxford Univ. Press, New York, Toronto, 1974; L. Bouyer, *Dictionnaire théologique*, Desclée, 1963.
11. *Enciclopedia della Biblia*. Elle di ci. Torino-Leumann, Ediciones Garriga, S. A. Barcelona, vol. I-VI, 1969-1971. Și *La Sainte Bible*, tipărită sub auspiciile UNESCO (Paris, 1961, - trei volume -, 1965, 1974).

EJ	= Enciclopedia iudaică ¹²
ESL	= Enciclopedia sectelor din lume ¹³
ETO	= Enciclopedia teologică ortodoxă ¹⁴
GB	= Glasul Bisericii ¹⁵
GTB	= Ghid tematic pe temeul Bibliei ¹⁶
ICO	= Invățătura de credință ortodoxă ¹⁷
ÎNDR. MIS.	= Indrumări misionare ¹⁸
MA	= Mitropolia Ardealului ¹⁹
MB	= Mitropolia Banatului ²⁰
MMS	= Mitropolia Moldovei și Sucevei ²¹
MO	= Mitropolia Olteniei ²²
MS	= Mysterium Salutis ²³
NCE	= Noua Enciclopedie catolică ²⁴
NGA	= Noul ghid și almanah al religiilor din S.U.A. ²⁵
Ort.	= Revista Ortodoxia ²⁶
RT	= Revista teologică ²⁷
SM	= Sacramentum Mundi ²⁸
ST	= Studii teologice ²⁹
TR	= Telegraful român ³⁰

12. *Encyclopaedia Judaica*, Ierusalim, 1972, 16 vol. plus Index (1 vol).
13. *Encyclopédie des sectes dans le monde*, Christian Plume, Xavier Pasquini. Colléction „Connaissance de l'Etrange“, Edition Henri Veyrier, Paris, 1984. A se vedea și precizările din *Mic Dicționar filosofic*, București, 1955; *Mic Dicționar mitologic greco-roman*, alcătuit de Anca Balaci, București, 1966.
14. Православная Богословская Энциклопедия. Sub redacția Prof. A. Lopuhin (Tom I/1900; II/1901; III/1903; IV/1904; V/1905). Traducere și în limba română a Patriarhului Nicodim: *Istoria biblică*. În același context se pot consulta Enciclopediile: britanică, franceză, germană, spaniolă, suedeză etc. și în special Ορθοχρητική και νοική Εγκυκλοποιδεια, Αθηναι; vol. I/1962; 2 și 3/1963; 4 și 5/1964; 6/1965; 8,9 și 10/1966; 11/1967; 12/1968.
15. Revista oficială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, apare la București.
16. ... în dialogul asupra credinței creatine, în „Îndrumător pastoral, misionar și patriotic, și în extras, București, 1985
17. Ediția Institutului Biblic și de Misiune ortodoxă, București, 1952 și ediția 1988 (în lucru).
18. Ediție colectivă sub îndrumarea P.C. Pr. Prof. Dumitru Radu. Editura Institutului Biblic și de Misiune..., București, 1986 și „Îndr.“ - Îndrumător misionar patriotic al fiecărei Eparhii.
19. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropoliei Ardealului, apare la Sibiu.
20. Revista oficială a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului și Mitropoliei Banatului, apare la Timișoara.
21. Revista oficială a Arhiepiscopiei Iașilor și Mitropoliei Moldovei și Sucevei, apare la Mănăstirea Neamț.
22. Revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei și Mitropoliei Olteniei, apare la Craiova.
23. *Dogmatique de l'histoire du salut...*, Paris, 1969... (15 volume), vol. 1-4/1969; 5 și 15/1970; 6/1971; 12 și 13/1972; 10/1974; 11/1975.
24. *New Catholic Encyclopedia*, San Francisco, Toronto, London, Sydney McGraw Hill Book Company, Washington, 1967 (vol. 1-14 + vol. 15 - Index). *A New Catechism. Catholic Faith for Adults*, with supplement... Frowbrige & London, ISBN, Ediția a IV-a, 1971.
25. *A New Guide and Almanach...* New York, 1975.
26. Revista Patriarhiei Române, conține Probleme interconfesionale, apare la București.
27. Revista de studii a Academiei Șaguniene, a apărut la Sibiu.
28. *Sacramentum Mundi. An Encyclopedia of Theology*. Edited by Karl Rahner with Cornelius Ernst and Kevin Smyth. Burns & Oates (vol. 1 și 2/1968; vol. 3 și 4 și 5/1969; vol. 6/1970).
29. Revista Institutelor teologice ale Bisericii Ortodoxe Române (București și Sibiu), apare la București.
30. Foaie diecezană, apare la Sibiu.

GRIJA PERMANENTĂ A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PENTRU MISIUNEA CREȘTINĂ ȘI APĂRAREA DREPTEI CREDINȚE

Cuvînt de îndreptățire. – Printre formele de manifestare a înțelegerii testamentului Mîntuitorului Hristos: „ca toți să fie una“ (Ioan XVII, 21) în lumea creștină de azi, se înscrie la loc de cinste *Ecumenismul local*. Unii au scris și mai mulți înclină să creadă că această formă spre dialog sau spre unirea denominațiunilor creștine „este“ o descoperire a timpurilor noastre. Și este cu adevărat o „descoperire“ pentru aceia care nu mai au unitate, n-au știut ce este autonomia și nici n-au auzit de autocefalie. Unii creștini de astăzi – și chiar Biserici membre în una sau în toate organizațiile ecumenice importante din contemporaneitate – consideră ecumenismul o nouă formă, evolutivă a creștinismului „modern“. Or, asemenea concepție este periculoasă atît pentru Biserica lui Hristos, cît și pentru oricare dintre organizațiile creștine care doresc sincer unirea lor cu alții sau prin alții și „se străduiesc împreună spre unitatea în credință.“¹

Ecumenismul local nu este o încercare sau o descoperire nouă de a ieși din impas, ci mai degrabă o formă de conviețuire, de înțelegere a Bisericilor dintr-o țară sau alta, dintr-un stat, regiune sau continent în vederea acțiunii comune spre un ideal, dacă nu religios măcar unul național, regional de împăcare, de liniște, de întrajutorare, de colaborare a cultelor sau religiilor respective.

Acest fel de ecumenism este mai vechi decît creștinismul, dovadă: *religiile Indiei* totdeauna au colaborat între ele; *religiile Chinei*, diferite în doctrină, s-au unit pentru unitatea morală și aceeași cugetare, ceea ce a dat naștere unei civilizații de milenii; *religiile Egiptului* au colaborat toate recunoscînd demnitatea Faraonului și ridicarea de monumente pentru eternitate; *religiile Greciei* antice prin colaborare locală au creat opere nemuritoare (Delfi, Milet, Partenonul etc.); *religiile romanilor*

1. Aceasta este de fapt „Declarația“ sau statutul de bază pentru oricare organizație ecumenistă, Petru I. David, Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățămîntul teologic superior, în „Ort“, XXXIII (1981), nr. 4, p. 501–531 (în continuare: Preocupări ecumeniste...).

au dus împreună – cu toată puzderia zeităților – la „Cultul împăratului“, la nașterea altor zei sau la dispariția multora. La fel s-au petrecut lucrurile în *religiile celților*, ale *germanilor*, ale civilizațiilor *precolumbiene*, *africane*, *australiene* etc...²

De asemenea și nu lipsit de importanță, este *fenomenul local în religia strămoșilor noștri geto-daci*, care a dus la recunoașterea civilizației de sub sceptrul lui Burebista sau, mai târziu, cel al lui Decebal.³

În statele vechi așa-zise teocratice și ne referim chiar la poporul biblic, respectul între religii totdeauna a adus încredere și pace, siguranță, colaborare și belșug. Așadar, *ecumenismul* nu este o descoperire a timpurilor noastre, ci o dezvelire a noilor forme de conviețuire, o cale bătătorită de toate popoarele cu civilizații înalte și cu diferite religii. Ecumenismul este cultivat în societăți cu un grad ridicat de cultură și civilizație, de aceea i se caută originea, i se cercetează și i se arată perspectivele, este recunoscut de legile statelor și înscris în tratate sau convenții internaționale.⁴

I. RESPECTUL PENTRU CREDINȚA ALTUIA

Revenind la situația noastră, a românilor dreptslăvitori, dintru început, Biserica Ortodoxă Română a practicat, a susținut și a încurajat conviețuirea între culte și naționalități. *Credința dreaptă*, evlavia curată a românilor au creat starea de liniște și siguranță și celor de alte credințe. Fiind organizată odată cu nașterea poporului român, Biserica Ortodoxă a fost în trecutul nostru cea mai importantă instituție de cultură și progres. Această situație s-a datorat dogmelor creștine comune tuturor Bisericilor locale, cultului și canoanelor Sinoadelor ecumenice și locale care precizau, în același timp, stabilitatea în credință și atitudinea corectă față de cei de alte credințe.

Este prea cunoscut faptul, dar repetăm, că peste poporul nostru au migrat în primul mileniu peste douăsprezece neamuri. Unele au trecut lăsând doar urmele cailor, altele ne-au pîrjolit, iar altele s-au înfrățit cu strămoșii noștri fiind asimilate în masa autohtonilor. Această *asimilare* a început lent prin cel mai eficace mijloc: convertirea la creștinism dar și prin alte mijloace asemenea celui dintîi: *respectul pentru credința altuia*. Ierarhii de sub jurisdicția Tomisului erau dați exemplu de ortodoxie de către împăratul Bizanțului, în perioada Sinoadelor ecumenice. Sf. Teotim

2. Prof. Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Ed. Inst. Biblic, București, 1982, p. 63–82; 95–117; 195–262; 263–313; Mircea Eliadé, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, trad. București, 1981, p. 196–225.

3. P. I. David, *Aspecte ale vieții spirituale a tracodacilor în epoca lui Burebista*, în „MO“ (1980), nr. 7–9, p. 574–594.

4. Idem, *Ecumenismul local al cultelor din România*, în „Almanah 1985“ Editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală și Occidentală, Paris, 1985. A se vedea: „Declarația“ asupra Drepturilor omului (Paris, 1948, 10 decembrie); *Convenția pentru nediscriminarea în învățămînt* (Paris, 1960, la noi: *Decretul 149/1964*).

de Tomis propovăduia „și convertea pe goți și pe huni”.⁵ Ulfila este cîștigat de arieni, dar își însușește limba strămoșilor noștri și alcătuieste alfabetul runic, traducînd și Biblia în limba gotică.⁶ Martirii și mărturisitorii credinței creștine sînt autohtoni sau străini, dar înfrățiți în același duh al Evangheliei.⁷

După perioada persecuțiilor împăraților romani – de la Nero (54) la Dioclețian (304) – și mai ales după Edictul de la Milan (313), Ecumenismul ia forma respectului reciproc în fața legii care apăra libertatea religioasă și dreptul ei de manifestare.⁸ Iată un salt deosebit al stabilității ecumenismului. Nici după decretarea de către Teodosie cel Mare a Bisericii creștine ca religie de stat, în părțile noastre nu s-au semnalat cazuri de „supremație”. Excepție au făcut unii ierarhi bizantini. Și din răspunsul Romei la această „excepție” s-a născut Schisma cea Mare (1054), dovadă a lipsei de dialog, de colaborare și, în același timp, tulburarea ecumenicității generale pînă în zilele noastre.

Situația de despărțire a Bisericii creștine, „schizma ambițiilor”, a tulburat ecumenismul, a favorizat prozelitismul musulman, a trezit fanatismul sectelor, a produs instabilitate în lumea de atunci.

Din nefericire, începutul mileniului al II-lea aduce lumii creștine tulburare și este pusă în cumpănă ecumenicitatea Bisericii, iar colaborarea, respectul și conviețuirea religiilor se transformă în acuzații și persecuții reciproce, redeșteptînd ereziile abia potolite în epoca ecumenicității. Prin acuzațiile permanente între Apus și Răsărit nu se făcea altceva decît să se încurajeze ereziile și să crească hăul prăpastiei despărțirii.⁹ În loc de misiune comună la neamurile migratoare, de acum se ivește o adevărată concurență între Apus și Răsărit pentru „grabnică convertire”, apelîndu-se chiar la corporații călugărești și armate imperiale. Odată cu „apariția” mahome-

5. Pr. N. Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența Episcopiei Tomisului*, în „BOR” LXXXVIII (1969), nr. 9–10; p. 966–978; *Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești*. Lucrare alcătuită din încredințarea Sf. Sinod, sub directa purtare de grijă a I. P. S. Nestor, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei. Tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al BOR, București, 1987, *Sf. Bretanion și Sf. Teotim...* p. 160–172.

6. I. P. S. N. Corneanu, *Biblia lui Ulfila*, în „MB”, XX (1970), nr. 7–9, p. 550–558 și alte amănunte: P. I. David, *Hristos – cheia scripturii*, în „Ort.”, XXXV (1981), nr. 2, p. 224–228; Idem, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sf. Scripturi*, în „MB” XXXV (1984), nr. 3–4, p. 128–138.

7. *Sfinți români...*, p. 172–177; Diac. P. I. David, *Primii martiri cunoscuți pe teritoriul Patriei noastre*, în „MO”, XXIV (1972) nr. 3–4, p. 277–281.

8. Constantin cel Mare a rămas pînă la sfîrșitul vieții „Mare preot” păgîn, ca dovadă a libertății religioase a cetățenilor Imperiului său și consecvenței lui față de Edict (Ion Barnea, Octavian Iliescu, *Constantin cel Mare*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1982, p. 68–72).

9. T. M. Popescu, *Privire istorică asupra schismelor, ereziilor și sectelor...* în „ST”, II (1950), nr. 5–6, p. 347–394.

anismului, se redeșteaptă fanatismul religios, iar ordinele călugărești și cruciadele creștine“ însângerează, pentru a cîta oară!, Crucea lui Hristos.

Biserica Ortodoxă Română, ca și celelalte Biserici ortodoxe se rugau, în continuare, „Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfințelor lui Dumnezeu Biserici și, pentru unirea tuturor“!

II. DAR CEI CARE LA NOI AU VENIT, CU PACE I-AM PRIMIT

Înaintașii noștri, ca și părinții lor, au socotit pămîntul un dar al lui Dumnezeu și de aceea, cei care au venit aici cu pace și bucurie au fost primiți ca frați. Această tășietate între poporul român și minoritățile conlocuitoare s-a consolidat, s-a continuat și este trainică și astăzi. Este adevărat, au fost și cazuri neplăcute cînd rincipii și regi migratori, străini de tradițiile noastre, și-au declarat supremația, au încercat dislocarea populației și au impus alte legi și credințe, desnaționalizarea și erbia.¹⁰ În această situație, românii și-au apărat cu fermitate dreptul la o viață liberă și independentă, la integritatea teritoriului național.¹¹

În focul luptelor de eliberare socială și națională care au întărit sentimentul de unitate și solidaritate, adevărații credincioși au învățat să se respecte, să se cunoască și să renunțe la antagonisme – inclusiv cele religioase.¹²

O treaptă superioară a aspectului solidarității a fost apărarea pămîntului comun în fața năvălitorilor. Sașii, în secolul al XIII-lea, cereau ajutor voievozilor români pe peste Carpați și toți, la un loc s-au opus invaziei mongole (1241).

Ivindu-se pericolul otoman, românii, maghiarii, germanii au înțeles chemarea impului și au colaborat cu *Mircea cel Mare* (Rovine, 1394, Nicopole, 1396), cu *Ștefan cel Mare* (Belgrad, 1456), cu *Vlad Țepeș*, dar mai ales cu *Ștefan cel Mare* (1475) și cu *Mihai Viteazul*, Domnul primei Uniri. Acesta din urmă, Mihai Vodă (1601), reface vechea Dacie. Așa precum „cel mai puternic și mai drept dintre

10. *A 38-a Conferință interconfesională*, în „ST“ XXXIV (1982), nr. 3-4, p. 260-266, tema: *Ecumenismul local al Cultelor religioase din România – Contribuția la unitatea poporului român*, p. 266-272. Celelalte două referate: *Contribuția teologilor din România la promovarea ecumenismului contemporan*, de Conf. dr. Herman Pitters, p. 272-277; Prof. Gr. T. Marcu, *Ecumenismul practic local*, p. 277-283:

11. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Inst. Biblic, București, 1981, vol. 3, p. 92-112; P. I. David, *Unitatea în cuget și simțiri a românilor de pretutindeni în Revoluția din 1948*, în „MO“ XXX (1978), nr. 4-5, p. 356-365.

12. Gr. Marcu, *art. cit.*, p. 280; Gh. Speranță, *Dovezi de toleranță religioasă în țările Române*, în „BOR“, LXXXIII (1965), nr. 7-8, p. 735-751; P. I. David, *Voievodul de sine-stătător, Alexandru cel Bun*, în „Magazin istoric“, nr. 1/1982 și în „MMS“, LVIII (1982), nr. 1-2, p. 123-125; I. Beleuță, *Sunt timpurile de față prielnice pentru unirea tuturor creștinilor*, în „RT“, nr. 67/1921; p. 197-201, Idem, *Reflexii asupra bisericilor creștine*, în „RT“, nr. 8-11/1921, p. 260-262; *Atitudinea Bisericii noastre față de cei de alte credințe* (Asoc. clerului „Andrei Șaguna“, nr. 101/1923), în nr. 12/1923.

regii daci“, Burebista, reușise organizarea unui stat centralizat și independent cu toate populațiile de pe teritoriul său, același lucru îl face și Voievodul unirii tuturor românilor,¹³ respectând identitatea etnică și cultul religios al fiecărei naționalități din Transilvania.

După 1601, unirea provinciilor locuite de români s-a destrămat din cauza intervențiilor străine, dar *conștiința unității a rămas pentru totdeauna*.¹⁴ În același timp, s-a întărit sentimentul de frățietate al celor ce scoteau din pământ resurse și bogății pentru toți locuitorii, fără deosebire de naționalitate sau religie. De aceea, Unirea Principatelor din 1859 a trezit sentimentul unirii tuturor românilor de pretutindeni și frățietatea cu toți cei ce trăiesc de veacuri alături de ei. În același timp, „anul înțelepciunii“, 1859¹⁵ a însemnat desăvârșirea Revoluției de la 1848, un hotărâtor pas înainte spre calea deplinei libertăți și unități naționale. Și pentru populația de peste Carpați se iveau zorile pentru mai bine. Astfel, în 1861, oficialitățile din Altîna – comună cu populație mixtă română-germană – a cerut lui Șaguna să ridice aici o școală. De asemenea, în comuna Sîmbotin, cu populație română-maghiară, s-a ridicat un locaș de cultură.¹⁶

La moartea mitropolitului Șaguna, episcopul luteran Teutsch a scris un necrolog cu deosebite aprecieri la adresa celui ce a fost „mare frate“, exemplu luat și de unele publicații de limbă germană din Transilvania. Același Teutsch (ajuns arhiepiscop) declara – la sfințirea Catedralei mitropolitane din Sibiu, în 1906: „datoria tuturor confesiunilor din Transilvania este aceea de a fi credincioase poporului“.¹⁷

În aceeași epocă, preotul catolic Gidafalvy propovăduia permanent pacea și buna înțelegere între confesiunile și naționalitățile conlocuitoare.¹⁸

Războiul pentru independență (1877) și intrarea României în rîndul țărilor independente și suverane ale Europei a mărit încrederea naționalităților conlocuitoare în viitorul fericit al poporului nostru, Biserica Ortodoxă Română recăpătîndu-și autonomia.¹⁹

13. *Aspecte ale vieții spirituale...* p. 590 n. ; Dr. Șt. Lupșa, *Religia strămoșilor*, în „RT“, nr. 7-8/1938, p. 341-355 și nr. 9/1938, p. 397-410.

14. *O candelă permanentă în Sanctuarul neamului: Mihai-Vodă Viteazul*, în „Îndrumătorul pastoral al Arhiepiscopiei Bucureștilor“, București, 1981, p. 212-221.

15. Titulatura, la Ț. Antonie Plămădeală, în „*Dascăli de cuget și simțire românească*“, Ed. Inst. Biblic, București, 1981, p. 325-331.

16. *Ec. local... contribuție la unitatea poporului român...*, p. 269.

17. Ț. Antonie Plămădeală, *Andrei Șaguna, cîrmuitor de oameni și îndreptător de vremuri*, în „*Dascăli de cuget...*“, p. 332-337.

18. *Centenarul independenței 1877-1977*, de Ț. Justin, în „BOR“ XCV (1977), nr. 5-6, p. 333-337; Ț. Nestor, *Contribuția patriotică adusă de clerul din părțile oltene în anii 1977-1978*, în „MO“ XXIX (1977) nr. 4-6 p. 259-288 ș.a.

19. *Întregul nr. 5-6 al revistei „BOR“ XCV (1977) este dedicat „Centenarului Independenței“.*

Războiul întâi mondial a adus iarăși grele încercări pentru țară și fiii ei, indiferent că erau români sau de alte naționalități. Și dreptatea a fost de partea celor năpăstuiți. România s-a descătușat de năvălitori prin epopoea națională a Mărășeștilor. A urmat, la 1 Decembrie 1918, unirea Transilvaniei cu Patria-mamă, care a încheiat procesul istoric de desăvârșire a statului național unitar român. Înfăptuirile naționale ale românilor au fost de mare folos și minorităților conlocuitoare. Astfel, după Adunarea de la Alba Iulia, Consiliul național săsesc a aderat la Actul românesc la data de 24 decembrie 1918, la Mediaș, hotărînd: „Avînd în vedere unirea Transilvaniei cu România și fiind convinși de importanța mondială a acestui act, sașii din Transilvania se pronunță, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România. Salută cordial poporul român și îl felicită pentru împlinirea idealurilor sale naționale. Poporul săsesc ia act nu numai de un proces istoric de importanță mondială, ci și de *drepturile legitime ale poporului român* pentru unirea și formarea unui stat“ (subl. n.).

La puțină vreme, șvabii din Banat, în Congresul de la Timișoara, din august 1919, au hotărît aderarea, în sincere și profetice cuvinte: „Secole de viață comună ne-au învățat să apreciem pe vecinii și colaboratorii noștri la justa lor valoare, și experiența din timpurile din urmă n-a făcut decît să ne întărească convingerea că *numai unirea cu România va putea să ne ofere garanțiile suficiente pentru existență și progres*, și una și alta din aceste hotărîri tinzînd la consolidarea statului național unitar român“ (subl. n.). În fața marilor probleme ale unității poporului nostru, confesiunile minorităților conlocuitoare au urmat realitățile timpului.

*

După primul război mondial a reînviat tradiția conviețuirii frățești a credincioșilor, s-a reluat practica „egalității religioase“ înscrisă în Constituție; în vederea întăririi sentimentului de unitate, s-a încercat stoparea prozelitismului confesional. De acum, în Palatul mitropolitan din București, au loc întruniri între șefii de culte și vizite ale reprezentanților sau întîistătătorilor de Biserici de peste hotare.

La *prima întîlnire* a teologilor ortodocși români cu teologii reformați, în anul 1920, părintele Gala Galaction a salutat pe premergătorii noștri: „Noi, ortodocși și protestanți, români și maghiari, trebuie să ne întîlnim în Hristos“.

De observat că înaintea constituirii celor mai importante organisme ecumenice (Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace), Biserica Ortodoxă Română a inițiat un *Comitet local al cultelor* (1925), alcătuit din 40 de membri – ortodocși, romano-catolici, greco-uniți, reformați, evanghelici-luterani, unitarieni și armeni – în contextul Mișcării „Alianța mondială

pentru promovarea prieteniei internaționale prin Biserici“ (1914–1948). Interesant de reținut este că delegații Bisericii Ortodoxe Române propuneau și altor Biserici, în conferințe mondiale: „înfrățirea naționalităților conlocuitoare“ (Atena, 1926), „liniște în Balcani și o pace mondială“ (București, 1933), „întărirea Ligii Națiunilor și colaborarea tuturor Bisericilor cu aceasta“ (Sofia, 1938).²⁰

Odată înfăptuită unirea tuturor românilor și desăvârșirea statului național unitar român, la 1 Decembrie 1918, au urmat o serie de realizări și în domeniul bisericesc. La dezvoltarea generală a țării a națiunii române contribuiseră, cu mijloacele lor specifice, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române. De aceea era o necesitate și desăvârșirea autocefaliei și autonomiei Bisericii noastre prin ridicarea scaunului de *Mitropolit Primat la demnitatea de Patriarh* și recunoașterea noii forme de către toate Bisericile Ortodoxe surori. De acum se deschid noi perspective încercării de apropiere între Biserici și confesiuni pe plan internațional, dar mai ales se trece la pacea și liniștea din familia românească prin promovarea ecumenismului local și încercarea de a i se găsi un statut de organizare liber-consimțit în noile condiții create după 1918.

Dacă pînă la această dată, *întrunirile interconfesionale fuseseră ținute convențional și întâmplător*, fără un plan de activitate, de acum liberul consimțământ și încrederea în efectul binefăcător al libertății religioase își spune cuvîntul. Este adevărat, au fost numeroase întâlniri la Centrele eparhiale ale vechilor provincii românești, dar acestea nu aveau o *bază tematică de dialog sau apropiere*. Ierarhii ortodocși căutau modalități de înțelegere, de oferire a ospitalității, dar unii reprezentanți ai cultelor naționalităților conlocuitoare manifestau oarecare reticiență față de noua situație, și față de posibilitățile asigurării unui climat de înțelegere și colaborare. Datorită prestanței ierarhilor români și activității lor neprecupețite spre binele tuturor locuitorilor României, încetul cu încetul, îndoiala clericilor și pastorilor de alte naționalități a fost treptat înlocuită cu încrederea. Pe lângă Mitropolitul Primat și apoi Patriarhul (1925) Miron Cristea, au militat permanent pentru înțelegere și pentru instituirea unui dialog bazat pe teme teologice, în special mitropoliții: *Nicolae Bălan* al Ardealului, *Nectarie* al Bucovinei, *Gurie* al Basarabiei, *Episcopul Vartolomeu* al Rîmnicului și mulți alții.

20. *Ec. local, Contribuție la unitatea ...*, p. 269; Prof. Gr. Cristescu, *Puncte de vedere pentru dezlegarea problemei religioase în zilele noastre*, în „RT“ nr. 8–10/1923, p. 262–273; Prof. I. Lupaș, *Conferință de la Sinaia*, idem, nr. 10–12/1924, p. 312–313; Dr. Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru reîntregirea neamului*, Cluj, 1925.

III. PATRIARHUL, AUTORITATE ȘI INSTITUȚIE AUTONOMĂ ȘI AUTOCEFALĂ ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Vom încerca să amintim câteva acțiuni ecumeniste locale, cu deosebit ecou internațional, ale patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române care, cum sublinia Patriarhul Iustin, și-a adus fiecare, după putință, contribuția la realitățile vremii pentru pace și spre mai bine.²¹

I. Patriarhul Miron Cristea (1925–1939) este cel care a căutat să oficializeze și să creeze un statut propriu misiunii și Ecumenismului local. Doctor în teologie, și cu preocupări literare (s-a ocupat de viața și opera lui Eminescu), fost episcop al Caransebeșului, ajuns Mitropolit primat, el este considerat *pionier al Mișcării ecumenice* și Întâiul ierarh ortodox care a propus pregătirea și întrunirea unui Mare și Sfânt Sinod al Bisericii Ortodoxe.²² Imediat după încetarea primului război mondial, ierarhii români au căutat în țară – cu reprezentanții cultelor minorităților conlocuitoare – sau peste hotare – cu înfiștători de Biserici și culte – să obțină o „apropiere a bisericilor”,²³ și mai ales întărirea unității Ortodoxiei. Congresele bisericești și teologice din acest timp (Constantinopol și Vatoped 1923–1924) au fost susținute de către întreaga ortodoxie, iar succesul lor se datorește și delegaților Bisericii Ortodoxe Române. În același timp, ierarhii sau reprezentanții ortodocși români erau participanți sau martori la marile întruniri internaționale (Paris–Trianon, 1922–1923).²⁴ Permanent se făcea apel la credincioșii diferitelor culte pentru „închegarea sufletelor în simpatie pentru împărtășirea practică...”,²⁵ pentru apropiere și colaborare, pentru înțelegere și respect, cum cerea *Cartea pastorală* a Mitropolitului-primat Miron.²⁶

A urmat *Conferința de la Sinaia* (22–23 sept. 1924) a Ligii pentru înfrățirea popoarelor prin Biserici. Această întrunire a fost *un preludiv al întăririi*

21. Alegerea, înmînarea Decretului de recunoaștere ca Patriarh... dr. Iustin Moisescu, în „BOR“ XCV (1977), nr. 7–8, p. 590–668.

22. Ideea unui sinod ecumenic a lui Miron în „BOR“ nr. 11/1925, p. 690 și nr. 5/1926, p. 293–294; Ideea este veche, vezi: *Epistola Prea Sfinților patriarhi ai Bisericii Catolice Orientale despre credința ortodoxă* – mai înainte „Epistola Patriarhilor Orientali 1848” – în „Rt“ nr. 5/1884, de Dr. N. Bălan, p. 33–36; idem, nr. 5/1909, p. 268–273; Gh. Ciuhandru, *Cîteva păreri în jurul ideii unui Sinod ecumenic*, în Idem, nr. 6–7/1921, p. 157–169. Idee valorificată de Ț. Antonie, *Opinii asupra pregătirii „Sfintului și Marelui Sinod” al Bisericii Ortodoxe* în „Ca toți să fie una”..., Ed. Inst. Biblic, București, 1979, p. 80–112; Arhim. Scriban, *Patriarhul României*, în „BOR“ nr. 1/1925, p. 65–67, 100–105, instalarea nr. 11/1925 p. 674–710; *Patriarhia românească*, în „Rt“ nr. 7/1925, p. 72–74.

23. Arhim. Scriban, *Ideea ecumenicității în vremea de față*, în „BOR“, nr. 10/1925, p. 583–592.

24. P.I. David, *O stea a diplomației mondiale: N. Titulescu*, în „MO“ XXXIV (1982), nr. 7–9, p. 486–495.

25. Arhim. Scriban, *Chemarea Bisericii Ortodoxe*, în „BOR“, nr. 4/1924, p. 222–228, nr. 6/1924, p. 342–349, 347.

26. Ț. Miron, *Mitropolit primat al României...* în „BOR“ nr. 9/1924, p. 513–515.

ecumenismului local în formare, cât și lărgirea orizontului pentru viitoarele organizații creștine mondiale.²⁷

Odată cu alegerea și instalarea primului patriarh al României în persoana lui Miron Cristea (4 februarie 1925),²⁸ înțelegerea, colaborarea și dialogul între cultele din România primesc o nouă formă, avînd în vedere și libertatea constituțională. Așa cum am văzut, întrunirile frățești din Balcani se înmulțesc: Sofia, București, Atena, Tirana, Belgrad și cheamă creștinii și Bisericile la „unire și înțelegere.”²⁹ Patriarhul Miron Cristea lansează *Chemarea*, pe lângă înțelegerea locală dintre Biserici, pentru pregătirea unui Sinod ecumenic și a unui Mare Sinod ortodox³⁰; extinde relațiile de dialog cu Biserica Angliei (Conferința de la București, 1935) și vizitează Londra (1936); cheamă Ortodoxia la înțelegerea momentului; simpatizează cu mișcările ecumeniste de tineret, încurajează schimbul reciproc de profesori și studenți teologi.

Vizita în Anglia și contactele cu personalități ecleziastice din diferite Biserici au avut o influență deosebită asupra strîngerii românilor de pretutindeni în jurul vetrei strămoșești: *România și Focul ei sacru: Biserica Ortodoxă*. În acest sens, a reorganizat misiunile ortodoxiei românești în Europa Occidentală și mai ales în Canada și SUA. Și pentru pelerinii români de pretutindeni a ridicat la Ierusalim și Iordan locașuri ortodoxe numindu-se pînă astăzi *Așezămintele românești* de la Locurile sfinte.³¹

Presă bisericească, activitatea misionară și pastorală găsesc în personalitatea Patriarhului Miron un sprijin permanent, socotind cultele și minoritățile conlocuitoare „egale și responsabile” față de țara comună, România.³² Acest principiu este valabil totdeauna pentru toți cei ce înțeleg să trăiască în pace pe acest pămînt.

27. Conferința de la Sinaia cerea mai ales „unirea Bisericilor din Balcani...”, în „BOR” nr. 1/1925, p. 161-163; *Biserica ortodoxă în țările Balcanice*, în „Rt”, nr. 11-12/1934, trad. Gr. T. Marcu, p. 416-421; *Regimul general al cultelor...* în „RT”, nr. 2/1925, p. 99-100 și 5-6/1925, p. 185-187; Aurel Radu, *În perspectiva Noului Sinod ecumenic*, în „Rt”, nr. 4/1932, p. 125-132.

28. *Alegerea și instalarea întîiului Patriarh al României*, în „BOR” nr. 11/1925, p. 674-710; R. Cîndea, *Patriarhul Miron Cristea*, în „Candela”, XXXVI (1925), nr. 3-7 p. 93.

29. De fapt Conferința de la Sinaia a fost organizată de „Liga pentru înfrățirea popoarelor prin Biserici” (subl. n.).

30. În „BOR” nr. 5/1926, p. 293-294, teză reluată, - așa cum s-a arătat - demonstrată și amplificată de către I. P. S. Antonie al Ardealului.

31. Miron - Patriarhul a cumpărat terenul pe care este ridicat edificiul „Așezămintelor românești” din Ierusalim (astăzi Str. Sviștei 46); Tr. Scorobeș, *Acțiunea misionară a Sibiului în America*, în „Rt” nr. 7-8, 1929, p. 260-285.

32. Pe larg: *Biserica Ortodoxă Română și celelalte confesiuni*, de Pr. I. Mihălcescu în „BOR”, nr. 5/1928 p. 385-394, nr. 6/1928; p. 480-487; *Legea cultelor* a fost votată, în „Rt” nr. 2-3/1928, p. 105-109; *Principiul ocrotirii celei deopotrivă...* în „Rt”, nr. 7-8/1938 p. 365-367.

Rolul social al preotului ortodox de-a lungul istoriei este în atenția timpului³³; în permanență, slujitorul a fost cu turma și pentru turmă.³⁴ Atunci când furii au venit și vigilența s-a întărit și este dureroasă constatarea că unele Biserici au folosit prozelitismul pentru „deschilnirea” românilor (1700) sau pentru supunerea lor unor stăpîniri bisericești străine (1929).³⁵

Patriarhul Miron Cristea înțelegea „unirea Bisericilor” nu numai ca un act uman, neforțat și nici politic-adeziv, ci la baza acestuia trebuia să fie convingerea în „chemarea lui Hristos”, aceasta este poziția cea reală.³⁶ În acest sens, Înaltul ierarh a înțeles să facă sau să accepte unele modificări în slujire și să pună bazele unor noi mijloace și metode misionar pastorale și cultural-educative pentru clerul și credincioșii ortodocși, care au avut influență asupra tuturor cultelor și credincioșilor lor de diferite minorități conlocuitoare. Pe lângă întruniri între reprezentanți sau șefi de culte, Patriarhul Miron căuta formarea unei conștiințe patriotice comune, a unei frățietăți de tradiții seculare împreună. Un punct important al înlăturării diferențelor de sărbători și aniversări dintre creștini, un act cultural, responsabil, de apropiere și ecou cu adevărat ecumenic a fost trecerea la îndreptarea calendarului (14 octombrie 1924). Acest fapt a constituit o bază concretă a Ecumenismului practic local a perioadei de păstorire ca patriarh a lui Miron Cristea: *calendarul comun*.³⁷

În același timp, pentru cerințele Altarelor străbune s-a intensificat activitatea editorială și grija pentru locașurile de cult prin compartimentele Institutului biblic și de Misiune Ortodoxă al cărui organizator a fost tot Întîiul patriarh.

33. Despre *Creștinismul social*, în „BOR”, nr. 8/1925, p. 457–465, nr. 1/1925, p. 7–14; nr. 2/1926, p. 72–79; nr. 3/1926; p. 116–121; *Necesitatea actuală a Apostolatului laic*, în „Rt”, nr. 3/1938, p. 90–98.

34. Foarte frumoasă frază, dar și conținutul, la † Nestor Vornicescu, *Unde-i turma acolo-i și păstorul*, Editura „MO”, Craiova, 1984, 156 p.

35. *Protest împotriva concordatului* în „BOR” nr. 6/1929, p. 537–556. Istoria se repetă în ceea ce privește imixtiunea în treburile noastre, dovadă „alegerea”, la Roma, a lui Traian Crișan ca episcop al românilor „uniți” din Transilvania; † Teoctist, *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 148–150.

36. Gh. Ghica, *Problema unirii Bisericilor creștine*, în „BOR” nr. 5/1931, p. 415–422.

37. Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului-universal*, în „BOR” nr. 1/1925 p. 49–53; *Carte pastorală* (a Episcopului Vartolomeu pentru lămurirea îndreptării calendarului), idem, p. 105–108, după hotărîrea și dezbaterile de mai înainte: Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului în Biserica Ortodoxă*, în „BOR” nr. 8/1923, 560–564; G. Naneș, *Calendarul creștinesc*, idem, nr. 12, p. 929–930, dar mai ales: *Chestiunea calendarului*, de Arhim Scriban, și *Reforma calendarului*, de St. Berechet, în idem, nr. 7/1924. Legat de calendar, s-a discutat și problema „serbării” Paștilor, dovadă: *Carte pastorală*, în idem nr. 2/1929, p. 150–159. S-a intensificat pastorația și s-a reorganizat învățămîntul, s-a alcătuit și s-au tipărit cursuri etc. Gh. Maior, *Spre o pastorală a noastră*, în „Rt”, nr. 7–8/1929 p. 226–231; *Învățămîntul religios în noul proiect* în idem nr. 41–12/1931, p. 419–432; În aceeași perioadă se reînnoiește tradiția tipăririi *Calendarelor* și „almanahurilor” cu specific regional, *Anuare* ale facultăților de teologie, *Colecții* cu lucrări Didactice și „Seria teologică”, Biblioteca populară: „Veniiți la Hristos” și mai ales colecția „Izvoarele Ortodoxiei” cu selectări din principalele opere ale Sfinților Părinți și Scriitori bisericești.

Pentru pregătirea viitorilor preoți au fost intensificate „cursurile misionare“; s-au aprobat regulamente noi; s-au emis circulare patriarhale sau eparhiale și locale.³⁸ Pentru nevoile credincioșilor s-au tipărit cărți, ziare duhovnicești, reviste cu conținut variat și mai ales s-a încurajat și s-a continuat tradiția tipăririi „almanahurilor calendare“ specifice tuturor provinciilor românești. Un început promițător pentru cler și credincioși l-a făcut patriarhul Miron și prin inițierea organizată a traducerilor Sfinților Părinți în limba română prin seria „Izvoarele Ortodoxiei“.

Gîndul permanent al Întîistătătorului era la Sfînta Scriptură. Și dacă „Biblia lui Șerban“ (1688) fusese tipărită pentru toată suflarea românească,³⁹ Patriarhul Miron inițiază tipărirea textului scripturistic revizuit de către profesorii specialiști Vasile Radu și Gala Galaction și se imprimă *Biblia din 1936*, oferind Bisericii și culturii românești un dar ales.⁴⁰

Așa cum este bine știut, Miron Cristea a făcut parte și din forurile conducătoare ale statului (regent, prim-ministru). Influența sa a fost deosebită și o dovadă de înțelegere pentru conștiința tuturor locuitorilor României, indiferent de credința religioasă sau de apartenența etnică, este și *Constituția din 1938* care prevede „...libertatea absolută a conștiinței“ și condițiile de manifestare religioasă (Art. 5, 8 și mai ales 19).

Patriarhul Miron Cristea, eminentă personalitate politică, diplomatică și ecumenică, a decedat în afara țării, la Cannes-Franța (6 martie 1939), iar rămășițele sale pămîntești au fost aduse și depuse în Catedrala patriarhală.

Miron Cristea a fost un mare patriarh, un patriot neînfricat și o complexă personalitate.⁴¹

2. Patriarhul N i c o d i m Munteanu (1939–1948), cu studii la Chișinău și Kiev, este continuator al tradițiilor de frățietate între cultele din țara noastră. Deși păstorirea sa a fost în vremuri tulburi, în timpuri de prefaceri sociale radicale, el a

38. *Instrucțiuni privitoare la predarea învățămîntului...* Miron, Patriarh, în „BOR“ nr. 8/1932, p. 628–530; D. Stăniloae, *Ortodoxia și cultura românească*, în „Rt“, nr. 10/1938, p. 437–440; *Biserica și renașterea națională*, în idem, nr. 2–3/1939, p. 53–56.

39. *Traducerea Bibliei*, în „BOR“, nr. 12/1932, p. 801–802 și † Antonie Plămădeală, *Biblia de la București ce „s-au dăruit neamului românesc“ la anul 1688*, în „Dascăli de cuget...“, p. 217–241.

40. *Ibidem*, *Biblia de la 1936 și avatarurile ei*, p. 414–454; Ilarion Felea, *Sf. Scriptură în mîna preotului*, în „Rt“ nr. 4/1937, p. 148–150; *Patriarhul Miron și Biblia*, în „BOR“ nr. 5–6/1938, p. 664–666 și D. Furtună, *M. Eminescu și Patriarhul Miron*, idem, p. 653–657.

41. Nichifor Teodor, *Patriarhul Miron*, în „Rt“, nr. 4/1939; p. 154–159; Dr. V. Loichiță, *Patriarhul Miron*, în „Candela“ nr. 2/1939; M. Păcurariu, op. cit., vol. III, p. 389–410, 412–414. *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Ediție îngrijită, Studiu introductiv și note de Antonie Plămădeală, Ed. Minerva, București, 1984, passim; Idem, *Calendar de inimă...*, *Patriarhul Miron Cristea*, în „Tr“, nr. 39–44/1985, 15 oct. și 15 noiembrie, p. 2 și 6.

căutat menținerea echilibrului. Călugăr îmbunătățit din cetățile de cultură și din vetrele de evlavie ale mînăstirilor Moldovei, format în obștea Neamțului și Lavrei Kievului, ca student al Patriarhiei Moscovei, cunoscător al realităților religioase ale românilor ortodocși din părțile de Răsărit ale țării, în calitate de Episcop de Huși și apoi locțiitor de Arhiepiscop al Chișinăului, Nicodim Munteanu a fost ridicat la treapta de Patriarh al României datorită evlaviei, culturii și meritelor sale.⁴²

Chemat la responsabilitatea de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române în vremuri de restriște, în timpuri de instabilitate politică, teroare și amenințări, Patriarhul Nicodim s-a orientat nu ca un diplomat și om al timpului, ci ca slujitorul înțelept al chiliei sale (ca oarecînd Daniil cu Ștefan cel Mare), cu sfaturi, cu scrisul, cu intuiția unor prefaceri în viața credincioșilor săi și a lumii de atunci. Cu toată amărăciunea vremii, cînd fascismul și ideologia acestuia încerca să strivească umanul și să distrugă „semînțiile” și mai ales națiunea iudaică, Patriarhul Nicodim tipărește cunoscuta lucrare: *Istoria biblică* (traducere după Lopuhin), punînd în mîna preoților o nouă platoșe pentru protejarea credincioșilor noștri de bîntuiala ispitelor celor înveninate cu idei războinice, străine neamului românesc și sufletului său creștinesc. Încă de la înscăunare, Patriarhul Nicodim se arăta blînd din fire, dîrz pentru apărarea credinței strămoșești, dar cu larghețe pentru „conviețuirea tuturor credincioșilor și respectul între naționalități”. În *Scrisoarea irenică*, Înaltul ierarh, respectînd lăsamintele înaintașilor, cerea ierarhilor, clerului și credincioșilor ortodocși credință și viață nepătată „...să vedem biruind neconținut duhul dragostei și al înțelegerii frățești care trebuie să stea la temelia tuturor lucrurilor cu caracter obștesc ortodox...” Referitor la celelalte culte, se sublinia: „...Legăturile de *apropiere și conlucrare* sînt mai necesare ca oricînd”.⁴³

Față de rănirea demnității naționale a românilor, prin încheierea umilitorului concordat cu Vaticanul, din 1929, Nicodim patriarhul a rostit cuvinte de condamnare-fermă, față de imixtiunea în viața poporului nostru atît de încercat de-a lungul veacurilor. Articole și studii, predici și pastorale ale Întîistătătorului, teologilor și clericilor,⁴⁴ îndemneau la unitate, la demnitate, la menținerea și consolidarea

42. Arhim. Iuliu Scriban, *Al doilea patriarh*, în „BOR” nr. 5–6/1939, p. 273–274; *Avem patriarh...* în „Rt”, nr. 7–8/1939, p. 277–280.

43. „*Scrisoarea irenică*”, în „BOR” nr. 5–6/1939, p. 499.

44. Arhim. Scriban, *Teologia misionară*, în „BOR” nr. 9–12/1940, p. 765–778; T. G. Bulat, *România și creștinătatea răsăriteană*, în „BOR” nr. 7–9/1943, p. 335–357; I. Opreș, *Problema misionară*, în „Rt”, nr. 5–8/1940, p. 474–476; Axente Timuș, *Preotul și sănătatea poporului*, în „Idem” nr. 10–12/1939, p. 442–448; N. Colan, *Biserica neamului și unitatea bisericii românești*, în idem, nr. 5–6/1946, p. 259–279; Pe larg Mihai Fătu, *Biserica Românească din Nord-Vestul țării sub ocupația hortistă 1940–1944*, Ed. Inst. Biblic al BOR, București, 1985, p. 36–110.

moștenirii, la „dragostea frățească între Bisericile Ortodoxe“, la „întărirea ecumenismului contemporan“, fiindcă „...timpul nostru nu-i pentru polemică, ci el este irenic...“⁴⁵ avem nevoie de o apropiere reală între Bisericile noastre, „de o ecumenicitate în devenire...“⁴⁶

Conștient de ceasul momentului, Patriarhul biblic – cum i se mai spunea lui Nicodim, cerea cu insistență preoților intensificarea misiunii pentru stoparea prozelitismului sectant și întărirea ecumenismului tradițional al Bisericii Ortodoxe Române cu cultele, cu credincioși aparținând minorităților conlocuitoare. Trebuie – scria Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române – „să cunoască toți preoții slujbă lor; nu este suficient să știi numai liturgisirea...“, ci și evenimentele.⁴⁷

Cu toată greutatea războiului, Biserica Ortodoxă Română și-a continuat misiunea sa de veacuri de a mîngîia, de a încuraja, de a da nădejde înspre mai bine celor în necazuri și în nevoi. S-au tipărit cărți necesare cultului pentru „întărirea misiunii“,⁴⁸ s-a reorganizat învățămîntul teologic, s-au intensificat legăturile cu parohiile și eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare,⁴⁹ s-au trimis delegați la congrese ecumeniste pentru prestigiul ortodoxiei românești,⁵⁰ dar mai ales s-a consolidat „respectul dintre cultele din România“. Ca și înaintași, Patriarhul Nicodim tipărește, pe lîngă multe alte lucrări, *o nouă ediție a Sfintei Scripturi*, dar cu trimiteri

45. V. G. Ispir, *Biserica noastră și ecumenismul contemporan*, în „BOR“ nr. 7–9/1943, p. 358–379; Idem, *Viața creștină practică, imbold spre ecumenicitate*, București, 1940 passim; Același, *Statul Democrat și Biserica*, în „Rt“, nr. 3–4/1945, p. 146–156; *Îndatoriri actuale ale Bisericii Ortodoxe Române* în idem, nr. 1–2/1946, p. 85–96 și *îndeosebi Pastorală*, Nicolae al Ardealului (nr. 8139/1944), 30 august, în idem, nr. 9–10/1944, p. 462–464.

46. V. G. Ispir, *Biserica noastră...* p. 377; Mitropolitul Nicodim, *Dreptul la viață al națiunilor mici*, în „Rt“ nr. 5–6/1943, p. 269–270.

47. *Era anul constituirii Consiliului Ecumenic al Bisericilor în devenire (1938): Preocupări ecumeniste...*; p. 525–530; *În numele creștinătății* (Mesajul Consiliului Mișcării Ecumenice pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică), trad. de Gr. T. Marcu, în „Rt“, nr. 7–8/1946, p. 383–356 și Pastor Zoltan Albu, *Colaborarea ecumenică premergătoare Mișcării ecumenice în București, între Bisericile Ortodoxe și protestanți*, în „Ort.“ XXXVI (1984), nr. 4, p. 526–531.

48. În „BOR“ nr. 1–2/1940, p. 9–10; I. Coman, *Cultura clerului*, în idem, nr. 3–4/1940, p. 179–182; *Liturghia în viața românească*, de Prof. Petre Vintilescu, în idem, nr. 4–6/1943 p. 185–206; I. G. Savin, *Creștinismul și cultura română*, în „BOR“ nr. 10–12/1943 p. 487–516.

49. *Veacul ortodoxiei misionare*, în „Rt“, nr. 1–2/1942, p. 1–9; N. Mladin, *Ortodoxia română, ca funcție europeană*, în idem, nr. 2/1944, p. 135–138.

50. T. M. Popescu, *Ce reprezintă astăzi Biserica Ortodoxă*, în „BOR“ nr. 1–2/1941, p. 10–39; N. Crainic, *Transfigurarea românismului*, în „BOR“ nr. 11–12/1943, p. 507–529; Gr. T. Marcu, *Reluarea legăturilor frățești dintre Bisericile ortodoxe ale Rusiei și României*, în „Rt“, nr. 9–10/1944, p. 523–524.

pentru scopul misionar binecunoscut (1943), însoțind-o cu tradiționala și autorizata *Prefață pastoral-misionară*.⁵¹

Pentru consolidarea ecumenismului local, la îndemnul Patriarhului Nicodim, se convoacă și are loc sub păstoria sa „un congres al cultelor”,⁵² care cerea „...oricărei religii bunătate, iubire pentru semenul său, indiferent de credința lui, adică omenie și mare curaj...”⁵³. Așa cum se știe, ierarhii și clericii români au protejat de furia fascisto-ariană pe mozaici, congresul respectiv cerea față de aceștia „dragoste și intervenții...”⁵⁴

IV. VEAC NOU, „ORIENTĂRI” NOI

Cu prilejul eliberării țării de sub dominația fascistă, Patriarhul Nicodim trimite clericilor și credincioșilor ortodocși români o mișcătoare *Pastorală* „pentru prosperitatea tuturor...”⁵⁵

Într-o altă *Pastorală* a sa Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române accentuează latura misionară a iubirii de Patrie care face parte din chemarea la preoție: „Patria are nevoie de liniște întocmai ca un organism după o boală cumplită”⁵⁶

Din îndemnul și sub directa îndrumare a Patriarhului Nicodim, Comitetul redacției revistei „Biserica Ortodoxă Română” chema pe toți slujitorii, credincioșii și cititorii români, dar și pe ceilalți de alte culte și naționalitate la răspuns bun al timpului: „Noi nu putem uita o clipă lucrarea săvârșită de toate cultele, în România ca și pretutindeni. Credința religioasă înalță pe om și-l învață. Nici unul din culte și nici un fel de slujbă închinată lui Dumnezeu nu are drept țintă și nu poate îndrepta pe credincioși pe alt drum decât acela al vieții morale, al iubirii de aproapele, al dragostei de țară și de ideal...”⁵⁷

Aceasta a fost un testament pentru Venerabilul părinte Nicodim, fiindcă boala a început să-l chinuie și n-a mai putut activa cu răbdarea specifică monahului. A căutat, ca și vrednicul (înaintaș) Miron, să continue lămurirea asupra necesității „îndreptării calendarului”, fiindcă, destul de dureros mulți călugări îndărătnici, viețuitori împreună în Vatra monahală a Neamțului, nu numai că n-au înțeles problema calendarului, ci, mai mult, s-au declarat împotriva Hotărârii din 1924,

51. De fapt nu este numai o *Prefață*, ci un studiu exegetic și un *Îndrumar* pentru citirea și înțelegerea Sfintei Scripturi (București, 1944, p. VIII–XVI); Gala Galaction, *Biblia românească*, în „BOR”, nr. 4–6/1944, p. 175–184; Arhim. dr. Antim Nica, *Mișcarea biblică în Basarabia*, în idem, nr. 5–6/1941, p. 281–286.

52. În octombrie 1944.

53. În „BOR”, nr. 11–12/1945, p. 672.

54. *Ibidem*, p. 672–673.

55. *Pastorală*... la 23 August 1944, în „BOR” nr. 7–12/1944, p. 219–223.

56. *Pastorală* din 2 noiembrie 1944, în „BOR” nr. 1–3/1945, p. 66.

57. Semnează „Comitetul Redacției”, în „BOR”, nr. 1–3/1945, p. 1 (5).

izolându-se și retrăgându-se la Rîșca și apoi la Slătioara unde dăinuie și astăzi. De asemenea, Nicodim-patriarhul a alcătuit noi Statute de organizare și funcționare pentru Institutul Biblic,⁵⁸ pentru instanțele de judecată a clerului, pentru organizarea învățămîntului etc.

Patriarhul Nicodim a trecut către Domnul în 1948 și este înmormîntat alături de Patriarhul Miron în Catedrala patriarhală din București. La înmormîntarea sa, ca de altfel și la înmormîntarea Patriarhului Miron, au participat și reprezentanții cultelor din România, ca dovadă a Ecumenismului local.

Nicodim a fost un părinte blînd, un continuator al proiectelor Patriarhului Miron și un patriarh-exemplu.⁵⁹

3. Patriarhul J u s t i n i a n Marina (1948–1977) – licențiat în teologie – a continuat tradiția înaintașilor cu o vigoare specifică oamenilor de vocație și conștienți de chemarea lui Dumnezeu la rosturi înalte. Justinian vine în Scaunul patriarhal cu o vastă experiență a preotului de parohie, cu o cunoaștere aleasă a sufletului românului, cu realizări pastorale din Parohia Băbeni, Rm. Vîlcii și apoi din Moldova, cu dorința de a înfăptui înțelegere și frățietate a tuturor fiilor acestui pămînt, indiferent de credința lor religioasă sau apartenența națională.

De la primul pas pe Tronul patriarhal, cel ales de Providență, Patriarhul Justinian, nu făcea declarații, ci își mărturisea dorința și fermitatea realizărilor viitoare: „...voi păstra credința...”,⁶⁰ așa cum au făcut-o strămoșii; „...voi reface unitatea bisericească a neamului meu..., voi merge după oaia cea pierdută. Voi lăsa pe cele 99...”⁶¹ și o voi aduce în staul. De aceea mă adresez „către frații noștri înșelați...”⁶² și către toți prin „apostolatul social”.⁶³

În scurt timp, Patriarhul Justinian a vindecat rana internă a „uniației”, ce chinuia Biserica noastră de douăsutecincizeci de ani, prin revenirea la Biserica-mamă a fraților înșelați (21 octombrie 1948),⁶⁴ s-a renunțat la concordatul cu Vaticanul (1948),

58. † Nicodim, *Pastorală despre îndreptarea calendarului*, în „BOR” nr. 10/1945, p. 409–411; Idem, nr. 6/1945, p. 212 în legătură cu activitatea tipografică și misionară; *Congresul de teologie ortodoxă de la Atena*, 1936 în idem nr. 3–4/1941, p. 209–215; *Organizarea învățămîntului religios*, în idem, nr. 7-8/1941, p. 475–486; Șt. Berechet, *Biserica ctitoră a vechii legislații*, în idem, nr. 6/1945, p. 221–241.

59. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p. 416; *Număr festiv închinat I. P. S. Patriarh Nicodim cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață*, de T. N. Manolache, în „GB” IV (1945), nr.13–18, p.115–232; † Antonie Plămădeală, *Calendar de inimă... 2...Patriarhul Nicodim Munteanu*, în „Tr”, nr. 39–44/1985, 1 decembrie, p. 1 și 2.

60. *Alegerea, înmînarea cîrjei și instalarea I. P. S. Justinian...*, în „BOR” nr. 5–8/1948, p. 213–271.

61. *Ibidem*, p. 268.

62. *Ibidem*, p. 251.

63. *Ibidem*, p. 266.

64. *Ibidem*, nr. 9–10 și 11–12/1948, *passim*.

s-au reorganizat, în vederea intensificării misiunii și stopării prozelitismului, Eparhiile Patriarhiei Române. Și forma cea mai bună a stopării prozelitismului, a revenirii la adevăr, a respectului reciproc, a colaborării frățești este *Ecumenismul local*. Dacă Patriarhul Miron a inițiat și a încurajat ecumenismul cultelor, Patriarhul Nicodim l-a identificat, Patriarhul Justinian l-a organizat și i-a creat un statut de funcționare cu îndatoriri, drepturi și obligații concrete pentru șefii și credincioșii tuturor cultelor.

În această situație, Biserica Ortodoxă Română a chemat la colaborare toate cultele din țară. Ecourile primului Congres mondial al partizanilor păcii, ținut la Praga și Paris (20–25 aprilie 1949), pătrunseseră în conștiințele tuturor oamenilor cinstiți de pretutindeni. În același an, la 23 iunie 1949, „frățietatea cultelor“ ia o formă teologică organizatorică: *Ecumenismul local*, în urma consfătuirii la Palatul patriarhal din București a conducătorilor de Biserici și culte din România. Patriarhul Justinian, subliniind importanța acestei prime consfături ecumeniste, locale, și explicînd, cu acest prilej, credincioșilor ortodocși importanța pe care o are bunaviețuire, spunea: Am căutat ca mai întîi noi, conducătorii cultelor din țara noastră, să dăm pildă poporului de înțelegere, de frăție, de dragoste, de respect reciproc pentru credințele noastre, ca după aceea clerul, în ascultarea noastră, predicînd pacea și buna înțelegere între toate naționalitățile conlocuitoare, să poată cu adevărat să aibă tot succesul în propovăduirea lor: noi înțelegem să respectăm „legea“ altora, așteptînd în același timp ca ei să prețuiască și să respecte Legea noastră; noi nu sîntem rîvnitori a lua credincioșii altora, dar nici ei să nu rîvnească la credincioșii noștri“.⁶⁵

Practic, în acest an, 1949, încep și *cursurile de Îndrumare misionară și pastorală a preoților ortodocși români*, pentru promovare și definitivare.

Consfătuirea amintită mai sus a avut un deosebit ecou. În cursul anului 1952, conducătorilor Bisericilor și cultelor creștine li s-au alăturat alte culte tradiționale, necreștine: Cultul mozaic și Cultul musulman. Astfel s-a făcut începutul unor relații religioase cu totul noi, de apreciere și respect reciproc și de colaborare în „*diaconia*“ socială. Acestea, astăzi, „nu pot nutri alte gânduri și alte nădejdi“ decît acelea de bine și respect.

În același timp, s-a adresat o Chemare către clerul și credincioșii tuturor cultelor, în care se sublinia: „Iată, acum, pentru a treia oară, reprezentanții cultelor religioase... ne-am întrunit în același duh de înțelegere deplină și colaborare. Noi, părinții și păstorii voștri sufletești cu iubire părintească și frățească vă chemăm pe toți cei ce mărturișiți pe Dumnezeu în felurite graiuri, să dovediți tăria credinței voastre prin revărsarea dragostei către semenii, către poporul în mijlocul căruia trăiți“.

65. *Ec. local. Contribuție...*, p. 268

În același duh al responsabilității pentru binele tuturor s-a trimis și un *Mesaj* către Congresul popoarelor „pentru apărarea păcii“, de la Viena, subliniindu-se faptul că „sprijinirea oricăror acțiuni menite să apere pacea lumii“ este o datorie sfântă și, în același timp, națională.

Asistăm, deci, la o creștere și o amplificare sensibilă, toți conducătorii de culte considerându-se frați în acțiunile de apropiere pe drumul unității în Hristos.

Monseniorul Augustin Francisc (19 octombrie 1961) arăta necesitatea întreținerii unor legături frățești între toate Bisericile și cultele religioase din România. Același lucru îl sublinia după douăzecișicinci de ani și Episcopul Ioan Robu (1985).⁶⁶ Episcopul Bisericii Evanghelice S. P., Gh. Argay, mărturisea: „De Biserica Ortodoxă Română mă leagă sentimente de recunoștință și dragoste și mai ales marea cauză a păcii în lume și a construirii unei vieți noi în țara noastră.“ ...În sufletul nostru ocupă un loc de frunte dorința și strădania de a adânci legăturile de colaborare sinceră, spre binele Bisericilor și credincioșilor noștri, spre binele întregului nostru popor“, spunea Dr. David Iuliu (Biserica Reformată).⁶⁷ Au avut loc și alte acțiuni.⁶⁸

Patriarhul Justinian a deschis Bisericii Ortodoxe Române o „epocă ecumenică“. Sub păstoria Sa, Patriarhia Română a intrat în dialog cu Biserica Angliei, ducând la bun sfârșit ceea ce începuse Patriarhul Miron Cristea; a reluat legăturile cu Bisericile Vechi-Orientale, cu Bisericile Vechi-Catolice, cu Bisericile Evanghelice Naționale, cu Biserica Romano-Catolică; cu Bisericile Reformate, inițiind un dialog bilateral, în afara celui ecumenic prin Organizațiile creștine mondiale.

Pentru menținerea prestigiului Bisericii Ortodoxe, Patriarhul Justinian a reluat legăturile de veacuri cu toți Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe și mai ales cu Marea Biserică-soră Pravoslavnică a Rusiei (Consfătuirea de la Moscova, 1948). A fixat împreună cu Sfântul Sinod temele de dialog frățesc sau ecumenic ce s-au discutat sau care sînt în discuție, fie cele ortodoxe (prin Rodos I, II, III sau întrunirile pregătitoare) pentru viitorul Sinod al Ortodoxiei, fie cele de întruniri sau dialog cu celelalte Biserici.

În această perioadă, Biserica Ortodoxă Română a devenit membru în principalele organizații ecumeniste; Consiliul Ecumenic al Bisericilor (1961);

66. Eminentă Sa *Ioan Robu*, noul arhipăstor al Bisericii Romano-Catolice din România, în „ROC“.

67. *La instalarea I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu* (4 martie 1962).

68. *Primirea la Consiliul de Stat a conducătorilor cultelor religioase...* în „BOR“ LXXXVII (1969), nr. 1-2, p. 17-26.

Conferința Bisericilor Europene (1959); Conferința creștină pentru pace (1961). Patriarhul Justinian dorea ca liniștea și pacea să fie depline în familia românească. În acest sens, Ecumenismului local, prin Conferințele interconfesionale, i s-a dat libertatea de a alege o gamă largă de discuții, convergențe, dialog sau teme reciproc-acceptate. Pe acestea le-am putea grupa astfel: 1. *Colaborarea frățească dintre cultele religioase din România* (faza de început, de apropiere și cunoaștere, de încercări și găsirea noilor modalități); 2. *Contribuția la continua întărire a unității morale a poporului român* (faza de încredere, de responsabilitate comună); 3. *Apărarea păcii sub toate aspectele* (faza cea mai fierbinte a imperativelor zilelor noastre); 4. *Dorința de unitate a tuturor* (răspuns tuturor aceluia care ar încerca să falsifice istoria neamului nostru, să creeze incertitudine, tulburare și indiferență); 5. *Exemplu de colaborare a cultelor din România* (întărirea, fundamentarea și exemplificarea pentru Bisericile din alte state ce participă la organizațiile ecumeniste actuale); 6. *Conferințele teologice interconfesionale*, formă majoră a Ecumenismului local. Aceste conferințe cu o mare arie de desfășurare constituie o experiență specifică colaborării cultelor din România și în același timp un exemplu de colaborare locală pentru toate Bisericile.⁶⁹

De fapt primul pas a fost făcut tot pe teren practic: numeroși tineri aparținând cultelor din România au studiat în Institutele teologice ortodoxe și studenți sau doctoranzi ortodocși la Institutele teologice protestante.

Conferințele interconfesionale la început, teologice în cel mai înalt grad acum, fiindcă discută diferențele doctrinale, au ajuns la o diversitate a temelor,⁷⁰ dar la o unitate în concluzii; s-a trecut la dialog tematic tratat de pe poziții specifice cultelor, dar acceptat ca unitate în diversitate.

I. *Dintre temele teologice doctrinare discutate* (în ordinea Conferințelor), am putea enumera câteva: 1) Credință și slujire; 2) Unitate creștină; 3) Prezența reală a lui Hristos în Euharistie; 4) Comuniune și intercomuniune; 5) Ecumenism și prozelitism; 6) Identitate și ecumenism; 7) Identitate și înnoire; 8) Duhul Sfânt și slujirea; 9) Sfântul Duh și înnoirea; 10) Documentul BEM (mai recent).

II. *Teme sociale cu aprofundare teologică și având contribuția fiecărui cult: Slujire socială și națională*: 1) Teologia, mărturie în lume; 2) Biserica și tehnica;

69. *30 de ani de ecumenism*: Conferința teologică interconfesională ținută la Institutul teologic ortodox din Sibiu, în zilele de 18–19 mai 1978, în „ST” XXX (1978), nr. 5–6, p. 528–588; † Antonie Plămădeală, *Mișcarea ecumenică la a 30-a aniversare*, în „Ca toți să fie una”, p. 315–330.

70. Pe larg, cea mai sistematică prezentare – ca aprecieri personale – după dosarele conferințelor, la Dumitru Radu, *Privire de ansamblu asupra Conferințelor teologice interconfesionale din România*, în „St”, XXXI (1979), nr. 5–10, p. 647–712, Ibidem, *A 50-a Conferință interteologică...*,

3) Biserica și lupta poporului român pentru libertate, independență și suveranitate; 4) Etnicitate și ecumenicitate ; 5) Biserica și noua ordine internațională (economică și morală); 6) Participarea cultelor la viața obștească.

III. *Discuții, precizări, completări la temele Adunărilor generale.* 1) Consiliul Ecumenic al Bisericilor; 2) Conferința Bisericilor Europene; 3) Conferința creștină pentru pace.⁷¹

În afara acestei moșteniri de la Patriarhul Justinian, Biserica Ortodoxă Română și-a mărit aria misionară, organizându-se parohii ortodoxe românești pe toate continentele; Institutul biblic și de Misiune ortodoxă a primit un nou statut de organizare: ateliere, tipografia, Comisia de pictură, Fondul Central Misionar, Casa de pensii etc. S-a tipărit Sfânta Scriptură și Noul Testament, Psaltirea, cărți de cult etc. contribuind la nevoile Bisericii astăzi, întărindu-se în același timp Ecumenismul local. De fapt – specific în istoria relațiilor interculte – în Palatul patriarhal, Patriarhul Justinian oferea găzduire fiecărui șef de cult. La adormirea Sa (27 martie 1977), *credincioșii tuturor cultelor pierdeau un Părinte*,⁷² un ocrotitor și un prieten.

Mulți dintre cei care vin în București, delegați sau reprezentanți ai cultelor din țară sau din străinătate, meditează câteva clipe la mormântul modest din biserica Radu-Vodă – ctitoria sa – unde stă scris: *Aici odihnește Patriarhul Justinian...*, iar pe lespele este încrustat crezul, testamentul și nădejdea sa enunțate încă de la instalare, din 1948 și desăvârșite acum: „...credința am păzit... dreptatea am îndeplinit... de acum mi se cuvine cununa...” (II Tim. IV, 7–8)...

Justinian a fost omul timpului, un patriarh providențial și un ierarh de intuiție, orientare și de mari realizări.⁷³ „Apostolatul social” (12 volume), specificul și realizarea sa, stă mărturie, iar pentru ecumenism „Declarația” de la Geneva – Consiliul Ecumenic al Bisericilor, 1966. Pe măsură ce trece timpul, Patriarhului Justinian i se mărește faima și apare cu adevărat o personalitate de seamă și o forță spirituală harică a Bisericii strămoșești.

4. Patriarhul I u s t i n Moisesu (1977–1986), doctor în teologie la Atena, a venit pe Tronul patriarhal într-o perioadă de „avânt” industrial și transformare.

71. Șt. Alexe, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte culte din țara noastră*, în „Ort” XXV (1973), nr. 2, p. 193–209 și *Aspecte din viața Bisericii Ortodoxe Române, 1948 – iunie – 1973*, în „BOR” XCI (1973), nr. 7, p. 601–694; și *Preocupări ecumeniste...*, p. 301–370.

72. *Justinian Părintele nostru*, de Arhim. Valeriu Anania, în „BOR” XVC (1977), nr. 4, p. 233–235.

73. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p. 461–463; † Antonie al Ardealului, *Calendar de inimă și...* 3. *Patriarhul Justinian Marina* în „Tr”, nr. 39–44/1985, 15 dec., p. 1. *Declarația de la Geneva*, 29 iunie 1966, în „BOR”.

După ce a dat strălucirea cea dintâi mînăstirilor moldovene și bucovinene, Patriarhul Justin a preluat începutul bun al înaintașilor, ducîndu-l spre desăvîrșire. Avînd îndelungată experiență didactică, el a creat un nou climat pentru formarea, educarea și pregătirea preoților Bisericii Ortodoxe Române. În sectorul administrativ a căutat să vindece rănile lăsate de cutremur (1977) la bisericile de parohii sau la locașurile și incintele monahale.

Fiind o recunoscută personalitate ecumenică, un inițiator și pionier al ecumenismului,⁷⁴ încă de la instalarea Sa ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române asigura pe cei prezenți, întregul cler și credincioșii Bisericii noastre că va cultiva și va intensifica relațiile de dialog cu toate Bisericile, mărind, în același timp, importanța Ecumenismului local. Toți credincioșii din Patria noastră „...să știe că sînt și voiesc să trăiască cu toți ca adevărați frați uniți între ei”.⁷⁵

Pentru întărirea frățietății Bisericilor Ortodoxe surori, Patriarhul Justin a făcut și a primit înalte vizite. De asemenea a vizitat sediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva și apoi Biserica Evanghelică Luterană a Suediei. Patriarhul Justin a fost întîiul Patriarh care a efectuat o vizită la comunitățile ortodoxe românești din SUA și Canada.⁷⁶

Încă de la începutul păstoririi Sale, a încurajat munca și continuitatea Conferințelor teologice interconfesionale și a extins cadrul discuțiilor la teme de interes ecumenic general. A activat și în organisme obștești⁷⁷ cu toți cei ce gîndesc la liniște și pace, la înaintași și urmași, la soarta pămîntului românesc și al întregii planete. „Să asigurăm înfăptuirea dreptului fundamental al tuturor popoarelor la viață, pace și libertate, printr-o largă mișcare unită a tuturor forțelor iubitoare de pace”.

În împrejurări deosebite, credincioșii cultelor din România, totdeauna s-au solidarizat. Iată doar cîteva rezultate ale frățietății cultelor, de colaborare între Biserici prin teologia slujirii, prin umanism evanghelic.

Conferințele teologice interconfesionale au exprimat totdeauna punctele de vedere comune de slujire concretă a poporului nostru. „Dumnezeu lucrează spre

74. P. I. David, *Patriarhul Justin, distinsă personalitate în cadrul Mișcării ecumenice contemporane*, în „GB” (1986), nr. 3-4, p. 144-153.

75. *Alegerea Patriarhului Justin...* p. 649; Prof. C. Galeriu, *Concepția ecumenică a Patriarhului Justin*, în „MO”, XXXII (1980), nr. 3-6, p. 315-385; D. Soare, *Contribuția Patriarhului Justin la dezvoltarea relațiilor ecumeniste ale Bisericii Ortodoxe Române*, în „BOR”, C. (1982), nr. 3-4, p. 252, ș.a.

76. Arhim. Nifon Mihăiță, *Itinerar ecumenic al Patriarhului Justin*, în „MO” XXXII (1980), nr. 3-6, p. 370-376; Idem și I. Bănățeanu, *Vizita efectuată în SUA și în Canada de către Patriarhul Justin*, în „BOR” XCVII (1978), nr. 5-6, p. 623-641.

77. *Mărturie...* în „MO” XXXII (1980), nr. 3-6, p. 259-254 și cuvîntarea în „România Liberă”, 9 februarie 1985.

binele nostru pentru întărirea relațiilor reciproce ale Bisericilor noastre și pentru credincioșii noștri“ (H. Binder), angajarea socială în slujirea teologilor și a Bisericilor cărora ei aparțin a fost fundamentată pe propriile poziții teologice și doctrinare.⁷⁸

În sprijinul unității neamului românesc și cercetării obiective a trecutului nostru, s-a constituit și *Comisia de istorie ecleziastică* a Cultelor din România. Această Comisie s-a organizat în luna mai, 1977, ca membră a *Comisiei Internaționale de Istorie ecleziastică comparată* (CIIEC). Din această Comisie fac parte ierarhi, clerici, profesori de teologie, istorici ai Bisericii Ortodoxe Române, precum și reprezentanți ai celorlalte culte. În statutul acestei comisii se prevedea scopul ei: *imediat* – pregătirea lucrărilor Comisiei de istorie ecleziastică și găzduirea lucrărilor CIIEC din cadrul celui de al XV-lea Congres Mondial al istoricilor, programat pentru anul 1980, la București. Într-adevăr, membrii Comisiei, sub președenția I.P.S. Nestor Mitropolitul Olteniei, au comunicat temele forului superior, au susținut referate, au luat cuvântul în subcomisii și, în același timp, au intervenit pentru completarea referatelor unor cercetători străini. Și reprezentanții celorlalte culte au participat intensiv în diferite comisii, Congresul al XV-lea, pe lângă temele istorico-sociale, a fost marcat de un ecumenism istoric local, transformat apoi în practică ecumenică mondială. Chiar de la deschiderea Congresului s-a arătat că într-adevăr cultura istorică românească este legată de pătrunderea creștinismului din epoca apostolică pe pământul străbun și păstrarea credinței nealterate pînă astăzi. I.P.S. Nestor încredea, în plen, Comisia internațională de istorie comparată ecleziastică și sublinia că „preocupările noastre de studiu s-au axat pe cercetări fundamentale asupra istoriei creștinismului și istoriei naționale privite în context universal – îndeosebi permanența și continuitatea poporului român, a civilizației sale în spațiul carpto-danubian-pontic, „însemnătatea pe care a avut-o creștinismul pentru asigurarea acestei continuități...”“

A avut loc și o „slujbă ecumenică“ urmată de un Te-Deum pentru participanți (la biserica Sf. Elefterie).⁷⁹

Lucrările CIIEC de la București s-au bucurat de o atenție deosebită în cercurile istoricilor și cercetătorilor români și alese aprecieri din partea istoricilor și participanților străini la Congres. Comunicările susținute, referate, intervenții în Comisiile de lucru, rezumate au fost publicate într-un volum special la Louvain –

78. *Alegerea...*, p. 590–600; Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 463–465; D. Radu, *Prea Fericitul Patriarh Justin în teologia românească*, în „BOR“, XCVIII (1980), nr. 3–4, p. 364–383 ; † Antonie al Ardealului, *Calendar de inimă...* 4. *Prea Fericitul Patriarh dr. Justin Moisescu*, în „Tr“, An 134.

79. Pr. asist. Viorel Ioniță, *Lucrările Comisiei internaționale...*, în „BOR“ XCVIII (1980), nr. 9–10, p. 947–963.

Belgia, în anul 1985. Din cele 33 materiale, 12 sînt semnate de autori români; și prin acestea se fac cunoscute în lumea întreagă o serie de momente importante din istoria Bisericii Ortodoxe Române și implicit a poporului nostru.

Scopul de *perspectivă*: s-au continuat, s-au lărgit și difersificat temele, s-au adăugat noi membri activi – peste 50 cercetători, aparținînd Bisericii Ortodoxe Române și celorlalte culte. Comunicările și intervențiile s-au axat pe evenimente istorice (aniversări-comemorări) atît naționale cît și mondiale. S-a comunicat și s-a pregătit tematica *Celui de al XVI-lea Congres Internațional de Istorie* (Stuttgart–RFG, între 25 august–1 septembrie 1985). La acest forum, Delegația Comisiei de istorie ecleziastică a fost condusă de către I.P.S. Nestor, care a susținut printre altele și o importantă comunicare: *Rolul Bisericii Ortodoxe la păstrarea și afirmarea culturii poporului român*.

Și aici, ca și la București, s-a săvîrșit o slujbă ecumenică pentru împăcarea tuturor și pentru pacea lumii.⁸⁰

La cea de a 18-a întrunire a Comisiei de istorie ecleziastică, din 17 decembrie 1986, a participat și Patriarhul Teoctist. În cuvîntul Său de salut și încurajare, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a adus mulțumiri membrilor Comisiei pentru strădaniile depuse și le-a binecuvîntat munca de studii și cercetare pentru viitor...

De o deosebită importanță, pentru Comisia de istorie ecleziastică română, a fost și participarea unei delegații condusă de I.P.S. Mitropolit Nestor la Congresul internațional al CIIEC desfășurat între 25–30 august 1987 la Salamanca-Spania.⁸¹

În cei peste zece ani de existență și bogată activitate de pînă acum – în cele peste 25 de sesiuni de comunicări – Comisia română de istorie ecleziastică s-a afirmat ca cel mai autorizat forum al istoriografiei ecleziastice românești, la nivelul căreia au fost impulsionate nu numai studiile istorice comparate, ci și bunele relații dintre Cultele religioase din România. Autoritatea științifică a acestei Comisii este astăzi îndeobște cunoscută nu numai în țară, ci și în străinătate.

Pe lîngă rezultatele interne cunoscute și publicate, Comisia a făcut cunoscut și a impus adevărul istoric despre România, cultura și civilizația noastră în largi cercuri mondiale. Dintre temele cercetate și aprofundate de membrii Comisiei se

80. *Cea de a XVI-a întrunire a Comisiei* (de V. Ioniță), în „BOR“ CIV (1986) nr. 1–2 p. 56–57, Idem, *Lucrările celui de al XVI-lea Congres...* în „MO“ XXVII (1985), nr. 9–10, p. 718–725

81. *A XVIII-a întrunire a Comisiei române...*, în „MO“ XXXIX (1987) nr. 1, p.117–121; *Congresul Comisiei internaționale... Salamanca-Spania*, în „MO“ XXXIX (1987), nr. 5, p. 126–130.

rețin, mai ales: *Vechimea creștinismului pe teritoriul Patriei noastre; Continuitatea daco-romană în spațiul de formare a poporului român; Vechimea și originalitatea culturii românești; Ajutoare românești în sprijinul altor popoare; Contribuții românești la promovarea păcii și bune înțelegeri între oameni și popoare ș.m.a.*⁸²

Această Comisie își desfășoară activitatea într-o atmosferă românească și creștinească, în respect reciproc față de convingerile religioase și în climatul de ecumenism practic-local.

Conferințele teologice interconfesionale, slujitori, teologi și toți credincioșii Bisericii și cultelor religioase din România sînt chemați, în continuare, în contextul vieții internaționale destul de apăsătoare, să răspundă cu eforturi deosebite pentru împlinirea marilor aspirații ale momentului istoric pe care îl trăim: salvagardarea cu orice preț a vieții umane, statornicirea păcii în Europa și în întreaga lume.⁸³ „Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă“ (Ioan XIV, 27), numai făcătorii de pace pot fi numiți fericiți (Matei V, 9), iar pacea trebuie căutată cu toți oamenii.

În acest sens s-a întrunit, la inițiativa cultelor din România înția Adunare: *Pentru dezarmare și pace*, ținută la Institutul teologic din București (25–26 noiembrie 1981).⁸⁴ Scopul imediat al acestei întruniri a fost angajarea totală a slujitorilor și credincioșilor cultelor din România în Marele front al apărării vieții și păcii, dovadă a Ecumenismului local practic, eficient și cu deosebită influență în lumea ecumenică mondială. De aceea, participanții străini au adus elogiul acestui fel unic de participare la cele mai importante momente ale cerințelor vieții și civilizației moderne.⁸⁵

Ecoul acestei Adunări a făcut înconjurul lumii. Reprezentanții cultelor creștine sau necreștine de pretutindeni s-au angajat ca în țara lor sau în întruniri internaționale, să participe efectiv la salvagardarea păcii și înlăturarea pericolului nuclear care amenință viața oamenilor și chiar distrugerea planetei. La această chemare au răspuns reprezentanții religioși de pe toate continentele continuînd la Moscova (mai 1982)⁸⁶ începutul bun de la București. În *Mesajul final* se arată că „religiile sînt chemate să apere viața și mediul ei propice de dezvoltare și acțiune: pacea cu toți oamenii și protejarea mediului înconjurător.“

82. *Prestigioasa activitate a I.P.S. Nestor înfruntea Comisiei naționale de Istorie ecleziastică comparată*, în „MO“ XXXIX (1987) nr. 5, p. 38–43.

83. *Culte din România... 25 de ani de la prima Conferință teologică interconfesională (reportaj de Asist. Al. Ioniță)* în „BOR“ CV (1987) nr. 11–12, p. 7–118.

84. În „BOR“ XCIX (1981), nr. 11–12, p. 1224–1498, și extras.

85. *Ibidem, Apelurile...* p. 1450–1490.

86. *Conferința mondială „Oamenii de religie...“*, în „BOR“ C (1982), nr. 5–6, p. 448–450.

Avînd o bună experiență și o deosebită influență asupra organizațiilor ecumeniste, la inițiativa Bisericii Ortodoxe Române, inițiativă sprijinită de toate cultele din România, s-a ținut a II-a Adunare pentru dezarmare și pace, pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear (25–26 iunie 1984).⁸⁷ Toți vorbitorii au apreciat climatul ecumenist al cultelor din România, un rezultat al acestui climat fiind și această întrunire.⁸⁸ Presa religioasă ecumenică internațională și-a arătat admirația pentru asemenea inițiative și această adunare a fost recomandată drept exemplu de colaborare, pace, întreținerea unui climat ecumenist de libertate de conștiință și „exemplu de manifestare religioasă împreună...“.⁸⁹

Un ecou al acestei Adunări a fost vizita făcută Patriarhiei Române de către Eminentă Sa Roland Bär, Episcop romano-catolic de Rotterdam,⁹⁰ care a ținut să facă cunoscut public opiniile Sale: „Aici în România, am întîlnit o situație cu totul deosebită, conferită de existența – într-o țară cu vechi tradiții ortodoxe – a unor grupări de diverse confesiuni, protestantă, catolică, unitariană, precum și mozaică. Este surprinzător de plăcut să constăți că trăiesc în deplină frățietate, în deplină unire, cu instituții teologice proprii bisericii. Am avut prilejul de a mă întîlni – pe lîngă reprezentanți – cu credincioși de naționalități maghiară și germană. Ei mi-au împărtășit satisfacția pentru posibilitățile concrete și reale de a-și desfășura viața religioasă proprie, normală...“.⁹¹

Constatănd deci trăinicia și lucrarea Ecumenismului local manifestată și prin Adunarea recentă pentru dezarmare și pace, Înaltul oaspete a ținut să sublinieze: „...Asemenea conferințe sînt un excelent mijloc pentru schimbul de vederi... trebuie să dialogăm unii cu alții, să vorbim din inimă și cu rațiune“.⁹²

Ivindu-se alte prilejuri de îngrijorare pentru locuitorii Europei prin continuarea amplasării în Est și Vest a rachetelor cu rază medie de acțiune și cu încărcătură nucleară, cultele din România și cu invitați din întreaga lume, au ținut a III-a Adunare pentru dezarmare și pace (17–18 septembrie 1985), abordîndu-se subiecte ce cuprind

87. Idem, p. 450–469; † Vasile Coman, *Bisericile creștine în serviciul păcii și ecumenismului*, în „BOR“ XCVII (1979), nr. 1–2, p. 154–164 și valoroasa sa lucrare: *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*. Ediția a II-a, Oradea, 1984, 718 p; P. I. David, *Organizațiile creștine ecumeniste în frontul activ al păcii și apărării vieții*, în „GB“ XLIII (1984), nr. 5–6, p. 433–443.

88. *Adunarea cultelor din România, pentru dezarmare și pace*, București, 21–23 iunie 1984, în „BOR“ CII (1984), nr. 5–7, p. 319–540 și extras. *De asemenea aprecieri ale presei străine în spicuirile; Despre Biserică și religie în România*, în „Tr“, an 131, nr. 33–34, 35–36/1984, p. 3.

89. *Dialog*, în „România Liberă“, 30 oct. 84 și P. I. David, *Pacea, un sentiment al conlucrării, al demnității omului de azi*, în „GB“ LXXXIII (1984), nr. 10–12, p. 722–725.

90. *Dialog...*, în cotidianul citat

91. *Ibidem*.

92. *Ibidem*.

întreaga problematică.⁹³ În *Chemarea către credincioșii cultelor de pretutindeni*, către toți oamenii de bună credință, iubitori de pace și responsabili pentru viața lor, ca și respectul pentru întreaga natură și tot cosmosul, se subliniază necesitatea salvagărdării păcii atât cât mai este timp, liniștirea conștiinței și apărarea creației lui Dumnezeu... Adunarea cultelor din România este o expresie a totalei adeziuni, a crezului comun al tuturor românilor și oamenilor iubitori de adevăr de pretutindeni, o dovadă a libertății de manifestare religioasă...

În *concluziile Adunării* prezentate de I.P.S. *Mitropolit Antonie al Transilvaniei* printre altele, se arată că:

1. Popoarele europene, ca și cele din întreaga lume, trebuie eliberate de coșmarul primejdiei pe care o reprezintă amploarea și generalizarea puterii de distrugere a armelor nucleare... *Culte religioase consideră că deși nu reprezintă factori de decizie, totuși pot înrîuri în vederea unei schimbări radicale, în gândirea umană.*

2. Întrucât *armele sînt produse ale inteligenței umane și sînt puse în acțiune de voința oamenilor, tocmai asupra conștiinței și voinței umane trebuie să acționeze cu principialitate și consecvență.* În acest sens, noi vom spori rugăciunile, serviciile divine, invocînd pe Domnul Vieții să reverse în inimile tuturor oamenilor duhul păcii și al iubirii, ca să putem respira pretutindeni miresma binefăcătoare a unor asemenea daruri.

3. *Culte religioase din țara noastră – a încheiat înaltul ierarh – solidare cu poporul în sînul căruia își desfășoară activitatea, se angajează cu hotărîre să se dedice, odată mai mult, acestei slujiri sfinte; intensificînd lucrarea lor pe toate căile și prin toate mijloacele, pentru apărarea vieții și a păcii pe pămînt.*⁹⁴

De fapt, una dintre ideile forță a Ecumenismului local al cultelor din România și influența sa asupra ecumenismului mondial contemporan este tocmai „liniștea și împăcarea cu cei mai de aproape și pacea și dreptatea cu cei mai de departe... spiritualitatea românească este unică și vrednică de luat în seamă...”⁹⁵

La manifestările festive cu prilejul *Aniversării Centenarului Autocefaliei* și a celor 60 de ani de la recunoașterea Patriarhiei Române, toți reprezentanții cultelor din țara noastră au scos în evidență Ecumenismul local ca mijloc de frățietate și dragoste și în același timp ca ceva specific românilor și cu efect practic și imediat al libertății de conștiință.⁹⁶

93. Tema: *Pacea înseamnă astăzi însăși viața planetei noastre*, în „BOR” CIII (1985), nr. 9–10, p. 658–772.

94. *Ibidem*, p. 697–703 și Cuvînt, I. P. S. Antonie, p. 333–334.

95. *Ibidem*, p. 697 și Cuvînt la Recepția oferită de Patriarhul Justin...

96. *Centenarul autocefaliei BOR și 60 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie*, în „BOR” CIII (1985), nr. 9–12, p. 773–798, 835–852.

Patriarhul Iustin rămîne în istoria bisericească o personalitate în sine și pentru sine, n-a putut să-și ducă pînă la capăt programul anunțat și să plinească nădejdea pusă în el de către cler și credincioși, trecînd către Domnul, iulie 1986.⁹⁷ Reluarea inițiativei tipăririi operelor Sfinților Părinți (17 volume imprimate), *Conferința* (prelegere) de la Geneva, CEB, 1981⁹⁸ și altele rămîn fapte de pomenire în țară și peste hotare. Patriarhul Justin a fost înmormîntat în Catedrala Patriarhală, alături de patriarhii Miron și Nicodim.⁹⁹

5. Patriarhul Teoctist Arăpaș (1986) – licențiat în teologie – a fost ales Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române în ziua de 9 noiembrie 1986 și intronizat la 16 noiembrie în Catedrala Patriarhiei Române. Patriarhul Teoctist a venit în Scaunul patriarhal după aproape 40 de ani de arhierie, trecînd, ca nimeni altul, prin toate Eparhiile provinciilor românești.

S-a născut la 7 februarie 1915 din părinți harnici – țărani: Dumitru și Marghioala, fiind al nouălea copil din cei zece, cu numele Teodor, cel prăznuit la 8 februarie. După primele clase primare, simțind o atracție deosebită pentru viața retrasă și mai ales pentru muzică, intră ca frate în Mînăstirea Vorona și apoi Neamț. Sesizînd inteligența noului frate, ascultarea sa întru toate, conducerea mînăstirii îl recomandă pentru Seminarul monahal din Sf. Mînăstire Cernica, pe care îl absolvă ca fruntaș. La 6 august 1935, depune votul monahal în ctitoria lui Alexandru cel Bun, Mînăstirea Bistrița, sub numele de *Teoctist*. Perseverent în toate, atrage atenția superiorilor și astfel, la 4 ianuarie 1937 este hirotonit diacon, în aceeași mînăstire, și apoi urmează Facultatea de teologie din București, obținînd licența în 1945. Cu toate greutățile întîmpinate, a primit și ascultări în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și diacon la Catedrala Patriarhiei. La 1 martie 1945, se transferă la Catedrala mitropolitană din Iași, la dorința Marelui dascăl Mitropolitul Irineu Mihălcescu și mai ales sub supravegherea ochiului ager al Episcopului-Vicar Justinian Marina-Vasluiianul. Este hirotonit preot la 25 martie și rînduit, în curînd, Mare celesiarh al Catedralei, Exarh al mînăstirilor și Vicar-administrativ al Arhiepiscopiei Iașilor, acordîndu-i-se demnitatea de arhimandrit. Rănile războiului încă sîngerau, sărăcia și bolile secerau viețile pruncilor și bătrînilor, Justinian-episcopul și Teoctist-arhimandritul ajunseseră ucenici Arhanghelului Uriil-tămăduitorul și cei care hrăneau săracii în pustia Sinaiului celui de al II-lea război mondial. *Apostolatul social* devine lege, *Treptele slujirii* poruncă a salvării credincioșilor... Cei doi înviorează „Spiridonia“ și mînăstirile devin case de oaspeți, azile și leagăne de copii. În această

97. *Trecerea către Domnul a Patriarhului Justin*, în „BOR“, CIV (1986), nr. 7–8, p. 12–73 și „GB“, XLV (1986), nr. 4.

98. *Prelegerea Patriarhului Justin*, Geneva, 21 octombrie 1981, în „BOR“ nr. 11–12/1981, p. 1176–1188.

99. *Trecerea către Domnul a Patriarhului Justin...*, vezi supra, n. 97

inițiativă sînt antrenati și slujitorii celorlalte culte, fiind un început de ecumenism local-practic și necesar. Munca celor doi, activitatea de zi și noapte, slujirea permanentă au fost dovezile premergătoare rosturilor înalte de mai tîrziu, așa cum vom vedea.

Nu a neglijat nici învățătura. Ajuns în Iași, Centrul cultural al Moldovei, s-a înscris la Facultatea de litere și filozofie frecventînd cursurile doi ani, nevoit să le întrerupă pentru chemarea la ascultări superioare.¹⁰⁰

a) *Răspunderea arhierescă.* Pentru merite deosebite, pentru răspuns bun la chemarea încă din pruncie la slujirea celor două altare: al Bisericii și al Patriei, dar și îndelungatei chibzuințe a Patriarhului Justinian, P. Cuv. Arhim. Teoctist a fost ales Episcop-vicar-patriarhal cu titlul Botoșeneanu, la 1 martie 1950 și hirotonit arhieru de către Patriarhul Justinian și cei împreună cu dînsul la 5 Martie 1950 în biserica „Sf. Spiridon Nou“ din București.

În ceea ce privește preoția harică și răspunderea pentru misiune a Bisericii și slujitorilor ei, angajamentul de la hirotonie a dat rod bogat, precum talantul din Sf. Evanghelie: „Nu socotesc această chemare drept o răsplătire a vredniciei mele, ci întărind convingerea mea fermă, spun cu Apostolul neamurilor că: vrednicia noastră vine de la Dumnezeu, care ne-a făcut să fim slujitori ai Noului Așezămînt nu ai slovei, ci ai Duhului“ (II Cor. III, 5–6),¹⁰¹ iar această slujire arhierescă – una în esență cu cea apostolică – „va trebui să țină seamă de condițiile actuale în care ea trebuie să lucreze și să desăvîrșescă misiunea apostolică“.¹⁰² Patriarhul Justinian, cunoscător al zelului fiecăruia și care știa să răsplătească după fapte, asigura profetic pe noul-hirotonit: „personal, mulțumesc bunului Dumnezeu pentru această alegere a unui tovarăș de muncă, a unui tovarăș de strădanie și în același timp a unui tovarăș care să-mi fie, treptat-treptat, și un reazim vîrstei, care începe să alunece spre anii bătrîneților“.¹⁰³

Fiind multe de realizat, s-a încredințat noului episcop-vicar patriarhal și sectorul misionar-pastoral destul de deficitar în acea vreme. Biserica Ortodoxă Română a

100. *Hirotonirea întru arhieru a P. S. Theoctist Arăpaș-Botoșăneanu, noul vicar al Patriarhiei Române*, în „BOR“, LXVIII (1950), nr. 3–6, p. 231–240 și *Scurtă biografie a I. P. S. Mitropolit Teoctist al Olteniei*, de Pr. Justin Popescu, Pr. D. Bălașa, în „MO“, XXV (1973), nr. 1–2, p. 49–53.

101. *Hirotonia întru arhieru...*, în „BOR“ nr. 3–6/1950 p. 232. Și în *Pe treptele slujirii creștine*. Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Mînăstirea Neamț, 1980, vol. I, p. 3–12. Și celelalte „părți“ ale operei Patriarhului Teoctist au fost imprimate în aceeași Editură: vol. II, 1980; vol. III, 1985; vol. IV, 1986, vol. V, București, 1989.

102. *Ibidem*, vol. I, p. 236.

103. *Ibidem*, p. 240.

avut totdeauna slujitori demni și orientați. Societatea se schimbase, amprentele vechi persistau la unii slujitori, trebuia un răspuns! Biserica își avea școala ei și se știe că viitorul unei instituții depinde – ca o grădină cu rod bogat – de pepinieră. În conducerea învățământului superior, Patriarhul Justinian trimite ca Rector pe P. S. Teoctist, încredințându-i-se și Cursurile de îndrumare misionară și pastorală a preoților. La a VI-a serie de cursanți se fixau punctele necesare întăririi misiunii, dovedindu-se valabile pînă astăzi metodele și mijloacele recomandate de Sf. Sinod pentru deosebita grijă față de pastorație și împotriva prozelitismului, anume: păstrarea învățaturii celei drepte, slujirea corectă și permanentă, grija pentru sufletul credincioșilor, predica și cateheza zilnică, participarea credincioșilor la slujbe și în special la Sf. Liturghie (precum și la Vecernie, Utrenie, taihe, ierurgii etc.), înlăturarea practicilor păgubitoare, respectul și înțelegerea între preoți, între preoți și cîntăreți, ținuta morală, vestimentară a preotului, cîntarea bisericească în comun etc.¹⁰⁴ În același timp și de aceeași importanță, se înscriu și orientările sociale: lupta împotriva nedreptății, colaborarea cu organele parohiale și locale, lupta permanentă pentru mai binele oamenilor și îndeplinirea Testamentului-Mîntuitorului: *Pacea Mea las vouă*.¹⁰⁵

În perioada 1950–1962, P. S. Teoctist, ca Episcop-vicar patriarhal, a căpătat aleasă experiență și și-a desăvîrșit chemarea, onorînd cu prisosință scaunul de episcop-vicar patriarhal.

b) *Întîia treaptă chiriarhală*. – Vacantîndu-se Scaunul de episcop al Aradului, Patriarhul Justinian, la cererea Adunării Eparhiale din Episcopia vacantă, a recomandat pe cel mai apropiat și vrednic, în același timp, colaborator al său: *Prea Sfințitul Episcop-vicar Teoctist*. Încă de la alegere, P. S. Sa încredința Măritul Colegiu electoral că va adăuga slujirii creștine noi trepte: „Cei peste 12 ani de slujire arhierescă mi-au îmbogățit experiența și mi-au adăugat lumini de mare preț și sprijin... Episcopul trebuie să-și plece privirile și auzul, neîncetat, către năzuințele păstoriiților săi, preoți și credincioși, pe care să-i iubească cu atîta putere, cum iubește Mîntuitorul Biserica Sa, și în care el să-și vadă comoara sa, rostul lucrării sale, mîngîierea sa, fericirea sa, inima sa, coroana și lauda sa...”¹⁰⁶ Iată doar cîteva metode și mijloace misionare absolut necesare în activitatea ierarhului eparhiat.

După săvîrșirea Sf. Liturghii, la momentul potrivit, noul-episcop al Aradului încredința clerul și pe credincioșii ortodocși și reprezentanții locali ai cultelor: „nu

104. † Teoctist Botoșăneanul, *Rostul cursurilor de îndrumare misionară pentru preoți*, în „BOR”, nr. 3–6/1950, p. 247–248.

105. *Ibidem*, p. 251.

106. *Alegerea Prea Sfințitului Teoctist Arăpaș, în Scaunul de Episcop al Aradului*, în „BOR”, LXXX (1962), nr. 7–8, p. 604.

voi înceta să arăt frumusețile neasemuite ale Sfintei noastre Ortodoxii...“, mă voi strădui să păstrez nealterate adevărurile de credință ale învățaturii Mântuitorului Iisus Hristos, fiind stăpînit de duhul dragostei celei dumnezeiești și promovînd duhul de frățietate și încredere cu ceilalți reprezentanți ai cultelor religioase“.¹⁰⁷

La Centrul chiriarhal, ca de altfel și în cuprinsul Eparhiei, P. S. Teoctist a adăugat vredniciei după vrednicii, cum constata Patriarhul Justinian,¹⁰⁸ și așa cum se observă și astăzi, P. S. Sa a adus un nou suflu „strădaniilor ecumeniste, de apropiere și colaborare între toate Bisericele...“;¹⁰⁹ la Arad, am trăit din plin duhul înfrățirii dintre conducătorii și deservenții cultelor aparținînd altor naționalități, unindu-ne mereu eforturile în slujba năzuințelor de pace și de frățietate instaurate în țara noastră...“. Acolo am simțit din plin duhul înfrățirii dintre români și celelalte naționalități rînduite de soartă să viețuiască pe același pămînt românesc, în setea și în lupta lor comună pentru libertate și dreptate... arcu Carpaților n-a despărțit pe românii de dincolo și de dincoace de munți...“.¹¹⁰ Se mai adaugă faptul că o vreme a supravegheat și Eparhia Oradiei pînă la ocuparea Scaunului chiriarhal de către P. S. Episcop dr. Vasile Coman.¹¹¹

c) *În prima slujire ca arhiepiscop și Mitropolit.* – După trecerea către Domnul a mitropolitului Firmilian al Olteniei, Înfîistătorul Bisericii Ortodoxe Române, ca și întregul Sf. Sinod au chibzut pentru a completa lipsa în ierarhie. Chemat pentru faptele Sale, ales pentru merite și investit pentru dragoste de Biserică și de neam, P. S. Teoctist a fost ales Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei.

Experiența din Transilvania a fost de mare importanță pentru consolidarea treptelor slujirii creștine. „Am acordat întreaga luare aminte problemelor legate de viața Bisericii noastre strămoșești, printre care cele îndreptate către bunul mers al formării viitorilor slujitori ai altarelor...“.¹¹²

Adaptîndu-se noului spirit și înțelegînd temperamentul credincioșilor din Oltenia, I. P. Mitropolit Teoctist a continuat lucrul bun început de înaintași, a inițiat noi metode pentru întărirea evlaviei străbune punînd accent și pe viața monahală și disciplina clerului, dovedindu-se exemplu de slujire și iubitor de locașuri sfinte. A grăbit construirea edificiului Seminarului teologic din Craiova, a instaurat un nou

107. *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 162.

108. *Noul Mitropolit al Olteniei...*, Cuvîntul Patriarhului Justinian, în „MO“, nr. 1–2/1973, p. 10–11.

109. *Ibidem*, p. 15.

110. *Ibidem*, p. 22, 34–35.

111. *Ibidem*, p. 41.

112. *Ibidem*, p. 45.

climat de muncă la Centrul mitropolitan, înzestrînd parcul Palatului mitropolitan cu o biserică de lemn. În cateheză și în predică, precum și în slujbă, Înaltul ierarh a fost și a rămas pildă vie.¹¹³

d) *A doua slujire, ca Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei.* – După alegerea mitropolitului Iustin ca patriarh, I.P.S. Mitropolit Teoctist, după atîtea vrednicii pentru glia străbună, se întoarce în Vatra părintească prin alegerea Sa ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei. „Cu zestrea pe care singur ți-ai agonisit-o din slujirea Bisericii și a poporului nostru, spunea patriarhul Iustin, trudind vreme de peste un sfert de veac ca arhieru, te întorci acum acasă, în Moldova, pentru a continua lucrarea căreia ți-ai închinat viața. Bogata experiență pe care ai dobîndit-o în activitatea de Episcop-vicar la Patriarhie, de Episcop al Aradului și de Mitropolit al Olteniei, se împerechează, de astăzi înainte, în sufletul I.P.S. Tale, mai mult ca în trecut, cu marea tradiție bisericească și patriotică a bătrînei și mult slăvitei Moldove“.¹¹⁴

Din primul moment, I.P.S. Mitropolit Teoctist și-a îndreptat gîndul spre unitatea de credință și implicit unitatea de neam, invocînd duhul celor care au apărut dreapta învățătură și au depus strădanii pentru misiunea Evangheliei: ierarhii Sinodului de la Iași 1642, Varlam-mitropolitul, „străjer al Ortodoxiei“, Dosoftei, Iacov Putneanul și mulți alții.¹¹⁵ În cuvîntul Său, program de chemare și înfăptuiri, I.P.S. Teoctist, luînd pildă pe înaintași și invocînd pe părinții duhovnicești – în cazul de față Patriarhul Justinian – încredința pe cei prezenți și prin aceștia toată suflarea cea drept credincioasă a Mitropoliei: "Mă voi inspira din viața și din lucrarea tuturor acestora, pentru ceea ce mi se cade să fac de astăzi înainte, din locul pe care ei l-au cinstit și l-au împodobit de glorie nepieritoare. Chipurile și vredniciile lor mă îndreaptă la izvoarele nesecate ale Ortodoxiei românești care, în trecutul neamului nostru mult vitregit dar niciodată biruit, a fost pavăza graiului străbun și a contribuit la păstrarea unității noastre naționale..."¹¹⁶

Ca părinte iubitor și cu grije pentru fiii săi apropiați, colaboratori și mai îndepărtați numai ca loc, preoții, monahii și credincioșii, I.P.S. Sa arăta toată prețuirea

113. Pr. C. Buzdugan, *Strădanii și înfăptuiri ale Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Teoctist în slujba Bisericii strămoșești și a binelui obștesc*, în „MMS“, LIII (1977), nr. 10-13, p. 744-759.

114. *Noul Arhipăstor al Bisericii din Moldova*, în „Idem“, p. 712.

115. *Ibidem*, p. 719.

116. *Ibidem*, p. 736.

pentru „misiunea lor, pentru zelul lor pastoral“, pentru tot lucrul cel bun și „pilduitoare conștiință.“¹¹⁷

Luînd drept exemplu de ierarh, teolog, dascăl și învățător pe Sf. Grigore de Nazianz, „pentru împlinirea acestei înalte și grele demnități la care sînt chemat, voi avea în cuget mereu marile adevăruri tălmăcite“ de Sf. Părinte: „Pentru a păstori pe alții este neapărată trebuință să te înțelepțești dintîi tu și pe urmă să înțelepțești pe alții, să devii dintîi tu o lumină și pe urmă să luminezi și pe alții, dintîi să te apropii tu de Dumnezeu și apoi să apropii de El pe alții“.¹¹⁸ Într-adevăr, în cei nouă ani, realizările și înnoirile în Mitropolia Moldovei și Sucevei vorbesc de la sine.

Pentru cîtva timp I.P.S. Mitropolit Teoctist a avut în grijă și Mitropolia Ardealului, încheindu-se astfel, cu alegerea ca patriarh „circuitul ierarhic“ în toate provinciile românești, situație unică și vrednică de consemnat în istoria Bisericii Ortodoxe Române.¹¹⁹

e) *Pe cea mai înaltă și desăvîrșită treaptă a slujirii creștine: Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.* – După nouă ani de activitate arhipăstorească și slujire continuă la Altarul străbun pentru Evanghelie, viață și pace,¹²⁰ I.P. Sa Mitropolit Teoctist a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române ca „cel mai bun între cei buni“ și cel care posedă „un deosebit spirit practic“.¹²¹ Răspunzînd alegătorilor, încredințîndu-i de păstrarea dreptei rînduiei și slujirii permanente, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a adus mulțumire „Părintelui luminilor“ și „din noianul gîndurilor“ a pornit în noua responsabilitate cu cugetul în rugăciune: „Doamne, dacă m-ai așezat peste cele înalte, Te rog să rămîi cu mine totdeauna...“.¹²²

Adăugăm la împlinirile de ieri, chemările de azi, pe lîngă multe probleme administrativ-gospodărești.¹²³

În răspunsul-program, după săvîrșirea Sfintei Liturghii, Patriarhul Teoctist asigura, prin cei de față, întreaga creștinătate că va continua „pe același drum al înaintașilor, cu noi împliniri, lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieții

117. *Ibidem*, p. 737.

118. *Ibidem*.

119. *Bucuria unui ales popas aniversar*, „Număr omagial la 70 de ani de viață a I. P. S. Teoctist“, în „MMS“, LXI (1985), nr.1–3, p. 81–112.

120. † Antonie al Ardealului, *Cuvînt omagial*, în „BOR“ CIV (1986), nr. 11–12, p. 29–36, " și în „Tr“.

121. Pr. Prof. Dumitru Radu, *Prea Fericitul Părinte Teoctist, Noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*, în „BOR“, nr. 1–2/1987, p. 10–17.

122. † Antonie al Ardealului, p. 32.

123. † Teoctist, *Răspuns de mulțumire* Colegiului electoral, în „Idem“, p. 35 și 61.

noastre bisericești cu firul vieții neamului nostru, cu convingerea că acestea se desprind din același caier al ființării noastre creștine și românești¹²⁴.

1. În ceea ce privește *familia Ortodoxiei* de pretutindeni, „Biserica Ortodoxă Română a păzit cu sfințenie unitatea de credință – de cult și de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate, păstrată cu consecvență în trecut, uneori cu prețul a multor jertfe, se cere afirmată cu și mai multă vigoare în zilele noastre, când legăturile interortodoxe, ca și cele intercreștine, au loc pe scară din ce în ce mai mare. Pentru noi, această unitate eate aceeași cu însăși viața Bisericii, avînd ca izvor fundamental și central pe Mîntuitorul Iisus Hristos... vom acorda întreaga noastră atenție lucrărilor în curs pentru pregătirea¹²⁶ Sfîntului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, precum și tuturor celorlalte acțiuni interortodoxe menite să afirme unitatea doctrinară, cultică și canonică a Ortodoxiei“.

2. Cu *Bisericile Vechi Orientale* se vor intensifica legăturile.¹²⁷

3. Cu *Biserica Romano-Catolică* se vor preciza temele de fructuos dialog teologic.¹²⁸

4. Cu *Bisericile din Comuniunea-Anglicană* se vor fundamenta temele din discuțiile generale și bilaterale.¹²⁹

5. Cu organizațiile *Mișcării ecumenice*,¹³⁰ sublinia Prea Fericirea Sa, „vom face tot ceea ce este necesar pentru ca Biserica noastră să-și intensifice activitatea...“:

124. *Ibidem*, p. 41 ș.a.

125. *Ibidem*, *Festivitățile instalării...*, p. 73.

126. *Ibidem*, p. 74, 105–106. De fapt, Patriarhul Teoctist a avut convorbiri cu patriarhi ortodocși încă din vremea cînd era Episcop-vicar în calitate de trimis sau însoțitor al Patriarhului Justinian sau ca delegat la convorbiri din partea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În același timp a primit delegațiile Bisericilor ortodoxe surori: (*Diodor* al Ierusalimului, *Pe treptele slujirii...*, III, p. 131–140, IV, p. 283–285. Sanctitatea Sa a fost prezent la Instalarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, *Festivitățile instalării*, p. 66–67, 81–83, și *Maxim al Bulgariei*, *Ibidem*, p. 67–68.

De asemenea, Noul Patriarh al BOR mai avusese întîlniri pentru întărirea unității ortodoxiei cu *Pimen Patriarhul Moscovei* (*Pe treptele slujirii...*, IV, p. 256–258, 266–271); *Elius* al Antiohiei (*Idem*, vol. I, p. 276–279). Pe larg și *La izvorul viu și înnoitor al credinței noastre ortodoxe* (vol. III, p. 201–354, vol. IV). Întîia vizită, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a făcut-o Prea Fericitul Teoctist Sanctității Sale *Dimitrie* al Constantinopolului (în „BOR“, CV (1987), nr. 5–6, p. 21–54), vizită întoarsă de către „Sanctitatea sa în luna septembrie 1987, în „Idem, nr. 9–10, p. 11–80).

127. Prea Fericirea Sa face parte din grupul întîilor ierarhi ortodocși români care au vizitat sau au primit vizite ale reprezentanților acestor Biserici (America, Etiopia, India etc.) contribuind la intensificarea dialogului teologic. *Festivitățile instalării...*, p. 88–89; *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 370–402; vol. IV, p. 286–288.

128. Prea Fericirea Sa a condus delegația Bisericii ortodoxe Române în dialogul ortodoxo-römano-catolic ce a avut loc în localitatea Riva del Garda (Italia), *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 289–293..., și atitudinea împotriva unor abuzuri și imixțiuni, *Ibidem*, p. 148–150; *Festivitățile instalării...*, p. 88, 95.

129. *Festivitățile instalării...*, p. 74, 105 și *Cuvîntul* delegatului Bisericii Angliei, p. 90–91; *Pe treptele slujirii*, vol. II, p. 312–314. De asemenea, vor continua întrunirile de dialog general și cel bilateral, cu *Bisericile Evanghelice* și cu *Bisericile Reformate*.

130. *Festivitățile instalării...*, p. 74, 88–89.

a) în *Consiliul Ecumenic al Bisericilor*; b) în *Conferința Bisericilor Europene*; c) în *Conferința creștină pentru pace*¹³¹; d) cu „alte foruri”¹³² menite să aducă o contribuție cât mai valoroasă la împlinirea Testamentului Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toți să fie una” (Ioan XVII, 21).

6. Formei superioare a *Ecumenismului local*,¹³³ Conferințele teologice interconfesionale li se vor da toată importanța: „ecumenismul local nu este numai un prilej de discuții teologice, ci în primul rînd o practică vie a relațiilor de frățietate dintre Cultele din țara noastră, consacrată înfloririi Patriei și păcii în lume”.¹³⁴

7. *Respectul pentru celelalte religii*. „În același timp, Noul-ales Patriarh încredința pe cei de față că preocupările noastre se vor îndrepta spre cunoașterea și apropierea frățească de celelalte religii...”¹³⁵

8. *Pentru pacea a toată lumea*. – Convingerea Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Române pleca din înalta misiune arhierescă, deoarece fără pace și liniște, fără dreptate și iubire nu se poate sluji lui Dumnezeu cu convingere. Trăirea în Hristos și actele liturgice sînt însușiri ale liniștei și păcii. Și în același timp, pacea este legată de iubirea de glia străbună. „De-a lungul întregii sale istorii, poporul român a dovedit că este însufletit de o adevărată vocație pentru pace și de năzuințe din cele mai nobile, izvorîte din zestrea lui sufletească deosebit de bogată și de geniul său creator. Ca fiu al acestui popor, ridicat din sînul lui am simțit totdeauna o deosebită cinste să sprijinim împlinirea idealurilor sale de bunăstare, propășire și pace...”¹³⁶ Raportate la lumea întreagă, preocupările noastre teologice trebuie să nu ne împiedice,¹³⁷ ci „trebuie să ne îndemne să dăm răspuns și ajutor omenirii în

131. *Ibidem*, p. 126, *A VIII-a Adunare generală a CBE* (18–25 oct. 1979), de Diac. Asist. dr. Viorel Ioniță, în „BOR”, XCVII (1979), nr. 9–12, p. 1100–1101. *Pe treptele slujirii...* vol. III, p. 19–22; IV, p. 68–71, 208–211, 219–221.

132. *Festivitățile instalării...*, p. 94–95; *A VI-a Adunare generală a CCP*, Cuvîntul I. P. S. Mitropolit Teoctist, în „MMS”, LXI, nr. 7–9, p. 574–577, 578–579.

133. *Festivitățile instalării...*, p. 75

134. *Ibidem*, p. 78, 96–98, 106. Pe larg și *Pe treptele slujirii...*, vol. II, p. 317–320; IV, p. 222–224.

135. *Festivitățile instalării...*, p. 75, 96. Pe treptele slujirii..., vol. II, p. 356–357. Se știe că în CEB, Secția „Misiune și evanghelizare” are și o subdiviziune: *Dialogul cu celelalte religii* (și ideologii).

136. *Ibidem* p. 75, 106; vol. I, p. 75–77; 78–81; II, 317–320; 372–374; IV, p. 40–44, 161–168, 179–207, 212–214, 237–242, 314–323.

137. *Ibidem*, p. 64. Cuvîntare la I Conferință, în *Pe treptele slujirii...* vol. I, p. 26–29, IV, p. 199–200, 225–227. După cum se știe, Patriarhul Teoctist a fost și deputat în MAN. (vol. I, p. 183–190).

problemele atât de grele cu care este confruntată astăzi... Bisericele sînt datorare să le acorde întreaga lor atenție“.¹³⁸

Cu același binecuvîntat prilej de instalare a Patriarhului Teoctist, I.P.S. *Nicolae*, Mitropolitul Banatului, încrustînd în diadema de aur meritele misionar-ecumeniste și național-pastorale ale întîistătătorilor Bisericii Ortodoxe Române, arăta că „Miron-patriarhul a fost *unificatorul*; *Nicodim-continuatorul*; *Justinian-organizatorul*; *Justin-cărturarul* și *ecumenistul*. În fine, am dobîndit pe al cincilea Patriarh, *Prea Fericitul Teoctist*, care în întreaga sa activitate la eparhiile pe care le-a condus, iar în zilele de locotenență pe planul întregii Biserici, s-a arătat *un neîntrecut chivernisitor al patrimoniului bisericesc, un priceput gospodar și un părinte deosebit de sensibil* la toate nevoile arhipăstoriților săi“ (subl. n.).¹³⁹

Patriarhul Teoctist a dus mai departe duhul înnoitor al părintelui Său duhovnicesc, Patriarhul Justinian, a fost și este un iubitor de frumos întru toate, un liturghisitor desăvîrșit ce transmite prin slujbă mînecare adîncă a cugetului, ridicarea minții la Dumnezeu, iar prin cuvînt reușește să umple inima de căldură și să copleșască voința ascultătorilor spre a face bine aproapelui.

Parcurgînd paginile celor patru volume: *Pe treptele slujirii creștine*, cititorul (cleric sau credincios) capătă har peste har în experiența misionar-pastorală,¹⁴⁰ în patriotism¹⁴¹ și ecumenism,¹⁴² în înțelegerea credinței în Hristos,¹⁴³ în trăirea creștină spre desăvîrșire,¹⁴⁴ în păstrarea predaniilor,¹⁴⁵ în grija deosebită față de patrimoniul cultural-național.¹⁴⁶ Cu experiența Sa misionar-pastorală, luînd în seamă Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Teoctist a reînnoit *practica misionară*, punînd accent deosebit pe rîvna credincioșilor noștri în a-și apăra credința

138. *Festivitățile instalării...*, p. 75, 81, 84–85; *Pentru Dezarmare și Pace. Adunarea Cultelor din România*, București 1981. Ed. Institutului Biblic. *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 222–226, A doua Adunare a Cultelor pentru *Pace și dezarmare*, București. 1984, Ed. Institutul biblic *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 47–49; *A treia Adunare*, București, 1985, în „BOR“ CIII (1985), nr. 9–12, *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 692–693.

139. *Festivitățile instalării...*, p. 61.

140. *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 90–96, II, p. 100–104; IV, p. 58–67, 401–407.

141. *Ibidem*, vol. II, p. 261–264, 375–382, 391–399; IV, p. 141–147, 281–282, 390–397.

142. *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 289–293.

143. *Ibidem*, vol. IV, p. 11–18.

144. *Ibidem*, vol. III, p. 125–177, 184–189.

145. *Ibidem*, vol. IV, p. 283–285.

146. *Ibidem*, vol. I, p. 82–89, IV, p. 251–255. „Credința și viața românească“, în vol. III, p. 357–468; IV, p. 309–313, 347–354, 370–389, 414–426.

strămoșească și în același timp, a ajuta pe preotul-paroh în misiune și pastorație prin *Cercul misionar*.¹⁴⁷

În concluzie, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au considerat frați pe ceilalți de alte credințe sau de alte naționalități atunci când au respectat confesiunea și ceremoniile lor și au cultivat diferite forme de Ecumenism practic. Când prozelitismul a luat forme incisive, conștiința credincioșilor și sentimentele lor strămoșești fiind atacate, atunci grija Bisericii Ortodoxe Române pentru apărarea dreptei credințe și a unității de neam a fost deosebită, folosindu-se metode și mijloace irenice din cele mai diverse.¹⁴⁸

În ceea ce privește *Ecumenismul local* al cultelor din România este un efort comun al tuturor credincioșilor și naționalităților conlocuitoare de-a lungul veacurilor, o formă de frățietate confesională întreținută și de ospitalitatea creștină specifică sufletului românului ortodox. Iată ce se constata și în același timp ce se asigura cu un veac și jumătate în urmă, la Iași. Astfel „La cea de a 17-a ședință a Adunării Ad-hoc, din ziua de 12 noiembrie 1857, care-și desfășura lucrările sub președenția mitropolitului Sofronie, a fost citit de către Mihail Kogălniceanu raportul Comisiei a doua, în legătură cu acordarea de drepturi politice pămîntenilor care sînt creștini neortodocși. Raportul arată că nația română are în vedere interesul comun pentru toți locuitorii din Principate; că acest interes nu se poate întemeia decît pe aceleași drepturi și îndatoriri pentru toți pămîntenii, avînd în vedere că și în alte domenii, militar, public, este statornicită egalitatea îndatoririlor pentru toți; avînd în vedere că egalitatea îndatoririlor reclamă și egalitatea drepturilor pentru toți; avînd în vedere și principiul libertății de cult; considerînd că o țară atunci este fericită, cînd este dreaptă pentru toți fiii săi; ținînd seama că de aceste drepturi s-au bucurat mereu

147. *Legiuirile B.O.R.* Ed. Institutul Biblic, București 1953, p. 269, Art. 44, f.

În sprijinul intensificării misiunii și pregătirii pastoral-patriotice a slujitorilor și credincioșilor, precum și încurajării și organizării *Cercului misionar* în parohiile BOR, Patriarhul Teoctist, cu Sf. Sinod au trimis o *Pastorală* către președinții conferințelor preoțești din luna noiembrie 1987. În această *Scrisoare-misionară*, Sf. Sinod îndeamnă pe slujitori la mai multă rîvnă pentru „slujire, catehizare, predică, asistența-duhovnicească“. Atrăgînd atenția asupra unor nereguli în parohii și nepăsare în misiune a unor preoți, Pastorală se adresează tuturor slujitorilor altarelor, indiferent de vîrstă, condiția, rangul și poziția lor în Biserică, cerîndu-le să-și pună mereu în lucrare misiunea căreia s-au dăruit, făgăduințele făcute la hirotonie și chemarea lor sfîntă...“. Îngrijorați, dar și încrezători, membrii Sf. Sinod încheie: „Am fi cei mai fericiți ca, de acum înainte, să nu mai avem pricină de mustrare, și, cu atît mai puțin de pedepsire, ci doar de bucurie întreolaltă pentru conștiinciozitatea și zelul cu care fiecare își îndeplinește slujirea sa“ (*Pastorală*, București, 6 octombrie 1987, p. 4-5).

În scurt timp, cu binecuvîntarea Patriarhului Teoctist, s-au tipărit: o nouă ediție *Liturghier*, Editura Institutului Biblic, București, 1987; *Despre preoție*, Idem, *Biserica Ortodoxă Română*, monografie-album etc.

148. *Activitatea misionară a Bisericii Ortodoxe Române pentru apărarea dreptei credințe în fața încercărilor prozelitiste*, în „BOR“, CIV (1986), nr. 9-10, p. 74-82.

la noi toți creștinii; știindu-se că *drepturile politice sînt recunoscute* atît pentru pămînteni cît și pentru împămîntenii... (subl. n.).

Adunarea Ad-hoc a Moldovei dorește și primește în viitoarea organizare a României următoarele principii:

*Toți pămîntenii creștini se vor bucura de toate drepturile politice întocmai ca și ortodocșii...*¹⁴⁹ Aceste principii fundamentale sînt menționate și în legislația actuală.¹⁵⁰

*

Mulți vizitatori străini, la început, au privit Ecumenismul local ca o formă ciudată de conviețuire, ca apoi să se convingă de trăinicia acestuia.

1. *Respectarea reciprocă a credinței celorlalți* la noi în țară a fost o înțelepciune strămoșească înscrisă în inima oamenilor acestui pămînt și însușită prin Evanghelie: „pe cel străin l-ai primit; l-ai îmbrăcat, dacă a fost gol; i-ai dat să mănînce, să bea, dacă a fost flămînd și însetat; l-ai cercetat, dacă este bolnav?"; ai făcut acestea aproapei, „... Mie Mi-ai făcut“ (Matei XXV, 35). Așa se explică de ce cei ce au venit peste noi, de-a lungul veacurilor, au plecat sau au rămas aci totdeauna, au fost socotiți „frați“ dar după „Legea lor“.¹⁵¹

2. În climatul specific al relațiilor dintre culte, astăzi, clerul și credincioșii diferitelor Biserici, confesiuni sau denominațiuni au înțeles că sensul și semnificația majoră a ecumenismului o reprezintă integrarea deplină în eforturile generale ale Patriei. De aceea „Drepturile omului“ (printre care cele fundamentale: dreptul la viață, dreptul la muncă, dreptul la libertate, inclusiv religioasă sînt „înscrise în practica credincioșilor tuturor cultelor din România, înainte de hotărîri sau convenții internaționale la care au aderat mai tîrziu statele membre în ONU. De asemenea, „Legea cultelor“ trebuie să reflecte deplina libertate de manifestare în conformitate cu „Mărturisirea de credință“ specifică fiecărui cult și cu ceremonialul adecvat.¹⁵² Criteriile Ecumenismului local, deși se pierd în veacuri, se observă înainte de începuturile ecumeniste mondiale și sînt vizibile înainte de înființarea Adunării generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.¹⁵³ Buna conviețuire, dialogul principial, încrederea reciprocă și colaborarea între culte sînt însușirile oricărei organizații ecumeniste, dar mai ales, la noi, au corespuns cu adevărat și au răspuns imperativelor vremii.¹⁵⁴

149. † Nestor Vornicescu, *Unde-i turma, acolo-i păstorul...*, p. 106–108.

150. *Constituția...* (1965), Art. 17, 30 și 31.

151. Ec. local, *Contribuție la unitatea națională...*, p. 266–267.

152. *Decretul 177/1948* devenit, cu unele completări, *Legea cultelor din România*.

153. Ec. local, *Contribuție la unitatea națională...*, p. 271.

154. Prof. Em. Vasilescu, *O nouă orientare în relațiile dintre cultele religioase*, în „Ort.“, IV (1952), nr. 3–4, p. 604–614; *A 50-a Conferință teologică interteologică*, în „BOR“, CV (1987), nr. 11–12, p. 17–118.

3. *Biserica Ortodoxă Română*, răspunzând cerințelor interne, a luat inițiativa pentru crearea unui *Ecumenism local real*, fiindcă ea a practicat încă de la începutul existenței sale apostolice bunele relații cu toți cei care au venit pe locurile noastre. Apoi, ea a participat la concilii de împăcare și încercări de reunire a Bisericilor, a inițiat un dialog de frățietate cu catolicii și protestanții de toate nuanțele înaintea organizațiilor ecumeniste.

Astăzi, prin colaborarea organizată, prin discuțiile tematice în dialog de egalitate, și mai ales în climatul de înțelegere și responsabilitate, de libertate și unitate națională, de colaborare cu alte confesiuni și religii există un cadru larg de desfășurare și continuă dezvoltare a ecumenismului. „Slujirea unui popor de către o Biserică, spunea Patriarhul Justin – nu împiedică nicidecum participarea sau cooperarea ei la slujirea altor popoare sau a lumii întregi“. Iată motivul apartenenței și activității noastre în marile organisme ecumenice creștine, în forurile mondiale pentru apărarea păcii și fericirii omenirii, așa cum s-a văzut. „Ca slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române și ai neamului nostru românesc (noi sintem) părtași ai Bisericii de pretutindeni... de aceea lucrarea noastră bisericească... își împletește firele ei cu firele lucrării altei Biserici. Împreună cu ele ne rugăm pentru toți oamenii, împreună cu ele cercetăm chestiuni teologice, împreună cu ele ne străduim să aducem partea noastră de contribuție la soluționarea tuturor problemelor care frământă astăzi omenirea“.¹⁵⁵

4. *Pentru Pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfințelor lui Dumnezeu-Biserici și pentru unirea lor.* – De la „un lung trecut comun“ s-a trecut la frățietatea de astăzi a Bisericilor și cultelor prin deschiderea reciprocă a acestora. Astfel, după 25 de ani de Ecumenism local și la a 50-a Conferință teologică interconfesională, s-a constatat un fapt deosebit al dialogului în apărarea vieții.

S-a impus, prin rezultatele ei, cea de a 45-a Conferință teologică interconfesională, din 5–6 iunie 1985, Sibiu.

Îndatorirea Bisericilor pentru apărarea vieții și a păcii pe planeta noastră își are temeiul doctrinar – s-a subliniat în această Conferință – în Hristos însuși, care a venit ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă (Ioan X, 10). Pacea este dar

155. Așa cum se știe, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu prilejul Aniversării Unirii Transilvaniei cu Patria-mamă – 1918–1 Decembrie –1985, a trimis clerului și credincioșilor ortodocși români o *Pastorală pentru pace* – București, 1 Decembrie 1985 – care se referă și la *Ecumenismul local*: „Se cuvine să facem cunoscut și pe această cale că *Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte culte religioase din țara noastră* (subl. n.) au ținut în anii din urmă, două adunări consacrate păcii și dezarmării, iar în acest an, între 16 și 18 sept. s-au desfășurat la București *Lucrările celei de a treia Adunări a Cultelor din România* (subl. n.)... La aceste adunări... au participat și mulți reprezentanți ai Bisericilor de peste hotare...” (p. 5–6) P. I. David, Ec. local, *Contribuții la unitatea națională...*, p. 267, Idem, *Organizațiile creștine ecumeniste...* p. 440–443.

dumnezeiesc, dar și misiunea omului pe pământ. Ca împăcare, este dar dumnezeiesc, venit prin Hristos care ne-a mântuit. Ca misiune, pacea este, înainte de toate, un act de dreptate socială și rod al iubirii cu care sîntem datori tuturor (Ioan XIII, 34–35). Din această pricină, Bisericile și Cultele religioase trebuie să sprijine cu cuvîntul și cu fapta inițiativele și acțiunile popoarelor cărora aparțin pentru apărarea vieții prin statornicirea păcii în lumea întreagă.

S-a impus, de asemenea, prin rezultatele ei valoroase, îndeosebi Conferința a 46-a, din 12–13 noiembrie 1985, de la Cluj-Napoca, care a legat imperativul păcii de unitatea și integritatea lumii, a creației întregi, pentru care și Bisericile sînt responsabile în a le păstra și apăra.

O temeluire teologică de substanță și de amplitudine a păcii între oameni și popoare, ca slăvire a lui Dumnezeu însuși, a oferit Cultelor religioase Conferința a 47-a din 22–23 mai 1986, de la București.

Omul trebuie să fie „împreună-lucrător cu Dumnezeu“ (II Cor. IV, 1) la păstrarea unității și integrității creației, prin toate acțiunile sale de a o restaura în armonia și echilibrul în care a așezat-o Hristos însuși prin lucrarea Sa mîntuitoare“.

Conferința a 48-a a aprofundat ideea păcii.¹⁵⁶

5. Totdeauna s-a plecat de la *temeiul teologic* și s-a realizat o cunoaștere reciprocă, iar conferințele teologice interconfesionale au avut o contribuție însemnată în această privință.

Prin cele 49 de conferințe teologice interconfesionale susținute pînă acum, teologii ortodocși, protestanți și într-o măsură cei romano-catolici, au reușit să facă cunoscute Bisericile și teologiile lor în efortul lor comun pe drumul unității creștine vizibile și al slujirii credincioșilor. Mai mult, teologii ortodocși și protestanți au reușit să deprindă și un limbaj comun și o metodă ecumenică de aprofundare a problemelor și au făcut un progres în întîlnirile și confruntările lor teologice pe drumul unității creștine.

a) În acest sens s-au impus multe dintre conferințele interconfesionale și anume: Conferința teologică interconfesională din 9 iunie 1965 de la Institutul Teologic protestant Unic din Cluj-Napoca, cu tema: *Opera reconciliatoare a lui Dumnezeu astăzi între popoare*.

Biserica lui Hristos, prin existența ei în formă vizibilă, istorico-socială, este ea însăși o mărturie că reconcilierea lui Dumnezeu este reală pentru omenirea de astăzi.

156. Pr. Prof. Dumitru Radu, *Evaluarea rezultatelor și perspectivele activității ecumenice a Cultelor, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la Prima Conferință teologică interconfesională* (Referat, ms. programat pentru publicare în „ST“ XL (1988), nr. 1.

Opera reconciliatoare a lui Dumnezeu trebuie întrupată în viața oamenilor și a popoarelor, căci cele două noțiuni: „opera reconciliatoare a lui Dumnezeu“ și „popor“ și „popoare“, sînt strîns legate, cea din urmă fiind, într-un fel, implicată în prima. Între semnele concrete ale operei reconciliatoare a lui Dumnezeu în lume trebuie amintite: a) dezaprobarea unanimă a urii dintre popoare; b) străduința universală a omenirii de a pune sursele de energie în slujba înlăturării foamei, mizeriei, neștiinței de carte și nu în slujba înarmărilor de tot felul; și c) recunoașterea egalității oamenilor, popoarelor și statelor într-o lume fără ziduri de despărțire.

Temeiul acestei reconcilierii este Hristos însuși, prin Întruparea, răstignirea pe cruce și învierea Sa din morți, unind în Sine pe oameni cu Dumnezeu și pe oameni între ei. Dar, reconcilierea este și o lucrare continuă, traducîndu-se astăzi printr-o umanizare și unificare pe care creștinii nu trebuie să le aștepte pasiv, ca să vină peste ei din cer, la sfîrșitul lumii.

Ca o forță unificatoare din Hristos, Dumnezeu-Omul, „Duhul Sfînt suflă cu putere astăzi asupra inimii oamenilor pentru a realiza efectiv cîteva dintre idealurile împărăției lui Dumnezeu: idealul păcii durabile între popoare, al înfrățirii lor, al dreptății reale între oameni și, prin aceasta, epoca noastră este un important kairos orînduit de Dumnezeu (Fapte XXVI, 26)“.

O reală confruntare teologică între Bisericile noastre angajate în Ecumenismul local și între teologiile acestora a avut loc la Conferința teologică interconfesională din 3 decembrie 1970, de la Institutul Teologic Universitar din București, aprofundînd tema ecumenistă de mare actualitate: *Unitate și pluralitate*. S-a ajuns la concluzia că într-adevăr conceptul de diversitate sau pluralitate se întemeiază, după învățătura ortodoxă, pe cel de unitate în credință, Taine și ierarhie sacramentală unitară, săvîrșitoare a tuturor Tainelor fără diferențieri, condiționată această ierarhie în ființa și lucrarea ei mîntuitoare de legătura ei neîntreruptă și organică cu Biserica prin succesiunea apostolică în har și în credința Apostolilor. Căci credința dogmatică deplină și totalitatea Tainelor formează un tot.

A doua confruntare teologică de proporții între Bisericile și teologiile actuale, în cadrul Ecumenismului local, a avut loc Conferința teologică interconfesională din 29 noiembrie 1978 la Institutul Teologic Universitar din București, aprofundînd tema: *Bisericile locale și Biserica universală*.

De data aceasta, cele două părți în dialog ecumenic, Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Protestante au realizat un larg consens. Nu mai puțin valoroase sînt rezultatele celei de a 39-a Conferințe teologice interconfesionale, din 15 iunie 1982, Sibiu, privind locul și importanța Sfintelor Taine.

Deși între învățătura ortodoxă și diversele concepții protestante privind Sfintele Taine, ca mijloace obiective pentru împărtășirea harului dumnezeiesc spre mântuire sînt deosebiri nete, în concluziile formulate la această conferință, ambele părți – ortodoxă și protestantă – au subliniat, în aceiași termeni, lucrarea și importanța Tainelor în viața creștină.

În temele legate de unitatea creștină și dialogul teologic s-au putut exprima multe puncte comune sau complementare, unele evidențiate deja și pînă aici. La acestea se mai pot adăuga altele, legate de următoarele chestiuni sau concepte: 1. *Credință și slujire*. 2. *Unitatea creștină*. Teologia ortodoxă subliniază unitatea în diversitate, în timp ce teologia protestantă vorbește despre unitate în pluralitate. 3. *Prezența reală a lui Hristos în Euharistie*. 4. *Comuniune și intercomuniune*. 5. *Ecumenism și prozelitism*. 6. *Ecumenism și identitate eclezială*. Sînt două noțiuni care se confruntă astăzi, completîndu-se și implicîndu-se reciproc. Aceasta a fost concluzia de fapt a lucrărilor celei de a 32-a Conferințe teologice interconfesionale din 29 noiembrie 1978. Fiecare Biserică își are identitatea sa.

Mișcarea ecumenică actuală „a făcut posibilă o reafirmare mai articulată a identității fiecărei Biserici locale“. Dincolo de unitatea comună este identitatea locală care trebuie respectată. „Identitatea adevărată este o identitate ecumenică“¹⁵⁷

Cunoașterea reciprocă ne-a ajutat să descoperim izvoarele comune de credință ale fiecărei Biserici și confesiuni în vederea unei mărturisiri comune,¹⁵⁸ aici și în organizațiile creștine și necreștine mondiale.

S-a căutat permanent modalitatea opririi prozelitismului de orice fel.

În Conferințele teologice s-a plecat de la cunoaștere reciprocă și s-a ajuns la poziții comune ale teologilor din România, poziții susținute și în organismele ecumeniste actuale, așa cum s-a văzut și cum s-a subliniat și la jubileu: *a 50-a Conferință interconfesională*.

O primă temă de amploare teologică și cu implicații în slujirea socială, aprofundată ecumenic de aceste conferințe a fost *Opera reconciliatoare* a lui Dumnezeu astăzi între popoare. A doua: *Iisus Hristos liberează și unește*, care a fost tema celei de a V-a Adunări Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor ținută la Nairobi în 1975. Această temă a fost aprofundată, în perspectivă ecumenistă, cu mult timp înainte de către teologii ortodocși și protestanți din România, în Conferința teologică din 5 noiembrie 1974, la Sibiu.

În a 33-a Conferință teologică interconfesională din mai 1979, de la Cluj-Napoca, a fost pregătită și aprofundată tema celei de a VIII-a Adunări generale a

157. Ibidem. și *A 50-a Conferință interteologică...*, p. 15–16.

Conferinței Bisericilor Europene intitulată: *Prin lucrarea Duhului Sfânt liber pentru slujirea lumii* (Creta, octombrie 1979).¹⁵⁸

Dar și tema pentru cea de a VI-a Adunare generală CEB: *Iisus Hristos, viața lumii*, a fost pregătită într-o conferință teologică interconfesională (Conferința a 40-a, din 9–10 noiembrie 1982 – Cluj-Napoca) iar concluziile acestei Adunări au fost evaluate în Conferința a 43-a din 17–18 mai 1984, Cluj-Napoca.

Un interes deosebit l-a avut pentru cultele din România,¹⁵⁹ dar cu implicații și pe planul ecumenismului general, Conferința a 44-a, din 27–28 XI 1984 – București, prin aprofundarea implicațiilor legate de receptarea textelor rezultate din dialogurile teologice, după definirea noțiunii de receptare.

6. *Sprijinirea acțiunilor de înflorire a Patriei*. O conferință a avut ca temă specială: *Biserica și lupta poporului român pentru libertate, independență și suveranitate* (Conferința din 27 mai 1977), la aniversarea a 100 de ani de la cucerirea independenței de stat a României (1877-1977).

158. *Preocupări ecumeniste...*, p. 501–53; Idem, *Ecumenismul local...*, Ibidem, *Organizațiile creștine ecumeniste în frontul activ al păcii...* p. 440–443.

159. PC Pr. Prof. D. Radu consemnează – repetăm – și câteva *Perspective*:

1) *Pe linie teologică*, Bisericile angajate în dialog teologic-ecumenic, în cadrul ecumenismului nostru local, trebuie să se deschidă mai mult unele altora, făcându-și cunoscute doctrinele lor și să încerce o creștere teologică reală, nu de cuvinte și simple formule, căci, să-mi fie permis a mă îndoi că multe dintre concluziile formulate sînt operatorii în învățătura și activitatea unora dintre Bisericile noastre. Identificarea punctelor comune și a convergențelor teologice trebuie să fie o preocupare constantă a Bisericilor noastre, dacă vor să avanseze real pe drumul unității creștine vizibile. Spun aceasta, întrucît, cu ocazia analizării BEM-ului într-una dintre conferințele noastre, n-am văzut o preocupare convergentă la teologii și Bisericile noastre. S-a rămas la suprafața lucrurilor, la contextualizări și argumente mai mult de natură sociologică. Bineînțeles și aceasta din urmă trebuie avute în vedere, dar nu înaintea Tradiției apostolice, în general, și a Sfintei Scripturi, în special. S-a depășit faza tatonărilor și a amabilităților în materie de doctrină. Trebuie mers mai adînc, mai ales că se și poate dacă se vrea, cum am constatat cu toții la lucrările celei de a 32-a Conferințe teologice interconfesionale din 1979.

2) *Pe linia slujirii sociale și naționale*, se poate lucra mai mult și mai bine plecînd și explorînd mai temeinic temeiurile teologice ale slujirii, și anume ale slujirii proexistente și punînd la contribuție bunele tradiții de slujire ale Bisericilor noastre de-a lungul istoriei poporului român și ale naționalităților conlocuitoare.

3) Cunoșcînd bine ce implică identitatea eclezială în cadrul ecumenismului și ce înseamnă înnoirea pentru păstrarea și afirmarea identității proprii, *prozelitismul trebuie eliminat atît din teoria cît și din practica misionară a tuturor Bisericilor și Cultelor* care l-au practicat sau îl mai practică. Căci *prozelitismul* nu înseamnă misiune de evanghelizare, ci *înșelare și furt*, cu consecințe grave atît pentru cei smulși de la Bisericile sau Cultele lor, cît și pentru cei ce întreprind astfel de acțiuni. Împreună-creșterea teologică pe drumul unității creștine elimină fără nici o greutate și teoria, dar și practica prozelitismului. De aceea, ecumenismul ca teorie și practică, de dragul unității creștine și al slujirii omului, societății și Bisericii celei una a lui Hristos, este singurul compatibil cu mesajul lui Hristos, ca toți și toate să fie una în El.

Ecumenismul local este și trebuie să fie și în slujba unității poporului român, precum și a idealurilor lui de libertate și progres general-uman.¹⁶⁰

Ecumenismul, înfrățind inimile credincioșilor diferitelor Biserici și Culte, contribuie la adâncirea frățietății în Patria noastră.¹⁶¹ De asemenea realizările Ecumenismului local găsesc ecouri favorabile și aprecieri în grupele de lucru ale organizațiilor intercreștine mondiale.

7. *Pentru Pacea de sus...* Bisericile și cultele creștine din România sînt în strînsă conlucrare și înfrățire, ceea ce constituie factori activi ai apărării păcii în lumea întreagă, a întăririi încrederii între membrii marilor organisme ecumeniste de astăzi, a liniștii în zonă și pe toate Continentele.¹⁶²

8. *Ecumenismul local se bucură* de aprecieri în rîndul credincioșilor Bisericilor noastre, fiindcă teologii cugetă și acționează plecînd de la realități concrete ale vieții,¹⁶³ iar aceste realități au ca bază unitatea poporului român, frățietatea pe acest pămînt, dreptatea în țară, liniștea în cer și pace în lume.

160. *Ibidem*

161. *Ibidem* și *A 50-a Conferință...* p. 17–22 (*Cuvînt* IPS Nicolae al Banatului).

162. *A treia Adunare a Cultelor din România...* *Chemarea*, p. 720–730.

163. *Iată concluziile Conferinței jubiliare: Cea de a 50-a Conferință* teologică interconfesională constituie un pisc al activității ecumenice și un moment jubiliar pentru Bisericile din țara noastră, ai căror teologi s-au aflat angajați în această lucrare ecumenică.

1. *Formă superioară a ecumenismului local* din patria noastră, *Conferințele teologice interconfesionale* au dobîndit o mare pondere în viața Bisericilor noastre, avînd permanent în atenție cele două obiective fundamentale ale ecumenismului creștin integral: adâncirea unității creștine prin dialogul teologic și slujirea în comun a aspirațiilor de unitate, dezvoltare și pace ale poporului român și omenirii contemporane.

În cei 25 de ani de conlucrare ecumenică-teologică, în care a fost aprofundată o tematică foarte vastă, de o mare însemnătate teologică și ecumenică, s-au obținut rezultate însemnate în cunoașterea, apropierea, respectul reciproc și împreună-creșterea teologică pe calea unității creștine, prin realizarea unui limbaj comun și a unei metode ecumenice specifice de aprofundare a problemelor.

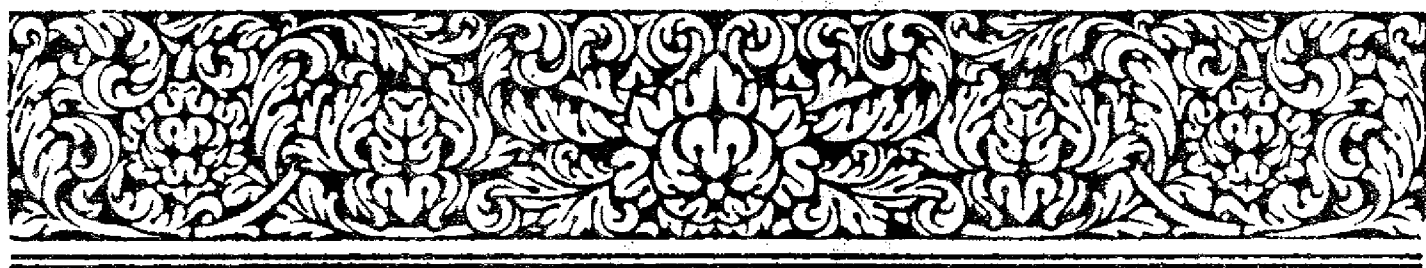
2. *Prin conlucrare și eforturi susținute* s-a ajuns la o *serie de puncte teologice comune*, convergente sau complementare în ce privește unitatea creștină, în unele probleme doctrinare esențiale; precum și în slujirea în comun a idealurilor și aspirațiilor lumii contemporane.

3. În aceste Conferințe teologice interconfesionale *au fost pregătite* și aprofundate și *temele de pe agenda organizațiilor creștine mondiale*, precum și temele dialogurilor bilaterale; în care Bisericile noastre sînt angajate, contribuind, în acest fel, la promovarea ecumenismului general creștin.

4. *Momentul celei de a 50-a Conferințe teologice interconfesionale este un popas de bucurie, satisfacție și retrospectivă* a activității și realizărilor de pînă acum, dar și un punct de plecare spre noi împliniri, care să reprezinte o reală creștere teologică și o mai substanțială contribuție la întărirea și adâncirea în continuare a unității creștine și în activitatea de slujire a dreptății, a păcii și a colaborării.

5. *Rezultatele la care am ajuns pînă în prezent deschid noi perspective de conlucrare ecumenică și ne dau dreptul să sperăm la împlinirea rugăciunii ultime a Mîntuitorului „ca toți să fie una”, în credință, iubire și slujirea vieții și a păcii.* (În „BOR“, p. 118).

Partea I

FENOMENUL SECTANT DE-A LUNGUL TIMPULUI

EVOLUȚIA ȘI INVOLUȚIA ABATERII DE LA CREDINȚĂ

Dumnezeul lor este pîntecele lor, iar gloria lor este nerușinarea.

(Filipeni III, 19)

Cuvînt lămuritor. — *Astăzi, există cu adevărat o istorie a sectelor. Și vorbim de sectă atunci cînd eroarea de credință, erezia organizată, are o activitate. Nu trebuie confundată istoria sectelor cu geneza și evoluția lor. Istoria este aceea care înregistrează faptele așa cum sînt sau ar trebui să fie, or geneza trebuie bine cercetată și delimitată.*

Sectele de acum „moderne” și cu „credință nouă” au același arbore genealogic: minciuna, falsitatea, dezordinea, ruptura și chiar crima, deoarece stăpînul lor „dintru început a fost ucigaș de oameni” (Ioan VIII, 44). De aceea tot arsenalul răului își are originea în stăpînitorul întunericului cel mai din afară (Matei VIII, 12, Apoc. XX, 10). Curentele raționaliste, mistice, care au apărut în sînul Bisericii sau în afara ei contestînd adevărul evanghelic nu sînt decît palete ale aceleiași forțe a vrăjmașului. Mulți dintre reprezentanții sectelor fac uz de așa-zisa „libertate religioasă”. Această libertate, pentru a fi recunoscută însă are nevoie de garanții, și cea mai sigură garanție este adevărul: „...numai adevărul vă va face liberi...” (Ioan VIII, 32). De asemenea, persecuțiile fără cercetarea și demonstrarea răului duc la întărirea fenomenului sectar. Trebuie deci lămurite lucrurile în ambele sensuri. Cei care se consideră fară „libertate” religioasă sînt în afara preocupărilor zilnice, n-au patrie, n-au comunitate, trăiesc din expediente. Or, parazitismul, lenea, refuzul muncii sînt mediile de unde sectele „convertesc” adepți, deși Cuvîntul Bibliei este categoric: „...cine nu vrea să muncească, nici să nu mănînce...” (II Tes. III, 10).

Sectele apar acolo unde frica și teroarea stăpînesc pe om, se înmulțesc înainte de catastrofe, cum a fost cazul războaielor mondiale și se regrupează în timp de

pace „profetind“ sau indicînd „ce va fi mîine“. De aceea majoritatea sectelor moderne au în doctrina lor spectrul „mileniului“ și adepții forțatei parusii justifică „programarea“ venirii Domnului prin Biblie.

Alte izvoare ale „noului“ fenomen sectar pot fi identificate în:

a) neînțelegerea Vechiului Testament prin împlinirea în Noul Testament, rămînerea la ceremonii depășite sau, Noul Testament este considerat o îngrămădire de cărți fără logică, fără importanță în credință;

b) folosirea cărților apocrife drept inspirate, și cu autoritate (Evanghelia lui Toma, Apocalipsa lui Pavel etc.);

c) împletirea nereușită a culturii cu religia, sau contrazicerea „religiei“ cu filozofia din care a purces pretenția unor cercuri religioase de „a corecta“ texte ale Bibliei sau a decreta noi principii religioase „nedescoperite“ de Iisus Hristos;

d) adaptarea unor reguli, formule sau teorii, unele pretins științifice (vechi sau noi) în explicarea „Cuvîntului“ lui Dumnezeu – practica terapeutică a nazireilor, îndeletnicirile masoreților, preocupările esenienilor și chiar, mai recent, teoriile geocentrismului, rezultatele astronomice etc.;

e) justificarea credinței de către secte prin diferite doctrine filozofice: idealismul platonice, gnosticismul, sofismul, epicureismul, neoplatonismul, categoriile de gîndire aristotelice, universalitățile, sau mai recent teoriile tomiste și neotomiste, curente „teologice“ moderne, practicile spiritiste și justificările teozofice, mișcările religioase scientiste, teorii nihiliste ale disperărilor secolului și multe altele;

f) unele rezultate sau explicații științifice speculate și denaturate de creatorii de religii sau „aleșii, și profeții“ timpurilor;

g) necunoașterea tainelor vieții și disperarea în fața morții.

Sînt și alte surse ale sectelor și grupărilor anarhice. Acestea apar ca ciupercile după ploaie în medii dezechilibrate social și stresate psihic. Nu înțeleg păcătul strămoșesc și refuză să-l înlătore prin botezul cu apă și Duh Sfînt (Ioan III, 3). Mai mult, starea de păcat susține religia naturii – evoluată sau statică –: animismul, totemismul, fetișismul, șamanismul, idololatria și zeitățile de tot felul, pe cînd „cercetarea adevărului“ (Matei VII, 7) luminează mintea, înlătură frica de fenomenele naturii, trezește conștiința omului, îl determină la curăție, îl reintegrează în har, cu alte cuvinte devine un fiu al Împărăției lui Dumnezeu. „Dumnezeu este iubire“ (I Ioan IV, 8) și nu crede nimeni în El din frică (II Tim. I, 7) sau necunoaștere: „Dumnezeu este lumină“ (Ioan III, 19 și I, 5).

În concluzie „nebunia“ religioasă, cum zice psalmistul, duce la nihilism (Ps. II, 10): erezia este fiica minciunii (Ioan VIII, 44) și dacă n-ar fi mîndria nu am avea sectanți (Fer. Augustin). Dacă mintea întunecată de păcat a dus la religia naturii, sectele, grupările anarhice, organizațiile religioase violente duc la obscurantism, la victime ale misticismului bolnăvicios.

Capitolul întâi

DE LA EREZIE LA SECTĂ

...va veni o vreme cînd nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci își vor da învățători după poftele lor.

(II Tim. IV. 3)

1. Cîteva cauze ale apariției sectelor. — Fenomenul sectar este un fenomen religios-social. Concepția sectară este pseudofilozofică, antibiblică; ea creează o anume „ideologie“ religioasă, care se adaptează, se asociază sau se războiește cu unele societăți. De aceea, secta este periculoasă din toate punctele de vedere și mai ales din punct de vedere moral, căutînd să producă dezordine, dezmaț, nesupunere, încurajează lenea, practică prozelitismul, se opune apărării dreptății și tolerează violența (crima „religioasă“).

Avînd această imagine, putem de la început sublinia cîteva cauze ale apariției sectei și anume: cauze religioase, istorice, sociale, culturale, patologice, psihice, ideologice și chiar politice. Am enumerat pe acestea, avînd în vedere că manualele de „specialitate“ amintesc doar cîteva (religioase) pînă pe seama protestantismului toată vina. Or, în zilele noastre, orice stresat, bolnav mintal sau posedat, printr-o evoluție rapidă a bolii ajunge uneori la halucinații: se declară „profet“, îmbrățișează o sectă sau creează el un dumnezeu, după viziunea sa sau după „arătările“ duhului.

Secta, fiind refractară adevărului, este inevitabilă; s-au găsit și se vor găsi contestatari pînă la sfîrșitul veacurilor. Negarea — demonia — este consemnată de Sfînta Scriptură înainte de organizarea universului și facerea omului. Prin păcat, adeseori omul se izolează de Ziditor. Și creatura rațională a continuat să respecte porunca lui Dumnezeu: „creșteți și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și-l stăpîniți...“ (Facere I, 28), ca apoi la Turnul Babel să se amestece limbile, să intervină separarea și astfel lumea să-și piardă unitatea. De acum și-au creat idoli și zei, și-au făcut altare după propria rătăcire și autoînșelare. Odată cu aceasta s-au ivit și diversitățile, deci sectarismul, fiindcă mintea întunecată de păcat duce la rătăciri.

Aceste rătăciri au evoluat pînă la războaie religioase biblice, numeroase în Vechiul Testament. S-au declarat chiar împotriva lui Dumnezeu, înlocuindu-l cu zeități; au ucis profeții, punînd în loc „prooroci“ mincinoși, au falsificat dreptatea lui Dumnezeu prin arbitrariu omenesc, au inițiat jertfe în favoarea lor, încurajînd lenea și furtul, specula și necinstea.

Aceleași cauze se găsesc și în grupările religioase din timpul Mîntuitorului, multiplicîndu-se și luînd o nouă față: de astă dată tăgăduind mesianitatea lui Iisus Hristos și acuzîndu-l de crimă de „lesdivinitate“: S-a făcut pe sine Fiul lui Dumnezeu (Ioan XIX, 7).

Școlile timpului (cele conduse mai ales de Hilel și Șamai) au modificat textele vechi, au creat noi curente și s-au desprins direcții felurite, Tora ajungând un document diferit înțeles de mulți. Interpretările cabalei au fost luate ca argument în multe situații, născându-se noi păreri, tulburări, renunțări, opoziții. Însuși Mântuitorul spune: „Vai lumii din pricina smintelilor, că acestea trebuie să vină; dar vai aceluia prin care vine sminteala“ (Matei XVIII, 7).

Așadar, a) *sminteala*, ca și ispita, ne dă ocol, nu se poate fără ea, dar creștinul adevărat nu cedează. „Fericit bărbatul care rabdă ispita“ (Ps. XIX, 3) și „cel ce rabdă pînă la sfîrșit, acela se va mîntui“ (Matei XXIV, 13); b) *sminteala vine de la oameni* și prin oameni, din interes și din răutate; „fugiți de oameni (și precizează Mîntuitorul), de oamenii lumii“ (Matei X, 17) care-și iau totul în această viață (Matei XIX, 29; Efes. IV, 22); c) *cei ce produc sminteală recurg la nelegiuiri*. Unora ca aceștia le spune tot Hristos: „cel ce face sminteală mai bine și-ar lega o piatră de moară de gît și s-ar arunca în mare...“ (Matei XVIII, 6). Acești „smintiți“ (născocitori de credințe), pot să aibă și victime, iar amăgitorii să cîștige amăgiți; și unii și alții trebuie înlăturați. „Dacă orb pe orb se călăuzește, amîndoi cad în groapă...“ (Matei XV, 14). „Vedeți să nu vă amăgească cineva, căci mulți vor veni în numele Meu, spunînd: *eu sînt mesia*. Și pe mulți îi vor amăgi. Și nenumărați prooroci mincinoși se vor scula și vor înșela pe mulți... se vor scula hristoși mincinoși, vor face semne mari ca să atragă, dacă va fi cu puțință și pe cei statornici...“ (Matei XXIV, 24).

Sminteala, ca armă a minții bolnave, este dată în vileag și de către Apostoli. Astfel, Sf. Pavel atrage luare-aminte: „Știu că după plecarea mea vor intra între voi lupi neiertători... și dintre voi se vor scula bărbați răstălmăcind lucrurile ca să atragă pe ucenici de partea lor“ (Fapte XX, 29-30). Cunoscînd experiența trecutului poporul biblic, avînd în vedere situația din timpul Mîntuitorului, Sf. Apostol Petru sfătuiește: „Au fost în popor și prooroci mincinoși, după cum și între voi se vor ivi *învățători mincinoși*, care vor strecura erezii pierzătoare și vor tăgădui chiar pe Stăpînul care i-a răscumpărat... Mulți se vor lua după spusele lor greșite și din această pricină calea adevărului va fi pusă la îndoială“ (II Petru II, 1-2).

Cu toate că de-a lungul timpului cauzele apariției au variat de la o epocă la alta, au rămas și în zilele noastre aceiași, ca în Noul Testament, prooroci mincinoși, lupi în piei de oaie, lupi crînceni, învățători falși, cu un cuvînt *antihriști* (Ioan XV, 18-25). Ei n-au pe Hristos ca Mîntuitor, ci ca pe un profet, ca motiv religios, iar „cuvîntările“ înșelătoare le țin cu scopul de a cîștiga (II Petru II, 3).

*

Pentru creștinul adevărat, cauzele rătăcirilor și proliferarea sectelor sînt dureroase, văzînd atîtea cazuri. Credinciosul sănătos și stabil nu se smintește, ci pentru el se împlinește spusa Apostolului neamurilor: „...trebuie să fie dezbinări pentru a ieși la lumină cei buni“ (I Cor. XI, 19).

Inevitabilitatea sectelor are la bază diversitatea minții și manifestarea păcatului strămoșesc asupra cărora se oprese de atîtea ori textele Sfintei Scripturi. Sectarismul

este aproape comun fiecărei comunități: este un fenomen care produce neliniște și tulburări. Din această cauză se poate ridica obiecția: *sectarismul este un eveniment în viața creștină?* Biserica lui Hristos nu mai are stabilitate, nu mai are originalitate, este un rezultat al frământărilor sociale și o concretizare a unei ideologii sociale? La aceasta se răspunde simplu: fiecare sectar gândește ce vrea în contextul vieții sale, de asemenea și creștinul, dar când dorește mântuirea, credința este, pe lângă dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 9), continuarea rațiunii pentru înțelegerea Descoperirii lui Dumnezeu, fiindcă mântuirea, viața de veci, aceasta este: „să Te cunoască pe Tine adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care Tu L-ai trimis în lume...” (Ioan XVII, 3). Așadar, nu există credință mântuitoare în afara Revelației divine, iar prin Iisus Hristos s-a încheiat definitiv descoperirea lui Dumnezeu, în ceea ce privește mântuirea noastră. Prin Iisus Hristos s-a întrupat însuși Fiul, deci Ființa lui Dumnezeu, împlinindu-se Revelația peste fire (supranaturală, firea dumnezeiască), iar prin Iisus Hristos-om s-a împlinit și s-a închis Revelația naturală: omul perfect, noul Adam (I Cor. XV, 22), omul fără păcat, omul original. Față de acestea, mai putem „crede” în alt mesia, afară de Iisus Hristos? Nu! Mai putem găsi alt om fără păcat, decât cel ce s-a născut trupește din izvorul vieții, Sfântul Duh?, nu! Deci credința lucrătoare prin dragoste dă naștere la siguranță, la mântuire: știm de ce credem, știm în ce credem, știm pentru ce credem (II Tim. I, 12), Biserica fiind „stîlpul și temelie adevărului” (I Tim. III 15). Iată forța care înlătură sectarismul.

Biserica Ortodoxă caută să formeze credincioși sfinți în raport cu Dumnezeu, smeriți și cinstiți în raport cu societatea; loiali cu stăpînirea cea dreaptă. Or, credulii și sectarii pleacă de la superstiție și erezie, de la inimă rea și gânduri pătimase (Matei XV, 19) și ajung la comunități suspecte, la grupări anarhice și organizații violente.

Într-adevăr, mintea trebuie să fie cultivată, iscoditoare; rațiunea să meargă departe, dar în vederea mântuirii mintea lucrează totdeauna cu sentimentul și voința, niciodată nu se separă însușirile sufletului, de aceea s-a întrupat Iisus Hristos ca să ne dea harul necesar de la care avem începutul mântuirii. Contestatorii, prereformatorii și reformatorii, întemeietorii de comunități biblice sau în numele Bibliei, căutători de religie sau declamatori de texte biblice au ridicat libertatea de interpretare a Bibliei la principiu vital al credinței, așa cum un stat civilizată ar decreta anarhia drept normă socială, unde ar ajunge! Mintea are deplină libertate în domeniul tehnic, științific, social, filozofic, religios – istoria comparată a religiilor naturii – or, în domeniul creștinismului, unde Iisus Hristos a fost, este și va fi Dumnezeu adevărat și om desăvârșit – Logosul-întrupat, ce ar mai putea iscodi mintea?

Este adevărat, libertatea caracterizează ființele raționale. Totdeauna Mîntuitorul întreba: dacă vrei?, dacă dorești?, dacă crezi?, când era vorba de deliberare, de libertate personală; dar când era vorba de comunitate sau autoritate, Iisus Hristos este categoric: „Dă Cezarului ceea ce este al său și lui Dumnezeu ceea ce este al Său” (Matei XXII, 21). Deci Biserica Ortodoxă nu îngrădește libertatea nimănui, dar este o îndatorire a modela această libertate spre binele persoanei și folosul societății: „Toate sînt bune, dar nu sînt toate de folos” (I Cor. VI, 12 ; X, 23). Se cunosc atîtea cazuri când rațiunea necontrolată a adus multe neplăceri umanității. În creștinism știm ce a

însemnat exagerările rațiunii, mai ales în Apus. Unii teologi au justificat minunile Mântuitorului prin rațiune – categoriile filosofice aristotelice – au pus alături de Biblie și „Summa theologica“ a lui Toma D'Aquino. Papa Pius IX a spus: „Eu sînt tradiția“ etc. Împotriva acestora s-au ridicat umaniștii și inițiatorii Renașterii, recunoscînd rațiunii locul ei – mai ales Erasm din Rotterdam prin *Elogiul nebuniei*. Mai mult, nu s-a înțeles că o dată cu venirea Mântuitorului orice religie naturistă și-a încheiat misiunea – religio-are = „împlinirea“. Dumnezeu este cu noi – Emanuel – (Matei I, 23), iar peretele cel din mijloc – zidul despărțitor dintre om și Dumnezeu – s-a dărîmat (Efes. II, 14) prin întrupare, răstignire și înviere, rațiunea a fost copleșită de certitudinea credinței: „dacă Hristos n-ar fi înviat zadarnică ar fi credința...“ (I Cor. XV, 14).

Tot cauze generale sînt și certurile pentru întîietate, atît în ceea ce privește supremația – Biserica Apuseană medievală și statele naționale –, cît și în ceea ce privește prioritatea rațiunii – teologia înaintea filosofiei sau invers. De aceea credinciosul simplu, la venirea reformei, a fost pus în situația de a tăgădui nu numai ceea ce a fost, ci el însuși să se considere „mare tîlcuitor“, ostaș al lui Hristos împotriva lui antihrist.

După „descoperirea“ pămînturilor noi, ucenicii îndepărtați ai lui Wyclif, Zwingli, Luther, Calvin, Pusen, Smith, Williams, Swetendorf (Müller, Snew, White, Rowen, Russel), precum și spiritiștii și teosofii de toate categoriile, în numele libertății, au robit atîtea cugete și au dus în sclavie atîtea familii. Unele fracțiuni dintre acestea, nepotolindu-și setea trufiei și văzîndu-și părăsite ceremoniile „baptismale“ și calculele „advente“, și-au ales alți conducători, formînd grupări anarhice religioase și organizații violente ce terorizează lumea modernă (cazul celor peste 3 000 de secte religioase din zilele noastre cu ceremonii macabre).

În *concluzie*, cauze, ca și mijloacele de proliferare a sectelor – în unele situații se confundă – sînt nenumărate,* vom căuta să amintim cîteva.

I. - CAUZE ALE PĂTRUNDERII SECTELOR

A. CAUZE RELIGIOASE SAU INFLUENȚA RĂULUI

1. *Forța demonică* se manifestă prin înfățișarea satanei ca „înger de lumină“, care ispitește pe unii pentru ca să aprîndă trufia minții și înlăturarea adevărului (II Cor. XI, 14-15). Slujbașii săi pot lua masca evlaviei, platoșa falsei smerenii. Diferite ipostaze ale satanei sînt îngăduite de Dumnezeu pentru încercarea multora. Dacă a putut apărea sub forma șarpelui în Eden, poate apărea și sub forma „îngerului de lumină“ în lumea creștină. Chipul fiarei celei de a doua este un balaur cu cap de miel și este numit „prooroc mincinos“ pus în slujba fiarei celei dintîi, adică a răului original, diavolul, care dintru început a fost pierzător de oameni (Ioan VIII, 44). De asemenea, profetii mincinoși au același scop de a distruge viața și liniștea credincioșilor (Apoc. XIII, 11; XIX, 20; XX, 10). Sesizînd „boldul satanei“ (I Cor.

* BIBLIOGRAFIE REFERITOARE la: *evoluția fenomenului*, N. Mladin, *Combaterea falselor revelații*, în „ST“, II (1950), nr. 5-6, p. 178-179 ș.u. P. Rezuș, *Criteriologia falselor teofanii*, în „Idem“ I (1949), nr. 3-4, p. 226-237 ; N. Balca, *Aspectul patologic al persoanei umane și pastorația religioasă*, în „Idem“ VII (1955), nr. 7-8, p. 485-510.

XV, 55–56), Sf. Pavel ne previne că „unii credincioși se vor îndepărta de la credință, dând ascultare la duhurile înșelătoare și la învățături satanice prin fățarnicia unor mincinoși, care sînt infierați în cugetul lor“ (I Tim. IV. 1–2). Credincioșii noștri trebuie să știe că diavolul nu poate să ne înfrîngă prin ispitele sale, dacă noi nu cedăm nici mințea, nici simțurile și nu ne abatem voința (Iov II, 3–6).

2. *Falsele noutăți și „credința originală“* duc la înșelarea multora fără discernămînt și la întemeierea de secte. Senzațiile tari, cult nou sau desființarea acestuia, inovațiile în artă și influențele unor filozofii, practici oculte sau refuzul unor rezultate științifice și multe altele creează grupări și comunități izolate, insistînd în greșeală cu tot oprobiul mulțimii. Mai mult, părăsesc țări și continente considerîndu-se drept victime nu pericol. În Scriptură citim: „...Va veni timpul cînd nu vor mai accepta învățătura sănătoasă, ci dornici de a auzi altfel, își vor alcătui învățături după pofta lor și nu vor mai asculta adevărul și se vor îndrepta către basme“ (Tit I, 14; I Tim. IV, 7). Într-adevăr, ereziile și rătăcirile își au izvorul în iluzii, povești, superstiții vechi sau în banalizarea unor tradiții și datini (Tit I, 10–11).

3. *Dorința de a fi conducător*, lider religios, fără a-și verifica vocația și capacitatea, duce pe mulți la rătăcire sau la părăsirea adevărului. Exemple se pot da din Vechiul Testament; contestatarii preoției lui Aaron (Numeri XVI, 3), revolta lui Core, Datan și Abiron (Numeri XVI, 1–40), „popii“ și proorocii baalilor, Astartei și dumbrăvilor din vremea lui Ilie (III Regi XVII–XIX), fiii lui Eli (I Sam. II, 10–12; 22–26; I Regi II și IV ș.a.).

În Noul Testament, secta fariseilor, cu întreg cortegiul lor de slavă deșartă, este edificatoare. Fățarnicia, sub toate formele vizează mărirea, și Mîntuitorul o condamnă prin cunoscutele „vaiuri“ (Matei XXIII, 13–29).

4. *Slăbirea și deformarea imaginii credinței*. Multi creștini care cred pentru unele interese, sau au o credință tradițională, supusă, nu au cultivat sentimentul evlaviei – iubire în Hristos, deci sînt slabi de înger, nu pot să-și justifice credința și cad victime „vînzătorilor de iluzii“ (I Cor. VIII, 9–10).

5. *Refuzul adevărului revelat și nemulțumirea de a găsi totul*. De aici încep o serie de scormoneli, de punerea pe seama Bibliei a fel de fel de lucruri, care n-au valoare, deci contestarea unor texte ale Scripturii și exagerarea altora – cîte capete atîtea sensuri – și se naște secta. Noi n-am cunoaște nimic, dacă Dumnezeu nu s-ar fi descoperit. Am avea despre Dumnezeu o părere, o concepție, o căutare. Or, Revelația copleșește orice minte sănătoasă și creștinul adevărat nu crede de frică (II Tim. I, 7), el știe în Cine crede, pentru ce crede, anume: „Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, s-a vestit de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, s-a crezut în lume și s-a înălțat întru slavă...“ (I Tim. III, 16).

B. CAUZE SOCIALE SAU LIPSA DE RESPECT ÎN COMUNITATE

1. *Dorința de cîștig și tendința de îmbogățire* este o cauză socială de prim ordin. Mulți părăsesc adevărul pentru a se face „profeti“, pleacă de la muncă pentru

a intra în legătură cu sectari sau fac colportaj cu obiecte „religioase“, ajungînd la căpătuială. Lucrurile nu sînt noi, cazul familiei Anania și Safira (Fapte V, 9–11), iar din vremea Sf. Pavel avem exemplu „mîncătorilor de bucate... și cîștigătorilor de bani“ în numele lui Hristos (II Cor. XI, 20–23). Alții au făcut din pîntecele lor dumnezeul lor, căutînd cîștig pe orice cale, fără rușine și fără frică de pedeapsă din partea oamenilor sau a lui Dumnezeu (Filip. III, 19 ș.a.), amăgind pe mulți creduli. Aceștia din urmă nu-și dau seama că de fapt ademenitorii lor n-au nimic cu Hristos, ci fac totul pentru pîntecele lor nesățioase (Rom. XVI, 18). Sectele, la început, oferă ajutoare, ca apoi zeciuielile și dările să nu mai contenească: „iubirea de arginți este rădăcina tuturor relelor, cei care au umblat după ea au rătăcit de la credință“ (I Tim. VI, 10). De asemenea, în societatea bazată pe nedreptate, și unde Biserica n-a activat, săracii, neputincioșii, neajutorații, în nădejdea de a ajunge satisfăcuți îmbrățișează conceptele sectare.

2. *Nerespectarea demnității* omului duce la fenomenul sectar și anarhic.

3. *Contrastul între lux și sărăcie*, îmbogățirea slujitorilor sau nerespectarea bunurilor comunității duce la contestări și nemulțumiri.

4. *Lipsa măsurilor autorității* bisericesti în cazurile de nemulțumiri din partea credincioșilor.

5. *Lipsa de orientare contabilă* și neînregistrarea sumelor rezultate din servicii religioase ocazionale etc.

6. *Confuzia între comunitatea bisericască și societate* este un mare pericol, derutînd pe mulți și acceptînd „noul“ sectar, cu tot sfatul înțeleptului Gamaliel că învățătura Mîntuitorului nu se poate confunda cu nimic omenesc (Fapte V, 37–39).

C. CAUZE MORALE

Viciile și păcatele de tot felul ale slujitorilor și credincioșilor noștri constituie un mediu prielnic de pătrundere și naștere de secte:

1. *Destrăbălarea în toate privințele* duce pe unii la revoltă, pe alții la părăsirea comunității bisericesti spre a-și crea medii favorabile. Nerespectarea unor practici pentru întărirea credinței celei adevărate (post, rînduiri speciale sau exagerarea altora produc dezbinări).

2. *Slăbirea vieții de familie*. Desigur, căsătoriile mixte sînt inevitabile astăzi, dar odată cu ele se distrug o serie de datini, ivindu-se slăbirea familiei ceea ce poate determina, în unele situații, formarea de grupări anarhice și organizații violente. De aceea Biserica, slujitori și credincioși, trebuie să fie permanent-veghețoare.

3. *Lipsa de evlavie și slăbirea moralității* unor slujitori naște îndoiala și ruperea din comunitate. De asemenea, amînarea de către preot a cercetării unor dorințe ale credincioșilor produce izolare.

4. *Lăcomia* sub toate aspectele este tot o sursă a izbucnirii sectelor.

D. CAUZE CULTURALE

De-a lungul veacurilor, mediile de ignoranți au cultivat superstiția și au pregătit calea sectelor și ereziilor.

1. *Lipsa de informare*, de pregătire – în orice domeniu, nu numai bisericesc – creează premisele unor secte și erezii. Cunoașterea învățăturii celei curate, aplicarea ei în viață, este un mijloc de a stârpi eventuale focare sectare : „Caută și vei găsi ; bate și ți se va deschide ; cere și ți se va da“ (Matei VII, 7). Poporul rătăcește din lipsă de învățatură a adevărului (Osea IV, 6; Mica III, 11; Maleahi II, 7–8).

2. *Confundarea Evangheliei* cu o învățatură omenască (Gal. I, 8) duce la erezii, secte, contestări, falsificări.

3. *Nepăsarea față de concepții greșite*, ca și necunoașterea învățăturilor ortodoxe creează confuzie, îndoială, izolare și se nasc „învățători mincinoși“.

4. *Nerecunoașterea meritului Bisericii* în cultura popoarelor și confundarea greșelilor unor ierarhi sau teologi cu Evanghelia Mîntuitorului.

5. *Lipsa de cultură generală și teologică* a unor slujitori de cult este afit cauză a apariției sectelor, cît și sminteală pentru mulți.

E. CAUZE PSIHOMALADIVE – ÎNCLINAȚII SPRE OBSCURANTISM

1. *Răutatea sau perversitatea*, patima de a posedea prin toate mijloacele, inclusiv cele de intimidare și violență – constituie o cauză a apariției sectelor (Matei XXIII, 15).

2. *Gîndurile urîte*, faptele necugetate, fuga de comunitate, ura față de aproapele ca și fuga de responsabilitatea personală, familială și socială, care, necontrolate la timp, împing pe unii la învățaturi greșite (Matei XV, 19).

3. *Bolile incurabile*, disparerea, schizofrenia sub toate aspectele, demența, handicapatii, obsedații, halucinații, narcomanii, maniacodepresivii, drogații-alcoolici, tabacici, halucinogeni etc. își găsesc refugiu în secte și grupări anarhice, așa cum spunea și Sf. Pavel: „...Fugi de cei cu boala (obsesia) certurilor fără rost, contraziceri neconținute din care se nasc pizma, clevetirile, bănuielile rele și alte vorbe ale oamenilor stricați la minte și lipsiți de adevăr (I Tim. VI, 3–5).

*

Toate acestea și multe altele, trebuie avute în vedere pentru a înlătura pericolul sectar și a explica consecințele nefaste ale acestuia pentru pacea Bisericii și liniștea oamenilor. În același timp, comunitatea umană a organizat asistență celor în situații arătate mai sus, sau mai grave. Biserica, dintru început, a asigurat un remediu (exemplu: Vasiliada), o psihoterapie pentru cei cuprinși de asemenea grave boli. Astăzi, clinicile de specialitate asigură asistență medicală tuturor.

Preotul ortodox, misionar al Evangheliei, are datoria să cunoască atât cazurile maladeve, cât și metodele soluționării în vederea evitării unor înjghebări sectare...“ (I Cor. XI, 19). În același timp, preotul ortodox trebuie să fie atent pentru a nu produce el însuși sminteală, altfel se ridică alții cu pretenții de „aleși și misionari“ (I Tim. VI, 3-4).

2. Motive interne și externe ale răspîndirii sectelor. Desigur, am văzut cum apar, cum se răspîndesc, care sînt mediile de apariție ale fenomenului sectar, dar trebuie să cercetăm și motivele răspîndirii sau proliferării sectare. Ivirea și răspîndirea lor este atrasă îndeosebi de nepăsarea preotului slujitor: creștinul părăsește comunitatea, în dese cazuri, fiindcă nu mai găsește răspuns credinței sale. Influențele din afară sînt de circumstanță dacă trăirea în Hristos este adevărată: „voi de ce nu plecați... unde să mergem Doamne, numai Tu ai cuvintele vieții veșnice...“ (Ioan VI, 68) și pe altul nu-l știm. După dumnezei străini, surzi și muți nu alergăm (I Cronici XVI, 26; I Cor. XII, 2), ci zicem ca vameșul: „Dumnezeule cel adevărat, milostiv fii mie păcătosul...“ (Luca XVIII, 13).

De asemenea, prăpastia între vorbire și faptă a unor slujitori duce la contestări, rețineri, îndoieli și părăsirea Bisericii. Preotul misionar trebuie să aibă în vedere și să mediteze permanent la experiența Părinților Bisericii: „cum vorbim, așa trăim“ și cugetăm, căutăm să realizăm mîntuirea prin trăirea spuselor Mîntuitorului: „credeți pentru ceea ce fac...“ (Ioan XV, 24) și a experienței Sf. Pavel: „Urmați-mi mie precum și eu urmez lui Hristos...“ (I Cor. IV, 16).

Avînd în vedere cele două motive ale răspîndirii sectelor: *vina* unor *slujitori*, pe de o parte, și *mediul favorabil* pe de altă parte, reținem unele motive de ordin intern și altele de ordin extern.

A. Cîteva motive interne. – Cînd vorbim de cauze interne ne propunem să „motivăm“ pătrunderea sectelor și răspîndirea lor din pricina smintelilor ce vin de la unii slujitori, familia lor, rudele lor, colaboratorii apropiați, precum și din cauza toleranței viciilor (atitudinii antisociale a credincioșilor). A tolera și a justifica aceste vicii prin „slăbiciuni omenești“ alcoolismul, tabagismul, desfrîul, jocurile de noroc, pasiunile necontrolate, vorbele murdare înseamnă nu numai atragerea sectelor, sminteală și compromis, ci și un pericol al moralității publice: „vai de cel prin care vine sminteala“ (Matei XVIII, 7). Mîntuitorul merge pînă acolo, încît recomandă excluderea totală : „mai bine și-ar lega de gît o piatră de moară și s-ar arunca în mare...“ (Matei XVIII, 6).

Motive de ordin intern:

1. *Slaba pregătire* în domeniul teologic și necunoașterea învățaturii ortodoxe. Se știe că totdeauna preotul ortodox a fost un factor de cultură. El nu s-a amestecat în certuri de supremație și nici nu și-a îngăduit să confunde învățătura Mîntuitorului cu filozofii sau cugetări omenești. Misiunea sa a constat în a face creștini conștienți de menirea lor în fața lui Dumnezeu și de cetățeni devotați unei comunități bazată pe dreptate. Sînt cazuri însă, cînd unii slujitori nu sînt la nivelul cultural al vremii, nu cunosc învățătura ortodoxă și din această cauză nu pot răspunde întrebărilor firești ale credincioșilor. După ocolirea răspunsului, influența sectară este gata. Lipsa

de catehizare, predică, cuvîntări la ocazii liturgice, istorice, neexplicarea cuvîntului evanghelic și neaplicarea lui la viața credincioșilor, măresc posibilitatea infiltrării sectare. Preotul fără pregătire este un „slab profesionist“, un obiect de atac al sectelor. Pus în fața confruntărilor, preotul nepregătit aduce mare necaz credincioșilor, iar aceștia, din lipsă de cunoaștere, ușor sînt atrași de secte.

2. *Moralitatea îndoielnică în familie și societate.* Preotul fără prestanță, plin de vicii, este în obiectivul sectelor... Preotul bețiv, leneș, care folosește vorbe urîte, desfrînat, este un element-cheie al pătrunderii sectelor în parohii și zdruncinării spiritului de unitate spirituală a credincioșilor noștri. Preotul lipsit de viață curată nu are nici o autoritate în fața credincioșilor săi. Dacă, într-adevăr, credincioșii mai tolerează slaba pregătire a preotului, asupra imoralității lui sînt neiertători. Scîrbiți și de faptele urîte ale parohienilor, unii credincioși devin „pocăiți“ și caută refugiu în casele de adunare.

Pentru cine dorește cu adevărat mîntuirea, cuvintele Sf. Pavel sînt categorice: „nici bețivii, nici desfrînații, nici clevetitorii“, nici alții asemenea lor nu vor gusta Împărăția lui Dumnezeu (I Cor. VI, 10). Cu atît mai mult pentru cel care a îndrăznit să ia jugul lui Hristos. Cine este conștient de misiunea sa, va respecta totdeauna jurămîntul de la hirotonie mărturisit în fața arhiereului și a comunității: „îmi voi conforma viața mea cu spusele Sfîntului Apostol Pavel... Mă voi supune arhiereului locului și legilor țării noastre...“ Așadar oprirea infiltrației sectare profilaxia ei stoparea prozelitismului și readucerea credincioșilor în sînul bisericii de unde au plecat, depind în mare măsură, dacă nu în totalitate, de conduita morală a preotului, a familiei sale și a comunității parohiale, în general.

3. *Evlavie fariseică, fățarnicia în actele de cult, manifestările teatrale și exagerarea* duc la pierderea credincioșilor care caută un model în preot. Credincioșii noștri au avut trăitori în Hristos, în această glie, dintru începutul creștinismului. Din moment ce ne-am născut creștini ca popor, avem în firea noastră, în geneza noastră, o zestre spirituală unică. Or, slujitorul, prin lipsă de evlavie, săvîrșeste o crimă împotriva înaintașilor, pervertește și modifică în ființa parohienilor niște nestemate ascunse, care ne-au identificat de-a lungul veacurilor. Biserica dintotdeauna a contribuit la unitatea neamului, și de aceea preotul care devine sminteală și este părăsit de credincioși, iar aceștia trec la secte, va suporta pedeapsa veșnică a lui Iuda și blestemul strămoșilor noștri. Limba sîlclită, fraza bolborosită, rugăciunea batjocorită, cîntarea falsificată sau adaptată, slujbele – teatru comic sau dramatic, toate acestea determină pe sectari să-și mărească rîndurile. Se știe că evlavia credincioșilor copiază pe a slujitorului. Unele parohii atrag sectele din lipsă de trăire creștină (Matei XXI, 13). Semnele exterioare ale evlaviei: închinarea, plecarea capetelor, îngenuncherea au ajuns rarități în biserică. Sectarii, pentru ademenirea credincioșilor, deși combat actele de cult și evlavie, și-au însușit unele tradiții și datini străbune. Pericolul este iminent...

Exagerarea unor momente liturgice produc de asemenea tulburare. Evlavia trebuie să fie un mijloc de manifestare a credinței celei adevărate plecată dintr-un suflet care caută liniștea, căința, pocăința sinceră și respectul pentru cele sfînte.

„Spectacolul cu efecte exterioare“ place unor indivizi fără sensibilitate. Biserica, prin harul ei, liniștește, calmează, satisface, nu estompează, irită sau îngâmfează. Preotul adevărat și misionarul încercat procedează cu mare delicatețe pentru a ajunge la unitatea duhului în legătura păcii (Efes. VI,13), adică la comuniunea desăvârșită.

Deci, aspectul slujirii lui Hristos prin evlavie conștientă ține credincioșii în comunitate. În caz contrar, atît sectele, cît și grupările anarhice găsesc ușor teren favorabil.

4. *Lipsa de orientare a preotului* sau absența tactului pastoral în raport cu credincioșii duce la conflicte, la izolare, și chiar la spargerea unității parohiale. Se cunosc cazuri mai ales la orașe, unde sînt mai mulți preoți, cînd parohienii sînt împărțiți, încît nu-și mai pot satisface sentimentele lor firești de evlavie. Acestea, pe de o parte: pe de altă parte, preotul nu trebuie să confunde biserica și avutul ei cu propria feudă. Desigur, au existat în istorie cazuri de mînăstiri și parohii cu averi moștenite, dar aceste au fost puse în slujba comunității, pentru binele tuturor, nu a slujitorului. Dacă sînt cazuri evident, rare și astăzi, preotul trebuie „să fie un iconom credincios“ (Luca XIX, 17), să administreze după regulamentele în vigoare asemenea posibilitate, nu să devină peste noapte „bogatul care i-a rodit țarina“ și nu știe ce să mai facă cu atîtea bucate (Luca XII, 17).

Alți credincioși au unele obiceiuri și apucături, fie însușite, fie tolerate de alți credincioși, necorespunzătoare moralei și vieții creștine. În asemenea situație, preotul are îndatorirea să le elimine cu prudență, explicîndu-le proveniența, cu dragoste și răbdare, fiindcă inovațiile și adăugirile „strică obiceiurile bune...“ (I Cor. XV; 33). Preotul trebuie să se identifice cu tradițiile sfinte, cu obiceiurile creștinești în diferite ocazii. Un misionar desăvârșit și un slujitor conștient va cunoaște toate problemele din parohie.

Un capitol aparte îl constituie atitudinea corectă și loială a preotului față de organele locale de stat, de factorii responsabili din întreprinderile sau sectoarele agricole de pe teritoriul pe care se află parohia. Chemările și participarea activă la solicitările autorităților locale trebuie să aibă ecou în inima preotului. Preotul fiind treaz în orice împrejurare (II Tim. II; 22-23), lupii răpitori, și în acest caz, nu vor putea pătrunde în turma cea cuvîntătoare (Fapte XX, 29).

5. *Lăcomia sub toate aspectele și arghirofilia*. Această cauză provoacă mari neplăceri credincioșilor. Însuși Iuda Iscarioteanul și-a pierdut apostolatul din cauza banilor (Matei XXVI, 15). Anania și Safira, pentru lăcomie, au fost excluși din comunitate și au căzut sub blestemul apostolilor, mințind pe Duhul Sfînt (Fapte V, 3). Cu adevărat, goana după bani este obîrșia tuturor relelor, chiar și „căderea din credință...“ (I Tim. VI, 10). Această tragică și permanentă constatare este, în același timp, piatră de smîntală pentru mulți credincioși. De aceea, ei părăsesc enoria și merg la sectari. Preotul misionar care slujește la altar, de la altar mănîncă (I Cor. IX, 13), dar nu trebuie să uite că „povara“ pusă credincioșilor apasă pe propria conștiință. Ca misionar, trebuie să aibă permanent în inimă cuvintele: „n-am năpăstuit penimeni... cu mîinile mele mi-am cîștigat pîinea!“ (I Tes. I, 9).

Mai mult, se recunoaște preoților calitatea de educatori ai credincioșilor. Mulți nu înregistrează corect veniturile și de aceea se pare că nu „cîștigă” în mod onest. Alții pun taxe cu caracter retroactiv și „prind” credincioșii în momente limită. Cînd ar trebui să înțeleagă situația creată (în mormîntar, cununie) și să întărească cu forța cuvîntului credința celor de față, preotul poate registrele contabile și începe calculele...” Pus în situație neplăcută, credincioșii chită sumele, dar biserica l-a pierdut și pleacă abătut, abandonînd deseori credincioșii trecînd la secte. Mai grav, pentru servicii care decurg din misiunea preotească „dar ați luat în dar să dați” (Matei X, 8), unii membri ai familiei preotului interzic unele avantaje. S-a mai spus, și repetăm, preotul cu adevărat misionar trebuie să fie iubitor de „cîștiguri urîte” (I Tim. VI, 8 și 17), iar problemele financiare să fie rezolvate de episcop și Consiliul parohial, reprezentanții aleși ai enoriașilor.

6. *Îngăduință pentru vicii din partea autorității ecleziastice.* Dacă precavrednici sînt lăsați în voia lor, atunci și sectanții mișună. Sînt slujitori care nu învîrșesc slujbele după rînduială. Unele parohii sînt lăsate în bătaia vînturilor sectare: altele sînt ocupate de elemente insuficient pregătite sau sînt trimiși acedepșiți” pentru vicii!, sau din alte motive de ordin canonic. Ce activitate depun ce îndreaptă aceștia?

Se cere ca preoții să fie exemplu de moralitate, slujire, vocație și patriotism. Să pildă ar putea fi pentru credincioșii lor preoți arghirofili, bețivi, fumători, doielnici în ale slujirii, compromiși în a face dreptate, îngîmfați, lipsiți de orientare socială, sub nivelul cultural-teologic, nepunctuali, fără dragoste de aproapele, lipsiți de simțul datoriei!? Se știe precis că fenomenul sectar crește și prinde teren din cauza neglijenței sau lipsei de responsabilitate a preotului. De aceea, Sf. Pastrăgea atenția lui Timotei și Tit și prin ei nouă: „Totul este curat pentru cei curați, dar pentru cei întinați și necredincioși nimic nu este curat, pînă și mințile și cugetările sînt spurcate...” (Tit I, 15). „Caută să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu ca un om încercat, ca un slujitor care n-are de ce să-i fie rușine și care propovăduie drept Cuvîntul adevărului” (II Tim. II, 15).

La rîndul său, preotul trebuie să lupte împotriva viciilor enoriașilor, fie prin îndovedanie, fie prin forța cuvîntului de la amvon. Toleranța credincioșilor, acoperirea viciilor, „împărtășirea” comună, preot și enoriași – a păcatelor, duce la grave abateri și la înmulțirea sectelor.

*

În *concluzie*, toate motivele interne provin direct sau indirect și în ultimă instanță de la preot: „dacă aluatul este bun și frămîntătura va fi la fel” (Matei X, 3). Acolo unde preotul este conștient de chemarea „Eu v-am ales pe voi din lume” (Ioan XVII, 15-16) și credincioșii ascultă glasul lui în vederea mîntuirii și săvîrșesc tot lucrul bun (Ioan X, 5). De asemenea într-o parohie după plecarea unui slujitor vrednic trebuie o deosebită activitate pentru reeducarea credincioșilor.

B. Motive externe. – Aceste motive se datoresc fluxului social continuu. Astfel este o necesitate mișcarea populației de la sat la oraș și invers. Odată cu fluxul

refluxul populației crește și comunicarea între oameni, informațiile de toate categoriile, inclusiv ideile religioase, măresc interesul pentru contacte în diferite domenii. Omul zilelor noastre nu mai poate sta izolat. Noile condiții de viață, fabricile și uzinele noi, întreprinderile și schimbul de muncitori, toate duc la contacte mai strânse și mai diversificate între oameni. De asemenea, experiențele de muncă, întâlniri pe șantiere, transferări dintr-o parte în alta a țării fac să circule ideile, să se intensifice legăturile, să se cunoască oamenii mai bine, să se respecte mai mult. Or, una dintre legături este și cea pe calea religioasă. Iată, așadar, atâtea motive externe Bisericii Ortodoxe, dar în interiorul localităților, de a se infiltra păreri sectare. Pe de altă parte, și cu mult mai grav, ideile religioase „importate” pe diverse căi ușurează, influențează sau susțin fenomenul sectar. Odată pătruns acest fenomen, reprezentanții săi folosesc o serie întreagă de metode, și derutează pe cei ce trăiesc aici și respectă obiceiurile și tradițiile străbune.

Motivele externe ale pătrunderii sectelor în țara noastră își au obârșia tot în afara granițelor Patriei. Printre aceste motive putem enumera:

1. *Unele profesii*, cum ar fi: pictor, sculptor, arta instrumentală – înlesnesc trecerea în „casele” de adunare. Aceștia atrag ușor în comunitățile sectare unele persoane oscilante în cele ale credinței ortodoxe și căutătoare de câștig cât mai facil. Unii meseriași particulari: croitori, cizmari, fotografi, mecanici, instalatori sanitari, electricieni, pentru un „blid de linte” intră în serviciul de ispitori ai credincioșilor ortodocși sau ai unor creduli de la alte culte. Acești meseriași „cinstiți”, „de încredere”, garantați, frizează și o evlavie tradițională și insistă în cele „ale Domnului” cu „post și rugăciune” cu renunțări și chiar, își oferă gratuit serviciile lor pentru a capta bunăvoința interlocutorului. Tot aceștia ușurează unele temporare angajări, mai ales din provincie, în vederea scopului prozelitist. Schimbul de experiență și recomandarea pentru deplasări în alte localități, sau în diferite stațiuni de tratament și odihnă ale sectanților unde „frații” sînt gata să ofere multe avantaje, constituie un motiv ca cel racolat să devină „luminat cu duhul”.

Preotul ortodox, deținător al plinătății harului preoției trebuie să vegheze cu toată responsabilitatea pentru prevenirea și lichidarea motivelor externe. El trebuie să prevină credincioșii despre nocivitatea acestor „teoreticieni”. Desăvîrșirea credinței noastre este Iisus Hristos, același „ieri, azi și în veți” (Evr. XIII, 8). Un credincios adevărat nu poate părăsi Biserica străbună pentru o nouă profesie, pentru un nou loc de muncă sau un transfer dintr-un colț în altul al țării.

2. *Căsătoriile mixte*. – Desigur, dragostea dintre doi tineri este baza firească a unirii pentru viață. Dar această unire nu trebuie să aibă scopuri străine tradițiilor și obiceiurilor poporului nostru atît de încercat. Căsătoriile mixte preocupă nu numai Biserica, ci și întreaga lume. Or, unele căsătorii sînt făcute nu din îndemn firesc și din înțelegere sufletească, ci sînt mai degrabă niște aranjamente în vederea unui scop prozelit și sectar, antisocial și neloyal. În unele cazuri căsătoriile mixte sînt făcute și pentru părăsirea țării sub pretextul că unul din parteneri este chemat de „frați”, iar cel care și-a părăsit credința și neamul pleacă în necunoscut. Acolo „fratele” are și alte „surori”; iar româncea și-a pierdut, odată cu credința strămoșească și patria părintească.

Alte căsătorii au și alt caracter: „frații“ oferă locuință acelor fiice ale Babilonului care-și caută fericirea în afara muncii cinstitute și familiei curate. Multe căsătorii sînt pepiniere de discordie între rude. Există „drepturi“ ale omului, dar acestea nu forțează natura și glia care te-a plămădit și hrănit.

3. *Participarea la diferite ceremonii.* – În ultima vreme, căsătoriile, despre care am vorbit, au devenit o adevărată paradă a modei și o renunțare la tradițiile de veacuri ale poporului nostru. „Frații“ impresionează prin cadouri și copleșesc prin tactica primirii în comunitate. Neoficiindu-se logodna, jurămîntul păstrării tainei cununiei nu mai are loc, responsabilitatea continuării familiale nu se mai pune și iată că mulți tineri, mai ales destrăbalați și necontrolați de părinți, găsesc refugiu în comunitățile sau grupările sectare. Unele dintre secte sînt mai rigide, dar altele recomandă căsătoriile de probă pentru rezolvarea unor probleme sociale – buletin, serviciu, transfer etc. sau, mai grav practică incestul și prostituția ca acte de cult.

Adeseori, credincioșii ortodocși, mai slabi de înger, sînt atrași de asemenea ceremonii și părăsesc Biserica strămoșească pentru adunarea sectară.

Taina cununiei în Biserică este, pe lîngă jurămîntul castității, o binecuvîntare a lui Dumnezeu pentru continuarea vieții psihofizice a omului. Cununia nu-i un contract social, ci o responsabilitate în fața lui Dumnezeu și a vieții însăși. De asemenea, creșterea copiilor în tradițiile sfinte întărește specificul neamului nostru, identifică, se aprinde și se cultivă flacăra strămoșească. Sîntem de acord cu căsătoriile mixte atunci cînd se caută adevărul și dragostea; preotul ortodox nu trebuie să fie însă de acord cu hotărîrile pripite ale tinerilor, fără știrea părinților și cu niște dorinți trecătoare, dar care pot avea urmări nefaste.

Așa-zisul „Botez“ *testamental* al sectelor constituie un prilej de propagandă și prozelitism pentru cei ce nu știu de ce și cînd au fost botezați în Hristos și că acest botez în Hristos nu se poate repeta și nu este o ceremonie, un simbol, o imitare a botezului cu apă spre pocăință, ci acesta este botezul cu Duhul Sfînt și cu foc, adică se șterge păcatul strămoșesc și primim harul creșterii duhovnicești și mîntuirii noastre. Botezul-bîlci sau botezul la maturitate – este tot o paradă a modei fariseice de a se îmbrăca „frații și surorile“ în cămăși albe de parcă asta ar atrage forța iertării prin jertfa de pe cruce, nu pocăința, nu interiorul.

Un alt prilej, în scopul atragerii creștinilor ortodocși, folosit de sectari este *parada ducerii „fratelui“ la groapă*. Deși nu cred în învierea morților și nu pregătesc sufletele adeptilor pentru judecata particulară și obștească, sectarii folosesc pompele funebre în scop prozelitist. „Frații“ au obligația să mobilizeze rudele și prietenii celui decedat în vederea înmormîntării, să strîngă fonduri pentru familia îndoliată dovedind o solidaritate forțată și un atașament fals. Toată parada este impresionantă, dar seacă, fără duhul strămoșesc al iertării și sărutării celei de pe urmă.

4. *Noutăți ale lumii de dincolo.* – Sînt foarte mulți credincioși ademeniți de „noutăți“ în domeniul credinței și din această cauză sectele pătrund la început cu potolirea curiozității și apoi oferă celui interesat datele și sursa noutăților. De asemenea, comentariile și pronosticurile asupra unor fenomene naturale (cutremure, eclipse, inundații, comete și căderi de stele, cataclisme etc.) atrag pe neștiutori și

măresc grupările sectare. Calculele advente, ce nu lipsesc din nici o sectă, grupare anarhică sau organizație religioasă violentă, măresc interesul celor căldicei în credință (Apoc. XX) pentru „noutăți“ și calcule în religie.

„Noutățile“ lumii de dincolo sînt necesare în alt domeniu, or, în viața spirituală a credincioșilor noștri, viață destul de bogată și verificată de peste două milenii, nu ar putea avea loc noutăți fără știrea ierarhiei apostolice și informarea clerului. De aceea, Biserica Ortodoxă Română încă din 1949 a inițiat în fiecare an, în serii, Cursurile de îndrumare pastorală și misionară pentru preoți. Tot aici se discută cazurile speciale sau izolate de infiltrație sectară, componența colportajului, analiza broșurilor de propagandă, originea și scopul lor prozelitist și antisocial.

5. *Bibliile confesionale* sau extrase din acestea (profețiile din epoca exilică – în special Daniil și datele din Apocalipsă cu traduceri adecvate) – oferite curioșilor, în dese cazuri influențează cugetele unora și încep a frecventa „case“ de adunări. În ultima vreme, datorită tehnicii tipografice deosebit de avansată sau chiar utilizarea xeroxului, credincioșii ortodocși sînt loviți de asemenea schije „religioase“ în diferite locuri de activitate. Reviste redactate în limba română și care sînt tipărite în străinătate, cu conținut „duhovnicesc“, broșuri ale „căii drepte“, ziare „ziditoare“, adevărul Bibliei, „odihnă“ în Domnul, „Calea“ în viață, „ajutor“ de sus etc. sau chiar simple scrieri „de duh“ constituie o cauză a infiltrației sectare, deosebit de insistentă și totodată periculoasă.

6. „*Smerenia*“ cea plăcută Domnului este a inimii, așa că nu mai este nevoie de locașuri somptuoase înălțate de boieri din exploatarea altora. Sub această mască se ascunde un grav pericol denigrator pentru Patrimoniul cultural național. Mulți adepți ai sectelor în fanatismul lor au distrus monumente, icoane, veșminte, vase liturgice și obiecte de o inestimabilă valoare și irecuperabile. Mai mult, s-a intensificat și traficul de asemenea odoare, sectarii avînd legături cu diferite cercuri de peste hotare interesate în a distruge bunurile noastre spirituale. Pentru a-și atinge scopul, sectarii și-au transformat casele lor de adunări în centre de propagandă împotriva culturii noastre vechi încercînd, în același timp, să strecoare în rîndul tineretului un indiferentism față de tot ceea ce ne-au lăsat strămoșii.

7. *Pocăința „cea adevărată“* propagată de sectari. Această motivație aparține atît practicii din țara noastră, dar și influenței lumii „religioase“ de peste hotare. „Noutatea“ pocăinței constă din acea acuzație adusă Bisericii strămoșești că este neschimbată, rigidă, plină de practici depășite, este susținută de preoți interesați, nu mai este la modă, nu lasă pe credincios liber, aceasta este practică de bătrîni neștiutori și depășiti. Pocăința, spun ei, este a timpului, a tineretului, liberă și descătușată de canoanele vechi. Este necesar pentru „pocăința cea adevărată“, înlăturarea tuturor obiceiurilor și tradițiilor, tot cultul vechi și îmbrățișarea noutăților „fraților“ de pretutindeni.

„Pocăința“ recomandată de sectari este falsă, fără sens pentru înțelegerea credincioșilor și duce la ruperea de comunitate. Ca și fariseii, sectarii condamnă pocăința vameșului, vameșul fiind orice credincios conștient de prăpastia dintre el și Dumnezeu din cauza păcatului. Or, pocăința „cea adevărată“ recomandată de secte

este de fapt tăgăduirea ajutorului lui Dumnezeu și anularea meritului omului pentru mîntuirea lui, fiindcă sectarii se autointitulează „aleși și sfinți“, uitînd chiar textul Bibliei: „Dumnezeu celor mîndri le stă împotriva și pe cei smeriți îi înalță“ (Ps. CXXXVIII și Luca XVIII, 14).

Infiltrația sectară, motivele acesteia pot fi diminuate sau șterse atît pe linie internă – așa cum am văzut – cît și pe linie externă, prin stîlpul de foc al adevărului care trebuie să fie preotul ortodox „treaz în toate“ cele ale credinței (I Tim. IV, 12).

II. – CÎTEVA REPERE ISTORICE ALE FENOMENULUI CONTESTATAR RELIGIOS

Autori de „sectologii“, dintre cele două războaie mondiale, n-aveau prea multe date despre fenomenul sectar. Era firesc să fie așa, deoarece mass-media nu avea o dezvoltare și o răspîndire ca în zilele noastre. Studii și articole după cel de-al doilea război mondial, la început, arătau că de fapt „sectele nu au istorie pentru că sînt trecătoare“. Or, lucrurile s-au schimbat; dacă n-au avut istorie la noi, au avut un început, un apogeu și un sfîrșit ca orice mișcare. Unele secte sau grupări religioase au constituit motiv de persecuție în regimurile trecute și o permanentă concurență de racolat adepti. Or, odată cu intrarea lor în legalitate prin recunoașterea funcționării, vorbim de culte neoprotestante egale în fața legii într-un raport de egalitate între ele, dar și cu obligația respectării credincioșilor celorlalte și stăvilirea prozelitismului. De aceea, după Legea cultelor (1948), putem vorbi de o nouă orientare în regimul cultelor. Ele au dreptul de a-și exercita cultul, dar și îndatoriri față de Patrie ca cetățeni egali în drepturi și responsabilități. În climatul religios din România, cultele se cunosc între ele, conducătorii lor se respectă, se știe învățătura sau concepția fiecăruia și este o necesitate ca fiecare credincios să fie loial țării în care își duce existența, fie că este român din neam în neam, fie că aparține unei naționalități conlocuitoare. Această nouă situație schimbă și optica, în general, și face să se respecte fiecare credincios în parte. De aceea, fiecare cult are un istoric, o obîrșie și un scop totodată, iar rădăcinile trebuie căutate pentru a se da răspuns și a se găsi soluții în cazul propagandei sau prozelitismului arbitrar, în practica sectelor.

a) *Neascultarea și mîndria* – izvorul rătăcirii. – Contestarea, opoziția sau pretenția de a fi ca Ziditorul, apare încă dinainte de organizarea Universului. Este vorba de căderea lui Lucifer, din cauza mîndriei și a slujitorilor săi: Arhanghelul Mihail, în cuvinte îngerești, a rostit celor fără de trup: „Să stăm bine, să stăm cu frică...“ și atunci satana, ca un fulger a căzut din cer (Luca X, 18).

b) *Duhurile rele* au căutat totdeauna să întunece în om chipul și asemănarea cu Dumnezeu, iar în Grădina Edenului vrăjmașul se apropie de zidirea mîinilor lui Dumnezeu, ispitindu-i cu arma sa, mîndria: „... v-a interzis să mîncăți din rodul Pomului pentru a nu ajunge ca El...“ (Facere III, 2-7).

A. **Vechiul Testament.** –1) După căderea în păcat, din cauza neascultării, și natura s-a vitregit (Rom. VIII, 22), iar dușmanul vieții, diavolul, conform libertății

limitate pe care o are de la Dumnezeu, și-a continuat activitatea paralel cu Providența divină. Uciderea lui Abel de către Cain (Facere IX, 1-16) ; Potopul etc. (Facere VII, 10-24), nelegiuirile Sodomei și Gomorei (Facere XIX, 12-29) sînt cîteva exemple (Facere IV-VIII).

2. O dată cu *chemarea lui Avraam*, treptele Descoperirii lui Dumnezeu capătă contur (Facere XII, 1), dar ispititorul acționează și se înfățișează chiar în fața Ziditorului, așa cum este cazul lui Iov (Iov II, 1).

Fiecare etapă a Revelației din Vechiul Testament este bîntuită de cel ce și-a pierdut menirea pentru care a fost creat. Vrăjmașul intervine în istoria biblică, este prezent între frații lui Iosif (Facere XXXVII, 1-28) și adîncește prăpastia între sufletul omului și Dumnezeu prin închinarea la natură, însuflețirea astrilor, jertfe către animale, crearea idolilor pînă la perfecțiunea lor, în zei și zeițe... „muți și surzi...” (Rom. I, 25).

3. Nici poporul *ales nu este scutit* de asemenea fenomen. După patru sute de ani de robie egipteană, Moise este tăgăduit că ar fi ales al lui Dumnezeu și vrăjitorii și contestatarii Egiptului săvîrșesc lucruri uluitoare pentru a demonstra originea divină a faraonilor și înțelepților lor. În umbra tuturor stătea diavolul. Satana, mai tîrziu găsește chiar prilejul înlocuirii credinței în Dumnezeu cel adevărat (III Regi XVIII, 37) cu zeități egiptene, mai ales cele reprezentate prin vițelul de aur (Facere XXXII, 1-14). Încercarea de a înlătura preoția de vocație, harică a lui Dumnezeu – preoția lui Aron – cu aleși ai comunității necunoscătoare și credule este o abatere: cazul lui Core, Datan și Abiron, dar Dumnezeu nu întîrzie să le trimită pedeapsa: dacă Lucifer a căzut din cer, slujitorii săi Core, Datan și Abiron au fost înghițiți de pămînt de vii (Numeri XVI, 32-35). Perioada premozaică și mozaică, ca și regii și judecătorii, este o perioadă de instituire a cultului divin și de instalare a preoției de vocație, toiagul lui Aaron (Numeri XVII).

4. *Vremea profetilor* are o arie mai largă. Pe lîngă grupările separatiste ale poporului biblic, intervin contactele cu alte împărății. Robiile și exilul (babilonean, asirian, sirian etc., precum și cucerirea romană) încearcă desființarea cultului adus lui Iahve cu ceremonii în cinstea zeităților naturii. Așa cum Moise își însușise cultura Egiptului, profetii capătă experiența și știința altor neamuri (hitiții, sirienii, babilonienii, caldeii etc.). iar punctul central al profetilor este eliberarea, izbăvirea: acestea, însă, nu-s temporale, ci veșnice prin venirea lui Mesia (Isaia LIII; Ezechiel I; Daniil I; Ieremia I).

O imagine sugestivă în privința cultului și exercitării lui, a slujitorilor cu chemare (preoții) și a profitorilor și a falșilor închinători, ne-o dă momentul jertfei lui Ilie de pe Muntele Carmel (III Regi XVIII, 38-40).

În afara profetilor faptei (Ilie, Elisei etc.) profetii mici pun în valoare misiunea preoților cu vocație în mijlocul poporului și sînt neiertători față de falșii profeti: „... căile Domnului sînt drepte: cei drepți umblă pe acestea, cei răzvrățiți cad pe ele” (Osea XIV, 9). „... poporul piere din lipsă de cunoaștere...” iar destrăbălarea, beția și desfrînarea iau mințile omului” (Osea IV, 6, 11). Alții prooroci sînt și mai neiertători: „Așa vorbește Domnul despre proorocii care rătăcise pe poporul meu, care, dacă sînt îmbuibați vestesc pacea iar dacă nu li se pune nimic în gură propovăduiesc războiul sfînt... Văzătorii vor fi dați de rușine, ghicitorii vor roși și

toți își vor acoperi barba... Ascultați dar lucrul acesta... voi, cărora vă este scîrbă de dreptate și care suciți tot ceea ce este drept; voi care zidiți Sionul cu sînge și Ierusalimul cu nelegiuire. Căpeteniile cetății judecă pentru daruri, preoții lui învață pe popor pentru plată și profeții proorocesc pentru bani; și mai îndrăznesc apoi să se bizuie pe Domnul și spun: „Oare nu este Domnul în mijlocul nostru ? Nu ne poate atinge nici o nenorocire!“ (Mica III, 5, 7, 9–11). „Vai de păstorul de nimic care îți părăsește oile...“ (Zaharia XI, 17). „Căci buzele preotului trebuie să păzească știința și din gura lui se așteaptă dreaptă învățătură, pentru că el este un sol al Domnului oștirilor“ (Maleahi II, 7).

5. *Perioada profeților* și în același timp a Vechiului Testament se încheie cu *Sfîntul Ioan Botezătorul*. Botezul săvîrșit de el sau în numele practicii „pocăinței“ lui este luat astăzi etalon de către nenumărate secte zise creștine. Însuși Ioan mărturisește: „Cel ce vine după mine vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc“ (Matei III, 11). Focul este învierea Mîntuitorului, arderea omului celui vechi, dezbrăcarea lui de haina păcatului și îmbrăcarea în Hristos: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat (Gal. III 27.) Sfîntul Ioan are cuvinte de dojană pentru cei instabili, curioși și ispititori, farisei, saduchei și alții. „Pui de vipere de ce fugiți de mînia viitoare“ (Matei III, 7)... orice pom care nu face rod bun se taie și se aruncă în foc...“ (Luca III, 9).

Iată atîtea exemple de opunere, contestare, falsificare sau impunere de „dumnezei“ străini și „terafimi de tot felul“ (I Samuel XIX,13). Totdeauna s-au încercat influențe străine asupra adevărului revelat, pe de o parte, pe de altă parte; aceeași forță a răului și armă a satanei, mîndria, a încercat să ducă lumea în întuneric. Acum apare și o literatură fantezistă (apocrifele) pentru a abate poporul de la adevăr.

B. Noul Testament. – În cărțile canonice ale Noului Testament, mîndria, așa cum vom vedea, a fost „întărită de diavol cu egoismul și avariția. Fenomenul sectar biblic apare bine conturat în epoca Mîntuitorului. Satana, crezînd că Noul Adam, Iisus Hristos, ar fi numai om cu puteri supranaturale, nu Dumnezeu-întrupat, se apropie de El, ca oarecînd de Adam cel din Eden oferindu-i splendorile acestei lumi: slava, bogăția, „ajutorul“ și „colaborarea“ sa. La această ofertă, Domnul răspunde: „... înapoia Mea satano; Domnului Dumnezeului tău trebuie să te închini...“ (Matei V, 10). Același procedeu al vrăjmașului diavol îl folosesc sectarii pentru ruperea unor credincioși din sînul altor culte.

1. *Planul „strategic“* al sectarismului de astăzi este ușor de sesizat chiar în timpul Mîntuitorului.

a) Secta sau partida *fariseilor* era constituită din arhieriei și supușii lor. Nu mai credeau în Legea veche, dar o foloseau în scopurile lor personale. Nu pricepeau nimic despre viața de dincolo, – vorbeau despre înviere, îngeri (Fapte XXIII, 8), în schimb „îngrijeau mormintele“ și respectau tot ceremonialul: aduceau jertfe, posteau, se rugau prin piețe și pe la toate colțurile să-i vadă lumea (Luca VII, 30). Se cunosc și nume triste: Ana și Caiafa cei care au semnat sentința de moarte a Mîntuitorului Hristos (Ioan XVIII, 12–24). De fapt „falsitatea credinței“ lor o arată chiar Domnul nostru Iisus Hristos (Matei XXIII, 2; Luca XI, 37–54). Dintre cei crescuți între

aceștia, din seminția lui Levi, s-a ridicat *Saul, fariseu după credință* (Fapte XXIII, 6; XXVI, 5), cel care avea să devină vas ales și apostol al neamurilor (Fapte IX, 15). De asemenea învățatul Gamaliil făcea parte din partida lor, dar, așa cum se știe, era destul de liberal (Fapte V, 34).

b) Opuși fariseilor erau *saducheii* (de la Sadoh) care respectau ceremoniile vechi, erau preocupați de spiritul legii mozaice și *observau intens căsătoria de levirat, nu credeau în înviere* (Marcu XII, 18–25), *nici în îngeri, nici în duh* (Fapte XXIII, 8).

c) În afara fariseilor și saducheilor, la Curtea regelui se afla grupul *irodienilor* cei ce respectau rînduiala Tronului ca poruncă a părinților. *Sfetnicii și apropiații, tîlmacii și oamenii de încredere răspundeau cerințelor templului și fixau zilele de sărbători*, respectînd mai ales *Sabatul*. Dintre aceștia mulți au venit la Mîntuitorul și au făcut parte dintre cei 70 de ucenici (Luca X, 1–24), unii aveau rude „între slujnice“ (Ioan XVIII), alții erau „ucenici în ascuns“: Cazul lui Nicodim (Ioan III, 1–11) și Iosif din Arimateia (Ioan XIX, 38), Maimari ai sinagogilor etc. (Luca VIII, 40–42; 49–56).

d) Tot în serviciul stăpînirii erau și *vameșii*, care, deși *urîți de popor*, respectau ceremoniile și totodată erau receptivi la noutăți. Dintre aceștia cunoaștem pe „trăitorul rugăciunii“ și cel care s-a întors îndreptățit la casa sa (Luca XVIII, 10), *Zaheu-vameșul* cel izbăvit (Luca XIX, 2) și mai ales Sf. Ap. *Matei* (Matei X, 3). *Vameșii înțelegeau mai bine durerile poporului* decît fariseii care erau fanatici și saducheii care erau bigoți (Matei XVI, 6).

e) Altă partidă mai practică și care se ocupa cu observarea ceremoniilor zilnice sau anuale era a „Tîlcuitorilor legii“, bătrînii și fruntașii poporului (Luca V, 21; VII, 30). Pe lîngă „laudele“ zilnice și jertfele de expiere, aceștia se ocupau cu *scrierea și copierea „poruncilor“ în diferite limbi*. La ei, în sărbătorile mari, veneau evreii și prozelitii din întreaga lume greco-romană de atunci (Cei 70 – Septuaginta). Ei aveau ca ajutoare „zarafii, vînzătorii de vite și păsări“ cărora Mîntuitorul le adresează cuvinte grave: „... ați făcut din Casa Tatălui Meu peșteră de tîlhari...“ (Ioan II, 16).

f) Tot în timpul Mîntuitorului se întîlnesc: *nazareii cei afierosiți Domnului* (Luca II, 23), *zeleții sau ziloții* – cu rîvnă specială, Simon (Luca VI, 15), *fameni* – femei sau bărbați (Ieremia XXXVIII, 7), *fameni* – făcuți pentru Împărăția cerurilor (Matei XIX, 12, Fapte VIII, 27).

g) *Eunucii* sau paznicii de încredere erau o grupare deosebită în lumea de atunci și pînă în zilele noastre, în diferite religii.

h) Trebuie menționat și faptul că Mîntuitorul Hristos n-a refuzat rugăciunea și a oferit dumnezeiescul său ajutor și altor partide religioase, printre care: *samarinenilor* – cu religie dualistă (Ioan IV); *cananeenilor* – cu vechi culte (Matei XV, 21–28) și chiar romanilor stăpînitori, tîmăduindu-i (Matei VIII, 1–13); pe Pontiu Pilat (14–38) asigurîndu-l că „Împărăția Mea nu-i din lumea aceasta...“ (Ioan XVIII, 36), iar pe Cezar (Tiberiu 14–37) să i se dea ceea ce este al său (Matei XXII, 21).

i) Însă cei mai respectați de către popor în timpul lui Iisus Hristos și pînă la căderea Ierusalimului (69–70), dintre care se bănuiește că a făcut parte și Ioan Botezătorul în pustia Iordanului, erau *essenienii*, trăitorii în duh, cei retrași de lume,

schimnici și locuitori în peșteri, vegetarieni și rugători permanent, așa cum îi descrie Iosif Flaviu. Ei în frunte cu „profetul“ și „regele luminii“ au ajuns și astăzi celebri prin descoperirile manuscriselor de la Qumran, începînd cu 1947.

j) Sînt mulți alții menționați de către Mîntuitorul, unii formalisti, dar și înșelători – șarlatani cei care se fac păstori, oi fiind sau chiar *năimiții* (Ioan X, 12). De asemenea sînt apreciați *prozeliții* (Fapte II, 10) – cei care simpatizau cu legea mozaică; *eleniștii*, eclecticii (Ioan XII, 20), cei care combinau mozaismul cu cultura și filozofia greacă.

Ceea ce este de reținut o constituie simplul fapt că sectele de atunci ca și sectarii de astăzi au fost, sînt și vor fi *sincretiști*, eretici eclecticici, iar schismaticii niște revoltați. Așadar, trecerea șuvoiului sectar din Vechiul în Noul Testament și continuarea lui pînă în zilele noastre nu constituie o surpriză. De aceea nu se pot face delimitări că unele secte ar aparține Vechiului Testament, iar altele Noului Testament. Le clasificăm noi, în vederea studierii lor, nicidecum pentru originalitate.

2. În vremea Sfinților Apostoli, fenomenul contestatar sectar crește pînă la persecuții, înșelări, intrigi, procese, condamnări, martiraj și ucideri. „Va veni vremea cînd vă vor bate, vă vor scoate din sinagogi... și omorîndu-vă vor crede că fac dreptate..., dar să nu vă temeți. Cine rabdă pînă la sfîrșit acela se va mîntui“ (Matei X, 17; Ioan IX, 22).

a) Cazul tipic al „trădării și vînzării“ este *Iuda Iscarioteanul*, care deși apostol, nu a înțeles pe Mîntuitorul, ci l-a vîndut (Luca XX, 21) și spînzurare și-a agonisit (Matei XXVII, 5). *Mama* fiilor lui Zevedei credea că Mîntuitorul ar putea fi un împărat lumesc și vrea să-și asigure fiii săi (Matei XX, 20–28). Mîntuitorul Hristos, în ultimul an de activitate pămîntească, ne lasă testamentul unității, deși știa că vor urma dezbinări, certuri, contestări (Ioan XVII, 19–21).

b) Însăși „ierarhia sectară își are originea la *Simon Magul*, continuatorul „apostoliei“ lui Iuda și urmașul popilor lui Baal din veacul lui Ilie (III Regi, XX). Cu Simon Magul (Fapte VIII, 9–24) începe înlocuirea vocației preoției, punerea în locul slujirii „profesiei“ sau meseriei de slujbaş bisericesc, încît pînă astăzi „simonia“ este păcat și va fi pînă la sfîrșitul veacurilor. Menționăm și cazul de necinste și minciună al soților Anania și Safira (Fapte V, 1–11).

c) În perioada apostolică, mai ales în lumea greco-romană, dezbinările au continuat. Sf. Apostol Pavel descrie cu amărăciune cele *patru* partide din sînul *comunității creștine din Corint* pe care reușește, înainte de a cădea acestea în erezie, să le împace și să redea turmei liniștea și pacea lui Hristos (I Cor. I, 10–13; III, 3–9; IV, 6; II Cor. VI, 14–17).

d) Nici iudeii convertiți la creștinism nu renunțau la unele practici. Mai mult, cereau și altora obligativitatea ceremonialului mozaic, fapt care a dat naștere la dispute chiar între Apostoli, dispute care, evident au fost rezolvate și încheiate de *Sinodul apostolic* (49–50) hotărîndu-se: creștinii nu trebuie supuși circumciziei; să nu consume carnea animalelor sugrumate; și să se ferească de desfrînare. Sf. Pavel a fost aprig apărător al integrității persoanei (I Cor. XI, 23; XV, 3; Gal. I, 11–12) și cu toată opoziția multora (II Cor. X, 4–5; XI, 16–33), el ne-a dat pildă de a pedepsi

și a ierta: cazul cu incestuosul din Corint (I Cor. V, 1; II Cor. II, 5–11). Apostolul dă satanei pe cei care „predică” altă evanghelie (Gal. I, 8); pe creduli – cei ce cred în basme (I Tim. IV, 7); pe vrăjitori, Elima (Fapte XIII, 6–8), Dimitrie-argintarul (Fapte XIX, 21–41) și deplînge pe apostaziați și lapsi: Dima (II Tim. IV, 10), Imineu și Alexandru (I Tim. I, 20) etc.

c) Alți contestatari se refereau la învățătură, neînțelegînd învierea sau socotind-o *împotriva rațiunii* (I Cor. XV, 12–58). Apostolul Pavel arată că învierea este taina dumnezeirii, fiindcă Dumnezeu este existență, iar învierea trupurilor este și firească (I Cor. XVI, 16).

f) Unii practicieni forțau firea lor oprind *căsătoria* (neognosticii) sau consumarea unui fel de hrană, carnea de exemplu (I Tim. IV, 1–4). Se pot adăuga la aceste exemple și altele, reținînd că în epoca apostolică sînt cazuri, izolate, evident, de continuarea partidelor religioase, sectelor și fracțiunilor sau grupărilor anarhice din iudaism sau contactul acestuia cu elenismul. Nu numai Apostolul neamurilor, ci și ceilalți apostoli caută pacea în primele comunități. Matei scrie Evanghelia pentru *iudeii nedumeriți* asupra persoanei lui Iisus Hristos; Marcu, la fel; Luca explică „păgînilor” deșertăciunea credințelor vechi; prin Evanghelia adresată lui Teofil și prin Faptele Apostolilor se încearcă primele pagini de istorie bisericească creștină, iar Apostolul iubirii răspunde cu Prologul-Logos și Evanghelia sa cugetătorilor religioși falși, „evangelizatorilor fără apostolie și trimitere”, profeților mincinoși (Ioan I, 1–18; I Ioan II, 17–19) și antihriștilor de toate categoriile (II Ioan, verset 7). Același apostol potolește delirul „vizionarilor și visătorilor” Epocii apostolice prin răspuns concret la atîtea „apocalipse” și scrieri apocrife prin Descoperirea sa (Apoc. I, 1–3).

3. *În perioada postapostolică*, grupările respective încep să-și formeze o concepție proprie, fie din amestecul învățaturii lor cu Evanghelia, fie preluînd idei sau practici din mozaism, adaptîndu-le noilor condiții de viață din Imperiul Roman, de la împăratul Traian (98–117) pînă la Constantin cel Mare (306–337). O dată cu adaptarea, a intervenit fenomenul negării și falsificării, deci s-a trecut de la faza de cunoaștere, la poziția de erezie – abaterea de la credință sau falsificarea Evangheliei – cînd Biserica a trebuit să ia măsuri concrete pentru demascarea și înlăturarea greșelilor. Totodată începe selectarea scrierilor sfînte și alcătuirea canonului Noului Testament, tocmai pentru a avea și un document scris, fiindcă transmiterea orală era contestată. O întregă rețea de transcrieri s-a declanșat în Biserica primară și datorită persecuțiilor din partea împăraților romani (54–313) și arderii manuscriselor cu texte sfînte. De acum istoria bisericească consemnează aparițiile ereziilor nelipsite pînă astăzi, fiindcă orice erezie, sectă sau schismă nu este decît falsificarea credinței vechi în haină nouă și izbucnirea fumului în momente prielnice aprinderii gunoiului contestatar.

Avîndu-se în vedere cele două grupări contestatate (din perioada apostolică și postapostolică) putem vorbi de o contraofensivă din partea Bisericii. Această atitudine poate fi numită apologie, polemică, răspuns ocazional sau hotărîre (sinod) pentru lămurirea lucrurilor și apărarea dreptei credințe.

Primul grup contestatar a determinat Biserica să fixeze în scris canonul Noului Testament. Al doilea grup sectar a făcut să apară literatura patristică și să se alcătuiască mărturisiri de credință, dogme, canoane și să aibă loc sinoadele ecumenice. De aceea astăzi, cum spunea un ierarh român, Sinodul general ortodox nu are motive de întrunire urgentă fiindcă nu există cauze de contestări doctrinare, eresuri, schisme sau abateri grave de la disciplina Bisericii. Ereziile au fost acelea care au determinat convocarea sinoadelor și apariția atîtor lucrări de explicare și demonstrare a adevărului.

Ereziile vechi și sectele primelor veacuri creștine au grăbit formularea învățăturii creștine. E singurul lucru pozitiv ce l-au adus contestatarilor, chiar fără voia lor, fiindcă s-a lămurit dogma Bisericii și s-a înlăturat erezia: „...căci trebuie să fie între voi și eresuri, ca să se învedereze între voi cei încercați“ (I Cor. XI, 15).

4. *Secte și eresuri în primele veacuri creștine.* – Deși Descoperirea divină are etapele ei prin care Dumnezeu în diferite chipuri și feluri se face cunoscut (Evr. I, 1), fenomenul sectar nu poate fi încadrat istoric nici măcar la capitolul „efortul omului în înțelegerea Revelației“. Fenomenul sectar este înregistrat de Istoria bisericească universală sau națională ca factor extern, negativ.

Ca orice manifestare a spiritului, secta are o obârșie, o dezvoltare și un sfârșit. Sectele au negat mai ales învierea Mîntuitorului, fiindcă Învierea, pe lângă minunea minunilor, adevărarea Dumnezeirii lui Iisus Hristos, este taina adîncă, nădejdea și forța mîntuirii: „Dacă Hristos n-ar fi înviat, zadarnică ar fi credința voastră, fără rost propovăduirea noastră, iar noi am fi niște martori mincinoși în fața lumii...“ (I Cor. XV, 15). Tăgăduirea învierii a fost preocuparea principală a arhierilor timpului Mîntuitorului, și această negare se află, precum firul Ariadnei, la baza tuturor sectelor: de la mituirea de către mai marii poporului a soldaților romani de la mormîntul Domnului (Matei XXVIII, 4), de la ereziile, sectele și mai apoi școlile „raționaliste“ și mitologice și pînă la adepții curenților „teologice“ ale zilelor noastre: desacralizarea, demitizarea Bibliei, evoluția, teologia neagră, a onestității și morții lui Dumnezeu etc.

Dumnezeu cheamă pe toți la mîntuire, dar nu forțează pe nimeni: „Am pus în fața ta foc și apă, binecuvîntare și blestem, alege...“ (Deut. XI, 26) iar răsplata este după faptă (Matei XXV, 34). Și rătăciți sînt destui, fiindcă vor ei. Astfel, la Cincizecime cînd toți cei de față erau cuprinși de emoții sfînte văzînd Pogorîrea Sfîntului Duh în limbi de foc, și au cerut botezul, unii priveau ca la un spectacol și auzind pe apostoli vorbind despre Iisus în limba fiecăruia spuneau: „...sînt beți...“ (Fapte II, 13). Iată negarea directă: „...ca văzînd să nu vadă și auzind să nu audă...“ (Ioan IX, 39). Însăși opoziția organizată a mai marilor poporului de după înviere constituie o continuitate de încercări ce exclude faptul minunii celei mai presus de fire a Mîntuitorului. În aceste situații, totuși, se ridică și oameni cu respect pentru alții, așa cum a fost cazul înțeleptului Gamaliil a cărui spusă rămîne model de înțelepciune pînă la sfîrșitul veacurilor: „... Bărbați israeliți, luați seama bine ce aveți de gînd să faceți acestor oameni... nu-i mai necăjiți și lăsați-i în pace! Dacă

încercarea lor sau lucrarea lor este de la oameni se va nimici, dar dacă este de la Dumnezeu n-o veți putea distruge. Să nu vă pomeniți că luptați împotriva lui Dumnezeu“ (Fapte V, 35, 38–39). De aceea în apărarea credincioșilor noștri față de prozelitismul sectar, trebuie să avem în vedere faptul că Evanghelia rămîne aceeași pentru toate veacurile: „înger din cer de va propovădui alta, anatema să fie“ (Gal. I, 8). Prin învățătura ei, prin trăirea noastră în Hristos, răstălmăcitorii și făcătorii de „credințe“ noi se izbesc ca valurile mării de stîncile neclintite, fiindcă noi „căutăm să lucrăm cinstit nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și înaintea oamenilor (II Cor. VIII, 21) și prin aceasta „... răsturnăm izvodirile minții (rătăcite) și orice înălțime, care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu“ (II Cor. X, 4-5).

a) *Învățătorii mincinoși, falșii profeti* sau antihriștii sînt de fapt temelia tuturor sectelor din vechime și de astăzi. Caracterul lor instabil, goana după mărire sau întîietate, dorirea scaunelor nemeritate, compromisuri sociale, folosirea mijloacelor necinstite în comunitate și în raportul lor cu semenii le vădește boala religioasă. Apostolul neamului nu numai că-i dă în vileag, ci îi înfierează pentru totdeauna: „... aceștia sînt niște apostoli mincinoși, niște lucrători înșelători, care se prefac în apostoli ai lui Iisus Hristos. Și nu este de mirare cînd chiar satana se prefac în înger de lumină. Nu este mare lucru cînd și slujbașii săi se prefac în slujitori ai dreptății. Sfirșitul lor va fi după faptele lor“ (II Cor. XI, 13–15). Sf. Petru, auzind despre atîtea dezbinări și grupări care de la rătăcirii religioase trec la atacuri sociale, indignat spune: „... ca niște obraznici și încăpățînați ce sînt, ei nu se tem să batjocorească dregătoriile... Și vorbeac cu trufie lucruri de nimic... și momesc pe cei ce abia au scăpat de cei ce trăiesc în rătăcire...“ (II Petru II, 10, 18). Apostolul iubirii, la rîndul său spune: „...și după cum ați auzit are să vină antihrist, să știți că acum s-au ridicat mulți antihriști. Ei au ieșit din mijlocul nostru dar nu erau dintre ai noștri. Căci dacă ar fi fost dintre ai noștri ar fi rămas cu noi, ci au ieșit, ca să se arate că nu toți sînt dintre ai noștri... V-am scris nu că n-ați cunoscut adevărul, ci pentru că îl cunoașteți și știți că nici o minciună nu vine din adevăr. Cine este mincinosul, dacă nu cel ce tăgăduiește că Iisus este Hristosul? Acela este antihrist care tăgăduiește pe Tatăl și pe Fiul“ (I Ioan I, 18–19, 21–22).

Așa cum am spus, în perioada postapostolică și mai ales patristică, eresurile s-au grupat, și-au precizat concepțiile, și-au avut reprezentanți nu numai din mijlocul lor ci, ceea ce este mai tragic, ierarhi și preoți. Desigur, aceștia, cum este cazul lui Arie, Nestorie, Eunomiu, Macedonie, Dioscur etc. au fost condamnați de Biserică și depuși din treaptă, dar autoritatea lor ierarhică dinainte a mărit pericolul sectar. Din falsificatori ai credinței, aceștia s-au unit cu unele pături sociale, devenind un aliat împotriva orînduielilor de atunci, alții au cîștigat adepți și au format partide politice de opresiune sau grupuri teroriste. Toate acestea au frămîntat societatea lumii vechi și Evului mediu. Și așa cum erezia a obligat Biserica să-și formuleze adevărul de credință, în raport cu falsa credință, mișcările sociale au pregătit frămîntările de mai tîrziu. Putem da ca exemplu partidele parabolanelor, grupările verzilor și albaștrilor din timpul lui Justinian și multe altele.

b) *Eresurile primelor veacuri* au apărut din credințele iudaice, din practicile și ceremoniile religiilor naturiste, din mitologia greco-romană, din mistica orientală, din concepțiile persano-parsiste, din cugetarea elino-alexandrină, toate sau fiecare în parte căutînd pe un Hristos „fantomă, mistificînd viața și activitatea Sa sau dînd la iveală scrieri pentru a falsifica învățătura creștină.

1. *Ereticii iudaizați* constituiau gruparea cea mai ispititoare continuînd atît tradiția mozaică, cît și unele sfaturi evanghelice. Astfel: a) *Nazareii* erau iudaizanți moderati, s-au organizat în timpul apostolilor, recunoșteau pe Hristos și nașterea supranaturală, precum și moartea și învierea, dar păstrau prescripțiile mozaice. Foloseau Evanghelia lui Matei în aramaică sau „cea după evrei“ cum spunea Teodoret (sec. V) ; b) *Ebioniții* sau urmașii lui Ebion erau mai riguroși, întîi „cerșetori“ în Domnul, serbau sabatul și duminica. O grupare recunoștea în Iisus pe Fiul lui Dumnezeu-Mesia, alții, îl considerau simplu fiu al dulgherului Iosif. Socoteau trupul o închisoare a sufletului. Au fost combătuți de Sf. Pavel în Epistola către Coloseni și cea către Efeseni. De fapt, iudaizanții considerau pe Saul trădător și pe convertitul Pavel apostat. c) *Nicolaiții* sau epicureii iudaizanți erau secta răspîndită și în diasporaua iudaică (Efes și Pergam). Erau dedați plăcerilor și participau la jertfele păgîne cu idolotite (cărni ceremoniale), disprețuiau legea mozaică. De ei vorbesc scrierile lui Petru și Iuda ca cei ce n-aveau cumpătare și considerau că femeile pot fi comune bărbaților etc. (Apoc. II, 6, 15). Nu credeau în a doua venire.

2. *Eresurile iudeognoștice* combinau legea mozaică cu gnoza păgînă și idei creștine, fiind primele încercări de „sincretism“ religios. a) *Cerintienii* – grupare a lui Cerint din Alexandria influențată de scrierile lui Filon. Erau dualiști în concepție, lumea creată de un înger demiurg. Iisus a fost om obișnuit, dar la botez s-a coborît peste el Spiritul lui Dumnezeu-Hristos, care l-a părăsit la moarte. Cerint era dochet și acestei concepții-erezii îi răspunde Sf. Ioan (Prologul Evangheliei I,14 și I Ioan I,1-3) și apoi Sf. Ignatie al Antiohiei. b) *Elchesaiții* – sistem eretic al lui Elkesai, aveau numeroase concepții naturist-păgîne, parsiste, astrologice, magice, fataliste, eseniene. Ereticii socoteau circumcizia și sabatul obligatoriu, practicau „botezul“ cu spălări dese, interziceau consumul de carne și vin, foloseau „împărtășirea“ cu pîine și sare. Ca „doctrină“, socoteau pe Hristos ca eon înger-superior și alături de El stă Sf. Duh ca principiu feminin, de aceea Hristos s-a întrupat de mai multe ori. Pretind că „învățătura lor a fost trimisă „secret de Fiul lui Dumnezeu din cer printr-o scriere către Elkesai... c) *Iudeognoșticii din apocrifele Pseudo-clementine* sînt ereticii petrini care socoteau pe Adam, Moise, Hristos ca profeti ai lumii scufundată în păcat. Mozaismul este identic cu creștinismul. Petru este reprezentantul creștinismului adevărat. Scrierile (Omilii și recunoașteri) sînt jurnalul de călătorie al lui Petru și Clement Romanul în urmărirea ereticului Simon Magul pînă la Roma. Este înlăturat Pavel, se acceptă politeismul mitologic, se înlătură Sf. Treime, Ioan Botezătorul este opusul lui Hristos, iar Simon Magul opusul lui Petru.

3. *Eresurile gnoștice* sînt încercările gnoșticilor de a crea o filozofie religioasă din toate sistemele vechi sincretiste și din creștinism cu o divinitate abstractă. Materia

e opusă spiritului. Foloseau termenii ca eonii-îngeri și demiurg etc. Iisus „a avut“ trup aparent, eteric și peste el s-a coborât eonul Hristos. a) *Montaniștii* s-au grupat în Frigia. Secta e întemeiată de Montan care, influențat de erezia gnostică, se socotea Paraclet (Mîngîietor) anunțat de Hristos (Ioan XV, 26) pentru desăvîrșirea învățaturii lui Iisus. Propunea o viață religioasă nouă, în spirit eshatologic. b) *Marcioniștii* sau cei ce arată prăpastia între Vechiul și Noul Testament. Întemeietor Marcion născut în Sinope-Pont (85). c) *Hiliaștii* sau premileniștii, sînt eretici de nuanță eshatologică apăruiți în epoca persecuțiilor și care au fixat „salvarea“ în împărăția de 1000 de ani pentru cei aleși. d) *Maniheii* sînt ultima încercare de sincretism gnostic. Întemeietor Manes. Concepția lui constă într-un amestec de idei mozaice, parsiste, budiste, haldeice și creștine. Lupta deschisă între spirit și materie, bine și rău. Cele două împărății (lumină-întuneric) sînt în veșnică opoziție. Gnosticismul maniheic a influențat – după sec. V cînd dispare – mișcările eretice pavliciene, bogomile, catare, albigenze etc.

Eresurile iudaizante, iudeognostice și gnostice stau la baza ereziilor din epoca sinoadelor ecumenice, din aceste eresuri s-au inspirat mișcările spiritist-teozofice, cele baptismal-advente, pietiste și mileniste, precum și sectele profetic-mesianice din vremea noastră.

4. Eresurile de mai sus din *epoca postapostolică* au pregătit și Pustia lui Azazel (Lev. XYI, 20-27) prin ereziile *antitrinitare* și *hristologice*, erezi pe care unii rătăciți le socotesc, fără discernămînt, „creștinism primitiv original“. Printre acestea menționăm:

a) *Monarhienii*, grupare eretică cu concepții monoteiste. După ei „ar exista“ Dumnezeu, așa cum se vede din Vechiul Testament, dar El este unul, absolut, fără pluralitate, este forță, nu persoană și nici persoane. Fiul și Sf. Duh sînt socotite puteri. Secta s-a împărțit în două: *Antitrinitari dinamici* în frunte cu ereticul Paul de Samosata (fost episcop de Antiohia pe la anul 260). De aici numirea de „pavlicieni“. El învață că Dumnezeu există, dar într-o singură persoană ; Logosul (Cuvîntul) sau rațiunea și înțelepciunea dumnezeiască sînt în El, dar nu ca persoane distincte și nici ipostasuri, ci ca însușiri, atribute sau facultăți nepersonale. Logosul se plimbă. Hristos a fost un om simplu dar „curiozitatea“ lui a constatat din aceea că s-a născut dintr-o fecioară. Erezia, deși stinsă în epoca sinoadelor, a reapărut la toate sectele transcendente și pietist-harismatice. — *Antitrinitarii modalişti* (patripasieni) formează partida monarhienilor raționaliști de influență ebionită. Principalul eretic a fost un preot Sabelie, de aici numirea de „sabelieni“. Sabelie învață că Tatăl, Fiul și Duhul nu sînt trei ipostasuri sau persoane, ci numai trei moduri sau modalități de manifestare a lui Dumnezeu care „ar fi totuși“ o singură persoană. Erezia a fost preluată de Noețiu (noețieni), căruia îi răspunde Ipolit al Romei și Dionisie cel Mare. În sfîrșit, eresul praxienilor, care învață că Treimea este aparentă – le răspunde în special Tertulian.

b) Din monarhianism, prin exagerare sau negare, au apărut *eresurile subordinaționiste*. Acestea nu înlăturau și nici nu despărțeau persoanele treimice, ei le subordonau „logistic“. Din subordinaționiști au apărut ereziile antitrinitare și unitariene, hristologice și pnevmatologice, mariologice și iconoclaste pînă la sectele de astăzi. Erezia lui Arie arăta că Fiul este creat de Dumnezeu, care s-a numit apoi Tatăl, este cea mai perfectă creatură din nimic și se poate numi Fiul lui Dumnezeu, și anume Fiul adoptiv, deci influență ineist-platonică ebionit-subordinaționistă. Sinodul I Ecumenic (Niceea, 325) formulează clar învățătura despre Sf. Treime (Art. I–VII). Arienii s-au împărțit în viguroși sau anomei și semiarieni. Erezia lui *Macedonie* subordona pe Duhul atît Tatălui, cît și Fiului și că Sf. Duh nu are dumnezeire, ființă, egalitate și consubstanțialitate cu Tatăl și cu Fiul. Ereziei i s-a spus pnevmatomahă, apoi ereticii s-au numit pnevmatomahi, macedonieni, maratonieni (după Maraton, adept al lui Macedonie). Ea a fost combătută de Biserică și adevărata credință, în legătură cu Sf. Duh, însușirile și activitatea Sa, a fost formulată la Sinodul al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381, Art. VIII–XII). Erezia a continuat sub altă formă-filioque și prin diferite abateri pietist-spiritiste pînă la sectele catare, arminiene, duhoborte și mistico-transcendentale ale secolului nostru. Ereziile monofizite și monotelite au continuat lărgirea prăpastiei hristologice pînă la mistificarea nașterii lui Hristos, la negarea morții, răstignirii și învierii Sale. Erezia lui *Nestorie* reținea faptul că Iisus Hristos a avut nu numai două firi, ci și două persoane: persoana divină a Fiului lui Dumnezeu, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii și persoana umană sau istorică a lui Iisus Hristos cu care s-a născut din Maria, de aceea erezia s-a numit dioprosopism sau nestorianism. Însăși „fecioara“ este născătoare de om. Sinodul al III-lea Ecumenic (Efes, 431) a stabilit credința cea adevărată, anume unirea ipostatică, dogmă aprofundată la Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451) prin condamnarea monofizitismului, ca apoi Sinodul al VI-lea Ecumenic (Constantinopol, 680) să condamne monotelismul. Din aceste ultime eresuri s-au detașat direcții înspre Apus și au despărțit și au izolat mai mult Bisericile Orientale. Iconoclaștii, iconomahii au fost condamnați de Sinodul al VII-lea Ecumenic (Niceea, 787), și s-a restaurat ortodoxia (Martie, 843), așa cum este și astăzi.

Pe lîngă cele arătate mai sus, atacurile organizate ale grupărilor religioase și sectelor s-au dovedit violente după recunoașterea creștinismului ca religie egală cu celelalte (313), în imperiu. În timpul lui Constantin cel Mare (306–337), ereziile s-au manifestat fanatic, iar în scurta tiranie a lui Iulian Apostatul (†363), confruntările au luat aspect de lupte religioase, preludiu al războaielor și cuceririlor de mai tîrziu. Împăratul Teodosie cel Mare (379–395) recunoaște Bisericii creștine calitatea de dominantă în imperiu, în această situație, fenomenul sectant s-a manifestat deopotrivă împotriva statului și Bisericii, confundîndu-le. Această nouă situație a creat alte greutăți, sectele au început să înlocuiască obiectiile biblice cu motive social-politice sau însușindu-și învățăături din budism, confucianism, din cugetarea arabă și mai apoi din fanatismul islamic. Totodată s-au izolat și unele Biserici de trupul Ortodoxiei

și mulți ereziarhi s-au alăturat dușmanilor statului sau au ușurat atacul migratorilor împotriva Bizanțului. Noile familii de popoare sînt cîștigate la diferite grupări ereziarhe (este cazul goților și rudeniilor lor, hunilor și urmașilor lor, slavilor și fraților lor); și astfel elementul sectar devine element îngrijorător pentru civilizația bizantină și dușman al unei puteri centrale. Chiar la Curtea bizantină, împărați și împărătese, demnitari și curteni fac „politică religioasă“, ajungînd fenomenul sectar să devină o armă eficientă în ridicări sau schimbări de suverani și chiar de scaune episcopale.

În răstimpul dintre sinoadele ecumenice pînă la schismă (787–1054), prozelitismul sectar este foarte violent fiind susținut și de neînțelegerile dintre Roma și Bizanț. În același timp, misionarismul evanghelic este destul de vigilent și se remarcă mai ales monahismul. De acum ucenicii Sfinților Antonie cel Mare, Atanasie cel Mare, Vasile cel Mare, Ion Gură de Aur alcătuiesc tratate de răspuns atacurilor ereziarhe, ies din pustie și fac misiuni de evanghelizare și civilizare în același timp, și potolirea valurilor migratoare care s-au năpustit asupra Imperiului Bizantin și asupra Bisericii ortodoxe.

Și dacă Biserica și-a precizat învățătura în raport cu erezia, fenomenul sectar din această perioadă a început să atace manifestarea credincioșilor, exteriorizarea credinței lor, adică și-au îndreptat săgețile veninoase împotriva cultului. Aceasta și datorită cinstirii icoanelor și combaterea concepției iconoclaste provenită din idolatria Vechiului Testament sau din practicarea „cultului împăratului“ din Imperiul roman, apus pentru totdeauna. Odată cu restabilirea ortodoxiei prin forța ei de civilizație și exprimarea credinței prin icoană, s-au dezvoltat artele și diversitatea lor și s-a încurajat tehnica edificiilor ecleziastice – de la baptisterii-rotunde, la strălucitoare catedrale de atunci și de astăzi.

Dacă ereziile s-au stins odată cu creatorii lor, dacă schismele s-au lichidat odată cu potolirea mîndriei unor pseudoierarhi, dacă mișcările gnostice și iudaizante au fost depășite, dacă influențele filozofiei vechi n-au putut înlocui Evanghelia, fenomenul sectar s-a trecut, timid sau violent, prin medii convenabile obscurantiste și grupări credule peste veacuri.

Avînd în vedere acest mileniu de frămîntări ereziarhe, dar și de întărirea credinței curate, ținînd cont de facerile și prefacerile sociale, putem constata:

1. Ereziile s-au ivit pe rînd, în timp și spațiu, cu diferențe între ele sau interferîndu-se și influențîndu-se.

2. Ereziile au avut o activitate scurtă sau mai îndelungată în funcție de promotorii lor și s-au schimbat ținînd seama de inițiatori, care erau în același timp și „izvoditori“ de noi credințe ale timpului.

3. Deși ereziile au dispărut, s-au transformat și au reînviat, a rămas totuși în acțiune fenomenul sectar. Unele erezii au fost atît de scurte, încît istoria nici nu le-a reținut, iar „doctrina“ lor nu se cunoaște.

4. Datorită contactului cu alte civilizații se ivesc de acum curente raționaliste și mistice deosebit de periculoase teologiei creștine și Bisericii în general.*

III. – SCHISMA ÎNTRE ROMA ȘI CONSTANTINOPOL, PRELUDIU AL MARILOR REFORME SOCIO-RELIGIOASE

Înainte de a trece la acest punct, socotim necesar a aminti și de câteva schisme din primele veacuri, anume: a) *Controversa pascală* (sec. II) dintre Policarp al Smirnei și Anicet al Romei din timpul împăratului Antonin Piul (155); b) *Discuțiile* dintre Calist și Ipolit (sec. III) în legătură cu alegerea episcopului Romei; c) *Atitudinea* față de apostaziați și lapsi (căzuți) din epoca persecuțiilor, atitudine recomandată de Sf. Ciprian al Cartaginei. O bună parte din acești schismatici sînt inițiatorii sau au îmbrățișat eresurile novațienilor; d) *Donatiștii*, în cadrul Bisericii din Africa, fiind rigoriști au ajuns la tăgăduirea valabilității tainelor săvîrșite de un cleric păcătos sau care fusese în stare de apostazie pentru a-și salva viața. Donatismul a fost condamnat de Sinodul din Cartagina din anul 411; e) *Pelagienii*, schismatici la origine,eretici mai tîrziu – sînt urmașii lui Pelagiu, Celestin și Iulian de Eclanum – învățau că omul se poate salva prin propriile puteri fără harul lui Dumnezeu. Păcatul lui Adam nu-i ereditar, iar moartea nu-i urmarea păcatului. Urmășii lui Adam mor din cauza firii lor. Harul este necesar numai pentru întărirea puterilor naturale. Deși condamnat la Sinodul din Cartagina (418), pelagianismul s-a extins în Apus (sec. V), fiind prima erezie de mari proporții privind antropologia și soteriologia creștină ce a pus amprenta mai ales pe teoria „satisfacției” și energiilor „create” în teologia medievală și pînă astăzi. Influența pelagiană a fost observată în gîndirea scolastică și demascată fără menajamente de Părinții Răsăriteni, cu osebire de Patriarhul Fotie al Constantinopolului. „Motivele” pelagiene au grăbit evenimentul 1054.

Schisma din 1054 n-a însemnat numai o simplă ruptură între Apus și Răsărit: anatema n-a afectat numai cele două scaune apostolice, ci toate condeiele acuzatoare și veninoase au trezit vanitatea și superbia, în aceste acuzații reapar ereziile și

* BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ:

Părinți și scriitori bisericești preocupați de erezii, schisme, secte etc.: *Apologeți de limbă greacă*. Trad. și note de Pr. Olimb N. Căciulă. Ed. Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Colecția „PSB”, vol. 2, București 1980; *Apologeți de limbă latină*... Trad. revizuită de David Popescu, Introducere, note și indice de Prof. N. Chițescu, Col. „PSB”, vol. 3, București, 1981; Clement Alexandrinul. *Scrieri* (Partea întâi), Pedagogul. Editura Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol. 4, București 1982; *Stromate* (Partea a doua), ibidem, vol. 5, București 1982; Sf. Ioan Damaschin. *Dogmatica și Apologetica*. Traducere de Pr. D. Fecioru, Col. „Izvoarele Ortodoxiei”. Editura Librăriei teologice, București, 1938; Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cathezele*, Trad. de Pr. D. Fecioru, Col. Izvoarele Ortodoxiei”. Editura Institutului biblic, București, 1943; Eusebiu al Cezareii, *Istoria bisericească*. Trad. de Prof. T. Bodogae, Editura Institutului biblic... Col. „PSB”, vol. 18, București, 1987; Origen, *Împotriva lui Cels*, Trad. Pr. Prof. T. Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune, Col. „PSB”, vol. 9 București, 1984; *Scrierile Părinților Apostolici*. Trad. introducere și note de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului biblic și de Misiune, vol. I, București, 1979; Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Patrologie*. Editura Institutului biblic și de misiune, vol. I, București, 1984; vol. II, 1985; vol. III, 1987; Idem, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, Acecași editură, București, 1979.

schismele vechi. Desigur, din această luptă absurdă a reieșit slăbirea virtuților creștine: credința, nădejdea și dragostea, orientarea multora spre vechile cugetări ale filozofilor antici și încet-încet se începe pregătirea reformatoarelor și reformelor religioase.

Pentru Răsărit, lucrurile sînt mai complicate nu teologic, ci politic din cauza popoarelor migratoare, a pericolului otoman și apariției unor erezii influențate de mistică arabă.

Disputele teologice părăsesc cadrul evanghelic și se grupează, în răsărit, în jurul idealismului platonice, iar în Apus pe lângă principiile aristotelice. Este evidentă lupta pentru hegemonie între teologie și filozofie, între curentele orientale și ordinele călugărești.

Cruciadele fac începutul unei redeșteptări: pentru întregirea comunității creștine, dar egoismul și avariția aduce dezastrul civilizației bizantine, mai ales prin cruciada a-IV-a – 1204, care devastează Constantinopolul, pregătind astfel calea căderii sale definitive peste 250 ani (1453). Totuși teologii receptivi ai Apusului rămîn uimiți de comorile Bisericii Ortodoxe. Această uimire care au preluat-o, ajungînd la admirație a pregătit încercările de unire dintre Roma și Constantinopol (Lyon, 1274, Constanța, 1414–1415, Ferrara-Florența 1438–1439). Datorită eșecului unirii – din cauze politice – Vaticanul inițiază în Orient misiuni pentru „uniație“ și influență, ceea ce înveninează și mai mult relațiile cu Bisericile Ortodoxe, iar noaptea de 29 mai 1453 a fost „îngăduită“ și de unele certuri ecleziastice apusene.

Glasuri tot mai multe se strîng pentru corectarea unor greșeli ale suveranului pontif, dar în zadar, dorința sa politică face să crească revolta supușilor și să se inițieze atacuri nu numai ale unor teologi, ci și ale unor regi și prinți ai Europei. Odată cu apariția tiparului, textele sfinte sînt imprimare și fără „binecuvîntarea“ papei și astfel prereformatorii încep să-și pregătească arma secolului: Biblia în mîna credincioșilor și în limba lor: Wyclif, Zwingli, Huss, Luther, Calvin sînt doar numai cîteva nume de reformatori: „din cap pînă-n picioare“ a Bisericii Apusene.

Noile descoperiri geografice, apariția pe harta uscatului „a lumii noi“ – America, la 1492, împing roata reformei peste tot. Dar reformatorii, la început nu s-au desprins de Biserica Apuseană, ci au dorit îndreptarea lucrurilor; neputîndu-se acest fapt s-a declanșat lupta directă și odată cu erorile s-au înlăturat și unele adevăruri de credință, apărînd astfel mai întîi o ruptură prin reformă și apoi născîndu-se o nouă Biserică: Biserica Protestantă. Prin noile concepții și reformulări s-a ajuns în curînd la Biserici reformate și apoi la fărâmițări neoprotestante a căror erupție continuă și astăzi.

Reformatorii n-au început acțiunea izolat, ci au fost ancorați de Renaștere și unanimitate, ceea ce a permis nu numai să se răspîndească concepțiile lor, ci să capete încrederea celor mulți. Reformatorii s-au folosit de cultura veche în noi aspecte pentru contestări; ori sectele, grupările anarhice și organizațiile violente religioase din timpul nostru folosesc obscurantismul și fanatismul cu scopuri străine Evangheliei, avînd la bază principiul lansat de reformă: interpretarea individuală și liberă a Bibliei.

Interpreții și tălmăcitorii Bibliei formează alt grup de erezii, care, deși au luat ființă în Apus, s-au localizat și apoi s-au organizat mai ales în America, apoi au revenit în Europa și s-au răspândit în lumea întreagă. Dacă Biblia pentru reformatori a fost o preocupare nu numai exegetică, ci și științifică – traducerea cât mai aproape de sens, traduceri neoprotestante sînt libere, fără control științific, fără responsabilitatea filologică. Fiecare mișcare sau sectă își „alcătuiește” biblia ei în scop confesional, prezelitist, nicidecum în vederea unei ediții cât mai aproape de original.*

Desigur, Biserica Romano-Catolică, ca și Bisericile Protestante își au doctrinilor cu nuanțele știute. La fel, Biserica Ortodoxă își are învățătura ei, paralelismul ca și diferențele sînt studiate la Secția sistematică a teologiei. Ne vom ocupa de unele obiecții aduse, pe baza Bibliei, de diferite secte zise creștine, originea și lămurirea lor și precizarea adevărului. Aceasta, pentru că, mai întîi, între cele două războaie mondiale, au pătruns și în țara noastră grupări baptiste, mileniste, pentecostale, spiritiste, obscurantiste, teosofice etc., străine spiritualității noastre, dar cărora le cad victime români și credincioși ortodocși.

Scopul studierii lor îl constituie faptul că acestea au depășit, în unele cazuri, cadrul lor legal de funcționare, iar sectele intensifică prozelitismul în cadrul altor culte. Alte grupări folosesc o strategie anticomunitară, răpind timpul preocupărilor obișnuite ale credincioșilor ortodocși. De aceea slujitorii Bisericii Ortodoxe Române trebuie să-și apere credincioșii, cunoscînd noile concepții și vădindu-le interesele propagatorilor care sînt străini de credința și de neamul nostru.

Nu trebuie să ne înspăimînte avalanșa sectară. Biserica cu cît este mai încercată cu atît iese mai curată, fiindcă ea „este stîlpul și temelia adevărului” (I Tim. III, 15). Fenomenul sectar poate produce, însă, tulburare, abaterea oamenilor de la rosturi bune și cîștigarea lor pentru pasivism. Biserica Ortodoxă Română s-a organizat odată cu nașterea poporului român, de aceea fenomenul sectar este contrar genezei lui, este extern preocupărilor sale. Totuși, atenția și vigilența slujitorilor Altarului strămoșesc trebuie mărite în funcție de prozelitismul mișcărilor religioase din lumea modernă. De fapt, toți sectanții, grupările anarhice și organizațiile religioase violente au cetate pe nisip, se asociază, se contrazic, fac front comun, dar toate laolaltă se izbesc ca valurile de corabia Evangheliei unde priveghează Cel care este Alfa și Omega (Apoc. XXI, 6). Fenomenul sectar este născut și hrănit în medii și comunități confuze, anarhice, despotice și nedrepte, și pătrunde acolo unde dezechilibrul psihic și social îi este prielnic.

Trecînd în revistă noile supape ale vechilor erezii care s-au născut din tradițiile de confruntare, fenomenul contestatar astăzi „justifică” prin Biblie existența lui.

Unele din mișcărilor sectare n-au nimic comun cu Hristos, altele s-au opus contrareforme și inchiziției, care, la rîndul lor, înăbușeau știința și cultura. De aici s-au născut sisteme fideiste nereligioase cu diferite direcții în gîndire: idealismul, deismul, hegelianismul, kantianismul etc., direcții din care s-au desprins simpatizanți

* A se vedea pe larg, în cazul românilor, „Biblia „britanică”...”, p. 418-436.

ai fenomenului sectar. Situația politică a lumii, de asemenea, a îngrădit sau a încurajat prozelitismul sectar. Anglia a devenit Canaanul reformatoșilor și contestatarilor, imperiile Europei au folosit sectele ca pe niște arme secrete în dorința lor de hegemonie.

Un fapt aparte îl constituie războaiele țărănești și revoluțiile burgheze care, în scopul final de a înlătura lanțurile trecutului susținute de organizații ecleziastice învechite, au folosit din plin diversiunea sectară. Așadar, fenomenul sectar are și o evoluție socială bine conturată și de aceea putem spune:

1. Biblia și istoria bisericească consemnează sectele dar și modalitatea de înlăturare a acestora prin cunoașterea credinței celei adevărate și trăirea în Hristos.

2. Prozelitismul sectar este violent în medii sociale nedrepte dar este stopat și înlăturat de către trăitorii adevărați în Hristos și în Biserica sa.

3. Sectele apar în istorie și tot în istorie dispar, n-au continuitate apostolică și nici succesiune în credință, sînt deci niște auxiliare și o dovadă a acțiunii răului în lume prin agitație, nesiguranță, tulburare între indivizi, naționalități, state.

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Cărți și manuale de specialitate:

Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura științifică și enciclopedică, vol. I, București, 1981, vol. II, București, 1986 ; vol. III, București, 1988 ; *Catehética*, Manual..., D. Călugăr, Ed. Institutului biblic, București, 1976, *Filocalia*, vol. I-X, trad. D. Stăniloaic, Sibiu, și București ; Marin C. Ionescu, *Sectarismul – pericol social*, București, 1941; Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Editura Institutului biblic, București, 1982, Ed. II, București, 1985.

Irineu Mihălcescu, *Istoria religiunilor lumii*, Editura Cugetarea, București, 1946; Idem, *Curs de Teologie fundamentală* sau apologetică, vol. I, București, 1932 ; Petru Svetlov, *Învățătura creștină în exprimare apologetică*, Trad. de Serghie Bejan și Constantin Tomescu, vol. I, Chișinău, 1935; vol. II, 1936.

G. W. Hogel, *Prelegeri de filosofie a religiei*. Trad. de D. D. Roșca, Editura Academiei, București, 1969.

x x x *Istoria bisericească universală*, Editura Institutului biblic, vol. I, București, 1975, Ed. II, Buc. 1986

Nicolae Brinzeu, *Pocăiții* (advențiștii, baptiștii, nazarinienii), Lugoj, 1927 ; M. A. Calnev, *Metodica misionară*, trad. de Al. Svosnicov (Bibl. creșt. ort. nr. 31); Ibidem, *Combaterea*, Ed. II-a revăzută, Chișinău, 1929; *Catehismul catolic*. Cu o prescurtare a istoriei bisericești pentru tineri și adulți, de J. Deharbe, S. I. Trad. de P. Iosif, M. Malinovski, Iași, 1907 (și *Catehismul romano-catolic*, Ed. a II-a, 1968, Editura Arhiepiscopiei Romano-catolice de București din care vom cita).

Al. N. Constantinescu, *Sectologie*, Ediția a III-a, București, 1943; Gheorghe Comșa, *Călăuza cunoașterii și combaterii sectelor*, Cernica, 1925.

Petru Deheleanu, *Sectologie*, Arad, 1948; Εὐαγγελίου Μαντεουνα, Εὐχρόνον Πανάριον τῶν ἀιρέσεων (Coș contemporan al ereziilor), ΑΘΗΝΑΙ, 1985; D. Iordache, *Călăuza bunului creștin în Sfînta Scriptură*, Tip. „Cozia”, Rm. Vilcii, 1933, Ediția a II-a, București, 1983 (vom folosi ultima ediție);

Vasile Ispir, *Sectele religioase din România*, Arad, 1928, Idem, *Curs de Îndrumări misionare*, București, 1929; + Nicodim, *Ortodoxia și creștinismul apusean*, Ed. III, București, 1943, Editura „Bucium ortodox”; + Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă românească*, Sibiu, 1983, Idem, *Vocație și Misiune creștină în vremea noastră*, Sibiu, 1984 ; Mina Prodan, *Călăuza cunoașterii și combaterea sectelor*, Mănăstirea Nemț, 1928; Paul Renaudin, P. S. B., *Luterani și greci-ortodocși* (trad. de + Iosif Gheorghian, București, 1905); Remus Rus, *Concepția despre om în marile religii*, București, 1978; Vasile Gh. Sibiescu, *Împăratul Justinian și ereziile*, București, 1938; Alexandru Stan, *Biserica Ortodoxă și religiile necreștine*, București, 1984; Tănăsescu Ilic, *Dimineața era ziua mea de plîns*, CR“, București, 1986; Teodor Șerb, *Călăuza biblică*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977.

Îndrumător misionar patriotic. Editat de fiecare Centru eparhial.

4. Este necesară studierea fenomenului sectar pentru a-i cunoaște evoluția și a ști să fie izolat la timp pînă nu face victime. Biserica are datoria să vegheze asupra membrilor săi și să folosească mijloacele specifice ei în vederea feririi credincioșilor de infiltrația sectară și stingerea prozelitismului acolo unde și-a făcut apariția.

IV. - ÎNTELEGEREA CORECTĂ A UNOR NOȚIUNI

Prozelitismul sectar activează fie izolat, fie organizat prin metode și mijloace specifice. Biserica Ortodoxă și credincioșii săi caută să le cunoască cît mai bine pentru a ști să se ferească de rătăciți și în același timp să-i convingă de adevăr și să-i redea comunității sănătoși și capabili de a-și dobîndi mîntuirea și în același timp a deveni loiali familiei și Patriei. De aceea, este nevoie a cunoaște, a ști componența fiecărui grup, a selecta și deosebi, a defini și a preciza comunitățile.

Nu trebuie făcute confuzii între Biserică și sectă, între comunitate și cult religios etc., ci fiecare categorie are identitate, specific. Așadar, cunoscînd bine noțiunile nu putem greși în aprecieri, și mai ales se pot crea condiții pentru izolarea sectei și depistarea prozelitismului sau fanatismului altora. În dese cazuri, se pot aduce jigniri sentimentelor religioase necunoscîndu-le sau confundîndu-le. De aceea, statul nostru recunoaște libertatea religioasă a cultelor și garantează desfășurarea ceremonialului în funcție de cunoașterea precisă a credinței și manifestării ei prin slujbă sau ceremonii. Cei care nu depun mărturisirea de credință și nu fac cunoscută manifestarea cultului lor au alte tendințe, străine duhului creștin și bunei desfășurări a activității de fiecare zi în Patria noastră.

De asemenea, precizînd noțiunile, atît clerul cît și credincioșii Bisericii noastre știu cu cine au de-a face, cunosc tendințele, îi pot clasifica, și mai ales, îi pot stopa sau izola, fiindcă toți vorbesc de Dumnezeu. Or, Dumnezeu cel viu și adevărat s-a descoperit (Ioan I, 18), de aceea nu este nevoie de alți dumnezei sau alte religii ale „timpului“, sau de o credință mai „nouă“, cînd „cu noi este Dumnezeu...“ (Isaia VII, 14; Ieremia X, 10), Emanuel (Matei I, 23). Așadar, lămurind termenii, înțelegem activitatea sau prozelitismul, ne dăm seama de perspectivă, facem, în același timp, un serviciu cultelor religioase prin a se respecta reciproc și a înlătura ura confesională.

Printre cele mai importante noțiuni, menționăm:

1. **Biserica.** Biserica, în sensul dat de însuși Întemeietorul ei, este o instituție divino-umană constituită istoric la Cincizecime. Biserica este împărăția lui Dumnezeu în lume. Biserica adevărată are cap pe Mîntuitorul (Efes. V, 23), și însușiri ca: una, sfîntă, sobornicească și apostolească. *Una*, pentru că: Unul este Dumnezeu cel adevărat, existență de sine (Ieșire III, 14) și Unul este descoperitorul credinței mîntuitoare, Iisus Hristos: în El este viața și lumina oamenilor (Ioan I, 4-5); Unul este trupul lui Hristos, deci existența umană a lui Dumnezeu: Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit (Ioan I, 18). Cunoaștem un Dumnezeu, o credință, un botez (Efes. IV, 15); *Sfîntă*, pentru că: sfînt este Domnul Savaot (Isaia VI, 3), Sfînt este Întemeietorul, Sfîntă este învățătura, Sfinte sînt

mijloacele de mîntuire (Tainele Bisericii); *Sobornicească*, pentru că: Biserica are unitate pretutindeni, chiar dacă se adaptează condițiilor istorice, nu se pierde succesiunea în credință – datul relévat și desăvîrșit în Iisus Hristos –, nici succesiunea apostolică – verificarea vieții creștine după încheierea misiunii Fiului lui Dumnezeu (Matei XXVIII, 19) și astfel Biserica își reformulează, în contextul de gîndire al credincioșilor – învățătura sa în scopul receptării adevărului etern; *Apostolească*, pentru că: Apostolii au fost martorii oculari direcți ai minunilor și descoperitorilor lui Dumnezeu, și ceea ce ei „au pipăit“, „au văzut și au auzit“ (I Ioan I, 1) ne-au transmis și nouă. Ei au răspîndit Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 15); ei au lăsat ierarhiei poruncile nescrise ale Mîntuitorului și experiența lor în trăirea adevărului. De fapt, pe Apostoli s-a zidit Biserica (Matei XVIII, 18).

Biserica, în sens social, este comunitate de cuget și de simțire a celor ce urmează pe Hristos în vederea mîntuirii. Este o obște ideală și permanentă în cugetul celor ce trăiesc în Hristos. Din ea fac parte: ierarhia harică, totalitatea credincioșilor (drepti și păcătoși), cei ce așteaptă botezul sau cei ce doresc integrarea în harul mîntuitor. În acest sens, Biserica este văzută, lucrătoare, căutătoare, luptătoare pentru cei în viață (Efes. VI, 11–13), dar și Biserica nevăzută, realizată, desăvîrșită, împlinită, satisfăcătoare, harnică, a păcii, a liniștei, a odihnei meritate, triumfătoare (Rom. XIV, 7).

Datorită factorului social, unele Biserici s-au rupt din întreg, s-au despărțit, s-au împărțit, și s-au îndepărtat de original. Biserica Ortodoxă a ținut totdeauna echilibrul între forma văzută și nevăzută; alte Biserici s-au declarat pe sine „originale“ și astfel s-a ajuns la confesionalism și la alte forme. Astăzi, întîlnim, totuși titlul generic de Biserica creștină. Sînt și alte titulaturi date de sociologi, ideologi sau istorici, astfel: Biserica primară, Biserica medievală, Biserica modernă și chiar Biserica contemporană ceea ce nu corespunde atributelor Bisericii.

În contextul ecumenic actual, se întîlnesc titulaturile Biserica Răsăritului (Orientului) și Biserica Apuseană (a Occidentului), dar reținem împărțirea clasică și reală: Biserica Ortodoxă, cea originală, Bisericile Vechi Orientale (cele necalcedoniene), Biserica Romano-Catolică, cea papală, Biserica Veche Catolică, Biserica Evanghelică (Luterană), Biserica Reformată (Calvină ș.a.), Biserica Angliei (în întreaga comuniune anglicană) – ultimele trei Biserici au fost numite „protestante“ după Reformă și, în sfîrșit, Bisericile neoprotestante cu împărțirile și subîmpărțirile lor.

Bisericile Apusului – cu excepția Romei – au fost la început protestatate și contestatate și apoi au fost clasificate ca protestante. De reținut, că toate Bisericile creștine se bazează pe Evanghelie – originală sau confesională – și au tendința astăzi de a se apropia.

2. **Confesiunea** este o organizație a unui grup de credincioși care s-a rupt din întreg pe baza unei Mărturisiri de credință. Cazul s-a semnalat în Biserica Apuseană, din care au și apărut confesiunile protestante și reformate. La rîndul lor, aceste confesiuni au pregătit apariția denominațiilor, corporațiilor, ordinelor contestatate etc.

Confesiunile de credință nu trebuie confundate cu Mărturisirile de credință oficiale și sobornicești (Simbolul apostolic, atanasian, niceoconstantinopolitan etc.). Clasice rămân, în această privință, „Confesio Augustana”, „Confesio anglicana”, „Confesio reformata” etc.

Unele confesiuni au, pe lângă alte forme de adunări și Biserica, în înțeles confesional. Din „confesiuni” s-au desprins denominațiuni, corporații, ordine și altele

3. **Cult religios.** Prin cult religios înțelegem constituirea unui ceremonial pe baza unei doctrine în vederea asistenței religioase sau satisfacerii dorinței credincioșilor aceluși cult. Sub acest generic, se recunoaște exercitarea sau manifestarea sentimentelor religioase atât ale creștinilor, cât și ale altor credințe religioase, ca de exemplu: mozaismul, mahomedanismul, budismul, șintoismul, confucianismul, taoismul și întregul compartiment al religiilor naturale: animism, fetișism, totetism, șamanism etc. În țara noastră, noțiunea de cult include atât Bisericile creștine, cultele creștine, cât și cultele necreștine. Majoritatea cultelor neoprotestante își intitulează locașul de cult „biserică” altele, casă de rugăciune, sau simplu, adunare. Credincioșii mozaici au sinagogi și săli speciale (temple) pentru desfășurarea ceremonialului, ca de altfel și musulmanii cu geamiile lor, recunoscute după minaretul specific.

4. **Erezie** este o abatere de la credința inițială și combaterea acesteia. Erezia este denunțată și înlăturată de către Biserica sau cultul din care se desprinde. Fiecare Biserică și orice cult religios poate avea, în istoria sa, erezii. Mulți ereziarhi își recunosc vina și se reîntorc la cultul oficial, alții își formează ei un cult sau devin sectari. Erezia este periculoasă unității de credință, de aceea trebuie exclusă. Fenomenul este cunoscut și în alte cazuri.

5. **Schisma** este o abatere de la disciplina Bisericii, este o ruptură, o desfacere sau o tăgăduire a unor reguli generale sau particulare. De obicei, schisma, la început, păstrează credința inițială, dar cu timpul intervine și erezia și atunci se naște o confesiune sau un cult religios. Schisma simplă poate fi tolerată în sânul unei Biserici. Nici Biserica Răsăriteană și nici Biserica Apuseană n-au fost scutite de partide și schisme. Deține recordul Marea schismă între Biserica Constantinopolului și Biserica Romei, concretizată prin anateme reciproce, în 1054; anatema a fost ridicată prin îndelungată chibzuință de către Patriarhul Atenagora și Papa Paul VI, la 7 decembrie 1965. Cu toate acestea consecințele ei continuă încă, dar nădăjduim că vor fi rezolvate multe prin dialogul dintre ortodoxie și catolicism.

Și în Biserica Ortodoxă Română s-au semnalat cazuri de schismă și de toleranță, cazuri în parte rezolvate: asociații, neascultări (Mînăstirea Vladimirești), adunări (Petrahe Lupu de la Maglav) etc. și cazuri în curs de rezolvare: Mișcarea stilistă sau gruparea de la Slătioara (jud. Suceava); Oastea Domnului sau ceata de cîntăreți din afara Bisericii.

Fenomenul schismei este specific contestatarilor și celor care nu înțeleg sau se adaptează mai greu unor situații.

6. **Secta** este o grupare de creduli sui-generis nemulțumiți de confesiunea sau cultul lor și a căror doctrină este pseudofilozofică sau eretică. Fenomenul sectar este comun mai ales mișcărilor socio-religioase. De obicei, sectarii fiind cuprinși de o psihoză specifică negativiștilor, refuză nu numai adevărul original, ci creează și

fantezii religioase apelînd la mijloace empirice obscurantiste și devenind fanatici. Secta este în afara legii și periculoasă societății, și moralei publice. Ea are aspecte sociale specifice grupului și se manifestă violent, dedîndu-se la crime organizate și acte ce depășesc cugetarea. În general, adepții sectelor sînt indivizi deplasati, mistici bolnăvicioși, bolnavi psihic sau posedati ereditar, patologic. Aceștia găsesc în sectă locul unde-și pot manifesta nebunia lor în haină religioasă. Secta, așa cum am mai arătat, se naște și se dezvoltă într-o societate nedreaptă, în situații de revoltă într-o lume interlopă, dezechilibrată, într-o obște stresată atît de istovitoare, cît mai ales de spēctrul apocaliptic al eshatologiei. Secta refuză „dezvăluirea” doctrinei și inșii captați sînt ținuți în teroare și amenințări cu uciderea. „Cultul” sectei este crima premeditată în grup, în familii sau pentru anumiți indivizi. Adepții sectelor sînt greu de recuperat pentru Biserică și societate.

7. **Grupare anarhică** este o comunitate de „credincioși” aparținînd unui cult sau unei Biserici dar care nu este de acord cu unele practici sau inițiază ea ceva nou. Asemenea grupări au existat și apar în toate cultele (creștine sau necreștine), fie din cauza slujitorilor, fie din cauza abuzului conducerii cultului. La început, asemenea grupări sînt pașnice, apoi se izolează sau se asociază cu altele alcătuiind o comunitate sau federație. Pericolul apare atunci cînd aceste grupări anarhice intră în legătură cu sectele sau devin aceste grupări ele însele pepiniera sectanților. Datoria fiecărui cult este de a stinge acest focar și a lua măsurile necesare în vederea lichidării cauzelor apariției anarhiei.

8. **Comunitate dizidentă** este un grup de „credincioși” care au aparținut unui cult sau unor ceremonii care au avut loc în altă epocă istorică și pe care unii le socotesc depășite. De obicei asemenea comunități sînt susținute, ca de fapt toate sectele, de adepți din afara granițelor țării.

9. **Organizații religioase violente** sînt acele grupări de adepți sectari care urmăresc să șantajeze sau să ucidă o persoană sau un grup ce nu este de acord cu noile organizații. Membrii acestora, cu toate că nu-și dezvăluie numele, sînt recrutați dintre elemente debusolate, cu atitudini vădit antisociale.

Am enumerat cîteva noțiuni, unele definiții, precum și deosebiri pentru a putea distinge, discerne și lămuri una sau mai multe situații din activitatea misionară.

V. – PRINCIPALE MIȘCĂRI NEOPROTESTANTE ASTĂZI

Ne ocupăm de neoprotestanți și de secte fiindcă, și unii și alții prin prozelitismul lor, pun pe credincioșii ortodocși neavizați în situația de a-și părăsi comunitatea, cultul Bisericii Ortodoxe, credința tradițională și originală a Bisericii noastre strămoșești. Poziții speciale, învățături deosebite sau obiecții „biblice” ale unor neoprotestanți și sectanți vizează Bisericele apusene, Biserica Ortodoxă nefiind părtașe obiceiurilor lor și nici angajată în disputele lor referitoare la credință, la cult, la învățătură sau la mîntuire.

Pentru înțelegerea situației de astăzi, trebuie să cunoaștem originea acestora, corifeii lor, nemulțumirile, instabilitatea morală, evoluția sau involuția lor, răspîndirea lor și mai ales momentele de pătrundere în țara noastră; ce le-a favorizat, care le-a fost scopul, cine le-a trimis, la cine și de ce?

Cunoscînd ce vor, vom putea ști ce să răspundem și vom preveni pe credincioșii noștri asupra pericolului ce amenință credința strămoșească și asupra încercării – în ultimă fază – de a ne abate de la obligațiile noastre străbune. Trebuie să facem totdeauna deosebire între credința mîntuitoare, Legea strămoșească, verificată, necesară și trainică a Bisericii Ortodoxe și credulitatea sau „filozofia“ religioasă la modă, impusă sau acceptată din ignoranță, neverificată, transmisă de la persoane suspecte, prin „ucenici străini“ de tradițiile obiceiurile și datinile acestui pămînt. „Noutatea“ credinței nu este altceva decît înșelare, iar justificarea acesteia prin „texte“ biblice este autoînșelare. Experiența dă siguranța și trăinicia. Cultul Bisericii Ortodoxe dovedește nu numai experiența trăirilor în Hristos, ci și credința lor luminată, iubirea lor nepătată, jertfa pentru aproapele fără rezervă, deci continuitatea firească așezată pe temeliile trainice lăsate de Mîntuitorul Apostolilor Săi și transmise nouă prin succesiunea apostolică și succesiunea în credință. Avînd acest cadru vom înțelege „mișcările“ neoprotestante de astăzi și sub multiplele lor aspecte. Vorbim de acestea pentru a pregăti pe credincioșii ortodocși de a se apăra și în același timp de a ține trează vigilența slujtorilor noștri pentru a-și da seama de abaterea unor reprezentanți și credincioși neoprotestanți de la propria lor concepție:

1. **Mișcarea baptismală** e născută înainte de Reformă, este prezentă aproape în toate religiile dar conturată o dată cu reforma încercînd să restabilească practica apostolică a afundării celui care vine la botez. Anabapțiștii și apoi „bapțiștii“ s-au revoltat împotriva introducerii de către Biserica Apuseană a practicii „stropirii“ cu apă, în loc de afundare. Dar aceștia neavînd modelul prim și practica Bisericii primare și inspirîndu-se din simbolismul protestant, au mers la modelul, la imitația botezului lui Iisus, la botezul ceremonie, îndeplinind formalitatea și pierzînd din vedere sensul profund al Botezului, care este transmiterea harului iertării și înnoirii omului. Duhul Sfînt a fost transmis Sf. Apostoli de către Mîntuitorul după înviere și s-a revărsat deplin la Cincizecime. Răspunsul este clar: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat...“ în moartea lui v-ați botezat, și în învierea lui v-ați înnoit (Gal. III, 27; Rom. VI, 3).

Mișcarea baptismală a fost și este o timidă încercare de corectare a vechilor practici, dar a căzut în altă extremă, a simbolismului și a ceremoniilor simple. De aceea, astăzi, se găsesc nenumărate fracțiuni și deviații din „Biserica baptistă“.

2. **Mișcarea adventă** derivată și continuatoare, totodată, a baptismului, este a doua fază a lumii neoprotestante. Dacă baptismul urmărea „cufundarea“ în apă la maturitate a aderentului, adventismul și-a îndreptat privirea către cer, „calculînd“ venirea lui Hristos, „organizînd o nouă împărăție de „1000“ de ani pentru cei aleși și „prunci“ ai Domnului. După calculele mileniste pentru că Hristos istoric nu a sosit, unii adherenți ai „adventului“ i-au forțat venirea considerînd că e vorba de o venire „în duh“.

Pentru a se deosebi de bapțiști și pentru a fi „originali“, adventii de nuanță mozaică au negat învierea lui Hristos, l-au coborît în rîndul profetilor, i-au ocolit învățătura despre rai și iad, au negat existența sufletului și au „fixat“ ca zi de odihnă sîmbăta pentru a aduce noutăți în lumea „curiozităților“ religioase. Îndoindu-se de

certitudinea învățaturii Evangheliei, adventii au introdus practici vechi testamentare: zeciuieli, ca acte de justificare a credinței, abținerea de la carne de porc, animal „spurcat“, pentru purificare etc. Unii dintre adepții mișcării au modificat textele Bibliei, în vederea „ieșirii calculului“, iar alții au readus în actualitate și au tipărit cărți apocrife (Poruncile celor 12 patriarhi, Apocalipsul lui Pavel, Evanghelia lui Toma etc.) în vederea lărgirii demonstrației „venirii“ Domnului în duh sau pentru „cei aleși și sfinți“.

Luând exemplul sinagogilor mozaice, templelor păgâne și chiar altarelor zeităților popoarelor subdezvoltate, adventii au introdus sistemul „caselor de adunare“ simple în vederea citirii textelor biblice și recitării imnelor împrumutate de la bapțiști sau alcătuite de aceștia.

Ca și Mișcarea baptismală, Mișcarea adventă are multiple mijloace de propagandă. Mișcarea adventă s-a fărâmițat în ultima vreme, apărând peste 50 de „biserici“ advente și peste 300 de fracțiuni mileniste „profetice“. De asemenea, milenistii se împart în cete: premileniști, mileniști-clasici, moderni contemporani și postmileniști, precum și toate sectele hiliaste și de nuanță eshatologică.

Spectrul anului 2000 este obiectivul către care se îndreaptă psihoza milenistă.

3. Mișcarea pietistă are originea în protestantismul de nuanță anglicană și s-a dezvoltat în SUA datorită practicii pietiste și mișcării metodiste. La început se dorea un cult mai corespunzător cerințelor credinciosului, un răspuns la evlavvia lor, fiindcă așa cum am spus, atât Biserica Romano-Catolică cât și confesiunile (evangelică și reformată) lipseau pe credincioși de participare la slujbă, prin înlăturarea cultului sfinților sau exagerarea unor părți ale cultului. Biserica Angliei și confesiunile acesteia au îndulcit într-un fel situația, reintroducând cinstirea sfinților și eroilor, icoanelor, moaștelor, pe de o parte, iar pe de altă parte canonizându-și sfinți, drepti, mărturisitori. Acestea toate, însă, după ce se declanșaseră mișcările pietiste, diferite ordine (un fel de grupări monahale), denominațiuni, congregații etc. pentru căutarea altei evlavii.

În Europa, cei care au fost prinși în șuvoiul acestei „reînvieri“ a evlaviei au exagerat prin simplism, socotind „viața“ după Evanghelie „fuga“ de comunitate, de responsabilitățile societății, ale familiei, ale patriei în care s-au născut. Aceștia s-au autointitulat „pocăiți“ sau trăitori în duh, urmași ai lui Ioan Botezătorul în pustie, cei care s-au lepădat de lume; nazareii, cei care s-au afierosit Domnului. În fluxul acestei mișcări intră toate sectele de nuanță pietistă, cei care refuză contactul cu societatea, înlătură mijloacele de culturalizare, nu se supun legilor care guvernează societatea, nu apără patria în care s-au născut, nu pun mîna pe armă, nu jură pentru a face dreptate, refuză asistența medicală, practică „exorcismele“ prin crimă și sinucidere și multe altele.

Fiecare cult din această mișcare are dizidenți, iar toate sectele „pocăiților“ sînt deosebit de violente și în aceeași măsură periculoase conștiinței umane și oricărei societăți. Deși luase amploare, mișcarea pietistă sau a pocăiților, astăzi și-a pierdut influența. Foarte multe state au scos în afara legii asemenea grupări religioase. În primele veacuri, erezia era abateră de la învățătura Bisericii, înlocuirea sau negarea

ei, Biserica lua măsuri de anatematizare și ereticul rămânea totuși cetățean al imperiului. Astăzi, secta, pe lângă abaterea de la credință, este periculoasă pentru societate, căutând s-o dizolve și să atragă membrii comunității în gruparea ei, după legile lor, depunând jurământ „profetului“, conducătorului sectei. În caz de desființare, grupările respective pleacă „în lume“ pînă găsesc alt teren.

4. **Mișcarea fundamentalistilor**, originalilor sau a spiriților moderni își are originea, după unii în Europa, după alții în Asia Mică, dar s-a organizat în SUA și de acolo s-a răspîndit în toată lumea. „Creștinii Cincizecimii“ prind rădăcini în medii sociale mixte și confuze, într-o lume dezechilibrată psihic, hrănită cu iluzii, într-o societate pragmatică, unde individul nu are valoare. Această mișcare și-a luat responsabilitatea „să trezească“ lumea la „viața în Duh“, oferindu-i spectrul „coborîrii duhului“ și influența lui asupra psihicului uman. Aceștia au apărut din cauza formalismului și ceremonialului baptist american, din neadevărul „venirii“ Domnului după calcule advente și din cauza falsei evlavii a „pocăiților“. Trebuia ceva, „era necesar“ un „cutremur sufletesc“ și au găsit formula: înapoi la „Cincizecime“. Această trimitere n-a fost pentru a vedea care este Biserica originală de la Rusalii, ci a justifica „noua“ credință și „contemporana“ soluție.

Cincizecimea nu poate fi înțeleasă fără Lege și profeți, fără întruparea Mîntuitorului, fără răstignirea lui Iisus, fără învierea lui Hristos care a promis trimiterea Mîngîietorului, Duhul adevărului, care este Dătător de viață. Adepții mișcării fundamentalist-universale sînt, apoi, recrutați din nemulțumiții de toate categoriile proveniți din „Biserici“, congregații, denominațiuni, culte etc. și care se întîlnesc „cu duhul“ în „vorbirea în limbi“, cu post de extenuare, în viața ancestrală. De aceea sînt cuprinși de halucinații, trăiesc un delir provocat și sfîrșesc în boli cardiace sau parkinson, pentru aceasta sînt cunoscuți și sub denumirea de „tremurători“ (quakeri).

Mișcarea aceasta este de fapt și o replică la mișcările harismatice din Biserica Apuseană.

5. **Mișcarea harismatică**, cu precădere glosolalia, a cuprins și unele grupări neoprotestante, dizidente și secte religioase. Sacramentele au devenit sterile, oficiale, simbolice, tocmai datorită înlăturării lucrării Sf. Duh, ca a treia persoană a Sfintei Treimi. Mișcarea harismatică a Bisericii Apusene, astăzi, constituie o încercare de a se apropia de experiența neîntreruptă a Cincizecimii din Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească și nedespărțită, care a fost Biserica creștină pînă la 1054 și care este și va fi singura moștenire a practicii apostolice și a sfinților Părinți ai primelor veacuri: Biserica Ortodoxă.

Replica penticostală este relativ nouă, dar cu adînci urme în ereziile primelor veacuri, în concepții gnostice și iudeocreștine. Bisericile penticostale organizate ca și cultele ce pretind originea în Cincizecime, își duc activitatea normal, dar din aceștia s-au rupt foarte multe dizidente și secte care produc neliniște în comunitățile lor.

6. **Mișcarea spiritiștilor** ca și mișcarea teozofică și cea antropozofică este un fenomen al manifestării morbide a gîndirii neluminate. Dacă celelalte mișcări au reușit într-un fel sau altul să se organizeze devenind comunități, mișcarea spiriților

are fire ieșite din toate mișcările și sînt legate și justificate nu de Biblie, ci de vechile credințe ale popoarelor antice, mai ales budismul. Dacă mișcările amintite mai sus țin legătura cu creștinismul, adepții spiritiști și teozofi interpretează și înlocuiesc personajele biblice, plimbîndu-le în istoria „nevăzută“ prin metempsihoză (reîntrupare, reîncarnare), pînă la zilele noastre. Mijloacele creștine pentru întărirea evlaviei și înțelegerii credinței, ca postul, rugăciunea, milostenia, au fost schimbate cu practica yoga, cu necromanția, sau cu divinația etc. Credința este formulată după unele date, cu metode obscurantiste, la modă într-un mediu de ignoranță și îndărătnicie. De asemenea, împăcarea, asocierea și chiar justificarea unor adevăruri dogmatice cu unele filosofii sînt foarte păgubitoare credinței creștine descoperită de Dumnezeu pentru mîntuirea noastră nu pentru o justificare rațională valabilă astăzi și opusă mîine. Și mai grav, mișcarea spiritistă și teozofică recrutează adepți dintre intelectuali debusolați și aruncați la periferia societății care introduc în sufletele oamenilor pseudofilozofii reacționare și concepții retrograde. Moda de a face „spiritism“ sau a merge la „ședințe“ pentru a asculta glasuri de dincolo s-a extins în lumea de astăzi. Dacă între cele două războaie mondiale „misterele“ Orientului erau comentate de către „Lumea bună“, iar budomania era în vogă, în zilele noastre, spiritismul și teozofia au luat locul acelor. Mai „pe pămînt“ este noul aspect al spiritismului și teozofiei, antropozofia, care se vrea a fi o nouă religie înțeleasă de „omul modern“.

Aceste mișcări și multe altele sînt un amalgam de concepții religioase vechi și noi, de idei maniheice și credințe formulate după texte apocrife, dovedind rătăcire de la Evanghelia Mîntuitorului și de la credința cea adevărată și încercarea de a înlocui Revelația divină veșnică cu învățături profane, trecătoare, ca și creatorii lor.

7. Mișcarea „mesianismului“ modern sau apariția „noilor“ Mesia, deși nu aparține cadrului neoprotestant și nici „sectelor creștine“, este inspirată din acestea și caută să le imite și să le copieze concepțiile.

În mișcarea „mesianismului“ ca și „profetismului“ modern se realizează și se includ atît sectele religioase biblice – cele care au și unele tangențe cu ceremoniile vechi testamentare: zeciuieli, circumcizie etc., cît și grupări anarhice, religioase sau spiritiste, organizații revanșarde și grupări violente, unde, în așa-numite „familii“ religioase și comunități mixte, abundă halucinații și toxicomanii și tot felul de psihopați religioși.

În cele peste 6 000 de grupări religioase, cu cele mai incredibile idei despre viață și lume, sînt cooptați tineri desperați care, auzind de un „nou“ mesia, cad victimă șarlataniei și obsesiei diabolice, cum se întîmplă cu secta lui Moon. Fenomenul a luat așa de mare dezvoltare, încît de la „imitarea“ Evangheliei s-a ajuns la slujirea lui Iuda, Anania și Safira și mai ales „practica“ lui Simon Magul, apărînd „biserici“ cu titulaturi pe cît de curioase pe atît de revoltătoare pentru conștiința oamenilor cinștiți, indiferent de convingerile lor religioase și filozofice, de apartenență, ecleziastică sau politică, de exemplu: „Biserica satanei“ (în SUA) sau „Biserica luciferică“ (în Franța), „Biserica răzbunării“ (în Australia), KKK (SUA) etc.

Tendința aceasta de lărgire a spațiului ecleziastic este o imitație a pretenției medievale a Bisericii Apusene de a rivaliza, dacă nu a supune orice stat sau stăpânire politică, încât fiecare mișcare modernă „rivalizează” în această tendință, avînd chiar pretenția „unirii” tuturor Bisericilor fără a ține cont de testamentul Domnului Hristos: „ca toți să fie una” (Ioan XVII, 21). Acest „timp și contratimp” ecleziastic s-a extins și la alte religii pînă mai ieri monolite: budismul, confucianismul, taoismul, șintoismul și mai ales islamismul – sectele șiiite. Adepții acestora se declară „mesia”, „profeți”, „arhangheli”, „sfetnici” ai Celui prea înalt, „salvatori” de suflete, „corăbieri” încercați ai celor credincioși, „frați și înțelegători”, „împreună lucrători” pentru conștiința fiecăruia (fenomenul Krișna).

Așa numitul „mesianism” de astăzi se confruntă cu riposta civilizației noastre. Unele din aceste organizații „religioase” sînt revanșarde și violente, caută prin diferite mijloace să abată pe oamenii lor de la preocupările zilnice, firești, seamănă panică și neîncredere, se amestecă în treburile politice, acceptă oferte pentru a se angaja ca mercenari, încearcă să sustragă tineretul de la educația sănătoasă și de la studiu, oferindu-i diferite expediente și „siguranța” îmbogățirii peste noapte, încurajează aventura și răpirile, actele de vandalism și batjocură împotriva populațiilor pașnice etc.

*

* * *

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE

Articole și studii:

a) ...mai vechi: + Vartolomeu, *Mijloace pentru preîntîmpinarea ereziilor*, în „BOR”, nr. 2/1921, p. 129–132; Ioan Mihălcescu, *Mîntuitorul Hristos și ceilalți întemeietori de religii*, în „BOR” nr. 1/1925, p. 82–90; Șt. Florescu, *Propaganda sectară – pericol național*, „BOR” nr. 9/1926, p. 518–522; Pierre Mesnard, *Cum vād străinii sectele religioase din România*, trad. în „BOR” nr. 2/1928, p. 134–139; Șt. Berchet, *Lupta Bisericii contra sectelor*, în „BOR” nr. 4/1924, p. 220–221; + Grigore Botoșencanu, *BOR și celelalte confesiuni* (scurt istoric al sectelor), în „BOR” nr. 6–12/1928; 1929, 1930 și nr. 1/1931; Gr. Marcu, *O nouă sectă: sincretismul*, în „RT”, nr. 7–8/1934, p. 241–243; N. Bălan, *Biserica papistă și doctrina despre uciderea ereticilor*, în „RT”, nr. 2 și 10–12/1912, p. 309–319.

b) *din vremea noastră*: Intr. Mis., p. 5–32, T. M. Popescu, *Privire istorică asupra schismelor, ereziilor și sectelor. Cauzele sociale ale apariției lor*, în „ST” II (1950), nr. 7–8, p. 347–394; Vintilă Popescu, *Motivul care determină pe unii creștini ortodocși să treacă la alte culte*, în „ST” IV (1952), nr. 7–8, p. 204–251; O. Bucevschi, *Despre numele confesiunilor creștine*, în „RT”, nr. 1–2/1936; P. I. David, *Preotul ortodox și propovăduirea Evangheliei*, în „Orf”, 2/1981, p. 224–228; Idem, *Responsabilitatea misionară după Sfinții Trei Ierarhi* în „ST” 5-6/1984, p. 303–312. Idem, *Sectele religioase pericol al vieții, al moralei în societatea contemporană*, în „GB” nr. 5/1986, p. 57–83; + Antonie, *O nouă sectă creștină în Africa* în „Orf”, nr. 3/1987.

c) ...analitice și documentare: *Inamicii creștinismului din cele 7 secole primare*, în „RT” nr. 14, 17, 19/1884, p. 105–149 și nr. 20/1884, p. 160; N. Bălan, *Biserica papistă și doctrina despre uciderea ereticilor*, în „ST” (nr. 2) și 10–12/1912, p. 309–319; I. Trifa, *Sectarismul religios*, în „RT” nr. 6–7/1921, p. 192–196; I. N. Lungulescu, *Dogmă, rațiunea, erzie, sectă*, în „RT” nr. 8–10/1926, p. 211–218; Spiridon Cîndea, *Psihologia convertirii*, în „RT” nr. 5–6/1930, p. 240–247; Ilie Belcuță, *Mîntuitorul Hristos și partidele religioase*, în „RT” nr. 10/1937, p. 424–428; Ilarion Felea, *Antihriștii*, în „RT” nr. 9/1938, p. 385–387; *Ortodoxia și sectele...* în „RT” p. 425–436, 444–446; N. Mladia, *Renașterea gnosticismului*, în „RT” nr. 9/1939, p. 362–377; Gr. Marcu, *Dialogul luptei antisectare*, în „RT” nr. 5–6/1943, p. 271–276; I. Sauca, *Considerații ortodoxe asupra mișcării harismatice actuale*, în „ST”, nr. 5–6/1984; Corneliu Sîrbu, *Erezie și sectă*, în „RT” nr. 1–2/1945, p. 24 ș.u. Și în special Al. Armand Munteanu, *Ghid bibliografic (GBT) (Erezi și secte religioase)*, în „BOR” nr. 11–12/1972; *Sincretism religios...* Idem, nr. 3–4/1974).

Proces-verbalele du Deuxième Congrès de théologie orthodoxe à Athènes, 19–29 Août 1976, Athènes, 1978; *Studiul Noului Testament*, Ed. a II-a, Editura Institutului biblic..., București, 1979; *Studiul Vechiului Testament*, Ed. a II-a, Editura Institutului biblic, București, 1985; *Filocalia*, vol I–X etc.

Avînd în vedere acest cadru general, putem afirma că Biserica Ortodoxă, în general, Bisericile Ortodoxe naționale și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, în special, sînt scutiți de asemenea influențe păgubitoare asupra spiritului lor. Biserica Ortodoxă în speță și fiecare credincios în parte, urmărește mîntuirea sa, începînd cu desăvîrșirea de aici de pe pămînt. Or, adepții sectelor își pierd personalitatea, îmbrățișează absurdul și hazardul, rupîndu-se de realitățile vieții, considerînd activitatea socială a omului obstacol în calea „fericirii“, obștea sau țara din care a făcut parte o povară seculară căutînd „frații“ din toată lumea, ceea ce produce dezechilibru etnografic, neîncredere între indivizi, vrajbă între națiuni și tulburare. Este necesar ca toate statele civilizate să acționeze pentru a feri popoarele lor de „predica“ acestor dezaxați, fanatici, să împiedice proliferarea lor.

Toate aceste mișcări care au concepții hedoniste și hegemoniste justificate prin filozofii sau cugetări religioase au evidente tendințe de a stăpîni oamenii și nicidecum a se smeri pe dîsele și a crea liniște, pace, mulțumire, fericire pentru indivizi și întreaga lume.

Capitolul al d o i l e a

„GRUPĂRI RELIGIOASE“ MAI RECENTE

...de vă va zice cineva: iată, mesia este aici sau dincolo, să nu-l credeți. Căci se vor ridica hristoși mincinoși și vor face semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putință, și pe cei aleși

(Matei XXIV. 23-24)

Culte neoprotestante din România au înțeles să-și alcătuiască o Mărturisire de credință și să se ocupe de adepții lor, iar sectele „creștine“ de factură neoprotestantă sau străină acesteia își desfășoară prozelitismul printre credincioșii Bisericilor, confesiunilor și cultelor religioase de la noi.

Datorită recunoșterii spirit pașnic ce caracterizează poporul român, a ospitalității sale străbune și a statorniciei sale în credința strămoșească, sectele n-au putut prinde rădăcini. Totuși, românii, venind în contact cu alte neamuri, trăind pe aceeași glie, intervenind și căsătoriile mixte – specific secolului – unii creștini au fost cuprinși de fenomenul oscilării în credință.

Mulți dintre adepții sectelor religioase își duc activitatea în umbra unui cult recunoscut – ei știind bine atât concepția acestuia, cât și legile Statului nostru. Odată constituită, noua grupare se rupe din întreg, devine dizidentă, re fractară legilor și periculoasă societății și indivizilor „cîștigați“ sau „predați“ la Domnul.

Recunoaștem că mai sînt unii dintre slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, care consideră că „evlavia și slujirea lor este numai sursă de venit..., vai lor“ ! (I. Tim. VI, 15); sînt, de asemenea, credincioși ispititși de mirajul Apusului și a unei vieți ușoare, fără muncă.

Sectele religioase ca și grupările dizidente n-au nimic comun cu Descoperirea lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, începutul mîntuirii noastre; acestea au părăsit și pe protestanți și pe neoprotestanți și au creat o nouă religie, numind-o „evangelică, originală, apostolică“. Toate aceste mișcări nu sînt decît o palidă față religioasă pentru a-și putea intensifica prozelitismul, a-și masca lupta împotriva organizării sociale, împotriva culturii, împotriva ordinii de stat și a bunelor moravuri. Ei știu bine că spiritualitatea românească are ca centru, nucleu și coloană: Legea strămoșească. Biserica Ortodoxă Română a contribuit la formarea limbii și culturii române, a grefat conștiința unității de neam, sădind de-a lungul veacurilor în inimile credincioșilor ei dragostea nestrămutată pentru glia străbună.

Fiecare cult neoprotestant are dizidenții săi, care s-au transformat și s-au organizat în secte, căutînd destrămarea vechiului cult și predicarea unei noi credințe. Evoluția și sincretismul sectar sînt fenomenele ce confruntă astăzi comunitățile religioase zidite pe nisip, din interes și ambiții personale, din dorința de conducător și stăpîn, din încercarea de reformă, din amăgirea veacului. Propagatorii acestor secte cutreieră lumea pentru mărirea statutului credulilor, difuzează și publică statistici și efective „misionare“ exagerate, concură cu ideologiile secolului, se amestecă în politică, intervin în procese, transportă și fac trafic de stupefiante, organizează congrese și conferințe, pleacă în pelerinaje, „dau denumiri sectei lor după unele cetăți sau locuri sfinte“, pe unde a propovăduit Mîntuitorul, deturnează fonduri, fac trafic de valută, tipăresc părți din Biblie, broșuri „ziditoare de suflet, și alte îndeletniciri „biblice“, cu care împînzesc lumea de astăzi.

Puzderia de secte, explozia organizațiilor „mistice“, spectrul apocaliptic religios astăzi sînt simptome ale unui organism bolnav în stare gravă. Acest „organism“, care este „lumea credincioasă“, a depășit plăgile Egiptului și coarnele fiarei apocaliptice, însumînd, după unele statistici, 6000 de secte și organizații religioase, „mișcări teosofice și grupări spiritiste, „familii T“ „comunități în Domnul“ și „familii ale luminii“, dintre care 2500 sînt în SUA. Valea Șeolului s-a umplut și inundă Cetatea sfîntă a conștiinței umane. Iubirea a devenit răzbunare; crima, obiect de cult; pragmatismul, scop suprem, și toate acestea „îngăduite și poruncite“ de Domnul. În fața acestora s-ar înspăimînta și bogatul căruia i-a rodit țarina și tînărul bogat și Iuda și Simon Magul. De asemenea, s-ar împăca saducheii cu fariseii.

Propagatorii, ca de altfel și adepții lor, sînt ori șarlatani, ori maniaci, ori aventurieri și, în foarte dese cazuri, bolnavi psihic de diferite nuanțe. Dacă neoprotestanții s-au stabilit la unele criterii religioase, sectele „creează“ credințe în fiecare zi și se adaptează în diferite societăți într-un ritm nebănuț. Isterismul sectar, groaza au luat locul cumpătării și dragostei. Forțele destinului sectar, în brațele căruia trebuie să te arunci, sînt mai puternice decît zeii antichității; perversitatea și proxenetismul au depășit prostituatele lumii vechi descompuse. Familiile sectare,

traul comunitar mixt, fără rușine a devenit un pericol uman; sexualitatea și homosexualitatea sînt acte de „frățietate“, încît indivizii – nu le mai zicem oameni – s-au coborît sub nivelul instinctelor animalice. Pe de altă parte, mutilările, flagelarea, postul extenuant etc. sînt mijloace de „a scoate“ pe diavol din „cei posedați“.

Lupta deschisă împotriva societății, refuzul încadrării în muncă, nepăsarea față de apărarea țării, opoziția față de mijloacele de cultivare cultural-științifice, sfidarea bunelor moravuri, încurajarea lenei și derutarea tineretului sînt obiective majore ale „celor aleși“, predicate cu atîta zel din casele de „rugăciune“.

În fața acestei situații, unele state au luat măsuri, altele au interzis prin lege orice manifestare în fața cultelor legale recunoscute. Pe zi ce trece, tot mai mulți savanți cer autorităților să intervină și să asaneze asemenea locuri infestate de secte. Medici, psihologi, pedagogi atrag atenția asupra acestei maladii sectare a apropiatului an jubileu, profetic, pisc apocaliptic, acoperișul și culmea epocii noastre: Anul 2000. Nu există sectă sau mișcare religioasă care să nu „predice“ „ziua Domnului cea mare“, sau sfîrșitul tuturor și marea bucurie a celor „rămăși și aleși“ de Domnul în veacul sau în mileniul său!?

I. – „DIZIDENȚE CREȘTINE“

Așa cum se vede, deruta, falsul, minciuna, înșelăciunea au luat locul bunei vestiri. Biserica Ortodoxă s-a rugat împreună cu credincioșii săi pentru cei rătăciți, „pentru unirea Bisericilor“, pentru cei căzuți din har sau pentru cei care refuză harul ca Mîntuitorul să le lumineze mintea, să le îndrepte pașii pe calea cea bună, părăsind pe diavol și pe slujitorii lui“, să vină la cunoștința adevărului, la locul celor chemați spre luminare...

Pentru prevenirea, stoparea sau înlăturarea pericolului prozelitist al acestor dizidenți, credincioșii noștri trebuie să cunoască nocivitatea tuturor sectelor creștine sau necreștine, a organizațiilor și grupărilor religioase parazitare pentru a se putea feri ei și urmașii lor de false credințe și în același timp pentru a-i putea izola pe cei ce seamănă vînt și produc furtună în sufletul oamenilor. Cît de mulți s-ar afla și cîte partide ar avea, credinciosul ortodox român nu trebuie să se ia după oricine și să asculte pe cei cu mintea bolnavă pentru o altă credință, părăsind pe cea verificată de veacuri. Înșiși apostolii, în cazuri de îndoială și neînțelegere, n-au părăsit pe Mîntuitorul Hristos, cu toate că le spusese: voi nu plecați ? și au răspuns: „Unde să ne ducem, Doamne, numai Tu ai cuvintele vieții veșnice...“ (Ioan VI, 68). Acest adevăr al credinței noastre este experimentat de fiecare credincios în parte și de întreaga Biserică Ortodoxă, care este Biserica lui Hristos, „stîlp și temelie adevărului“ (I Tim. III, 15).

După această prezentare, vom trece în continuare la enumerarea a cîteva secte și mișcări dizidente, stărînd asupra celor care au avut influență asupra unor credincioși de alte culte sau chiar au pătruns și la unii creștini ortodocși.

1 **Advențiștii reformiști sau roweniștii.** – Advențiștii reformiști, profetii adevărului, roweniștii sau femeile purtătoare de „știința mileniului“, s-au născut din advențiștii în formare, fiind organizați de femei de moralitate îndoielnică, aventuriere, isterice, fără familii și urmași, și mai ales de cele care aveau legături cu militari „vizionari“ și „tîlcuitori“ de texte sfinte biblice canonice, dar mai ales apocrife.

Așa cum se știe, după noaptea deziluziei, 10 octombrie 1844, de la Boston, s-au ivit destui urmași pentru a corecta traiectoria și venirea Domnului. Dacă pînă la această dată „proorocii adventului au fost bărbați, de acum adventismul este preluat de „profetese“. Și cea care este începutul proorociei feminine, Hellen White este declarată „vizionară“. Ea a corectat greșeala celor dintîi (Müller-Snow), arătînd simplu că venirea a doua a avut loc pentru curățirea templului ceresc (Biserica nevăzută în concepția clasică protestantă), de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evr. IX, 23). Acest timp este și judecată pentru noi (adventiștii) și pedeapsa pentru cei nelegiuiți (ceilalți creștini) (I Petru IV, 17–18), de aceea sfîrșitul lumii va fi în curînd sau după Apocalipsă (XIV, 6–7), a și sosit și noi (adventiștii) trebuie s-o spunem și să propovăduim Evanghelia fiindcă a sosit și pacea „veșnică“.

H. White și-a ales și „profetesele“ și judecătorii lumii dintre adeptele ei și mai ales aceleperate din tinerețe care nu aveau familii și nici copii, fiind „chemate“ la Domnul din pîntecele mamei lor. „Împărăteasa“ profetilor adventi s-a declarat „aleasă“ de-a dreapta Judecătorului și nemuritoare... Și iată porunca: Nebune, chiar în noaptea asta îți voi cere sufletul și cele spuse cine le va asculta și cele agonisite cui voi rămîne? H. White în culmea „veșniciei“ a decedat ca orice muritor în toiul războiului prim mondial (1915).

La cîtva timp după moartea „profetesei“, ucenicii apropiați, cele 12 femei, au pretins că fiecare moștenește „darurile“ celei întîi chemate și deci dreptul la conducerea sectei. Au început iarăși luptele interne și influențele externe, reușind să se impună *Margareta W. Rowen*, din comunitatea adventă a orașului Los Angeles (California). Pentru a fi crezută, Margareta a declarat că Hellen i-a lăsat poruncă și i-a descoperit un secret al sectei, „reforma“, adică păstrarea păcii eterne prin *refuzul de a pune mîna pe armă* și așteptarea judecării. Pe cei care participă la război, dintre adventiști, i-a părăsit Domnul, iar ei nu vor mai avea bucuria mileniului. Războiul acesta este începutul sfîrșitului lumii, după el va urma pacea eternă. Fiind aproape judecata, *căsătoria nu mai are rost*, de asemenea *cultura este de la antihrist*, iar *consumul de carne este interzis* pentru adevărații „creștini“ ai adventului.

Așadar, la ziua de odihnă (ziua a 7-a a Vechiului Testament) a adventiștilor sîmbătari, se adaugă interzicerea consumului de carne, născîndu-se astfel *mișcarea reformistă sau rowenismul*.*

După despărțirea de adventiștii sîmbetiști din America, reformiștii au trecut și la comunitățile advente din celelalte continente, mai ales în Germania și Imperiul habsburgic. Influența reformistă a pătruns și la adventiștii germani din România, iar în timpul războiului (1916–1918) un ostaș *Kramer* (probabil sas) s-a căsătorit cu o adventistă reformistă din Hamburg, căuțînd adepți printre adventiștii naționalităților conlocuitoare din țara noastră.

Din cauza atitudinii refractare față de stat, secta adventiștilor reformiști a fost interzisă de către toate statele civilizate, dar au apărut dizidenți, așa cum este cazul

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE:

„Erorile“ advente ale reformiștilor au fost date în vileag de către unul dintre organizatorii adventismului de ziua a 7-a din România, medicul Petru Paulini, în lucrarea: **Profeti falși și profeti mincinoși**, iar punctele doctrinare sînt cunoscute, pe larg, din broșura: **O scurtă lămurire a principiilor Adventiștilor de ziua a 7-a**, mișcarea de reformă (București, 1924).

și la noi. Ei își duc existența la umbra Cultului adventist de ziua a 7-a, care are datoria să fie atent la apariția unor asemenea indivizi. Propaganda lor s-a făcut și se face în ascuns. Pot fi ușor identificați nu numai după cele arătate mai sus, ci și prin foile „de doctrină“ ce le plasează: *Păzitorul adevărului* și *Solul misionar*.

Mișcarea „reformistă“ nu poate fi considerată o grupare dizidentă a adventiștilor, fiindcă roweniștii au o doctrină aparte și deci sînt constituiți într-o sectă bine-definită așa cum s-a văzut. Confuzia se naște atunci cînd aceleași „scrieri profetice“ ale H. White sînt traduse în limba română de către adventiștii de ziua a 7-a și folosite și de către „reformiști“.

2. Martorii lui Iehova sau „calculatorii serioși ai mileniului“...

Antecedente. Iehovismul este o sectă cu principii și practici violente. Aceasta inhibă adepții, îi leagă prin jurăminte și dacă pleacă din grupul lor sînt urmăriți, tracasați pînă la disperare și chiar atrași în „întîmplări“ fatale. Este o sectă dură și revanșardă, riguroasă în principii și periculoasă oricărei societăți. Practică mutilarea și crima, fără scrupule, fiindcă au înlăturat din doctrină frica de judecată, ei fiind „aleșii“ și „profeții“ timpului de astăzi; nu admit existența sufletului și dăinuirea lui după moarte, ci omul este un animal cu rațiune, nu există iad sau chinuri veșnice etc.

În afara fixării unor date asupra „mileniului“, ei afirmă diferite erezii: tăgăduiesc învierea lui Hristos, au adoptat ca zi de sărbătoare (odihnă) sîmbăta, practică zeciuiala și interzic consumul de carne, iar iehoviștii, treapta a treia a evoluției adventului în numai 50 de ani, revin la religia primitivă cu practici ancestrale.

Fiorul iehovist a pătruns în toate comunitățile advente din lume nemulțumite de eșecul „venirii“ la data fixată și neascultării de Domnul a celor care provoacă lupte, războaie, revoluții în „mileniul liniștei advente. De aceea s-au făcut postcalcule iar profeții „Armagedonului“ trîmbițează vremea de apoi a lumii îngrozită de vești de războaie, amenințări reciproce ale puternicilor zilei, experiențe care cutremură ființa umană, dovada, zic ei, a lucrării ultimelor zile ale lui antihris. Lumea trebuie pregătită pentru a fi liniștită prin „studierea bibliei“ și înțelegerea lui Iahve. În fața iureșului biblicist nimeni nu trebuie să dea înapoi, deoarece va fi strivit de îngerii apocalipsului. Din mișcarea adventă s-a detașat și a depășit categoriile acesteia, avalanșa iehovistă, care s-a extins și la unele religii naturiste și chiar la sisteme de gîndire religioasă ale Orientului.

Studiul Bibliei s-a împletit cu fanatismul și negarea statului, a formelor sociale și înlocuirea acestora cu poruncile lui Iehova. Secta aduce anarhie în orice loc, unde „martorii“ se încuibeză.

Pentru a impresiona pe „căutătorii“ adevărului Bibliei, Martorii lui Iehova mai au și alte titulaturi: 1) *Studentii în Biblie*, numire comună celor care studiază textele advente; 2) *Mileniști* aleși sau adventi calculați; 3) *Russeliști* sau adepții și urmașii lui Russell, unul dintre organizatorii sectei, fiindcă astăzi secta aproape nu mai are nimic din „originalitate“.

*Istoric și calcule specific-mileniste**. – Dacă H. White s-a considerat „profetul“ feminin, lăsînd urmașilor „secretele“ mileniului și venirii Domnului, *Charles Taze Russell* (1852–1916) face parte din partida calculatoarelor „serioși“ ai mileniului. Și pentru ca iehoviștii să nu fie descoperiți își zic simplu „mileniști“ sau martori.

Se pare, după unii, că Charles Russell era de origine germană (Karl) din vechi seminții mozaice; după alții, provenea dintr-o familie irlandeză din grupul prezbiterienilor anglicani-puritani plecați în America în „misiune“ pentru existență mai comodă. Russell s-a născut în 1852 în Pittsburg (Pensylvania), oraș cu tradiții comerciale și în același timp cosmopolit din punct de vedere confesional. Aici, ca și la Los Angeles, era o pîlnie puternică pentru repartizări de imigrație în Lumea Nouă. Părinții lui Russell erau prezbiterieni înclinați spre pietism, a fost crescut în austeritate, dar a fost cîștigat de mirajul adventului, așa îl găsim în preajma „profeților“ mileniști. Trăind în libertinaj, părinții săi fiind destul de bogați, neputînd suporta rigorile advente, l-a atras concepția inexistenței iadului precum și libertatea trăirii fără sens și „doctrina“ împărăției de 1000 de ani. Părinții i-au asigurat totul și mai ales posibilitatea de a face comerț și de a cunoaște lumea. Ajuns pînă la locurile sfinte, a studiat toponimia Ierusalimului în vederea fixării locului și „armei“ luptei îngerului cu satan, pentru ca acesta din urmă să fie legat în vederea mileniului (Armageddonul).

1) Hrănindu-și fantezia cu luptele, cuceririle și războaiele Vechiului Testament, *Ch. Russell* a părăsit „calculele“ clasice, inițiind o adevărată „universiadă“ a studierii Bibliei în vederea „descoperirii“ începutului mileniului. Calculînd „perfect“, a ajuns la un rezultat „corect“: Venirea Domnului nu va fi pentru judecată, ci pentru „purificare“ prin mileniu.

Văzînd că are destui adepți, părăsește gruparea adventă și-și înființează, în 1872, un cerc – un colocviu, la început – al celor ce „studiază“ Biblia. Succesul a fost deplin. Mulți „studenți“ părăseau colegiile pentru „studiul“ Bibliei. Numai după doi ani, 1874, Russell alcătuieste „un curs“, o lucrare de „specialitate“: *Scopul și modul venirii a doua a Domnului*, în anul 1874, așa cum calculaseră înaintașii săi. După deziluzia „venirii“, „înțeleptul profet“ a arătat că Hristos „a venit“, dar în duh, nevăzut de nimeni, „ca un fur“. Profitînd de „venirea nevăzută“ a Domnului a început a găsi și alte texte „mai precise“ și fixarea unor date „mai sigure“. Astfel, plecînd de la venirea în duh (1874) s-au adăugat și cei trei ani și jumătate, cînd Hristos a venit ca mire și secerător, conform viziunii lui Ioan (Apoc. XIV, 14–20), așadar, în 1878, Iisus a început să-și arate marea sa putere și să-și întemeieze adevărata Împărăție cînd „au înviat“ și apostolii, dar anul 1878, a trecut ca orice an al Milei Domnului, fără evenimentul cel mare.

2) Ch. Russell a ajuns cunoscut în lumea „încrezătorilor“ mileniști. Apreciat și încurajat de adepți, sporindu-i serios și mijloacele materiale și dispunînd de fonduri apreciabile, începe studierea unei date „mai corecte“ pentru venirea Domnului. Astfel, s-a luat anul 625 (robia babilonică) din Vechiul Testament ca ultimul jubileu. Cum mileniul este Marele jubileu, acesta începe după trecerea a 50×50 de ani = 2500

* Vezi și cap. „Calcule“... p. 378.

de ani. Așadar, pînă la Hristos au trecut 625 de ani și mai trebuie să treacă după Hristos încă 1875 de ani ($625 + 1875 = 2500$) anul 1875 după numărătoarea mozaică preluată și de creștini, începea la 1 octombrie 1874.

Cu alte cuvinte, Domnul, „a profetit“ ziua venirii a doua în anul 1875, an care a trecut însă neobservat pentru credincioșii cei adevărați ca orice an, zi, ceas, secundă, fiindcă pronia lui Dumnezeu este nepătrunsă, iar legile naturii imuabile.

3) Cu tot eșecul evident al „studentilor“ din anii 1874–1875 și 1878 aceștia nu s-au lăsat intimidați de „tăcerea“ Domnului, ci i-au pregătit alți ani ai „venirii“. Luîndu-se în calcul cele 6 zile ale creației – care „după bibliile lor“ sînt ani – adică cei 6000 de ani din istoria lumii, trebuie „să găsească“ venirea a doua. Și astfel s-a „constatat“ că Adam a căzut în păcat la anul 4126 și deci se poate „afla“ și jubileul cel mare în 1874, anul „real“ al venirii în duh a Domnului ($6000 - 4126 = 1874$). Și fiindcă venirea „în duh“ este neînțeleasă de cei necredincioși – adventii neiehovi, nemartori – „aleșii“ Domnului-mileniștii au continuat studierea cifrică a Bibliei pentru a vedea unde se odihnește „duhul“ Domnului pentru a i se fixa alte veniri „pricepute“ numai de cei „chemați“.

4) Și dacă acele căderi de cetăți au ridicat noi civilizații și au apus cele vechi, nici profetia Mîntuitorului asupra Ierusalimului n-a scăpat „ochiului magic“ advent pentru a fi luat în calcul. Este știut, Ierusalimul a căzut în anul 69, iar în anul 70, Titus și Vespasian au distrus cetatea și locașurile de cult ale evreilor, inclusiv templul din Ierusalim. Din acești 70 de ani trebuie scăzuți anii vieții pămîntești a Mîntuitorului, 30 de ani, – timpul iudeilor neluat în seamă din cauza lui Hristos – rămînînd în calcul cei 40 de ani. Deci adăugîndu-se la „venirea“ din 1874 cei 40 de ani, avem cu certitudine „Anul începutului mileniului și apariției Domnului“, dar tot în duh, 1914 ($1874 + 40 = 1914$). Ne apropiem de zilele noastre.

5) Urmașii lui Russell din Europa – fiindcă cei din America erau sătui de calcule – au continuat prevestirea „venirilor“ Domnului în timpul nostru, adăugîndu-se secolul european la venirea în duh din 1875, fixîndu-se venirea Domnului în 1975, în Austria. Și acest an, ca și ceilalți, a trecut neobservat deși credulii au avut un nou eșec, pentru ei se așteaptă și alte calcule.

După atîtea nevoițe mileniste, mulți adepți l-au declarat pe Ch. Russell „eretic“. Este singurul caz de erezie declarată și de persoană implicată în istoria neoprotestantă și a sectelor. Cu toate acestea, Ch. Russell și-a continuat activitatea sfidînd pe potrivnici și mărindu-și veniturile.

În 1879 profetul scoate o revistă: „Turnul de veghe“ organizînd o societate de Biblie și de „tractate“ (broșuri mileniste) în Brooklyn – SUA).

Șarpele îmbogățirii iehoviste crește, se ivesc noi coarne ale fiarei, profetii se înmulțesc, proorocii iehoviști împînzesc lumea, Russell se simte mai bine între „alese“ fecioare și femei tinere „chemate“ la Domnul și ca orice escroc își părăsește soția, lăsînd-o muritoare de foame. Ziarul american „The Brooklyn Eagle“, din 6 mai 1912, publica declarația văduvei părăsite împotriva șarlatanului-pastor, iar tribunalul a hotărît o pensie alimentară din partea lui Russell fostei soții.

Din „toată sărăcia sa“, Ch. Russell organizează, în 1913, „Societatea Internațională a Studenților în Biblie serioși“, în care include și „Uniunea Amvonului poporului“. Pe măsură ce pregătirile de război ajunseseră apogeul, adeptii russelliști aveau succese răsunătoare în lumea întreagă.

La un moment dat, Statul american era pus într-o situație dificilă, fiind nevoit să ia măsuri concrete. Adeptii fanatici, iehovi, ca să scape și de mobilizare, declarau în mitinguri și pe străzi că Russell este Păstorul ales, cel mai mare pedagog după Apostolul Pavel, cel mai strălucit reformator al secolului al XIX-lea, îngerul Bisericii din Laodiceea și ultimul Profet și descoperitor al vocii lui Dumnezeu.

Și iată că începe războiul întâi mondial, americanii sînt mobilizați, russelliștii declară că nu există nici un stat, toate statele sînt rezultatul lucrării lui antihrist și diavolul va fi legat în vederea mileniului celor aleși. Vânzarea bibliei și a broșurilor aduc venituri fabuloase Societății, încît aceasta ajunge în conflict fiscal cu Statul american, fiind acuzată și de trafic valutar.

6) Pentru „adeverirea celor încă „rătăciți“ de mileniu, Russell mai face ultimul calcul, arătînd că pedeapsa pentru cei care nu ascultă de el va fi înșeptită (Lev. XXVI, 18–21), iar cerul și pămîntul nu va mai da aerul și hrana (vers. 19–20). Aceste „șapte“ pedepse sînt interpretate ca ani. Anul, avînd 360 de zile (sic) $\times 7$, rezultă 2520 ($360 \times 7 = 2520$). Din această sumă (2520), se scade timpul păgînilor, al celor care au căutat în zadar pe „Dumnezeu al neamurilor“ (Luca XXI, 24), adică 606, rezultînd anul liniștei 1914 ($2520 - 606 = 1914$), cînd începe și împărăția de 1000 de ani.

Și timpul trece și orice amăgit „advent“ și profet își fixează și anul morții, atunci cînd toți vor vedea pe Domnul, anul 1914. Și pentru a lăsa lumii o imagine „clară“ despre istoria ei, Russell scrie un text, după care s-a turnat filmul *Fotograma creației*, încă un mijloc de propagandă și noi rîuri de aur și argint se scurg în visteria „trimisului“ lui Iehova. Russell concepe o istorie a „lumii“ și în același timp o „eră iehovistă“ care începe cu împărăția mesianică, pe o perioadă nejubiliară, pe 49000 de ani, urmînd ca ultima mie să înlocuiască pe cele 49. „Compendiu istoric“ este împărțit astfel: I. de la creație pînă la Avraam; II. de la Avraam pînă la captivitatea babilonică; III. de la captivitatea babilonică pînă la Înălțarea Domnului și IV. de la primele Rusalii pînă la mileniu.

De asemenea, Ch. Russell depune în scris concepțiile sale religioase-profetice. Acestea sînt înmănușate în șapte volume – tot șapte – sub titlul: *Studii în Scripturi* (vol. I: Planul divin al vîrstelor, vol. II: Timipul e aproape, vol. III: „Vie împărăția ta; vol. IV: Bătălia Armagedonului; vol. V: Împăcarea omului cu Dumnezeu; vol. VI: Creațiunea nouă“; vol. VII: Misterul împlinit. Cartea nu a avut mult succes. Le enumerăm, deoarece fragmente din acestea apar în practica prozelitistă.

Și se apropia „sfîrșitul“ pămîntesc al profetului, prezis la 1914. Și „s-a împlinit“, așa cum se împliniseră toate profețiile, fiindcă Domnul nu i-a spus, ca bogatului din Evanghelie: „Nebune, chiar în noaptea (sau anul) acesta vei muri și îți voi cere sufletul și toate cîte ai agonisit, cui vor rămîne?“ (Luca XII, 20), ci „sîngele fratelui tău strigă către Mine din pămînt... și vei fi răzbunat de șapte ori...“ (Facere IV, 10, 15). Adeptii au început să-1 nege, Statul american îl urmărește, războiul prim mondial

era în toi, Ch. Russell fugea de fața lumii și un „accident“ de automobil îi pune capăt zilelor, 1916, la doi ani după „profeția“ sfârșitului său.

Dar boala russellistă se răspândise în întreaga lume ca o pată de ulei, fiind favorizată, așa, cum am arătat, de războiul prim mondial*.

ALȚI „PROFEȚI, ALTE CALCULE...

Gh. Russell s-a dus ca toți „reformatorii“ învățaturii lui Hristos însă au rămas „teoriile“ lui, hrănind iluziile multora și distrugând cu otrava bogăției pe mulți care și-au ales partea lor numai în această lume. Și cel mai înfocat, lingușitor și profitor, cel care l-a despărțit de soție pe Russell pentru a fi singur stăpîn al avutului acestuia și conducător al sectei a fost judecătorul *I. F. Rutherford* (1869–1942), scriitor iehovist și printre cei mai bogați oameni ai Americii în perioada imediat-următoare a primului război mondial.

I. Mulți adepți și creduli au părăsit secta, în America, dar în celelalte continente ideea războinică a Armagedonului a înfierbîntat sute de mii de suflete și așa răvășite după război. Toate fondurile financiare ale sectei erau concentrate. După moartea lui Ch. Russell, adepții s-au împărțit, menținîndu-și titulatura de „Martorii lui Iehova (Domn al oștirilor)“, sau, simplu, „martori“. Pentru a căpăta autoritate, juristul *I. F. Rutherford*, ca și înaintășii săi, a continuat calculele și „proorociile“, dar lumea era sătulă de atîtea amăgiri. Totuși se ridica o societate nouă, tineretul, ca de obicei descumpănit și care căuta senzaționalul. Vicleanul „Ruth“ a simțit acest lucru și, la fel ca înaintășul său, scoate o broșură iehovistă: *Milioane care trăiesc acum nu vor muri niciodată*. Poporul american, care nu avea nici stabilitate religioasă, nici trăire creștină, a fost cuprins din nou de date senzaționale advente. *I. F. Rutherford* nu se aștepta la un asemenea succes. El arată, cu o măiestrie oratorică deosebită, că toate calculele au fost „exacte“, dar cea adevărată este venirea în duh. Pentru știinta de astăzi, anii se pot cerceta, de aceea, este bine ca la anul 1875 să se adauge 50 de ani – un jubileu pentru a avea anul real 1925 (1875 + 50). Cei care nu vor muri pînă în 1925, nu vor mai cunoaște moartea.

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ:

Teodor Ardelean, *Fariseii lui Iehova*, București 1983; *Știință, religie, societate*, București, 1972; *Veseliți-vă națiuni*, București, 1946; N. Cotos, *Secta Studenților în Biblie*, în „Candela“, XXXIV (1923) Gh. Comșa, *Statul în fața sectelor*, Arad, 1933; P. Dehelcanu, *op. cit.*, p. 50–53; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 35–37; Ev. Mațuncea, *op. cit.*, p. 53–67; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386; N. Neaga, *Antisemitism și V. Testament*, în „RT“, nr. 4/1937; Bruno Würtz, *Doctrinile principalelor secte ale creștinismului contemporan*, Timișoara, 1984, p. 144–176, 198–200; Joseph Rutherford, *Cine va stăpîni lumea?* București 1935; *Zorile mileniului*, Cluj, 1922; P. Paulini, *Este adevărat? Se va sfîrși lumea în anul 1925?* f.a., J. R. Geschwend, *De la moarte la viață*, f.a.; De Ch. Röckle, *Desăvîrșirea și răpirea bisericii din Filadelfia a zilelor de pe urmă*, f.a. *Adevărata pace și siguranță. De unde se poate aștepta?* New York, 1976, 192 p. cu bibliografie la fiecare capitol; *Carte anuală. Texte zilnice și comentarii biblice* (din „Vestitorul“ V), f.a., Tip. „Cartea de Aur“, București; *Adevărul vă va face liberi*, Editura Asociației Martorii lui Iehova din România, trad. din l. engleză, București, 1947, + Întrebările pentru studiu (27 capitole), p. 330–382; *Lămuriri asupra cărților Genezei, Exodului și al Leviticului* de C. H. Mackintosh (vol. 1, 2, 3), 272 pag., Idem (vol. 4 și 5), 280 pag.; Rev. „Awake!“, vol. XLIX, 8, 1968, Brooklyn, N. Y.,

ESL, p. 427–428; NCE, vol. 14, p. 980; SM, vol. 6, p. 58–59.

I. F. Rutherford a renunțat la impunerea adeptilor unor precepte vechi-testamentare. Dacă Ch. Russell combătea „rigiditatea“ calvină, urmașul său dă libertate totală, inclusiv pentru folosirea armei, jurământului, cât mai multe căsătorii și, mai grav, consideră religia o politică, o mișcare socială. De la Ruth s-a moștenit ideea unui singur stat al statelor: *Împărăția lui Iehova*. Așadar, confruntarea cu societatea, concurența, asasinatele politice, violența și cîte altele fac parte și din „succesiunea profetică“ a corifeilor iehoviști. Însuși „Marele“ jude se pare că a fost victima unui asasinat pentru a nu mai prinde „viața milenistă“ începînd cu anul 1925.

2. „Ruth“ a mai calculat că intrarea în Canaan, după ultimele descoperiri arheologice, s-a întîmplat în anul 1452, deci cu 23 de ani mai tîrziu, așadar mai „profețește“ o schimbare a mileniului (1948) și începutul său în anul 2148...!

3. Desigur, și anul 1925, ca toți anii, a trecut neobservat, martorii au mai fixat și alte momente advente, utilizînd tehnica de calcul modernă (tabele și calculatoare electronice, computere etc.) și răsfoind textele Bibliei în vederea găsirii altui „mileniu“. Dar așa cum am arătat, între cele două războaie mondiale, Studenții în Biblie s-au răspîndit în Europa și Asia și mulți dintre ei sînt angajați pe marile șantiere arheologice ale Orientului. Unii lucrează în vederea existenței, iar alții caută „Ziua Domnului“ sau valea Șeolului, Gomora și Sodoma.

Cel care a continuat activitatea lui „Ruth“ a fost *Natham H. Knorr* (1906–1978).

Liderul iehovismului din SUA astăzi este *S. L. Johnson*.

Broșurile de propagandă și foile volante ale noutăților „studiiștilor“ au atras și atrag privirile multor curioși. Așa a căzut victimă russellismului și ardeleanul Ioan B. Sima, care a plecat în Eldorado și sufletul său s-a sălășluit în pustiul Sinai.

Pătrunderea iehovismului în România. Așa cum arătăm, la începutul secolului nostru panorama Americii oferea curioșilor și aventurierilor „comorile acestei lumi“ (Luca IV, 5–6). Un ardelean, *Ioan B. Sima* a plecat în SUA, în statul Pennsylvania, unde erau numeroși iehoviști. La sosirea vreunui străin, se declanșa alerta. Așa s-a întîlnit ortodoxul Ion cu „profeții“ iehoviști. Neștiind carte, a fost repede școlarizat și i s-a pus în mîină Biblia și Ion-creștinul s-a numit de acum John-profetul. N-a mai lucrat să-și cîștige existența pentru că „Turnul de veghe“ avea toate cele necesare. Se pare că Ioan Sima s-a întîlnit cu însuși „pedagogul“ Russell care l-a sfătuit, înainte de moartea sa, să se reîntoarcă în țară și să arate și românilor „poruncile“ lui Iehova! Și, după reîntregirea României, după stingerea războiului în Europa, Ioan Sima revine în Ardeal, în 1920 și începe organizarea unui grup iehovist. Avînd mijloace bănești, a reușit să atragă mai ales aventurieri, oameni fără convingeri creștine ferme și fără caracter.

Ioan B. Sima, dîndu-și seama că iehovismul este o mișcare străină preocupărilor religioase, că russellismul este o preocupare retrograd politică, iar „studenții“ niște cititori ignoranți ai Bibliei, părăsește secta, în 1927. Nu numai atît, revine la Biserica strămoșească, demască planurile anarhice ale organizației, demonstrează pericolul ei

moral și social, tendința periculoasă, practica abominabilă a adeptilor, doctrina falsă și interesul material al inițiatorilor mișcării ș.a.m.d. De atitudinea lui Sima se sesizează comunitățile iehoviste din Europa și care intervin prin diverse căi pentru a recupera pe „profet“, dar Ioan B. Sima rămâne neclintit, integrat în Biserica strămoșilor săi. Gruparea iehovistă este preluată de alții și susținută din afara granițelor țării, se tipărește în continuare revista „Turnul de veghe“, precum și alte broșuri iehoviste.

Din Cluj, iehovismul s-a răspândit printre maghiarii din Maramureș, Crișana și Banat, la ucrainieni și sârbi și apoi la unii dintre românii adventiști din Moldova, Dobrogea și, mai târziu, în Oltenia și Muntenia. De fapt, toată propaganda iehovistă are substrat politic-anarhic, deprimant, menit ca să producă panică. Este vizată mai ales ierarhia ortodoxă, socotită pactizantă cu antihrist.

Deși nu acceptă războiul, jurământul și nu pun mîna pe armă, ei recurg uneori la mutilarea degetelor de la mîini pentru a nu face armată; la refuzul controlului medical și nefrecventarea unei școli și meserii ei arată că nu trebuie a „pactiza“ cu diavolul.

Cu toată abținerea de la serviciul militar, practică o psihoză războinică și seamănă zîzanie ca nimeni alții. Prin concepția lor asupra „sfîrșitului lumii“ și mileniului, pe care pretind că numai ei îl cunosc, amenință nu numai pe adeptii lor, ci lumea întregă cu soarta Sodomei și Gomorei și împlinirea datelor din apocalipsă. Acceptă războiul fără arme, războiul și pedeapsa cerului, cu foc și pucioasă – adică războiul chimic și bacteriologic – și trîmbează distrugerea tuturor, afară de ei „cei aleși“, prin arme secrete ale Domnului oștilor, Iahve-Savaot. Iată „justificarea“ biblică a martorilor lui Iehova. Numărul celor 144.000 de martori din Apocalipsă a fost de mult depășit (Apoc. VII, 4; V, 11 ș.a.). Ei pretind că, fiecare popor trebuie să aibă numărul respectiv de martori.

Alte puncte „doctrinare“ russelliste. Avînd atîți întemeietori și lideri, doctrina este confuză, sincretistă, obscură. Martorii și-au însușit multe practici mozaice și musulmane, unii chiar refuză Noul Testament și întregul cult tradițional.

Din lucrarea lui Ch. Russell, *Cheia Bibliei* și din broșura de cîntări: „Imnele zorilor mileniului“ se pot desprinde cîteva concepții iehoviste. Zicem iehoviste, fiindcă după condamnarea lui Russell ca „eretic“, condamnare măiestrit aranjată de juristul și „fratele“ său, J. Rutherford, s-a renunțat la titulatura de „russelliști“ și s-au accentuat direcțiile: mileniști calculați, cercetători serioși ai Bibliei, studenți ai textelor, studii ai Vechiului Testament dar mai ales „Martori ai lui Iehova“ etc. De aceea: 1. Se pretind cunoscători „precizi“ ai venirii celei de a doua (așa cum am arătat mai sus); 2. Recomandă Împărăția de 1000 de ani cu cei dreπți, cei aleși (care sînt numai iehoviștii); 3. Nu acceptă și nu cred în Sfînta Treime, totuși, arată: a) Există un Dumnezeu-idee; b) Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci o creatură a lui Dumnezeu. El a fost un simplu om, a fost acuzat și condamnat ca orice profet în afara legii mozaice, a fost răstignit și a murit ca om pentru totdeauna, dar el pentru supunere a căpătat nemurirea; c) Duhul nu este Dumnezeu, o persoană, ci numai o energie a

Tatălui. 4. Dumnezeu nu are început și nici sfârșit, este nemuritor. 5. Omul este o simplă ființă cu rațiune. Nu există nemurire. Nu există suflet nemuritor. Învierea este un dar deosebit dat de Dumnezeu celor aleși (iehoviștii) și ascultarea (de sectă), așa cum a făcut Iisus, este condiția „alegerii“.

Sufletul omului după moarte doarme: „În numele lui Iisus tot genunchiul să se plece al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt“ (Filip. II,10). Martorii tălmăcesc astfel spusurile biblice: cele cerești = îngerii; cele pămîntești = cei aleși, oamenii (iehoviști), iar cele de dedesubt = morții (Ps. XXVII, 1).

6. Nu există iad și nici chinuri veșnice. Păcătoșii „la înviere“ – la trezire – vor fi nimiciți: „Plata păcatului este moartea“ (Rom. VI, 23). În Biblie, cuvîntul „șeol“ înseamnă mormînt, locul umbrelor, unde toți merg, iar locul iadului în Noul Testament trebuie înțeles simbolic. Învierea, zic iehoviștii, va fi o restaurare sau restabilire a lucrurilor așa cum le-a făcut Dumnezeu la început (organism).

7. Nu există nici o sărbătoare, cele care sînt au fost impuse. Totuși, împart istoria omenirii în trei epoci: 1. de la creație pînă la potop, lumea a fost condusă de îngeri (II Petru III, 6); 2. de la potop la a doua venire a Domnului (1874), lumea a fost sub conducerea satanei; 3. de la 1874 pe o perioadă de 40 de ani a urmat o vreme de încercări care au culminat cu războiul, început în 1914 = Venirea lui Iisus, așa cum s-a arătat, a avut loc numai în duh, încă în anul 1874. Pentru Hristos însă, toți cei morți pînă la anul 1914 sînt numai în somnolență, amorțiți.

Iehoviștii susțin că după Războiul universal din Armaghedon (Har Maghedon = Muntele de la Megida), în apropierea celebrului Ierihon (Isus Navi, cap. VII) – descoperit în zilele noastre, care va avea loc în Israel în valea dintre Megida și ruinele vechiului oraș Mesgidda, va urma o pace de 1000 de ani. Acest război va fi ultimul din lume și-i vor supraviețui numai iehoviștii. La marea conflagrație vor participa toate națiunile, cu toate forțele lor interne (forțe navale, aeriene, rachetele intercontinentale, trupele motorizate, blindate etc.) iar Mesgidda va fi cel mai important punct strategic: Orașul Mesgidda constituie un dublu simbol: lupta dusă în scopul înfrîngerii dușmanului și glorioasa victorie și pacea care va urma după aceea. În vechime, Mesgidda era așezat pe un deal și domina o importantă șosea strategică, care lega Asia de Africa. Din această cauză orașul va marca, spun iehoviștii, punctul culminant al desfășurării unor evenimente de importanță mondială, în care unii conducători politici caută să se impună cu forța. Din această cauză, Dumnezeu va folosi și el forța și va realiza pe pămînt scopul său. Viitorul universului, spun toți iehoviștii, depinde numai de rezultatul luptei dintre cele două forțe în conflict.

Odată cu victoria, pe pămînt va începe împărăția lui Iehova, atît de necesară, și va pune în umbră tot ceea ce au dat conducătorii politici, imperfecti și muritori, pînă în zilele noastre. Victoria va produce tuturor supraviețuitorilor (bineînțele numai iehoviști) o imensă bucurie și va avea loc „războiul zilei celei mari a Dumnezeului atotputernic“. În fine, pămîntul întreg va fi eliberat de sistemele politice, comparate de adepții iehoviști cu o fiară.

Nocivitatea sectei iehoviste a determinat multe state să scoată acest cult violent în afara legii.

Slujitorii Bisericii strămoșești ca și credincioșii acesteia, trebuie să cunoască originea, substratul și manifestările antisociale ale acestei secte pentru a ști cum să acționeze și să se ferească credincioșii și mai ales tineretul, de influența nefastă a „profeților” iehoviști. Ei nu numai că sînt împotriva organizării sociale și oricărei acțiuni culturale, ci fac jurăminte între ei pentru „a sluji Domnului oștirilor” – Iehova și „a nu se supune statului”.

Influența iehovistă a depășit limitele religioase trecînd și în domeniul politic. Unele concepții ale profetilor iehoviști au fost însușite de asociații fasciste sau revanșarde și mai ales de „întemeietorii” unui fals mesianism al zilelor noastre, fiind tot atît de nocive vieții sociale cît și cultelor religioase.

3. Nazarinenii sau urmașii Domnului în „pustia” lumii. – Nazarinenii (nazireii, nazareni) sau pocăiții sînt un ordin, un grup dubios cu pretenția „supunerii” lor lui Iisus Nazarineanul, nu Iisus din Nazaret, Hristos Mîntuitorul, ci celui născut nevinovat, crescut fără păcat care a practicat nevoițele în pustia Iordanului, așa cum „pocăiții” – nazireii trăiesc în pustia acestei lumi. Ei se pretind – după propria mărturie – reprezentanții „trăitorilor curați” din pustia Iordanului și Sinaiului și urmează fără greș pe Iisus nu numai în cuvinte, ci și „în faptă”. Li se spune „pocăiți” pentru pretenția lor de a pune la baza oricărei acțiuni „nevinovăția”, copilăria în Domnul, „trăirea în frățietate”, o comunitate a celor nazirei. Regulile acestei „pocăințe”, exemplu-n neprihănire, le dau frații și surorile.

Dacă sectele dizidente organizate în țări industrializate – în state cu un potențial economic ridicat, cu forță armată de temut, cu o dezvoltare comercială avansată și mai ales cu o flotă puternică, îndeosebi Anglia și SUA, – au avut conducători înstăriți și aventurieri recunoscuți, comunitățile de „pocăiți” sînt simple, fără mijloace deosebite de propagandă.

Grupările „nazariene” se nasc în medii de bresle, în comunități truditore, lipsite de educație și de o formație cultural-științifică. În secta respectivă, obscurantismul se împletește cu erezia și superstiția și împrumută manifestările fanatismului: lipsa de educație religioasă sau falsitatea acesteia (exagerarea lucrării harului – sola gratia – sau predestinarea-destinul). Toate acestea au făcut ca adepții să împrumute concepții străine Evangheliei, justificînd credința cu anunțuri cerești și „scrisori” supranaturale.

I. Istoric. – Întemeietor și profet este socotit Ioan Iacob Wirz (1778–1858). S-a născut într-o familie cu condiții de trai modeste. A frecventat școala primară și apoi a fost dat la meserie. De mic avea înclinații mistice, bolnăvicioase, iar la adolescență a început să aibă „viziuni”. Cum unii nu-și explică aceste fenomene maladive, mulți creduli l-au urmat, povestindu-le „traiul lui în Domnul”.

Ajungînd țesător în orașul Basel, oraș de tradiție în Elveția, avînd legătură cu diferiți clienți, I. Wirz a început a-și mări grupul adepților săi și a face lecturi biblice cu comentarii „inspirate” de duhul cel de sus. Părăsește breasla și dorește să încerce

o carieră militară. Datorită „vedeniilor“ sale, ofițerii l-au luat în rîs și au cerut să-l interneze într-un ospiciu. În disperarea sa, a vrut să se sinucidă. Atunci a fost sfătuit să rămînă la vatră. Întors la vechea îndeletnicire, Wirz, după propria mărturie, a început să „comunică“ cu îngerii și aceștia să-l ducă să vadă pe Domnul. După ce „a văzut“ totul, ca și Ioan în Apocalipsă, pe la 1830, a început să aștearnă în scris ceea ce „îi dictează“ în pană însuși Sf. Duh. Credulii-adepti s-au grăbit să-l declare „profet inspirat“ și o multime de surori secretare s-au arătat dispuse pentru a primi și a transmite „descoperirile“ cerești.

Halucinația continuă, Wirz este posedat „de duhul“ și începe a „corecta“ greșelile reformatorilor și a completa Evangheliile. În același timp, Apostolul Pavel „l-a rugat“ să-i continue activitatea „ca șef al partidei nazarinenilor...“ (Fapte XXIV, 5). Astfel, țesătorul din Basel, formează comunitatea: *Comuna nazariană*.

Din această comunitate, „profetul“ își alege ucenici pentru a da lumii o nouă credință. „Revelațiile“ nu mai conțin, „visele profetice“ îl stăpînesc, Wirz afirmă că în 1850, a primit o scrisoare din cer de la Apostolul Ioan, în care îl anunța că evangheliștii Matei și Marcu n-au putut înțelege pe Iisus și n-au scris cum trebuie și iată că a sosit timpul corectării și ca adevărul să fie îmbrățișat de Biserica cea nouă, comunitatea nazarineană. Din „inspirație“ și din „scrisoare“, Wirz a mai „aflat“ că Iisus după înviere și cu zece zile înainte de Cincizecime, după ce și-a luat și rămas bun de la Apostoli, s-a retras în locuri ascunse de pe lângă Lacul Ghenizaret, „s-a dezbrăcat“ de trup și numai după aceea s-a înălțat la cer. Tot „răpitul în duh“ Wirz devine noul „dogmatist“ arătînd că Împărăția lui Dumnezeu are trei epoci: 1) Epoca Tatălui care cuprinde perioada tocmirii tuturor pînă la Iisus; 2) Epoca de glorie, a Fiului, pînă la 22 februarie 1826; 3) Epoca continuă, „epoca Duhului sau epoca „noii Biserici“.

Pentru a justifica chemarea profetică, Ioan Iacob Wirz susținea că Dumnezeu i-a trimis duhul preoțesc al lui Melhisedec, ca să întemeieze o „Biserică nouă“, neprihănită, deosebită de cele existente, străine de Dumnezeu, compromise și păcătoase, susținute de stat și izolate de credincioșii pocăiți.

„Profetul“ noii Biserici avea dese crize epileptice dublate de o pronunțată schizofrenie. Așa se face că și-a dat duhul într-un accident neelucidat, părăsit de Domnul, neocrotit de Evanghelistul Ioan și neîngrijit de „frații și surorile“ sale. N-a avut familie, n-a avut urmași. La început a fost un om pașnic, muncitor, respectuos, ca apoi să devină violent, posesiv, poruncitor. De aceea, după moartea sa (1858), secta s-a destrămat, iar „nazarinenii“ s-au împrăștiat.

Ca o precizare la cele de mai sus: Ioan Iacob Wirz s-a inspirat din începuturile activității unor reformatori, din părțile negative ale mișcărilor religioase ale Europei sec. XIX. Totodată, influența anarhică a sectelor din SUA, și-a găsit ecou în imaginația bolnavă a „profetului“, iar ereziile gnostice, influențele dochetiste și spiritist-teozofice i-au modelat „Comuna nazarineană“.

Organizarea sectei. – Dacă „noua Biserică“ întemeiată de Wirz se „inmormîntase odată cu el, totuși concepțiile sale s-au transmis. Mișcarea lui Wirz are un caracter de revoltă, cu o doctrină total eretică. După „profet“, Sfînta Treime

nu există. Iisus Hristos a putut învia, fiindcă n-a murit de tot, doar a leșinat pe cruce și de aici se inspiră mulți sectanți și eretici mai simpli.

Raiul și iadul sînt promisiuni și amenințări. Împărăția cerurilor, ca și iadul cel mai de jos și scrișnirea dinților sînt propagate de sectanți în culori foarte vii pentru a impresiona pe cei ce ascultă.

1. Din cauza dereglerărilor lui psihosomatice, Wirz neagă orice formă de căsătorie, legăturile firești punîndu-le pe seama diavolului și slugilor lui, iar celibatul este cea mai înaltă formă a „pocăinței“ ca și căsătoria în Domnul. Căsătoria „fraților și surorilor“, familia în general, este un păcat, o necredință și obstacol în calea Domnului.

Datorită acestor concepții, adepții au început să se retragă și să se organizeze în „comune“ nazareie.

2. Adevăratul organizator și ideolog al sectei este socotit însă *Samuel H. Frölich* (1803–1857), tot din Elveția. Samuel Frölich se trăgea dintr-o familie cu vechi tradiții mozaice și înclinații comerciale. Strămoșii săi se „convertiseră“ la creștinism și odată cu apariția calvinismului au îmbrățișat concepția și rigorile acestuia.

După ce trece prin educația prunciei și termină școlile de pregătire generală, din dorința părinților, s-a înscris la Facultatea de teologie din Zürich și apoi Basel. Nesimțind vocația pentru teologia calvină, îndoindu-se de concepțiile înaintașilor săi, Samuel apucă niște drumuri periculoase: distracții ieftine, destrăbălare, consum de băuturi alcoolice etc. Terminînd studiile și batjocorind tinerețea, a început să spună că viața n-are sens, că societatea este o greutate, iar omul o ființă rătăcită plină de toate nelegiuirile. Totuși, ajunge pastor calvin în Basel. Era sătul de viață și de cerințele ei, nu-l interesa familia, iar femeia era socotită întruchiparea răului, egoismului și distrugerii dintotdeauna. Luase contact cu ideile bătrînului înțelept Wirz din Basel. Într-un moment de criză, plănuia chiar sinuciderea. Dar, așa cum mărturisește, în preajma Paștilor anului 1825, i s-a „arătat“ însuși Dumnezeu, îndemnîndu-l la o viață curată. Deși era descumpănit moral, Samuel avea conștiința datoriei față de profesie, încît credincioșii săi îl apreciau pentru arta sa predicatorială și zelul pastoral. Încă din studenție își arătase rezerva față de unele concepții calvine. Renunță, în calitate sa de pastor, la rigorismul reformat și înclină din ce în ce mai mult spre practica baptistă și spre pietism. Chiar mărturisește aderența la baptism. Mai marii săi îl exclud de la amvon, sînt scandalizați credincioșii. Dar Samuel trece în 1832 la baptism. Mulți credincioși calvini l-au urmat și astfel întemeiază o „comună“ cu 39 de aderenți pe care îi botează din nou prin scufundare. Ținînd cont și de spusele „profetului“ Wirz, ai cărui aderenți-rătăciți revin la Samuel, astfel „pastorul cel adevărat“ întemeiază *Comuna nazariană*. Noul conducător atacă Bisericele oficiale și confesiunile creștine și prin Cinci scrisori definitivează „doctrina“ noii comunități. Mulți dezechilibrați îl apreciază, toți nemulțumiții se „rebotează“ și intră în organizație. Se sesizează cardinalii și pastorii din Elveția. Samuel răspunde că Biserica este o „concubină“ a statului cu care cochetează și de la care primește plată, cel ce nu se mînjește nu primește nimic de la Stat, de aceea se cere o nouă Biserică, nepătată, care este „Comunitatea nazarineană“.

Secta a luat proporții. Credincioșii bigoți, nemulțumiți social, cei în conflict cu societatea, tineri decepționați, fete scăpătate, toți alergau spre „Comunitatea lui Samuel“. Unii s-au grăbit să-l numească „reformatorul adevărului“, urmașul lui U. Zwingli, omul care dă răspuns necesar creștinului de astăzi.

Mulți studenți străini aflați la universitățile elvețiene l-au audiat pe Samuel. El, ca oarecînd Augustin, își mărturisea păcatele public, ceea ce impresiona mulțimea: „eu, spunea Frölich de la amvon, și în ziua de azi mă înspăimînt cînd mă gîndesc la acel abis de păcate în care căzusem și care mă înghitise. O!, vai mie, dacă atunci Domnul ar fi fost om sau dacă ar fi gîndit ca un om, El, în mînia Sa, mă putea sfărîma ca pe un ulcior... Eu mă întrebam dacă trebuie botezați copiii (în parohia unde fusese, Leutwyl) și voi, copiii de atunci, sînteți astăzi lîngă mine“, în Biserica nouă.

Meseriașii din breasla lui Wirz îl declară „mîngîietorul săracilor“ și sprijinitor împotriva patronilor. Într-adevăr, Samuel declară, public, în predică, că Biserica (catolică și reformată) este un pericol al pocăinței din cauza legăturii ei cu statul. După 1832 numele său ajunge pe lista „misionarilor“ și Societatea cu același nume din Anglia îi oferă lui Samuel prilejul să cutreiere Europa. Avînd existența asigurată atacă atît Bisericile istorice, cît și pe pastorii confesiunilor protestante socotindu-i slugi ale diavolului.

Din experiența căpătată, își dă seama că totuși viața de familie este mult mai aproape de chemarea firii și se căsătorește cu o fostă colegă și admiratoare a lui. El refuză să depună jurămîntul în biserică pentru căsătorie, totuși soția îl urmează și Samuel devine, din destrăbălatul de altă dată, un sot afectiv și un tată grijuliu și aceasta datorită afecțiunii soției pentru el și admirației pe care ea o avea pentru zelul lui. Din căsătorie au rezultat doi copii. Întrucît n-a depus jurămîntul, Statul elvețian a declarat copiii nelegitimi. Ura lui Samuel împotriva statului s-a mărit. Este nevoit să părăsească Elveția și se stabilește în Alsacia. Cîțiva fanatici l-au urmat și mulți dintre adepți s-au asociat cu „frații“ boemi și astfel secta a pătruns în cîteva țări ale Europei printre care și Ungaria. Așa se explică fenomenul răspîndirii și la maghiarii din Transilvania, și la unele familii mixte din nordul Maramureșului. De fapt, în Ungaria, partizanii lui Wirz și Frölich s-au numit nazarineni, după spusa biblică „nazarinean“ se va chema și „nu va bea vin nici altă băutură ametoitoare...“ (Luca I, 14).

Samuel Frölich a murit în floarea vîrstei (1857), înainte de profetul Wirz (1858). Ideile sale au prins contur în lumea celor dezmoșteniți, dar Biserica „cea nouă“ n-a putut fi recunoscută de nici o societate și nici un stat din cauza poziției sectei.

La noi, pocăiții au pătruns mai întîi în părțile Aradului, în Bihor, Cenad, Békés etc. dar au fost interziși prin lege. Totuși „pocăiții“ își duc existența la umbra cultelor neoprotestante. Nu sînt organizați, nu au pastori și nici comunități, sînt niște grupări puțin numeroase în frunte cu „președinți“, aleși dintre „frați“ mai cu autoritate.

„Pocăiții“ sau nazareii nu trebuie confundați cu adepții Cultului creștin după Evanghelie.

Puncte doctrinare specifice „pocăiților”. – Deși le-a plăcut să se intituleze pocăiți – nazarieni, li se potrivește denumirea de nazarei. Aceștia erau o sectă violentă din primele veacuri creștine, urmași ai grupării lui Teuda (Fapte V, 36). Nazareii sînt amintiți atît de Sfîntul Irineu, *Împotriva ereziilor*, cît și de Sfîntul Epifanie de Salamina (+ 403), ca foarte periculoși comunității creștine.

Concepțiile lor sînt sincretiste: idei gnostice și maniheice, practici baptiste și rigorism calvin, confuzie între vocație și zel profesional.

1. *Pocăința*, pe baza doctrinei nazarinienilor. Ei justifică această „pocăință” prin spusele Apostolului Petru: „Pocăiți-vă, și să se boteze fiecare dintre voi întru numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor și veți lua darul Sf. Duh” (Fapte II, 38). Din această poruncă decurg următoarele obligații: 1) Nimeni nu poate crede în Iisus dacă nu s-a recunoscut mai întîi ca un om păcătos. Așa cum înainte de Iisus Hristos a venit Ioan Botezătorul, anunțînd pocăința, tot așa trebuie să vină credința și apoi predica; 2) Cei care nu s-au renăscut sînt supuși puterii satanei; 3) Numai cei renăscuți primesc botezul în mod valid, la vîrsta de 7 și 14 ani; 4) Cei care nu sînt renăscuți, nu fac parte din Biserica lui Hristos, căci mădularele trebuie să fie toate reînnoite; de aceea celelalte biserici sînt instituții pur omenești, sociale.

2. *Botezul nazarinienilor este salvator*, cine îl acceptă nu mai poate păcătui. 3. Concepția despre mileniu este confuză (calculează cum le convine, fie după adventiști și pentecostali, fie după russelliști). 4. Este interzis *jurămîntul*, este suficientă făgăduința: nu depun jurămîntul militar, nu depun mărturie pentru clarificarea adevărului, nu depun jurămînt de credință etc., nu admit războiul de apărare și interzic adeptilor să pună mîna pe armă. 5. Toate *instituțiile publice sînt locașuri ale lui antihrist*; școala și toate mijloacele de educație n-au nici un rost, deoarece copiii după ce primesc botezul nu mai pot păcătui. Copiii ajung la fericirea raiului și n-au nevoie de nici o învățătură. Este interzis adeptilor folosirea mijloacelor diavolești: presă, radio, tv. etc. 6. Nu există vocație și predicatori aleși, ci *fiecare poate vorbi*, dacă simte iluminarea Duhului Sfînt. 7. Sînt *două categorii de credință*; a) prietenii și prietenele, cei care frecventează adunările și se pregătesc pentru a primi botezul; b) „Frații și surorile” sau cei care au intrat în familie, în comunitate. Ei se adresează cu: tu, soră, tu frate etc. 8. *Viața particulară* trebuie să fie lipsită de deșertăciuni lumești: interzicerea distracțiilor, oprirea vizionării filmelor sau mersul la spectacole, abținerea de la cîntece de lume, de la evenimente familiale (botez, nuntă, onomastici), excluderea fumătorilor, consumatorilor de băuturi alcoolice, vorbirea murdară, atitudinea condamabilă și îmbrăcămîntea necuviincioasă etc. 9. Excluderea din comunitate este absolută, fără revenire. 10. Alte puncte sînt comune tuturor concepțiilor sectante.

„*Cultul*” și manifestarea „*evlaviei*”. – Se citesc texte și se predică pe rînd, ca și în casele de adunare ale baptiștilor.

Wirz spunea, în naivitatea și rătăcirea sa, că într-adevăr cultul nu poate fi decît ceva ascuns. Rugăciunea comună se face mai ales după masă (orele 18,00),

potrivit unei „descoperiri“ ce s-a făcut „profetului“. Îngerii aduc înaintea lui Dumnezeu faptele și rugăciunile omenești din ziua respectivă.

1. *Rugăciunea* este în gând, adepții stau cu capetele plecate, așteptând „inspirația“ Duhului și împreună-cîntarea inimii.

2. Simbolurile, *Botezul și Cina*, sînt destul de rudimentare. În ultima vreme, la botez, nu mai rostesc nici o formulă. Numele celui botezat „se comunică“ de Sfîntul Duh. Cina este o gustare simbolică. După trecerea la sectă a fostului preot catolic *Lindl*, acesta a introdus în întrunirile pocăiților invocarea sfinților, rugăciuni pentru cei morți, binecuvîntarea bucatelor, sărutarea în adunări... După ce Samuel Henri Frölich a făcut o vizită în Anglia, la Londra, a cunoscut *Cartea de inimă* a baptiștilor evangheliști din care a selectat cîteva cîntări, le-a tradus în limba franceză și germană și a dat la iveală, în anul 1855, *Noua harfă a Sionului*. Tot Samuel Frölich, după călătoria „misionare“, a fixat „săvîrșirea“ cultului Duminică dimineată și joi (pe alocuri miercuri).

3. Cu tot refuzul culturii și rezultatelor științei, astăzi au case de adunare împodobite, unele cu tablouri cu subiecte biblice, altele cu obiecte ornamentale și mai ales ceasul care bate în ritmul meditației. Rînduiala este strictă; frații cu prietenii, la stînga; surorile cu prietenele la dreapta. Sărbători deosebite nu au. Duminică este zi de adunare, fără altă semnificație.

În *concluzie*, pocăiții sub orice mască religioasă sau cultură s-ar ascunde pot fi ușor descoperiți după poziția lor împotriva Bisericii, statului și culturii. Ei prezintă un real pericol social prin stoparea aptitudinilor la copii și frînarea dezvoltării intelectuale la tineret.

Propaganda pocăiților este fără efect acolo unde preotul, pe lîngă misiune, este și un factor pozitiv pentru încurajarea culturii și îndemnul părinților să trimită copiii la școlile de toate categoriile pe care statul le pune la dispoziția tuturor, fără nici o discriminare.

De asemenea și Cultele neoprotestante au datoria și obligația să demaște organizațiile dizidente și să acționeze pentru combaterea fenomenelor morbide care se pot ascunde uneori la umbra recunoașterii funcționării și organizării legale a comunităților acestora.

4. **Secerătorii sau „creștinii“ ultimelor zile.** – Secta secerătorii sau creștinii ultimelor zile este alt spectru al rătăcirii religioase, de această dată „o mulțime vidă“ de concepții advento-penticostale justificate prin texte nou-testamentare. Această titulatură ispititoare de „secerători“ arată scopul violent al sectei: a secera, a smulge, a distruge, a sfîrși cu aria, a da foc paielor, a încheia un an de trudă. Secerișul este apogeul și cum lumea, după Scripturi, este un cîmp de holde, au fost tocmiți lucrători pentru a secera ceea ce au semănat alții. Aspectul fulgerător și revanșard de „secerători“ a fost foarte binevenit în lumea credințelor celor noi și advente, fiindcă atît adepții, cît și curioșii și credulii se săturaseră de atîtea antecalcul, calcul și post-calcul ale „venirii“ lui Hristos. Prea mulți erau intoxicați de veninul șarpelui bogăției – Mamona, în organizațiile religioase, pentru a pune capăt atîtor preziceri de „veniri“ ale Domnului singur, cu apostolii, în duh, nevăzut ș.a.m.d., trebuia o „noutate“.

Lumea se industrializase, pildele pastorale, exemple cu munca viei, cîmpului, a împrumutului, chemarea la respectarea postului și a unor ceremonii de destindere

pentru sufletul omului nu mai aveau trecere la „credincioșii“ adventi. Și iată că apare un aspect pe care omul modern îl neglijează: agricultura și mai ales, secerișul.

Păstrînd fondul doctrinar de teamă și cutremur pentru „înfricoșatul județ“, noii creștini adventi „angajați“ cu ora, secerătorii, au așteptat startul: „începutul mileniului 1914 iar după 3 ani și opt luni au început „activitatea“, 1918.

Secta a apărut în medii advente, obscure, probabil în Germania, sub influența unor filozofii reacționare, la începutul primului război mondial. S-a răspîndit în imperiul austro-ungar, inclusiv în Transilvania.

Secerătorii la început păreau că sînt o dizidență baptisto-adventă, dar doctrina lor era cu totul alta. Ei se socoteau superiori înaintașilor și originali în „chemare“, invitați să secere ceea ce au semănat alții.

Răspîndirea. – Desigur, secta secerătorilor, ca de fapt toate sectele, n-a avut adepți, între românii ortodocși, cum n-au avut nici alte culte neoprotestante, totuși s-a prins la unele familii mixte. Așa se face că unii interesați și curioși au aderat la această grupare.

Cunoaștem inițiatorul, *Alexandru Török*, din Budapesta, care vine la Timișoara, exercitînd meseria de rotar și dîndu-se drept „Mare secerător“, angajat de Domnul. Cu tot sprijinul „holdelor“ de peste graniță, Török n-are succes printre români, dar cîștigă cîțiva aderenți maghiari dintre baptiști și adventiști. El dorea să înfăptuiască o Uniune sub numirea de „Secerătorul“. N-a reușit să organizeze așa ceva și atunci se reîntoarce la Budapesta (1924). Sînt angajați „în seceriș“ maghiarii *Ladislau Vég* și *Ioan Benedek*, numiți „pastori și întemeietori“. Ei au activat cîtva timp în părțile Brașovului.

După 1924, a căzut victimă un moldovean din Bacău, Gheorghe Munteanu, dar care n-a avut trecere la români și nu s-au înregistrat adepți printre credincioșii ortodocși.

Centrul de propagandă a fost Brașovul, răspîndind foi volante litografiate sub titlul: *Muncitorii secerișului*.

Secta secerătorilor a fost interzisă de statul nostru în 1929, 1942, dovadă că erau totuși destui aderenți. După cel de al doilea război mondial nu s-au mai semnalat cazuri nici chiar între maghiarii din Transilvania și Banat, ducîndu-și existența sub paravan baptisto-advent și iehov.

Este clar pentru oricine, că s-a încercat și prin această sectă a se face o breșă în unitatea spirituală și națională a românilor de peste Carpați, care au fost una cu românii de pretutindeni, totdeauna.

Concepții specifice. – Secta secerătorilor, deși înregistrată de vigența religioasă a Europei, are cele mai curioase, ciudate și năstrușnice puncte doctrinare în raport cu celelalte secte. Concepții religioase difuze și confuze, un sincretism ambiguu, o învățătură de credință ce produce ilaritate. Din datele unor monografii, mai ales din foile lor volante (care au apărut în limba maghiară și în limba română), se pot desprinde următoarele:

1. Sînt „creștinii“ *duhului*, ultimii aleși, în care s-a revărsat darul vorbirii în limbile „cele adevărate“, așa cum arată Apostolul Pavel și tălmăcesc „cum trebuie“, în cifre, parabola *Lucrătorilor viei* (Matei XX, 1–16), rostită de Domnul pentru ei. Ei sînt ultimii „angajați“.

Și dacă sînt cuprinși de glosolalie, înțeleg nu numai limbile omenești, ci și pe cele cerești și chiar ce au spus și au gîndit patriarhii și reformatorii de pînă la ei. Aceștia au fost grupați în niște „străji“ pe care le „inspsectează“ secerătorii, ca ultimii tocmiți să controleze și să calculeze exact intrarea în via Domnului, la sunetul trîmbiței!

2. *Sînt cercetători ai Bibliei*, calculatori și programatori, astfel: Noe, după spusele Scripturilor, a preînchipuit, pe Hristos (I Petru III, 18–20). La vîrsta sa patriarhală de 600 de ani, a venit potopul și a intrat în corabie la porunca Domnului. După 600 de ani de la nașterea lui Hristos a venit potopul de națiuni. Potopul a ținut mai mult de 1 an, deci cînd Noe avea 601 ani a încetat deluviul (catastrofa). Pentru creștinii secerători, fiecare an după 600 înseamnă 360 de ani – ziua fiind socotită an, după calculul advent luat de la profeții exilici ($600 + 360 = 960$), deci 960 d.Hr. este anul (ziua) cînd Hristos „a tocmit“ lucrătorii pentru via Sa.

Or, această zi (an), 960, nu este obișnuită, ci este de 1000 de ani. Și cum ziua are și noapte, trebuie împărțită în două, 500 de ani ($960 + 500 = 1460$) și atunci rezultă anul 1460; cît durează această zi, și cînd începe ziua propriu-zis, *împărțită în străji*, pentru a cerceta via Domnului.

Ziua are patru străji a cîte trei ore fiecare, de asemenea, noaptea 12 ore, deci 24 ore.

Cum ziua este de 1000 de ani, o oră va fi de $1000 : 24 = 41$ ani și 8 luni, iar o strajă de 3 ore, $3 \times 41,8$ luni = 125 ani. 1. *Straja I* de la 1460–1585 și cuprinde timpul „lucrătorilor“ Reformei tocmiți de Hristos pentru lucru în via Sa, perioadă de început, grea. 2. *Straja a II-a* de la 1585–1710, perioada înmulțirii lucrătorilor: anabapțiști, bapțiști, menonii și mulți alți lucrători cu diferite calificări. 3. *Straja a III-a* de la 1710–1835, epoca lucrătorilor serioși: cercetători și calculatori, „siguri“, studenți în Biblie, vizionari, profeți și mileniiști. 4. *Straja a IV-a* de la 1835 la 1918, au intrat în vie, după atîta așteptare, șomaj și „cadrele calificate“ ale adventiștilor... Dar aceștia n-au lucrat decît două ore, adică 83 de ani, deci pînă în 1918, cînd „i-a prins“ Ceasul al 12-lea!

Acest ceas al 12-lea, anul 1918, în „calculul“ secerătorilor a adus, cu îngăduința Domnului, pe ultimii creștini să secere ceea ce au semănat înaintașii. La plată (mileniul) aceștia vor fi răsplătiți deopotrivă cu ceilalți lucrători, indiferent cînd au intrat în lucru și ce au lucrat.

„Secerătorii“ cu uneltele lor se pierd în aria plevei tuturor sectelor...

5. **Betaniștii** sau reformarea Bisericii reformate. – Biserica reformată ca de altfel toate celelalte a fost frămîntată de-a lungul existenței sale de diverse curente religioase și concepții teologice contestate, care și-au lăsat amprenta pe una sau pe alta din activitățile sale. Așa de exemplu, la începutul secolului al XX-lea, ca urmare a influenței teologiei liberale, în sînul Bisericii reformate se dezvoltă un puternic curent pietist, care cu timpul s-a transformat într-o mișcare religioasă anarhică, cunoscută sub numele de betanism, după denumirea localității Betania, din Palestina biblică.

Betaniștii se consideră succesori ai poporului ales și pe acest temei refuză orice legătură cu ceilalți credincioși, considerați păcătoși, cît și cu „lumea“, adică cu societatea. Betaniștii justifică religiozitatea lor prin izolarea de lume, care constituie

calea spre mântuirea sufletului. În acest sens invocă Evanghelia lui Luca (X, 38–40), în care Iisus laudă pe Maria, sora Martei, pentru credința și evlavia ei. După cum se știe, acestea erau din Betania.

Micul lexion de istorie bisericească – editia 1977 – Budapesta, definește betanismul astfel: „Mișcarea betanistă este acea orientare religioasă din Bisericile protestante, în special din Biserica reformată, care, sprijinindu-se pe învățăturile de bază ale calvinismului, impune credinciosului o riguroasă viață ascetă. Adepții mișcării betaniste se intitulează moștenitori ai poporului ales, motiv pentru care exclud dintre ei pe toți ceilalți credincioși pe care îi consideră păcătoși. Betaniștii consideră dăunătoare mântuirii legătura cu lumea și cu cei din afara Bisericii“ (betaniștii n.n.). De cele mai multe ori, betanismul este însoțit de manifestări sociale retrograde.

I. *Originea mișcării*: – Betanismul își are rădăcinile în SUA, trăgându-și învățăturile din curentul pietist „The Christian endeavor Society“ (Societatea persistenței creștine), al cărui precursor a fost pastorul F. E. Klarc (1881). Curentul pietist a apărut însă mult mai devreme, în sec. al XVIII-lea și propaga necesitatea stimulării și reînnoirii permanente a sentimentului religios prin intermediul bibliei.

Mișcarea lui F. E. Klarc s-a organizat ca o comunitate a tineretului „creștin“ și s-a răspândit inițial în SUA, între membrii tineri ai Bisericii presbiteriene, apoi în Anglia și Australia între metodiști, precum și în India, între baptiști. Adepții făceau „o făgăduință“ prin care se obligau să-și dedice întreaga activitate cauzei lui Iisus, să se roage și să citească zilnic cuvântul lui Dumnezeu.

Între obligațiile lor intra și mărturisirea deschisă, publică a păcatelor, aceasta fiind considerată și ea o cale spre mântuire.

Noua doctrină. Federația betaniștilor și-a propus patru scopuri principale: 1. Mărturisirea sinceră întru Hristos; 2. Activitatea creștinească în numele lui Iisus; 3. Pentru Iisus și Biserica sa! (Deviză practică, recomandată în afara Bisericii); 4. Comuniunea cu poporul lui Iisus.

Pătrunderea în România. În țara noastră acest curent prinde rădăcini la reformații maghiari din Transilvania după ce avusese succes în Ungaria între 1913–1918, ca urmare a unei intense activități prozelitiste sprijinită de profesorul de teologie dr. *Kecskeméty Ștefan* din Cluj și de câțiva pastori reformați. Dr. *Kecskeméty* redactase și o revistă cu conținut religios numită „Mica oglindă“ (*Kistükör*), care, deși oficial nu era organul mișcării, publica totuși articole citite cu mult interes de pietiștii maghiari revanșarzi și șovini.

Este semnificativ faptul că în cadrul acestui curent religios nu se păstrează denumirea de Betania, ci numai inițialele C.E. adică Christian Endeavor (Străduința creștină).

Cu timpul ia ființă o federație a societăților pietiste denumită Federația transilvăneană a lucrătorilor pe tărîmul evangheliei, cu sediul la Cluj. Întreaga federație se considera o Comunitate de har a tuturor membrilor C.E. Intrarea în această comunitate se făcea printr-o făgăduință al cărui text era diferit de la o comunitate la alta: „Făgăduiesc domnului meu Iisus Hristos că, avînd încredere în puterea lui, mă voi strădui să împlinesc tot ceea ce este pe placul Domnului și voi căuta să trăiesc o adevărată viață creștină...“.

Scopul principal al mișcării C.E. a fost înnoirea întregii Biserici reformate. Mișcarea pietistă, de nuanță betanistă, între alte obiective, și-a propus acordarea unei atenții deosebite evangheliei.

Ce reprezintă betanismul din punct de vedere teologic și social. – Am arătat că din punct de vedere doctrinar, betaniștii recunosc învățăturile de bază ale reformatorilor din secolul al XVI-lea. În ceea ce privește însă practica ei și-au formulat și unele învățături proprii. Orientarea teologică a betaniștilor din țara noastră a fost formulată în „Micul catehism al Federațiilor creștine C.E.” publicat în anul 1925, în revista oficială a Bisericii reformate „Református Szemle” nr. 30–34, cât și separat sub forma unei broșuri.

În privința prozelitismului, organizarea betanistă propagă înstrăinarea credinciosului de colectivitate, îndemnându-l la opoziție față de aceasta, considerînd progresul ca fiind emanație a diavolului.

Fiind o grupare anarhică și sectă, în același timp, betanismul dezbină pe credincioși, împărțindu-i în convertiți și păcătoși, adică în grupări opuse. Betanismul este individualist cu vizibile aspecte sectare. Activitatea sa comunitară apare într-un cerc foarte restrîns, zis frățesc, al celor convertiți. În ultima vreme adepții betaniști maghiari practică un intens prozelitism între credincioșii maghiari ai altor culte.

*

Iehoviștii, reformiștii adventi, pocăiții-nazirei, betaniștii ca și pietiștii-secerători sînt proveniți din același izvor tulbure și agitat al instabilității în credință. Toate aceste încercări, unele reușite – mai ales iehovismul –, nu au alt scop decît distrugerea spiritualității românești ortodoxe, crearea stării de neîncredere în societate și provocarea de conflicte între cetățeni invocîndu-se motive religioase.

La toate acestea, ca la multe altele, preotul ortodox ca și întreaga sa obște trebuie să fie foarte atenți, fiindcă nu există Evanghelie nouă, ci falsificată; nu poate fi Biserică a timpului, ci rătăcită; împărțiri și comentarii ale bibliei „noi”, cu boli psihice.

Pe scurt, doctrinelor, concepțiilor, ineptiilor sectare se poate răspunde;

1. Profetic, „cei ce seamănă vînt vor culege furtună” (Osea VIII, 7).
2. Feriți-vă de cei stricați la minte...” (Fapte XX, 29; II Tim. I V, 3).
3. Științific, pentru atîtea calcule „exacte” se știe că anul are 365 de zile, 8 ore, 48 de minute și 45 de secunde; nu 360 de zile!
4. Referitor la calcule: „...această înțelepciune este o nebunie înaintea lui Dumnezeu” (I Cor. I, 19–20) și în același timp de rîs înaintea oamenilor (I Cor. II, 4–5);

5. „Înlocuirea datelor Revelației cu calcule omenești... (Gal. I, 11–12) și neluarea în seamă a spuselor Mîntuitorului: „Nu vă este dat vouă a cunoaște vremurile și soroacele... venirii celei de a doua...” (Fapte I, 7–8), este de fapt înlocuirea lui Hristos cu falsul, cu mitul și înșelarea, cu minciună, specifice diavolului și a slujitorilor lui (Ioan VIII, 44).

II. – SECTE MISTICO-BOLNĂVICIOASE CU PRACTICI INCESTUOASE ȘI PROXENETISTE

Precizări necesare. – În cultele de mistere greco-romane, în concepțiile religioase ale lumii vechi, existau indivizi cu dereglări psihice și hormonale care erau considerați „aleși“ de divinitate pentru a sluji templelor: scapeți satiri, grifoni, ciclopi, androgini etc. De asemenea, au existat grupuri de „fecioare“ consacrate, „profetese“, urmașe ale Pitiei sau sibilelor. Se cunosc corporații întregi de alese care nu erau altele decât cele isterice, cu boli psihice accentuate, rămase „consacrate“ nu din voința lor, ci din cauza unor accidente vitale, mai ales în perioada critică a trecerii la pubertate sau „dăruite“ zeităților. Din cauza „frigidity“, isterismului sau exageratului apetit sexual“ atât bărbații cât și femeile practicau mutilările „ceremoniale“ pentru a fi primiți în ceata Afroditei, lui Zeus, lui Jupiter și chiar înspăimântătorului Moloh – cel căruia i se sacrificau copiii și fecioare.

Desigur „nebulia“ aceasta a lumii vechi considerată „înțelepciune“ combătută de profetii Vechiului Testament (Isaia XXIX, 14) și mai ales de Apostolul Pavel (I Cor. I, 19–20), a trecut și în „lumea creștină“ ereziarhă și mai ales habotnică. Însuși scriitorul creștin Origen, care pe lângă „apocatastază“ – erezia revenirii lucrurilor la forma primă, inclusiv „reintegrarea“ în har a diavolului, ne-a lăsat și un exemplu de tristă amintire: mutilarea corporală (castrare) și după el au urmat mulți alții, îndeosebi din casta monahală.

Toate aceste practici, mutilări, surghiuniri, negări ale firii și, în ultimă instanță, anihilarea forței psihice de a înfrîna, a potoli patimile și de a înfrînge ispitele nu înseamnă altceva decât slăbiciune și posedare a celui viclean. Strangularea firii înseamnă înlăturarea harului lui Dumnezeu necesar mîntuirii noastre, înseamnă căderea omului sub controlul instinctelor care duc la mutilare. Sfîntul Pavel ne spune categoric: numai cei în deplinătatea firii sînt vrednici de Împărăția lui Dumnezeu (I Cor. X, 5–9). Integritatea corporală și sănătatea sufletească fac parte din cununa creației: „Și a văzut Dumnezeu că toate erau perfecte și le-a binecuvîntat“ (Facerea I, 31).

În Vechiul Testament se poruncește ca slujitorii lui Dumnezeu să fie aleși dintre cei mai sănătoși trupește și sufletește, fără nici o meteahnă (Numeri XVIII, 1–7).

La fel Mîntuitorul Iisus Hristos alege 12 apostoli sănătoși la trup și suflet, fiecare însă cu temperamentul lui pe care, apoi s-a altoit harul învierii Sale și forța Cincizecimii. Numai cel „ce s-a îmbolnăvit“ cu iubirea de argint a pierit din ceata celor aleși, Iuda-vînzătorul (Ioan XVII, 2). Același lucru s-a întîmplat și cu Simon Magul (Fapte VIII, 17–24) etc.

Sfîntul Apostol Pavel, în epistolele mișionar-pastorale, cere slujitorilor să fie cît mai sănătoși, considerînd căsătoria una dintre condițiile completării firii și frînarea multor patimi (I Tim. III, 2–12). Dar, același Apostol, dîndu-se exemplu de cumpătare spune: „Bine este omului să se însoare, dar dacă poate rămîne așa, pentru Domnul, o poate face“ (I Cor. VII, 6–8), fiindcă taina aceasta (cununia) mare este în Hristos și în Biserică (Efes. V, 32).

Așadar, practicile împotriva firii sînt condamnate de Biserică. Canoanele dau amănunte în această privință fiindcă fenomenul „nebuliei firii“ a creat multe probleme Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolească.

Și cum ereticii, schismaticii și scâpătații au făcut uz de aceste îndeletniciri, astăzi, fenomenul se constată destul de rar, dar există. Curentul „mutilării“ nu poate fi confundat cu educarea și modelarea simțurilor. Înfrîngerea face parte din seria virtuților morale și chiar cardinale.

Un motiv – des citat de „cei afiroșiți“ Domnului, este și celibatul. Se știe că celibatul este o necesitate a firii și o calitate morală, dar nu o obligație sau o condiție la hirotonie. Biserica a dezbătut și această problemă de-a lungul veacurilor și este o situație și a zilelor noastre. După 1054, Biserica Apuseană a impus celibatul ca o cerință obligatorie pentru preoți.

Dacă imaginea celibatului apusean este astăzi tristă, nici Răsăritul ortodox n-a fost scutit de asemenea situații. De la epicureii și hedoniștii antichității s-a trecut la maniheii moderni, la distrugerea „închisorii“ sufletului prin consumarea cărnii și a boldului ei. Unii au cultivat incestul cu „surori“ blinde și „frați“ furioși, aducînd jertfă satanei, ca oarecînd ancestralii cavaleri ai falsului și cultului fertilității feminine. Alții, suspecți de androgenism, au urmat fără zăbavă pe origeniști sau, dintre cei moderați, practică circumcizia „modernă“. Și unii și alții fac parte sau simpatizează cu sectele mistico-bolnăvicioase, cu grupările fanatice împotriva firii și familiile bigote, toți la un loc tăgăduiesc perfecțiunea naturii și cununa creației: omul integru fără diferența specifică: sexul.

Sexul a fost obiectivul de atac al tuturor scâpătaților. În sex au văzut izvorul iadului, în sex au văzut „coada“ satanei, în sex au văzut „veninul șarpelui, în sex au crezut că este căderea în păcat și consecințele acesteia. Nu există altă literatură mai antrenantă în lumea acestor rătăciți ai firii, decît lupta nesfîrșită avînd „arma“ satanei, sexul. În loc de completarea firii prin căsătorie, prin educarea simțurilor și modelarea apetitului sexual, apologeții sexualității au căutat să demonstreze „originea“ diavolească a femeii. Or, se știe, Creatorul a zidit pe om și pe femeie după chipul și asemănarea Sa (Facere II, 28), deci din aceeași frămîntătură și din același Duh de viață. Mai mult, celula vie a neamului omenesc, prima familie edenică s-a legat prin afecțiune și responsabilitate pentru urmași. Fantastica aventură a geneticii de astăzi arată unitatea ființială a sexului. Ziditorul, aproape că i-a dat mai multă atenție firavei femeii, numind-o Eva – dătătoare de viață și ea poartă „destinul“ uman (ADN), prin cei doi cromozomi – ființa sexului – X,X. Adam = cel dintîi zidit, deși are mixtul genetic, tot doi cromozomi – X, Y, este înzestrat cu forță fizică și cu bagaj seminal. Am indicat aceste amănunte, pentru a înțelege nocivitatea sectelor religioase, criminalitatea practicii lor de a se mutila și, mai grav, a distruge „ceea ce Dumnezeu a unit“ (Facere II, 24; Efes. V, 31).

Credincioșii Bisericii strămoșești trebuie să se ferească de asemenea descreierați-mistici, care de-a lungul istoriei bisericești au produs smînteală în popor și neliniște în obștea umană. Purtătorii „semnelor“ nevinovăției au fost condamnați de Biserică ca cei ce „s-au înfierat cu satana, iar societatea i-a condamnat pentru faptele lor criminale. De asemenea, și în aceeași situație sînt și cei ce protejează și selectează indivizi curioși pentru „a-i scăpa“ de ispita lumii și de „grozăviile“ iadului.

De-a lungul veacurilor au fost multe cazuri de asemenea grupe de scăpătați, noi vom aminti doar câteva, care au avut și au legătură cu strămoșii noștri sau cu vecinii noștri, pentru a-i putea astăzi identifica.

1. **Hliștii, chemătorii adventului** sau împreună-viețuitori cu „Puterile cerești”. – Această sectă, hliștii, chemătorii adventului, „dumnezeii vii” sau pelerinii hristoși și apostoli pe acest pământ, s-a născut în Rusia ca o reacție firească a marilor mișcări ale lumii de la începutul secolului al XVI-lea. Mulți dintre adepții adventului consideră, astăzi, că sînt originali, dar această idee a frămîntat multe suflete bolnave sau nerăbdătoare de a vedea pe Hristos „pogorindu-se” iarăși pe pământ.

În Rusia erau destule semne: pericolul musulman, invaziile mongole și tătare ca pedeapsă pentru păcate, reformarea calendarului (1582), unirea de la Bres-Litovsk (1595–1596), înveninîndu-se astfel relațiile între Biserica Romei și Rusia pravoslavnică. De asemenea, invaziile panilor polonezi și distrugerea Moscovei, domnia lui Boris Godunov, tirania țarului Ivan cel Groaznic s-au adăugat și au accentuat tulburarea credincioșilor ruși.

În acest context s-au organizat și hliștii sau practicantii autoflagelării în Domnul. Ideea nu este nouă și practica nu este o inovație, așa cum caută să susțină unu biograf ai acestei secte din trecutul Rusiei.

Numele de hliști este luat de la rostirea cuvîntelor; hlișciù, hlișciù, Hrista ișciu (lovesc, lovesc și pe Hristos aflu, caut). Ei se flagelau cu nuiele sau cu frînghii în numele lui Hristos, repetînd ceea ce i s-a întîmplat Mîntuitorului după judecată și pe drumul Golgotei.

Fondatorul sectei „autoflagelajilor” pentru Hristos, denumire mai corectă decît hliști, sens istoric și titlatură dată de traducători – este considerat *Daniil Filipovici*. Acesta a fost ostaș în armata țaristă, unde se practicau băile publice și exercițiile de fortificare, dar a dezertat în urma unui „vis profetic” și în urma auzirii de la un camarad a istoriei biblice despre judecatori și profeți. Daniil, numele profetului, i-a sugerat lui Filipovici dorința de a ajunge profet, judecător și chiar Dumnezeu Savaot. Mentea sa bolnavă a născut toate acestea și a început să spună: „Eu sînt Dumnezeu anunțat de profeți, este a doua oară cînd vin pe pământ „pentru mîntuirea neamului omenesc, nu este alt Dumnezeu afară de mine”. Acest fapt se întîmpla în anul 1654, pe muntele Gorodina (de fapt o colină impresionantă) din parohia Egorjev, din împrejurimile Vladimirului (și Susdal, vechi capitale ale Rusiei), la circa 200 km de Moscova, Daniil fiind înconjurat de „puterile cerești”.

Cine era Daniil, în afara dezertorului urmărit? După istoria „secretă” a sectei, la vîrsta de 100 de ani s-a suit la cer, după ce a născut pe *Ivan Suslov*, pe care l-a socotit un fel de „hristos”. El este primul între profeții comunității. Și-a ales 12 apostoli după exemplul Mîntuitorului. Deci Daniil Filipovici și Ivan Suslov pot fi socotiți organizatori ai sectei, fiindcă despre ideile așa-zisilor kriști (hliști) fac amintire și câteva pagini din vechile cronici rusești. „În anul 1507 dincolo de Cracovia s-au adunat niște amăgitori în număr de 30, care ziceau că sînt apostoli și unul dintre ei se numea Hristos și umblau prin sate amăgind pe cei fără minte și multe „minuni” făceau ; în lacuri fără de apă prindeau pești ce-i puneau mai înainte, înviau morți – cu care mai înainte se înțelegeau pentru a se preface morți. Au găzduit la o femeie și fiindcă ea nu a avut să le dea ceea ce ei ceruseră, au pus iască aprinsă într-o basma și ducîndu-se au amenințat-o cu răzbunare dumnezeiască, iar ea nebăgînd de seamă a pus basmaua cu focul la loc ferit și a ars toată casa. Cînd a venit bărbatul și a întrebat-o ce-i aceasta?, a răspuns: Hristos m-a pedepsit fiindcă nu i-am dat ceea ce mi-a cerut“... Este ușor de sesizat fiorul mișcării anabaptiste a lui Tomas Munzer. Interesant că acești „hristoși” au început să fie însoțiți de cîte o femeie ce se intitula „bogorodită”, așa cum și astăzi apar în lume conducători de secte.

Gruparea ereziarhă s-a stins ușor, deși în perioada revoluției culturale și naționale a lui Petru cel Mare, toate sectele au fost interzise.

Concepția lor. -1. *Ei cred că între cer și pământ este o comunitate permanentă și o comunicație neîntreruptă.* „Puterile cerului“ sînt Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, Sfînta Maria, Sfîntii Îngeri, Arhanghelii, Heruvimii și Serafimii. Hristos este cel mai onorat dintre toți, fiindcă el se întrupează cînd vrea și în cine vrea. Iisus este unul dintre cei întrupați, de altfel mulți la număr. Prima însușire a „puterilor cerești“ este bunătatea, atribut ce le face să se întrupeze și să sălășluiască între noi oamenii. Această bunătate dă adeptilor încrederea în rai, iadul este exclus pentru ei, ca aleși și trăitori cu hristoși, bogorodițe și profeți. De asemenea, mulți sînt adeptii metempsomatozei (reîncarnarea) dar numai a membrilor sectei lor. Trupul și sufletul sînt în veșnică luptă.

2. Despre *Sfînta Scriptură*, cartea cărților arătării lui Dumnezeu, nu prea știu multe, dar o consideră o „carte a vieții“ pe care trebuie să învățăm a o citi în inimile noastre. Dintre poruncile Bibliei, se rețin noile porunci hlîste; I. Eu sînt Dumnezeu cel prezis de profeți, m-am pogorît pe pământ a doua oară pentru mîntuirea neamului omenesc, nu este alt Dumnezeu afară de mine. II. Nu poate fi și nici nu trebuie să se caute altă învățătură, decît a noastră. III. În ceea ce sînteți organizați, în aceea să rămîneți. IV. Păstrați porunca lui Dumnezeu și fiți vînători ai universului. V. Nu săvîrșiți păcatul trupesc. VI. Nu vă căsătoriți, iar cel care s-a însurat să trăiască cu soția sa ca și cu o soră. VII. Nu roștiți cuvinte spurcate și nici numele diavolului să nu-l pomeniți. VIII. Nu mergeți la nunți și la petreceri, fugiți de cei ce consumă băuturi amețitoare. IX. Nu furați nimic, iar dacă cineva a furat măcar o copeikă, la judecata cea înfricoșătoare, i-o vor pune pe creștetul capului, și numai atunci va fi iertat, cînd moneda se va topi de foc pe capul lui. X. Aceste porunci trebuie păstrate în secret, să nu fie difuzate nici tatălui, nici mamei. De ar fi bătut cu biciul și ars cu foc, să rabde. Pentru aceasta, credincioșii, ca și vechii martiri ai credinței, vor căpăta Împărăția cerurilor, iar pe pământ îndestulare spirituală. XI. Duceți-vă unii la alții, țineți tratamentul cu pîne și sare, faceți dragoste, iar poruncile mele păziți. Rugați pe Dumnezeu. XII. Credeți în Sfîntul Duh.

Aceste porunci, zic ei, au fost descoperite lui Ivan Suslov și înlocuiesc Crezul Bisericii.

3. În ceea ce privește „Morală“, comunitatea flagelaților consideră că orice adept, bărbat sau femeie, poate ajunge un „hristos“ sau o „bogorodiță“. Adeptii pot avea mai multe „soții spirituale“ și surori, „bogorodițe“, de aceea practică împreunări scabroase și își omoară copiii cu un cinism nemaîntîlnit. Libertinajul este socotit un rău, dar mai mic, din cauza instinctului, „căsătoria“ este rea pentru suflet și păgubitoare pentru comunitate.

4. Comemorările și ceremoniile lor sînt „secrete“ și se săvîrșesc în locuri retrase, uneori prin munți și prin păduri. Toți participanții vin îmbrăcați în haine albe, iar surorile-bogorodițe apar despletite, cu picioarele goale, fără încingători, unele poartă doar un voal, un omofor. „Hristoșii“ apar în sandale, sprijiniți în toiege, simbol al înțelepciunii, conducerii și înfrînării. După cîtece specifice lor – majoritatea cu melodii folclorice – încep să dănuiască – să se învîrtească pe un călcîi pînă amețesc și cad în delir. Îi apucă istericalele și apoi „bogorodițele-fecioare“ simt forța duhului prin mîngîierile hristoșilor lor. La începutul secolului al XIX-lea, în cercurile „autoflagelaților“ spirituali, și pentru faptul că introduseseră nudismul și muzica instrumentală, intraseră destui aventurieri din societatea țaristă pentru „a se extinde“. Din această „degenerare“ a comunității s-a rupt partida scapeților.

5. Cît privește organizarea, „hristoșii“ sînt împărțiți pe grupe, numite corăbii – între 20-100 indivizi, de obicei același număr de hristoși și bogorodițe. Fiecare corabie are doi piloți – timonieri – un „hristos“ și o bogorodiță mai în vîrstă și neatrăgătoare. Corabia înseamnă cerul, iar ei sînt oamenii lui Dumnezeu, frații și surorile Domnului. Denumirea „hlîst“ o consideră jignitoare, ofensatoare.

Zăbovind puțin asupra acestui aspect al mișcării și ivirii „hristoșilor“ sau „dumnezeilor celor vii și pămîntești“, ușor ne dăm seama de următoarele: 1. Ignoranța și erezia duc totdeauna la misticism bolnăvicios și fanatism religios; 2. Necunoscînd învățătura creștină, adepții mistici cad victime influențelor străine ca: metempsomatoza și „parusia“ calculată confundînd creștinismul cu una din filozofiile lumii sau cu o mișcare socială; 3. Neînțelegerea învățăturii creștine de către acești rătăciți se datorează și lipsei de activitate a preoților, neglijarea parohiei și catehezei; 4. Exagerarea unor părți din cult, de exemplu: adorarea icoanei, care substituie persoana, a dus la „întrupări“ succesive ale lui Hristos și s-au născut mii de „bogorodite“. 5. Lipsa de educație sanitară și familială a dus pe credulii sectari la părăsirea familiei și la mutilare, pe de o parte, iar pe de altă parte, libertinajul și grupările mixte de frați și surori pervertesc speța umană; 6. Ivirea atîtor grupări sectare dovedește și starea de decadență a unei societăți, nepăsare spirituală și influența mișcării husite și protestantismului; 7. Tendința lumii de emancipare și aceasta dacă nu este controlată, se transformă în anarhie; 8. Împrejurări istorice și sociale favorabile dezvoltării și răspîndirii acestora. Amintim numai începutul expansiunii musulmane; Revoluția franceză; războaiele lui Napoleon; Revoluția burgheză; apariția altor imperii; Revoluția din octombrie și mai ales cele două războaie mondiale; 8. Pătrunderea în secte a multor bolnavi și dereglați, dar și a unor posedați și aventurieri, a mărit pericolul rătăcirii; 9. Contactul firesc al popoarelor în epoca modernă și schimbul de idei, a diminuat prozelitismul și influența vechilor secte.

2. **Scapeții sau mutilații pentru Domnul**, ceata cerească a „strălucitorilor fameni“. – Scapeții, castrații sau mutilații sînt o sectă provenită din recunoscutul habotnicism din vechea Rusie. Ei sînt fiii legitimi ai bogomililor și își justifică „cultul“ pe textul: „în lupta voastră cu păcatul nu v-ați nevoit pînă la sînge“ (Evr. XII, 4), text preluat apoi de toate grupările pentecostale.

Secta se autointitulează „vrednicii sufletului“ și a apărut ca o reacție împotriva hliștilor, întrucit aceștia de pe urmă nu duc pînă la capăt lupta împotriva cărnii. Prin carne, înțelegînd pofta trupească sau apetitul sexual. Din cauza neînfrînării, au recurs la mutilare, la castrare, călcînd voitul sfatul psalmistului: „fericit bărbatul care rabdă ispita...“ (Ps. I, 1-2), nicidecum cel care își stranglează organele pentru a nimici simțurile și a distruge efectele specifice perfecțiunii creației.

Cel care a inițiat secta a fost un țaran analfabet, *Selivanov* (+1832), membru al comunității hliștilor din Petrograd. În viziunea lui bolnavă se declarase „dumnezeul dumnezeilor și regele regilor“, trimis de „cel de sus“ să strîngă pe credincioși și, toți laolaltă, să inaugureze „împărăția lui Mesia“ în Rusia. Lui i s-a „arătat“ îngerul apocalipsului și el va reuși să înfrîngă fiara în care este întrupat satana. Lui i s-a „descoperit“ și numărul membrilor „adevăratei“ împărății: „Ei nu s-au întinat cu femei, sînt feciori și urmează pe Miel oriunde merge el. Au fost răscumpărați dintre oameni, ca cel dinții rod pentru Dumnezeu și pentru Miel... (Apoc. XIV, 4). Aici pe pămînt, Selivanov este mielul.

Mulțime de creduli și de fanatici, de dereglați psihic l-au urmat (bărbați și femei), mai ales în perioada de grele încercări pentru Rusia în campania lui Napoleon (1811-1812)... Fanaticii scapeți strigau: „Pregătiți calea Domnului... orice pom care nu face roade se taie și se aruncă în foc...“ (Matei III, 3). Cînd se va ajunge la numărul de credincioși 144.000 va veni și Hristos, grăbiți-vă...!

Secta s-a răspîndit în toată Rusia, favorizată și de campaniile amintite. După înfrîngerea armatelor franceze, autoritățile țariste au interzis secta.

Gruparea scapetă, fiind formată din ignoranți și mulți idiști, s-a stins pe măsura înaintării culturale. În țara noastră au existat grupuri izolate.

Doctrina. – Adepții scapeți susțin că păcatul original se explică prin *unirea fizică a primilor oameni*. Pentru a șterge acest păcat este necesar „botezul” cel adevărat prin suprimarea organelor genitale la bărbați și tăierea mamelilor la femei pentru a distruge pofta care aduce păcatul și moartea... Toate acestea „justificate” prin Biblie, deși nu o recunosc ca normă de credință. Astfel Domnul spune: „sînt fameni care s-au născut așa din pîntecele mamelor, alții au fost făcuți fameni de către oameni, unii s-au făcut fameni pentru Împărăția cerurilor... Cine poate să primească lucrul acesta să-l primească...” (Matei XIX, 12). Iar Selivanov este cel ales să conducă această obște, ca Domn al oștirilor (Isaia VI, 5).

Din cauza mutilării, mulți au decedat.

În ceea ce privește „cultul”, ca orice sectă, scapeții se întruneau în case de adunare.

Comunitatea lor era condusă de un „corăbier”, iar organul tutelar dintr-o localitate se intitula „frăția”. Membrii corăbieri își ziceau frate și soră. Mulți adepți se includ în comunitate, trecînd prin „botezul deplin”, după ce au un copil.

Și această sectă are contestatari. Datorită rigorilor de integrare în comunitate, unii s-au separat și au renunțat la practicile primitive. Aceștia se intitulează „scapeți spirituali” și în loc de castrare, recomandă adormirea simțurilor prin tranchilizante, droguri, halucinogene și chiar prin alcoolism.

3. Duhoborții sau cei inspirați de duhul. – Duhoborții sau cei inspirați de duhul sînt o sectă de influență apuseană, filtrată de mistică rusă, venită prin „misionari” germani. Duhoborții sînt, de fapt, „piat-diseații” sau pentecostalii incipienti. Originea lor ereziarhă nu vine din altă parte, decît de la pnevmatomahii lui Macedonie și Eunomiu, condamnați de Sinodul al II-lea Ecumenic (381) și cărora li s-a răspuns prin ultimele 5 articole din Mărturisirea de credință niceoconstantinopolitană.

„Misionarii” luterani au ajuns pînă la curtea celebrului țar Ivan cel Groaznic (Ivan IV, 1533–1584). Dar cei care au difuzat mai tîrziu concepția lor au fost quakerii-tremurători sau posedații. La început, n-au constituit o grupare, ci doar se izolau de practica Bisericii pravoslavnice. Mărindu-se grupul acestora, ei au devenit anarhici și apoi s-au organizat în sectă.

Numele de „duhoborți” le-a fost dat de arhiepiscopul Ambrozie de Ecaterinoslav, în anul 1783, deci după aproape 200 de ani de încercări de organizare. După revoluția franceză s-a intensificat prozelitismul lor, mai ales în părțile Harkovului.

Întemeietorul acestei secte este *Ilarion Pobirohin* (1775–1785), care se declara „adevăratul” fiu al lui Dumnezeu. Iisus Hristos, pentru duhoborți, a fost doar „înțelepciunea” care poate să-și aibă sediul în fiecare om.

Ilarion, fiul, a înlăturat Biblia, care produce „dureri de cap” (hlopotnița) și-a ales „12 apostoli”, pe care i-a numit arhangheli. Ei luau măsuri „divine” împotriva celor ce acceptau secta și apoi o părăseau, arhangheli puneau la cale crime și siluiri. Însuși Uklein – căpetenia molocanilor abia a scăpat de „dragostea” îngerească.

Pentru faptul că au săvîrșit nenumărate nelegiuri, atît alesul de duhul, apostolii și mulți adepți duhoborți au fost arestați și trimiși în Siberia. Prozelitismul nu a încetat, ci mai mult s-a întetit, mai ales în sud. Locul lui Ilarion l-a luat *Savelie-hristosul*. Sub conducerea lui s-au format 7 sate în apropierea Mării de Azov. Aici, ei au fost împroprietăriți și încurajați de țarism din cauza invaziei lui Napoleon. Au fost eliberați din închisori și aduși din Siberia. Înmulțindu-se au început a deveni o forță socială, renunțînd la principiile religioase. Ei au fost dizlocați și trecuți dincolo de Caucaz. În această perioadă trec și în părțile noastre pînă în Delta Dunării.

S-au schimbat și hristoșii, printre care și un „hristos“ feminin în persoana „proorociței“ *Lukeria Vasilievna*, care se considera aleasa și mireasa Domnului, bogorodiță. În perioada războiului Crimeii și războiului 1877-78, duhobortii, refuzând serviciul militar, au început a fi din nou persecutați. Mulți dintre ei au emigrat în Canada și SUA.

Concepția lor este în general neoprotestantă cu puternice amprente ale misticii rusești.

1. *Consideră* „lucrarea“ duhului în toate acțiunile lor. De aceea se pot mîntui și iudeii și toți păgînii; Biblia este numai ca o haină exterioară a cuvîntului lui Dumnezeu.
2. *Au pretenția* „botezului“ cu cuvîntul. Iertarea păcatelor o cer prin rugăciuni la Dumnezeu, practică spovedania publică. „Împărtășirea“ cea adevărată este fereirea de păcate; Postul este abținerea de a săvîrși păcate; abținerea de la mîncăruri nu folosește spiritului.
3. *Cultul* este simplu. Au în plus „strîngere“ la sărutarea iertării de 4 ori pe zi (dimineața, la masa de prînz, la cină și înainte de culcare), după care toți cîntă Tatăl nostru.

La noi s-au înregistrat spre sfîrșitul secolului trecut cazuri cu totul izolate. Unii adepți ai sectei, acționează ca dizidenți ai lipovenilor. Influența duhobortilor a pregătit într-un fel pătrunderea pentecostalilor în părțile Bucovinei și Basarabiei.

4. **Molocanii sau consumatorii fructului prunciei.** – Adepții acestui grup anarhic, la început, fiind influențați de catolici în ceea ce privește postul, au renunțat la postul rigid și fără dezlegări al Bisericii și au început să consume lapte, unt și ouă. Pentru consumul de lapte, secta s-a numit a molocanilor (moloko - lapte). Ca sectă, apar în Rusia în secolul al XVIII-lea, după perioada lui Petru cel Mare, după deschiderea Rusiei spre Apusul Europei.

Unii conducători ai mișcării își au originea în vechime. Astfel, într-o „Mărturisire de credință“ (publicată la Geneva, 1865), se spune că în vremea lui Ivan cel Groaznic (țarul în jurul căruia există o uriașă literatură apocrifă), a sosit la curtea sa un medic englez. Acesta, avînd altă credință decît cea pravoslavnică, a fost socotit „antihrist“. El a venit cu Biblia și citea mereu din ea, ceea ce constituia pentru neștiutorii de carte o „blasfemie“.

Un slujitor al medicului, *Matei Simeonov*, este convertit de acesta la protestantism. Văzînd frații săi așa ceva, l-au prins și l-au chestionat: ce crede? Și cînd a zis că icoanele nu sînt sfinte și chipul lor nu este o realitate, ci o imagine, l-au bătut și a fost condamnat la moarte cu tragerea pe roată. Suportînd bărbătește chinurile, țărani ruși au început să scoată legende, încît l-au socotit martir și că el se închina, dar cu duhul și adevărul.

Secta a crescut și a luat proporții, fiind ajutată și de duhobortii cu care aveau concepții comune.

Organizatorii sectei mixte sînt socotiți negustorul bogat *Ilarion Pobirohin*, dar mai ales ginerele său *Simion Mateev Uklein*. Aceștia, certîndu-se pe „interpretarea“ Bibliei, Uklein fiind bolnav de stomac și consuma numai lapte, s-au despărțit și fiecare s-a declarat șef de nouă religie.

În ce privește *doctrina*, aceasta este confuză și simplistă.

1. Secta admite Biblia ca singura justificare a credinței;
2. Sfînta Treime nu există, cele trei ipostasuri sînt diferite numiri ale lui Dumnezeu. Iisus Hristos n-a fost Dumnezeu;
3. Mîntuitorul Hristos a fost singurul arhieru și preot, după El nu mai există așa ceva. Preoția a existat numai în Vechiul Testament și de aceea conducătorii lor se numesc „presbiteri“ sau „episcopi“, fără a avea calitatea preoției;
4. Taine nu mai există. Hristos a descoperit totul: „Vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției Cerurilor – adică molocanilor –, acelorora nu – celorlalți credincioși (Matei XIII,11). Botezul cel „adevărat“ este învățarea Bibliei, afundarea în apă sau stropirea este o simplă ceremonie. De asemenea, adevărata împărtășanie cu trupul și sîngele Domnului este tot citirea Bibliei;
5. Nu

admit Jurământul și serviciul militar; 6. Nu sînt împotriva postului, ci îl practică consumînd lapte, sau a posti înseamnă a nu bea și a nu mîncă nimic.

În ceea ce privește cultul, molocanii sînt împotriva Bisericii și podoabelor ei, toate sînt socotite temple păgîne și trebuie distruse pentru a străluci credința în Biblie.

Interesant, în praznicile împărătești.

Secta molocanilor a pătruns și în părțile de Răsărit ale țării noastre.

5. Stundiștii sau cititorii planificați ai Bibliei. O dată cu apariția Reformei, s-a introdus în bisericile protestante și citirea particulară și publică a Bibliei în vederea perfecționării viitorilor „fîlcuitori” sau formării limbii cultice unitare. Cultul, deși redus, era format din imne, psalmi și apoi lecțiuni sau citiri periodice. Aceste citiri erau făcute la început de pastori și apoi de către adepți.

Pe lângă aceste citiri, cu timpul s-au format adevărate lectorate biblice, după ce Luther dăduse o nouă traducere a Bibliei în limba germană, în limba poporului. Pînă la Reformă, limba sacră era limba latină, iar pentru specialiști, mai ales exegeți, era îngăduită și limba greacă. Așa se face că *Jacob Spener* (+1705) din Württemberg a înființat o Asociație religioasă numită *stunde* (oră). Rostul acestei asociații constă în a citi și explica Biblia timp de o oră, după terminarea ceremoniei religioase.

Din Germania, practica „stundistă” s-a răspîndit în toate țările cu adepți protestanți. Ajungînd și în Rusia, programul sau orarul acesta s-a numit *stund*, iar adepții cititori planificați ai Bibliei au fost numiți *stundiști*. Pe lângă citire, *stundiștii* răspîndeau și comercializau Biblia. Astfel, în Rusia, țarii Nicolae I, Alexandru II și III au îngăduit această răspîndire și la insistențele diplomatului englez *Melville*, de aceea, mulți îl socotesc *întemeietorul sectei*.

Mijloacele de prozelitism au fost simple. Toți *stundiștii* fiind bogați, țărani și lucrătorii de sub patronajul lor au început să accepte „orarul” pentru a face pe placul stăpînilor.

Convertirile propriu-zise la secta *stundiștilor* au început după a doua jumătate a secolului al XIX-lea. A trebuit, mai întîi, să se organizeze sectele amintite; duhoborții, molocanii, hliștii, scapeții etc., secte care aveau aproape toți adepții neștiutori de carte*. Pe cînd *stundiștii* se găseau pe o treaptă ridicată, fiecare trebuia să știe carte, sau să învețe în comunitate să citească. Prin aceasta, *stundiștii* și-au intensificat prozelitismul și și-au mărit numărul adepților. Ei au participat și la unele mișcări sociale din Rusia.

Se adresează cu „frate și soră”, indiferent de gradul de rudenie, de exemplu, fiul zice tatălui, frate, iar fiica zice mamei soră...

* BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ:

- A. Tokarev, *op. cit.*, passim; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 196-245; Em. Vasilescu, *Religia slavilor*, în „ST”, II (1950), nr. 5-6, p. 427-450; N. Chișescu, *Atitudinea principălelor religii ale lumii față de problemele vieții pămîntești*, în „Ort”, IV (1925) nr. 2, p. 218-221; I. Rămărcanu, *Creștinarea rușilor în lumina noilor cercetări istorice*, în „ST”, IX (1957), nr. 5-6, p. 386-413. Cea mai interesantă frescă a epocii este lucrarea: *Civilizația Marelui Novgorod* de Konrad Onasch, trad. în l. română de D. Marian, Cuvînt înainte, de Dan Zamfirescu, Ed. Meridiane, București, 1975; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 77; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 46-63; 153-157; V. G. Ispir, *Sectele din Biserica Rusă în op. cit.*, p. 173-246. Asupra situației sectelor și cultelor religioase din vechea Rusie și URSS a se vedea masiva lucrare *Călăuză ateistului*, trad. din l. rusă, București 1961, passim; *L'Eglise Orthodoxe Russe*, Moscou, 1958; *Biserica Ortodoxă Rusă* (în l. rusă), Moscova, 1980.

S-au răspândit și în Basarabia și Bucovina, numindu-se „ștundobapțiști“ pentru ca apoi să se înregistreze din ce în ce mai rar, pînă la completa dispariție sau contopirea cu bapțiștii.

Doctrina se confundă cu cea bapțiștă, avînd în fruntea comunității presbiteri și diaconi.

1. În ceea ce privește *cultul*, adunările lor aveau loc în case obișnuite. Întrunirile erau simple – doar citirea bibliei, iar altele însoțite de „frîngerea“ pîinii. Frații și surorile stau unii în dreapta, alții în stînga și sînt așezați în formă de potcoavă pentru a vedea templul cel viu, cum numesc corpul omenesc, conform textului biblic (I Cor. VI, 19–20).

În fața mesei stă Fratele cel bătrîn care conduce adunarea. După încheierea „cultului“, se fac anunțuri de familie pentru „frați și surori“.

2. *Botezul* se face cu pompă. Rînduiala este asemănătoare cu a bapțiștilor.

6. **Inochentiștii sau florile din „Grădina raiului“.** Este cunoscut faptul că bolnavii psihic au o imaginație fabuloasă, pe măsura halucinațiilor lor. Această imaginație țesută pe un fond mistic duce la acte și manifestări ce depășesc limitele normale. Dacă nu pot să-și explice nici raiul, nici iadul, bolnavii mistici recurg la forțele „supranaturale“, cerești, sînt „sprijiniți“ de îngeri, „mînuiesc“ cum doresc pe satana, sînt „ascuțați“ de Domnul, iar Duhul Sfînt acceptă chiar „întruparea“ Sa sau dăruiește unele din energiile Sale. Totul depinde de „chematul cerului sau medium-ul pămîntului“ pentru „a se săvîrși“ minunea.

Pare de domeniul fanteziei această situație, dar, din păcate, lucrurile sînt și mai grave. Se găsesc „frați și surori“ scăpați dintre florile Edenului și care își duc existența printre zidurile mînăstirilor sau în afara lor, în lumea cea păcătoasă. Din cauza acestor „prea zeloși“, multe dintre vetrele monahale au fost supuse oprobiului public și multe din obștile trăitorilor adevărați au avut de suferit. Locașuri și monumente bisericești, schituri și metocuri mînăstirești au fost pustiite din cauza încuibării acestor secte în haina monahală. Unii dintre ei, dați în vileag de autorități au dat foc unor imporante obiecte de patrimoniu sau artă universală; icoane, vase sfînte, moaște, obiecte sacre, bijuterii, vase liturgice etc. Alți „viețuitori“ erau purtători de boli și agenți patogeni periculoși obștii din cauza totalei neglijențe sanitare și igienice. Așadar, aceștia, părăsind învățătura și practica verificată a Bisericii despre căile mîntuirii, s-au considerat purtători nemijlociți ai „divinităților“, inspirați direct de Sfîntul Duh și purtători ai „sectelor“ pentru destinele altora. Parte din acești adepți, ruși de realitatea înconjurătoare, au ajuns pînă acolo încît s-au identificat pe ei înșiși cu Tatăl, cu Hristos, cu Duhul Sfînt. S-au „coborît și s-au întrupat“ în oameni și arhanghelii Gavriil, purtătorul înțelepciunii divine și Mihail, mai-marele arhistrateg la ușa raiului. Iată frămîntătura din care s-a născut inochentismul.

Cel chemat, cel „întrupat“, cel glorificat, a fost *Inochentie de la Balta**. Nu putea vrăjmașul să ne scutească, ci și-a găsit un ucenic al pierzaniei pentru încercarea evlaviei poporului nostru din părțile de Răsărit. *Ioan Levizor*, călugărit *Inochentie*, s-a născut în anul 1865 (?) în localitatea

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE:

† Melchisedec, *Lipovenismul*, București, 1871; N. Popovschi, *Mișcarea de la Balta sau inochentismul*, în Basarabia, Chișinău, 1926; Dr. P. Cazacu, *Vine vremea de apoi*, București, 1940; Andrei T. Niculescu, *Balta-orașul luminilor transnistriene*, „Bucovina“, București, 1941 (Inochentie animatorul Mișcării național-religioase... p. 9–16). O. Gherasim, *E posibilă o reabilitare a inochentismului?...* Rădăuți, 1942; Revista „Transnistria creștină“ I (1942), nr. 1; T. Rudiev, *Inochentismul în Basarabia* în „Luminatorul“, 4 dec. 1928; M. N. Barceacov, *Moldavia*, 1926, p. 38; N. Nartov, *În flacăra războiului civil...*, 1935 p. 13. Ion Pelivan, *Discurs în Camera deputaților*, în ziua de 9 iulie 1920, în rev. „Viața Bucovinci, nr. 7 din 8 iulie 1936, p. 409 (Denigrare); Tit Simedrea, *Inochentie și inochentismul*, în „BOR“ nr. 4/1922, p. 352–359.

Cosouți, din împrejurimile orașului Soroca, unde se găsește cetatea genoveză și unde a poposit destulă vreme domnitorul a toată Moldova, Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare. Părinții lui Ioan erau țărani nevoiași, dar cu dragoste pentru evlavia străbună.

Unii dintre biografi consideră că Inochentie monahul exagera în tot ceea ce săvârșea, alții îi apreciază zelul. A colindat mult și apoi s-a întors la *Dobrușa și Chițcani*.

În 1909, Inochentie este prezent la mînăstirea „Sfîntul Teodosie” din Balta, care tocmai începe o adevărată luptă cu el însuși. Predicile sale, catehezele, slujbele, cuvîntările ocazionale, fac neîncăpătoare chiliile și împrejurimile mînăstirii de frați, care cer intrarea în monahism. Soborul de slujitori era totdeauna bine organizat, introduce cîntarea în comun. Numai în cîțiva ani, Balta a devenit un puternic centru religios. Unii consideră că Inochentie își slujea sincer poporul credincios, dar că neascultarea și mîndria l-au dus la cădere. După ce a fost iertat, Inochentie începe să împărtășească din nou mulțimea fără spovedanie, exagerează pelerinajul la mormîntul starețului Teodosie, și face calcule advente. Este trimis în exil.

În lipsa lui Inochentie, călugării și pelerinii, adepți ai acestuia, din cauza persecuțiilor și cantonamentelor militare, părăsesc Balta și încep să se organizeze. Pun pe seama lui Inochentie multe minuni și mai ales susțin că în el „s-a întrupat Sfîntul Duh”...

Localitatea *Lipețkoe* a devenit noua vatră monahală de nuanță inochentistă. În cîtva timp s-a ridicat o construcție măreață, noul Ierusalim și această mînăstire s-a numit *Grădina raiului* sau Raiul pămîntesc. Aici au venit și doi frați buni ai lui Inochentie, care s-au călugărit.

Lipsa de cultură teologică, ignoranța în cele spirituale și exagerarea activității lui Inochentie au dus la dezastru. Călugării au început să picteze figura lui Inochentie, comercializînd-o. Mai grav, chipul său a apărut în treime, ceea ce constituia o blasfemie. După arestarea sa, tot felul de păcate au fost puse pe seama lui Inochentie. La reîntoarcerea sa, mulți călugări au fugit în părțile Chersonului, socotind că „are drac”... Or, aceste acuzații au cîntărit mult la alcătuirea „unei biografii” a lui Inochentie. El a închis ochii pentru totdeauna, la 30 decembrie 1917.

Apariția sectei. Este adevărat că unii monahi au scăpătat, dar aceasta nu din cauza lui Inochentie, ci din cauza propriei lor neînfrînări. La început, nu li s-a dat importanță, dar mitropolitul primat Miron Cristea, viitorul patriarh, văzînd neascultarea și practica lor sectară trecînd și la monahii celorlalte provincii românești a luat măsuri concrete, în 1920. Inochentiștii, cum le plăcea acestora să se numească, au fost îndemnați să se integreze în obștea monahală românească. Unii nu numai că au refuzat, dar s-au declarat independenți și n-au vrut să recunoască ierarhia bisericească. Atunci s-a zăvorît „raiul”. Autoritățile românești au pătruns în cuibul inochentist și l-au desființat.

Conceptii specifice. Printre punctele doctrinare ale urmașilor lui Inochentie se pot enumera:

1. Există un *Duh sfînt masculin*, care e Inochentie și unul feminin care este o soră a lui Inochentie;
2. Arhanghelii *Mihail, Gavriil, Rafail* și alții se întrupează în frații predicatori;
3. Inochentie este un sfînt sau un prooroc, după unii, Sfîntul *Ilie*, după alții un sfînt în care s-a întrupat Sfîntul Duh și *Hristos* însuși, mai mare decît Iisus! A avut darul facerii de minuni. Pe cei ce nu cred în el îi așteaptă iadul;
4. *Omul trebuie să păcătuiască* pentru ca să aibă apoi de ce să se pocăiască și pentru ca Dumnezeu să aibă de ce să-l ierte;
5. *Calendarul nu trebuie îndreptat*, făcînd joncțiune cu stilistii;

6. În ceea ce privește *comunitatea se consideră frați și surori* și sînt suspecți de proxenitism;

7. „*Slujbele*“ lor *n-au unitate*, fiecare călugăr inochentist are tipicul său. Cei mai mulți respectă ritualul ortodox, iar alții exagerează. Umblă îmbrăcați în haine lungi și murdare, cu plete neîngrijite și bărbi nearanjate. Alții își siluiesc trupul, își smulg unghiile și părul. Sînt și cazuri, foarte rare, cînd se adună prin locuri doșnice și se dedau la beții;

8. *Exagerează pomenirile morților* cu o întregă pregătire pentru pomeni, cu slujbe speciale – panihide – în orice loc și în orice moment și pentru oricine (chiar și pentru cei vii);

9. *Cultivă practica cerșetoriei*, fie pentru „obște“, fie pentru propria existență, refuzînd munca în comun.

*

Ca orice sectă, inochentismul a avut numeroși *dizidenți*: a) *Grupul extremist* s-a numit „inochențiștii evangheliști“ sau predicatorii Domnului ; b) *Grupul tradiționalist* sau pravoslavnic s-a opus tuturor reformelor românești, inclusiv calendarului îndreptat.

Secta inochentistă și-a mscat existența. Ultimii adepți ai sectei, practicanți ai stilismului, s-au retras în obștea anarhică de la Slătioara (Suceava).

III. – MIȘCAREA RĂSCOLULUI SECTE ȘI DIZIDENȚE PROVENITE DIN ACEASTA

Cuvînt de lămurire. În afara comunităților ereziarhe și sectelor mistice amintite mai sus, care, în majoritatea cazurilor au apărut sub influența protestanților și neoprotestanților, se află și o serie de *grupări anarhice și mișcări schismatice apărute în sîmul Bisericii Ruse*. La aceste încercări de „contrareformă“ se adaugă și nivelul cultural scăzut al unor monahi din obștea mînăstirilor rusești. Dacă în Biserica Apusului, reforma a condamnat „doctrin papale“, confundate cu creștinismul, și odată cu acestea și învățătura originală, transformîndu-se astfel în erezie, în unele Biserici din Răsărit, mai ales slave, dorința de reformă s-a manifestat altfel. Nu teologii au căutat „reformarea“, ci unii au refuzat îndreptarea, ajungîndu-se la schismă. Aceste grupări s-au numit, mai ales în Biserica Rusă: *rascolnicii*.

Trebuie înțeles de la început că *ramura aceasta a rascolnicilor are rădăcini adînci în formalism, în exagerări cultice, în menținerea și cultivarea ignoranței cu evidente concepții bogomile care au la bază iconoclasmul*. Așadar, nu este nimic original în rascol, ci o schismă izolată de realitățile timpurilor respective.

Rusia creștinată în jurul anului 1000 a păstrat în practica sa multe influențe populare. Pe mulți credincioși i-a interesat forma, neglijînd fondul și esența. Masa credincioșilor „credea“ în tradiție și în acceptarea unor impresionante ceremonii. Nu cunoștea profund rostul Evangheliei, în schimb știa posturile, canoanele pentru diferite ocazii, numărul impresionant de metanii și închinăciuni pînă la pămînt, mișcările liturgice ale „slujitorilor“, numărul crucilor la fiecare ecfonis, numărul prescurilor „trebuitoare“ pentru cei morți și pentru cei vii, litrajul vinului la litie și împărțășanie, gramajul anaforei și gustul artoselor, numărul „exact“ de locuri pe pomelnic, armonia precisă a clopotelor, psalmii aleluiatici, „bлагословirea“ intrărilor și ieșirilor și multe altele găsite în „explicările“ tipiconale sau în lămuritoarele zise: „Cum va vrea cel mai mare...!“

De asemenea, pregătirea îmbrăcării și dezbrăcării, iertăciunile și cinstitele sărutări în numele „Treimii“ ale namesnicilor și supușilor acestora erau un spectacol deosebit, dar fără fond și gust. Plecau „mulțumiți“ cei goi sufletește, cei ce nu știau în ce cred, de ce cred și pentru ce cred! La primul vârtej de îndoieli, aceștia treceau la diferite grupări, printre care cea mai mare este Mișcarea rascolului.

1. *Rascolul și urmările sale.* – Dacă papa spusese „Eu sînt tradiția“ (Pius IX), sau „mult ne-a folosit nouă fabula despre Hristos“; o țarină „trimisa“ lui Dumnezeu (Ecaterina II) rostea: „religia este pentru copii și pentru proști...“!, ușor înțelegem, deci și pe rascolnici.

Prerascolnicii s-au ivit încă din 1419, cînd se iscase o diferență vocală numerică: dacă trebuie să se zică aliluia de 3 ori sau numai de două ori?! În 1479, s-a sfințit o biserică netipiconal și multe altele.

Nici semnul Sfintei cruci n-a scăpat de ochiul ignoranței rascolnice, anume gestul și forma degetelor: cu două sau cu trei, crucea cu 4, 6, 8 brațe etc. Șapte prescuri ș.a.m.d.?!

De asemenea, diferențele tipiconale și traducerea cărților de cult deranja pe mulți „zeleși“. Și la toate acestea, după căderea Constantinopolului (1453), s-au adăugat și pretențiile călugărilor greci fugiți din cetate și primiți în Rusia. Aceștia acuzau pe cei ce modifică „un punct sau o virgulă“ de călcarea tradițiilor „Sfinților Părinții“.

Evenimentele precipitîndu-se, Biserica Ortodoxă Rusă a trebuit să ia măsuri. Se ține un sinod în anul 1551, care într-o sută de capete (stoglavî) justifică intervențiile și este de acord cu îndreptarea cărților de cult. Acest din urmă punct a fost lăsat în seama „protoiereilor“ care au adus mai mare tulburare... Și după altă sută de ani, 1649, vizitînd Moscova, Paisie patriarhul Ierusalimului a constatat foarte multe deosebiri în cărțile liturgice, rugînd pe ierarhi să păstreze linia tradițională. Zvonul despre inovații ajunsese și la Constantinopol, după ce mitropolitul Nazaretului, Gravrili, vizitase Moscova trimis de Paisie și a încunoștințat pe patriarhul Ierusalimului că nu s-a întreprins nimic în Rusia.

Patriarhul ecumenic Atanasie vizitează Moscova (1650) și sfătuiește ierarhia rusă să facă traduceri corecte după cărțile grecești. Patriarhul Iosif al Moscovei ia măsuri pentru traducerea corectă în limba slavă a tuturor cărților de ritual, dar curînd moarte, 1652.

Urmașul lui Iosif, *Nikon*, a fost de acord cu „îndreptările“ din cărțile de cult și diortosirea acestora ținînd cont de corecturile și modificările edițiilor grecești. În acest sens, patriarhul Nikon a ținut un sinod în 1654, hotărînd îndreptările. Mai mult, trimite hotărîrile, semnate și de țar, patriarhului Constantinopolului; Sinodul Patriarhiei din Constantinopol a fost de acord cu cele propuse.

Dar la sinodul rus s-au auzit și glasuri potrivnice. Episcopul Pavel al Colomeii, doi arhimandriți, un egumen și doi protoierei s-au declarat împotriva hotărîrilor, spunînd că acestea schimbă tradiția și nu aparțin evlaviei poporului: *aici este începutul schismei* sau declanșarea publică a rascolului.

Din cauza unor divergențe se retrage la mînăstire, în 1658. „Rascolnicii“ au considerat acest gest ca recunoașterea greșelii patriarhului, iar plecarea sa, pedeapsa lui Dumnezeu pentru schimbarea cărților și călcarea evlaviei.

Țarul și cu boierii rivali patriarhului cheamă capii rascolului din exil, iar aceștia cu fanatism încep denigrarea sinodalilor și persecutarea acelor care au îndrăznit a corecta sau modifica vechile cărți. Preoții mai neinstruiți au ars cărțile noi, iar alții le-au înlăturat pe toate, făcîndu-și loruși tipic. Un cronicar spune: greșeala a fost dublă, cărțile vechi s-au aruncat, iar cele noi s-au ars.

Văzînd ierarhia asemenea mișcare, autoritățile constatînd greșeala, țarul și toți și-au dat seama că, de fapt, rascolnicii sînt niște revoltați. Se convoacă un nou sinod (1666) și altul în 1667 care condamnă rătăcirea, hotărînd:

– *aliluia* să se zică de trei ori; *semnul crucii* să se facă cu trei degete; pe prescuri să se imprime crucea cu patru brațe, iar la proscomidie să se aducă cinci prescuri... Hotărîrile au fost aduse la cunoștința celorlalte Biserici surori și toate au fost de acord cu Biserica Ortodoxă Rusă – soră.

Patriarhul Nikon a fost un om înțelept și evlavios, hotărît și milostiv și unii credincioși rascolnici îl respectau.

Dar vrăjmașul a înveninat pe rascolnicii-ierarhi, care avînd încredere în mulțime au început acțiunea publică contestatară. Țin și ei un „sobor“ condamnînd ca eretici atît pe ierarhii ortodocși, cît și pe țar. Așadar, prima comunitate a rascolnicilor s-a organizat în 1667, numindu-se staroveri (credincioși tradiționali, vechi) și starobreații (cei ce respectă ritualul străbun, vechi).

Ei au declarat hotărîrea Sinodului din 1666 lucrarea lui antihrist. Excluzînd mileniul, a rămas numărul fiarei: 666. „Aici e înțelepciunea. Cine are pricepere să socotească numărul fiarei. Căci este un număr și numărul ei este: „șase sute șasezeci și șase“ (Apoc. XIII, 18).

Organizarea și răsîndirea rascolului. – Starea de sectă a rascolnicilor a intervenit, deci, în 1682, ca apoi, cum vom vedea, să devină un cult recunoscut, dar cu destule ramuri și dizidențe. Prima situație neplăcută în viața rascolnicilor a fost criza de preoți și lipsa unui centru eparhial. În acest caz, călugării schismatici înlocuiau preoții de mir. Unii dintre aceștia erau monahi simpli nehirotoniți, dar „săvîrșeau“ tainele și chiar liturghia, ceea ce a însemnat introducerea ereziei și înlăturarea preoției harice. După acești monahi s-au luat chiar mirenii și aceștia au început a deveni „pastori“.

În această situație, începînd cu ținutul Vâgov, s-a format ramura rascolnică a *bezpopovților*, adică a rascolnicilor fără preoți. În schimb, în centrul Rusiei, unde erau numeroase biserici și preoți – trecuți la răscol – s-a dezvoltat ramura *popovților*, adică acei cu preoți.

O dată cu abaterea de la întreg, a început și dezmembrarea, invidia și acuzațiile reciproce între ei.

1. **Bezpopovții** (fără preoți) arătau că antihrist a început să domnească și în Biserica Ortodoxă Rusă, odată cu patriarhul Nikon (1666), faptele lui sînt apocaliptice. El a „distrus“ ortodoxia și tainele ei sfinte, schimbînd învățătura adevăratei biserici a Rusiei, Biserica veche.

Referitor la *cult* și manifestările exterioare, ei consideră închinarea cu trei degete și crucea cu patru colțuri, drept „peceți“ ale lui antihrist și de aceea mențin crucea cu opt colțuri și închinarea cu două degete.

În ceea ce privește organizarea staroverilor se observă următoarele: au în frunte conducători (năstavnici), învățători. Pentru a conduce, este nevoie de o împuternicire de la episcopul Pavel Colomenski. Și femeile pot fi „năstavnici“.

Viața rascolnicilor, la început, s-a desfășurat mai ales în mînăstiri, fiindcă rascolul este o preocupare exclusivă a monahilor. Un timp, mînăstirile au fost mixte, apoi s-au despărțit. Cu timpul, bezpopovții s-au ramificat, gruparea cea mai însemnată și care s-a răspîndit în părțile noastre s-a numit *filipovenii*, prin reformă, prescurtare, lipoveni.

2. **Popovții.** – În afara „celor lipsiți de preoți“ (bezpovovți), sînt cei cu preoți. Popovții sau popiții au continuat rascolul mai organizat și au mai cedat din pretenții. Ei au depus jurămînt stăpînirii, nu refuzau înrolarea în armată, nu evitau școala etc. Erau împotriva schimbării ritualului și tipăririi cărților de cult. Dar episcopul Pavel Comenski murind, n-a mai avut cine să le mai hirotonească preoți, ca atare s-a întrerupt succesiunea apostolică și succesiunea în credință. Atunci popovții primeau pe toți fugarii și pedepsiții din Biserica Ortodoxă Rusă, ceea ce a dat naștere la tulburare și neîncrederea adeptilor în acești condamnați canonic.

Popovții, ca să fie siguri de noii convertiți, îi botezau din nou, afundîndu-i îmbrăcați în veșmînte pentru a le păstra darul preoției și îi ungeau cu „mirul cel adevărat“ și vechi. Întrucît disciplina clerului lăsa de dorit, țarul a luat măsuri severe dar nu numai pentru preoții Bisericii Ortodoxe Ruse, ci și pentru fugari și pedepsiți canonic. În această situație, popovții au cerut guvernului dreptul de a avea și ei preoți hirotoniți chiar de episcopi ortodocși, dîndu-li-se libertatea de a folosi „vechile cărți“. La acest compromis, iarăși s-au produs dezbinări și dizidențe.

În vremea lui Petru cel Mare, a început prozelitismul lor și au apărut mai viguros.

Văzînd atîtea situații, autoritățile țariste au încuviințat după 100 de ani (1822), ca popovții să primească preoții fugiți din Biserica Ortodoxă Rusă. Ei au continuat să-și ducă existența în afara recunoașterii autorităților rusești și să-și hirotonească episcopi în afara granițelor imperiului țarist*.

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE:

Al. Zvoznicov, *Psihologia sectelor religioase...*, Chișinău, 1939; V. G. Ispir, *op. cit.* bogomilism, p. 252–256; Ev. Manțunca, *op. cit.*, p. 68–70; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 387–388; G. Ciuhandru, *Bogomilismul și românii*, în „RT“, nr. 1–2/1933, p. 49–58; nr. 3, p. 113–120, nr. 4, p. 159–165.

M. Plătică, *Cultul creștin de rit vechi*, în „BOR“, LXXVIII (1960), nr. 9–10, p. 938–954; K. Logaccov, *Biserica de rit vechi maritimă de nord*, în „ST“, XXIII (1971), nr. 3–4, p. 281–283; V. Cocoș, *Lipovenii, originea și așezările lor*, în „Știință și progres“, IV (1940), nr. 3; P. B. Hașdeu, *Istoricul toleranței religioase în România*, București, 1868; I. Nistor, *Cercetări asupra cultului lipovenilor din România*, în „Anal. Acad. Rom.“, București 1947; I. Chelcea, *Din viața lipovenilor*, București, 1960; Alla Venteler, *Lexicul folclorului lipovenesc*, Cluj-Napoca, 1977.

DER, vol. I p. 384; ESL, passim. DTO (bogomilism, p. 75). GBT (bogomilismul), în „BOR“, nr. 11–12/1972, p. 1256; (rascolul), în „BOR“, nr. 11–12/1971, p. 1248.

a) *Popovții filipoveni* sau **lipoveni**, aceștia sînt ramura cea mai interesată răspîndită și pe teritorii românești.

Organizatorul filipovenilor bezpopovți a fost *Filip Pustoviat*. Acesta era un monah ce se considera urmașul apostolului Filip, după unii arhimandrit din renumita mînăstire a bezpopovților, Vigorețkaia. După nereușita alegerii sale ca stareț al acestui centru monahal, cu un grup de călugări, a înființat un nou schit. El introduce noi reguli monahale și refuză categoric pomenirea autorităților, mai mult, consideră pe monahii vigoreți antihriști.

Guvernul rus a luat măsuri severe împotriva lor: închisori pe viață, deportare în Siberia, pedeapsă capitală, muncă silnică etc. Mulți au părăsit Rusia, trecînd și în părțile noastre. Dar aici, găsind o populație mult mai ridicată cultural, fără practicarea unui misticism bolnăvicios, fără fanatism, nu și-au mai spus filipoveni, ci simplu, *lipoveni*. Însăși expresia „lipovean“ înseamnă necontrolat, aspect dezgustător (lip = murdar, neglijent, în limba ucrainiană).

Conform tradiției, primii staroveri ruși s-au stabilit încă din 1669, lîngă Suceava, în localitatea Mitoc-Lipoveni pe malul rîului Ruscioara – localitate numită de ei *Socolinți*.

Mai întîi, staroverii s-au organizat într-o eparhie cu sediul la Fîntîna-Albă și apoi la Brăila. Ierarhia din Brăila, succesoare a celei de la Fîntîna-Albă, este recunoscută onorific ca întîistătătoarea spirituală a tuturor credincioșilor de rit vechi, trăitori în afara granițelor Rusiei, dar în contacte ecumenice locale cu cultele din România.

Episcopia din Brăila, sediul (din 1940) Cultului creștin de rit vechi, a fost ridicată la rang de Mitropolie prin Decretul nr. 979 din 23.X.1968. Astfel mitropolitul Tihon Kacealkin arhipăstorea ajutat de doi episcopi sufragani (unul pentru Moldova, iar celălalt pentru Dobrogea), fără însă ca aceștia să aibă o jurisdicție canonică propriu-zisă.

Staroverii din România au reușit să iasă de sub influența rascolului, constituindu-se într-un cult de sine stătător.

Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Cultul creștin de rit vechi sînt de frățietate, iar credincioșii lor participă împreună la nenumărate ierurgii.

Noi, Biserica Ortodoxă Română, „datori sîntem să sprijinim pe unii ca aceștia, ca să fim împreună lucrători pentru adevăr“ (III Ioan I, 8). În discursul ținut de patriarhul Justinian cu ocazia instalării la 29 nov. 1968 a mitropolitului Cultului creștin de rit vechi, Ioasaf Timotei, se arăta că „noi, conducătorii cultelor religioase avem datoria să gîndim și să lucrăm astăzi în spirit irenic, în spiritul creștinismului evanghelic și prin aceasta să desăvîrșim trăirea ecumenică...“ În continuare, se sublinia participarea conducătorilor cultului starover „la toate consfăturile avute de reprezentanții cultelor religioase din țara noastră, cu ocazia unor evenimente importante din viața poporului nostru“, faptul că „și-au dat adeziunea la intervențiile și acțiunile întreprinse de aceștia, semnînd apelurile și mesajele adresate fie credincioșilor cultelor din țara noastră, fie conductorilor bisericești din lume în legătură cu pacea și înfrățirea între popoare.

De asemenea, ierarhii staroveri au participat la aniversările prilejuite de Semicentenarul Patriarhiei Române (1925–1975) și 90 de ani de la recîștigarea

autocefaliei și autonomiei (1885–1975); la încetarea din viață a patriarhului Justinian (1977), la intronizarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist (16 noiembrie 1986) etc.

IV. – „ASOCIAȚII“ SPIRITISTE. ÎNCERCĂRI NOI PĂGUBITOARE PENTRU CONȘTIINȚA UMANĂ

Suflete rătăcite. – Dacă pînă acum ne-am ocupat de organizații, denominațiuni creștine, secte religioase, cei ce practică prozelitismul, ne vom opri, în continuare, la „înțelepții cugetători“ ai religiei, adepți și promotori ai unor mișcări și organizații spiritiste pe cît de „nevinovate“ pe tot atît de păgubitoare conștiinței umane. De aceea, pe drept cuvînt, aceste mișcări sînt socotite secte religioase, cu concepții curioase. Ele își au originea în vechile cugetări religioase, s-au altoit cu mistica și mitologia păgînă, se justifică prin „înțelepciunea“ greacă și latină, au tangență cu unele erezii iudeo-creștine sau gnostico-maniheice adaptate superstițiilor popoarelor, practică ocultismul, își completează „doctrina“ cu concepții sectare bazate pe nemulțumiri de tot felul. Acest amalgam este periculos pentru obștea umană, pentru state și națiuni, refractar culturii, educației și instruirii și n-are nimic comun cu învățătura Mîntuitorului Hristos, cu toate declarațiile adepților că sînt „convinși“ credincioși ai Bisericii creștine.

Dacă acele grupări sectare fac prozelitism pe baza unor texte ale Bibliei, iar adepții acestora – în majoritate – sînt nemulțumiți de comunitatea în care au fost, grupările spiritiste, teosofice și antroposofice își recrutează adepții dintre sincretiști și îndoielnici, dintre curioși necontrolați. Toate aceste grupări, mișcări sau organizații au o doctrină amestecată cu interpretări de texte „înțelepte“, adaptări de idei și însușirea unor culturi din Orient sau date din practici religioase medievale (mai ales mistica arabă). Și, culmea, toate acestea împletite și susținute cu precepte din filosofia indiană, persană, chineză. Adaptată și în Occident, cugetarea indiană și practica spiritistă s-au cumplat cu tehnicismul, s-a izolat de viața meditativă a Orientului și astfel s-au organizat alte direcții mai aproape de „adevăr“, născîndu-se antropozofia.

În lumea apuseană, spiritiștii, teozofii, antropozofii ca de altfel toate curentele idealiste și sectele deiste sau politeiste – găsesc adepți și prind rădăcini într-o lume disperată, hrănită cu iluzii, lipsită de atenție și înțelegere. Aceasta și pentru faptul că organizațiile respective recomandă închiderea în sine – meditația, resemnarea și nonviolența, ceea ce, în ritmul vieții de atăzi, stagnează evoluția societății și cercetarea fenomenelor ce ne înconjură.

În ceea ce ne privește, referitor la răspîndire, vom vedea că vehiculatori „de idei“ spiritiste și înșelătorii teozofi sînt ascultați și găsesc adepți într-o lume peștriță, lipsită de cunoștința Evangheliei și de viața în Hristos și care nu poate discerne adevărul credinței pentru mîntuire de ideile religioase ambulatorii și fără sens.

I. MIȘCAREA ȘI PRACTICA SPIRITISTĂ

Mișcarea și practica spiritistă este una dintre cele mai frămîntate probleme de ordin religios în societatea contemporană. Deși veche, îndeletnicirea spiritistă este desigur cea mai răspîndită și cea mai primejdioasă dintre doctrinele și practicile ocultiste din zilele noastre. Spiritismul i-a mărit sfera în anumite epoci, ca de pildă după cel de-al doilea război mondial, cînd nenumărate familii,

îndurerate de pierderea vreunui membru iubit al familiei lor, și-au căutat mângâierea în așa-zisele „convorbiri“ cu morții, din ședințele spiritiste. Cea mai mare parte dintre corifeii spiritismului amestecă în doctrina lor o sumedenie de elemente creștine, pretinzându-se uneori a fi ei înșiși cei mai „buni“ creștini. În felul acesta ei izbutesc să atragă în rîndurile lor numeroși credincioși ai Bisericii, care nu-și dau seama în ce rătăcire, în ce primejdie și în ce păcat alunecă atunci cînd se lasă atrași de ședințele spiritiste. Numele și-l dau pentru faptul că pretind a comunica cu spiritele (sufletele) morților. Originea, în timp și loc, a spiritiștilor este îndepărtată și necunoscută. Despre un întemeietor de doctrină și practică spiritistă nu se poate vorbi. Îndeletnicirea spiritistă sub o formă sau alta era cunoscută și practică aproape la toate popoarele din vechime ca: egiptenii, babilonienii, chinezii, grecii, romanii, evreii și alții. Vechiul Testament face amintire de practici spiritiste, ca de pildă despre cazul lui Saul cu vrăjitoarea din Endor (I Regi XXVIII, 7, 20). Practicile erau însă interzise cu asprime, ca fiind contrare descoperirii lui Dumnezeu (Deut. XVIII, 9-12).

Spiritismul este cunoscut chiar și în primele veacuri creștine, începînd de la Simon Magul (Fapte VIII, 9) și de la vrăjitorul Elima (Fapte XIII, 8). A fost practicat între păgîni. Deși Spiritismul contravenea doctrinei creștine, mulți credincioși s-au molipsit de el, practicîndu-l. Creștinismul are slujbe în cinstea celor adormiți, stabilind o legătură între cei vii și cei morți ai lor, prin rugăciuni, pomeniri, milostenii etc. Spiritismul însă, speculînd durerea firească a celor care și-au pierdut rude apropiate: copii, soț, părinte, frate, soră, le promite o legătură mult mai strînsă, pretinzînd că îl poate face să aibă cu ei convorbiri și chiar atingeri directe, în așa-numitele „ședințe spiritiste“.

În țările occidentale, în Anglia și America mai ales, de unde a fost importat, spiritismul este liber și se practică pe scară largă. Credem că este necesar să prezentăm aici, în lumina învățaturii Bisericii, atît doctrina spiritistă, cît mai ales acele „fenomene spiritiste“ care fac atît de multă senzație și care constituie piatra de poticnire pentru multe cugete.

Evoluție și „lideri“ ai mișcării spiritiste

Spiritismul este credința în „existența“ spiritelor și în posibilitatea de a obține comunicări cu ele prin diferite procedee. Spiritismul nu este ceva nou. Eroul celebrei *Epopiei* a lui Ghilgameș la asirobabiloneni, obține de la zeul infernului favoarea de a avea „o convorbire cu spiritul“ prietenului său decedat Enghidû. De asemenea, Strabon spune că asiro-babilonienii se foloseau de niște „mese“ pentru chemarea spiritelor. Și în *Avesta*, se vorbește despre „evocarea“ spiritelor celor decedați.

De asemenea, înfilnim urme de practicare a spiritismului la vechii chinezi, la greci, la romani. Existența vechilor practici la evrei se observă din faptul că Vechiul Testament interzice „invocarea spiritelor“.

În primele veacuri creștine, chemarea spiritelor era, de asemenea, practică de vrăjitori, cum ne relatează Tertulian, și istoricul roman Amian Marcellin, iar în Evul Mediu, condamnarea practicilor spiritiste prin legi civile și bisericești, dovedește existența acestora.

Dar *spiritismul modern* își are originea în America de Nord. Prin 1848, în martie, după spusele spiritiștilor, în locuința unui cetățean numit Weckmann din orașelul Hydesville, Statul New York, s-ar fi auzit niște zgomote ciudate. Printr-un limbaj convențional, format din ciocănituri, familia Fox ar fi ajuns să intre în conversație cu spiritul care producea acele zgomote. Într-o seară din anul 1848 una dintre cele trei fete ale familiei Fox lovi o mobilă, imitînd pocniturile misterioase, dar lovitura fetei primi imediat răspuns, prin pocnituri în număr egal cu cele ale fetei. Fata repetă pocniturile în număr variat, dat totdeauna primi răspuns cu acelaș număr de pocnituri. Crezînd că are de a face cu vreo ființă misterioasă inteligentă, fetele și mama lor începură să pună necunoscutului diferite întrebări, cerîndu-i răspuns, printr-un număr de pocnituri în caz afirmativ și printr-alt număr în caz negativ. Răspunsurile au venit prompt și clar. Vestea se răspîndi în oraș și mulți curioși veneau să pună necunoscutului fel de fel de întrebări.

Fetele Fox găsiră un mijloc mai potrivit pentru a comunica cu necunoscutul; scriseră pe hîrtie literele alfabetului, plimbîndu-și degetele deasupra lor. Cînd ajungeau cu degetul asupra unei

anumite litere, se auzea o pocnitură. În același chip, răspunsurile spiritului alcătuiau fraze întregi. Așa aflară acum că necunoscutul era spiritul lui Carol Reyn, fost locatar al acelei locuințe care a fost asasinat în urmă cu cinci ani și că trupul lui a fost îngropat în pivniță.

Făcându-se săpături la locul indicat, au fost găsite câteva oase dintr-un corp omenesc. Exemplul surorilor fu urmat apoi de alții și astfel numărul aderenților spiritismului creșcu foarte repede. De pe la anul 1869 au început a se constitui diferite societăți în America, Anglia, Franța etc., cu scopul de a practica spiritismul.

Spiritismul a pătruns și printre cei cu carte și printre neînvățați. Savanți renumiți în toată lumea, din domeniul fizicii, astronomiei etc. precum și literați și politicieni au devenit aderenți ai spiritismului, pentru care a căpătat o mare faimă. Așa de pildă în Anglia, fizicianul William Crookes; în Franța, Camille Flammarion, astronomul, care, mai târziu s-a lepădat de spiritism; poetul Victor Hugo, fostul președinte al Franței Sady-Carnot; în Germania, profesorul universitar de fizică I. F. Zolner; în Italia, psihiatrul și antropologul Cezar Lambroso, precum și mulți alții, au fost atrași de spiritiști.

În România, în afara unor practicieni, naivi și curioși, a fost influențat B. P. Hașdeu, care a scris, pentru răspândirea și popularizarea spiritismului, cartea *Sic Cogito*. Apoi Dr. Istrati, ambii foști membri ai Academiei Române, precum și mulți alții. Spiritiștii din România au înființat în București, în 1931, „Societatea spiritualistă din România“. Au șes și reviste, dintre care cele mai importante au fost „Astralis“ din Craiova și „Revista spiritistă“ din București.

„Doctrinarul“ spiritismului este socotit juristul și medicul Hippolyte de Nisard Rivail, cunoscut sub pseudonimul *Allan Kardec*. Cartea lui, „Le livre des esprits“ (Cartea spiritelor), este socotită ca Biblia spiritiștilor.

Conceptia spiritistă este confuză, incoerentă, plină de contradicții și absurdități. De altfel, nici nu se poate spune că există o doctrină spiritistă unitară, bine încheată, ci există atâtea doctrine spiritiste câți preinși doctrinari. Accentul principal se pune, de obicei, în spiritism, pe acele „semne“ care însoțesc pretinsele mesaje din lumea de dincolo, și în care spiritiștii văd probele de necontestat „științifice“ ale posibilității de a se primi comunicări din partea spiritelor morților. Cu prilejul unei anchete, de asemenea, întreprinsă în 1921, Gabriel Delanne, unul dintre spiritiștii cei mai de seamă din Franța, spunea că puțin importă dacă se construiește, pe baza faptelor, o teorie spiritistă și dogme spiritiste. „Eu – zicea el – rămân aici în domeniul științei. Teoriile și „dogmele“ spiritiste le socotea ca fiind suficient expuse în numeroase lucrări spiritiste. Și dacă, un corifeu al spiritismului socotește teoria și dogmele spiritiste ca ceva secundar, cu atât mai mult face acest lucru marea majoritate a spiritiștilor.

1. *Dumnezeu este mărginit*, după spiritiști. El și-a primit existența din haos, deci nu este din eternitate. El este spirit sau, mai corect, o asociație infinită de spirite divine, devenite printr-o lungă evoluție perfecte și luând toate la un loc forma de sferă, cea mai desăvârșită formă din univers. Mai sînt alți dumnezei inferiori și subordonați Dumnezeului suprem, dar mai mari decît îngerii. Fiecare soare, sistem solar și planetă își are dumnezeul său, supus Dumnezeului suprem. În ceea ce privește atributele, Dumnezeu nu este atotștiutor, decît numai indirect, prin informațiile pe care le primește de la ceilalți dumnezei, pe calea undelor și pe care aceștia le-au primit de la spiritele cele mai desăvârșite (nu însă și cei planetari). Cu vremea, ei se vor uni cu Dumnezeul suprem, păstrîndu-și însă individualitatea. Dumnezeul central este Tatăl, cei solari sînt fiii, iar cei planetari sînt Sfintul Duh.

Există mai multe sfinte Treimi. Așa, de pildă, pe una o alcătuiesc Dumnezeul central, cel solar și cel planetar; aceasta este treimea centrală, superioară. Mai este apoi una solară, inferioară aceleia, iar alta planetară, inferioară celei solare. De altfel, toate forțele din lume lucrează treimic, căci forța treimică, pozitivă, negativă și neutră este înfîlînită peste tot. Dumnezeu este numai un arhitect, nicidecum un creator al lumii, căci lumea nu este creată din „nimic“, ci este făcută din ceva ce a existat mai dinainte și care, în ultima analiză, este aceeași cu Dumnezeu. Din acest „ceva“, Dumnezeu a format o materie vie – primul eter sau fluid din care au fost făcute toate cîte există în lume. Din acest eter a fost format mai întîi spiritul mineral, care a evoluat după aceea pe toate planetele universului; apoi spiritul plantar (flora) și după el spiritul animal (fauna), urmînd și aceasta, pe rînd, aceeași cale a evoluției. De asemenea din planetă în planetă și dintr-un sistem solar în alt sistem solar, s-a ajuns la formele cele mai perfecte de animal, devenind spirit uman. Aceeași evoluție o urmează și acesta, pînă cînd, în ultima treaptă, devine înger planetar. Ca înger planetar va evolua iarăși din planetă în planetă, după gradul fiecăreia, pînă cînd ajunge conducător

de planetă, apoi devine înger solar, iar după aceea devine conducător de sistem planetar și, în sfârșit, ajunge la ființa supremă.

Cu privire la *ideea de Dumnezeu*, trebuie să menționăm faptul important că, pentru spiritiști, Mîntuitorul Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci numai Profetul prin care s-a făcut a doua Revelație a Legii lui Dumnezeu, primul Profet fiind Moise, iar cea din urmă revelație fiind făcută prin spiritism. Iisus Hristos n-ar fi decît un inițiat sau chiar un medium spiritist. În orice caz, pentru spiritiști, Iisus Hristos este un om superior, neobișnuit, dar om. Mai mult chiar, spiritiștii, care îi acordă cu generozitate lui Iisus Hristos funcția și misiunea de medium, îl socotesc, ca pe orice medium, supus greșelii, „capabil să se înșele”.

După unii spiritiști, funcțiunea profetică a lui *Iisus Hristos* n-ar fi încetat, deoarece El revine pe pămînt ca Spirit. Noul Testament, revăzut și corelat de spirite și folosit în cultul spiritist din America începe cu următoarea declarație: „Eu, Iisus am apărut ca spirit în 1861, și afirm tare și declar solemn lumii că a început o nouă eră, o nouă economie, numită venirea lui Hristos”. Ea a început în 1847, adică, atunci cînd familia Fox ar fi trebuit să primească primele mesaje la Hydesville.

Fiecare spirit este înconjurat de o materie fluidă; spiritul mineral, de un fluid mineral, iar cel plantar și cel animal, de un perispirit. În timpul somnului, spiritul animal și la fel cel uman iese din corp și absoarbe din spațiu fluid planetar animal, respectiv uman, necesar perispiritului.

Spiritele evoluează prin reîncarnări și apoi prin evoluție spirituală, cum evoluează îngerii, pînă cînd vor ajunge dumnezei. Pe toate corpurile cerești există spirite, pe unele mai evolute, iar pe altele mai puțin evolute. Spiritele superioare se pot reîncarna între oameni, pentru a grăbi evoluția acestora.

Există patru universuri. Ele se învîrtesc în jurul sferei divine centrale, formînd în jurul ei o cruce. Sînt despărțite între ele printr-o materie fluidă. Ele sînt create de Dumnezeu din substanța preexistentă sau din el însuși. Dumnezeu creează și azi, nu însă direct, ci prin mijlocirea spiritelor superioare. Iar cînd creează suferă și el, pentru că nu există creație fără durere.

Există și *providență divină*, dar tot indirectă. Iisus Hristos este un spirit superior și este dumnezeul solar al nostru. La această treaptă a ajuns și el prin evoluție. S-a întrupat pe planeta noastră pentru a grăbi evoluția noastră. El se va întrupa și pe alte planete, ca și celelalte spirite ca el. Întruparea din cînd în cînd a acestora este obligatorie.

2. *Iisus Hristos nu a adus mîntuirea*, pentru că fiecare om trebuie să-și ispășească singur păcatele sale, după dreptate, sau după legea talionului. Dacă El ne-a învățat să iertăm, a făcut-o în favoarea victimei, pentru ca aceasta să nu mai caute într-o altă viață răzbunarea cuvenită. Învățătura lui Iisus Hristos a fost schimbată de ierarhie. De aceea Iisus Hristos a hotărît să-și descopere și să restabilească adevărul prin intermediari (medii) spiritiști. Acesta este rostul apariției spiritismului pe pămînt...

Cosmogonia spiritistă nu prezintă nici ea vreun interes deosebit. Potrivit acestei cosmogonii, lumea a fost creată de Dumnezeu. Ființele vii au apărut mai tîrziu, după ce pămîntul a ieșit din haos și elementele amestecate la început s-au rînduit. Mai departe, spiritiștii învață că, în afară de lumea văzută, Dumnezeu a creat și *spiritele*, care sînt ființe inteligente ale Creației. Ele populează universul, în afara lumii materiale. Deși sînt necorporale, spiritele nu sînt totuși imateriale, ci sînt făcute dintr-o materie foarte fină și atît de eteră, încît nu poate cădea sub simțuri. Spiritismul învață, de asemenea că, după gradul de perfecțiune la care au ajuns, spiritele fac parte din anumite ordine. Deși nelimitate ca număr, aceste ordine pot fi reduse la trei: acela al spiritelor pure, al celor mijlocii și al spiritelor imperfecte. Spiritele trebuie să se încorporeze și să treacă prin mai multe existențe succesive. Aici se acceptă teoria reîncarnărilor, de asemenea, în totală contradicție cu învățătura creștină. *Pluralitatea existențelor*, prin care se realizează treptat perfecțiunea morală, constituie un punct esențial al doctrinei spiritiste. Această învățătură rezumă atît doctrina, cît și morala spiritistă.

Lanțul acesta aproape nesfîrșit al existențelor succesive, prin care sufletul ajunge la purificarea din ce în ce mai deplină, nu este nicidecum o noutate adusă de spiritism, ci un împrumut din cugetarea indiană. Caracterul sincretist al spiritismului se vedește aici mai bine ca oriunde. Ideea vieților succesive apare în India încă de pe vremea Upanișadelor (vechi scrieri sfinte indiene), exercitînd o puternică influență asupra cugetării și religiei indiene de-a lungul veacurilor. Potrivit concepției indiene despre peregrinarea sufletului prin diferite vieți (samsara), nu oricine poate să ajungă într-o singură viață la un atît de înalt grad de perfecțiune încît să aibă parte de fericirea

„eliberării“, a cufundării definitive în Brahma sau Nirvana. Marea majoritate a oamenilor trebuie să treacă printr-un lung șir de vieți succesive, în care să se purifice neconținut, pentru ca și cele din urmă să se elibereze. Ideea vieților succesive se întâlnește de altfel și în orfismul grecesc și în alte religii. Antropologia creștină, bazată pe Revelația divină, nu cunoaște nimic despre pretinsul „perispirit“, care ar face tot felul de minunății în „ședințele spiritiste“. Și, dacă am admite faimosul lanț al vieților succesive, n-ar mai fi fost nevoie de calea mântuirii, responsabilitatea morală, judecata faptelor în viața viitoare și sancțiunea. Viața viitoare n-ar fi decît o „evoluție graduală“ spre un pretins cerc al fericirii, care s-ar afla la capătul extrem al îndepărtărilor, reîncarnării.

În privința „felului“ de viață pe care spiritele o duc în lumea de dincolo, spiritiștii ne dau tot felul de amănunte. Astfel, ei ne spun că spiritele, ca și oamenii, ar avea între ele simpatii și antipatii, grupîndu-se după afecțiunile lor, după preocupări și după gradul de perfecțiune la care au ajuns. Cînd un spirit nu simte nici un fel de atracție față de alt spirit, nimic nu îl obligă să intre în relație cu el. Se mulțumește să-l salute, îl întâlnește pe stradă și atîta tot. Pentru că într-adevăr spiritele știu că în lumea de dincolo există străzi și case, ba chiar și teatre, academii, temple etc., în care spiritele își continuă activitatea de pe pămînt, instruindu-se, ascultînd conferințele spiritelor mai avansate, discutînd etc. După relatările spiritiștilor, spiritul pictorului francez Courbet, șeful Școlii realiste de pictură, după ce s-a vindecat de viciul posturn al beției, a ajuns în lumea cealaltă „directorul“ unei academii de pictură de mare reputație.

Toate aceste idei spiritiste, considerate ca „revelări“ făcute de spirite, sînt atît de antiraționale și de ridicole, încît conving pe oricine că sînt plecate de la minți bolnave. Uneori aceste idei sînt expuse într-un stil prolix, confuz și fără sens, ca și delirul bieților mediumuri căzuți în transă. Însuși William Crookes citează cuvintele combative ale lui Faraday că: „mulți cîini ar putea ajunge la concluzii mai logice“ și le aplică raționamentelor lipsite de logică ale spiritiștilor.

„Revelația“ pe care o invocă spiritiștii nu este decît ecoul propriilor lor gînduri, preocupate de misterul vieții de dincolo. O paralelă între dogmele creștine și teoriile spiritiste nu se poate face. Un teolog apusean întreat ce crede despre spiritism și creștinism, a răspuns: „Dumnezeul nostru și spiritele din lumea de dincolo se contrazic; nu este, deci, între ei și noi, o împăcare posibilă.“

3. *Biserica (catolică) nu este infailibilă, zic spiritiștii*, a greșit de multe ori și nu poate să mîntuiască pe nimeni, prin taine sau altceva, mîntuirea făcîndu-se prin reîntrupări și evoluție. Duhul omului, creat de Dumnezeu, a trecut prin pietre, plante și animale, devenind duh uman, care apoi a trecut prin mai multe forme, pînă a ajuns la forma de om. Omul este compus din trei părți: trup, perispirit și spirit. Primele sînt învelișuri ale spiritului. Perispiritul este compus din două corpuri: unul astral și altul mental. Corpul fizic este din două părți; una fizică și alta eterică, – o copie a celei trupești și de aceea numită și „duhul eteric“, invizibil ochiului fizic, dar vizibil vederii astrale pe care o au unele persoane.

4. *Moartea este mutarea spiritului din trup*, împreună cu perispiritul. Odată despărțit de trup, spiritul este dus pînă acolo unde sînt și alte spirite la fel cu el din punct de vedere moral și intelectual. Ele pot comunica cu cei de pe pămînt și pot să-i influențeze. Unele sînt bune (îngerii păzitori), altele sînt rele (diavolii). După o anumită vreme, spiritul se reîncarnează spre a se purifica și evolua. *Reîncarnarea*, precum și locul, familia, starea, sexul și alte condiții asemănătoare ale reîncarnării sînt hotărîte de spiritele superioare (predestinație); tot de acestea sînt hotărîte și durata vieții și întîmplările din ea (destin), toate în conformitate cu faptele lui din viața dinainte, în scopul ispășirii și al evoluției lor.

După toate aceste concepții și practici sînt unii spiritiști care susțin totuși că spiritismul reprezintă cea mai „autentică“ doctrină a lui Iisus Hristos. În fond, însă, spiritismul nu este altceva, decît un amestec ciudat de budhism, deism, politeism, panteism, animism etc.

Spiritismul are și „precepte“ morale, prin care recomandă iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele.

5. *Cîteva practici spiritiste*. – Spiritiștii dau fenomenelor simple explicații supranaturale și că ar fi produse de spiritele celor morți.* Acesta este, de altfel, singurul lor „argument“ după cum comunicarea cu spiritele este singura lor „dogmă“ specifică. Faptul că s-au obținut mesaje, pe care

* A se vedea, pe larg, p. 402...

spiritiștii le socotesc ca venind din lumea de dincolo, nu este însă convingător. Identitatea spiritelor este însă imposibil de stabilit.

Banalitatea mesajelor scrise, ridicolul faptelor și atitudinilor atribuite spiritelor, contradicțiile flagrante cu ceea ce se știe despre oamenii ale căror spirite sînt evocate, acestea sînt, dimpotrivă, cele mai bune argumente pentru infirmarea concepției spiritiste. „Newton a uitat fizica, Apostolul Pavel face erezii, Napoleon nu mai pricepe nimic din politică și strategia militară; Eminescu scrie „versuri proaste“ după cum se exprima un cunoscător al spiritismului, iar mesajele pe care le posedăm sînt de cea mai dezolantă mediocritate și nu este deloc nevoie să locuiești în lumea cealaltă, pentru a fi capabil să le fabrici“.

O altă dovadă a falsității explicației spiritiste este faptul că „spiritiștii notorii“, care au făgăduit că după moarte vor da semne de viață, n-au mai răspuns. Nici Lambroso, nici Camille Flammarion, nici William James n-au mai „vizitat“ după moarte cercurile spiritiste, de care erau legați în timpul vieții.

Să vedem însă ce mărturisesc chiar unii dintre adepții cei mai de seamă ai spiritismului despre teoria că, faptele „neobișnuite“ care însoțesc mesajele din lumea cealaltă se datoresc spiritelor. În urma cercetărilor făcute asupra fenomenelor spiritiste, Crooks pe care specialiștii îl pun în fruntea listei adepților „celebri“ ai spiritismului, scrie; „Noi susținem că nu s-a probat încă decît într-un mod insuficient, că există un agent de direcție, altul decît inteligența mediului și că nu s-a dat nici un fel de probă, că acest agent ar fi spiritele morților“. După 24 de ani de la aceste experiențe într-un discurs ținut la Asociația britanică pentru dezvoltarea științelor, Crooks adăuga: „Dacă aș prezenta astăzi pentru prima oară aceste cercetări lumii științifice, aș alege un alt punct de vedere, diferit de cel pe care l-am ales odinioară... Este antiștiințific a chema în ajutor agenții misterioși, atunci cînd fiecare nou progres al științei ne demonstrează că vibrațiile eterului au energii și calități, cu totul îndestulătoare pentru a explica multe“.

De asemenea, profesorul *Charles Richet*, atît de mult citat de spiritiștii, fiind întrebare de un gazetar ce crede despre spiritism și despre fenomenele spiritiste, a răspuns; „Nu cred în nici un fenomen spiritist!, dimpotrivă, eu cred în cea mai mare parte a fenomenelor psihice!“ Ca argument suprem, trebuie citată mărturia celebrului mediu-spiritist *Daniel Dunglas Home*, care a lucrat cu William Crooks și care, pe patul de moarte, a spus; „În ceea ce mă privește n-am întîlnit niciodată spirite. M-am servit de ele, pentru a da practicilor mele o aparență de mister... Nu! Un mediu nu poate crede în spirite. Este chiar îndreptățit să nu le accepte“.

*

Care este explicația acestor fenomene, dintre care unele nu se pot contesta? O primă explicație, pe care o dă însuși Crooks este aceea a fraudei. Multe din fenomenele spiritiste sînt simple trucaje, scamatorii, făcute de practicanți foarte abili, care fac din aceasta o adevărată profesie. Numai așa se poate explica invocarea, cît ai bate din palme, a unor figuri ca Napoleon, Hanibal sau Iulius Caesar. „Vestala“ spiritistă Florence Cook a fost prinsă trișînd, iar un alt mediu, bine cunoscut, care făcea să apară spiritul lui Abdulah, a fost prins cu o adevărată trusă, din care făcea parte și barba falsă a tot atît de falsului Abdulah.

Faptul că fenomenele neobișnuite ale lor se produc numai în ședințele spiritiste, în care se află de față și un mediu, face ca bănuiala de fraudă sau scamatorie să fie justificată. Întunericul total sau parțial, considerat uneori ca necesar pentru buna reușită a ședinței, ca și interdicția de a se atinge aparițiile luminoase, justifică, cel puțin, pentru unele cazuri, această explicație. De altfel, unii medii au mărturisit uneori aceasta sau chiar au divulgat procedeele folosite de ei, pentru producerea faptelor aparent extraordinare. Cunoscutul mediu Daniel Home, citat de Crooks, a dat pe față, spre sfîrșitul carierei sale ca mediu spiritist, unele din artificiiile folosite de el pentru evocarea spiritelor. De asemenea, la Paris, procesul fotografului Buguet, care se specializase în „fotografierea“ spiritelor, a demonstrat excrocheria. Constrîns de tribunal, Buguet a mărturisit fraudă și a arătat și trucurile prin care izbutea să înșele buna credință a atîtor naivi. „Cutia cu spirite“ a lui Buguet a devenit, astfel, corpul delict care a vindecat de spiritism pe unii oameni mai cu judecată.

Tot Crooks spune că nu toți medii sînt șarlatani și nu toți asistenții imbecili. Se recurge la halucinație, la iluzia colectivă. Majoritatea fenomenelor spiritiste se produc în întuneric, fapt semnificativ. Apoi, liniștea profundă, atmosfera de mister, convingerea majorității asistenței de realitatea fenomenelor produse, starea de transă a mediului, toate acestea provoacă o tensiune nervoasă, căreia puțini îi pot rezista. Un spectator la o astfel de ședință spiritistă, care nici nu era

adept al spiritismului și nici nu a văzut fantoma pe care ceilalți asistenți au văzut-o, scrie: „Am făcut patru ani de război, am cunoscut adevărata frică, dar n-am încercat atunci această groază oribilă pe care mi-a dat-o necunoscutul“.

Tot așa, profesorul Lambroso, după ce a asistat la o ședință spiritistă, a spus unor prieteni: „Acum trebuie să plec de aici, pentru că simt că înnebunesc. Simt nevoia să-mi liniștesc sufletul“. Într-o astfel de atmosferă, în care oamenii cei mai sceptici și mai viguroși sufletește pierd întrucîtva controlul rațiunii, nu este de mirare că se pot produce cele mai ciudate fenomene.

Halucinațiile sînt deci posibile în ședințele obișnuite de spiritism. Se știe de altfel că, cei mai mulți „medium-uri sînt ființe dezechilibrate sufletește, majoritatea adeptilor sau a celor ce frecventează cercurile spiritiste fiind oameni care au trăit și au fost loviți de pierderea unei ființe iubite. Ei merg la aceste cercuri cu o dorință atît de arzătoare de a revedea, de a auzi sau de a simți într-un fel oarecare prezența acelei ființe iubite, încît nu este de mirare că izbutesc într-adevăr să o simtă. Cei mai mulți merg la ședințele spiritiste – și se pare că aceasta este o condiție a reușitei ședinței – cu convingerea fermă că vor vorbi cu un anumit spirit.

Se cunoaște de pildă cazul lui B. P. Hașdeu, care a încercat spiritismul, după moartea fiicei sale, Iulia; sau cazul savantului Oliver Lodge, profesor la universitatea din Birmingham, care a devenit adept al spiritismului, după ce a pierdut, în primul război mondial, pe cel mai mic copil al său, Raymond. Fizicianul francez Edouard Branly, care a asistat adesea la ședințe spiritiste, întrebând ce crede despre realitatea faptelor la care a fost martor, a răspuns: „Am văzut sau am crezut că văd, poți să-ți faci iluzii asupra unor fenomene pe care nu le poți reproduce în împrejurări identice“. Și, mai departe, același savant spune: „Sînt citat și eu din păcate ca unul care am constatat faptele!... În realitate eu nu am constatat nimic“.

De asemenea, în vremea mai nouă, savanta Marie Curie, care a asistat la cîteva ședințe spiritiste ale unor medii celebri, a declarat: „Eu nu cunosc absolut nimic din toate acestea“... Un fapt nu este științific, decît atunci cînd poți să-l urmărești – pe el sau pe alte fapte de aceeași natură – într-un laborator, cînd poți să-l provoci după voință și în chip sigur“.

Cele două explicații amintite, aceea a fraudei și a halucinației se pot aplica tuturor practicilor spiritiste. Cel mai adesea mediile refuză să reproducă de mai multe ori același fenomen, pentru ca el să nu poată fi observat. O experiență, încercată la Sorbona, unde trebuia să se producă un fenomen de materializare, nu a izbutit. S-au încercat cîteva congrese „demonstratoare“ (1968, 1975, 1980, 1985), dar totul s-a redus la tăcere și abțineri după întrunire și vor mai urma încă multe.

Una din aceste explicații științifice este aceea a hipnotismului sau a sugestiei. Mediul căzut în transă vorbește sau execută ceea ce i se dictează de către hipnotizor sau ceea ce i se sugerează inconștient de către asistență. Alteori fenomenul este invers; mediul izbutește să realizeze acea sugestie în masă, prin care își convinge spectatorii de realitatea celor mai absurde halucinații. Cît de puternică este sugestia se știe. La Institutul Salpêtrière, din Paris, s-a făcut următoarea experiență: s-a lipit un timbru poștal pe spatele unui bolnav hipnotizat spunîndu-i-se că i s-a pus ceva canceros. Locul acela s-a înroșit, s-a umflat, apoi a apărut un abces, care după aceea s-a deschis. O altă experiență a fost făcută cu un condamnat la moarte, căruia i s-a spus că i se vor tăia vinele în baie, deși condamnatului nu i s-a făcut decît o ușoară zgîrîietură la ceafă, în același timp, colorîndu-se treptat apa din baie cu un lichid roșu, puterea sugestiei a fost atît de mare, încît condamnatul a murit într-adevăr. În sfîrșit, o altă experiență, făcută tot la Salpêtrière în care o tină ră fată, complet neinstruită, a ținut, în stare de hipnoză prelegerea profesorului hipnotizor, a demonstrat că sugestia este posibilă, că ea poate fi provocată oricînd și că poate fi o explicație plauzibilă și pentru unele fenomene spiritiste.

Explicarea fenomenelor spiritiste cu ajutorul inconștientului este, de asemenea valabilă în foarte multe cazuri. Fără să dăm inconștientului importanța exagerată pe care i-a dat-o Freud și școala psihanalitică, trebuie să admitem totuși existența lui. Acest inconștient, care cuprinde tot ceea ce este inaccesibil evocării voluntare, se poate descărca, fie în somn, fie în stare de nevroză, fie în timpul unui delir. Apar atunci la suprafață sentimente, idei, deprinderi complet uitate, care par inexplicabile, ciudate, „supranaturale“. Se citează, de exemplu, cazul unei tinere femei, analfabetă, care în timpul unei febre puternice a început să vorbească în limbile latină, greacă și ebraică. În urma cercetării, care s-a făcut, s-a constatat că bolnava trăise, în copilărie, la un bătrîn pastor protestant, care avea obiceiul de a citi cu voce tare în aceste limbi, plimbîndu-se pe coridorul dintre bucătărie și salon. Deschizîndu-se cărțile acestuia, psihanalistii au constatat că bolnava reproducesese, în mod inconștient, fraze și pasaje din aceste cărți, auzite și uitate încă din copilărie,

dar rămase totuși în inconștientul ei. În același fel se pot explica ușor aproape toate cazurile de vorbire sau scriere în limbi necunoscute, ale unor medii spiritiști, sau mai ales cazurile de dedublare a personalității, când un bolnav trăiește alternativ viața a două personalități distincte.

În ceea ce privește „zgomotele misterioase“ care se aud în timpul ședințelor spiritiste, s-a demonstrat de unii medici, încă de la apariția spiritismului modern, că ele se pot datora unor contracțiuni rapide ale unor mușchi. Un medic a arătat și a executat astfel de mișcări, care provocau zgomote regulate și succesive.

În ceea ce privește glasurile misterioase care se aud în ședințele spiritiste, în afară grosolanelor înșelăciuni sau de halucinații, se pot datora faptului că mediul sau unul din asistenți ar putea fi un ventriloc. „Vorbitorii“ din stomac pot produce fără să deschidă gura sunete articulate sau nearticulate care ies prin gâtul lor.

O plauzibilă explicație constă în aceea că sînt fenomene anormale, cazuri de patologie ereditară, mintală etc. După părerea medicilor și a cercetătorilor, care s-au ocupat de psihologia patologică, transele mediilor nu sînt altceva decît stări de somnambulism sau semi-somnambulism, stări auto-hipnotice, în care „mediul“ copiază inconștient, fie personaje istorice, fie pure fantezii. În această stare, foarte asemănătoare cu crizele de epilepsie sau isterie, mediul crede și convinge pe ceilalți că este pătruns de un spirit străin, de sufletul unui mort, care prin el serie, vorbește, se mișcă.

În stările de transă spiritistă, de somnambulism sau de semisomnambulism, bolnavul ia, în timpul crizei, înfățișare nouă. Trăsăturile feței se schimbă, glasul capătă alt timbru și altă intonație, bolnavul acționează cu totul diferit de felul său obișnuit de a fi, jucînd perfect rolul personajului pe care îl reprezintă, Napoleon, Maria Antoaneta, un fachir indian sau chiar un „locuitor“ al planetei Marte.

De cele mai multe ori, bolnavul capătă o forță fizică extraordinară – ca și nebunul furios, de altfel, căruia cîțiva oameni normali nu-i pot rezista. În acest fel, nu mai este de mirare că un mediu spiritist, căzut în transă, „scrie“ ca Eminescu, încearcă să-și „gîtuiască“ spectatorii ca Nero, își trage o șuviță de păr pe frunte și ține degetul la butonieră ca Napoleon sau izbutește să miște cu ușurință greutăți foarte mari. Ca toți somnambunii, care nu își amintesc nimic din ceea ce au făcut, tot așa și mediile spiritiste își joacă acest rol în mod cu totul inconștient. Ceea ce este însă în afară de orice îndoială este faptul că pretenziile revelației ale spiritelor, prin mijlocirea mediului, nu sînt altceva decît crize psihice.

În sfîrșit, practica spiritistă dovedește îmbolnăvirea psihică a acelor care s-au rupt de Biserica primară și Tainele ei sfințitoare. Au renunțat la adorare și cinstire și au creat o mitologie nouă și un cult al reîncarnării, al negării răscumpărării prin Iisus Hristos.

Care este atitudinea Bisericii Ortodoxe și ce trebuie să știe credincioșii noștri, pentru a se feri de capcana spiritistă. Biserica Ortodoxă nu a procedat la o condamnare publică a spiritismului, cum a făcut Biserica Romano-Catolică, deoarece printre credincioșii ei practica spiritistă a fost izolată. Descoperirea lui Dumnezeu în Biblie și Tradiție este clară.

1. *Sfînta Scriptură.* – Revelația biblică, atît a Vechiului Testament, cît și a Noului Testament, interzice categoric toate practicile spiritiste. Spiritiștii confundă activitățile îngerilor și sfinților în cadrul Promiei dumnezeiești, cu invocările necromante.

2. De asemenea, *Sfînta Tradiție*, consideră atît necromanția cît și reîncarnarea ca fiind aberații pornite din suflete răvășite și minți bolnave.

a) *Sfinții părinți* s-au ocupat, în scrierile lor și de rătăcirea pretensei comunicări cu spiritele morților, deși practica aceasta pare să fi fost puțin răspîndită în timpul lor. Printre alții, Sfîntul Ioan Gură de Aur, de pildă, în omiliile sale despre Lazăr, caută să explice pentru ce morții nu se arată celor vii. „Nu căutați, spune el, să aflați din gura morților adevăruri pe care Scripturile ni le oferă în toate zilele, cu mai multă limpezime. Dacă Dumnezeu ar fi socotit folositor ca morții să se arate vii, n-ar fi împiedicat acest lucru, El, care are grijă de noi. Dar trebuie notat că dacă aceste apariții ar fi fost frecvente, nu s-ar mai fi ținut seama de ele. Mai ales cu ajutorul lor, diavolul și-ar fi strecurat ispitele sale. Nimic nu este mai ușor pentru el, decît să evoce fantome sau să pună pe cineva să se facă mort și apoi să-și bată joc de credulitatea mulțimii, printr-o înviere simulată. Dacă, uneori, simple visuri, în care unii cred că aud glasul morților dau loc la atîtea înșelătorii, falsități, perversiuni, ce s-ar întîmpla dacă morții ar reveni, în mod obișnuit printre cei vii și dacă oamenii ar trăi cu acest gînd? Ce teren pentru vicleniile duhului rău! Nu se complăce el în toate prefăcătoriile? Știind aceasta, Dumnezeu a tăiat scurt viclenia lui și, din

dragoste pentru noi, El n-a îngăduit ca cineva să revină din lumea cealaltă pe acest pământ, pentru a învăța pe cei vii despre lucrurile din viața cealaltă“...

Să cităm un exemplu din Apus, *Fericitul Augustin* nu socotește ca absolut imposibile legăturile dintre cei vii și-cei morți. Mai mult chiar, el crede că realitatea unor astfel de comunicări nu se poate contesta, dar că ele sînt cu totul excepționale. Dacă unii sfinți s-au arătat cîteodată celor vii pentru a-i vindeca de o boală sau pentru a-i ajuta într-un fel sau altul, această nu înseamnă că orice mort se poate amesteca în viața celor vii. „Aceasta, arată Fericitul Augustin, aparține ordinii excepționale, ordinii miraculoase. Să spunem mai curînd că, dacă puterea divină acordă o astfel de intervenție martirilor, aceasta înseamnă că morții n-au în chip natural o astfel de facultate. Și apoi, Dumnezeu în acest caz, n-ar interveni prin mijlocirea îngerilor“. În sprijinul acestei informații, Fericitul Părinte aduce cel mai omenesc, cel mai duios și mai convingător argument: „Dacă ar fi adevărat că sufletele morților se interesează de treburile celor vii și dacă ele însele ar apărea în vis, duioasa mea mamă – pentru a nu vorbi decît cu mine, nu m-ar părăsi niciodată în timpul somnului meu, ea care m-a urmat în viața ei, și pe uscat și pe mare. Departe de mine că o viață fericită o va fi făcut crudă pînă într-atît, încît să nu vină să mîngîie tristețea fiului ei, cînd vreo suferință îi strînge inima; fiul său, pe care la iubit atît de mult și pe care n-a vrut niciodată să-l vadă întristat“.

Într-adevăr, de ce la ședințele din saloanele spiritiste nu apar spiritele morților apropiați ai celor prezenți? De ce apar de obicei spirite fără identitate precisă, anonime sau ale unor oameni celebri, morți de sute sau de mii de ani? Ce nevoie au spiritiștii moderni de spiritul lui Nero sau al Cleopatrei, de Iuliu Cezar sau de Napoleon, care, uitînd că au purtat toga romană sau faimoasa redingotă cenușie, se pricep să deznoade pe întuneric o cravată stil secolul XX? De ce nu se prezintă în aceste ședințe spiritele marilor creatori și adepți ai acestor credințe? William Crooks, Allan Kardec sau Camille Flammarion, care au făgăduit prietenilor lor să le trimită vești din lumea cealaltă și care de mai bine de o jumătate de secol și-au uitat promisiunea.

Concepția despre existența „perispiritului“ și despre reîncarnare, despre o viață viitoare în care spiritele au aproape toate nevoile vieții pămîntești, lipsa totală a învățaturii despre rai și despre iad, precum și o mulțime de alte idei spiritiste dovedesc un panteism naiv.

De multe ori invocă texte scripturistice în scopuri prozelitiste, dîndu-le alt sens.

3. În afară de acestea, *primejdiile asupra sufletului* ale spiritismului sînt tot atît de mari. Cu toată falsitatea lor, comunicările spiritelor au dus, în repetate rînduri, la cele mai grele și grave urmări. Somnul hipnotic în care cad unii medii spiritiști și starea de transă în general, repetată neconținut, duc la stări de nevroză mai simplă, de neurastenii, pînă la cele mai grave forme de alienație mintală. Este lucru știut, că cea mai mare parte dintre medii celebri au murit nebuni sau atinși de grave și irecuperabile tulburări nervoase.

Aceeași primejdie amenință și pe cei ce asistă la ședințele spiritiste și dintre care mulți au sîrșit în același fel.

La clinicile de specialitate din Paris, există o anumită secție de boală nervoasă numită „delir spiritist“, ceea ce arată seriozitatea și gravitatea acestei situații. Iată ce spune un fost mediu despre consecințele oribile ale practicilor spiritiste: „Am fost mediu timp de opt ani. În acest timp, sănătatea mea morală și sufletească s-a resimțit îngrozitor. Nu mi-am redobîndit sănătatea, decît după ce am părăsit spiritismul. Astăzi aș prefera să am holeră, în casă, decît să mai fiu mediu spiritist. În tot timpul acestor opt ani, influența satanică a spiritismului m-a lipsit complet de rațiune... pînă într-atît, încît, împins de dorința de sinucidere mi-am tăiat brațul în patru locuri și n-am putut fi salvat decît prin eforturi supra omeneste“.

Nu numai la Paris, ci și la Londra, New York, Moscova și la București (Spitalul nr. 9), fenomenele morbide ale spiritismului sînt tratate ca atare.

În fața acestei situații, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe trebuie să știe că spiritismul, sub forma în care este cunoscut și practicat astăzi, nu are nimic original. El nu este decît o reeditare a superstițiilor vechi, o continuare a animismului primitiv, sau a magiei, a șamanismului și a vrăjitoriei, de aceea am și insistat asupra practicilor spiritiste. Este curios, dar adevărat, mulți deservenți (canonici, pastori, presbiteri, profeți „aleși“) ai confesiunilor și denominațiilor creștine, precum și sectelor neoprotestante și grupărilor religioase, practică în cult *forme de spiritism!*

Departe de a fi o nouă revelație sau, cum se pretinde adesea, o întoarcere la creștinismul primitiv, spiritismul este o curioasă anomalie istorică. El reprezintă în sec. XIX și XX, secolele științei, tehnicii și civilizației, o absurdă întoarcere la primitivism. În același timp, în plin creștinism,

spiritismul încearcă să reînvieze păgânismul și idolatria cultică. De aceea, știința și Biserica trebuie să lupte, cu puteri unite, împotriva acestei pseudoștiințe și pseudoreligie.*

*

Nu este exclusă legătura celor vii cu cei morți și invers:

a) Manifestările celor morți față de cei vii sînt posibile, după Sfînta Scriptură și după Sfinții Părinți, dar sînt cazuri extraordinare, care poartă toate semnele adevăratelor minuni. Comunicări obișnuite cu spiritele nu există însă și nu pot să existe. Posibilitatea lor este exclusă și de bunul simț și de rațiune și de revelație.

b) Ceea ce adepții spiritismului consideră drept fenomene neobișnuite, care demonstrează realitatea comunicărilor cu spiritele, sînt de fapt niște înșelătorii grosolane, fie halucinații, fie manifestări bolnăvicioase ale unor schizofrenici paranoici etc. așa cum s-a subliniat. Alteori, aceste fenomene se datoresc unor mecanisme psihice încă insuficient cercetate. Reproducerea lor în alte împrejurări și situații decît ședințele spiritiste demonstrează îndeajuns acest lucru. În sfîrșit, fenomenele ieșite din comun nu trebuie să ne tulbure, acestea pot să fie lucrări satanice. De asemenea, aspectul dezgustător al mediilor în timpul transei și consecințele funeste de ordin moral, fizic sau sufleteesc ale spiritismului sînt suficiente argumente ale lucrării vrăjmașului și tulburării sufletești.

c) Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de spiritism nu poate fi decît aceea a unei totale condamnări, a unei interziceri absolute de a se practica. Concepția absurdă a spiritismului plină de erori, de confuzii, naivități și contradicții, trebuie cunoscută și combătută de Biserică.

d) Deoarece spiritismul influențează persoane care au suferit pierderea vreunei ființe iubite: soția, copilul, mama etc., trebuie ca slujitorii sfințelor noastre biserici din localitățile în care este bănuială că există practicieni spiritiști să lămurească pe credincioși și să dea asistență creștină specială acelorora dintre ei, care au suferit pierderi grele în familie. Acești oameni, ca și toți cei care, din pricina tulburărilor sufletești, aleargă la sfaturile și practicile oculte, trebuie tratați cu multă grijă, pricepere și iubire creștină, deoarece pierderea sufletelor lor va atîrna greu cîndva în balanța cu care se va judeca vrednicia preoțească a slujitorilor sfințelor noastre altare și a credincioșilor care au stat nepăsători.

e) Combaterea spiritismului și a ocultismului în general reprezintă o operă de însănătoșire morală mult folositoare deoarece unii oameni care și-au pierdut bușola sufletească și își mai chinuiesc încă trupul și consumă energia în camerele obscure ale ședințelor spiritiste pot fi redați vieții active, liniștiți și întremați sufletește.

f) Credincioșii ispitiți de practici spiritiste, aceștia fiind credincioși nativi pînă la un moment, trebuie tratați cu multă atenție și catehizați într-un mod cu totul aparte, explicîndu-li-se adevărul

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE:

1. *Mișcarea spiritistă*: B. P. Hașdeu *Sic cogito* etc.; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 70-77; Ev. Manțunea, *op. cit.*, p. 112-115; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 64-69; Ilie Cleopa, *op. cit.*, Vorbirea cu morții (Necromanția sau spiritismul), p. 243-254; T. M. Popescu, *Privire istorică, passim*; F. Buriceanu, *Misterele sufletului omenesc*, Spiritism și metafizică, București, 1934; Gh. Butnariu, *Lipsa de temeinicie a spiritismului*, în „ST”, V (1953) nr. 5-6, p. 318-329; W. Crookes, *Recherches sur les phénomènes du spiritualisme*, trad. Paris, 1923; Léon Denis, *Christianisme et spiritisme*, Paris, 1920; Allan Kardec, *Le ciel et l'enfer ou la justice divine selon le spiritisme*, Paris, 1927; Roger Glardou, *Le spiritisme en face de l'histoire, de la science, de la religion*, Lausanne, 1936; G. Gologan, *Spiritismul și minunile Mintuitorului*, București, 1939; Anca Manolache, *Cunoașterea ocultă - falsificarea cunoașterii adevărului*, în „ST”, V (1953), nr. 3-4, p. 174-188; I. Petreună, *Spiritismul*, Timișoara, 1945; Louis Powels, *Dictionnaire des sociétés, en Occident-Culture*, Art. Loisirs, Paris, 1971; Lucien Rourre, *Le spiritisme d'aujourd'hui et d'hier*, III-ème, Paris, 1923; V. Suciuc, *Hipnotism și spiritism*, Blaj, 1906; N. Al. Ștefănescu, *Adevărul și științele secrete*, București 1428; Em. Vasilescu, *Spiritismul, o primejdie religioasă morală și socială*, în „ST”, V (1953), nr. 7-8, p. 454-470;

GBT, în „BOR” 5-6/974, p. 795; DER, vol. IV p. 474 ; ESL, p. 75, 265-266, 417; NCE, vol. 13, p. 576.

credinței, fiindcă prin întruparea, răstignirea, răscumpărarea, învierea și înălțarea Mântuitorului Hristos ni s-a dat tot ceea ce este necesar obținerii vieții celei de veci.*

II. TEZOFOIA ȘI CARACTERUL SINCRETIST AL ACESTEIA

Ca orice doctrină în evoluție, ca orice practică ocultă – în numele sau pe seama religiei, spiritismul a dat naștere la noi curente și direcții provenite fie din exagerări, fie din contestări. Și rezultatul unor asemenea exagerări este și teozofia sau cunoașterea „desăvârșită” a înțelepciunii divine. Dacă spiritismul a angajat în susținerea lui practici și mijloace empirice, teozofia sau spiritismul „suprem” recurge la invocarea spiritelor și folosește „cugetarea” în explicarea legăturii „reale” între om și Dumnezeu, între muritorii-pământului și între viețuitorii cerești.

Spiritismul s-a organizat în Lumea nouă, teozofia s-a desfășurat în Lumea veche. Practicile spiritiste „satisfac” mulțimea, teozofia mîngie pe cei ajunși „superiori”, la iluminare, pe cei culti și cunoscători ai înțelepciunii celei dumnezeiești, pe cei „puri”.

Spiritismul este naiv, teozofia se consideră suprema înțelepciune, gnoza modernă etc. și religia cea adevărată a viitorului, lipsită de ceremonii inhibante. Fără teozofie, spun liderii ei, omul modern nu poate înțelege nimic. Curentul teozofic este un apogeu al sincretismului religios. Numirea îi vine de la cuvintele Dumnezeu (Θεός) și înțelepciune (σοφία) adică *înțelepciunea divină*. Termenul se găsește folosit și de către filosoful egiptean Pat-Aman care a trăit în primii ani ai Dinastiei Ptolemeilor (sec. III î. Hr.).

Ca toate sistemele sincretiste, ca orice panteism religios, teozofia își are originea în Orient, în vechea cugetare indiană permanent căutătoare de divinitate, de iluminare pe calea naturii. Nu-i nimic rău în căutare, dar este grav cînd se înlocuiesc datele Revelației cu încercări de mistificare ale acesteia. Or, teozofia așa cum vom vedea este o asemenea aberație care a chinuit Europa după perioada „budomahiei”.

Desigur, Biserica Ortodoxă nu se amestecă în „prefacerile” spirituale ale vreunui sistem filozofic, fiindcă învățătura ei nu este nici de la oameni (Fapte V, 38–39), nici prin înțelepciune omenească (I Cor. II, 5), ci de la Iisus Hristos, care este Calea, Adevărul și Viața (Ioan XIV, 6). Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească a fost și trebuie să rămână „Stîlpul și temeliea adevărului” (I Tim. III, 15). Așa ne explicăm nu numai cunoașterea lui Dumnezeu (Ioan XVII, 20) ci și faptul neclintirii în credință; cu noi este Dumnezeu (Emanuel, Isaia VII, 14).

Or, Biserica este îndatorată să răspundă atunci cînd sisteme filozofice de nuanță mistică nu numai că își însușesc unele învățături creștine, dar le falsifică, dovedind prin aceasta „găsirea” adevărului și pretinzîndu-se originale.

Teozofia are pretenția refacerii unității Bisericii prin declararea „adevărului” universal pe baza sincretismului, așa cum „unitatea” în Hristos „s-a căutat” prin panellenism, panlatinism, panslavism, panconfesionalism, de s-a ajuns la atîtea „pene” la vehiculul ecleziastic al zilelor noastre. Or, „repararea”, refacerea și îndreptarea nu pot avea loc decît în Biserica cea una, sfîntă, apostolească și sobornicească.

1. Teozofia se pretinde „copilul minune” al împăcării religiei cu știința modernă, care încă, din pîntecele mamei sale, sincretismul oriental, a trîmbițat unirea. Și „bogorodîța” acestui sistem a fost sora Hellen Blavatsky, sau *Elena Blavatskaia* (1831–1896). Născută înainte de începutul secolului nostru, educată în familii bogate, lipsită de dureri și neazuri „spiritiste”, cultivată în Apus, unde își cheltuia toată agonisita miilor de robi de pe moșiile tatălui său, Elena s-a căsătorit. La puțin timp, aventuriera a părăsit soțul plecat în Asia Mică și a intrat în legătură cu Pamlos Metaman, recunoscut magician. Elena pleacă apoi la Londra (1851) și aici întâlnește iarăși pe Metaman cu care practică spiritismul. Se reîntoarce în Rusia (1863), căutînd a impune practica spiritistă, dar rezultatele sînt slabe, doar ceva victime prin Caucaz. Merge în Italia, „căutînd” duhurile cezarilor, fiind alături de Garibaldi (1866), dorînd să-l cîștige la spiritism, intră într-un ordin carbonarist, dar este grav rănită și adusă la Paris. Se reface și intră în legătură cu „misterele”

*A se cerceta și p. 401.

Parisului unde mișunau magicieni din toată lumea și unde saloanele Franței erau bîntuite de femei scăpătate, pline de patimi și putrede de bani. Elena se face cunoscută repede, practică, „magia“ și strînge o avere frumoasă din veniturile în aur, argînt și bijuterii de la îndrăgostitele fără succes ale celebrelor castele de pe Valea Loarei și aiurea, cărora le „prevestea“ viitorul.

În 1870, pleacă la Cairo, dorind a se desăvîrși în arta hipnotizării; se pare că n-a reușit din cauza nervilor ei slăbiți și chinurilor halucinante. Unii cred că era chiar somnambulă. Totuși, continuă practica spiritistă, chemînd „duhul“ faraonilor. Vine aici și Metaman care reușea s-o hipnotizeze, trezind curiozitatea privitorilor. Sînt prinși în acest cerc soții Colomb și deschid faimosul „Club al miracolelor“. Fiind demascați ca escroci, guvernul egiptean arestează pe Metaman și soții Colomb, iar Elena este expulzată. Vine din nou la Paris, își însușise cîteva limbi străine, ceea ce impresiona pe oricine. Dar visul ei era America. La Paris, cunoaște pe colonelul american *Samuel H. Olcott* și pleacă împreună în SUA. Aici, intră în legătură cu organizația spiritistă din New York. Samuel, un descendent din vechi familii cabaliste, cu Elena – o exaltată mistică de nuanță rusească – se alătură, unei asociații secrete: „Hermetic Brotherhood of Luxor“. Olcott recunoaște frumusețea divină a Elenei și se logodește, apoi copleșit de bogăție, cu toate apucăturile isterice, se căsătorește cu ea. Început bun, colonelul părăsește armata – marina – și cu „soția“ sa Elena „dovedește“ netemeinicia spiritismului și înființează o nouă grupare numită „Societatea teosofică“ (17 noiembrie 1875), la îndemnul bogătașului Henry Newton.

Toți spiritiștii și mediumii nesatisfăcuți, toți chinuți de spiritele de noapte și de zi, din „cer“ sau de pe pămînt devin membri ai societății. În același timp, veniturile cresc considerabil, pelerinajele în India devin o modă teozofică, contactele cu misterele Orientului întăresc autoritatea societății. Soții Olcott ajung „profetii mișcării spiritiste celei verificate“. Sînt expulzați din America și intră în legătură cu societatea indiană, „Arya Samaj“. Demascați, pleacă în Tibet și apoi revin în India. Soții Olcott, în India, convertesc la teozofie pe baronul de Palma. Acesta, în curînd, decedează și toată averea sa rămîne societății. Mulți adepți din Rusia caută pe învățătoarea înțeleaptă a veacului, Elena. Ea formulase cîteva precepte teozofice inspirate de vechile erezii bogomile și rascolnice modelate de concepții sofianice, niște erezii moderne, antitrinitare.

Blavatskaia nu are moștenitori. Chinuită de o boală cronică, se pare cancer, moare (1896). „Nemîngîiatul“ soț, Samuel, rămîne lider al societății cu o avere uriașă. Părăsește definitiv America și se mută într-un castel primit în India, lîngă fluviul Adyar (1882). Într-un cadru natural copleșitor și cu inventar de cercetare impresionant, peste 12.000 de manuscrise orientale și peste 15.000 tablite de lut de milenii pe care erau încrustate precepte religioase nedescifrate pînă astăzi. De asemenea, Olcott achiziționează manuscrise și cărți inestimabile din toate domeniile făcînd din castel un adevărat focar de cultură pe care colonelul îl dorea în haină teozofică. În același timp, editează ziare și reviste în cîteva limbi de circulație pentru difuzarea concepțiilor teozofice.

2. Europa este bînduită de noul curent. Slujbași ai unor confesiuni creștine și denominații religioase sînt atrași de mirajul teozofic. Mulți pleacă în Orient, cum este și cazul *Annei Bessant*, fostă soție de canonic anglican. După moartea Elenei Blavatskaia locul este luat de Annie Bessant. Aceasta cunoscuse pe colonel în porturile engleze și vizitase în New York familia Olcott, de aceea s-a hotărît să părăsească Marea Britanie și pe canonicul anglican, să mîngîie durerea văduvitului soț și să contribuie la răspîndirea teozofiei.

Dar nu numai că a contribuit, după moartea neașteptată a prințului teozofilor, Samue (1907), Annie Bessant preia conducerea societății. Dorința ei era să europeanizeze societatea și să introducă pe bătrînul continent al civilizației noastre, teozofia, sau „religia“ timpului. Succesul n-a fost deplin, dar mulți adepți ai sectelor și mișcărilor spiritiste au îmbrățișat teozofia.

3. Însă, cel care a dat originalitate și în același timp a pregătit nașterea a puzderii de concepții teozofice, a fost *Krishnamurti*, poet și eseist indian, cel care a preluat conducerea societății după decesul Annei Bessant. De fapt, aceasta a numit „Alcaone“, (maestru), pe Krishnamurti, mesia indian.

Krishnamurti a răspîndit teozofia pe toate continentele. A conferențiat între cele două războaie mondiale, aproape la toate universitățile lumii. Deosebit de dotat, cunoscător al cîtorva limbi, dublat de oratorie, atlet și plăcut la chip, el a reușit o adevărată încununare a mișcării. A conferențiat și la noi în țară mai ales la Iași în 1930. Poeziile și eseurile sale, cugetările, au fost publicate și în limba română și conțin, pe lîngă unele idei teozofice, imagini din cultura și „secretele“ Indiei.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, teozofia a ajuns la o apreciabilă răspândire în toată lumea, organizându-se diferite societăți.

În preajma celui de al II-lea război mondial, cele mai mari societăți existau în Germania.

După cel de al doilea război, adepții teozofiei au tăcut, odată cu înlocuirea mediului favorabil manifestării de neliniște sufletească și instabilitate confesională. Societățile teozofice ale zilelor noastre în SUA, în Europa Apuseană s-au transformat în organizații teroriste și neofasciste renăscând vechile concepții spiritiste. Mulți adepți teozofi au trecut la antropozofie, iar alții au revenit la practici oculte spiritiste.

Deci prin teozofie se înțelege acea mișcare de nuanță spiritistă care susține ideea unei preținse cunoașteri nemijlocite a „esenței lui Dumnezeu“, cu ajutorul unei „iluminări“, a unei intuiții mistice. Teozofii pretind adesea că aplică această cunoaștere la descifrarea tainelor naturii.

La unii adepți din epoca Renașterii (sic!, de exemplu, la Paracelsus, sau la Van Helmont), arată specialiștii teozofi, ideile „teologice“ se îmbină cu „cercetarea“ experimentală. Înainte de cristalizarea doctrinei teozofice de către E. Blavatskaia, au fost și alți reprezentanți: Valentin Weigel, J. Bohme (secolul XVI–XVII), adeptul advent E. Swedenborg, G. De Saint Martin (secolul XVIII) etc.

Cîteva puncte „originale“ ale doctrinei teozofice, după catehismul Secretul doctrinei, de E. P. Blavatskaia:

Doctrina:

1. *Dumnezeu există, dar nu-i transcendent, ci imanent, în natură. Iată, de la început, panteismul!*

2. *Iisus Hristos n-a fost Fiul lui Dumnezeu, și nici răscumpărătorul lumii, ci un simplu om, o pildă de perfecțiune. Iată reînvierea arianismului și nestorianismului modern!*

3. *Fiecare epocă istorică își are „mîntuitorul“ ei: Buda, apoi Hristos, iar acum, în „secolul culturii“ Krîșnamurti, profetul, mesia al omului modern. Pe cînd altul?*

4. *Îngeri și diavoli nu există, patimile sînt demonii din noi... Se vede negarea activității și existenței lui Dumnezeu prin crearea lumii nevăzute.*

5. *Se înlătură dogmele și autoritatea bisericească; fiecare religie este adevărată, iar teozofia este perfecțiunea religiei. – Totalitatea ereziilor și sincretismul puse în locul Sfintei Tradiții.*

6. *Sufletul există din natură, nu-i creat de Dumnezeu fiindcă și Dumnezeu este în natură. Sufletul omului are două stări: una pasivă (tamas) și alta activă prin decădere în poște și patimi (ragia). După moartea trupului, sufletul se reîncarnează de mai multe ori pînă la desăvîrșire, pînă ajunge egal cu Dumnezeu, la Dumnezeu.*

Moartea naturală este necesară. Decesul fizic nu este altceva decît „trecerea“ sufletului dintr-un corp în altul. Prin repetate reîntrupări, sufletul trece într-un corp astral, apoi mineral, devine eteric, dispare sexul. Însăși natura (fauna, flora, astrele) evoluează numai spre bine.

Omul este un animal superior, social, dar și celelalte animale au suflet, deci nu trebuie ucise, ci unele adorate (vaca, calul, pisica, leul, capra etc.). Pentru aceasta este interzis consumul de carne. Se pot ușor sesiza influențele budiste, maniheice, saduiceice, nihiliste.

7. *Scopul ultim al vieții este Ființa universală, care nu este o realitate, este vis sau imaginație, poezie sau literatură. Pentru aceasta trebuie să existe și trebuie apărată și protejată. Această concepție a trecut din teozofie în existențialismul contemporan (de diferite nuanțe).*

8. *Lumea este plină de activități, fapte, idei, realizări (karma), dar și durere, neplăcere, disperare etc. Lumea este o înșiruire de situații, totul condiționat de la Dumnezeu, nu vine nimic direct.*

9. *Cosmosul este într-o continuă și permanentă transformare. Mai există o lume astrală în care vom ajunge și noi. Ea cuprinde laolaltă locuitori, animale și alte ființe. Sufletul merge acolo ca spirit.*

O eshatologie ce produce ilaritate, o imaginație puerilă!

10. *Nu există iad și nici munci veșnice. Mîntuirea este evoluția sufletului pînă va ajunge în nirvana. Suferințele sufletului întrupat reprezintă iadul. Pe cînd în nirvana, toți sînt una. Concepție budistă îmbrăcată și cu filozofia idealistă pentru a înlătura faptele bune, harul, ca început al mîntuirii și a oferi omului deznădejde, pesimism.*

Mai au și alte învățături luate din diferite sisteme de gîndire și concepții religioase de mult dispărute.

Așa cum se vede, teozofia este o concepție sincretistă, ce tulbură sufletul și-l izolează pe om de comunitate. Totuși, teozofii zilelor noastre au părăsit sistemul de caste, s-au unit cu „paria“ în perspectiva formării unei „Înfrățiri universale“, fără deosebire de rasă, limbă, credință. Acesta este singurul gând bun din tot sistemul. Dar, dacă nu stă la baza acestei concepții adevărul și sinceritatea, totul se năruie.

Limbajul tehnic și ideile fundamentale ale teozofilor provin, după ei, din vechile secrete ale Cabalei, care s-ar fi transmis oral, întregi și neschimbate. Nu numai „secretele“, ci și mijloacele, magia și astrologia, ar fi fost lăsate moștenire sofianicilor teozofi. Teozofia este impregnată atât cu erezii de toate nuanțele, cât și de concepții nocive despre viață și lume.

Cum ar putea un teozof să fie credincios al Bisericii, când el nu numai că înlătură Revelația lui Dumnezeu, ci își aprinde cugetul bolnav cu iluzii că ar fi „revelator“ și chiar „divinitate“, de aceeași ființă cu Ziditorul?! *

În *concluzie*, teozofia este o sectă constând într-o totalitate de erezii, o concepție periculoasă pentru conștiința umană; nu are nimic comun cu creștinismul și cu răscumpărarea făcută de Mântuitorul Hristos pe Golgota.

Teozofia are la bază vechi ideii maniheice, practici astrologice, un panteism deghizat și o morală deformată cuprinsă de egoism, pasivitate și indiferență. Cu mare abilitate, Blavatskaia a imprimat sistemului teozofic o culoare bogomilă, folosind o serie de concepții de la rascolnici și de la alte secte mistice din vechea Rusie, nelipsind nici nuanța sofianică în mare cinste în unele cercuri teologice.

Și mai grav, deși pentru unii ispititoare, iar pentru alții motiv de a combate „teologia“, teozofia este o încercare nereușită de a împăca știința, filozofia și religia într-un sistem „sigur, adevărat și etern“. Frumos! Or, această împăcare spun teozofii trebuie făcută în „lumina“ „învățăturii“ nirvanei cu scopul înfrățirii universale a oamenilor... Și când ne gândim câți robi, flămânzi, goi, bolnavi își trăiau calvarul pe latifundiile prințesei Blavatskaia sau lângă zidurile și porțile luxosului castel „Adyar“ SH (Samuel-Hellen) din India secretă... Adepți mai rezervați ai teozofiei au fost: filozoful indian – de la vârsta de 13 ani – Jawaharal Nehru, ajuns președinte al Indiei, de care fac mare caz teozofii și însăși Indira Gandhi, fiica lui Nehru, ajunsă premier al Indiei în două rânduri și asasinată mișelește (1985), vor urma și alte asasinat pentru „nirvana“.

Așa cum am spus la început teozofia a pătruns în cercuri aristocrate, lipsite de griji, străine de muncă, într-o societate de consum, precum și în cercuri de scriitori și poeți căutători de fantezie, inspirație și senzațional. Astăzi, societățile teozofice s-au „democratizat“, au renunțat la unele concepții și s-au acclimatizat preocupărilor adepților. Și cum pacea și liniștea popoarelor este astăzi o necesitate vitală, ca și hrana, apa și aerul, grupările teozofice caută împăcarea între membrii lor și „înfrățirea“ universală.

III. ANTROPOZOFIA CONTEMPORANĂ

Antropozofia este culmea teozofiei, reforma spiritismului și adaptării lui în secolul nostru. Începutul de reformă este de fapt destrămarea sistemului și concepției originale, o nouă direcție a teozofiei. Explicarea „înțelepciunii divine“ a preocupat filozofia orientului, filozofia greacă și latină, a fost preluată de iluminiști și folosită de scolastică și de mistica arabă (Averoes). La gânditorii

* INDICAȚII BIBLIOGRAFICE:

2. *Sistemul teozofic*. Manuale și lucrări: René Guénon, *La théosophie, histoire d'une pseudoreligion*, 2-ème ed. Paris, 1928; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 66–70; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 69–72; V. Ispir, *op. cit.*, p. 262–273; *Principiile teosofice*, în Statutele și Actul constitutiv al Societății teosofice din România, București, 1926, p. 13 ș.u. C. Cronț, *Teosofia*, Galați, 1937; V. Ionescu, *Cine este Khrishnamurti?* Pitești, 1937; Gh. Alexe, *Nașterea Domnului și concepția teozofică despre reîncarnare*, în „ST“ VIII (1956), nr. 1–2, p. 26–31; A. C. Cosma: *Căutînd pe „Marele liberator“ între teosofi*, în „BT“, nr. 1–2/1935, p. 115–120; D. Radu, *Structura actului religios după doctrina ortodoxă*, în „ST“ VI (1954), nr. 3–4, p. 151–153; Em. Vasilescu: *Religie, superstiție, ocultism, spiritism și teosofie*, în „ST“ I (1949), nr. 5–6, p. 320–325 Idem, *Sincretismul religios în vremea noastră*, în „ST“ XIX (1967), nr. 3–4, (teosofia, p. 154 ș.u.).

DER, vol. IV P. 644; ESL, p. 42–43, 276–278, 442; GBT (teosofie), în „BOR“, nr. 5–6, p. 815–816; NCE, vol. 14, p. 74.

antichității, teozofia semnifica sensul „nevinovat“ de înțelepciune străveche „s-a spus de demult“, așa cum se arată în Talmud și în Cabala iudaică. Termenul ca entitate numerică este folosit de Pitagora, iar Platon îl consideră, „nimerit“ pentru substituirea unor concepte divine. Bine încadrează Mircea Eliade toate conceptele în teoria „eternei reveniri“.

Unii „teologi“ apuseni consideră conceptul o „necesitate“ evolutivă a spiritului modern. Dacă Biserica apuseană medievală justifica credința în Dumnezeu și „reformula“ dogmele după scolastică, părăsind hotărârile sinoadelor ecumenice; dacă Biserica feudală justifica „învățătura“ prin divinul Toma, punând la baza credinței categoriile filozofice aristotelice înlăturând trăirea în Hristos și isihia, au apărut prereformatori și contestatari și s-au declanșat renașterea și reforma, protestantismul și neoprotestantismul. Dacă creștinismul apusean era bîntuit de înțelepciunea veche, Biserica Romano-Catolică îl cuia dogme noi și nu la inspirația Sfântului Duh, ci la îndemnul spiritului secolului de a stabili adevărul prin „infailibilitate și imaculata zămislire“. Vatican I, pe lângă aceste dogme (1870), a transmis eroare creștinismului sec. XIX și a provocat o nouă ruptură, o nouă Biserică, Biserica Vechilor catolici, iar Vatican II a dat jos cortina scenei „dogmelor“.

În perioada 1870–1875, societățile spiritiste și teozofice își intensificau activitatea. Avea dreptate „cel mai neînsemnat dintre apostoli“ Sfântul Pavel, cînd „profeța“: „...va veni o vreme cînd nu vor mai suporta învățătura sănătoasă, ci dornici să-și desfășoare auzul își vor strînge învățături după poftele lor și se vor întoarce de la adevăr și vor îmbrățișa bazmele...“ (II Tim. IV, 3–4), adică vor părăsi adevărul revelat pentru revelații particulare sau halucinații în grup. Au înlăturat învățătura sănătoasă și au introdus boala secolului, „dogme“ noi, pe de o parte; pe de altă parte, societățile teozofice au orientat pe adepți spre „învățătura“ dintru început ca o sinteză esoterică a tuturor religiilor și a tuturor cugetărilor despre religie (inclusiv cele indiene și mozaice).

Și dacă Annie Besant fusese „credincioasă“ anglicană, iar acum teozof, nici alți adepți „credincioși“ catolici n-au rămas mai prejos. Printre aceștia, germanul *Rudolf Steiner* reformează și adîncește criza teozofică. Rudolf Steiner, secretarul general al secției germane a societății teozofice se separă cu totul de Annie Besant. Pentru a se răzbuna, aceasta luînd ca pretext faptul că Steiner, născut în 1876, la Kraljenic aparținea unei familii catolice, l-a acuzat că este iezuit. Desigur, acuzare gratuită, deoarece se știa în mod precis că Steiner făcea parte din Societatea teozofică de aproape 15 ani. O altă acuză care i s-a adus a fost aceea că practica „magia neagră“ cu mijloace neospiritiste. În realitate, Annie Besant vedea în fața ei un adversar de origine catolică pe care nu putea să-l înfrîngă, decît denunșîndu-l ca iezuit. Rudolf Steiner creează un drum nou în teozofie, căruia el îi dă numele de *antropozofie*.

Cuvîntul antropozofic nu este un neologism inventat de Steiner, ci el a mai fost folosit. În 1650, apare o operă a lui Eugenius Philatethos cu titlul de *Anthroposophia Magica*.

Steiner folosește acest cuvînt pentru a desemna și pentru a caracteriza propria sa concepție care așează ca centru al teozofiei pe om. Astfel Societatea antropozofică și-a luat ca deviză *Înțelepciunea nu este decît în adevăr*. El arată că pentru a se forma o viață satisfăcută și sănătoasă, natura umană are nevoie de cunoaștere și de cultivarea propriei sale esențe suprasensibile și a esenței suprasensibile a lumii exterioare omului. Deși Steiner este influențat în mare măsură de teoriile evoluționiste (ale lui Durrcheim, Smith, Darwin), care acum încep să facă vîlvă în toată lumea, totuși, el arată că aceste investigații naturale ale științei moderne nu pot să conducă la un astfel de scop (cunoașterea lumii suprasensibile), dar ajută și încurajează descoperirile științifice.

Spre deosebire de teozofie care, după cum am arătat falsifică creștinismul, doctrina antropozofică nu apare ca o religie aparte, ci pretinde că rămîne în sînul creștinismului ca „o cale nouă“ de a ajunge la unirea cu Dumnezeu prin cunoaștere. Această cale ar fi accesibilă celor care se inițiază în tainele cunoașterii lumii suprasensibile. Această pătrundere în lumea suprasensibilă constă într-o dezvoltare a clarviziunii. De asemenea, Steiner pune accent pe colaborarea frățească dintre oameni, care are ca bază un fond spiritual comun tuturor sufletelor. Astfel, Societatea antropozofică se va orienta către un ideal de cooperare umană și nu-și va atinge scopul său spiritual, decît dacă membrii săi se consacră unui ideal de viață care poate servi de model universal conduitei vieții umane.

Deși doctrina lui Steiner prezintă un pretins caracter creștin, el pune toate religiile pe același plan și le acordă aceeași valoare, arătînd că dogmele (catolice) sînt o expresie a efortului uman pentru soluționarea marilor probleme spirituale care frămîntă omenirea.

În Societatea antropozofică pot intra persoane din orice religie și orice categorie socială pentru că toți oamenii au un fond spiritual comun. Chiar dacă Steiner se vrea foarte aproape de

creștinism și prin investigații va studia impulsul pe care l-a dat omenirii personalitatea lui Hristos, el caută să dea adeptilor săi o nouă cale de a ajunge la „adevăr“ prin înțelepciunea omului.

R. Steiner este considerat reformatorul spiritismului, care prin lucrările sale – mai ales *Teze antropozofice*, 1925, pune bazele unei teorii bazate pe un ansamblu eclectic de idei religioase, metafizice și de vechi practici pseudo-mistice. Principala caracteristică a „antropozofiei este tendința spre așa-zisa „deificare a naturii umane“, care s-ar oferi exclusiv celor „inițiați“.

R. Steiner „corectează“ greșelile înaintașilor și „reface“ **doctrina teozofică**, dându-i chipul cel dintâi prin antropozofie.

Principalele concepții steineriene sînt: 1) *Despre Dumnezeu*. În ceea ce privește concepția lui Steiner despre Dumnezeu, putem afirma că pe de o parte el a fost influențat de concepția teozofilor de unde s-a desprins și care considera divinitatea ca un „unic universal și absolut, din care iese totul și în care se absoarbe totul“, iar pe de altă parte, considera întîmplarea – nașterea spontană – ca punct de plecare special.

În investigațiile sale, Steiner a elaborat teoria „existenței“ unui spirit universal cosmic și etern, care a creat totul, punînd ordine deosebită în univers. Steiner „caută“ pe Dumnezeu numai cu înțelepciunea omenească sau, cum o numește el, „înțelepciunea divină“ sau „teozofie“, creînd o „divinitate“ inteligibilă.

În creștinism, Dumnezeu este persoană și s-a descoperit omului prin Fiul Său, Iisus Hristos. Fiind în același timp și Dumnezeu și om, Iisus Hristos a unit omenirea cu Dumnezeu prin Duhul Sfînt care descoperă tainele ascunse ale lui Dumnezeu și înțelepciunea Lui.

2. *Despre om*. Pe calea cunoașterii ființei omului, Steiner pleacă de la o cugetare a lui Goethe, preluată de la Kant, care spune că omul, de îndată ce devine conștient de lucrurile din jurul său, el le consideră în raport cu sine însuși. Și astfel, impresia pe care i-o produc aceste lucruri (de plăcut sau neplăcut, folositor sau nefolositor) va influența întreaga sa viață.

a) *Reîncarnarea spiritului*, concepție și amăgire. După antropozofie, sufletul „trăiește“ între corp și spirit, primind impresii atît din lumea fizică, cît și din lumea spiritelor. Impresiile care vin din corp sînt trecătoare și ele există numai atîta vreme cît corpul își deschide organele de percepție față de obiectele lumii. Nu tot același lucru se întîmplă cu adevărurile pe care le-am recunoscut în spirit, pentru că acestea nu dispar cu prezentul și nici nu depind de ființa și de trăirea mea interioară, de aceea este necesară inițierea. R. Steiner arată că nu există ereditate, dar acceptă reîncarnarea. De aici el trage concluzia că omul, ca spirit, ca viețuire spirituală trebuie să fi existat mai înainte de nașterea sa. „Prin urmare, precum forma omenească fizică este o continuă repetare, o reîntrupare a entității considerate ca specie, tot astfel omul spiritual trebuie să fie o reîntrupare a aceluiași om spiritual. Căci ca om spiritual, fiecare din noi este propria sa specie“.

Plecînd de la observația că multe persoane se nasc cu aptitudini, Steiner afirmă că de fapt avem de-a face cu o reîncarnare a aceluiași spirit care a moștenit facultățile create în viețile anterioare. Potrivit concepției lui Steiner, la „adevărul“ și „binele“ absolut se ajunge numai prin gîndire, prin intuiție. El ajunge la această concluzie datorită lipsei de credință în Dumnezeu personal și neînțelegerii Revelației dumnezeiești. Steiner se folosește de înțelepciunea veacului, a stăpînitorilor acestui veac, toate sînt pieritoare (I Cor. II, 6).

Or, pentru creștini, Dumnezeu este în primul rînd persoană care se comunică pe Sine omului, fiind un adevărat Tată (Matei V, 45). El iubește atît de mult pe om încît pe însuși Fiul Său L-a dat ca toți cei ce cred în El să nu piară ci să aibă viață veșnică (Ioan III, 16). Cum vom putea oare să cunoaștem pe Dumnezeu prin „înțelepciunea veche“ cînd Sfîntul Apostol Pavel spune că prin nici o înțelepciune, omul nu a putut cunoaște direct pe Dumnezeu (I Cor. I, 21). Și aceasta nu pentru că înțelepciunea lui Dumnezeu este nedesăvîrșită, ci pentru că rațiunea omului este limitată. Acest lucru îl arată Apostolul, cînd spune că „nebulia“ lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît înțelepciunea oamenilor și slăbiciunea lui Dumnezeu este mai puternică decît trăirea lor“ (I Cor. I, 25). Din această cauză, Dumnezeu a binevoit să ridice pe om la „adevăr“ nu prin înțelepciunea veacului acestuia, ci prin îndrăzneala propovăduirii (I Cor. I, 22). Adevărul ni se descoperă în mod direct, față către față, prin însuși Fiul lui Dumnezeu, care spune: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața“ și apoi adaugă: „Nimeni nu vine la Tatăl Meu decît prin Mine“ (Ioan XIV, 6).

b) *Hristos și „fazele“ sale antropozofice*. Steiner nu tăgăduiește existența lui Isus, dar consideră că în persoana Lui s-au produs niște schimbări. Și astfel, comparînd cele două genealogii (Matei I, 1–16 și Luca III, 23–28) el a constatat că din David genealogia se ramifică și merge pe două căi. Matei relatează pe cea din spița lui Solomon, iar Luca pe cea din spița lui Natan. Și dacă

celelalte nepotriviri le trece cu vederea, pe aceasta nu poate „s-o ocolească“ fiind vorba de mari personalități istorice ale poporului evreu. De aici el trage „concluzia“ că de fapt în aceeași epocă au existat „două peraoane“ cu același nume Iisus care au contribuit la întruparea entității lui Hristos. Isus din spița lui Solomon nu este decît reîncarnarea lui Zoroastru. Acesta, după ce a împlinit la vechii perși importante misiuni, s-ar mai fi reîncarnat în timpul perioadei babiloniene-caldeene și în sfîrșit în copilul Iisus din spița lui Solomon, transmițîndu-i acestuia imensele forțe interioare pe care le dobîndise în reîncarnările precedente. În felul acesta copilul Isus, din Solomon, posedă înainte de a atinge vîrsta maturității niște facultăți umane evidente. Acest fapt, susține Steiner, explică cunoștințele care erau imposibil de posedat la vîrsta atît de fragedă ca a copilului Iisus. Deși era reîncarnarea, individualitatea lui Zoroastru, Iisus avea natură umană și prin urmare era supus erorii, dificultăților morale dacă nu chiar viciului sau păcatului.

„Cînd acest copil atinsese vîrsta de doisprezece ani, individualitatea lui Zoroastru trecea în tripla sa organizare corporală“. Astfel explică Steiner de ce acest copil posedă minunate calități. El venea în lume cu aceste forțe, ca să izbăvească neamul omenesc de influențele luciferice sau ahrimaniene. Isus nu era atins de forțele luciferice, zice Steiner și, afirmă că în epoca lemuriană, cînd apare neamul omenesc, eul omului nu era separat de „ierarhia spiritelor forme“. O parte din substanța spiritului forme s-a separat și s-a reîncarnat în vederea formării eului uman. Dar un eu a rămas neîncarnat, fiind păstrat ca într-un sanctuar într-un centru important al misterelor și prezenta caractere deosebite. El era îndepărtat de orice cunoștință căpătată de vreun eu uman pe pămînt și nu-l atinsese nici o influență luciferică. De aceea Isus din Nazăret despre care vorbește Evanghelia după Luca dădea impresia de a nu avea „eu“ și de a posedă numai un corp fizic, un corp eteric și un corp astral. Neavînd „eu“ și neluînd parte prin urmare la civilizația omenirii, Iisus din Natan nu avea calități deosebite prin reîncarnări. Și totuși, acest copil posedă calități deosebite din naștere. „Acest copil a adus lumii tot ceea ce nu fusese atins de forțele luciferice și ahrimaniene. Neavînd nimic rău în el, individualitatea lui Zoroastru trecînd din copilul Isus din Solomon în cel al lui Natan nu a găsit nimic ca să expulzeze din el. Această individualitate a lui Zoroastru a rămas în el pînă a împlinit vîrsta de treizeci de ani și i-a transmis tot ceea ce o individualitate atît de ridicată putea să dea. Aceste forțe transmise de Budha și de Zoroastru copilului Isus din Natan, l-au pregătit și l-au făcut capabil pentru primirea entității lui Hristos!?”

b) *Întruparea entității lui Hristos în Isus și răstignirea.* – Cînd a ajuna la vîrsta de treizeci de ani, Isus îndeplinea toate condițiile pentru a se putea întrupa în el entitatea lui Hristos. Avea un corp fizic, un corp „eteric“ și un corp „astral“ bine dezvoltate. Isus a primit entitatea hristică, cosmică și personalitatea lui Budha apoi Zoroastru a lăsat în el tot ceea ce avusese mai de preț. La botez, Zoroastru l-a părăsit pe Isus. În continuare se spune, că de la botez și pînă la Golgota, evoluția organică a corpului fizic, eteric și astral al lui Isus a fost cu totul diferită de a celorlalți oameni. Forțele luciferice nu puteau să acționeze în el și eul uman era înlocuit prin individualitatea lui Hristos. Pe Golgota, „s-a întîmplat“ un lucru neobișnuit cu „fantoma“ lui Hristos. Prin fantomă, R. Steiner desemnează forma originală a corpului omenesc care absoarbe în ea elementele materiei, și le abandonează la moarte. Omul a fost făcut inițial să nu moară, iar „fantoma“ să nu sufere degenerarea.

La început, spune Steiner, fantoma nu era destinată să intre în contact cu elementele materiale ale regnului mineral, vegetal și animal care servesc drept hrană omului. Omul trebuia să rămînă intact, dar nu a rămas. Isus din Natan nu a urmat evoluției umane, eul său fiind înlocuit cu entitatea lui Hristos cosmică. Între „fantoma“ umană a lui Hristos și materia absorbită nu se manifesta nici o afinitate. De aceea el nu a fost atras către principiul „cenușă“, ci către principiul „sare“, principiu care nu se distruge, principiu pe care-l recomandă și ucenicilor: „Voi sînteți sarea pămîntului“ (Matei V, 13).

Cînd Iisus Hristos a fost ridicat pe cruce spune Steiner, „fantoma“ sa era absolut intactă și subzista ca o formă corporală spirituală. Această formă nu era vizibilă pentru privirea obișnuită, ci numai pentru aceea suprasensibilă. Cînd a fost coborît de pe cruce, aceste părți materiale formau încă un tot, dar ele nu aveau nici o legătură cu „fantoma“. Aceasta era cu totul independentă. Corpul a fost apoi tratat cu anumite substanțe care serveau la îmbălsămare și care au acționat diferit cu totul față de corpurile celorlalți oameni, încît el a fost volatilizat și a fost foarte rapid dat elementelor lui. Așa explică Steiner de ce ucenicii nu au mai găsit decît „înfășurările de îngropare“...

Fantoma care a atașat evoluția eului era înviată, dar nu mai avea aspectul inițial și nu mai era impregnată cu elemente terestre. De aceea, adaugă el, nu a mai fost recunoscut de Maria Magdalena. Faptul că ucenicii, ca și alți oameni, „au văzut învierea“, s-a datorat forței de comuniune dintre Hristos și cei care au avut această „viziune“. Prin învierea lui Hristos, Steiner vede ieșirea unui germene prin care se reconstituie starea normală a fantomei noastre umane. Acest germene are posibilitatea de a se implanta în toți oamenii care intră în contact cu impulsul hristic. Acest impuls va da fantomei starea ei primordială de nemurire...

– Desigur, după învățătura creștină, *răscumpărarea prin Mîntuitorul Hristos* este o acțiune a lui Dumnezeu asupra căreia nu mai începe nici o îndoială, încercările de mai sus produc interes pentru cei instabili în credință și necunoscători ai mijloacelor de mîntuire ale Bisericii lui Hristos. Pentru noi sînt simple încercări de a face „teologie“ în afara mîntuirii omului. Se observă ușor ereziile hristologice, monofizite și monotelite combătute de Sinoadele ecumenice și rezolvate mai ales de formula Calcedonului de care nu vrea să știe R. Steiner și să ia cunoștință adepții săi de astăzi:

3. *Eshatologia antropozofică*. – Ca în orice sistem esoteric și în antropozofie nu poate lipsi soarta „lumii“ de dincolo.* Am văzut din cele menționate mai sus că teozofii consideră omul că este „cetățean“ a trei lumi deodată: fizică, sufletească și a spiritelor, deși omul este numai o părticică izolată din aceste lumi care se prezintă ca un imens cosmos. Sufletul său, după antropozofi, este trunchiul care își are rădăcina în corpul fizic și coroana în corpul spiritual, vom spune ceva și despre „lumea“ sufletelor.

a) *Lumea sufletelor*. – Steiner arată că după cum substanțele și forțele care alcătuiesc și stăpînesc stomacul, inima, plămîni, creierul nostru etc. provin din lumea fizică, tot astfel însușirile sufletești, pomirile, poftele, sentimentele, pasiunile, dorințele, senzațiile noastre ș.a.m.d. provin din lumea sufletească.

După cum ne-o înfățișează Steiner, lumea sufletelor este formată din niște „granule“ sufletești, după cum în lumea fizică distingem trei feluri de corpuri: solid, lichid și gazos. Dar pentru a putea examina părțile sufletești, trebuie să cunoaștem cele două forțe fundamentale ale lumii psihice: *simpatia și antipatia*... El face o demonstrație patologică a acestor stări și deosebește în lumea sufletească trei regiuni inferioare și trei regiuni superioare unite printr-o a patra regiune care face trecerea de la treptele egoiste la cele altruiste. Acestea sînt șapte (număr „tainic“); 1. regiunea poftelor arzătoare; 2. regiunea excitabilității fluide; 3. regiunea dorințelor; 4. regiunea plăcerii și neplăcerii; 5. regiunea luminii sufletești; 6. regiunea puterii sufletești active; 7. regiunea vicții sufletești. Aceste regiuni nu sînt izolate între ele, ci se întrepătrund.

b) „*Fantastica*“ *aventură: sufletul în „lumea“ sufletelor după moarte*. Sufletul după spiritiști, teozofi sau antropozofi este organul de legătură dintre trup și spirit. Forțele lui de simpatie și antipatie produc nu numai manifestări sufletești, ci ele acționează în raport cu lumea fizică. Cîta vreme sufletul locuiește în trup, el ia parte la toate manifestările acestuia.

Sufletul însă după moarte nu mai este legat de trup, ci numai de „spirit“. Pentru a cunoaște „soarta“ sufletului după moarte, spune Steiner, trebuie să reflectăm asupra procesului său de descompunere.

– *Sufletul pelerin* prin lumea spiritelor, între două încarnări, în viziunea lui Rudolf Steiner, ajunge la inexistență. După ce spiritul s-a desprins de suflet trecînd prin lumea sufletelor, el intră în lumea spiritelor, pentru a rămîne aici pînă ce este „copt“ pentru o nouă reîncarnare... Prin trecerea succesivă prin treptele lumii spiritelor, spiritul se perfecționează și se pregătește pentru o nouă existență pămîntească. „Cînd omul a atins hotarul celor trei lumi, atunci el se recunoaște în propriul său nucleu de viață, fapt care îi aduce dezlegarea enigmelor acestei lumi“, arată credulilor săi „maestrul“ Rudolf. Scopul urmărit prin reîncarnări fiind atins, „sufletul“ nu se va mai reîncarna,

* Necromația, p. 401.

ci va rămâne în lumea spiritelor, participând prin înțelepciunea sa la înțelepciunea divină, în „Marele tot“, în topire, în *Nirvana*,* în neființă...!

*

În concluzie, ultima fază a spiritismului, antropozofia, „revine“ la creștinism, dar cu noi ineptii și falsuri preluate de adepții sectanți de toate categoriile și însușite de unii sociologi ca „evoluție în religie“. Alchimia și cugetările tuturor „dumnezeilor“ alcătuiesc noua credință mistică din care, apoi, se vor inspira toți „profeții“ mesianici din zilele noastre.

După cum am văzut, adepții antropozofi „creează“ împărăția spiritelor și, prin cele trei „compoziții“ divine, ajung să fie și ei „ființă“ divină prin inițiere.

Nu este nevoie de credință, frica naște pe zei și emoțiile transformă sufletele.

Nu se recomandă faptele credinței, iubirea de aproapele fiindcă fața nevăzută a noii cugetări este egoismul evolutiv, iar metoda de a înlătura totul este inițierea.

Însuși Mîntuitorul „n-a scăpat“ de pelerinajul metempsomatozei, *Iisus*, după Steiner, este o fantomă, de fapt începutul curentelor „teologice“: desacralizare, demitizare, inițiere, existențialism, „onestitate“ și mai ales curentul „moartea lui Dumnezeu“!

Sînt speculate de către Steiner și cugetări idealiste ale lui Hegel și idei empiriocriticiste ale lui Kant și atîtea filozofii statice sau evolutive pentru a impresiona pe adepți și a-și mări prozelitismul. Este evident cariul antropozofic și rugina sincretistă străine credinței mîntuitoare. Adepții antropozofi se consideră „salvatori“ ai credinței...

Nu sînt ei primii „salvatori“ și nici ultimii, sînt totuși – dar nu-și dau seama – niște naufragiați spirituali și niște pirați pe marea pierzaniei. Ei atacă disperați corabia Bisericii Mîntuitorului, cu toate că ei înșiși își dau seama că spiritele în toate categoriile lor nu pot înlocui calea mîntuirii, iar Biserica lui Hristos nu poate fi biruită de forțele iadului (Matei XVI, 18).

Omul este chemat la viața veșnică cu toată ființa lui, adică și cu trupul și cu sufletul. Trupul, deși se distruge prin moarte, înviază prin harul și puterea lui Dumnezeu, după cum spune Apostolul Pavel: „Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc“ (I Cor. XV, 42–44).

*

* * *

După învățătura Bisericii Ortodoxe, „soarta“ omului după moarte se va decide în urma judecății particulare, apoi, la judecata obștească, își va lua locul definitiv, ca răsplată sau osîndă a urmărilor faptelor sale. „Viața viitoare va fi o duminică fără sfîrșit, sau paradisul regăsit și eshatologia inaugurată, clipa aurorii cu al ei minunat... deodată“ și lumina fără asfințit a zilei a opta în care Dumnezeu va fi totul în toate“ (D. Stăniloae).

R. Steiner a încercat să rupă cătușele dogmelor apusene și să se ridice cu mintea deasupra categoriilor aquiniene. Și după cum am văzut, concepțiile lui sînt modelate în așa fel să placă fanteziei, dar în același timp depărtează omul de adevărata spiritualitate evanghelică. În concepția lui, sufletul se distinge atît de trup cît și de spirit și face legătura între lumea materială și cea spirituală. La rîndul lor, aceste elemente (trup, suflet, spirit) se divid în mai multe părți legîndu-se strîns unele de altele în ordinea fineții și sublimității lor. De aceea, el ajunge să considere că organismul omenesc este format din șapte părți. Expunerea lui este interesantă pentru cei îndoielnici.

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

3. *Concepția antropozofică*: în afara bibliografiei (spiritismul și teosofia) se adaugă: Rudolf Steiner, *Theosophie, Etudes sur la connaissance suprasensible et la destinée humaine*, 12-ème ed. Paris, 1947; Idem, *De Jesus ou Christ*, 12-ème (Nouvelle serie), nr. 2, Printemps, 1947; R. Steiner, *Știința spirituală, evoluția omului și a lumii*, trad. Timișoara, 1946.

DER, vol. I, p. 150; ESL, p. 36–37, 57, 410–411, 415; GBT (antropozofia) în „BOR“, nr. 5–6/1971, p. 610; NCE, vol. I, p. 615–616.

pentru falsificatorii spuselor lui Hristos, pentru mințea iscoditoare și pentru cei care nu se mulțumesc cu ceea ce arată Evanghelia. Și această concepție, ca multe altele, depărtează pe om de la adevărul revelat, conducându-l la rătăcire, la iluzie, la mit, la legendă, la secte sau la grupări anarhice.

Afît *spiritismul*, *teozofia*, cît și *antropozofia* au căutat și caută în continuu o mîngîiere sufletească pentru omul care s-a simțit din totdeauna legat de o existență permanentă: „adevărul“, dar nu cum este el, ci cum îl formulează Blavatskaia, Olcott, Bessant și mai ales Steiner. Spre adevăr sînt chemați toți oamenii dar nu toți găsesc calea. De aceea, mulți au căutat adevărul în afara Evangheliei și în antropozofie. Mîntuirea sufletească vine din har și credința lucrătoare, iar iubirea are izvor pe Hristos, pe Dumnezeu (I Ioan IV, 8). Credinciosul caută iubirea mîntuitoare și pe aceasta n-o poate găsi decît în comuniune cu Hristos și cu Biserica Sa.

Unde putem găsi mai multă mîngîiere decît în Hristos care ne iubește? Cine ne poate oferi mai multă iubire decît însuși Creatorul? Oricît am încerca să găsim altă sursă de iubire mîntuitoare în afară de Dumnezeu, alt izvor de „mîngîieri“ în afară de Biserică, nu este posibil și încercările oricui vor rămîne zadarnice. Cei care vor înlocui pe Hristos și se vor amăgi cu alinări sau răspunsuri sufletești în spiritism, teozofie și antropozofie nu vor face decît să pună în pericol atît viața lor duhovnicească, cît și traiul optimist al celor din jurul lor.

Prin concepția reîncarnării spiritului, triumghiul adormirii conștiinței atinge culmea pasivității. Adepții nu se întrebă, oare, și pentru ce s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu?

Dumnezeu este persoană iubitoare, dovadă zidirea lumii etc., dar mai ales venirea în trup a lui Iisus (Gal. IV, 4). În sistemele de mai sus, Dumnezeu apare impersonal; ascuns, rece, necomunicativ. În această situație și viața în duh va fi înlocuită cu viața în trup. De aceea, atît spiritismul, teozofia, cît și antropozofia sînt adevărate pericole pentru cei care se lasă atrași în mrejele acestora, întrucît le tulbură sufletul și chiar viața lor zilnică. În sfîrșit, manifestările maladive, obsedante ale adepților scot în evidență mulțimea bolilor psihice, rătăcirea religioasă care amenință lumea. Cauza multor rătăcirii se află în acestea și unii „teologi“, ca și mulți adepți de stradă, ispitiți de „argumentele“ spiritiste, aluncă ușor de la învățătura Bisericii lui Hristos.

Capitolul al t r e i l e a

SECTE „MISTICO-PROFETICE“ ȘI GRUPĂRI „MESIANICE“, PERICOL AL LUMII DE AZI

Iisus Hristos același este ieri și azi și în veci
(Evr. XIII, 8) ...feriți-vă de basmele băbești
și lumești (I Tim. IV, 7).

A. **Reactivarea sincretismului religios.** – Dacă în perioada de stabilire a dogmei Bisericii (sec. II–VIII), ereziile și sectele erau anatematizate pentru că negau adevărul revelat sau falsificau Evanghelia, constituind un pericol pentru pacea întregii lumi, astăzi sectele religioase sînt „făcătoare“ de religie, sînt comunități cu statute de organizare și funcționare, cu instituții de conducere și conerne de întreținere. Dumnezeu este considerat de secte mort, Iisus Hristos nici nu mai apare în „sistemul“ lor religios sau dacă apare este un personaj negativ care descurajează. „Monștrii“

sacri au apărut în societățile pragmatice: satirii, grifonii, sirenele mărșăluiesc în conștiințele disperate. Mamona și-a ridicat Turnul Babel nu numai pînă la cer, ci are „adepti“ și pe alte planete:

Sectele religioase stîlcesc și falsifică tradițiile popoarelor, își însușesc unele precepte ale înțelepciunii vechi în scopul propagandei furibunde a „religiei“ zilei. Curentele mistice au început să devoreze tradiții și obiceiuri ale popoarelor care au creat și au dat stabilitate unor milenare civilizații. Cancerul modern al „mesianismului“ programat a pătruns aproape în toate țările și îndeosebi în continentele cu un standard ridicat de viață. Noii „mesia“ fac concurență religiilor istorice și organizațiilor ecumeniste. În nici o epocă n-au avut mai mare importanță cuvintele profetice ale Apostolului neamurilor, Sfîntul Pavel, ca acum: „... și-au făcut dumnezei după faptele lor, după pîntecele lor...“ (Filip. III, 19). Dramatic, dar adevărat! Fuga de „mînia“ Domnului nu mai constă într-o cercetare a sufletului, în modelarea și sfințirea lui, ci în angajarea ca muncitor într-o uzină sau fabrică a „profetului“ sau în grupuri de cerșetori și prostituție, ca să fie pe placul „divinului“ stăpîn. Această nebunie religioasă, considerată înțelepciunea „lumii“, înfierată de profet (Isaia XXIX, 14) și combătută de Apostol (I Cor. I, 19–20) a pătruns în multe compartimente sociale. Savanți, oameni de știință și cultură, teologi luminați cer statelor infestate cu asemenea ciuperci otrăvitoare pentru conștiință să ia măsuri severe. O întreagă literatură antisectară a apărut în toată lumea: de la „Furioșii Domnului“ la „Secta sinucigașă“. Țările cu civilizații străvechi, cu o înțelepciune echilibrată (India, China, Japonia), cer mai insistent să se stopeze cît mai este timp, exodul sectar pentru că falsifică vechi precepte religioase și le pune în slujba pervertirii umanității. Tineretul, mai ales, este supus unor asemenea încercări.

Indivizi puși pe căpătuială, dornici de aventuri, abătuți de la normele morale și dubioși psihic sînt „apostolii“ noilor religii. Ei sînt bine plătiți și trimiși în „misiuni“, fie prin universitățile lumii, fie prin cercuri diplomatice, folosind metode și mijloace specifice cu sprijinul tehnicii moderne.

Statisticile apusene au înregistrat fenomenul sectar ca trecător, cu cîțiva ani în urmă, așa ar fi, trecător, dacă n-ar exista mediul prielnic. În SUA, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, existau circa 250 de secte și organizații religioase, afară de Bisericile și cultele tradiționale, iar astăzi sînt peste 6000 (șase mii), fiecare grupare din cele 250 s-a divizat și se divizează la nesfîrșit, secta constituindu-se „reală“ și independentă. Aici s-au strîns „profeții“ din toată lumea și dureros, a început exportul, încît în civilizația galică, în Franța, au pătruns peste 200. De asemenea, sectele au luat proporții în întreaga Germanie, Italia, Austria, Elveția, Spania și bineînțeles în Asia, Africa și Australia. Ordinele „monahale“ mixte de factură „mesianică“ au atras mai mult tineretul, fiind subvenționate de cercuri retrograde, în vederea măririi staulului „credinței“ astăzi. Alarmantele „obști“, pe lîngă practica „cultică“ a prostituției, încurajează proxenitismul, fac tranzacții cu copii și fete fără părinți și chiar în plină epocă a abolirii sclavagismului, practică comerțul cu sclavi (mai ales copii) între continente etc.

Mulți „specialiști” confundă sectele. Trebuie precizat că majoritatea grupărilor nu mai sînt nici creștine (din ereziiile vechi), nici religioase (din religiile naturiste sau mitologiile greco-romane) și nici mistice, ci ideologii pseudo-religioase, sociale și anticreștine.

Din nenumăratele grupări și secte religioase vom enumera cîteva pentru a constata de fapt originea lor politeistă, naturistă și chiar pragmatică. Unii adepți sînt prinși în șuvoi fără să-și dea seama și nu mai pot da înapoi, alții doresc „noul”, vor să înlătore sau să calce tradiții „seculare”, neavînd discernămînt.

Un rol important în proliferarea sectelor îl are confuzia existentă în rîndurile Bisericilor tradiționale din Occident. Biserica Apuseană se vede pusă, tot mai frecvent, în fața unor frămîntări de natură interioară, ca aceea a problemei păstrării tradiției sau a modernizării. De pildă, în cadrul Bisericii Anglicane s-a ajuns, ca John Robinson – fost episcop de Woolwich – să afirme într-un cotidian englez că „oamenii nu mai pot păstra credința în existența unui Dumnezeu înțeles ca o persoană supranaturală, așa cum l-a prezentat întotdeauna „religia”, ci creează o altă religie. Toate aceste dileme și neîmpliniri cu care e confruntat Occidentul îi determină pe unii să se arunce în brațele sectelor, care le promit o „salvare” imediată*.

Cu tot procesul intens de secularizare, se observă o creștere a interesului pentru orice formă a religiei, pentru satisfacerea unor curiozități specifice vârstei, ceea ce îl duce pe tînăr în mod inevitabil la aderarea la una din numeroasele secte, unde acceptă o doctrină religioasă, filozofică și o „morală” de grup pe care-o îmbrățișează cu atît mai ușor cu cît prin aceasta are și sentimentul desprinderii de credința moștenită a familiei, a țării sau a Bisericii tradiționale. Nu trebuie crezut faptul că aderarea la una din numeroasele secte noi constituie doar un protest social; nu numai, ci o atracție către viciu, dorința de a trăi într-o lume fantastică, de vis. Iată atîtea motive care favorizează proliferarea sectelor.

Printre cele mai „noi”, – de fapt vechile erezii din primele veacuri creștine – și importante secte ale hinduismului, budismului, mozaismului sau islamului care-și desfășoară propaganda nefastă, destrămînd familii, cîștigînd tineri, răpînd pe copii din casele părinților, dezorganizînd colegii, fiind un pericol real pentru statele tolerante sau acelea unde s-au organizat, vom încerca selectarea a cîteva, pe grupe, influență, continente etc.

I. GRUPĂRI OCULTE DE PROVENIENȚĂ SAU INFLUENȚĂ INDIANĂ

1. **Asociația internațională pentru conștiința lui Chrîshna.** Hare Chrîshna. Este cea mai răspîndită sectă. Din aceasta au purces și altele. A fost fondată și condusă de indianul A.C. Bhaktivendata Swami Prabhupada, născut în 1896. Secta a fost organizată în SUA, 1960. Doctrina sectei îl consideră pe Krîshna drept dumnezeu unic, creatorul întregii lumi ca pe un avatar al lui Vișnu, drumul spre cunoașterea lui fiind deschis adepților sectei prin practicarea exercițiilor de Bhakti-Yoga (Yoga devoțiunii). Manualul de bază este *Bhagavat-Gita*. Secta încearcă justificarea

* BIBLIOGRAFIE referitoare la evoluția fenomenului, în „Glasul Bisericii”, nr. 5/1986.

concepțiilor sale cu argumente „științifice“, după lucrarea scrisă de Prabhupada, *Antimaterie și eternitate*. Se pornește de la descoperirea de către oamenii de știință a antimateriei, ceea ce presupune și existența unei antilumi, compusă din elemente atomice avînd orbitele inverse celor ale lumii noastre. În acest context, antimateria este identificată cu sufletul, care este o antimaterie imaginară, indestructibilă și indivizibilă.

Prabhupada arată că în Bhagavad-Gita și Vedanta, sutra-sufletul apare ca o particulă infinitezimală de energie spirituală, rezidînd în corpul material. Sufletul se opune materiei, fiind prin natura sa etern și intrînd în conflict cu materia. Totodată, se afirmă că prin astanga-Yoga, oamenii pot fi transmutați pe planete de antimaterie, adică în lumea spirituală, dar și pe alte planete ale universului. E interesant modul în care autorul vede această transmutație: „Sufletul este purtat de cele cinci feluri de aer subtil care circulă în corp. Prin practicarea astanga-yoga se poate aduce sufletul – prin intermediul acestor curenți de aer – din regiunea ombilicului la abdomen apoi în regiunea inimii și a claviculei, între sprîncene și în cele din urmă la craniu. În acest moment, yoghinul se poate proiecta pe planeta aleasă“.

Secta s-a răspîndit în aproape 30 de țări. Adepții umblă îmbrăcați în veșmîntul tradițional indian de culoare galbenă și sînt rași pe cap.

Secta are adepți mai ales tineri, bărbați, dar, există și o asociație de fete a Conștiinței K. Mulți dintre membrii sectei studiază în universitățile engleze și franceze. Tineri americani și de alte nații copleșiți de „misterele“ Indiei au îmbrățișat secta, au aderat la familia K, și în corporații, în grupuri pe străzi, parcuri, în ganguri sînt îndemnați să cînte vocal și instrumental în cinstea lui Krîșna. Ei sînt convinși să se reîntoarcă la valorile meditației de tip oriental și ale ascezei (în fața lumii), să ducă o viață comunitară, în rugăciuni, recitări și cîntece sacre.

Se pot identifica ușor pe străzile marilor orașe occidentale, ca niște nomazi, rupti, murdari, goi, cu copiii comunității după ei sau purtîndu-i pe spinare, avînd în fruntea grupului „tipi“ după chipul și asemănarea lui Buda. Ei vînd reviste de tot felul (inclusiv porno) și discuri; recită imne „sacre“ și adesea, acompaniați de tobe, țambale și chitare, dansează și cîntă obligatoriu imn „mantra“ – formulă magică, compus din 16 cuvinte; Hare Krishna, Hare, Krishna; Krishna-Krishna, Hare-Hare, Hare-Rama, Hare-Rama, Rama-Rama, Hare-Hare...“.

În Europa Occidentală, capul „înțelepților“, maestrul maestrilor spirituali își are reședința în Emenonville și se numește *Vyshy ambara* (Lucien Dupuy). Secta este cunoscută și sub inițialele AICK și ia amploare în Occident, diversificîndu-se.

Sînt alte multe fundații, asociații, grupări născătoare și făcătoare de înțelepți, de izbăvitori, de „mesia“ și, de asemenea, numeroși adepți, în general sectele transcendente* (T. S. Z. etc.)

II. SECTE APĂRUTE DIN MISTICA PERSANO-ARABĂ

1. **Mărturia credinței Bah'îe.** Mărturia sau Credința Bah'îe (Bahî) a fost fondată de iranianul Baha'ul Ulah (1817–1892), secta are centrul pe Muntele Carmel și numără azi mai multe milioane de adepți, în numeroase țări și regiuni ale lumii. Secta are propriile sale scrieri sacre. Adepții ei sînt de părere că toate religiile – în esența lor – pleacă de la o sursă divină comună, revelația avînd un caracter progresiv și continuu, nefiind unică, ci diferită, conform fiecărei religii în parte, toate acestea reprezentînd doar „manifestări ale lui Dumnezeu“. Avînd în vedere respectul manifestat față de aceste religii – între care apreciază că trebuie să domnească o largă toleranță – doctrina sectei nu permite prozelitismul. Singura formă de atragere a unor aderenți poate fi exemplul personal al adepților sectei, care, în acest scop, se deplasează în locuri unde credința este mai slăbită. Secta se străduiește să stabilească o unire între oameni, indiferent de naționalitate, rasă sau clasă socială.

Secta are o bună organizare. „Casa universală“ este justiția de pe Muntele Carmel, care este alcătuită din nouă membri, aleși odată la cinci ani și investiți cu putere legislativă. Administrarea se face prin trei organisme: local, național și internațional.

Secta are mai multe cărți fundamentale**. De fapt, secta continuă „influența“ baalilor din vremea *Proorocului Ilie* (sec. IX, î. d. Hr.)

2. Din această sectă sau în același timp, au apărut nenumărate grupări de mistică arabo-persană, printre care *sufiștii persani*, dar mai ales grupările fanatice musulmane sunite, șiiite și sik etc.

* Meditația transcendentală, Fenomenul Zen etc.

** *Cartea certitudinii, Cele șapte văi, Cuvintele ascunse* – scrise de Baha'ul Ulah și lucrarea: *Dumnezeu trece pe lîngă noi* – alcătuită de Shoghi Effendi.

III. OCULTISMUL ASIATIC

1. **Asociația pentru unificarea creștinismului mondial:** Secta MOON. Se mai numește Biserica Unificării sau „Pionierii Noului Ev”. A fost fondată în Coreea de Sud (1954) și este condusă de Sun Myung Moon, născut în 1920, considerat de adeptii săi „Noul Mesia”. El a fost exclus, ca „păcătos”, din Biserica penticostală (1948), fiind condamnat la Seul pentru imoralitate. Secta este reacționară și angajează toate forțele răului împotriva „primejdiei” celorlalți. Mooniștii consideră Coreea de Sud noua țară a făgăduinței, pe care toți membrii sectei trebuie s-o recunoască drept Patria lor spirituală. Practică un prozeletism intens, prin toate mijloacele, în scopul recrutării unui cât mai mare număr de adepti care, apoi, contribuie prin munca lor la întreținerea luxului în care trăiește Moon și familia sa.

„Doctrina” acestei secte este expusă în lucrarea lui Moon: *Principiile divine*. „Lucrarea” îmbină tradițiile și filozofia orientală cu fragmente biblice și teorii pseudoștiințifice. Moon se consideră un ales al Domnului, care i s-a „descoperit” cu ocazia Paștelui din 1936, îndemnându-l să desăvârșească lucrarea începută în urmă cu două mii de ani și pe ce Iisus nu a putut-o duce pînă la sfîrșit, fiindcă a fost crucificat. În urma păcatului lui Adam și Eva care a corupt lumea, zice Moon, Dumnezeu a hotărît ca Iisus Hristos să restabilească împărăția Lui pe pămînt, prin găsirea unei femei perfecte cu ajutorul căreia să reînnoiască lumea, dar a fost împiedicat datorită crucificării. Lumea a rămas astfel în așteptarea unui nou mesia care să instaureze împărăția lui Dumnezeu pe pămînt. Devenind „capul unei familii perfecte”, noul mesia este Moon, care cu toată „cinstea” a întemeiat familia perfectă odată cu căsătoria lui cu cea de... a cincea soție – o studentă sud-coreeană în vîrstă de 18 ani. Aceasta este considerată noua Evă, mama adevărată, mama Universului. În explicarea diferitelor aspecte ale vieții, Moon uzează de teorii științifice cu o naivitate condamabilă. Astfel, explicînd cauzele bolilor și accidentelor, Moon spune: „Cînd un om, trăind pe pămînt, este slab din punct de vedere spiritual, el este prins de unul sau mai multe spirite ale răului și devine uneori nebun, bolnav sau sucombă într-un accident”. Nici celelalte comentarii ale lui Moon pe marginea misterelor vieții nu depășesc în competență pe cel citat mai sus.

În ceea ce privește *morală „divină”*, Mesia-Moon recomandă poligamia. Căsătoria de grup este o practică atractivă pentru tineretul destrăbălat care caută potolirea instinctelor în clanul „mesianic”. Multe fete intră în sectă pentru a ajunge „mame” spirituale, adică trăirea în obște cu toți „tații spirituali”. Dementa religioasă este provocată, după mărturia martorilor oculari – foști membri ai sectei, de satisfacerea plăcerilor la început, fiindcă apoi intervine postul negru și rugăciunea istovitoare. „Pentru a nu cădea în nesimțire, ne împungeau ace în picioare pentru a sta la rugăciune”, declara o membră a sectei.

După potolirea instinctelor, membrii sînt trimiși în fabrici, uzine și instituții patronate de sectă, printre care o fabrică de ciment în Coreea de Sud, un șantier naval în SUA, nenumărate edituri în Apusul Europei precum și o bancă de investiții și împrumuturi în New York.

Cu toate acestea, Moon a reușit, prin corupție și mită, să fie recunoscut de unii „savanți” drept un „valoros” om de știință. Secta organizează congrese și reuniuni cu oameni de știință, cum a fost congresul de la Londra din 1974, la care au participat 140 de persoane, dintre care 22 laureați ai premiului Nobel.

Fiecare adept al sectei este obligat să lucreze pînă la 16 ore pe zi în întreprinderile „mooniste” fără nici o remunerație. Secta are fabrici în mai multe țări, obținînd anual cîștiguri ce se cifrează la mai multe milioane de dolari. Credulii care s-au „lepădat” de lume și au depus voturile sînt îndrumați fiecare de către un „tată” duhovnicesc sau o „mamă” spirituală; sînt organizații pe familii, țări și regiuni, toți datorînd deplină ascultare Șefului suprem Sun Myung Moon.

Secta aceasta este cea mai puternică erupție a păgînismului în lumea actuală. Glasul „mesianic” al lui Moon este: „Haideti să-l înfrîngem împreună pe satan!” Predica sa este bine pregătită cu amenințări de sus, cu întîmplări și accidente la tot pasul, cu boli incurabile etc. Groaza și teroarea mitraică, jertfele lui Moloh sînt moment de concentrare la rugăciune, idolul demonic Moon a ajuns să fie printre cei mai bogați oameni din lume datorită fanaticilor care l-au urmat.

Secta Moon, cunoscută și sub numele de Biserica unificării, care vrea „să concureze” cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor, reprezintă un real pericol pentru conștiința umană, prin recunoașterea ca acte de cult violența, asasinatul, falsul, corupția, teroarea, destrăbălarea etc.

2. **Taoismul și Kyopo.** – Deși au fost considerate religii naturiste istorice, mulți cercetători consideră, astăzi, taoismul și religia kyopo ca secte religioase asiatice sincretiste. Taoismul are însă

milioane de adepți în Asia, Europa și în SUA. Îl enumerăm cu rezervă în rîndul sectelor. Concepția Tao și derivatele acesteia au dat naștere la dizidențe, contestatari și chiar la reorganizatori.

Religia Kyopo, de fapt o mișcare de împăcare a celor două concepții con-fu-ce și tao-te-kin, este susținută de interese politico-coloniale și se găsește în Taiwan și la emigrația chineză în SUA și Australia.

IV. ECLECTISM RELIGIOS APUSEAN

1. **Biserica scientologică**, fondată și condusă de americanul Lafaette Ron Hubbard, născut în 1911, fost ofițer de marină, are drept scop de a oferi adepților ei posibilități pentru crearea unei lumi mai bune, prin înțelegerea realităților vieții contemporane, prin găsirea modalităților de combatere a cauzelor ce produc confuzie, neliniște și care caracterizează unele comunități umane de azi. Secta a fost inițiată în 1954 – după ce în 1952, L. R. Hubbard „reușise“ să izoleze elanul vital, – și organizată în SUA, în 1967. Secta folosește în mod frecvent metode psihanalitice, dar are și elemente împrumutate din budism și hinduism; afirmă că sufletul este nemuritor și are posibilitatea de a se reîncarna și că, prin folosirea metodelor pe care le indică, oamenii își pot ameliora starea psihică și fizică, înlăturînd suferințele pe care le implică viața de azi. Concepțiile sectei sînt expuse în lucrarea *Dianetica* – știința modernă a sănătății mintale.

Practicînd prozelitismul prin mijloace publicitare, cît și prin abordarea directă a oamenilor pe stradă, secta a cunoscut o mare răspîndire, în ciuda normelor stricte de viață pe care le impune adepților. Se practică diferite pedepse nesupușilor, mergînd de la suspendare sau retrogradare, pînă la excomunicare, ceea ce îl lipsește pe cel în cauză de toate drepturile, inclusiv acelea de a mai trăi în mijlocul familiei. Pentru redobîndirea drepturilor, excomunicatul trebuie să-și recunoască păcatele și să ceară iertare conducătorilor.

Sînt încurajate supravegherea reciprocă și denunțul pentru cele mai insignifiante abateri de la regulile sectei. Mai mult chiar, în 1968, în *Regulamentul de funcționare* al sectei se prevedea că cel excomunicat poate fi urmărit prin toate mijloacele, căutîndu-se astfel distrugerea lui.

Biserica scientiștă dispune de averi impresionante, posedă o întregă flotilă, inclusiv naval-amiral „Apollo“ de 3280 t. unde au loc cele mai scabroase orgii ale colaboratorilor apropiați ai „Marelui boss“ cum este numit LRH.

Secta are o conducere centrală și nenumărate filii în Occident, dar și multe dizidente.

2. **Biserica creștină sau Biserica lui Hristos ca om de știință**. Fondată de americana *Mary Baker-Eddy* (1821–1910), în cursul anilor 1860–1870, această sectă urmărea convertirea oamenilor în scopul „vindecării“ lor. Secta a apărut ca o reacție împotriva spiritismului. De fapt, Miss Mary, posedată de isterism, practicase spiritismul. Doctrina sectei – care pornește de la dorința de a găsi mijloace de vindecare fizică – se bazează pe studiul „mesmerismului și magnetismului“ animal, credința în „teologia“ bunăvoinței și optimismul universal. Potrivit acestei teorii, există numai un Dumnezeu – Spirit universal. Omul nu există din punct de vedere material, ci numai spiritual, după cum nu există nici binele și nici răul. Omul, fiind numai spirit, se bucură de aceleași atribute ca și Dumnezeu, fiind perfect, nemuritor, fără a putea suferi ori greși.

Mary Baker-Eddy arată că existența oamenilor bolnavi, muritori etc. se explică prin acțiunea nefastă a materiei, care acționează împotriva omului spiritual. Ea se manifestă datorită faptului că omul nu poate înțelege puritatea sa absolută, fiind înșelat de simțurile ce îi ascund adevărul pe care numai „știința creștină“ îl poate descoperi, – aceasta fiind Mîngîietorul promis de Hristos și confundat pînă în prezent de Biserică cu Sfîntul Duh.

Deci „știința creștină“ este gruparea credincioșilor care au „descoperit“ pe Mîngîietorul“. În lucrarea sa *Știință și sănătate cu cheia Scripturilor*, Mary Baker-Eddy arată că: „Orice realitate e în Dumnezeu și creația Sa, armonioasă și eternă. Tot ceea ce El creează e bun, și El face tot ceea ce e sănătos. În consecință, singura realitate a păcatului, bolii, ori a morții constă în faptul că acestea par reale credinței umane eronate, pe cînd Dumnezeu le smulge masca. Ele nu sînt adevărate pentru că nu provin de la Dumnezeu“. Boala – arată M. B. Eddy e o credință care trebuie anihilată de înțelepciunea divină.

M. B. Eddy îndeamnă omul să lupte împotriva „magnetismului animal răufăcător“. Pentru a se apăra împotriva magnetismului, adepții sectei sînt îndemnați să facă zilnic o gimnastică mentală ce constă în a repeta că „eroarea este neputincioasă, iar adevărul și bunătatea vor învinge“.

În cazul în care omul nu este conștient de eroarea provocată de simțuri, eroarea poate părea reală; iar prin aceasta apare moartea, bolile, păcatul. M. B. Eddy a lăsat testament unui adept al sectei, Adam Dickey, ca la moartea ei, acesta să declare că Mary a fost „asasinată mental“. Secta are mulți adepți, răspândiți în toată lumea. Unii dintre cercetători psihiatri grăbiți au recunoscut „meritele“ acestei secte.

3. **Fiii fericiți ai păcii cerești.** – Membrii și adepții sectei consumă marijuana și hașiș, s-au organizat în SUA. Secta are filiale în Europa, Australia și în Asia. Cultul este simplu, „ritualul“ divin este traficul cu stupefiante în „numele“ Domnului. Secta a fost înființată spre sfârșitul secolului al XIX-lea, de un cunoscut client al poliției americane, adept al adventului.

Adepții săi – deși plătiți bine și corupți – au fost prinși în Anglia și Germania cu trafic de stupefiante în loc de fericirile noutestamentare.

4. **„Ufolatrii“ sau aleșii cerului.** – Ufolatrii (OZN-iști) constituie o sectă religioasă recentă. Dacă s-a vorbit de atâtea „teologii“ și interpretări cosmice, după zborul omului pe lună și mai ales după fenomenul, „farfuriilor zburătoare“ și sectele au fost prezente. Au crezut spiritiștii în cerurile planetare, le-au „demonstrat“ existența teozofii și antropozofii și iată că un rezultat al tuturor este secta „Ufolatrilor“.

Secta are filiale în Occident și mai ales în Franța. Adepții tâlcuiesc și descoperă adevăruri „mesianice“ pe alte planete, unde ei au asigurată viața de dincolo. Destui creduli s-au alăturat acestor concepții și mai mulți cred că vor fi protejați de misiunea civilizatoare și binefăcătoare a „extraterestrilor“. Milioane de oameni fără locuri de muncă s-au înscris pentru noile „meserii“ pe care le vor oferi plutonienii, saturnienii, venusienii etc. Adepții noii secte îndeamnă la rugă și pasivitate, iar nedreptățile de pe pământ, urmînd a fi... îndreptate de către forțe coborîte din ceruri. Indivizii racolați sînt niște naivi, cu o cultură modestă și fanatici religioși, după cum menționa ziarul american „International Herald Tribune“.

5. **Mormonii.** – Sectă religioasă apocaliptică cu adînci rădăcini în sincretismul mișcărilor de la sfîrșitul secolului trecut (baptiste, advente, pentecostale, harismatice). Întemeietor *Joseph Smith* (+1844). Adepții ei sînt mai ales tineri (fete și băieți), căsătoriți sau nu, de preferință studenți. „Morală“ lor avansată este căsătoria în grup, poligamia. Aceștia sînt trimiși în diferite colegii încît propaganda lor a cuprins multe centre universitare ale lumii. Centrul lor este SUA. Adepții se numesc „Sfinții pămînteni“.

Doctrina sectei este politeistă și sincretistă. Au creat o „Biblie“ pe care au retipărit-o și este principalul obiect de colportaj. Respectă un mod de viață destul de „auster“: nu beau, nu fumează, sînt ponderați, schimbă soțul sau soția, cît îi ajută firea. Au peste 5 milioane „misionari“. Și-au asigurat o capitală a sectei și un templu la Salt Lake City.

Se declară, pe lîngă sfinți, obsedați ai eternității și se consideră chemați să salveze întreaga umanitate, mai precis, sufletele oamenilor, atît ale celor vii, cît și ale celor morți, de la începutul începuturilor existenței omenirii. Pentru aceasta au nevoie de numele celor ce s-au peregrinat pe glob. Trebuie indentificați să nu rămînă vreun suflet nesalvat, ceea ce înseamnă înregistrarea datelor civile de recunoaștere: nume, prenume, data și locul nașterii, a căsătoriei, data și cauza morții. În acest sens, mormonii au format detașamente care cercetează registrele din primării, oficii de stare civilă, parohii.

Secta este foarte bogată, fiecare membru contribuind cu 10% din cîștigul său la „pensia eternității“. „Cimitirul nemuririi“ este aproape de Salt Lake City, iar „Cartea vieții“ în subterana templului.

Pînă acum s-au clasat miliarde de nume pentru liniștea „înscrierii și pomenirii“. Aceasta și pentru faptul că zeci de milioane alocate pentru înarmare îngrozește omenirea; noile tipuri de bombardiere invizibile, de rachete „inteligente“, de arme cu neutroni, de submarine la mari adîncimi, noi sisteme antiaeriene precum și „războiul stelelor“ produc insomnii și grave mutații psihice.

Sectele, corbii iadului, se adună unde sînt cadavre, mortăciuni sau muribunzi.

6. **„Copiii“ Domnului (– Mo).** – Sectă religioasă „modernă“ apărută în Italia și reorganizată în SUA, în 1968. Nu are un sistem filozofic și nici pretenția oferirii mîntuirii. Adepții practică o

„mistică“ sexuală intitulându-se frați și surori, umblă goi sau sumar îmbrăcați și „n-au de ce să se rușineze“. Consumă droguri și stupefiante pentru a avea „convorbiri“ nevinovate cu Domnul.

Întemeietorul acestei secte este „mesia“, necunoscut de nevinovații copii și nici nu-i nevoie să-l cunoască, spun predicatorii. Are mai multe nume: *David B. Berg*, ori „David Moses“ ori *Unchiul Mo* etc. doar titulatura de calificare este de profet. A debutat dincolo de ocean, în 1968. Un profet ucigaș, *Henaux*, identificat în Franța, a ucis trei fete, a declarat că a ucis pentru „ordine“ și pentru preceptul: „Doamne sufocă-ne cu iubirea; noi trebuie să fim striviți pentru a renaște din tine!“

Munca de fiecare zi și rugăciunea lor este cerșetoria și insistența, de aceea li se mai spune „Secta cerșetorilor pioși“. La început, o grupare obișnuită în lumea apusului, cu timpul s-a organizat, avînd centrul în SUA sub numele de MO. Ei cerșesc mereu cu Biblia în mînă, apoi se retrag în colonii, depunînd banii în conturile șefilor. Dacă nu se reîntorc sînt urmăriți și uciși. Odată intrați în sectă părăsesc familia. „Predicatorii“ lor sînt „afierosiți“ Domnului și provin din dezertori, dezmoșteniți, condamnați pentru crime și tineri care găsesc în sectă un refugiu și o activitate. Ei urmăresc pe tinerii debusolați, pe fetele scăpătate din familiile descompuse, toxicomanii incurabili, emigranții etc.

• Întotdeauna victimile sînt abordate cu întrebarea: Ești fericit? Și imediat i se oferă o experiență și o uitare; renunțarea la profesie, fuga din familie, refugiu într-o credință oarbă pentru a deveni „copil al Domnului“.

Doctrina milenistă este adaptată condițiilor de viață. Interpretarea Bibliei se face într-o formă delirant-literală. Duc o viață „frățescă“, 10–20 indivizi în comunitate.

Cartierul general al sectei are o somptuoasă reședință secretă pe o moșie din Certaldo (în apropiere de Florența), dar computerul care ține evidența fondurilor este instalat la Paris.

– O altă fațată a acestei secte se semnalează în Mexic: *Fiii Domnului*, sau „Prietenii umanității“ care se ocupă cu vînzarea de cărți și reviste pornografice, de albume atrăgătoare și reclame sex shop.

7. „Calea fericirii“ (Amanda Marga). – Calea fericirii este o sectă care „oferă“ darurile mesianice adeptilor ei. Secta s-a organizat în India, în 1955, ca apoi să pătrundă în Europa Occidentală și mai ales în Elveția, iar după 1973 constituie o problemă în SUA. Ea se pretinde „salvatoare“ a credinței, fiindcă Bisericele tradiționale nu mai sînt în stare să mențină „dreapta“ credință. Acestea – zic sectanții – n-au știut să-și însușească și să predomine știința și politica și astfel au pierdut credincioșii, îndreptîndu-i spre calea rătăcirii.

Secta are un *Regulament*, care trebuie respectat cu strictețe toată viața. Între alte obligații comunitare, adeptul trebuie să-și schimbe numele, să poarte îmbrăcăminte de culoare oranj, obligații sacre de cedare a 2% din venituri. O dată cu întărirea, „căii“ au început luptele pentru cel dintîi la „fotoliu“, soldîndu-se cu asasinate. Alții și-au dat foc, iar „fericiții“ rămași au organizat atacuri teroriste. Pentru integritatea comunității „mesianice“, adeptii scăpătați au declarat că așa a fost voia Celui de sus și că acțiunile respective sînt o formă de protest împotriva descompunerii morale a omenirii. Și pentru a se pune capăt unui asemenea fenomen, secta a făcut apel la toți credincioșii, indiferent de simțămintele intime, să se înregimenteze în rîndurile ei. Evident, tot pentru a participa la aceeași cale de a deveni „ucigași întru Domnul“.

8. **Templul popoarelor.** – Am lăsat la urmă această sectă, condusă de *Jim Jones*, fiindcă crima săvîrșită în Guyana în toamna anului 1978 a zguduit întreaga lume. De atunci și pînă astăzi, o întreagă rețea cinematografică, publicații cotidiene și reviste de specialitate, sociologi, medici, psihiatri, juriști-criminologi cercetează fenomenul „Sectei sinucigașilor“.

Secta a fost organizată de *Jim Jones* – indian american – la San Francisco. Jim s-a născut la 31 mai 1931. Tatăl său, în primul război mondial, a contractat o boală de plămîni care l-a chinat toată viața și a decedat cînd Jim era copil. Lui Jim nu-i plăcea munca, în schimb era îndemînat și inteligent și trăia din expediente. În familie n-a avut o educație religioasă, fusese botezat de bapțiști. De tînr a intrat în Ku Klux Klan, dar după cîteva manifestații s-a retras. O oarecare d-nă Kennedy l-a introdus pe Jim în secta nazareană. Nici aici n-a stat, ci a frecventat cîtva timp o adunare penticostală, care practica glosolalia. De aici a luat cunoștința de Biblie și a început s-o studieze. Mama sa l-a dat la școală. S-a înscris la facultate, unde întîlnește pe sora Marcelline (mai mare cu 4 ani decît Jim), cu care se căsătorește. Aceasta l-a dus la „Biserica creștină“, o ramură a sectei „Discipolii lui Hristos“, unde Jim devine pastor. În 1950, părăsește

această comunitate organizând el una, botezând-o *Biserica Unității Comunitare*, devenind astfel întemeietor de „biserică“. Pentru agonisita zilnică se ocupa de comerț cu maimuțe aduse din America de Sud. Astfel începe „predica“ la negustori și clienți.

În 1956 înfiază 7 copii, urmînd exemplul său și alții aderenți. Își „botează“ biserica intitulînd-o „*Templul popoarelor*“, căutînd să imite Turnul Babel sau alte numiri biblice. Cu toate că predica era pe baza Bibliei, el o considera o carte neagră, o arunca pe jos și o călca în picioare, cînd nu era ascultat de mulțime. El schimbă preocupările predicatoriale cu „vindecări“ divine și tămăduirea bolilor psihosomatice. O mulțime de creduli veneau la Jim din toată America, la „vindecătorul“ de cancer, inimă, plămîni etc. „Tămăduirile“ prin credință erau săvîrșite cu măruntaie de pasăre (găină neagră). Marcellina era „specialistă“ și folosea și alte păsări... Înființează corporații și asociații, secta prosperă. Unii se amestecă în afaceri politice, în asasinate, ajunge prim-jurat, om de influență, caută să pătrundă în Congresul SUA. Pastorul Jim Jones construiește un calcul al mileniului, lumea îl exaltă, adepții se înmulțesc. Dă declarații la tv., interviuri prin ziare, dar mulți redactori îi bănuiesc excocheria și perfidia și atrag atenția americanilor de bună credință.

Își pregătea minuțios „predicile“ făcute de alții, era cochet, își vopsea părul în diferite culori pentru a apare transfigurat de fiecare dată. Trăia de acum în lux și desfrîu, uitase de săraci, nu-și mai aducea aminte cum a crescut. Folosea stupefiante și exersa cu apropiatii la cîteva arme de foc și revolvere de ultimă invenție. Pregătea ceva?...

A organizat o ierarhie a Templului. El era înconjurat de 12 consilieri cu care ținea ședințe de purificare, vorbea vulgar și era impulsiv. În caz de neascultare a adepților, pe loc îi pune să-și ridice viața cu un cinism nemaiîntîlnit. Începea satana din el să se arate. Făcea antrenament de box, punînd pe fiii săi să se bată pînă la epuizare și apoi aceștia trebuia să zică – dacă mai puteau – „Mulțumesc, părinte!“

În 1977 secta reușise să-și strîngă serioase fonduri pe care le administra Jim. Și-a dat seama că este urmărit, fiindcă mulți adepți îl părăsiseră. Și-a ales locul de refugiu unde să ducă viața „comunitară“, anume Guyana, într-o regiune pustie, unde adepții sectei au trăit în obște și unde Jim îi supunea la un tratament bestial, pregătind dramaticul deznodămînt.

CIA și FBI-ul erau în alertă. Evadări și dezvăluiri din Templu, vești ce păreau basme. Jim se declarase împotriva lui Dumnezeu – de fapt n-a crezut niciodată, – iar unii dintre credincioși nici nu-l auziseră pe „părintele“ vorbind de Dumnezeu. Informații cutremurătoare despre paranoicul pastor sosesc de la templu. Congresmenul Leo Ryan se hotărăște să cerceteze cazul în numele guvernului american și cu o echipă de specialiști a căzut victimă „cultului crimei“ la Port Kaituma.

Cei 1000 de adepți sînt scoși din ghetouri, invitați la rugăciune pentru viața veșnică. Sub amenințarea pistolului, sînt strînși copiii, li se dă cîte o ceașcă de Kool-Aid, din cazanul iadului, care era de fapt otravă. Au urmat mamele și apoi bătrînii. Robia eternă a morții a început încătușarea celor de față. Peste 900 de victime au trecut în marea inexistenței în ziua de 18 noiembrie 1978. În aceeași zi, „părintele“ Jim – nu s-a aflat cum – a primit un glonte în tîmpla stîngă, căzînd lîngă cei cărora le furase sufletul. Avea 47 de ani.

Așa s-a șters de pe pămînt încă un templu al satanei din Jonestown. Vestea a făcut înconjurul lumii. Însuși oficiosul Vaticanului, „L'Osservatore Romano“, atrăgea atenția asupra „deșertăciunii pseudomisticismului, care, trădînd cauza lui Hristos, trădează cauza omului“.

Începînd din 1985, secta a fost reorganizată de către un „copil“ al „profetului“.

V. SECTE „UMANE“ EUROPENE

1. **Antoinismul.** – Fondată de mînerul belgian *Louis Antoine* (1846–1912), recunoscut de adepți ca profet, secta susținea că posedă un fluid magnetic, cu ajutorul căruia poate vindeca orice boală și poate învinge chiar moartea, fiindcă acest fluid acționează asupra sufletului. „Vindecarea“ se făcea prin punerea mîinilor sau prin bucăți de pînză despre care se spunea că e „magnetizată“. Deși nu se acorda nici o importanță corpului, totuși în scopul vindecării, se recomanda un regim sever, în special vegetal.

Secta antoinistă are un caracter ocult, adică „vindecă“ apelînd la un spirit din lumea cealaltă, chemat printr-un medium, în cadrul unor ședințe de spiritism. Adepții sînt liniștiți, lucrători în subterane, nu fac prozelitism și posedă o biblie a sectei.

2. **Biserica Creștină universală.** – (Christos din Montfayet). – Fondată în 1954 de francezul *Georges Roux* (inspector PTT), născut în 1903, autointitulîndu-se „Mesia din Montfayet“, deoarece

se considera o reîncarnare a lui Hristos, secta are drept scop propagarea doctrinei și recunoașterea lui Roux ca dumnezeu.

Secta are multe asemănări cu antoinismul.*

Roux a declarat că poate vindeca bolile prin punerea mâinilor; totodată, poate face, din oricine vrea să-l urmeze, un vindecător. Se recomandă adoptarea unui regim alimentar sever și sînt interzise cele cinci „otrăvuri mortale”: tutunul, cafeaua, ceaiul, grăsimile prăjite și conservele. În fața unui bolnav, „martorii” trebuie să-i reamintească păcatele, apoi ei își vor împreuna mâinile rugîndu-se pentru vindecarea sa cu ajutorul unei „rugăciuni miraculoase” compusă de Roux. Dacă totul eșuează, bolnavul trebuie să moară, pentru că înaintea lui Dumnezeu nu folosește la nimic prelungirea unei „existențe reale”.

Membrii sectei refuză orice ajutor medical, atît pentru ei cît și pentru copiii lor, fiind convinși că sînt feriți de orice boală gravă și că vor trăi pînă în apropierea vîrstei de 120 de ani.

Gruparea se confundă deseori cu pocăiții nazarei, cu ramuri din secta iehovistă și cu o parte dintre adventiștii reformiști.

3. „Prietenii” omului (Armata eternității sau Biserica Împărăției lui Dumnezeu). – Un titlu pe cît de pompos pe atît de neimportant. Secta cuprinde pe atrofiații umani, care consideră animalul mai presus de om. Mișcare de origine franceză a fost fondată de elvețianul *Alexandre Freytag* (1870–1947), care în 1920 s-a despărțit de secta studenții în Biblie. Lui *Bernard Sayerce*, care a preluat conducerea sectei în 1947 și s-a intitulat „Păstorul cel fidel”, i-a urmat în 1963, după moarte – secretara sa, *Lydie Sartre*, numită „Mama cea dragă”. Azi secta este condusă de *Joseph Nexrand*.

Doctrina acestei secte este destul de confuză, adepții ei încercînd să instaureze o Lume nouă, bazată pe prietenie și în care să nu se facă uz de bani. O încercare de punere în aplicare a acestor concepții de viață s-a făcut în Franța, într-o comunitate stabilită la Lot-et-Garonne. Odată cu „construirea” acestei lumi noi, omul va deveni nemuritor.

Prietenii omului cred că împărăția lui Dumnezeu se va instaura pe pămînt, în sensul advento-iehovist. Adepții sectei „Prietenii omului” cred că Dumnezeu l-a creat pe om nemuritor, iar acesta a primit moartea în urma corupției pe care diavolul a exercitat-o asupra lui și sub a căruia influență a încălcat legile stabilite de Dumnezeu. Dar această cădere poate fi reparată prin „reeducare”, prin care omul dobîndește nemurirea. Adepții sectei se pretind că sînt singurii care pot efectua reeducarea necesară, pentru ca omul să fie eliberat de îmbătrînire și moarte; și acest lucru se poate obține numai prin urmarea fidelă a „legilor eterne”, care au fost date oamenilor de Freytag (majoritatea concepțiilor aparțin martorilor lui Iehova). Numărul adepților sectei este modest. Secta s-a organizat ca o replică nereușită la marile custodii bancare și de bijuterii din Franța și Elveția.

4. **Cele trei sfinte inimi.** – Adepții „Cultul inimii lui Iisus” au depășit adorarea lui Dumnezeu și orice formă de idolatrie și au apărut alții care au triplat adorarea inimii, ca să fie mai originali. Secta „Cele trei sfinte inimi” a fost fondată de Roger Melchior și frații săi, André (chimist), Victor (șofer) și Robert (preot catolic). Scopul fraților Melchior, ca de fapt a tuturor sectanților era îmbogățirea.

Adepții sectei primesc nume biblice și practică unele servicii religioase; rugăciuni și posturi, desfășurînd și o susținută activitate prozelitistă.

În fruntea lor se află Roger Melchior, care o conduce sub numele de Papa Ioan.

Doctrina acestei secte e confuză. Roger Melchior – papa Ioan – este considerat drept unicul Mesia, reprezentant al lui Dumnezeu pe pămînt, singurul care poate transmite oamenilor dorințele divine. În urma numeroaselor scandaluri, atentînd la bunele moravuri (frații Melchior seducînd tinerele adepți, în „scopuri” divine), din 1979 secta regresează.

În lipsa unei lucrări care să mențină doctrina, adepții acestei secte se mulțumesc cu „revelațiile” lui Dumnezeu transmise adepților de Roger Melchior.

5. **Biserica liberă.** – Biserica liberă este o sectă apărută în Anglia. Adepții ei sînt recrutați din credulii nemulțumiți în alte grupări religioase. Deși citeșc Biblia, se strîng la auzul cuvîntului

* Secta are mai multe cărți fundamentale publicate de Georges Roux, în 1950: *Jurnalul unui vindecător*; *Cuvînt de vindecător* și *Misiune divină*.

Domnului, practică falsul în acte publice și se îndeletnicesc cu șantaje intelectuale, răpiri, siluiri de conștiințe. Între aceștia s-a mărit criminalitatea și sînt trimiși în „misiune“, ca mercenari. Ei se apropie de alte grupări violente și revanșarde conduse de șarlatani și criminali notorii.

Dar lumea apusului, sătulă de atîtea Biserici, secte și religii îmbrățișează alte și alte surrogate ale credinței, care mai de care mai fantastice. Este clar, „credincioșii“ de astăzi, în afara urmării lui Hristos, își simt sfîrșitul, au intrat într-o evidentă stare eshatologică, nu mai avem de a face cu „elogiul“ nebuniei, ci cu nebunia antihristă însăși. Începutul a fost „furișii Domnului“, culmea „Secta sinucigașilor“ și lucruri mai mari decît acestea veți vedea... „satana umblă ca un leu căutînd pe cine să înghită“ (I Petru V, 8).

VI. ORGANIZAȚII TERORISTE, REVANȘARDE JUSTIFICATE PRIN RELIGIE

De la război rece la crime „sacre“. – Dacă Dumnezeu a fost izolat, negat, mistificat și apoi dat morții de către unii teologi; dacă Hristos a fost înlocuit și substituit cu „noi mesia“, dacă îngerii s-au întrupat în frați și fecioare; dacă Maica Domnului s-a „reîncarnat“, în noua Evă, iar sfinții pămînteni (mormonii) au reapărut, cine a mai rămas „neidentificat“ din lumea de dincolo?, *Satan cu întreaga sa ierarhie!*

Și iată că forțele întunericului au început să iasă la lumina soarelui dar mai ales a lunii: Leviatan, Belzebul, Satan, Lucifer, „legiuni“ de îngeri negri apar într-o lume prea religioasă, o lume interlopă, o lume plină de curiozități și avidă de senzații. Forța răului a îmbrăcat hlamida cavalerilor tunetului care nu-și mai încruciează săbiile sau pistoalele pentru presupusa onoare sau jignire, ci sînt organizați în bande și gangsteri, încît oamenii cinstiți nu știu unde să mai reclame, sau ce „lepădări“ să mai citească.

Astăzi, ca niciodată, exorcismele și alungarea diavolului sînt utilizate, dar nu în Biserica lui Hristos, pentru „îmbrăcarea omului nou“, ci în cercuri ale organizațiilor teroriste, fasciste și revanșarde, care au pretenția că pot instaura „pacea sufletească“ prin genocid. Dacă la comunitățile „mesianice“, așa cum s-a văzut, crima era premeditată și „pacientul“ supus unor șocuri psihice, organizațiile teroriste religioase n-au nici regulamente, nici legi, nici morală, doar deviza: „cine nu-i cu noi este împotriva noastră“, este dușman, trebuie să dispară!

Grupările revanșarde sau comunitățile religioase demonice atacă tot ceea ce este nobil: cinstea, dreptatea, adevărul, sfințenia, semănînd groază și neliniște. Fiara apocaliptică nu mai are *simbolul 666*, ci zvastica, cornul ei este fascismul sub toate nuanțele. Crucea nu mai este semnul răscumpărării, ci un altar pentru „mulțumire“ că au fost uciși negri, apărători ai drepturilor omului sau unii predicatori ai egalității. Dealurile și preeriile pe care și prin care zburdau odinioară miei, ciurde, mînji au rămas pustii, și la răsucea nopții apare „focul sacru“, mistuind o uriașă cruce (luminînd costumele conice pe care se vede scris KKK!), după o „înlăcărată“ predică pentru „dreptatea“ celor avuți.

O întregă rețea de informații este pusă în serviciul nihilismului. Cele mai moderne mijloace audio-vizuale sînt captate de acești „portari ai iadului“. Unii cercetători arată că numărul de crime – afară de pruncucidere săvîrșite de acești monștri fanatici depășesc cifra de multe milioane. Alt semnal de alarmă! Și mai grav, organizațiile teroriste au o rețea internațională și atacă, în numele răului, sub diferite firme: *Biserica verde, brigăzi roșii, leul albastru, războinicii regelui Hristos* etc. sau simple numiri, avînd același scop: panică, distrugere, disperare!

Multe organizații își iau numele de „biserică“, pentru a putea înlătura privirile legiuitorului și încă își însușesc titulaturi bizare, așa cum vom vedea.

Și pentru a concretiza cele de mai sus, vom selecta cîteva organizații „legale“.

1. „**Biserica**“ **satanismului**. – Biserica satanei este titlul exact din legislația religiilor din SUA, recunoscută ca să funcționeze. Are sediul în San Francisco, iar conducătorul acesteia este „patriarhul“ *Anthon Luwey*, care și-a ales „12 Apostoli“ și 70 de ucenici. El a organizat noua religie pe la începutul anului 1966. Ca doctrină, conducătorul sectei arată că „În fiecare din noi, sălășluiește satana, sămînța satanică închisă în om este atotputernică, avînd cea mai mare importanță.

Omul trebuie să fie mîndru de ea, în loc să se rușineze. Sămînța satanică trebuie cultivată, fapt ce și-l propune biserica noastră“. Conform „profetiei“ patriarhului, în anul 1990, aproape toți închinătorii religiilor clasice vor dispărea, aderînd la satanism... Noi, sataniștii reprezentăm noua instituție spirituală a Americii, susținea Luwey.

2. **„Biserica“ luciferică.** – Dacă satan este un nume mai general „prea diavolesc“ căutătorii de senzații religioase și de titluri atrăgătoare au descoperit alte numiri mai planetare, mai aproape de inima omului „credincios“ și a apărut biserica luciferică sau biserica lui Lucifer și, mai pe scurt *Martorii lui Lucifer*, crescînd astfel acțiunile ufolatrilor. Nu se gîndea necuratul și vrăjmașul luminii să ajungă a fi „adorat“ după ce căzuse cu ceata slujitorilor săi și semănase mîndria în prima pereche de oameni din Eden. Iată-l după atîtea civilizații ale omenirii invocat și pomenit, în cele mai dureroase situații; accidente de tot felul, soldate cu morți năpraznice. „Martorii“ lui Lucifer – frăția întunericului fac serioasă concurență martorilor lui Iehova. Cei dintîi slăvesc pe stăpînul morții, noul Hades, cei din rîndul al doilea pregătesc asaltul „Armagedonului“. Și unii și alții sînt stegarii negri ai distrugerii vieții și societății omenеști.

Secta „Martorii lui Lucifer“ este nouă (1970–1975) cu ramificații în lumea francofonă. Printre „aleșii“ lui Lucifer și inițiatorii sectei se numără și francezul *Jean-Paul Bourre*. „Purtătorul de cuvînt“ al lui Lucifer, preciza: „...unica noastră țintă este de a reabilita magia și vrăjitoria, de a face o nouă religie ai cărei adepți nu cred decît în rău...“. Adepții fanatici ai „luminei curate“ se reunesc noaptea, la lumina tortelor, în jurul mormintelor unor foști practicanți ai ocultismului, printre care *Allan Kardec*, fondatorul și organizatorul spiritismului și inițiatorul filozofiei neantului în Europa de Vest.

Din această sectă au purces dizidențe cu nume tot stranii; noii luciferi și-au reînviat apocalipticul: *Marele Graal*.

3. **Fraternitatea albă universală.** – Dacă satan și-a găsit succesorul, de asemenea, Lucifer și-a asigurat „misionarii“, nici celelalte legiuni demonice nu dormitează. Soiurilor de draci, deși stau ascunse, li se face organizarea, la lumina zilei, în societatea apuseană prin *Fraternitatea albă universală*. Această sectă revanșardă proclamă arianismul ca învățătură „adevărată“, iar „morală“ sa se vedește prin destrăbălare, prin proxenetism și incest colectiv. „Frăția“ încurajează și susține prostituția sub toate aspectele, ca „un cult adus duhurilor rele!“ A apărut în Franța și s-a răspîndit în cercurile reacționare. Secta, sub masca religiei, racolează tineri din organizațiile neofasciste.

În ultima vreme a apărut o nouă formă: *Fraternitatea „deisis“*.

4. **Ku Klux Klan (KKK).** – O dată cu abolirea sclaviei, cu asigurarea drepturilor omului, se părea că a dispărut și patima sîngelui sau uciderea. Această a luat însă altă formă prin atacuri organizate, prin răpiri și șantaje. Asemenea organizații sînt nenumărate, apar și dispar, pe toate continentele, dar cea mai îngrozitoare este KKK din SUA. Din această grupare rasială fac parte atît „credincioșii“ cît și „slujitori“ ai unor denominațiuni și confesiuni creștine. Scopul ei este uciderea, iar cultul arderea crucii, ca ceea ce a adus în lume „iluzia“ jertfei răscumpărării și dreptății. Organizația KKK are ramificații pe tot continentul american, în fruntea ei aflîndu-se *Vrăjitorul imperial* care are sediul, din 1928, la Memphis.

În ultima vreme (1981), cavalerii ucigași cu glugă și-au extins imperiul invizibil al KKK. Astfel, această organizație religioasă rasistă de tristă faimă are un program rigid. „O dată pe lună pe colinele situate în nordul orașului Alabama, un grup de bărbați și femei purtînd costume de sac și arme automate se antrenează permanent. Tabăra de antrenament poartă numirea de *My Lai*. „Imperiul invizibil“ este condus de *Bill Wilkinson*, care, în 1975, s-a despărțit de KKK.

Ținuta tradițională a adepților constă dintr-o robă roșie și bonetă ascuțită. Pe lîngă gluga cunoscută, în ultima vreme, organizațiile religioase violente de factură KKK au adoptat noi semne: zvastica, leul, vulturul, șacalul etc. după proveniența adepților fanatici.

5. **Războinicii regelui Hristos și Alianța apostolică clandestină.** Țara cu cea mai bună organizare ecleziastică romano-catolică, Spania, este chinuită astăzi de numeroase grupări religioase fasciste și neofasciste, revanșarde și iredentiste justificate prin precepte biblice. Printre acestea se numără „nevinovații războinici ai regelui Hristos și Alianța apostolică clandestină“, ambele susținute și încurajate de organizația fascistă „Noua Forță“ din Peninsula Iberică.

6. **Alte grupări teroriste, rasiste și revanșarde sub masca religiei** au diverse numiri: *Sea Org*, „Conștiința lui Augustin“, Grupuri de astrologi, vrăjitori, ocultști, care prin practicile lor îngrozesc sufletele oamenilor etc.

Cele mai cunoscute grupări teroriste, rasiste și revanșarde cu firmă religioasă sînt:

În ASIA: *Opera lui Dumnezeu* („Opus Dei“) sub care se ascunde blasfemia adusă lui Dumnezeu și crima împotriva omului, chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Această „operă“ care aduce numai vaiet, plîns și suspin, este cunoscută de specialiști pentru legăturile sale cu organizații extremiste.

În AFRICA: **Apartheidul**. – Această formă „mistică“ de genocid din Africa de Sud întretine cele mai veninoase organizații revanșarde și de trădători în scopul siluirii conștiinței și stopării organizării și prosperării unor națiuni legitime de pe continentul negru. Albii „stăpîni“ sînt susținuți de mulți corifei religioși în aventura lor fără margini. Acești avocați-ideologi fac apel la populația disperată transmițîndu-le din Biblie „poruncile de sus...“. Răspunsul se știe de veacuri: „Ne-ați adus Biblia și ne-ați luat pămîntul...“. Acum, „plecați și cu Biblia, și lăsați-ne pămîntul moștenit de la părinții noștri uciși de voi...“.

În AUSTRALIA: **„Încercarea“**. Este o grupare fascist-milenistă. Întemeietorul sectei este un afacerist din Melbourne, care și-a luat nume biblic, „David“ și propovăduiește sfîrșitul apropiat al lumii. El explică astfel cataclismul: cerul se va înveșmînta într-o lumină orbitoare, se vor auzi zgomote înspăimîntătoare, după care lumea se va prăbuși în „neființă“. Cu o singură excepție: „vor rămîne în viață membrii sectei“, în frunte cu vizionarul ei. Sînt clare influențele iehoviste și „luciferice“ susținute și de îngrozirea lumii prin „Războiul stelelor“. „Regele“ grupării participă la întruniri revanșarde și incită la distrugerea celorlalte Biserici și culte. Pentru „siguranța activității sale și-a ales deja 70 de ucenici, ce și-au asigurat „supraviețuirea“. Secta ia proporții pe continent, atrage adepți din generația tînără, infuzîndu-le idei neonaziste.

Mai sînt multe alte mișcări, dar ne oprim la cele de mai sus.* Toate aceste organizații grupe, comunități, familii în numele religiei terorizează oamenii și tăgăduiesc morala evanghelică atît de simplă, dar greu de urmat. Vina nu este numai a ispititorului, a celui rău, ci și a slujitorilor unor Biserici, care ademeniți de venituri au uitat de vocație și pastorație. Luxul, destrăbălarea, neglijarea celor duhovnicești au provocat rezerve, contestări și s-a născut fenomenul sectar de azi.

* * *

Față de cele de mai sus, nu se pot trage concluzii, fiindcă ceea ce se petrece în sînul sectelor depășește cugetarea. Totuși, unii oameni ai zilelor noastre, stăpîni pe sine, cu mintea curată, fac eforturi lăudabile și chiar disperate pentru a feri – mai ales tineretul – de flagelul sectar.

În primăvara anului 1981, la Paris, la un congres al oamenilor de știință, s-a hotărît înființarea unei „Asociații internaționale pentru apărarea familiei și individului“, care și propune să lupte împotriva sectelor, să anihileze acest fenomen extrem de nociv și care tulbură multe suflete.

La început, unii considerau sectele ca pe un rezultat al „evoluției“ religiei, dar astăzi toți sînt convinși că sectele au un cult macabru, n-au nimic comun cu Dumnezeu – indiferent cum este înțeles și sînt stăpînite de interese sociale, politice, de aventură și cucerire. Fenomenul pare firesc, dacă ne gîndim la înaintașii lor, „infașibili“. Aceia aveau la îndemînă anatema și inchiziția, iar

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: P. I. David, *Sectele religioase...* (note bibliografice), precum și *Cazuri* relatate de ziare și reviste: „Paris Match“, 1975–1988, Thierry Baffoy, *Les sectes totalitaires*, în „Esprit“ nr. 1/1978; *Secta Hare Krishna sau conjurația misticismului, profitului și terorismului*, în „România Liberă“, 8 oct. 1981. *Manifestări care frizează actele psiho-criminale*, în „Magazin“, 22 iulie și 6 dec. 1980; *Cazul Moon*. Un „idol“ care adună milioane în „România Liberă“, 19 martie 1981; *Un „idol“ demonic*, în „Informația“ 30 mai 1981, *Secta cerșetorilor pioși*, în „Informația“ 12 sept. 1977; *Neuronul și mormonul*, în „Scînteia“ 1 martie 1981; *Ufolatrii et comp.*, în „Informația“ 14 febr. 1981; *Proliferarea sectelor; veritabile concerne ale înșelătoriei*, în „Scînteia“ 23 sept. 1979.

dumnezeii și izbăvitorii sectelor au la dispoziție arme de foc perfecționate și toate otrăvurile, inclusiv „împărtășania“ cu stupefiante, halucinogene, cianură etc.

În loc de iubirea față de aproapele, sectele, grupările violente și revanșarde au în doctrină fanatismul religios pînă la crearea în rîndul membrilor proprii a unui „veritabil univers paranoic“. În fruntea unor astfel de „noi religii“ s-au așezat posedăți, șarlatani perfizi, criminali notorii, fără ideal și conștiință, escroci calificați, cu pretenții mesianice, care reușesc să îngreădească voința membrilor și să-i rupă de realitatea socială, îi antrenează la acțiuni ce frizează bunul simț și mulți cad de cele mai multe ori, sub incidența legii penale.

Rotunjindu-și bugetele, „fiii împărăției mesianice“ contribuie la lovituri de stat, la acte de violență, la manifestații de stradă, pentru un eveniment sau o stare politică, angajîndu-se în aventuri de anvergură mondială cu Biblia în mînă, pe care n-o citesc niciodată, cu excepția profețiilor eshatologice și multor capitole din Apocalipsă. Mulți „mesia“ au obrăznicia să se substituie lui Iisus sau să corecteze pe Dumnezeu-îtrupat. Mari stăpîni religioși uită ceea ce a spus Hristos: „regii stăpînesc popoarele, între voi să nu fie așa, ci cel ce dorește să fie mai mare, să fie tuturor de ajutor...“ (Luca XII, 25–27); sau „Tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i dobîndesc...“ (I Cor. IX, 19).

„Clienții“ acestor secte sînt, din nefericire, din rîndul tineretului. Ajunși la o vîrstă cînd factorii ce nu mai depind de ei, ci de societate, le hotărăsc viitorul, unii tineri se văd confrunțați cu probleme din ce în ce mai grave. Ce li se oferă?: în locul unui ideal – un vid; în locul unei atmosfere propice universului sufletească – răceală, indiferență, alienare. Pepiniera de recrutare a noilor obști religioase sînt tinerii lipsiți de căldura firească a părinților și a mediului sănătos familial. Și cad ușor pradă himerelor, soluțiilor iluzorii, propagandei mincinoase, a sectelor. În cadrul acestora, ei suportă „spălarea creierului“, un veritabil șoc psihic, căci tratamentul căruia sunt supuși urmărește totala depersonalizare și aservirea sufletească și fizică pînă la inconștiență. Criminalii psihici, deși urmăriți de toate justițiile lumii, îmbracă toga de „mesia“ continuînd distrugerea nu a bunurilor materiale, ci pe creatorii lor, sufletele acestor tineri. Apare astfel evident că fenomenele de criză, degradarea valorilor și disoluția morală favorizează apariția acelei faune dubioase, alcătuite din tot felul de prooroci, astrologi, magicieni, maestri, profeti, aleși-izbăvitori, vindecători, mesia sau căpetenii trimise de Domnul etc.

Desigur, am menționat numai sectele de mai sus pretinse religioase – dar numărul lor este cu adevărat alarmant și nedefinit, în evantaiul sumbru al grupărilor pseudofilozofice, ocultiste sau pseudocreștine.

În ceea ce privește doctrina, morala, instituția, sectele nu pot fi comparate cu Biserica lui Hristos, așa cum se încearcă de către mulți pseudosociologi și prețiși filozofi. Sincretismul este baza doctrinară a majorității noilor „religii“. Culmea, sectele încearcă să concureze cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor sau alte organizații ecumeniste. Consiliul Ecumenic al Bisericilor urmărește unitatea de credință în Hristos, nu găsirea unei noi credințe sau „altui“ Dumnezeu; urmărește refacerea învățăturii originale, nu prefacerea sau adoptarea unei filozofii, nu renașterea unor forme oculte, unor personaje mitologice care au terorizat spiritele lumii vechi.

Toate sectele caută dezumanizarea, fanatizarea, ocultismul; Biserica Ortodoxă urmărește ca să facă din credincioșii ei oameni integri, perfecți, să-și explice credința mîntuitoare și să trăiască în Hristos, folosind toate mijloacele puse în slujba omului sau create de om pentru fericirea lui, pentru dragostea față de toți, liniște și înțelegere între toți oamenii planetei, deci o morală dumnezeiască.

Și ceva mai grav, unii „chemați și aleși“ au început goana după strălucirea lumii și osîndă și-au agonisit. Evanghelia a fost substituïtă, credința pusă în rîndul altor preocupări și astfel au apărut puzderia și concurența de „izbăvitori“, „predicatori“, „profeți“, „Mesia“ etc.

*

Învățătura clară și mîntuitoare a Domnului Hristos, Evanghelia nemuririi din primele veacuri, a fost pusă lîngă „summae“ făcute și prefăcute după tînguielnica rațiune. În loc de viață în Hristos, s-a trecut la „vorbierea“ despre Hristos; în loc de misiune, la îndeletnicire (I Petru V, 3) și iată rezultatul: fuga multora spre necunoscut... S-a stins dragostea pentru adevăr și catehizare, înlocuindu-se cu ideologii la modă și cuvîntări de propagandă religioasă. Degeaba plîngem și ne tînguim că pierdem credincioșii; înapoi la Evanghelie, la urmarea lui Hristos, la dragoste nefățarnică; să fim exemplu în purtare, în vorbire, întru toate (II Tim. IV, 2) și iarăși vom avea frumusețea cea dintîi și toată turma încredințată nouă.

Toți vrăjmașii noștri văzuți și nevăzuți se vor topi ca ceara de la fața focului, dacă vom urma pe Hristos: „...ca oamenii observînd faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl nostru cel din ceruri“... (Matei V, 16). Unde sînteți Sfinți Apostoli care ați cucerit lumea sau Părinți Apostolici care ați modelat societatea voastră! Apostolul iubirii, parcă vizînd „lumea religioasă“ de azi, scria; „...în lume s-au răspîndit mulți propovăduitori, care nu mărturisesc venirea în trup a lui Iisus Hristos. Iată amăgitorul, iată antihristul“ (II Ioan, 7).

Nu pot fi înlăturate unele „merite“ ale sectelor, așa cum încearcă unii, ci să ne străduim să-i înțelegem pe rătăciți, fiindcă „... au rîvnă, dar n-au pricepere...“ (Rom. X, 2). „Băgați de seamă – spunea Mîntuitorul – să nu vă înșele cineva, fiindcă vor veni mulți în numele Meu și vor zice: Eu sînt mesia și vor înșela pe unii... Dacă va spune cineva: iată Hristos este aici sau acolo, să nu credeți, căci se vor scula mulți hristoși mincinoși și prooroci mincinoși, vor face semne mari și minuni“ pentru amăgire, să nu-i credeți (Matei XXIV, 5, 23–25).

De fapt toți „izbăvitorii“ vizează pe antihrist și el este ascuns în propria lor concepție și comunitate. Apostolul neamurilor se aștepta la ispitirile diavolului cunoscute prin acțiunea răului și învrăjbirii: „...se vor scula din mijlocul vostru oameni care vor învăța lucruri stricacioase... de aceea privegheați neîncetat...“ (Fapte XX, 30), fiindcă satana se poate preface în înger de lumină pentru a amăgi și a întoarce pe cineva de la adevărata credință (II Cor. XI, 14).

Un fapt destul de grav al zilelor noastre constă și din aceea că mulți confundă religiile, alții le tratează fără interes. Or, savanții și oamenii de cultură atrag serios atenția asupra pericolului reprezentat de sectele religioase. În același timp și statele care recunosc organizarea și funcționarea unor asemenea secte trebuie să discearnă, să-și dea seama la ce expun propriile popoare, prin înmulțirea și proliferarea sectelor și grupărilor mistico-fanatice.

CUNOAȘTEREA ȘI PREÎNTÎMPINAREA DE CĂTRE ROMÂNI A PROZELITISMULUI SECTANT

În ceea ce privește Biserica Ortodoxă, de pretutindeni, aceasta este moștenitoarea Cincizecimii (Fapte II), a întăririi Duhului pentru ceea ce a promis Mîntuitorul cel trimis de Tatăl. Noi credem ceea ce se cuprinde în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, dogmele, canoanele și hotărîrile Sinoadelor ecumenice. Ele sînt mărturii ce autentifică succesiunea în credință și succesiunea apostolică – Biserica Ortodoxă caută să dea credincioșilor tot ceea ce este necesar mîntuirii și totodată siguranța,

liniștea, echilibrul sufletesc și pacea generală. Ea nu concurează cu ideologiile sau curentele de gândire, firești, ale societății, ci ține la tezaurul revelat, la calea cea strîmtă, dar precisă, la siguranța spuselor Dumnezeuului celui descoperit, adevărat și întrupat și omului desăvîrșit Iisus Hristos: „Eu sînt calea, adevărul și viața.” (Ioan XIV, 6). El s-a arătat în lume pentru a nu mai bîjbîi în credință și nu putem să-L părăsim, fiindcă numai El are cuvintele vieții veșnice” (Ioan VI, 67).

Cunoscînd bine toate acestea, niciodată cultele naturiste, curentele spiritiste, religiile demonice – idolatria și mitologia – și sectele nu vor putea influența pe adevărații credincioși români.

Precizări. – Apărarea credinței strămoșești, ca și propovăduirea și păstrarea ei, este esența și permanența misiunii preotului. Cînd Mîntuitorul Hristos trimite pe Sfinții Apostoli la propovăduire, le poruncește; „Mergînd, propovăduiți la toate neamurile, învățîndu-le să păzească toate cîte v-am încredințat vouă” (Matei XXVIII, 19–20). Sf. Pavel îndeamnă pe Timotei; „Păzăște-te pe tine însuși și străduiește în învățatură” (I Tim. IV, 16) și mai mult; „Propovăduiește cuvîntul, stăruiește cu timp și fără timp, muștră și ceartă, îndeamnă cu toată răbdarea și învățatura” (II Tim. IV, 2; Tit. I, 3), iar credincioșilor le scrie: „Vă rog să umblați cu vrednicie... silindu-vă să păziți unitatea Duhului întru legătura păcii” (Efes. IV,1).

Pe temeiul acestor îndemnuri înțelegem că: Preotul trebuie să știe modul în care credincioșii cunosc și trăiesc credința lor și măsura în care aceasta este corectă și conformă cu învățăturile dogmatice și morale ale Ortodoxiei. În cadrul Bisericii Ortodoxe Române există parohii în care s-au strecurat învățături greșite, sectare, grupări anarhice și contestatate, pe care păstorul de suflete este nu numai dator, ci are obligația să le cunoască și să le arate adevărul mîntuitor. Unii credincioși înstrăinați de Biserica Ortodoxă trăiesc în pasivitate în fața îndemnelor la bună conviețuire, la dragoste și solidaritate umană.

O spunem de la început, fără menajamente, cele scrise aici nu au un caracter provocator, de ură, de vrajbă interconfesională, ci întăresc pe misionari și cheamă pe cei rătăciți la frumusețea cea dintîi a dreptei credințe. Sînt cazuri cînd adepții unor culte neoprotestante, fanatici și bigoți, ai unor secte și grupări anarhice comit abateri grave față de credința strămoșească a părinților lor prin acțiuni de prozelitism și, în acest caz, trebuie luate măsuri adecvate, așa cum păstorul caută oaia pierdută (Matei XVIII, 12 ș.u.).

Biserica Ortodoxă Română a înțeles dintru început să păstreze cu toate cultele din țară un climat de bune relații, de respect reciproc și colaborare și este hotărîtă să-și aducă contribuția ei la apropierea și înfrățirea tuturor locuitorilor acestei țări, la apropierea și înfrățirea popoarelor de pretutindeni. Dar ecumenismul nu trebuie confundat cu prozelitismul și nici socotit ca o slăbiciune a slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române.

Grija și strădania preotului în activitatea lui pastorală este aceea de a-i aduce pe toți credincioșii la adevărata cale a mîntuirii. Acest lucru, *preotul* nu-l poate face numai cu vocația, cu entuziasmul, cu pregătirea sa teologică ci, în această acțiune, el trebuie să apară bine instruit, să cunoască nivelul cultural al credincioșilor, să folosească cele mai noi metode și mijloace de apărare a drepte credințe în funcție și de intensificarea prozelitismului. De aceea, în astfel de împrejurări, misionarul ortodox român trebuie să pună în acțiune toată capacitatea sa, să cunoască istoria, originea, evoluția și involuția sectelor, cadrul social în care au apărut, concepțiile acestora și mijloacele de prozelitism, „psihologia” sectelor și grupărilor anarhice, să mobilizeze energiile sale spirituale, tactul său, în problemele aduse în discuție, spre a putea răspunde la orice obiecții și învocări de texte biblice sau alte încercări prozelitiste. Preotul trebuie să aibă colaboratori destoinici și încercați, cunoscători ai învățaturii ortodoxe și inițiați în punctele atacate de sectanți și grupările anarhice, păstrînd, însă, în toate, echilibrul manifestat prin iubirea de adevăr, iubirea față de semenii și respectarea persoanei umane.

I. – „PSIHOLOGIA“ SECTELOR ȘI GRUPĂRILOR RELIGIOASE

1. **Psihoza prozelitismului sectant.** – Liniștea și pacea dau oamenilor stabilitate morală și echilibru sufleteșc. Tulburările sufletești aduc afecțiuni nevrotice și fizice și din această cauză – neexplicată sau neluată în seamă – au apărut și puzderie de secte creștine și religioase. Și două boli sufletești, mai bine-zis patimi: mândria și lăcomia au creat psihoza ereziarhă în primele veacuri creștine și s-a transmis pînă astăzi. Fenomenul morbid-sectar nu poate fi nici nou testamentar nici vechi, ci aparține și se constată la toate religiile naturiste.

În contextul lumii de astăzi, orice loc de muncă, orice sector de activitate creează o psihologie aparte în funcție de preocupările indivizilor, de scopul lor sau de rezultatele muncii lor. De asemenea, în comunitățile ecleziastice, confesiunile, în denominațiuni, grupări religioase, sectele caută să-și formeze o psihologie aparte, specifică, care, dusă la extreme, se degenerază, se izolează și fuge de origine, intrînd în conflict cu comunitatea socială. Pericolul este iminent, deoarece fiecare grup se divide avînd pretenția originalității, înlocuind colaborarea cu fanatismul și cercetarea cu obscurantismul. În acest caz se ajunge la paroxism, la psihoză periculoasă afit societății în care își duce existența secta, cît și indivizilor ca atare, membri ai grupului.

Așa-zisa psihologie a sectelor diferă de la grup la grup, de la organizație la organizație, de la țară la țară, de la regiune la regiune, de la familie la familie, de la individ la individ, de aceea este greu de dat o definiție valabilă pentru toți. *Trebuie urmărite cercetările în domeniul psihicului.* Definiția psihologiei ca știință care se ocupă de fenomenele psihice are valabilitate și aici, fenomenele sînt: cunoașterea (rațiune), afectivitatea (simțire, iubire sau ură cu impostazele lor) și voința (determinare la acțiune în fapte bune sau rele).

A. În ceea ce privește **RĂȚIUNEA (Cunoașterea)**, observăm

1. *Senzațiile și percepțiile*, în practica Bisericii Ortodoxe, sînt cultivate la credincioșii săi prin laudele bisericesti și toate slujbele; la secte, senzațiile și percepțiile sînt reduse și înăbușite de practici oculte;

2. *Limbaajul* s-a dezvoltat în mod deosebit în Biserica Ortodoxă, încurajînd și cultivînd limbile naționale în vorbirea curentă și în cult: „mai bine cinci cuvinte pe înțeles“ (I Cor. XIV, 19); la secte limbaajul este redus la niște expresii onomatopeice, de invocare a dumnezeului credulității lor, iar cîntările șablon au un nivel redus, naiv, traduceri arbitrare din alte limbi sau chiar „imne“ fără angajare psihică și care incită la tragedie, dramă, ură în general;

3. *Gîndirea*, vehicul al cunoașterii: caută și vei afla (Matei VII, 7), a fost cultivată de Biserică de la individ la individ și s-a născut cugetarea creștină. Teologia creștină a preluat tot ceea ce este bun și folositor din gîndirea antică în vederea mîntuirii. De asemenea, tot ceea ce este bun și drept, adevărat și edificator, astăzi și în viitor, pentru fericirea omului este însușit și de Biserică. La secte, fenomenul este invers, gîndirea este siluită de teorii și metode „noi“. Astfel, de la „Sola fide“ s-a ajuns la credulitate; de la „Sola gratia“ s-a ajuns la predestinație și fanatism; de la „Sola scriptura“ s-a purces la negarea unor cărți și texte din canonul Bibliei, la traduceri adaptate confesional și chiar la adăugarea unor texte apocrife în legătură cu „calculele“ mileniste și „sfîrșitul lumii“. Deci „gîndirea“ sectară este comandată și canalizată, mergînd pînă la negare și sinucidere (cazul Johns din Guiana Britanică, 1978);

4. *Memoria* și cultivarea ei în Biserica Ortodoxă a fost și este poruncă: mergînd învățați... (Matei XXVIII, 19). Catehizarea și școlile primelor veacuri creștine, universitățile Evului mediu pînă la seminariile, facultățile și instituttele teologice de astăzi sînt factori de cultivarea memoriei în vederea desfășurării vocației și unui bagaj cît mai mare de cunoștințe. La secte, cultivarea memoriei este o îndeletnicire satanică, „o nebuniune în fața lui Dumnezeu“ (I Cor. I, 19–20) de aceea nu este nevoie de școală și educație, fiindcă „duhul le dă pe toate“ (I Ioan II, 20, 27);

5. *Imaginația* a fost totdeauna un puternic sprijin al credinciosului în înțelegerea descoperirii lui Dumnezeu și explicării naturii înconjurătoare: „cerurile spun slavă lui Dumnezeu și facerea mîinilor lui vestește tăria“ (Ps. XVIII, 1). Toată arta creștină este o fericită colaborare a Revelației dumnezeiești cu imaginația controlată a credinciosului; pictura, arhitectura, sculptura, muzica sînt

cîteva rezultate ale lucrării celi creat după „chipul și asemănarea“ lui Dumnezeu (Facere I, 26). În orice manifestare de adorare a lui Dumnezeu sau venerare a sfinților – care este tot adorarea Ziditorului prin trăitorii săi – se văd și treptele imaginației. La secte există o imaginație bolnăvicioasă, fantezistă, aceasta creează un delir, provocat și de consumarea drogurilor, halucinogenelor și tranchilizantelor. Dumnezeu ia forma statită a imaginației lor, fenomenele apocaliptice se înmulțesc și determină distrugerea unor opere de artă religioasă sau laică. Așa se explică înlăturarea cultului sfinților, denigrarea Sfintei Fecioare, înlăturarea crucii, obiectelor și relicvelor sfinte etc. În aceste situații, sectanții se mărginesc numai la unele texte ale Bibliei, respingînd tradiția și formele ei, negînd rezultatele binefăcătoare pentru civilizație.

6. *Atenția*, ca fenomen al cunoașterii, a fost în mare cinste în Biserica lui Dumnezeu. Ea a determinat înțelegerea Evangheliei și textele Descoperirii lui Dumnezeu; să stăm bine să stăm cu frică, a zis Arhanghelul Mihail; să stați neclintiți în credința voastră; cei slabi să se îndrepte, cei tari să nu se cîntească (II Tim. IV, 11–18). Datorită considerării atenției, Biserica și-a format o disciplină liber-consimțită de mare importanță în răspîndirea cuvîntului Evangheliei. Atenția este legată de păstrarea adevărului sfînt și de stoparea concepțiilor religioase greșite, de primirea și transmiterea nealterată a succesiunii în credință și succesiunii apostolice a Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolică. De fapt, Sinoadele ecumenice sînt un rezultat al atenției față de învățătura Domnului Iisus Hristos și ferirea ei de concepții filozofice ale timpului. La secte și erezii, atenția este un apanaj, fiecare individ, după ce a devenit adept al grupului, poate crea altă comunitate după propria concepție, nerecunoscînd ceea ce a fost înainte, neluînd în seamă pe alții. Ca atare, atenția, ca și celelalte fenomene ale cunoașterii nu are importanță în psihoza sectantului.

B. **SENTIMENTUL (Afectivitatea)** are un rol determinant în Evanghelie. Însuși Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din iubire pentru om, fiindcă tot din dragoste a fost zidit omul. Porunca cea mai mare a Legii vechi și noi, ca de altfel toate Legile ce caută să instaureze dreptatea, este iubirea: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși (Matei XXII, 37–38). Însuși Dumnezeu în esență este iubire (I Ioan IV, 8). Dragostea este un atribut veșnic al lui Dumnezeu și cea mai importantă virtute teologică (I Cor. XIII, 13). Însuși creștinismul este Împărăția dragostei și păcii pe pămînt. Avînd în vedere toate acestea, emoțiile și sentimentele trebuie modelate în vederea iubirii aproapelui și propășirii comunității. Însuși Domnul s-a jertfit pentru noi dîndu-ne pildă de iubire, lăsîndu-ne pacea eternă (Ioan XX, 21). Mai mult, ne-a poruncit: „...iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă fac rău...“ (Matei V, 44). Se înțelege, această poruncă se aplică de la individ la individ, or, sminteala, criminalii de drept privat sau comun nu intră aici, aceștia „sînt păgîni...“ (Matei XVIII, 17), adică nu mai fac parte din comunitate pentru că nu se încadrează și nesocotesc Legile de conviețuire socială.

Tot în această categorie psihică se includ *temperamentele* (un grup de patru mai importante: 1. *coleric*; 2. *sangvinic*; 3. *melancolic*; 4. *flegmatic*). Se știe astăzi că fiecare individ are particularitatea sa psiho-fizică. Toate manifestările sînt personale, comunitatea le modelează, dar el rămîne unicat. Or, Mîntuitorul, doctorul sufletelor și trupurilor noastre, Dumnezeu-întrupat și Om-desăvîrșit, cunoștea și această situație, lăsîndu-ne și în talmăcire pilda Semănătorului (Luca VIII, 5–18) și pilda talanților (Luca XIX, 13–26).

În însăși esența credinței noastre stă iubirea nu teama, frica. Frica naște idoli, zeități, monștri, apar noi „religii“ și nenumărate secte. Dragostea cheamă la urmarea lui Hristos (I Tim. I, 6–7), ura este tăgăduirea lui Hristos.

În contextul temperamentului, avîndu-se în vedere și factorul de educație și instrucție se formează *caracterul*. Dacă temperamentul se moștenește, individul se modelează prin caracter și poate contribui la mutația genetică, fapt extrem de important în psihiatria actuală și de care Biserica a ținut cont dintruinceput.

În ceea ce privește „psihologia“ religioasă și cea sectară facem această delimitare, fiindcă Biserica lui Hristos nu se oprește la o oarecare psihologie, veche sau mai nouă, ci are caracter de permanență și o societate sau alta nu constituie un punct totalitar în „psihanaliza“ Bisericii – lucrurile stau astfel. Psihologia religioasă sectară este un amestec bizar de „spuse“ evanghelice cu starea

psihică a indivizilor la apariția sectei sau religiei. De aceea se întâlnește fenomenul firesc al evoluției la toate grupurile religioase, fenomenul adaptării și chiar modificării „credinței” inițiale. Or, Hristos același este, ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8) și descoperirea lui Dumnezeu a avut loc treptat tocmai pentru a fi înțeleasă; „Mai întâi, Dumnezeu s-a descoperit prin părinții noștri (patriarhi), apoi prin profeți și mai pe urmă prin însuși Fiul Său...” (Evr. I, 1-7). Sectarii justifică „credința”, care este independentă de Dumnezeu, prin idei și teorii filosofice. Ei nu mai sînt nici creștini, nici credincioși, ci niște creduli fanatici cu niște principii neverificate, de aceea afectivitatea s-a înlocuit cu ferocitatea, iubirea interioară cu niște legi de clan absurde și în contradicție cu morala creștină și filosofică, cu morala publică și cultura modernă. „Cultul” crimei – spirituală sau fizică – șterge și înlătură de la adepții sectari nu numai iubirea de aproapele, ci chiar sentimentele și emoțiile umane. Din cauza lipsei de afecțiune și apoi inhibiție religioasă părăsesc familia sau practică destrăbălarea și proxenitismul în grup, neglijează copiii sau cer părăsirea țării unde s-au născut pentru a merge „la frați” în altă parte. Expresiile de „frate” și „soră”, de „tu” și „eu” sînt niște expresii gratuite de atracție, ca apoi prăpastia să se arate.

C. VOINȚA (Determinarea) este a treia însușire sufletească ce desăvârșește pe celelalte două; *judicata* și *afecțiunea*. Ca definiție științifică, voința este activitatea omului orientată spre scopuri conștient fixate. Aceste scopuri determină și caracterul voinței, negativ sau pozitiv. Negativ atunci cînd voința este determinată de o minte bolnavă sau de o afecțiune deplasată – patimile de tot felul – și pozitiv, cînd toate faptele voinței sînt spre binele tuturor și mulțumirea personală, virtutea în general.

Avînd acest cadru psihologic al voinței, înțelegem ușor și factorii acestuia, anume:

a) *Deprinderile*. Acestea joacă un rol deosebit, fiind modul de acțiune constant prin exerciții permanente. Deprinderile, la rîndul lor, pot întări voința sau a o diminua. Ca în orice act conștient și verificat de voință, deprinderile bune formează caractere stabile, pe cînd „deprinderi” rele – vicii, capricii – întunecă conștiința omului, voința acestuia devine un instrument de săvîrșirea sau acoperirea patimilor și nelegiuirilor, îi întunecă mintea și îi pervertesc simțurile pînă la instincte oarbe. De aceea, școala și toți factorii educaționali au datoria să formeze deprinderi bune în vederea unor caractere stabile. Deprinderile, de fapt, pot modela înseși temperamentele, dîndu-le o nouă funcție genetică; din hoț poate deveni un om cinstit; din fumător, un om conștient de riscul asumat; din bețiv un om conștient de valoarea familiei și de pericolul alcoolismului; din desfrînat, un om cumpătat și un afectiv soț în familie. Legat de deprinderi sînt *obișnuințele*, o necesitate irezistibilă, dar care se poate modela datorită schimbării mediului și mutațiilor socio-culturale;

b) *Aptitudinile și interesele*. După unii psihologi acestea se definesc astfel; orientarea selectivă și constantă a omului spre anumite fenomene și relații în vederea cunoașterii și practicării, în vederea efectuării unei activități. După alții, mai ales specialiștii patologi, psihiatri și geneticieni, aptitudinile deși innăscute, se pot modela sau distruge la o generație, dar apar la altă generație, avîndu-se în vedere mediul prielnic. Aptitudinile sînt de fapt înțelepciunea sau rațiunea seminală a voinței.

Interesele sînt într-adevăr componente ale voinței legate de o societate sau alta, de îmbogățire și nemulțumire. Ca să aibă permanență, interesele trebuie corectate și încurajate numai spre binele obștesc, spre o comunitate echitabilă și corectă. Cînd interesul primează, aptitudinile diminuează, talentele se pierd, intervenind profitul și dezechilibrul. De aceea, în creștinism, interesul suprem – dacă poate fi numit așa – este mîntuirea fiecăruia adică desăvîrșirea aici pe pămînt și continuarea ei prin fericire în Împărăția lui Dumnezeu.

În ceea ce ne privește, accentuăm fenomenul sau însușirea vocației, de mare importanță în misiunea preotească.

Referitor la voință, la grupările anarhice și violente și la toate sectele, putem spune că au eliminat-o din preocupările lor. Acestea nu mai țin cont de psihologie ca știință, ci de grupul lor care se divide pînă la epuizare. Nu mai au la bază credința mîntuitoare, ci o credință dictată de sectă, o acceptare oarbă a spuselor „profeților” lor. Deci ștergerea voinței și personalității fiecărui membru. Desigur, nu sînt originali nici în aceasta, ci acceptînd „credo quî absurdum”, adică predestinația cu toate avatarurile ei, individul devine un instrument în mîna șefului de sectă, un ales, adică un încătușat de soartă, unul cîștigat de Domnul, un frate și „sfînt”.

Problema voinței nu este nouă în istoria sectarilor și în evoluția ereziarhilor. Se știe că Eutihie, Eunomiu etc. negau voința umană a Mîntuitorului ceea ce au desăvîrșit sectele de astăzi,

tăgăduind și voința umană și voința divină prin soartă și predestinație. Or, este știut că voinței umane i se adaugă harul credinței Mântuitorului prin dragoste (Gal. IV, 6) pentru a se ajunge la vârsta bărbatului desăvârșit, Iisus Hristos. Sectele ca și înaintașii acestora au exagerat harul lui Dumnezeu sau au șters faptele omului pentru a-l lipsi pe aderent de voință. Prin voință comună se desăvârșește comunitatea lui Hristos, în Biserica Sa, și „oaia rățăcită“ (Luca XV, 5–6) umblă singuratică și nu se poate salva decât în turmă. Dacă este răpită de lupi sau păzită de năimiți (Ioan X, I, 12–13), atunci va fi ștearsă din Cartea vieții (Apoc. XXI, 27).

Este cunoscut că marii filozofi și înțelepții lumii au căutat forme și soluții referitoare la voința umană și sectele, ca de altfel și unii teologi moderni și-au însușit o părere sau alta a lor. Pentru noi credincioșii, urmași și transmițători, în același timp, ai Bisericii primelor veacuri, voința omului este respectată dintru început de Ziditor: Pus-am înaintea ta foc și apă, binecuvântare și blestem (Deut, XI, 26–28); iată ecoul peste veacuri al pomului cunoștinței binelui și răului (Facere II, 9), pom crescut pe pământ, deci din aceeași plămădă cu trupul omului. În virtutea acestui fapt, însuși Fiul se supune voinței Tatălui de a ne mântui de păcatul strămoșesc, păcatul lipsei de voință și neascultare. În sprijinul sau în locul căderii noastre, Mântuitorul Iisus Hristos ne-a adus voința Sa, voința crucii, voința izbăvirii cu care a șters păcatul strămoșesc, trimițându-ne pe Sfântul Duh dădător de har, întăritor și coordonator, nu impunător voinței noastre în vederea mântuirii. De aceea, „harul începe mântuirea“ (Gal. II, 20–21) și aceasta este aptitudinea soteriologică a creștinului adevărat. Omul nu se supune de frică voinței lui Dumnezeu, ca la sectari, ci acceptă, lucrează și se desăvârșește prin iubire (II Tim. I, 5), fiindcă Dumnezeu este iubire (I Ioan IV, 8). Așa înțelegem mandatul Său: „Voi sînteți lumina lumii și sarea pământului“ (Matei V, 14), deci voința noastră trebuie să devină bucurie tuturor (Ioan X, 5).

Însuși Mântuitorul Hristos respectă voința fiecăruia indiferent în ce stare ar fi: Dacă vrei să fii sănătos, dacă crezi în Dumnezeu... Dacă crezi că pot face Eu această etc. (Matei VIII 10; Ioan IX, 34–41). De asemenea, credincioșii (în cazul pruncilor, nașii) nu se supun de frică băii Botezului, ci mărturisesc credința experimentată, credința verificată și apoi convinși și cu voința copleșită de adevăr, spun: Facă-se voia Tu precum în cer, așa și pe pământ... (Matei VI, 10), sau vestesc din gură nevinovată și cuget curat, deci din minte sănătoasă și inimă sinceră: Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne (deci supunînd voința, de ce?) că, Această ne-a mîntuit pe noi.

Așa cum am arătat mai sus sectele nu mai propovăduiesc credința mîntuitoare, ci grupul lor este o asociație de creduli, care de fapt neagă pe Dumnezeu, sectele sînt antihriste pentru că acestea au ajuns la cultul crimei, la sinucidere, la înlăturarea (tăgăduirea) lui Hristos-Dumnezeu din lume. Hristos este începutul mîntuirii noastre aici pe pământ prin întrupare, răstignire, înviere și consecințele ce decurg din acestea. Or, *antihrist* acela este care *tăgăduiește întruparea* Fiului lui Dumnezeu (II Ioan 7). Biblia cea confesională sau sectară a devenit justificarea credulității, „argumentarea“ obscurantismului, dovadă a izolării, distrugerii personalității și a lichidării voinței.

Tot un fenomen sectar al lipsei de voință și dezbrăcarea de personalitate este eutanasia albă (sinuciderea lentă cu halucinogene, tranchilizante, stupefiante etc.), crimă și chiar sinuciderea în grup. Atîtea fenomene cu multe consecințe sociale, pe lângă cele zise religioase, provocate de lipsa de voință.

Dacă ascultăm glasul Sfintei Scripturi, aceasta ne spune că de fapt voința este fructul scump al dragostei. Cei lipsiți de înțelepciune nu pot avea nici voință. Sf. Pavel închină dragostei un imn etern (I Cor. XIII), iar Apostolul iubirii, teologhisește dragostea ca însușire a lui Dumnezeu (Ioan III, 16 și I Ioan IV, 8).

*

* *

Așadar, sectele de toate categoriile, lipsind pe adepții lor de voință, îi înarmează cu prozelitismul și fanatismul pentru a-i orbi și a-i lipsi de personalitate. Creștinismul pentru ei este o religie la modă ca și celelalte religii vechi și noi naturiste sau animiste, iar teologia o ideologie biblică sau influențată de cugetătorii antichității – laici sau religioși – și totul se poate schimba sau adapta la apariția unui „profet“.

Sectele, fie religioase (biblice, „evangelice“, budiste, confucianiste, taoiste, șintoiste mahomedane, „bisericești“ sau congregaționiste), fie sincretiste (de nuanță spiritistă teozofică) au cauze eretice și contestatate, sociale, culturale etc.

Credincioșii noștri cunoscând toate acestea pot să se apere și pot înțelege fenomenul rătăcirii sectare, pe de o parte, sînt în măsură să dovedească lipsa de voință a acelor care dintr-un motiv sau altul – lesne de evitat – au acceptat o sectă sau o grupare anarhică și violentă, pe de altă parte.

Toate sectele sînt cuprinse de boli psihice și în loc de un examen medical caută refugiu sau justificare în „texte“ biblice. Crezînd din frică, practicînd fanatismul și obscurantismul, sectarii, grupările anarhice, violente și revanșarde sînt în permanent război cu ei înșiși și cu lumea. Așadar nu se poate vorbi de o „psihologie religioasă“ și sectară, ci de o *psihoză*, de o boală sufletească moștenită, creată sau acceptată cu sau fără voia adeptului.*

Sectele debusolează pe mulți, sustrag pe unii de la preocupările lor zilnice, făcîndu-i să-și neglijeze munca, familia și țara, ispitesc pe alții să-și părăsească Legea strămoșească, să neglijeze obiectele de venerare creștină sau acționează pentru a distruge, pentru a ascunde sau a comercializa piese din patrimoniul național sau opere de artă universală. Iată lipsa de voință în a respecta operele de artă ale altora și implicit a cultiva egoismul și ura față de aproapele.

II. – CÎTEVA PROCEDEE SECTARE PENTRU CÎȘTIGAREA UNOR CREDINCIOȘI ÎNDOIELNICI

Cînd vorbim de mijloace și metode prozelitiste ne referim la încercări de tot felul pentru atragerea nu numai a credincioșilor ortodocși la alte culte neoprotestante, dar și la secte. Trebuie cunoscute metodele acestora, fiindcă prozelitismul intens sectar tulbură și ecumenismul local, climatul de respect și responsabilitate între culte recunoscut în țara noastră. De aceea, preotul ortodox misionar are datoria să cunoască aceste lucruri în vederea stopării infiltrației și în același timp de a întreține, în continuare, bune relații, de respect între preot și pastori, între credincioși

* ORIENTĂRI BIBLIOGRAFICE

Lucrări ajutătoare și cercetări recente:

a) *Psihologie și patologie*: P. I. David, „*Psihologia sectantului*“, în „GB“ nr. 4/1987; Idem, *Sectele religioase...* în „GB“, nr. 5/1986; *Psihologia religiei*, trad. de Tamara Mureșan, prefață de Petru Berar, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1976; S. Cîndea, *Psihologia conversiunii* în „RT“ nr. 5–6/1930 p. 240–247; Clement Pavel, *Psihologia credinței*, București, 1941; Victor Predescu, *Psihiatrie*, Editura medicală, București, 1976; G. Enăchescu, *Igiena mentală și recuperarea bolnavilor psihici*, Ed. medicală, București, 1979; P. Brînzei, *Itinerar psihiatric*, Ed. Medicală, Iași, 1978; C. Bălăceanu-Stolnici, *Anatomia în căutarea sufletului*, Ed. Albastros, București, 1981; P. Popescu-Neveanu, *Dicționar de psihologie*, Ed. Albatros, București, 1978; *Dicționarul sănătății*, Coordonator Acad. Eugen Pora, Ed. Albatros, București, 1978.

b) *Patologie și religie*: P. Berar, *Religia în lumea contemporană*, București, 1976; T. Bodogae, *Psihologia sectelor*, în „RT“ nr. 10/1938; *Psihologia vieții religioase*, Ed. Cartea Românească, Cluj, 1930; C. Constantinescu, V. Călinescu, S. Florea, *Particularități în analiza relațiilor...* intervariabile în studiile de sociologie a religiei, în „Buletinul științific al Facultății de învățămînt pedagogic“ Pitești, 1979; H. Culea, *Religia sub semnul cercetării filozofico-sociologice*, București, 1975; NGA, passim.; Alain Woodrow, *Les nouvelles sectes*, Ed. le Seuil, Paris, 1977; Marshall Kidoff, Ron Javers, *Secta sinucigașilor, secretele sectei Templul popoarelor și ale masacrului din Guyana*, Prefață de Petru Berar, trad. din l. engleză și postfață de Felicia Antip, București, 1981; *Vademecum psihiatric*, București, 1986; P. H. Bucovineanu, *Fațetele reale ale sectelor religioase*, București, 1983; Teodor Ardelean, *op. cit.*, Georges Blond, *Furioșii Domnului* trad. din l. franceză, București, 1976; V. Kernbach, *Biserica în involuție*, București, 1984; Bruno Würtz, *op. cit.*; Alvin Toffler, *Al treilea val*, trad. din l. engleză, București, 1983; P. Datculescu, *Educația... științifică. Cercetări psihosociale (considerații false după sectanți)*, București, 1980.

diferitelor culte. Sectele nu sînt de acord cu liniștea, cu stabilitatea care există între credincioși, ci ele caută tulburări, dezuniri, atrageri în rîndurile lor.

Printre aceste mijloace prozelitiste – de altfel nenumărate și specifice fiecărei secte și fiecărui individ sectar – se pot enumera:

1. *Vestea timpului „înnoirii”*. Toți sectarii înțeleg prin înnoiri renunțarea la tot ceea ce este tradițional, deci dezrădăcinarea credincioșilor, ruperea de obiceiurile și datinile strămoșești. Mai mult, aduc în sprijinul acestei idei și texte biblice: „... vine ceasul cînd nu vă veți inchina Tatălui nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim...” (Ioan IV, 21). Deci este momentul părăsirii „credinței depășite” și „cultului inventat”: „Iată, noi le fac pe toate...” (Apoc. XXI, 5).

2. *Iscoditorii, cercetașii, ispititorii de ocazie, vestitorii adventului etc.*, acești „frați” sînt trimiși în parohii sau chiar la biserici să vadă cum decurge slujba, în ce condiții se adună credincioșii acolo, cum săvîrșește preotul slujbele, cum predică, ce înfățișare are, dacă există în parohie grupări separatiste sau anarhice.

Dar nu numai locașurile de cult ale ortodocșilor sau casele de adunare și rugăciune ale cultelor neoprotestante sînt vizitate de „iscoditori”, ci și locurile de muncă, piețele publice etc. Mulți se angajează temporal pentru a sonda și a racola adepți. Alții sînt rînduiți la „casele de odihnă” prin stațiuni, scot Biblia sau alte broșuri și stîrnesc curiozitatea celor din jur pentru acești „cercetași” în cele ale „timpului de mîine” etc.

3. *„Predicatori”* – prozeliți ambulanți sau ocazionali. După încercările arătate mai sus, dacă s-au ivit cazuri de ascultători și creduli, sînt trimiși „predicatori” formați pentru a arăta „calea Domnului”, fără a-și divulga confesiunea sau secta. Dacă adeptul dă dovadă de „ascultare” atunci este inițiat și dacă progresează i se indică locul unde trebuie să se prezinte pentru ca „frații” să-l primească și să-l facă „ales” al Domnului. Noul vizat este recomandat la alți frați, care în cea mai mare taină trec printr-un labirint conștiința „neofitului”. Dacă este în vîrstă, surori mai tinere îl iau sub ocrotire, dacă este tînăr și mai ales necăsătorit, insul credul este introdus în culisele mariajului, unde „surori” de încredere și versate în „căile cele nepătrunse ale Domnului” pot face din fratele nou-venit un mieluşel. Casa fraților și locuința surorilor binevoitoare stau la dispoziția celui „străin și gol și necercetat...” (Matei XXV, 35). Se dau ajutoare nerambursabile căutătorilor „căilor” Domnului. Aceste căi trebuie totuși studiate și în acest sens, de acum fratele s-a format, i se oferă broșuri de duh, foi volante cu „zicerile” Domnului și extrase cu „cerințele” Celui de sus. În calitatea sa de „om” nou, credulul începe să fie inițiat în textele lui Daniil, pentru a face „calcul” de viitor, și Apocalipsei pentru a ști să se ferească de coarnele fiarei și de iezerul cel de smoală (Apoc. XX, 20).

În sfîrșit, „alesului” i se oferă și Biblia și garanția duhului (I Cor. XII, 7) de a țilcui în vederea întăririi noii credințe. Și dacă s-a ajuns aici „predicatorul” și-a îndeplinit datoria față de gruparea sectară din care face parte sau este plătit pentru așa ceva, cine știe din ce fonduri! Se cheamă și alți „evangelizatori” străini?!

4. *„Catehizarea” propriu-zisă*. Dacă, prin întîlnirea cu „predicatorul” ambulant, s-a putut capta bunăvoința individului, sau unui grup de creduli, prin textele biblice derutante, cu interpretări ad-hoc, pline de noutăți, „alesul” a intrat deja în faza curiosului sau metoda catehizării. Este vorba de o inițiere în texte ale Bibliei pentru a-și justifica „întîlnirea” cu Domnul. De acum „alesul” devine sigur și plin de el, poate deveni și el, ca unul dintre frați, „cunoscător” a toate. Este dezbrăcat de ideile vechi, iar obiectivul, preotul parohiei din care a făcut parte, este prezentat ca un instrument al satanei; un exponent al exploatării care ia taxe la botez, la înmormîntare... Preotul este salariat al statului și de aceea nu mai este „misionar” ca frații, pe acela nu-l mai interesează „poruncile” Domnului, ci poruncile și sfaturile oamenilor. Iată de ce acum nu mai este nevoie de biserică, de cruce, de icoane, de spovedanie și chiar de preot, pentru că „noi sîntem preoția aleasă, neam sînt...” (I Petru II, 5) și fugim de preoți păcătoși și de arhieriei fățarnici care au ucis pe Hristos! Trecîndu-l prin aceste faze, „alesul” cere ca să fie și el „frate” în Domnul.

5. *Jurămîntul față de sectă*. Aceasta este faza culminantă și mijlocul de a-l timora și a-l lipsi de voința personală. Credulul, care a acceptat treptat „calea greșită”, se leagă prin jurămînt că va asculta de sectă, în caz contrar, „frații” nu mai răspund de viața lui, unele secte practică cultul uciderii în cazuri de călcare a noului jurămînt.

I se administreză „botezul“ testamental, este pus să abjure „vechea“ credință, este invitat la Cina Domnului, după ce „frații“ i-au spălat picioarele; este pus să recite imne și psalmi predicați de sectă, învață să cînte, să proorocească. Mai grav, dacă este mai răsărit, este sfătuit să renunțe la muncă „pentru Domnul“ și va fi plătit de comunitate, nu mai respectă sărbătorile legale ca toată lumea, ci numai sîmbăta sau vinerea, duminica sau altă zi după „calendarul sfinților“. Dacă lucrează i se cere, conform poruncii Domnului, zeciuiala pentru frați, după ce i s-a oferit haine, casă și chiar ajutoare. Unii sectari lasă aceasta la urmă după ce „alesului“ i s-au încredințat sarcini importante la „îndemnul“ duhului.

Ajuns în faza de jurămînt, credulul este lipsit de simțul umanității și de personalitate și devine fanatic și obscurantist. Aici este faza cînd devine pericol social și moral. Casa de adunare este totul, nu-l mai interesează obștea și tot ceea ce este românesc – obiceiuri, datini, tradiții –, toate sînt ale „diavolului“.

„Fratele“ este dus și la alte „case“, fiind dat exemplu de nou „ales“ al Domnului; citind din Biblie și tîlcuind. De asemenea, i se oferă plimbări în țară și promisiuni de excursii la „frații“ de peste hotare. Lucrurile nu se opresc aici, dacă „frații“ au făcut atîtea pentru el, la rîndu-i are obligația obștii și conform jurămîntului, trebuie să activeze...

6. *Lărgirea „misiunii“ sale.* – „Fratele“ odată primit în sectă este obligat să încerce, să folosească aceleași metode și mijloace cu familia sa, cu rudele, cu prietenii, pentru a-i aduce pe „căile Domnului“. Pus în această situație, forțat de „frați“ și căzut victimă propriei naivități, adeptul, în foarte multe situații, își părăsește familia, își abandonează rudele și meseria, nu-l mai interesează obligațiile sociale. În final, *părăsește locul natal*, casa părintească, obiceiurile, tradițiile și tot ceea ce într-un limbaj mai general se numește *Lege strămoșească*. În alte condiții, și mai grav, „proorocul“ – fiindcă așa este numit de frați pentru a i se recunoaște mîndria, – reușește să cîștige la sectă familia, fie prin bunăvoință, fie prin teroare, și atunci își înjghebează gruparea și își mărește secta nestingherit. O dată constituită gruparea, „profetul“ se desprinde dintre ai săi și își ia o formă convenabilă uneori, sub acoperămîntul unui cult neoprotestant recunoscut de stat.

7. *Alte mijloace prozelitiste;* a) Folosirea diferitelor prilejuri: „Botezuri“ noi, nunți înmormîntări pentru a ataca învățătura ortodoxă și persoana preotului; b) Oferirea de cărți, broșuri, ajutoare din străinătate în mod gratuit unor credincioși curioși ortodocși; c) Distracții „frățești“ pentru tineret: *Marți* – citirea și schimbul de „părerii“; *Joi* – „dănțuiri în Domnul cu echipe vocale sau instrumentale dintre „frați“ inițiați; *Sîmbăta* – ascultare, cu întrebări și răspunsuri și participarea „fraților“ la Cina Domnului și a celor curioși, invitați și „oaspeți“ străini (în special ortodocși) la agapa comună cu băuturi (nebețive, răcoritoare pregătite de surorile „lazarine“ – „martele“ comunității... Urmează și alte „mîngîieri“...!

De asemenea, mișună propaganda sectantă prin centrele aglomerate rurale și urbane, în mijloacele de transport, în uzine și fabrici, în stațiuni de tratament și odihnă, în spitale și în tot locul unde credincioșii ortodocși, necunoscători ai dreptei credințe, cad ușor victime.

8. *Căutarea legalității.* Fiecare adept sectar, în perioada „căutării“ căii „Domnului“, n-a fost informat că de fapt orice grupare sectară contravine legilor țării și moralei publice, de acum în sectă se consideră om liber. După ce a depus jurămîntul s-a lepădat de tot ceea ce este religie „veche“, de tot ceea ce este creștinesc și românesc, i se aduce la cunoștință că nu are ce căuta la judecata „lumească“: la tribunal, în armată în adunările „diavolești“, în școală, „alesul și sfîntul“ Domnului nu are patrie în această lume: poate și oricînd să plece și la „frații“ din alte țări.

*

În asemenea situații, cum trebuie acționat de către credincioșii parohiei în frunte cu preotul locului?

Timpul „înnoirii“ este pentru noi căutarea mîntuirii și permanenta formare a conștiinței cu adevărat creștinească și patriotică, iar cînd s-au ivit „iscoditorii“, credincioșii trebuie preveniți de pericolul care-i așteaptă și de prăpastia în care ar putea fi aruncați.

Acei „predicatori“ de ocazie trebuie verificați: de unde vin, ce doresc cine i-a trimis! Credinciosului adept, ajuns în stadiul „catehizării“, trebuie să i se facă o adevărată cercetare din partea enoriașilor sub conducerea preotului de a-l trezi la adevăr și realitate și a-l scoate din

„bui măceală“. Dacă a ajuns în stare de jurământ, credincioșii trebuie să știe că de acum „fratele“ este pierdut și este necesară o muncă de prevenire pentru familie și prieteni, care vor fi puși în situația de a ajunge victime obscurantismului, fiindcă „prozelitismul“ sectar nu are limită, este practica cea mai rentabilă a sectelor, grupărilor anarhice și organizațiilor religioase violente.

Preotul are datoria să încredințeze pe enoriași că toți sectanții caută tulburarea sufletească, provoacă dezbinări, folosesc chiar mijloace de terorizare cu „mîna Domnului“.

Preotul paroh, Consiliul parohial, organul reprezentativ al Adunării parohiale, trebuie să anunțe Centrul eparhial pentru a fi sprijinit și pentru a se putea lua din timp măsurile cele mai potrivite de stopare a prozelitismului sectar.

III. – ÎNDATORIREA MISIONARULUI ROMÂN

DE A PREVENI ȘI A STOPA INFLUENȚELE STRĂINE DUHULUI STRĂMOȘESC

O dată instalat într-o parohie, preotul misionar trebuie să-și exercite funcțiile ce decurg din hirotonie: să învețe, să sfințească și să conducă. El merge în parohie ca trimis al arhiereului locului, recunoscut de organele de drept, cu responsabilitate și atitudine categorică de a-și apăra credincioșii și a readuce pe cei rătăciți din nou la „cuvîntul adevărului“ (Ioan XIV, 6).

Mijloacele și metodele nu sînt noi, „inventate“ de preoți, ci ele decurg din îndatoririle preoției harice și sînt poruncite în Biblie: „voi sînteți lumina lumii și sarea pămîntului...“ (Matei V, 13–14); „vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției cerului“ (Matei XIII, 11); „și să lucrați cît este lumină pentru lumină“ (Matei V, 14–16), de aceea îndeamnă și Sfîntul Apostol Pavel: „propovăduiește cu timp și fără timp...“ (II Tim. IV, 2).

Preotul nou-instalat sau transferat într-o parohie unde se găsesc și secte trebuie mai întîi să cunoască bine cauzele care au generat fenomenul sectar. Mai întîi, trebuie să șteargă un trecut întunecos, pentru ca apoi să aducă iarăși lumina Evangheliei, „să se facă tuturor toate ca măcar pe unii să-i dobîndească“ (I Cor. IX, 19–22).

În afara găsirii răspunsului la fiecare încercare prozelitistă – și acestea diferă de la parohie la parohie, de la o localitate la alta – preotul trebuie să inițieze o acțiune de redresare a parohiei cu deosebit tact pastorul, cu misiune înflăcărată, cu zel fără de seamăn și mai ales cu trăire în Hristos: „nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine“ (Gal. II, 20). Avînd această forță harică, preotul schimbă fața parohiei. Credincioșii rătăciți nu mai vād în preot un năimit, ci un trăitor al Evangheliei.

Bine ar fi să spună ceea ce trăiește și să vorbească curn trăiește: „Urmați-mi mie, precum și eu urmez lui Hristos...“ (I Cor. IV, 16). Preotul trebuie să aibă în vedere experiența apostolilor (Matei X, Luca IX, X) și să nu dispere, indiferent de încercările ce le are (Matei I, 23), fiind convins de faptul că „cu noi este Dumnezeu“. Este adevărat „în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea...“ (Ioan XVI, 33).

Sfaturi din partea Sfîntilor Apostoli

a) *Evitarea rătăciților pătimași.* În afara celor cu care se poate discuta, deși fără rezultat, sînt alții împietriți la inimă, bicsnici, insistenți, ursuzi, pisălogi ș.a.m.d. „Vă îndemn, fraților, să fiți cu luare-aminte asupra celor ce produc dezbinări și sminteli împotriva învățaturii pe care v-ați însușit-o. Fugiți de ei pentru că aceștia

nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos... și prin vorbele lor blînde și prin binecuvîntarea lor înșeală mințile celor fără de răutate“ (Rom. XVI, 17–18).

b) *Ocolirea celor care sînt cicălitori.* Unii, din mîndrie, vin la preot cu Biblia în mînă sau recitînd versete; acestora, dac a nu sînt cazuri patologice – le răspunde același apostol, care i-a înfierat pe toți sectarii și pentru totdeauna: „iar de întrebările nebunești, de asemănări fără rost, de g lceav  și de discuțiile pentru Lege te ferește, căci sînt nefolositoare și deșarte. De cel rătăcit, după întia și a doua mustrare, depărtează-te, deoarece știi că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, os ndindu-se singur“ (Tit III, 9–11).

Misionarul trebuie să ia aminte că după două mustrări, în calitatea sa de preot, n-are ce mai discuta cu r t citul, fiindcă el sporește „tot mai mult în rătăcire“ și satana îl face „tot mai îndărătnic“ (II Tim. II, 16 ș.a.). Se întelege, dacă nu se ajunge la nici un rezultat în ceea ce privește confesiunea, preotul continuă contactul cu sectarul ca individ al societății, ca cetățean. Or, mulți preoți nu înteleg acest lucru, obștea de astăzi oferă posibilități egale de muncă și viață tuturor cetățenilor. S-ar putea ca prin această atitudine cetățenească, r t citul să fie adus pe calea cea str mt , dar dreaptă (Ioan X, 9).

Mijloacele folosite și experiența Sfinților Apostoli trebuie însușite de preot. Este știut că sectarii atacă mai ales persoana preotului, fie atribuindu-i jigniri direct, fie denigr ndu-l între parohieni. Prin acuzațiile aduse preoților, sectanții batjocoresc și pe credincioșii parohiei.  n situația de mai sus, a fost pus mai ales Apostolul neamurilor. Mai întii era acuzat de propriii săi coreligionari, nazarei, farisei, de partidele religioase ale religiilor greco-romane, de grupările anarhice formate mai ales în Corint. Alții, eretici, voiau să-l omoare. Tuturor le răspundea: „Destoinicia noastră vine de la Dumnezeu care ne-a făcut în stare să fim slujitori ai unui Leg m nt nou, nu al literei, ci al duhului, căci litera omoară, duhul dă viață...“ (II Cor. III, 5–6). Sfințul Pavel nu se justifică în fața celor rătăciți, ci el se mărturisea alor săi, credincioși cu adevărat, ar t ndu-le adevărul credinței prin propria lui misiune și  ncredinț ndu-i de *apostolatul său primit prin descoperirea lui Dumnezeu* (Gal. I, 11–12; Efes. I, 9 ș.a.). Justificarea nu o făcea prin persoana sa, ci prin lucrarea lui Dumnezeu asupra credincioșilor. Așa a reușit să localizeze r ul, să readucă la adevăr mulți înstrăinați. Așadar, preotul nu trebuie să atace în neștiință, să nu cadă în deznădejde, să nu se av nte în justificări fără rost, ci el, permanent, să-și întărească credincioșii prin cuvînt, slujbă, purtare, avînd exemplul nu numai pe Sfinții Apostoli și urmașii lor, ci însăși preoția lui Hristos prin succesiunea apostolică și succesiunea în credință. Arma cea mai puternică a noastră este dreptatea f c  de noi înșine și dragostea des v rșit  f c  de aproapele (II Cor. VI, 7–10).

Parohia are situația ei aparte, ea nu este o unitate economică, ci o încercare a conștiinței legată numai de Evanghelia M ntuitorului: „vai mie dacă nu aș propovădui...“ (I Cor. IX, 16–17). Problemele economice sînt firești dar de acestea se ocupă organele parohiale sub controlul parohului, sînt de circumstanță, anexe gospodărești ș.a.m.d. După ce preotul cunoaste realitățile parohiei, abia atunci purcede la mijloace și metode adecvate astfel:

1. **Transmiterea învățăturii creștine enoriașilor**, experimentarea ei prin morală și aplicarea ei prin iubirea față de semen, prin fapte bune, e întâia prevenire a infiltrației sectare. În acest sens, locul de acțiune al preotului este biserica pentru care a fost hirotonit de către episcop, dorit de către credincioși și recunoscut ca persoană juridică. Ca atare, preotul are îndatoriri și obligații ce decurg din hirotonie. Lui îi stă la îndemână: a) *amvonul*, în ceea ce privește transmiterea învățăturii Evangheliei (cateheză, predică, explicarea Sfintei Scripturi, meditație, întrebări și răspunsuri ce trebuie puse sau date, de la caz la caz); b) *enoria*, pentru cercetarea credincioșilor, a trăirii lor duhovnicești, a cunoașterii bîntuirii lor de către diferiți indivizi, relațiile cu vecinii sectari sau de altă credință, starea socială, culturală și materială a credincioșilor, mijloacele de existență etc.; c) *intensificarea cultului divin*, săvîrșirea tradițională a slujbelor etc. d) *întărirea încrederii* credincioșilor în slujitor și reînnoirea evlaviei strămoșești: rolul preotului ortodox în întărirea unității de neam și credinței de-a lungul istoriei; e) *întărirea conștiinței* de enoriași și păstrători ai unor tezaure artistice și culturale de veacuri care trebuie transmise generațiilor următoare. Biserica a fost și este a credincioșilor, ei în ea s-au născut și toți au contribuit, cu sacrificiul lor, la menținerea conștiinței unității de neam, de limbă, de cultură; f) *intensificarea legăturii* de la suflet la suflet prin spovedanie și înlăturarea viciilor și atitudinilor antisociale din parohie (alcoolismul, tabagismul, pornografia, destrăbălarea, divorțul etc.); g) *participarea* la treburile obștești, amenajarea unor terenuri, construcții de poduri, șosele, fântîni, dispensare etc.

Toate aceste acțiuni trebuie să fie coordonate și explicate ca făcînd parte din porunca Evangheliei: slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor (I Cor. XIII, 12–13).

Avînd acest cadru general, practic și ușor de realizat, dar cu eforturi din partea preotului misionar, putem trece și la alte metode:

2. **Profilaxia** (prevenirea). Credincioșii ortodocși și chiar cei înstrăinați de Biserica-mamă, avînd cunoștință despre adevăr, dîndu-și seama că cel prin care le-a venit sminteala și le-a strecurat în suflet otrava îndoielii a plecat, se reculeg, sînt mai înțelegători, stau de vorbă cu vecinii, nu se mai izolează, se consideră egali, nu „aleși“, și deci lumina Evangheliei de altă dată din străfundurile sufletelor lor începe să pîlpîie. Cei care nu cunoșteau mai nimic despre credința lor, acum și-o explică, știu în ce cred, de ce cred și pentru ce cred (I Tim. I,12), ce urme a lăsat credința strămoșească, pe cînd „credința cea nouă“ distruge tot ceea ce au clădit părinții noștri.

Profilaxia se aplică cu succes de către preotul tînăr sau nou-numit în parohie. El trebuie să cunoască pe cei ce au plecat la secte dintre enoriași sau sînt reci, indiferenți, cauzele care i-au dus în gruparea sectară, consecințele ce au decurs după plecare, ca de exemplu: tulburarea în parohie, rupere din familie, părăsirea unor munci onorabile și trăirea din expediente. Toți enoriașii trebuie să contribuie la refacerea unității sufletești a parohiei lor. Preotul trebuie să pună ordine în conducerea parohiei, să coopteze în organele de conducere numai credincioși competenți, exemplu în evlavie, pilde de cinste, de muncă, de iubire față de tot ceea ce este sfînt la poporul nostru. Ordinea financiară, înregistrarea veniturilor, răspuns la orice solicitare

a credincioșilor măresc șansele preotului paroh de a înlătura cauzele dezbinării în parohie și a stopa infiltrația sectară. „Fraților“, scria Sf. Iacov, dacă s-a rătăcit vreunul dintre voi de la adevăr, și-l întoarce un altul, să știți că cine întoarce pe un păcătos de la calea rătăcită pe care a apucat, va salva un suflet de la moarte și va acoperi multe păcate...” (V, 19–20).

3. **Localizarea sau stoparea.** – Desigur, localizarea și izolarea celor rătăciți are un efect binefăcător pentru parohieni. Chiar dacă sectarul nu revine la adevăr cunoscându-se îndărătnicia lui, preotul este dator să-l localizeze. Reușește acest lucru, atunci când cunoaște precis concepția sectară și identifică secta din care face parte individul tulburent. Îngrădirea sectarului și renunțarea lui la prozelitism se poate face și prin acțiunea credincioșilor evlavioși bine intenționați și dornici să-l aducă înapoi de unde a plecat. De multe ori, din cauza necunoașterii învățăturii ortodoxe, credincioșii noștri rămân pasivi la obiectiile sectare și sînt puși în situația de inferioritate față de sectari și necunoscători ai Bibliei.

Odată localizat sau izolat, dîndu-și seama că preotul slujește cu adevărat lui Dumnezeu și nu este un profesionist ecleziastic, sectarul se rușinează, îi dispare febra prozelită, se informează, rămîne în greșeală, dar nu mai condamnă pe alții și nici nu mai iese la atac pe baza textelor Bibliei memorate în perioada „catehizării” lui.

Dacă prin profilaxie, preotul a șters niște răni vechi, iar prin localizare dă un prilej de revenire a aceluia rătăcit, ușor se poate ajunge la cuvîntul Evangheliei: „greșit-am înaintea cerului și a pămîntului, iartă-mă Tată” (Luca XV, 21).

4. **Chemarea la unitatea originală.** – Avînd în vedere cuvintele Mîntuitorului „mai am și alte oi în afara celor rătăcite, pe care trebuie să le aduc în staul” (Ioan X, 16), preotul trebuie să intensifice activitatea predicatorială și catehetică, participarea credincioșilor la cult, cultivarea cîntării în comun, săvîrșirea slujbelor după rînduierile tradiționale, vizite pastorale, folosirea apostolatului laic, contacte personale cu pastorii altor culte pentru ca împreună să combată prozelitismul și acțiunea sectelor. Îndemn la a învăța și a lucra permanent, și în special inițierea pentru folosirea cuvîntului tipărit – Sfînta Scriptură, catehismul, traducerile din Sfîntii Părinți, cărți de rugăciuni, calendare, îndrumătoare bisericești, almanahuri, revistele centrale patriarhale, revistele mitropolitane etc.

5. **Contacte din dragoste de om,** de cetățean, discuții cu prudență. Sînt cazuri cînd sectanții sînt îndărătnici și nu răspund nici unei solicitări, însă doresc să stea de vorbă cu preotul. În această situație, preotul are îndatorirea să nu evite discuția. De obicei, preoții se feresc să intre în cercul lor, aceasta pentru două motive: primul, necunoașterea sectei și lipsa de informare asupra activității ei, al doilea lipsa de pregătire a parohului care atrage, din nefericire, și în majoritatea cazurilor, prozelitismul sectar.

6. **Înlăturarea definitivă a răului.** – În caz de revenire, credinciosul trebuie tratat în așa fel încît să nu se observe nimic. Să fie controlat limbajul, interzise jignirile, ironizările, momentele de sfadă, dojeniri sau apostrofări ca: „...„eretic, spurcat, trădător, Iuda” etc. Timpul nostru este al dialogului, al împăcării, al egalității.

Credincioșii trebuie să se apropie de sectari cu dragoste, nu cu ură și huiduieli. Înlăturarea răului este faza ultimă a refacerii unității duhului în legătura păcii (Efes. IV, 3).

*

Sfînta Scriptură, fiind singurul mijloc de dialog cu sectarii, așa cum se știe, trebuie verificat textul „bibliei“ confesionale. Mulți s-au îndepărtat de la dreapta credință și au căzut victime prin înșelare din cauza traducerilor false. Sectarii rămîn descumpăniți, cei care sînt sinceri și serioși, cînd li se arată greșelile de traduceri sau introducerea unor cuvinte (și chiar texte) în „biblia“ lor. Ei nu au – și nimeni nu are interes să le deschidă mintea – posibilitatea de a verifica adevărata traducere decît în confruntarea cu credincioșii inițiați și cu parohul lor. Așa trebuie procedat, mai ales în cazul cînd cel înstrăinat de Biserică își justifică plecarea la secte din comunitatea parohială prin „citirea“, „spusa“ sau „scrisul bibliei...“*

7. Cîteva principii generale de dialog

a) *Viziunea largă a preotului asupra fratelui rătăcit.* Orice credincios abătut de la dreapta credință trebuie tratat cu bunăvoință, cu respect, cuvinte mîngîietoare, *cu metodă irenică*. Propovăduitorilor sectari, cu toată limba lor înveninată, să le răspundem cu binecuvîntare (Matei V, 44), dacă ne lovesc peste obrazul drept – în sens de jignire – să-l întoarcem și pe cel stîng (Matei V, 39) în sens de iertare. Numai așa îi apropiem, îi dezarmăm și mai ales „le aprindem cărbuni pe cap“, cum spune Sf. Pavel, dîndu-i pîine, apă etc. (Rom. XII, 20). Facem toate acestea pentru că nu-i socotim străini de neam și de credință, ci rău influențați sau în momente de derută... În caz de revenire totală să fie bucurie pentru întreaga obște.

b) *Evitarea discuțiilor dogmatice.* – Dacă preotul ortodox nu poate să-și aducă în staul oile rătăcite, aceasta se datorează și faptului că abordează teme dogmatice. Se știe doar că sectarii sînt rătăciți nu din cauza dogmelor Bisericii – acestea au fost contestate de protestanții clasici și continuă să fie altfel interpretate, ci din cauza smintelii și interpretării singulare a Bibliei. În dese cazuri sînt sinceri în convingerea lor, fiindcă se justifică prin versete biblice, datorită preotului este aceea să cunoască mișcarea, cauzele sectei, să explice textul și apoi să teologhisească. Exemplu în această privință sînt pildele rostite de Mîntuitorul și mai ales cea tîlcuită: pilda semănătorului (Luca VIII, 11–16).

c) *„Urmați-mi Mie, precum și eu urmez lui Hristos“* (I Cor. IV, 15–17). Această invitație constituie un fapt copleșitor pentru cei rătăciți. Dacă preotul este exemplu de slujire, lucrurile par simple. Preotul să fie exemplu de comportament în parohie, de punctualitate la servicii și la biserică, de dragoste pentru cei încercați de necazuri, de apropiere pentru cei ce-l hulesc. El trebuie să vadă în toți niște oameni și să-i trateze ca prieteni, avînd siguranța Evangheliei: „Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri...“ (Matei V, 12).

* A se vedea p. 429–434.

d) Și totuși, „feriți-vă de unii ca aceștia...” (Matei XXIV, 24). Sînt cazuri de sectari înrăiți care nu acceptă nici discuția și sînt violenți; pe unii ca aceștia îi lăsăm în plata Domnului, în rătăcirea lor (II Ioan, 10–12). Preotul acceptă discuția și contactul pentru binele lor, așa cum Mîntuitorul discuta cu vameși și farisei (Matei IX, 10; XI, 19) și ce bine și frumos este atunci „cînd frații sînt împreună” (Ps. CXXXIII, 1) și mai ales cînd preotul ajunge să spună „astăzi s-a făcut izbăvirea în casa ta...” (Luca XIX, 9). În caz de îndărătnicie, la plecarea din casa celui rătăcit „și praful de pe încălțăminte trebuie scuturat” (Marcu VI, 11).

IV. – POSIBILITATEA READUCERII ÎN SÎNUL BISERICII-MAME A CELOR RĂTĂCIȚI ȘI ÎNȘELAȚI

Față de cele de mai sus, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române recomandă respectul și colaborarea dintre culte, dar condamnă prozelitismul sectar, ia atitudine prin intensificarea unei speciale activități misionare. În ultima vreme, unele elemente din cadrul cultelor neoprotestante sau secte în afara Legii practică un prozelitism activ printre credincioșii noștri și întretin o propagandă antinațională. Mai mult, s-au semnalat cazuri de indivizi racolați de unele curente spiritiste, teozofice, antropozofice și transcendentaliste care, în numele lui Dumnezeu, rup din Biserică credincioși mai puțin inițiați, superstițioși și creduli și îi pun în slujba unor idei străine duhului tradițiilor și datinilor noastre străbune.

Alte grupări de creduli, bolnavi psihic, sînt atrași de practici oculte și magice (divinație, chiromanție, astrologie, necromanție, vrăjitorie, interpreți zodiacali) și părăsesc comunitatea pentru un trai parazitar și antisocial.

A. PURTAREA EXEMPLARĂ A PREOTULUI

Metoda și mijlocul cel mai eficient în ceea ce privește atitudinea față de prozelitismul cultelor neoprotestante și sectelor este, în primul rînd, purtarea exemplară în toate a preotului:

1. *Rîvna sau zelul pastoral* nu-i dă preotului liniște și mulțumire pînă ce nu a încercat toate mijloacele, n-a pus în funcție toate metodele și n-a făcut toate încercările posibile pentru salvarea și mîntuirea sufletelor încredințate lui în parohia respectivă. În rîvnă și zel se includ: vocația, responsabilitatea față de comunitate, pregătirea și dragostea de aproapele.

Numai un preot plin de rîvnă sfîntă poate împlini și înțelege chemarea Bisericii noastre: „Să folosim toată puterea creștinească de îndrumare, sfătuire și convingere pentru a-i smulge din rătăcirea lor și a-i aduce neîntîrziat în sînul Bisericii. Nu este faptă mai prețioasă decît aceea de a scoate un suflet rătăcit din calea pierzării și a morții. Să-i ajutăm pe cei rătăciți și să-i primim cu dragoste. Să amintim celor rătăciți că moșii și strămoșii noștri s-au rugat toți laolaltă cu o singură inimă și și-au plecat genunchii cu smerenie și rugăciune înaintea Sfintelor altare ortodoxe” (Patriarhul Justinian). „Păstrătoare fidelă a credinței autentice, cu rădăcini adînc înfipte în tradiția apostolică și în viața poporului român, Biserica noastră a fost prezentă, prin ierarhii și clerul ei la marile soboare bisericești sau a inițiat ea însăși unele pentru formularea credinței” (Patriarhul Teoctist).

Preotul este obligat să cunoască bine cauzele religioase, psihologice (bolile psihice și mai ales superstițiile care duc la părăsirea Bisericii). Trebuie să fie atent cu propria persoană și să combată fără răgaz viciile și atitudinile antisociale ale unor enoriași ca, de exemplu: alcoolismul, tabagismul, desfrîul, concubinajul, destrăbălarea sub diferite forme a tineretului, cu pasiuni necontrolate, cu slăbirea sentimentelor familiale (neglijarea copiilor), cu practici de înșelare și multe altele.

De asemenea, trebuie să creeze o atmosferă de încredere și să formeze conștiința de enoriași. În acest sens, poate folosi mult „apostolatul social“ și Cercul misionar. Enoriașii trebuie să fie bine pregătiți și inițiați în prevenirea pătrunderii sectelor și capabili să readucă în sânul Bisericii-mame pe fiii rătăciți.

2. *Devotamentul pentru slujirea lui Dumnezeu și a credincioșilor.* Prin devotament înțelegem împlinirea conștiință a îndatoririlor preotești și pastorale. Preotul devotat are în permanență conștiința liniștită că nimic în lumea aceasta nu este atât de important, atât de necesar, ca împlinirea misiunii sale și, de aceea, el nu precupețește nimic pentru a-și face cât mai conștiincios datoria.

3. *Cel mai înalt criteriu al slujirii preotești și una dintre metodele cele mai eficace în apărarea credincioșilor față de prozelitismul sectar este jertfa curată.* „Păstorul cel bun sufletul său și-l pune pentru oi“ (Ioan X, 11) și: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca viața lui să fie în slujba prietenilor săi“ (Ioan XV, 13).

Sfântul Apostol Pavel este un exemplu al acestei jertfiri: „Tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i recîștig... pînă în ceasul de acum flămînzim și însetăm și sîntem goi și pătîmim și sîntem pribegi și ostenim, lucrînd cu mîinile noastre; ocărîți fiind, binecuvîntăm; prigonîți fiind, răbdăm; huliți fiind, mîngîiem. Am ajuns gunoiul lumii, lepădați sîntem pentru toți“ (I Cor. IX, 19–23; IV, 9–13). Dar cuvintele Arhiepiscopului cel Mare ne sînt întărire și nădejde: „Prin răbdarea voastră vă veți cîștiga sufletele voastre“ (Luca XXI, 19). Preoții ortodocși ai zilelor noastre, ca și urmașii Mîntuitorului Hristos de-a lungul veacurilor, sînt datori să realizeze acest model și să fie exemplu în faptă și în cuvînt pentru a pune stăvilă cu adevărat acțiunilor prozelitiste și sectare.

4. *Apărarea credincioșilor față de încercările și ispitirile sectare se poate realiza prin instruirea acestora, prin predici și cateheze, prin aprofundarea adevărurilor fundamentale ale credinței celei adevărate și cunoașterea răstălmăcirilor sectare.* În acest scop, va discuta cu credincioșii săi obiecțiile propuse de cei rătăciți asupra textelor biblice, va folosi în lămurirea lor „Învățătura de credință ortodoxă“, experiența pastorală, istoria poporului român și înțelepciunea neamului nostru.

5. *Participarea credincioșilor la slujbe* (săvîrșirea Sfintei Liturghii, taine și ierurgii etc.), precum și la explicarea acestora, este un alt mijloc eficient, fiindcă la săvîrșirea tainelor și ierurgiilor participă rude, prieteni și apropiați aparținînd și altor culte. Aici se recomandă cu toată seriozitatea ca preotul să depună aleasă strădanie, dovedindu-se un păstor convins, un bun liturghisitor, evlavios, cu respect pentru cele sfinte, atent în gesturi, cu veșmintele curate, trăind sublimitatea actului liturgic.

În acest sens, săvârșirea slujbelor nu trebuie să fie o repetare mecanică, un lucru făcut în grabă, cu neatenție, cu necuviință, cu nervozitate etc.

Slujbele rînduite să fie pentru credincioși prilejuri de emoție și înălțare, prin care sufletele să simtă comuniunea cu Dumnezeu, cu sfinții, cu moșii și strămoșii. Credincioșii trebuie inițiați în tainele muzicii și antrenați în cîntarea comună ce captează inimile și limpezește cugetele. Prin natura ei, muzica, fiind o artă, educă voința și concentrează atenția. În Biserica Ortodoxă, cîntările tradiționale trebuie executate lin, fără stridente, coloratura melodică fiind realizată prin formule simple, izvorîte din atitudinea de smerenie a credinciosului ortodox român față de Dumnezeu.

Biserica Ortodoxă n-a recunoscut și n-a reținut ca ale sale decît acele compoziții muzicale în care s-a putut întrezări simțirea omului care se roagă, cerînd lui Dumnezeu și iertare față de aproapele și pace în lume. Muzica liturgică angajează sufletele în armonii îngerești. Muzica instrumentală, introdusă în casele de adunare și citirile biblice constituie, de fapt, o idolatrie modernă venită din păgînism prin Biserica Apuseană și însușită de sectari în scopuri prozelitiste, mai ales pentru unii tineri care nu pot discerne zgomotul și tulburarea de armonia și liniștea sufletească. Cîntarea adusă lui Dumnezeu este o ofrandă a sufletului. Datoria unui slujitor al lui Dumnezeu în lucrarea lui de apărare a credincioșilor față de prozelitismul sectar este să cultive cîntarea liturgică, ca o rugăciune bine-primită. Să nu se neglijeze candela cîntărilor tradiționale. Credincioșii să psalmodieze în obște (Efes. V, 19) și să sporească forța cîntării; așa cum a fost de-a lungul veacurilor în bisericile din orașele și satele noastre.

Muzica a însoțit întotdeauna pe români și prin ea și-au refăcut forțele psihice și fizice la nevoie și și-au mărit dragostea pentru pămîntul sfînt al Patriei, așa cum ne-o arată doinele și baladele. Este adevărat că muzica psaltică are influențe orientale, dar ea a fost modelată, altoită și românicizată, de aceea se cere a fi generalizată.

6. O cale de urmat în apărarea credincioșilor față de acțiunile prozelitiste constă în aceea că *preotul trebuie să fie mereu cu inima plecată spre viața lor*, ca un părinte sufletească, plin de dragoste: „Fiți pildă credincioșilor cu cuvîntul și cu purtarea, cu dragostea, cu duhul și cu curăția“ (I Tim. IV, 12).

7. *Reactivarea apostolatului social este altă metodă eficientă*, prin antrenarea credincioșilor în lucrarea de preîntîmpinare a prozelitismului, de întreținere și înfrumusețare a bisericilor și cimitirelor, a monumentelor istorice, de artă și de cultură. De asemenea, întărirea legăturii între preoți și credincioși, prin vizite și discuții, purtarea demnă și părintească a preotului față de toți păstoriții săi, cercetarea bolnavilor, bătrînilor, copiilor infirmi face să se întărească acțiunea apostolatului social. Fiecare credincios trebuie să considere parohia ca pe o adevărată și binefăcătoare familie a sa. În această familie trebuie să domnească duhul dragostei reciproce, al ajutorării frățești, al carității creștine.

Faptul că a fost botezat în aceeași biserică, în aceeași cristelniță, că s-a împărtășit din același potir, că a fost cununat, că a avut îndrumător sufletească una și aceeași persoană la toți credincioșii din parohie, înseamnă că enoriașul este legat, în mod firesc, de patrimoniul spiritual și material pe care îl alcătuiește parohia.

8. De fapt, *succesul pastoral și apărarea credincioșilor* în fața prozelitismului sectar de toate categoriile îl constituie *persoana și personalitatea parohului*; a) *Viața exemplară*, afecțiunea și seriozitatea în familie, gestiunea corectă a bunurilor materiale și cinstea în contabilizarea lor dovedesc seriozitate și responsabilitate. Procedând așa, nu pot pătrunde influențe străine și acuzații sectante; b) *Majoritatea* celor care trec la secte au avut conflicte cu unii slujitori. Se cere, în asemenea situații, o grijă deosebită și o răspundere în plus. c) *Locuirea* în parohie și cunoașterea realităților ei contribuie la succesul pastoral, la stăvilirea prozelitismului și readucerea la adevăr a celor rătăciți.

B. RECOMANDĂRI RECENTE ALE SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

...Ia aminte la tine însuși și la turma încredințată ție
(I Timotei IV, 14–16)

I. – Mijlocul cel mai eficient de stăvilire a efectelor dăunătoare ale prozelitismului sectar îl constituie – așa cum am arătat – **conduita exemplară a preotului**, apoi: săvârșirea cu responsabilitate a slujbelor bisericești, predică pregătită și cateheză aleasă, lecturi din Sfânta Scriptură, din „Mica Biblie“, din colecția „Părinți și scriitori bisericești“, cuvântări ocazionale, întruniri etc.

Preotul paroh și Consiliul parohial aplicând hotărârile Sf. Sinod vor acționa pentru revenirea la Biserica-mamă a celor rătăciți. Slujitorii și credincioșii ortodocși au datoria să readucă la unitatea bisericească pe toți cei îndoielnici, înșelați, plecați dintre ei.

1. *Parohul* va lua legătura cu preotul misionar de la Protoierie și va întocmi un plan de predici și cateheze misionare.

2. *Preotul* are obligația de a săvârși vecernia în fiecare ajun de sărbătoare și mai ales sîmbăta, cu rostirea unui cuvînt de învățătură cu tematică adecvată.

3. *Va antrena credincioșii la cîntarea omofonă*, plecînd de la cîntări simple (Sfinte Dumnezeule, Tatăl nostru etc.), va reactiva și susține Cercul misinar, cu program concret ș.a.m.d.

4. La sfîrșitul slujbei *va rosti un cuvînt scurt*, un cuvînt de duh, un sfat folositor sau o cuvîntare specifică evenimentului, *pe baza textelor din Sfînta Scriptură*.

5. *Va răspunde fără ezitare oricărei solicitări*, fie a credincioșilor, fie a celor rătăciți, explicînd temeierile învățaturii Bisericii Mîntuitorului și credinței ortodoxe de-a lungul veacurilor. *Va fixa zilele cu slujbe speciale* (vecernie, acatist) și teme antisectare.

6. *Va da sfaturi necesare și va pregăti cuvîntări ocazionale* (botez, cununie, înainte de spovedanie și Sf. Împărtășanie) sau cu teme alese (Vestea Nașterii – Crăciunul – colinda cu copiii și tinerii; sfințirea apei mari – Boboteaza, cu botezarea caselor; înmormîntare etc.).

7. *Se va insista în predică, precum și în cuvântările ocazionale, asupra rolului vieții morale și unității morale și spirituale ale credincioșilor noștri.* Va intensifica activitatea organelor parohiale cu misiuni speciale în parohie sau la cei în necazuri și nevoi trupești și sufletești.

8. *Învățăături false, eretice au existat și vor exista (I Cor. XI,19); acestea au tulburat și tulbură credința în Hristos și în Biserica Sa.* Ele sînt însă iluzorii și trecătoare, apărute tocmai din nemulțumiri și ideologii religioase vechi sau noi, din mîndria de a ajunge predicatori a unor credincioși stăpîniți de misticism bolnăvicios sau zel necontrolat, proveniți din medii sociale nedrepte, dezechilibrați psihic din cauza eredității sau a unor patimi ca desfrîul, alcoolismul, tabagismul și alte vicii (practice pînă a trece la secte).

9. *Specific Ortodoxiei românești a fost dintotdeauna unitatea sa de datini, obiceiuri, credință și adevăr, tradiții curate și verificate, iar credincioșilor ei de a asculta, în ceea ce privește credința, numai de Biserica neamului românesc, de cuvîntul Evangheliei transmis înaintașilor noștri după Cincizecime de către Sfîntul Apostol Andrei (cel întîi chemat de mîntuitorul Hristos), cel care a semănat sămînța Evangheliei la strămoșii noștri daco-traci.*

10. *În cuvîntările publice preotul are datoria și emisiunea de a vorbi și propovădui despre pace și urmările ei pentru viața planetei și a oamenilor.*

II. – Față de cei care practică prozelitismul, față de sectanții de toate categoriile, preotul ortodox trebuie să fie intransigent. Și aceasta datorită faptului că unii dintre sectanți au fost români ortodocși. Naționalitățile conlocuitoare își au cultele lor și românii ortodocși n-au ce căuta în adunările lor, românii n-au încercat niciodată să le răpească credincioșii lor.

1. *Preotul ortodox va oferi ajutor celor în necazuri, în orice împrejurare, dovedind umanism, dragoste creștină și solidaritate umană pentru oricine așa cum au făcut-o și înaintașii, indiferent de credința lui.*

2. *Munca de îndrumare a credincioșilor va fi făcută de la om la om, explicîndu-se obiecția în contextul Sfintei Scripturi și arătîndu-se adevărul credinței și originea rătăcirilor sectare luate din biblie și traduceri confesionale, tendențioase și incorecte.*

3. *Preotul trebuie să cunoască bine originea și doctrina sectelor, atît din parohia sa, cît și din împrejurimi, pentru a lămuri lucrurile și a răspunde prompt încercărilor prozelitiste.*

4. *În cimitire nu se vor pune piedici pentru înhumare și se vor respecta cu strictețe Regulamentele în vigoare.* Preotul ortodox poate oficia ierurgia înmormîntării și chiar să participe la unele ceremonii funebre cu reprezentanți ai altor culte, numai în măsura în care aceasta este dorința familiei celui decedat.

5. *În localitățile cu mai multe culte, preotul ortodox trebuie să dea dovadă de spirit ecumenic, înțelepciune și respect, de bună colaborare și să dialogheze cu reprezentanții acestora.*

6. În parohiile vacante de vreme îndelungată unde a apărut fenomenul sectar se impune cercetarea cauzelor vacantării și a lua măsuri concrete. De asemenea preotul să ia legătura cu Centrul eparhial pentru repararea sau recondiționarea locașului de cult sau a locuinței parohiale etc.

7. Preotul ortodox este dator a cunoaște din timp pe „pastorii” sau pe conducătorii de secte și grupări separatiste și de a face cunoscut, corect și periodic, protopopiatului din care face parte despre acțiunile prozelitiste, cu amănunte, propunând soluții sau cerîndu-i concursul. În caz de acțiuni prozelitiste organizate (căsătorii sectare de grup, botezuri cu fast și propagandă, înmormîntări însoțite de acțiuni sfidătoare – fanfare, privegheri, predici îndelungate cu „pastori” și vorbitori din afara localității), preotul este îndatorat să ia măsurile necesare și să treacă la ofensivă cu credincioșii săi.

8. Preoții tineri, mai ales, au datoria să cunoască istoricul sectelor și concepția lor pentru a putea identifica eresul respectiv, să fie activi în stoparea și combaterea prozelitismului, să manifeste interes față de cursurile de îndrumare specială din cadrul Eparhiei, protoieriilor sau întrunirilor din parohiile infestate de secte. Să cerceteze și să înlătore cauzele răspîndirii sectelor.

9. Preotul ortodox trebuie să explice credincioșilor fenomenul sectar, știut fiind că sectantul și prozelitul propagă o credință eretică. Credinciosul ortodox român să știe că totdeauna sectantul confundă pe preotul ortodox cu canonicul sau cu pastorul apusean; încearcă să falsifice învățătura ortodoxă, punînd pe seama Bisericii străbune practici care, în realitate, nu au existat și nu au nimic comun cu tradiția noastră, cu datinile strămoșești.

10. Preoții, conștienți de rolul lor mobilizator și exemplar, au permanenta îndatorire să participe la toate acțiunile obștești întreprinse pe plan comunal și să activeze în organizațiile locale.

*

* *

Am prezentat pe scurt cîteva mijloace și metode de prevenire și apărare, precum și îndrumările forurilor competente, față de acțiunile prozelitiste ale unor sectanți. Aceste metode și mijloace generale vor fi aplicate de preotul păstor de suflete cu mult simț, cu tact și destoinicie, silindu-se a găsi încă multe căi și mijloace specifice de acțiune, în funcție de cazurile concrete. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că, toate sectele n-au fost niciodată și nu sînt nici astăzi alături de poporul nostru, ci ele s-au făcut și se mai fac și acum agenți ai unor influențe străine, potrivnice intereselor neamului românesc. Preotul ortodox român trebuie să fie conștient că, prin acțiunea lui, apără spiritualitatea de veacuri încercată a Bisericii sale și aduce astfel o contribuție reală la întîrzierea unității poporului nostru prin munca, dar mai ales, prin exemplul lui bun în toate. „Biserica noastră a fost legată de ființa poporului român încă de la zămislirea lui, modelîndu-i chipul cel sufletesc din zestrea ei harică, prin înariparea graiului și scrisului, încălzindu-i dorul de unitate, libertate și geniului-creator pe vatra existenței și dăinuirii lui milenare...” (Patriarh Teoctist).

Preotul ortodox sprijină ecumenismul ca factor pozitiv în înfrățirea tuturor cetățenilor Patriei noastre și nu este de acord cu prozelitismul ca factor negativ, care nu folosește nimănui „...Ecumenismul practic este nu numai un prilej de discuții

teologice, ci în primul rînd o practică vie a relațiilor de frățietate dintre cultele din țara noastră, consacrată înfloririi patriei și păcii în lume“.

Așadar, contribuind la fericirea poporului, respectăm tot ce a avut el sfînt și drept și tot ceea ce ne-au transmis înaintașii, inclusiv credința cea adevărată și singura mîntuitoare, a Domnului nostru Iisus Hristos.

Ca slujitori ai altarelor străbune avem datoria să apărăm Biserica și Patria, căci numai în felul acesta vom fi trăitori în Hristos și vrednici urmași ai Sfinților Apostoli, martirilor și mărturisitorilor credinței noastre sfînte, așa cum au făcut și strămoșii noștri de două milenii*.

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE în legătură cu: *Mijloace și metode... și Recomandări ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*: Nicodim Belea, *Munca de colaborare a preotesei în parohie*, în „RT“, nr. 1-2/1934, p. 41-46; E. C. Serapion, *Cuvînt către preotese*, în „BOR“, nr. 12/1924, p. 744-745; Pavel Borza, *Gînduri asupra Sf. Taine ca mijloc de pastorație*, în „RT“, nr. 1/1937, p. 10-16; Bunea I., *Păstorul și turma sa*, în „RT“ . 5-6/1936, p. 379-386; I. G. Savin, *Creștinismul și cultura română*, în „BOR“, nr. 10-12/1943, p. 487-516; N. Crainic, *Transfigurarea românismului*, în „BOR“ nr.10-12/1943. p. 527-529; *Pe urmele apostolatului românesc*, în „BOR“ nr. 11-12/1945, p. 571-589, de + Antim Nica; D. Călugăr, *Personalitatea religioasă-morală a preotului, factor determinant în pastorație*, în „MA“ XXVIII (1983), nr. 3-4; Sp. Cîndea, *Necesitatea actuală a Apostolatului laic*, în „RT“, nr. 3/1938, p. 90-98; I. Coman, *Cultura clerului*, în „BOR“ nr. 3-4; A. C. Cosma, *Forme nouă pentru misionarismul nostru*, în „RT“ nr. 8-10/1926, p. 251-253; Eugen Drăgoi, *Metode și mijloace pastorale...*, în „Indr.“ Galați, 1985, I. Felea, *Ortodoxie și sectarism*, în „RT“, nr. 12/1928, p. 376-379; Idem, *Cum trebuie să se comporte preotul ca să-și asigure colaborarea mirenilor (10 puncte)*, în „RT“, nr 8-9/1931, p. 273-281; Idem, *Sf. Scriptură în mîna preotului*, în „RT“, nr. 4/1937, p. 148-150; Ioan Handa, *Cum s-ar putea face cu bun efect educația religioasă-morală a credincioșilor noștri...*, în „RT“, nr. 18-19/1912, p. 512-517; Gh. Maior, *Spre o pastorală a noastră*, în „RT“, nr.7-8/1929, p. 226-231; Gr. Marcu, *Dialogul luptei antisectare*, în „RT“, nr. 5-6/1943, p. 271-276; Mircea Sfichi, *Sf. Taină a Mărturisirii, mijloc de păstrare și promovare a unității spirituale a credincioșilor*, în „MMS“, LX (1984), nr. 1-3, p. 441-423; Ilie Moldovan, *Probleme actuale de bioetică în atenția teologilor contemporani*, în „MA“, nr. 1-2/1986; P. Morușca, *În slujba misionarismului ortodox* (recenzie la lucrarea: Gr. Comșa, Arad, 1930), în „RT“, nr. 5-6/1930, p. 279-283; I. Opreș, *Moralitatea ca atitudine existențială*, în „RT“, nr. 1-2/1946, p. 97-115; Aurel D. Popa, *Măsuri pentru combaterea sectelor religioase în* „RT“, nr. 14-17/1912, p. 441-446; Liviu Stan, *Importanța mirenilor în biserică...*, în „RT“ nr. 3/1938, p. 103-120; Victor N. Popescu, *Sufletul preotului în lupta cu ispitele*, București, 1943; Idem, *Evlavia acatistelor*, în „BOR“, nr. 7-9/1943, p. 379-390; D. Stăniloae, *Care dintre eretici și schismatici vor putea fi primiți în sînul Bisericii Ortodoxe*, în „RT“, nr. 11-12/1931, p. 444-447; N. Todca, *Cazuri excepționale în viața pastorală*, în „RT“, nr. 10-12/1912, p. 304-309; +Vasile al Oradiei, *Rolul și rostul preotului în parohie. Cîteva îndemnuri pastorale pentru timpul de acum*, în „MA“ XXVI (1981), nr. 7-9, p. 479-492; P. I. David, *Responsabilitatea misionară după Sf. Trei Ierarhi* nr. „ST“, nr. 5-6/1984.

Alcool. M. Costea, *Împotriva beției*, București, 1923; *Lupta contra rachiului...*, în „RT“ nr. 5-6/1910, p. 227-228, *Împotriva alcoolismului*, în „RT“, nr. 12/1923 și nr. 5-6/1924; N. Terchilă, *Îngerul și paharul* (trad.), „RT“, nr. 4/1925; Corneliu Grumăzescu, *Contribuții la lupta împotriva alcoolului (și tutunului)*, apariție, 1925, p. 218-220.

Arhim. Scriban, *Chestiunea alcoolismului...*, în „BOR“, nr. 14/1923, p.1046-1053; Idem, *Cînd urmărim beția*, nr. 2/1929, p. 218-223; Idem, *Preoți în luptă împotriva beției*, în „BOR“, 1925, p. 164-165; Gh. Vartolomeu, *Beția și mijloacele de a o combate*, „BOR“ nr. 6/1926, p. 337-341; *Beția în creștere*, nr. 6/1928; *Alcoolul și combaterea lui*, în „BOR“ nr. 2-3/1931, p. 194-196.

Partea a II-a

DENOMINAȚIUNI CREȘTINE, DIZIDENTE ȘI GRUPĂRI CENTRIFUGE, SEPARATISTE

...între voi sînt dezbinări și trebuie să existe acolo
și eresuri, ca să se învedereze cei încercați...

(I Cor. XI,18-19)

FENOMENUL NEOPROTESTANT

Preliminarii. – Astăzi, teologii ortodocși cunosc concepțiile neoprotestante și specificul învățaturii lor din propria mărturie. Ei nu mai sînt acuzați sau confrunțați, cum se făcea în trecut, de niște fapte și lucruri, procedee și practici care uneori nu le aparțineau. Astăzi, depunîndu-și fiecare „catehismul“, deja se cunosc diferențele lor față de credința primelor veacuri și deosebirile față de Ortodoxie, prin propria lor mărturie. Prin această deschidere, cultele neoprotestante au consimțit la colaborarea cu Bisericile și confesiunile creștine, cu alte culte din țară: colaborarea internă prin Ecumenismul practic local.

O dată cu recunoașterea oficială de către stat, fiecărui cult neoprotestant i s-a promulgat Statutul de organizare și funcționare și Mărturisirea de credință. De asemenea s-a reglementat și regimul legăturilor cultului cu alte organizații similare de peste hotare.

Totuși, în ultima vreme, unii „pastori“ au înțeles prin ecumenism o slăbiciune a Bisericii Ortodoxe, un început al cedării terenului către „noile credințe“ și au intensificat prozelitismul fățiș și ofensiv, ceea ce nu poate fi tolerat de slujitorii Bisericii noastre. Se înțelege, o abatere a unor adepți, al unui cult neoprotestant nu angajează în întregime cultul respectiv, dar este un semnal de alarmă pentru viitoare neînțelegeri.

Așa cum se știe, în sînul fiecărui cult neoprotestant și chiar al unor culte de tradiție există grupări dizidente. Este adevărat, fiecare își rezolvă problemele interne, dar aceste dizidențe practică un prozelitism intens printre credincioșii ortodocși români și atunci este necesară vigilența preotului ortodox, denunțarea, izolarea și înlăturarea unor asemenea elemente, indivizi și chiar grupuri rătăcite.

Un aspect îngrijorător este faptul că unele secte își exercită propaganda dezbinării și atragerii credincioșilor altor culte acționînd sub masca unui cult neoprotestant. În țara noastră sînt recunoscute patru culte neoprotestante: 1. Cultul creștin baptist; 2. Cultul adventist de ziua a 7-a (AZȘ); 3. Cultul creștin după Evanghelie; 4. Cultul penticostal sau Biserica lui Dumnezeu Apostolică.

Cunoscînd concepțiile acestor culte neoprotestante prin mărturisirile lor de credință, studiind revistele lor de specialitate, cercetînd manualele lor, traducerile și scrierile lor doctrinare, cărțile de imne și cîntările lor la adunări sau în diferite alte ocazii ne putem face o imagine mai clară asupra concepțiilor lor, scopului lor, tendințelor și realității vieții lor religioase. Nu vom neglija nici datele și informațiile din alte surse bibliografice, referitoare la coreligionarii lor de peste hotare și la asociațiile din care fac parte. Nu vom fi pasivi, în schimb, cînd este vorba de comparație, abateri, interpretarea forțată sau falsificarea învățăturii Bisericii celei Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească. Ei înșiși au acceptat să fie membri în Consiliul Ecumenic al Bisericilor și deci parteneri de dialog cu noi, ortodocșii.

Avînd în vedere toate acestea, putem încerca o prezentare a fiecărui cult: cu precizarea absolut necesară că fiecare își are un specific doctrinal, propriile manifestări cultice.

Capitolul al p a t r u l e a

CULTE RELIGIOASE MAI NOI ÎN ROMÂNIA

Legea s-a dat prin Moise, dar harul și adevărul
au venit prin Iisus Hristos

(Ioan I, 17).

I. CULTUL CREȘTIN BAPTIST

1. **Originea cultului baptist.** – Ca biserică, baptismul a apărut în secolul al XVII-lea, însă teologii și istoricii baptiști afirmă că originea cultului se află în epoca creștinismului primar. Nu surprinde această afirmație, fiindcă toate sectele religioase și-au revendicat începutul în primele timpuri creștine sau chiar în însuși actul de naștere al creștinismului. Se știe că toate religiile noi au un „botez” specific.

Cert este că atît izvoare baptiste cît și neobaptiste desemnează ca „strămoși” ai cultului pe anabapțiștii secolului al XVI-lea. Unii autori baptiști, în scopul de a prezenta istoria cultului mult mai bogată și cu rădăcini în primele veacuri creștine, pretind că anabapțiștii au avut ca

precursori unele „curente evanghelice“, cunoscute în perioada cuprinsă între sec. XII–XV sub numele de bogomili, novațieni, donatiști, pavlicieni, catari, waldenzi, albigenzi etc.

În sec. al XVI-lea, anabapțiștii formau o sectă destul de obscură în Germania, „o sectă fără dogme precise, bine determinate, uniți nu numai prin opoziția comună a membrilor ci împotriva tuturor claselor stăpînitoare și prin simbolul comun al celui de al doilea botez, o sectă strict ascetică prin felul ei de viață, neobosită, fanatică...“. Se pare că anabapțiștii ar fi rămas fără „istoric“ și nu ar fi ajuns un nume proscris în Europa dacă nu ar fi avut loc înflînirea lor cu Thomas Mûnzer (revoluționarul „plebeu“ spre deosebire de Luther „reformatorul burghezilor“).

Thomas Mûnzer, născut în jurul anului 1498, la Stolberg, în munții Mânz, era un erudit teolog catolic. A obținut de timpuriu titlul de doctor în teologie, apoi a fost numit diacon la o mînăstire de maici din Halle. Răzvrătit încă din timpul școlii împotriva arhiepiscopului de Magdeburg și a catolicismului în general, Mûnzer a tratat cu dispreț, chiar după ce a ajuns cleric, ritul și dogmele bisericești catolice, după cum spune Luther. L-au pasionat misticii medievali, în special operele hiliaste ale lui Ioachim de Calabria, care vorbeau despre împărăția de o mie de ani a lui Dumnezeu pe pămînt. „Lui Mûnzer i se părea că împărăția de o mie de ani și aspra judecare a bisericii denaturate și a lumii descompuse, pe care aceasta o vestează și o zugrăvea, se apropie odată cu reforma și cu starea de frămîntare generală a epocii“. Adept al lui Luther, Thomas Mûnzer se desparte curînd de acesta, avînd vederi mult mai radicale, care vizau societatea înșăși și nu numai reforma religioasă.

În 1520, Mûnzer a plecat la Zwickau, unde a fost „primul“ predicator evanghelic. Acolo el a găsit una dintre sectele de hiliaști exaltați care continuau să existe în multe regiuni, neștiute de nimeni și care, sub haina umilinței și a sihăstriei lor de moment, ascundeau opoziția crescîndă a straturilor celor mai de jos ale societății, împotriva situației existente. Toți hiliaștii își revendicau originea în „venirea“ lui Christ în jurul anului 1000. Datorită agitației mereu crescînde a maselor, aceștia ieșeau la lumina zilei, tot mai fățiș și mai stăruitor. Era Secta anabapțiștilor (negau botezul catolic), în fruntea căreia se afla *Nicolae Storch*. Acesta era un țesător din Zurickau, la începutul sec. XVI-lea, conducătorul sectei locale a anabapțiștilor, care, sub influența lui Mûnzer, a propovăduit răscoala populară împotriva Bisericii și a feudalilor laici. Anabapțiștii – înainte de bapțiști – predicau apropierea judecării de apoi și a împărăției de o mie de ani, „cădeau în transă“, aveau stări extatice și „darul“ proorocirii.

Pe aceștia Mûnzer i-a atras de partea sa, din rîndul lor și-a recrutat emisarii revoltei, a cărei izbucnire generală se va produce în aprilie 1525.

Thomas Mûnzer ataca nu numai principiile de bază ale catolicismului ci și formele sale de manifestare în Biserica Apuseană.

Concepțiile sale continuau revoltele spiritelor eretice din vremurile trecute. Mûnzer tăgăduia rolul Bibliei ca revelație unică și infailibilă; despre credință spunea că e trezirea rațiunii, iar rațiunea este adevărata revelație. Raiul nu este dincolo, credincioșii au misiunea de a instaura raiul pe pămînt. Hristos a fost un om ca toți oamenii, un profet și un învățător. Împărtașania este o simplă cină comemorativă, fără nici un adaos haric și multe altele...

Doctrina sa socială era strîns legată de aceste concepții religioase și depășea relațiile de clasă și politice de atunci, propunînd comunitatea bazată pe egalitate. Prin împărăție de o mie de ani, Mûnzer dorea aici pe pămînt o societate fără deosebiri de clasă, fără o autoritate de stat străină de membrii societății și opusă lor.

Adept la început al colegului său Luther, Münzer îl numea acum pe acesta „carne ghifuită“, acuzându-l că s-a oprit la jumătatea drumului (1517), adică numai la reforma religioasă și a pactizat cu principii. Declanșându-se războiul țărănesc, Luther însuși striga împotriva adeptilor lui Münzer: „...Să-i sfișie în bucăți, să-i sugrume și să-i junghie... ca pe niște câini turbați!“.

În mai 1525 răsculații au fost înfrinți. „În prezența principilor, Münzer a fost torturat și apoi decapitat. El a pășit spre locul execuției cu același curaj de care dăduse dovadă și în timpul vieții. Avea pe atunci cel mult 28 de ani. „Este socotit de mulți o jertfă neoprotestantă“ și martirul furiei lui Luther. Münzer a fost podul peste Reformă al tuturor ereziilor.

Între anii 1532–1535, anabapțiștii s-au răscolat din nou, la Münster, în Westphalia, conduși de croitorul *Johann Bockhold* (Johan de Leyde), dar și de data aceasta sfârșitul a fost tragic. Dezastrul de la Münster a pus capăt revoltei sociale și politice a anabapțiștilor. Acum, anabaptismul redevine o sectă pur religioasă, punând accentul pe botezul adulților și comunicarea strict personală cu Dumnezeu.

În urma eșecurilor dezastruoase, anabapțiștii au devenit prooroci pe continentul european. Persecutați și de catolici și de protestanți, urmăriți de principi, ei s-au împrăștiat și s-au divizat. Se pare că înainte de războiul țărănesc au fost numai anabapțiștii hiliaști – cei pe care i-a atras Münzer sub influența sa. După înfrângerea din 1525, o parte din aceștia au renunțat la revolta socială și și-au luat numele de anabapțiști biblici, pentru a putea scăpa de urmărire; o altă parte s-a refugiat în Moravia, formînd o grupare cunoscută sub numele de anabapțiști moravieni, deosebit de pașnici, și care, o parte, s-au unit cu adepții husiți.

Cel care a reînviat anabaptismul, într-o formă nouă, degajîndu-l de pornirile războinice și revendicările sociale, a fost *Simion Menon*, un preot catolic rebotezat, în 1531, de un anabaptist. Menon și-a consacrat apoi viața reorganizării sectei anabapțiștilor, adoptînd practici biblice, în special sub influența anabapțiștilor moravieni, a făcut multe călătorii „misionare“ în Europa, organizînd biserici în Olanda, Germania de Vest etc. adepții săi luînd numele de „menoniți“.

După moartea sa, membrii sectei au renunțat la ruptura totală de viața societății, izolare, fără a se reîntoarce la vechile porniri ale anabapțiștilor din vremea lui Münzer.

Aceasta ar fi, pe scurt, „preistoria“ bapțiștilor: anabapțiștii și menoniții.

2 Scurt istoric. În forma în care se cunoaște astăzi, bapțișmul a apărut în Anglia, la începutul sec. XVII-lea. Însă istoria bapțișmului din această perioadă este destul de confuză.

Actul de naștere propriu-zis al bapțișmului a fost semnat, de fapt, în Olanda, veriga intermediară între anabapțiști și bapțiști fiind menoniții. În 1608, un pastor puritan, *John Smith*, fondatorul unei congregații separatiste (1606) emigrează din Anglia în Olanda. „Teologii“ bapțiști spun că Smith, sub influența menoniților, capătă convingerea că *nu pot fi botezați și copiii*, deoarece nu există nici un „temei“ în acest sens în Noul Testament. Smith se autobotează, formînd o nouă comunitate, botezîndu-i prin stropire pe cei care-l urmau și luîndu-și numele de bapțiști. Dar nu după multă vreme, Smith a regretat autobotezul său și împreună cu majoritatea grupului, a cerut menoniților să-i primească în secta lor. Nu toți cei botezați de Smith au acceptat trecerea la menoniți, în fruntea acestora situîndu-se *Thomas Holwys*. În 1611, Holwys, împreună cu micul grup care nu l-a urmat pe Smith, revine în Anglia și întemeiază prima biserică bapțiștă, la Londra.

Bapțiștii au fost persecutați în timpul domniei Stuarților, care au militat pentru reintroducerea catolicismului, prigonind toate ramurile protestante, îndeosebi pe bapțiști, care erau cei mai depărtați de dogmele catolice. În vremea războiului civil, mulți dintre ei au luptat în armata lui Cromwell; numărul bapțiștilor a crescut, deși au avut și perioade de persecuție pînă în 1689, cînd comunitățile lor au căpătat dreptul de organizare.

Bapțiștii s-au divizat încă de la început în două grupuri distincte: „bapțiști generali“, discipolii lui Smith și Holwys, care susțineau doctrina mîntuirii generale, după care Hristos a murit pentru

salvarea tuturor oamenilor, și „baptiștii particulari“ adepți ai unei grupări în frunte cu un fost pastor puritan, *Henry Jacob* care accepta concepția calvină a mântuirii particulare, adică Hristos n-a murit pentru toți, ci numai pentru cei aleși, predestinați pentru salvare.

Această despărțire convențională s-a atenuat în cursul secolului al XVIII-lea, când cele două curente s'fârșiseră, în 1791, prin a se uni sub o singură denumire și organizare – *baptismul*. Au continuat însă să apară disensiuni în sînul baptismului, ceea ce a dus la nașterea multor ramuri baptiste și baptismale care continuă și acum.

Baza doctrinară. – Abia pe la 1900, s-au cristalizat cîteva principii: autoritatea Bibliei, necesitatea unei experiențe personale cu Dumnezeu pentru omul care devine membru al comunității baptiste; administrarea botezului numai adulților care pot înțelege semnificația acestuia, spre deosebire de copii care nu sînt conștienți de primirea botezului etc.

După unii istorici, baptiștii nu au un Crez oficial, confesiunile de credință au fost stabilite în diverse date și locuri. Se pare că prima confesiune de credință baptistă a fost adoptată în 1689 când au căpătat libertate deplină în Anglia, confesiunea aceasta fiind reeditată în 1855, 1958 și 1966, după cum afirmă teologii baptiști. Redăm din *Mărturisirea de credință a Cultului baptist* punctele doctrinare mai importante.

3. **Învățătura de credință:** 1. *Scriptura* este inspirată de Duhul Sfînt, este cuvîntul lui Dumnezeu scris; 2. *Dumnezeu* este creatorul, susținătorul și stăpînitorul tuturor lucrurilor, întreit în persoane, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh; 3. *Omul* este creat de Dumnezeu, trupul său e făcut din fărmă, iar natura spirituală e din Dumnezeu... El răspunde de fapte, vorbe și gîndurile lui; 4. *Păcatul*. Ademenit de diavol, omul nu a ascultat porunca lui Dumnezeu și astfel au intrat în lume păcatul și blestemul. Păcatul este lipsa de conformitate față de legea morală a lui Dumnezeu, fie într-o acțiune, dispoziție sau atitudine. Păcatul este universal, iar consecința acestuia este moartea spirituală. 5. *Mîntuirea* este scăparea omului de sub urmările păcatului, omul nu se poate ascunde. **Nu-și poate crea merite, prin fapte bune, ca să-și acopere trecutul vinovat.** Mîntuirea se dă prin harul lui Dumnezeu, care e gratuit. Omul păcătos prin naștere se poate mîntui dacă îndeplinește două condiții: pocăința și credința. 6. *Nașterea din nou* este regenerarea vieții, înzestrarea cu o dispoziție deosebită care cuprinde intelectul, sentimentele și voința. 7. *Biserica* cuprinde totalitatea credincioșilor din toate timpurile. Nu e o organizație pămîntească „vizibilă“, ci organismul viu, spiritual, al celor mîntuiți, adică al celor care au crezut în Hristos și au fost „născuți din nou“... 8. *Slujitorii Bisericii* sînt de două categorii: pastori și diaconi. „Ordinarea“ acestora se face prin punerea mîinilor. Pastorul se îngrijește de supravegherea, păstoria și cîrmuirea spirituală... Diaconii ajută pe pastori în administrarea bunurilor materiale ale bisericii și inițiază acțiunile filantropice. „Preoția“ nu formează o clasă specială, ci o calitate pe care o are fiecare credincios; ea e universală (subl. n.). Fiecare credincios e „un preot“ și are dreptul de a se apropia de Dumnezeu prin Iisus Hristos, fără alt mijlocitor. 9. *Simbolurile Noului Testament* – Biserica nou-testamentară are două simboluri: *Botezul* și *Cina Domnului*. Acestea nu sînt taine (subl. n.).

Botezul se săvîrșește prin afundarea în numele Treimii. El este simbolul înmormîntării omului vechi și al învierii omului nou. Nu are calitatea de a curăți păcatele, aceasta o face numai sîngele lui Hristos. Pentru ca cineva să poată fi botezat, el trebuie mai întîi să primească mîntuirea – să se pocăiască și să creadă. Copiii, întrucît nu pot mărturisi că au îndeplinit aceste condiții, nu sînt admiși pentru botez. Botezul se săvîrșește numai la majorat.

Cina Domnului – simbolul morții lui Hristos, pentru om, se compune din pîine și vin, neamestecate. Nu are calitatea iertării păcatelor, este doar comemorarea iertării păcatelor prin jertfa lui Hristos. Cina se poate lua de către toți acei ce și-au mărturisit credința în Hristos și au fost botezați. Când primește cina, credinciosul are datoria de a se cerceta pe sine. 10. *Ziua Domnului* – Duminica este ziua de adunare, sfințită de Dumnezeu prin învierea Fiului Său. Are caracter comemorativ. Nu există sărbători închinare sfîntilor. 11. *Viața de apoi* – Pînă la venirea lui Hristos exista o stare intermediară (subl. n. purgatoriu). După judecata de apoi, cei mîntuiți vor moșteni viața de veci în fericirea cerească, iar cei nemîntuiți vor fi lepădați de la fața lui Dumnezeu în chinul veșnic. 12. *Disciplina în biserică* se asigură prin măsuri ca: muștrare, ridicarea drepturilor și excluderea din biserică a celor care s-au abătut de la concepția baptistă prin atitudine sau fapte. 13. *Rugăciunea* este starea de legătură intimă a omului cu Dumnezeu. Ea este exprimarea directă, de aceea nu este nevoie de cărți de rugăciuni. 14. „*Sfințenia*“ se obține prin lucrarea progresivă pe care o face Dumnezeu prin Duhul Sfînt, în viața celui salvat. 15. *Căsătoria* este orînduită de Dumnezeu. Creștinii trebuie să încheie o căsătorie numai în Domnul,

adică numai cu credincioși (baptiști). Divorțul este admis numai în caz de adulter dovedit sau de părăsirea căminului. 16. *Raportul cultului cu societatea* este conceput în sensul că statul este de la Dumnezeu, fiind investit cu putere pentru păstrarea dreptului, ordinii și pentru pedepsirea răufăcătorilor. Cuvântul lui Dumnezeu îndeamnă la supunere față de legi... 17. *Alte concepții* – sînt comune tuturor mișcărilor religioase.

4. **Locașuri de cult.** Locașurile de cult baptiste nu se disting printr-o arhitectură proprie. Exteriorul este asemănător cu cel al unei case oarecare, neavînd de regulă nici un semn cultic, afară de o tăbliță sau o mică firmă: „Casa de rugăciuni a cultului baptist“.

„Convertiții“ de la alte culte sînt primiți cu deosebită sollicitudine. Așa se face că ortodocșii plecați la baptiști aduc cu ei crucea și alte semne ce au apărut și pe „casele“ de adunare. Clădirea are mai multe încăperi, cu o funcționalitate auxiliară, dar locul cel mai important îl ocupă sala unde au loc „serviciile“ religioase. De obicei sala are formă dreptunghiulară, este lipsită de podoabe sau obiecte de cult, în față se află un pedestal unde se găsește amvonul și un șir de scaune pe care iau loc cei încredințați cu conducerea serviciului religios. Casele de rugăciuni de la orașe, cu un număr mare de membri, au și balcon. De regulă, baptisteriul este în față, în spatele amvonului, zidit în afara sălii de cult deoarece candidații la botez sau „rebotizare“ în credința baptistă după ce sînt cufunțați în apă trebuie să se îmbrace.

Noțiunea de *biserică* desemnează fie comunitatea spirituală a credincioșilor, fie unitatea de bază organizatorică.

Oficierile sau serviciile religioase. *Serviciile* religioase au loc în anumite zile din săptămîină, la anumite ore. De asemenea sînt servicii religioase speciale, legate de sărbători pe care le țin baptiștii: Anul Nou, Boboteaza, Floriile, Paștile, Dumineca Tomii, Înălțarea Domnului, Rusaliile și Crăciunul.

1. *Serviciul religios săptămînal* se ține la orașe vinerea, iar în mediul rural, sîmbăta seara. Serviciul religios duminical începe cu o oră de rugăciune condusă de un membru al comunității. Se pot „ruga“ toți cei ce doresc să o facă. După ora de rugăciune urmează ora biblică, care este condusă de unul din membrii adunării cărui a i-a fost încredințată această misiune. Urmează apoi serviciul religios condus de pastor sau de responsabilul local sau de către un membru din comitetul bisericii. Poate să-și aducă contribuția în cadrul serviciului religios orice credincios, cu o cîntare, o rugăciune, o recitare sau să vorbească pe teme religioase...

2. *Botezul* este unul dintre cele mai solemne servicii religioase ale cultului baptist. Se săvîrșește la majorat și se administrează numai celor care depun mărturie publică despre credința lor. Elementele acestui serviciu religios sînt: rugăciunea, citirea unui text biblic, cîntări și predica în care se exprimă un punct doctrinar referitor la însemnătatea botezului. Botezul se săvîrșește în baptister* de către pastor.

3. În cadrul serviciilor religioase săptămînale sau duminicale are loc, o dată pe lună *Cina Domnului*** Actul propriu-zis al Cinei urmează după predică, iar materia acesteia o constituie două elemente: visul și pîinea. Pîinea este frîntă în bucăți mici de către pastor, iar vinul e turnat în păhărele, după numărul aproximativ al participanților.

4. „*Cununia*“ în cultul baptist nu este o taină, ci un act încheiat cu solemnitate în cadrul serviciului religios. Cununia este săvîrșită de către pastor. Serviciul religios de la cununie constă în cîntări și urări versificate, făcute pentru mire și mireasă de către tinerii din comunitate. Se rostește o predică ocazională în care se vorbește de importanța căsătoriei și se dau sfaturile necesare.

5. *Serviciul înmormîntării* se oficiază la casa celui decedat, de obicei în curte, sau în casa de rugăciune. Serviciul religios al înmormîntării se săvîrșește de către pastor sau diaconii ordinați și se compune din rugăciuni, cîntări și predică, prin care se urmărește mîngîierea celor din familia decedatului.

La toate serviciile religioase, muzica ocupă un loc de frunte; cîntări pe care le interpretează în comun toți credincioșii, apoi coruri acompaniate de un grup instrumental. Cîntările comune sînt acompaniate de orgă sau alte instrumente.

Răspîndirea baptismului. – *Statele Unite ale Americii.* Batismul s-a dezvoltat în mod deosebit pe continentul american. Creșterea numărului membrilor bisericilor baptiste în SUA a determinat, încă din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, organizarea acestora. În 1770 s-a

* A se vedea..., p. 266.

** A se vedea..., p. 280.

încercat o afiliere mai largă, propunându-se un plan pentru o unire a baptiștilor la nivel național, avînd ca centru asociația din Philadelphia.

Totuși, nu s-a creat un organism național. În 1845, delegații bisericilor baptiste din Sud s-au întrunit la Augusta (Georgia) și au organizat „Convenția Baptistă de Sud”. Aceasta a fost un nou tip de organizare baptistă, puternic centralizată avînd în sinul ei mai multe societăți. Baptiștii de culoare s-au constituit și ei în organizația „Convenția Națională”, în 1895, cu sediul la Atlanta. În nord au existat mai multe convenții mai mici, care s-au unit în anul 1908 formînd „Convenția Baptistă de Nord”. Despărțirea baptiștilor de nord de cei din sud a fost urmarea luptei împotriva sclavagismului.

Emigranții s-au constituit în mai multe convenții pe naționalități și apoi s-au răspîndit pe toate continentele.*

Organizații internaționale:

1. *Alianța Baptistă Mondială*. Această organizație a fost înființată în anul 1905. Are sediul la Washington;

2. *Federația Baptistă Europeană*. A fost înființată în anul 1948.

3. Federația baptistă *Billy Graham*. Mai sînt și alte asociații baptiste...

În cadrul Mișcării general baptiste există și unele tendințe centrifuge sau dizidente: 1. *Biserica menonistă* (recunoscută în SUA și în multe state occidentale) este Biserica, originală „anabaptistă, întemeiată de Menon; 2. *Baptiștii vechi* susțin predestinația rigidă; 3. *Baptiștii liberi* (sau voinței neînduplecate) susțin destinul absolut; 4. *Baptiștii logiști* sau „de sîmbătă” proveniți din negustorii mozaici sau prozelitii acestora, *serbează sabbatul* și alte sărbători mozaice etc.; 5. *Baptiștii celor șase porunci* (un fel de cod religios cu principii mozaice și neotestamentare necesare „mîntuirii” neamului omenesc); 6. *Biserica discipolilor lui Hristos* practică botezul copiilor, dacă părinții o cer. Se bucură de trecere în lumea neoprotestantă. Spun că Fiul este creat, și deci nu este Dumnezeu. Se mai numesc „Frații uniți ai Domnului”; 7. *Baptiștii unitarieni* susțin că Sfîntul Duh nu este Dumnezeu, iar Fiul este creat și deci nu este Dumnezeu. 8. *Biserica lui Dumnezeu*, ramură mai modernă, care practică spălarea picioarelor și ajutorarea fratilor. Au un fond de solidaritate mondială; 9. *Baptiștii cufundători*, cei care botează adeptii (maturi, prin cufundare cu capul în jos de trei ori); 10. *Baptiștii cuvîntului*, grupare în alte continente care nu țin cont de alte confesiuni și practică un prozelitism intens; 11. *Baptiștii frățietății*, grupare a membrilor de culoare din SUA, care se declară originală prin pelerinajele pe care le fac la Iordan; 12. *Baptiștii femeilor purtătoare de mir*, grupare a credincioșilor care practică botezul pruncilor, au „ierarhia” feminină și fac prozelitism în toată lumea etc.

Pătrunderea și răspîndirea baptismului în România**.

Întîii baptiști din România nu au fost români, ca de altfel și cei din celelalte culte.

1. *Situația cultului baptist pînă la 1948*. – Biserica baptistă germană din București este cea dintîi biserică baptistă din țara noastră. Înființarea acesteia este legată de numele lui *Karl Scharschmit*, care emigrează în România în anul 1856. Scharschmit și soția sa duc o activitate misionară intensă și cîștigă adepti printre conaționali.

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ: A. H. Strong, *Systematic theology*, A. Compendium Ed. Pichening, Inglich, ITD, London, 1970, 1168 p. William R. Estep, *The Anabaptist story*, William B. E. Publishing Comp., Grand Rapid, Michigan, 1977; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 9–45; T. M. Popescu, *Privire istorică...* p. 381–382; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 27–30; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 42–44; Ey Manțiunea, *op. cit.*, p. 53–57, 65–67; *Baptismul... și doctrina baptistă...*, în „RT” 11/1937; Gr. Comșa, *Sectele religioase din România*, București, 1924; Idem, *Baptismul în România din punct de vedere istoric*, Arad, 1927; Cleopa Ilie, *Despre Taina Botezului*, în „Despre credința ortodoxă”, p. 117–133; P. David, *Premise ale dialogului...*, p. 213–513; Ilarion V. Felea, *Critica ereziei baptiste*, Sibiu, 1937; *Culte religioase...*, p. 141–142; V. G. Ispir, *Curs de îndrumări misionare*, Studiul sectelor (ms), București, 1926, p. 54–77; T. M. Popescu, *Cum falsifică baptiștii istoria creștinismului*, Arad 1931; S. Șiclovan, *Sfînta Trădiție și baptiștii*, Arad; + Valerian, *Îndrumătorul pastoral*, Oradea, 1952.

** Mulțumim D-lui Prof. dr. **Ioan Bunaciu** – Directorul Seminarului baptist din București – care în spirit larg ecumenist ne-a pus la dispoziție cărți, lucrări, articole, studii și date deosebite în legătură cu mișcarea baptistă.

În 1865 vine în București un predicator german, *Augustin Leibig*, și botează în apa Dîmboviței mai multe persoane. Un an mai târziu, se înființează cea dintîi biserică baptistă de limbă germană, în str. Popa Rusu unde funcționează și astăzi.

Cultul, în dorința de a-și susține vechimea în România, șocotește însă anul venirii familiei Scharschmit în Româna (1856) ca anul „înființării” primei biserici baptiste la noi.

În Transilvania – prima biserică baptistă a fost organizată în anul 1875; acest fapt se datorează unui croitor, *Antal Novak*, care a reușit să convertească un grup de credincioși reformați maghiari din Salonta (Bihor). Printre cei botezați se afla și *Mihaly Kornay* care, mai târziu, a fost numit pastor pentru biserica din Salonta Mare. Datorită activității sale s-au organizat mai multe biserici baptiste în județele Bihor, Arad și Timișoara.

Baptiștii din Transilvania au inițiat cîteva „misiuni” dincoace de Carpați, în special în Dobrogea, unde au botezat grupuri de naivi la Cernavodă și Arabagi. Ultima „misiune”, în 1913–1914, s-a datorat începutului războiului întîi mondial, fiind „botezat” C. Adorian și trimis apoi la Seminarul baptist din Hamburg, devenind pastor în București.

După primul război mondial, în 1921, bisericile baptiste din Transilvania se unesc și ia ființă *Uniunea Comunităților Creștine Baptiste*. În 1921 s-a înființat și Seminarul baptist.

În baza legii cultelor din 1928, baptiștii au fost recunoscuți de stat ca asociație religioasă.

Între 14–16 februarie 1921, are loc la *Buteni* (Arad), primul Congres al cultului. Dar adevărata libertate pentru bisericile baptiste survine după 23 August 1944 prin *Decretul-Lege* nr. 553 publicat în M.O. nr. 253 din noiembrie 1944, prin care Statul român recunoaște cultul.

2. *Situația juridică a Cultului baptist din România în 1948.* – În 1948 cultul baptist a depus la Ministerul Cultelor noul Statut de organizare și funcționare cu nr. 41360/1948. Doi ani mai târziu, în 1950, s-a publicat „Statutul de organizare și funcționare a cultului creștin baptist”, care este în vigoare și astăzi.

3. *Structura organizatorică a bisericilor baptiste din România.* – Organizația locală a cultului este biserica, constituită prin unirea voluntară a unui grup de credincioși care acceptă din propria lor convingere mărturisirea credinței baptiste.

Bisericile sînt organizate în *comunități*. Comunitățile alcătuiesc Uniunea Comunităților Creștine Baptiste din România. Sediul uniunii este în București.

Uniunea este organul central reprezentativ și administrativ al cultului. Toate organizațiile cultului (filii, biserici, comunități) sînt încadrate în Uniunea Cultului baptist. Uniunea este condusă de un Comitet ales pe termen de trei ani, compusă din cel mult 15 membri aleși din delegații comunităților. Comitetul Uniunii face recomandări Congresului pentru alegerea președintelui și a secretarului general, care reprezintă Uniunea în fața organelor de stat.

Organul suprem al Cultului baptist este Congresul, compus din delegații comunităților.

4. *Pregătirea personalului de cult.* a) *Învățămîntul.* – Seminarul teologic înființat în anul 1921 a funcționat la început în comuna *Buteni* (Arad), de unde s-a mutat la București unde funcționează și astăzi.

Casa de pensii și ajutoare a cultului baptist a luat ființă și s-a organizat în anul 1958 și funcționează în București.

Revista cultului baptist este *Îndrumătorul creștin baptist*. De asemenea, se tipăresc cărți de cult, colecții de imne pentru credincioși etc.*

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE

I. Bunaciu, *Pătrunderea credinței baptiste la Salonta*, în „Îndrumătorul creștin baptist” XXXV (1980), nr. 9–10, p. 13–14; Idem, *Teologia sistematică*, Ed. Uniunii Comunităților Creștine baptiste din RS România, București, 1976, 376 p., „Cuvînt explicativ, p. 3–4; Idem, *Istoria răspîndirii credinței baptiste în România*, București, 1981, 246 pag. + 32 pag. + clișee; *The Christian Baptist cult...* Bucharest, 1982. De asemenea: „Mărturisirea de credință” a cultului creștin baptist; *Cîntările Evangheliei*. Cîntări duhovnicești pentru Bisericile creștine baptiste. Ed. XIII, Editura Uniunii comunităților creștine baptiste din RSR, București, 1976, 455 p. + index, 25 p., inspirate după „Anglican Hymn Book”; Alte surse: *Calea în viață*, Îndreptar ilustrat, de Norman Warren, f.a., 16 pag.; *Pacea cu Dumnezeu*, de Billy Graham; „Îndrumătorul creștin”, trad. de Jéremie Hodoroabă, f.a., 248 pag.; *Cercetați Scripturile*, Scurte lecțiuni biblice, Ed. Lumina lumii, f.a., 168 pag.; *Isus salvatorul tău*, de Dr. A. Popovici, Ed. Lumina lumii, f.a., 134 pag.; John R. W. Storr, *Esențialul creștinismului*, f.a., 144 pag.

DER, vol. I, p. 298; ESL, p. 170; NCE, vol. 2, p. 75; NGA, p. 25–30; SM, vol. 1, p. 146–148.

MANIFESTĂRI ȘI TENDINȚE ALE CULTULUI BAPTIST

De obicei se spune și astăzi că nota specifică a baptismului o dă botezul. Afirmatia se bazează mai mult pe etimologie. În realitate, toate cultele neoprotestante pun accentul pe „botezul credinței“, botezul la majorat, excepție făcând doar ramura „Creștinilor după evanghelia“ tudoristă. Firește, sînt unele abateri în ce privește botezul, dar nu sînt esențiale.

Față de teologia confesiunilor tradiționale, teologia neoprotestantă (dacă poate fi vorba de o teologie în sensul real al cuvîntului) este incomparabil mai puțin elaborată, de o mare simplitate.

Dintre neoprotestanți doar baptiștii pot pretinde că au o istorie de cîteva secole, în timp ce istoria celorlalte culte neoprotestante abia dacă se întinde pe durata unui veac.

La noi în țară, Uniunea Cultului Baptist asigură o unitate organizatorică și doctrinară corespunzătoare între organele centrale, comunități cu verigi intermediare și biserici care constituie unitățile locale ale cultului.

Manifestări prozelitiste baptismale. — În pofida libertății de cult de care beneficiază, unii adepți baptiști cultivă o puternică mentalitate de sectă, încercînd forțarea cadrului legal pe ascuns și nu se dau în lături să calce chiar fâțiș legea sau propriul statut al cultului pe care să le declare înguste atunci cînd nu le favorizează intențiile. Prin expresia „poporul baptist“ ei vor să mențină o ofensivă permanentă pentru a „converti“ la baptism credincioșii altor culte. Atunci cînd calcă legea, botezînd pe cei care provin din alte culte, ei invocă motivul că „botezul este un act de cult, iar legea nu reglementează actele de cult“. O logică sui-generis! Dar acest act de cult de drept și de fapt înseamnă în numeroase cazuri trecerea unor credincioși de la alte culte la baptism. Or, trecerile de la un cult la altul pot fi reglementate în cadrul ecumenismului practic local excluzînd manifestările de prozelitism. Deci, care ar fi dreptul statutar de care, chipurile, ar fi privat cultul? Acela de a boteza în baptister pe toți cei care nu sînt botezați. Sfidînd cadrul statutar, un pastor baptist din Oradea a botezat într-un singur an 400 prozeliți. Și cazurile de acest fel nu sînt răzlețe...

Să revenim însă la expresia „poporul baptist“. Această nu înseamnă cum s-a spus, obștea baptistă, masa credincioșilor baptiști. Expresia trebuie luată ad-litteram. Apartenența la cult este riguros cultivată. Credincioșii ca cetățeni, ca membri ai societății au diferite statute sociale, fac parte din diverse grupări socio-profesionale, caracteristicile pe care credinciosul le are în viața socială, se face abstracție atunci cînd intră în comunitatea baptistă; atunci, cel botezat „iese din lume“ și intră în rîndurile poporului baptist, devenind „frate“ cu oricare baptist din țară sau de pe glob. Nu de puține ori, „credulul baptist“ român nu-l consideră frate pe cel de un neam cu el, dar îl numește frate pe baptistul din Anglia sau SUA.

Formele conștiinței sociale sînt reduse numai la conștiința religioasă. Viața celor care fac parte sau sînt numai aparținători ai cultului este dirijată de biserică, chiar din pruncie după preceptele baptiste, oferindu-le acestora o preocupare cît trăiește pe pămînt: „realizarea“ religioasă.

Pentru cine nu cunoaște mai în amănunt viața cultului, apare firesc nedumerirea: cum e posibil ca cineva să accepte de bunăvoie rigiditatea și îngrădirea, să se lase dominat și dirijat.

Trebuie spus că mijloacele, formele de acaparare a conștiințelor prin prozelitism și de menținere a acestora în comunitate sînt deosebit de moderne și, în același timp, sînt exploatate cu multă abilitate sentimentele omenești, afectivitatea. Mai mult, mișcarea baptistă a adoptat diverse forme de activități cultural-artistice.

Excepțind partea „sacramentală“ de altfel și așa destul de sumară, la neoprotetanți, o bună parte a manifestărilor de cult este înclinată pe forme culturale din viața civilă. De exemplu „serviciile“ religioase își pierd aureola de „slujbe“, în schimb devin mult mai atractive tocmai prin simplitatea „sacramentală“ și a spectacolului.

În general, acțiunile prozelitiste se sprijină foarte mult pe *spectacol* iar la baptiști, activitatea artistico-religioasă deține un loc important. Fanfarele, orchestrele, formațiile corale și grupurile de recitatori credincioși sînt formate, în majoritate, din tineri. Majoritatea coriștilor sînt notiști. La unele biserici în ultima duminică a lunii, copiii credincioșilor baptiști susțin un „spectacol“ artistic încît dacă n-ar fi conținutul religios, ai avea impresia că te afli într-o sală de festivități. Orchestrele de la bisericile baptiste mari, care cuprind uneori, și tineri străini cultului, pot interpreta pagini din muzica cultă avînd în vedere că printre componenții lor se află și absolvenți ai Conservatorului.

A început să dispară imaginea „misionarului“ cu Biblia sub haină, gata să angajeze în locuri felurite discuții religioase. „Misionarii“ folosesc mijloace moderne; intră în casa celui pe care speră să-l convertească cu magnetofonul, cu casetofonul sau videocasetofonul, pe benzi aflându-se înregistrată muzică religioasă (corală și orchestrală), versuri și bineînțelese predici.

„Atracția“ începe, în nenumărate cazuri, cu ajutorul muzicii, a spectacolului religios imprimat în locașurile de cult. Apoi urmează predica și negreșit, invitația de a auzi pe viu toate acestea la unele comunități „baptiste“ care nu sînt sub controlul cultului respectiv.

Serviciile de cult legate de anumite evenimente din viața credincioșilor (botez, cununie) capătă o atmosferă fastuoasă. La botezul unor prozeliti, care a avut loc la o casă baptismală din București, au luat parte 2.000 de persoane. Numai numărul participanților a fost de ajuns pentru a impune momentului o solemnitate deosebită.

Sărbători laice (ziua mamei, ziua copilului, sărbătoarea majoratului etc.) sînt integrate în cult, bineînțelese cu veșmînt religios, de către pastori simpli.

Sînt inițiate întîlniri și excursii ale tinerilor baptiști din diverse localități.

Cultivarea și în același timp *exploatarea* sentimentelor omenești este una din „mrejele“ cele mai frecvente ale prozelitismului baptist; ajutoare în diferite situații, asistență medicală, vizitarea bolnavilor sînt doar cîteva dintre acestea.

De luat aminte sînt declarațiile unor candidați la botez. Așa de exemplu, într-o biserică fiecare a trebuit să povestească împrejurările în care „l-au cunoscut“ pe Dumnezeu. Ei bine, un adept baptist „l-a cunoscut pe Domnul“ în spital. O tînără a povestit cum a trăit o mare decepție, iar colega ei de școală i-a venit în ajutor, a condus-o la adunarea baptistă... O alta „l-a cunoscut pe Domnul“ în întreprindere, prin colegile ei baptiste, tocmai cînd trecea prin momente grele (soțul ei, permanent beat, o alunga de acasă). În fine, un tînăr „l-a cunoscut pe Domnul“ la proprietăresele care l-au găzduit...

Așadar, gesturile sensibile, umanitare, excursii, formații artistice, spectacole religioase etc., toate acestea sînt învelișuri care atrag, creează un mediu ambiant, favorizant prozelitismului. Insistenți, neobosiți, prozelitiștii baptismali consideră „vinătoarea de suflete“ o datorie față de Hristos. Baptiștii prozelitiști acționează în toate mediile, chiar universitare. Faptul că tinerii proveniți din familii baptiste frecventează învățămîntul superior este cît se poate de firesc, sînt în primul rînd cetățeni ai țării, iar în societatea noastră a fost eliminată orice discriminare. Dar conștiința de grup, conștiința apartenenței religioase este atît de insistent cultivată, încît tinerii baptiști țin seamă la alegerea profesiei și de cerințele cultului. Uneori așa cum se semnalează în unele centre universitare, ei preferă conservatorul. Acest amănunt în aparență o împlinire, vine să susțină observația că propagatorii prozelitismului pun mare accent pe activitatea artistico-religioasă, pe spectacol. Viitorii absolvenți își vor dăru priceperea atît la locul de muncă cît și în adunarea fraților.

Atenția cu care mișcarea baptismală înconjoară pe tinerii săi adepți care studiază în școli, institute universitare este plină de solicitudine și de afecțiune. Ajutorul material pe care-l acordă unor studenți ai căror susținători au posibilități modeste pare firesc. Dar atunci cînd la sfîrșitul anului universitar la una din bisericile baptiste se organizează o seară urmată de agapă pentru absolvenții care se despart de orașul în care au studiat, gestul capătă alte dimensiuni, alte semnificații. Tinerii absolvenți predau „ștafeta“ celor care-i urmează, o ștafetă a prozelitismului care intră nevăzută în institutele de învățămînt superior, care păstrează conștiința apartenenței religioase, datorită de a converti și pe alți tineri.

Tinerii absolvenți care mîine vor profesa în instituții centrale, sociale, în întreprinderi, pe șantiere, în agricultură etc. vor desfășura și acțiuni de prozelitism. Sînt semnalate cazuri cînd la case de adunare apar medici-predicatori, ingineri-predicatori ș.a.

Ce poate predica un medic? Să-l ascultăm pe unul dintre aceștia căruia i s-a dat cuvîntul la amvon: „Ca medic am văzut multe cangrene în special la tineri care nu au crezut în Dumnezeu. Eu am redat sănătatea celor bolnavi, mai ales după ce aceștia au început să frecventeze adunarea noastră. Ei s-au vindecat datorită rugăciunilor... Eu îmi mențin credința că fără pocăință nu se poate vindeca nimic“.

„Ce poate predica un inginer?“: „Să nu așteptăm pînă vom cădea în nenorociri, că atunci degeaba mai chemăm ajutorul lui Dumnezeu, ci să-i cerem ajutorul din timp, nu cînd rămînem fără mîini, fără picioare...“.

Exemplele se pot înmulți. Am asistat asupra cîtorva manifestări prozelitiste baptiste cu care nici cultul baptist nu este de acord.

2. CULTUL ADVENTIST DE ZIUA A 7-A (AZS)

Introducere. – Din a doua mișcare neoprotestantă de factură adventă a apărut *Cultul adventist de ziua a șaptea*. Nu se găsește ceva original nici în acest cult, dimpotrivă, lucrurile se complică și se creează o nouă direcție: *mileniul* cu toate consecințele sale. Dacă bapțiștii „asigură” pe adepți de „maturitatea” înțelegerii credinței, dându-le posibilitatea imitării lui Hristos prin afundarea în Iordan, adventii „garantează” adepților lor starea de „aleși” și sfinți în *Împărăția de 1000 de ani**.

Desigur, neliniștea care apasă conștiința omenirii face ca și cei care propagă pesimismul cu amenințări „cerești”, să activeze și să-și mărească „aria finisului”. Dacă la venirea Mântuitorului, contestatarii Săi erau cei ce cunoșteau Legea, în vremurile noastre, *Împărăția cerurilor* este comentată și interpretată pe marginea Bibliei, nu în spiritul ei.

Primele veacuri ale creștinismului, vremuri de teroare și persecuție din cauza ereziilor gnostice și apoi a persecuțiilor împăraților romani, momente grele – dărîmarea Ierusalimului și supunerea definitivă a Iudeii și altă captivitate în imperiul roman – a creat o imagine iminentă a sfârșitului lumii, dar și o prevenire, o salvare prin hiliasm. Se pare că această concepție a apărut înainte de a fi cunoscute textele sfinte (Noul Testament) lăsate de Sfinții Apostoli și ucenicii acestora. Totuși hiliasmul (mileniul), fie că a fost înțeles alegoric, fie că a fost înțeles real, dintru început a pătruns și în gândirea unor părinți și scriitori bisericești, fără a denatura adevărul despre *Împărăția cerurilor*, *Împărăția harică a lui Dumnezeu*.

Originea adventismului.** – Denominațiunea „Adventiștii de ziua a șaptea” a apărut în prima jumătate a secolului trecut. Doctrina sa are ca punct central apropiata venire a lui Hristos, care va întemeia o împărăție de o mie de ani pe pământ. De aici, și numele sectei (în latină, *adventus* = venire).

Credința în *parusie*, cum a fost numită în primul veac creștin, venirea a doua a lui Hristos, de la grecescul *παρουσία*, care înseamnă a veni a doua oară, a fost visul din totdeauna al creștinilor. Chiar din secolul I al istoriei creștinismului, *parusia* era socotită iminentă. Biserica creștină a primelor veacuri, așa cum am mai spus, împărtășea credința în *parusie*, dar nu era de acord că Hristos va întemeia o împărăție pe pământ, ci una cerească, iar durata acestei împărății de o mie de ani era privită simbolic. Mileniștii sau hiliaștii de atunci au fost socotiți eretici și tratați ca atare.

Pe măsură ce secolele treceau și venirea lui Hristos „întîrzia”, speranțele în *parusie* au încetat de a fi pe primul plan, dar n-au fost niciodată abandonate. Mai ales în perioadele de mari frământări ale unei epoci sau alteia, speranțele hiliaște au fost intens cultivate. Anul 1000 și perioada Cruciadelor au reînviat curentul.

* A se vedea p. 387.

** AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: D. Popa (președintele Uniunii de Conferințe AZS) – *Raport prezentat la cea de a X-a Sesiune ordinară a Adunării generale electivă a Uniunii de conferințe AZS din RSR*, în „Curierul adventist”, organ al cultului creștin AZS din RSR LVIII (1980), sept. – oct., p.12-19; Idem, *Biserica Adventiștilor de Ziua a Șaptea din România*, București 1982; Ed. „Curierul adventist”, 64 pag. + ilustrații color și alb-negru; *Arta Evanghelistului personal*, de Alonzo Y. Wearner, trad. după Ediția I din anul 1934, de G. Proksch pentru folosul elevilor din „Institutul Biblic” Brașov, f.a., 310 p.; *The Preacher and His Preaching*, by I. H. Evans, Washington, 1938, 384 p.; E. G. White, *Cugetări de pe Muntele Fericirii*, Ed. Cuvîntul Evangheliei, 1948; Idem, *Calea către Hristos*, trad. de C. Popa, Ed. „Curierul adventist”, București f.a., 136 pag.; *Manualul Comunității* (ms); A. H. Strong; *op. cit.*, p. 1008–1015 (Milenium); T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 45–49; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p.15–30; Ev Manțunea, *op. cit.*, p. 51–60; V. Ispir, *op. cit.*, p. 77–98.

În timpul Renașterii, vechea cultură a Orientului a fost reconsiderată, incluzându-se și concepția „eternei reveniri”. În vremea Reformei, anabapțiștii așa cum am văzut și alte grupări de exaltați religioși credeau că împărăția de 1000 de ani este în pragul realizării. Ei își îndreptau fețele către cer, așteptând coborîrea lui Hristos. Mulți fanatici și bigoți italieni, francezi și mai ales secta puritană din Anglia „Fifth Monarhy Man” (Oamenii celei de a cincea monarhii) au continuat tradiția hiliasmului. Aceștia au slujit o perioadă de timp guvernului lui Cromwell, în credința că aceasta va constitui o etapă pregătitoare „a celei de a cincea monarhii”. După doctrina sectei, au existat patru împărății: asiriană, persană, greacă și romană, cărora le va urma cea de a cincea monarhie, adică membrii acestei secte, în cursul căreia va domni Hristos, împreună cu sfinții timp de o mie de ani. Dezamăgiți de Cromwell, membrii sectei s-au revoltat, dar decapitarea unor conducători și predicatori i-a potolit. După 1661, secta aproape se stinsese.

Mai târziu, chiar gînditori englezi de anvergură, dintre care amintim și pe matematicianul și profesorul de teologie Isaac Newton, pentru nemulțumirile din cauza Coroanei, simpatizau pe mileniști sub diverse forme. Dintre aceștia, cel care a făcut și „calcule” – cu 100 de ani înaintea lui W. Müller – a fost B. Swedenborg (1668–1772), fiul unui renumit teolog luteran suedez. În 1710, Swedenborg își ia doctoratul în filozofie, întreprinde apoi multe călătorii în Europa, iar în 1715, înființează o revistă, în care a făcut proba vastelor sale cunoștințe. S-a ocupat de fizică, astronomie ș.a., ca apoi să alunece în fanaticism. În 1743 pretinde că a descoperit, cu mijloace neștiințifice, o lume a spiritelor, de îngeri și demoni, care influențează lumea vizibilă. Swedenborg dă o interpretare personală unor învățături creștine. El vede în crucificarea lui Hristos o purificare și un triumf asupra puterilor satanice și nu o mîntuire. El susține că a doua venire a lui Hristos și judecata de apoi au avut loc *în anul 1757, în lumea spiritelor*. Swedenborg pretindea că a fost chiar martorul ocular al acestui eveniment. „Evident iluzii, halucinații pe care le-au luat adventiții drept argumente”. A avut numeroși discipoli, care s-au organizat și în secte independente, prima în Anglia, sub numele „Biserica noului Ierusalim”.

Doctrinile mileniste au fost preluate în secolul trecut de adventiști, martorii lui Iehova sau studenții în Biblie, mormonii sau „sfinții ultimei zile”, „frații din Plymouth” și de numeroase alte secte.

Se disting uneori „premileniștii”, care afirmă că parusia va preceda împărăția de o mie de ani și „postmileniștii”, care susțin că parusia va urma acestei perioade, va fi după această împărăție.

Marea majoritate a sectelor mileniste au apărut în secolul al XIX-lea. Rădăcinile istoriei lor le aflăm tocmai în acest secol în care au avut loc mari prefaceri și începutul unei noi perioade sociale.

1. Scurt istoric. – În 1831, cînd William Müller, un fermier din Massachusetts de credință baptistă a început să țină predici ocazionale în care se vorbea despre apropiata venire a lui Hristos pentru a întemeia o împărăție de o mie de ani pe pămînt, s-au găsit adepți destui care să-l asculte, să-l creadă și să-l urmeze.

Dacă pînă în secolul al XIX-lea, creștinii care așteptau venirea lui Hristos pe pămînt n-au fixat o dată anume, William Müller, o va face. Născut în 1782 din părinți habotnici baptiști – de origine germană sau nordici veniți în Lumea nouă – în Pittsfield, SUA, W. Müller era o fire recalitrantă, a părăsit educația religioasă a familiei, iar în războiul anglo-american (1812 – 1816) văzînd atîta suferință, s-a apucat să urmărească „sfîrșitul lurnii” în spectrul neiertător al morții pe front. El a „studiat” cărțile profetice ale Vechiului Testament și Apocalipsa și a ajuns la concluzia că Hristos va coborî pe pămînt în anul 1843*. „Proorocirea” acestor ani și-a anunțat-o Müller încă din 1833 prin broșura „Învedereare din Biblie a venirii a doua a lui Hristos, în anul 1843”. Același lucru l-au vestit apoi revistele „Semnele Timpului”, scoasă în 1840 de Iosua Himes de origine mozaică și adventist fanatic; „Strigătul din miezul nopții” (1842), și „Trîmbița de alarmă” (1842).

* A se vedea „Calculele...”, p. 377

Anul 1843 a trecut fără să se producă însă evenimentul așteptat. Speranța în foarte apropiata coborîre a lui Hristos din cer însă nu s-a spulberat. Müller însuși, plin de nădejde, declară adeptilor săi că nu i-a înșelat, e vorba doar de o mică eroare de calcul. Ucenicul său, Samuel Snow, tot de origine mozaică este însărcinat să „caute” greșeala. Și într-adevăr, ucenicul revede calculul magistrului și găsește greșeala; nu e vorba de anul 1843, ci de anul 1844, iar ziua exactă cînd va coborî Hristos este 10 octombrie, fiindcă Anul mozaic „începe”, după Biblie, toamna.

Pe măsură ce se apropia ziua fixată, discipolii lui Müller își părăseau ocupațiile, iar în vitrinele magazinelor din Boston se găseau anunțuri ca acestea: „Aici se vînd ieftin haine albe pentru călătoria la cer din 10 octombrie 1844”. Pentru negustori, „evenimentul” a fost o afacere bună.

Advențiștii lui Müller au trăit noaptea de 9 spre 10 octombrie cu multă înfrigurare. Adunați într-o sală mare din Boston sau urcați pe acoperișuri și pe coline, îmbrăcați în veșminte albe, ei au așteptat toată noaptea sunetul trâmbiței îngerești care trebuia să vestească lumii coborîrea lui Hristos. Cei înșelați s-au văzut nevoiți să se întoarcă la treburile lor, întrucît, așa cum spuneau ei, „ceașca mirosului plăcut al bucuriei nemuritoare zăcea acum spartă la picioarele lor”.

Müller a recunoscut a doua oară că s-a înșelat. El și-a sfătuit adeptii să se întoarcă la bapțiști. Dar calea întoarcerii era imposibilă. Nu numai că bapțiștii nu i-ar fi primit, dar era greu să renunți la acele prea frumoase închipuiri, să renunți la acea împărăție unică. Degeaba le-a spus Müller că s-a înșelat, „speranțele mileniste” nu mai puteau fi abandonate atît de ușor.

În acele momente de derută pentru advențiștii lui Müller care încep să se divizeze și să se organizeze în diferite grupuri (Advențiștii Evangheliei, Creștinii Adventului, Uniunea Adventului etc.), apare o tînără delirantă de 17 ani, anume Hellen Harman, care după căsătorie va deveni cunoscută sub numele de *Hellen G. White*. – Născută în 1827 într-o familie de adepți metodști, era cea mai slabă dintre cele slabe, cum îi spun cu delicatete și profundă admirație advențiștii. Dotată spiritual, dar cu o sănătate șubredă, Hellen Harman a fost nevoită să-și întrerupă cursurile școlare în clasa a treia primară, din cauza gravelor crize și halucinații, fie ereditare, fie însușite din practica „căderii” în transă a sectei metodștilor.

Începînd din anul 1840, Hellen Harman frecventează adunările advente și ascultă conferințe religioase ale lui W. Müller, la Portland (Maine). După cum mărturisește în scrisorile sale, era atunci „flămîndă și însetată după mîntuirea deplină” și se lupta să dobîndească această „comoară de preț”.

Printre cei care așteptau în noaptea de 9 spre 10 octombrie 1844 venirea lui Hristos se afla negreșit și Hellen Harman. Însă eșecul lui Müller nu a „descumpănit-o”, ci dimpotrivă, l-a speculat prompt și cu succes. La puțin timp, în decembrie, același an, Hellen Harman are o „revelație”: data de 22 octombrie 1844 (10 octombrie după calendarul neîndreptat) nu a fost calculată greșit, Hristos și-a început lucrarea sa intrînd, mai întîi, să curețe Sanctuarul ceresc și abia după aceea va coborî să întemeieze mileniul pe pămînt. O parte din advențiștii lui Müller s-au grupat în jurul fecioarei vizionare Hellen Harman, atrași de faptul că „speranțele” lor nu au fost totuși înșelate.

În 1846, Hellen Harman se căsătorește cu James White, un bogătaș american, cu care va pune bazele doctrinei ale grupării advente. Chiar în anul căsătoriei, Hellen White pretinde că are o „revelație” prin care Dumnezeu i-a poruncit să serbeze *Sabatul* în ziua a șaptea din săptămîină. Această idee i-a fost inspirată de fapt din scrierile unui alt adventist, căpitanul de vapor Iosif Bates.

În anul 1860 are loc prima sesiune a „Conferinței generale” cînd se pun bazele organizatorice și se adoptă denumirea de „Biserica advențiștilor de ziua a șaptea”.

Hellen White și-a dedicat apoi toată viața organizării grupării adventiste după „revelațiile” sale. Advențiștii de ziua a șaptea, spun că Hellen White pe care o numesc și „Spiritul profetic”, a avut 2000 de viziuni și vise profetice. Iată de exemplu cum povestește Hellen White una din viziunile sale profetice: „Pe cînd mă rugam la altarul familiei, Spiritul Sfînt veni asupra mea și mi

se părea că mă urc din ce în ce mai sus, cu mult deasupra lumii întunecate. M-am întors să mă uit după poporul advent din lume, dar nu l-am putut găsi; atunci o voce îmi zise: „Privește iarăși, dar privește puțin mai sus. Eu atunci ridicai ochii și văzui o cale dreaptă și îngustă, întinsă în sus, deasupra ininii. Pe cărarea aceasta merge poporul advent apre cetatea care se află la capătul celălalt al cărării. Ei aveau o lumină strălucitoare așezată în urma lor, la capătul cărării, deapre care îngerul mi-a spus că a fos strigătul de la miezul nopții. Făclia aceasta lumina pe toți de-a lungul căii și dădea lumini pentru ca picioarele lor să nu alunecă sau să se împiedice de ceva. Dacă ei își țineau ochii ațintiți spre Domnul Iisus, care era înaintea lor, să-i conducă spre cetate, atunci erau în siguranță...”

„Revelațiile” mai importante, pe baza cărora a fost elaborată doctrina adventistă, se referă la intrarea lui Hristos în Sanctuarul ceresc (1844), serbarea sîmbetei (1846), publicarea acestor viziuni (1848), reforma sanitară (1863) etc.

Lucrările Helleni White, foarte numeroase, nu sînt scrise de ea, – n-avea decît trei clase primare –, ci de cei interesați în propagarea adventului într-o lume necreștină – în care-și prezintă „revelațiile”, au fost adunate sub genericul „Scrierile Spiritului Profetic”. Ea a corectat „greșelile” celorlalți calculatori și a arătat că venirea a doua este pentru curățirea templului de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evr. IX, 25), și că acest timp este și judecata (I Petru IV, 17), de aceea Sfirșitul lumii va fi în curînd sau, după Apocalipsă, a și sosit (XIV, 6-7).

Hellen White a murit în anul 1915; nu a avut urmași, dar a lăsat o uriașă bogăție însușită de la adepții adventului.

Adventismul de ziua a șaptea pătrunsese deja în multe țări, datorită și activității sale „misionare”: doi ani pe continentul european și nouă ani în Australia. Doctrina adventă s-a modificat de la întemeietor la întemeietor. Mulți dintre păstorii „fideli” adventului socotesc doctrina că este transmisă profetic de înger fiecărui adept și deci nu se poate vorbi despre învățătură adventă permanent valabilă, n-ar mai fi profetică.

Organizații internaționale: Organizația mondială a adventiștilor de ziua a șaptea este *Conferința Generală*, cu sediul la Washington. Acest organism a fost înființat în anul 1862. De asemenea pe plan european își desfășoară activitatea *Conferința Europeană a Bisericii AZS*. Această organizație și-a ținut prima Adunare generală în 1882 la Basel (Elveția).

Adventiștii de ziua a șaptea în România

1. În anul 1864 a venit în Europa primul predicator al sectei advente, fostul **preot catolic Mihail Czechowski**. El a predicat mai întîi în Italia, apoi în Elveția, Franța, Germania, Austria, Ungaria și Rusia.

În anul 1870, Mihail Czechowski ajunge și în România, se stabilește la Pitești. Ecoul conferințelor sale advente este neînsemnat. Primii adepți sînt Toma Aslan (baptist) și fratele acestuia, care organizează o grupare adventă în Pitești. După informațiile lăuate de Toma Aslan, prin 1881, gruparea avea abia 13 membri, iar cinci ani mai tîrziu era pe cale de dispariție.

Adventismul de *ziua a șaptea* a fost adus însă și de alți străini. Un grup de adventiști germani s-a stabilit în Dobrogea, în anul 1881 și a format un nucleu în satul Sarighiol. Tot în Dobrogea se refugiază din Rusia un alt adventist, Babienco, care va organiza altă grupare. În ultimul deceniu al veacului trecut în această parte a țării erau două comunități adventiste: la Anadalichioi și Viile Noi, lângă Constanța*.

Prin anul 1900, apare și în București cea dintîi grupare adventă, dar abia după 1906 se regroupează cînd sînt atrași de sectă studentul în medicină *Petre Paulini* și ofițerii Ștefan Demetrescu, P. Panaitescu ș.a. În vederea organizării sectei, P. Paulini și Șt. Demetrescu urmează un curs de scurtă durată la seminarul teologic adventist din Friedenson (Germania). În 1901 ia ființă prima conferință adventistă din țara noastră, care unea toate comunitățile. P. Paulini și ceilalți colaboratori ai săi, sprijiniți și de „misionari” străini, fac o propagandă asiduă pentru cîștigarea de noi adepți.

* Mulțumim și pe această cale d-nilor: **Dumitru Popa** – șeful cultului adventist și în special **Nelu Dumitrescu** – fostul nostru student – pentru toate înlesnirile și posibilitățile de informare.

În 1920, are loc primul congres al adventiștilor de ziua a șaptea din România, la care se hotărăște înființarea „Uniunii comunităților evanghelice ale adventiștilor de ziua a șaptea”, care cuprinde două unități organizatorice intermediare: Conferința Muntenia, cu sediul la București și Conferința Moldova, cu sediul la Focșani. Președintele Uniunii este ales P. Paulini. Apoi se vor constitui noi Conferințe în Transilvania și în Banat. Tot în această perioadă sînt editate reviste și broșuri advente, se organizează un seminar teologic la Focșani.

2. Situația juridică a adventiștilor de ziua a șaptea. – Pînă la 23 August 1944, adventiștii de ziua a șaptea au avut un statut provizoriu de „asociație religioasă”. După 23 August 1944 prin Decretul-lege nr. 589/1944, se abrogă Decretul-lege nr. 927/1942 care interzice activitatea grupării AZS, iar în 1950, prin Decretul nr. 1203/1950, al Marii Adunări Naționale, a fost aprobat „Statutul de organizare și funcționare a cultului AZS”.

Structura organizatorică a cultului AZS din țara noastră. – Unitățile organizatorice ale cultului AZS sînt: comunitatea, conferința și Uniunea de conferințe.

Învățămîntul. – Pentru pregătirea pastorilor, cultul AZS din țara noastră are un seminar teologic care din anul 1949, funcționează în București, cu o durată, a cursurilor de patru patru ani.

Publicații. – Cultul AZS editează revista „Curierul adventist”. De asemenea s-au tipărit cărți de imne, lucrări de exegeză biblică, broșuri etc.

Casa de pensii și de ajutoare funcționează separat, întreținută de către Uniune.

În continuare, vom aminti cîteva trăsături specifice extrase din *Mărturisirea de credință a Cultului creștin adventist de ziua a șaptea*.

1. *Biblia*, Scriptura Vechiului și Noului Testament, inspirată de Dumnezeu, cuprinde voința lui Dumnezeu și este singura învățătură fără greș în ce privește credința.

2. *Dumnezeirea* sau Sfînta Treime este alcătuită din Tatăl, ființa personală și spirituală, atotputernică, atotprezentă, nemărginită în înțelepciune și iubire; Fiul prin care s-au făcut toate și prin care se face mîntuirea celor răscumpărați; Spiritul Sfînt este marea putere renăscătoare în lucrarea de mîntuire.

3. *Iisus Hristos...* a murit pentru păcatele oamenilor, a înviat din morți, s-a înălțat la cer și mijlocește pentru oameni la Tatăl.

4. *Mîntuirea.* Pentru a dobîndi mîntuirea, fiecare trebuie să se nască din nou; această naștere din nou înseamnă o deplină transformare a vieții și a caracterului prin puterea nou-făcătoare a lui Dumnezeu și prin credința în Hristos.

5. *Botezul* are loc la majorat, în urma pocăinței și iertării păcatelor, este un legămînt cu Dumnezeu. Prin botez se dovedește credința în moartea, înmormîntarea și învierea lui Hristos. Botezul se săvîrșește prin cufundare.

6. *Cîna Domnului* este un simbol, amintește de moartea lui Hristos. Participarea credincioșilor la împărtășanie este obligatorie, prin aceasta își manifestă credința lor. Este recedată de „spălarea picioarelor”, ca act de umilință. Elementele cînei sînt pîinea nedospită și vinul nefermentat.

7. *Viața morală* este cuprinsă în cele zece porunci, care sînt principiile morale de neschimbat și obligatorii pentru toți oamenii din orice veac.

a) *Sărbătoarea sîmbetei.* – Este porunca a patra din Decalog, ziua a șaptea a săptămîinii este o amintire a creațiunii și un semn al sfințirii;

b) *Legea veche și legea nouă.* Legea celor zece porunci arată cum să te ferești de păcat, dar nu poate mîntui. Pentru a-l mîntui pe om, Dumnezeu a trimis pe Hristos, Care a împăcat pe om cu Dumnezeu. Evanghelia, Legea nouă, devine puterea lui Dumnezeu spre mîntuire.

c) *Reguli sanitare* – Trupul este templul Spiritului Sfînt. Cel credincios se va abține de la băuturi alcoolice, tutun și alte narcotice și va evita mîncărurile cu carne.

d) *Zeciuală și darurile* pentru sprijinirea evangheliei sînt o recunoaștere a dreptului de proprietate a lui Dumnezeu asupra vieții oamenilor.

e) *Despre stat.* Adventiștii consideră statul ca pe o instituție rînduită de Dumnezeu pentru ocrotirea și apărarea celor buni, pedepsirea celor răi și asigurarea ordinii sociale. Admit jurămîntul ca pe o întocmire divină.

* De exemplu: *Tragedia veacurilor* sau Marea luptă între Hristos și satana, de H. White, trad. de Petru P. Paulini și Șt. Demetrescu, București, 1947, „Bucovina” 640 p. „Istoricul și evoluția adventului”, p. 61–240; *Studii biblice*, Ed. Cult. creștin AZS, București 1975, 432 p. *Imnuri creștine* pentru proslăvirea lui Dumnezeu. Ed. Cult. creștin AZS, 182, p.; *Cîntările Sionului*, f.a. etc.

8. *Sufletul este muritor.* – Numai Dumnezeu este nemuritor. Viața veșnică este darul lui Dumnezeu prin credința în Hristos. Nemurirea este revărsată asupra celui drept la a doua venire a lui Hristos, când morții cei drepte sînt ridicați din mormintele lor, iar dreptii în viață sînt schimbați spre a întîmpina pe Hristos. Atunci cei credincioși vor fi îmbrăcați în nemurire. George Stor, un ideolog advent spunea: „nemurirea este un dar numai pentru adventiști...”.

Starea oamenilor după moarte este aceea de inconștiență. Va fi o înviere a celor drepte cît și a celor nedrepte. Învierea celor drepte va avea loc la a doua venire a lui Hristos; învierea celor nedrepte va avea loc cu o mie de ani mai tîrziu, la încheierea mileniului. Cei care rămîn „nepocăiți”, între care și satana, autorul răului, vor fi nimicîți, adică aduși la o stare de neexistență, în felul acesta va curăța Dumnezeu universul de păcat și păcătoși.

9. *Sanctuarul ceresc.* – Adevăratul sanctuar este templul lui Dumnezeu din ceruri, în care slujește Hristos. Acest sanctuar avea să fie curățit la sfîrșitul celor 2300 de zile (după Daniil VIII,14); curățirea sanctuarului este o lucrare de judecată. Această lucrare a judecării în Sanctuarul ceresc a început în 1844. Încheierea ei va însemna terminarea timpului de probă lăsat omenirii în vederea pocăirii.

10. *A doua venire.* Venirea lui Hristos este personală și vizibilă, însoțită de evenimente importante. a) *Domnia milenară a lui Hristos.* – Aceasta cuprinde perioada între prima și a doua înviere, în care cei drepte din toate veacurile vor trăi cu Hristos în cer. La sfîrșitul mileniului, cetatea sfîntă a celor drepte se va coborî pe pămînt. Nelegiuții, înviați la a doua înviere, se vor sui pe întinsul pămîntului împreună cu satana, căpetenia lor, pentru a înconjura tabăra celor drepte, apoi vor fi mistuiți de un foc venit din cer. În focul cel mare care va distruge pe satana și oastea lui, pămîntul însuși va fi regenerat și curățit de efectele blestemului. b) *Pămîntul înnoit.* – După aceasta, Dumnezeu va înnoi toate lucrurile, pămîntul e readus la starea de frumusețe de la început, va deveni pentru totdeauna locuința celor drepte: Domnia, stăpînirea și puterea împăraților de sub tot cerul vor fi date poporului sfinților (adventiștilor n.n.), iar Domnia supremă o va avea Hristos.

Locașurile de cult și ceremoniile religioase*. – Casele de adunare ale cultului adventist de ziua a șaptea nu au o arhitectură specială, o formă unică în construcție. La început, credincioșii se adunau într-o încăpere dintr-o casă oarecare. Dar chiar și atunci cînd au început să-și clădească locașuri de cult proprii, fiecare a construit-o cum s-a priceput, fără să respecte unele norme. În prezent, locașurile de cult se construiesc după planuri alcătuite de specialiști și corespund mai bine scopului căruia îi sînt destinate.

Casele de rugăciuni nu au în interior podoabe sau ornamentații. În față este amvonul, sub care se află baptisterul și scaunele pe care iau loc cei care conduc serviciul religios. Credincioșii stau pe bănci. Casele de rugăciuni mai noi au pentru cor balcon.

Serviciile religioase. Ziua de repaus, ziua consacrată serviciilor religioase este *sîmbăta*. Pregătirea începe din ajun, vineri seara, după apusul soarelui. Serviciul religios de vineri seara este simplu, constă din cîntece religioase executate de corul comunității și de către credincioși, rugăciuni și citirea unui paragraf sau a unui capitol din Biblie. La acest serviciu, pastorul sau prezbiterul rostește o cuvîntare. Serviciul religios de sîmbăta are trei momente distincte: *ora de rugăciune, școala de sabbat și predica*.

Ora de rugăciune constă din cîntări în comun, rugăciuni rostite de membrii comitetului precum și de credincioși. Aceste rugăciuni exprimă, în general, nevoile comunității, ale credincioșilor, rugăciuni pentru bolnavi sau cuvinte de laudă și mulțumire la adresa divinității. Se încheie cu o cîntare comună și o rugăciune de binecuvîntare.

* PRECIZĂRI: I. C. Beldie, *Rătăcirea adventiștilor*, București, 1914; M. Călugăreanu, *Adventismul și combaterea lui*, M-rea Neamț, 1923; I. Dărvărescu, *Feriți-vă de adventiști*, Arad, 1930; Idem, *Adventismul românesc*, în „BOR” nr. 7–8/1930, p. 711–719; V. Loichiță, *Chiliasmul* (milenarismul). Expunere și critică dogmatică, Cernăuți, 1924; Carl Müller, *Adventismul dat pe față*, București, 1925; C. Ouatu, *Cine sînt și ce urmăresc adventiștii*, Ed. a II-a, București, 1930; I. Popescu, *Combaterea ereziei sabatiștilor*, Iași, 1921; Aurel Sterghiu, *Adventismul*, Originea și lucrarea sa, Ploiești, 1943; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 117–143;

DER, vol. I, p. 39; ESL, p. 13–15; NCE, vol. I, p. 152–153; NGA, p. 244–254 SM, vol. 6, p. 58.

Urmează apoi școala de sabbat, la care iau parte, de obicei, toți credincioșii. Școala de sabbat începe cu o cântare în comun, apoi se citește un psalm și se rostește o rugăciune. Se citește rezumatul studiului biblic din sabbatul anterior, se examinează și se predă noua lecție.

Ultima parte a serviciului religios o constituie predica și un imn. Vineri seara și sâmbătă, adventiștii au cinci servicii religioase speciale:

1. *Botezul* se administrează la majorat. Candidații, îmbrăcați în veșminte speciale sînt introduși în bapstisier. Pastorul primește pe rînd pe fiecare candidat, rostește formula de botez, apoi îl scufundă în apă, o singură dată. Apoi pastorul rostește o scurtă cuvîntare, subliniind importanța acestui act, după care credincioșii cîntă un imn. Botezul se oficiază numai de către pastor.

2. *Cina Domnului* are loc o dată la trei luni în ziua de sabbat, fie dimineața, fie după amiaza. Participarea la Cină este precedată de spălarea picioarelor (semnul umilinței). Elementele împărtășaniei sînt pîinea nedospită și vinul nefermentat (must).

Pastorul rostește rugăciunea de binecuvîntare a pîinii, apoi frînge pîinea în bucăți, în timp ce credincioșii ne roagă, iar corul intonează un imn de laudă. Pastorul și persoanele indicate de el pun pe tăvi bucățelele de pîine și le împart credincioșilor. Serviciul se încheie cu o cântare comună și o rugăciune rostită de pastor.

3. *Cununia* are loc Duminică. În cazuri speciale se face și în alte zile, dar niciodată sâmbăta.

4. *Înmormîntarea*. Serviciul religios are loc de obicei la casa decedatului și constă din cîntări și rugăciuni potrivite momentului.

5. *Punerea mîinilor* are loc sâmbăta dimineața sau după amiază, în timpul afectat de obicei predicii.*

MANIFESTĂRI ȘI TENDINȚE ALE CULTULUI AZS

Fosta sectă, după ce a scăpat de îngrădirile specifice acestei situații dorește să-și creeze elemente distincte care să o separe de trecutul ei anterior.

Chiar dacă sînt preocupați excesiv de cultivarea sentimentului religios, de îndoctrinarea adeptilor, adventiștii nu trec cu vederea noile condiții istorice, transformările care s-au produs în societatea noastră. Conștient de faptul că nivelul cultural al omului zilelor noastre a crescut, simțul său estetic este altul, iar impresiile sale sînt mult mai bogate, cultul AZS se străduiește ca pastorii să nu mai apară în fața credincioșilor în postura unor predicatori modești și itineranți.

Despre predică s-a subliniat că trebuie să fie substanțială și din care să nu lipsească îndoctrinarea religioasă. Pentru a se putea bucura de o largă audiență la credincioși, li s-a recomandat pastorilor să lase la o parte descrierile poetice, exprimările împodobite, care sînt doar plăcute simțurilor. Pastorii au fost îndrumați să actualizeze subiectele biblice, să le lege de viața socială, bineînțeles ajungînd la concluzia că orice se întîmplă pe lume exprimă voința lui Dumnezeu, iar scopul ultim al omului este de a face parte dintre cei aleși pentru împărăția de o mie de ani pe care o va întemeia Hristos pe pămînt. Sigur că preocuparea cultului pentru emanciparea sa are în vedere în aceeași măsură și credincioșii.

În cadrul serviciului religios de sâmbătă dimineața, are loc școala de sabbat. Toți credincioșii, de regulă, participă la aceste lecții de studiu biblic. Cultul are printre credincioșii săi, mai ales printre credincioșii tineri, absolvenți de învățămînt superior pe care îi folosește la școala de sabbat la serviciul de predică și în pregătirea programelor artistico-religioase.

Ca și bapstisții, adventiștii de ziua a șaptea se îngrijesc ca în rîndul generațiilor tinere să aibă oameni care să contribuie la emanciparea cultului.

Tinerii adventiști preferă conservatorul și studiile de medicină. Bineînțeles, sînt studenți de credință adventă și la alte facultăți, însă într-un număr mic și foarte rar vei întîlni un student advent la institutele de profil tehnic. Ei preferă conservatorul, pentru că, după absolvire, vor putea fi utili și comunității din care fac parte în pregătirea formațiilor artistice. Medicii sînt considerați de mare folos pentru cult și ca predicatori.

Credinciosul adventist și controlul exercitat de cult asupra sa. Credinciosul adventist nu e stăpînit de imaginea iadului, pentru că adventiștii nu cred în iad. El are conștiința fericirii veșnice, mai mult decît alți creștini. Din miliardele de oameni cîte au trecut pe pămînt și vor trece, numai el se va bucura de împărăția lui Hristos de o mie de ani; numai el va putea privi pe satan cum se

* A se vedea dreapta învățătură: *hirotonia*, p. 258...

zbate neputincios pe pământul pustiit din cauza nelegiuirilor, pentru a-și vedea mai bine opera; el va vedea cum cei care n-au împărtășit credința lor vor dispărea, iar ei, adventiștii, vor trăi veșnic.

Dar, credinciosul adventist este dominat de frica de a rămâne în afara acelei împărății unice. El crede că această fericire o vor dobândi doar adventiștii de ziua a șaptea și, de aceea respectă cu strictete ceea ce i se cere.

După ce i-a creat credinciosului aceste convingeri, după ce i-a acaparat conștiința, pastorul exercită un control riguros asupra lui, îi cenzurează viața intimă pînă în cele mai mici amănunte, iar credinciosul se supune fără murmur. Controlul începe în comunitate și se continuă apoi în viața particulară.

Comunitatea are toate datele personale ale credinciosului său. Atunci cînd un credincios își schimbă domiciliul și trece dintr-o comunitate într-alta, el primește o scrisoare de recomandare, fără de care nu poate fi înscris în registrul comunității în care merge, se fac aprecieri asupra comportamentului său, se vorbește despre activitatea desfășurată în comunitatea pe care a părăsit-o, dacă a avut abateri și de ce natură etc. Scrisoarea este mai întîi discutată în comitetul comunității, apoi este adusă la cunoștința adunării, iar primirea în comunitate se face prin votul adunării.

Controlul anupra vieții credincioșilor, atît în interiorul adunării, cît și în afara acesteia, îmbracă o multitudine de forme.

Căutînd să păstreze credincioșii sub stricta și exclusivă trăire adventistă, pastorii și prezbiterii controlează și felul de alimentație (nu consumă carne de porc și înclină spre vegetarism), controlează lectura, preocupările, viața și relațiile de familie, încercînd să elimine orice influență din afara comunității. Uneori, controlul vieții credinciosului se acționează public, folosindu-se curentul de opinie al credincioșilor din adunare.

Sînt cazuri în care tutelarea merge pînă la amestecul în viața soților. Consecințele educației riguroase în spiritul doctrinei adventiste, a controlului minuțios pe care-l exercită cultul asupra credincioșilor săi, capătă aceste grave accente în viața de familie, cînd au loc căsătoriile mixte, cînd unul din soți nu este adventist. În asemenea cazuri, se vede cel mai bine puternica influență a cultului asupra tinerilor, faptul că reușește să-i rupă de preocupările și felul de viață al generației lor.

Cultul nu admite căsătoria dintre tinerii adventiști și neadventiști. Unica soluție în această situație, admisă de cult, este „botezarea“ soțului neadventist. Dacă soțul neadventist refuză, pastorul nu oficiază serviciul religios, iar dacă s-a încheiat totuși căsătoria, la oficiul stării civile, atunci tînărul adventist care s-a căsătorit în „lume“ este sancționat cu excluderea din comunitate.

De obicei, adventiștii se căsătoresc între ei, totuși mai sînt și excepții. Pentru a face să suporte mai ușor rigorismul și a-și lăsa viața dirijată după doctrina adventă, credinciosului i se amintește mereu că el va face parte din „cei aleși“, că el trebuie să fie mîndru de faptul că face parte din această ceată.

Exagerări și implicații privind sabbatul. — Dacă celelalte secte apărute în creștinism își revendică originea în Noul Testament, considerîndu-se fiecare continuatoarea „fidelă“ a învățaturii lui Hristos și a apostolilor Săi, adventiștii de ziua a șaptea și-au cristalizat punctele doctrinare pornind și de la Vechiul Testament. Legea morală pentru ei continuă să fie tot decalogul, din care porunca a IV-a cea care se referă la ținerea sabbatului, a dat chiar numele de sabatiști.

Ținerea zilei a șaptea a sîmbetei, ca zi de odihnă și de cult, s-a hotărît în urma „revelației“ pe care Hellen White a avut-o în anul 1846. Aceasta este de fapt nota care caracterizează și accentuează în cel mai înalt grad individualitatea adepților. Avînd altă zi de odihnă decît cea declarată oficial de stat, adventiștii de ziua a șaptea au uneori dificultăți sau creează dificultăți datorită consecințelor sociale pe care le implică aceste neconcordanțe.

Respectarea strictă a sabbatului a pus într-o situație conflictuală pe copiii de vîrstă școlară și pe membrii cultului angajați în cîmpul muncii. Ținerea sabbatului a făcut ca adventiștii de ziua a șaptea să-și aleagă anumite profesii, care să le permită participarea la serviciile religioase sîmbăta. Așa se explică faptul că printre adventiștii de ziua a șaptea se găsesc numeroase cadre medii medicale, fotografi, apicultori, mici meșteșugari (croitori, cizmari, zidari, electricieni, instalatori etc.). O tendință care devine tot mai evidentă este apariția micro-grupurilor profesionale advente.

Consecințele negative se pot accentua atunci cînd într-o echipă majoritatea lucrătorilor o dețin adventiștii. În unele localități unde lucrătorii cei mai mulți sînt adventiști de ziua a șaptea, se

încearcă să-și impună programul lor, adică să înceteze activitatea vineri după amiază și să o reia duminică. Și în alte localități, există uneori tendința de a se organiza brigăzi alcătuite din adventiști, care să lucreze în zilele de duminică.

Activitatea artistico-religioasă. – Cultul însuși își dă seama că e dificil să-i atragă pe copii și tineri la viața comunității. Numai prin citirea Bibliei și prin rugăciuni, tinerii nu ar putea fi atrași la casele de rugăciuni. Atunci, în dese cazuri, se organizează programe cu orchestre, și formațiuni corale.

Ca toate cultele neoprotestante și Cultul adventist de ziua a șaptea a avut și are dizidenți. Desigur, mișcarea adventă este conservatoarea concepției mileniste și toate sectele ieșite din „calculle” advente au fost contestate și din lăuntrul lor. În afara ramurilor adventiștilor reformiști, martorilor mileniști, exhatolatrilor etc. în țara noastră s-au semnalat două grupări dizidente: 1. Gruparea condusă de *Gheorghe Catană* din părțile Ardealului, care de fapt are la bază principii ale sectei adventiștilor reformiști (roweniști) și 2. Familia spirituală condusă de „profetul” *Satmari* din Piatra Neamț. Aceștia „binecuvîntă” uniri „spirituale” și recomandă familii „edenice”, viață conjugală „paradisiacă” și de fapt se și numesc Adam și Eva etc. Sînt împotriva oricărei organizații sociale, practică prozelitismul, trăiesc din expediente și refuză încadrarea în muncă.

Cultul adventist de ziua a șaptea, în numele căruia „propovăduiesc” unii și pe care vor să-l „reabiliteze” în fața credincioșilor adventi, a luat atitudine hotărîtă de denunțare și condamnare a unor asemenea aberații religioase și fapte antisociale, care n-au nimic comun cu viața cultică a comunităților adventiste recunoscute de Statul român.

3. CULTUL CREȘTIN DUPĂ EVANGHELIE

Dacă celelalte curente neoprotestante despre care a fost vorba, baptiste și advente își au originea în Europa, dar s-au organizat în SUA, creștinii după Evanghelie s-au format în Europa (Elveția) și tot aici s-au răspîndit.

Cultul creștin după Evanghelie este un cult neoprotestant de nuanță mai mult calvinistă, cu evidente accente evanghelic-luterane, nelipsind mijloacele de propagandă baptisto-advente.

În Europa, ca de altfel și la noi, sub masca acestui cult se ascund foarte mulți adepți de nuanță refractară, „pocăiți” sub toate formele, deși atît Mărturisirea de credință, cît și mijloacele de „evanghelizare” ale cultului sînt pe linia respectării celorlalte culte, pentru înlăturarea prozelitismului.

În ceea ce ne privește pe noi ortodocșii, atenția se îndreaptă spre acest cult, fiindcă fostul preot Tudor Popescu a fuzionat cu creștinii după Evanghelie, iar adepții s-au numit „Creștini după Evanghelie” de nuanță tudoristă sau „Creștinii după Scriptură”. Iată un motiv în plus pentru a studia manifestările acestei mișcări la care s-au atașat urmașii organizați în secta tudoristă sub patronajul Ralucăi Calimahi.

I. **Apariția** cultului Creștin după Evanghelie*, ca și celelalte culte neoprotestante, își are originea în centrul și vestul Europei. În decursul istoriei el poate fi localizat în Elveția, prin secolul XIX, purtînd numele de „Chretiens”. Creștinii după Evanghelie nu au avut un întemeietor și un sistematizator dar azi „ei” consideră „inițiatorul mișcării din care fac parte este însuși Domnul Iisus Hristos a cărui învățătură, cuprinsă în Sfînta Scriptură, constituie „doctrina” cultului Creștin după Evanghelie”.

Neavînd un întemeietor, „doctrina” lor este un amestec din concepțiile lui Zwingli, ale baptiștilor, ale lui J. N. Darby, George M. Müller, Fr. Bernay etc.

Printre primii „misionari” care ne-au vizitat țara înainte de sfîrșitul secolului XIX, a fost și misionarul englez *E. H. Broadbent*, și după el, institutorul de limbă franceză, elvețianul *François Bernay* care își exercitase profesia în Tunisia. Acesta se stabilește la București și a început să țină adunări, rugăciuni și „vestirea” Evangheliei în limba franceză pentru societatea „bonjuristă” a

* Mulțumim D-lui **Victor Dumitrescu**, fostul Șef al cultului, pentru toate înlesnirile în vederea cunoașterii la sursă a istoricului și concepțiilor Creștinilor după Evanghelie din România.

vremii. Dintre primii români care au luat parte la aceste adunări se pot aminti și două persoane căutătoare de „adevăr“, bine cunoscute pe atunci: Negruzzi și Brăiloiu. Acești doi, împreună cu un mic grup, părăsesc credința strămoșească și îmbrățișează „credința simplă și curată a Evangheliei“. Din luna martie 1900, s-a început „predicarea Evangheliei“ în limba română. Prozelitismul lor aduce roade și astfel se trece la organizarea „misiunii“ de „vestire a Evangheliei în limba română“, care se dezvoltă progresiv în București și în diverse localități din țară.

În Capitală, ei se întrunesc sub numele de „Reunions evangéliques françaises“ și editează chiar o revistă, „La reunion des Croyantes pour le Culte“: pe care au încercat să o introducă în cercuri cât mai largi.

2 Răspîndirea mișcării în România. – După ce reuniunile evanghelice au pătruns în Franța, Germania, Rusia, Ungaria etc., mișcarea prinde rădăcini în România prin François Bernay, care cheamă prin anii 1901–1903 pe o soră a sa, *Sarah Bernay*, și împreună au început „evangelizarea“ în limba germană printre sașii din orașul Rîșnov, apoi Codlea, Brașov alte localități din țara Bîrsei. Între anii 1906–1909 s-a început „lucrarea de vestire a Evangheliei“ și întoarcerea la credință – așa cum le arată lor Biblia – în orașele: Sibiu, Cisnădie, de unde s-a extins și în localitățile și județele alăturate, atât de limbă germană, cât și în limba română. Aici începutul s-a făcut printr-o asociație cu caracter religios numită „Crucea Albă“, condusă de un pastor luteran, care a fost ajutat ulterior și de Victor Kolles, originar din Banat.

a) În vara anului 1909, *François Bernay* a plecat din România, iar răspîndirea acestei credințe o preia „fratele“ *Ioan Petrescu*, un om simplu, care răsfoia „cu mult zel cuvîntul“ (Domnului), vestindu-l cu putere și căldură. S-a alcătuit, dintre noii adepți, un grup de tineri care se strîngeau laolaltă să citească Biblia și să o tîlmăcească după mintea lor: Gheorghe Giuvelea, Vanile Ionescu, Gheorghe Moțoi, Nicolae Drăgoi și alții. Ei erau vizitați și îndrumați de cîțiva „frați“ din Ardeal ca: Stukemann, Krauss, Victor Kolles.

În anul 1912 a sosit și s-a stabilit în Ploiești „fratele Buhner“, un arhitect din Elveția trimis anume datorită pregătirii sale intelectuale și calității de „bun vestitor“ al Evangheliei. Menționăm că acest Buhner era membru al „Adunărilor Creștinilor Liberi din Apus“. În acea perioadă a luat ființă „adunarea din Ploiești“. Tot anul 1912 marchează tipărirea primului statut și înaintarea lui autorităților din Ploiești, de către adepții „evangheliști“ din oraș.

b) *Grigore Fotino Constantinescu* – primul „predicator evanghelist“ român, cunoscuse viața și îndeletnicirile cadrelor militare ale vechiului regim. Ca fiu de ofițer, este trimis în Elveția pentru a deprinde meseria de ceasornicar, dar aici ia contact cu tot felul de mișcări religioase. Întors în țară (după 4 ani) el se intitulează „pastor“ al „creștinilor după Evanghelie“. Dar în anul 1914 izbucnise primul război mondial, concentrările încep. Țara noastră intră în război, iar cu ocazia retragerii în Moldova, „credincioșii creștini după Evanghelie“ de prin București, Ploiești etc. ajung în Iași. Aici își reiau „lucrarea“ Evangheliei, infiltrînd învățăturile lor în Moldova (în special în Vaslui și Botoșani). Grigore Fotino Constantinescu, deși era mobilizat în armată, „profită de îngăduința ofițerilor români, chiar a tatălui său, și deschid în Iași o „Casă de rugăciuni“, el intitulîndu-se „predicator evanghelist șef“.

Profitînd de condițiile grele prin care trecea țara și „din cauza neglijenței misionare a unor preoți“ noua sectă se răspîndește în Moldova, cu precădere pe văile rîurilor Bahlui, Bîrlad, Siret, Trotuș, Moldova și la periferiile orașelor Iași, Bacău, Roman, Bîrlad...

c) Grigore Constantinescu a scos la Iași revista „Buna Vestire“, iar la București apare revista „Viața și lumina“ editată de către *Gh. Teodorescu*, colaborator al lui Grigore Constantinescu. Concepțiile lui sînt expuse în broșurile: „Memoriu sau scurtă expunere a punctelor a doctrinei a Comunităților creștine“ și „Memoriu sau scurtă expunere a doctrinei Creștinilor după Evanghelie“. Tot în timpul primului război mondial, s-au pus bazele unei noi mișcări religioase denumită „Creștinii după Scriptură“.

3. Încercări de fuzionare tudoriștilor cu Creștinii după Evanghelie. – De la început putem spune că acei „Creștini după Scriptură“ sau tudoriști, pentru a primi statut de funcționare, s-au alipit creștinilor după Evanghelie. Dar mulți tudoriști și corniliști au activat în grupări sau familii: a) creștinii după Scriptură; b) „intelectualii“ tudoriști. Cei care l-au atras pe fostul preot Tudor Popescu au fost *Raluca Calimachi* și *D. Cornilescu*.

Dimitrie Cornilescu, cîntăreț la biserica „Cuibul cu Barză“ (Sfîntul Ștefan) din București, unde era preot Tudor Popescu, este influențat de Raluca Calimachi, și pentru a nu fi încorporat în armată, intră pe neașteptate în monahism stabilindu-se nu la Mînăstirea de metanie, ci la moșia prințesei Calimachi la Stăncești-Botoșani.

Aici începe traducerea Bibliei în limba română (așa-zisa Biblie britanică) și reîntors la București, caută să introducă sistematic în predici și catezehe concepțiile sale. Renunță la cult, la practica Bisericii strămoșești, iar modul de lucru era după metoda neoprotestantă; ședințe duminicale, serale, imne religioase, rugăciuni libere, tîlcuiri răzlete. Este sesizată autoritatea bisericească. În aprilie 1924, Tudor Popescu este caterisit. Exclus din Biserica Ortodoxă Română, Tudor Popescu, susținut material de Raluca Calimachi, cumpără un imobil în București, pe care îl amenajează în Casă de rugăciuni.

Dimitrie Cornilescu se retrage și pleacă din țară, iar conducătorul mișcării rămîne Tudor Popescu.

După aproape 15 ani de activitate ca grupare sectară, în anul 1937, tudoriștii au dus tratative cu secta Creștinii după Evanghelie și au făcut „fuzionarea“ cu ei. Prin aceasta, Creștinii după Scriptură s-au încadrat administrativ și cultic, în organizația „Creștinii după Evanghelie“, cu singura deosebire că ei (Creștinii după Scriptură) practică botezul copiilor și nu botezul adulților.

Asupra acestei deosebiri s-a căzut de acord de la început să fie lăsată în încredințarea fiecărui credincios în parte și să nu constituie obiect de discuție și de fricțiune între credincioșii celor două mișcări, care actualmente se numesc „ramura I“ – delegat I (Creștinii după Evanghelie) și „ramura 2“ – delegat II (Urmașii lui Tudor).

Fuziunea stabilită între cele „două asociații“ creștine a fost aprobată și de organele în drept ale Statului prin Legea nr. 883/1946, prin care s-a acordat și calitatea de „Cult“, „Asociația Creștinilor după Evanghelie“ din România, bucurîndu-se de deplină libertate de manifestare cultică și avînd aceleași drepturi și obligații ca toate celelalte culte legale din țara noastră. Această fuziune este menționată în anexa I a Statutului Cultului Creștinilor după Evanghelie din România. Mărturisirea de credință și statutul de organizare și funcționare au fost adoptate din anul 1950.

Pentru faptul că ramura „tudoristă“ a avut promotor un fost preot ortodox, a păstrat și o linie a unei așa-zise tradiții interioare de zidire sufletească. Se caută a fi la un nivel ridicat, cei care nu au primit „botezul“ lor nu pot nici măcar asista la Cîna Domnului, păstrează o vie amintire lui Tudor Popescu și urmașilor. Nu admit muzica instrumentală în cult etc.

Ramura I – Creștinii după Evanghelie sînt receptivi la tot ce e nou, folosesc instrumente muzicale în cadrul cultului – pian, orgă, chitară; o interpretare cît mai liberă a versetelor; botezul maturilor, femeia se poate ruga în adunare. După fuzionare, se pare că adepții acestui cult s-au redresat, tudoriștii și-au dat seama de greșală, n-au ieșit din cult, dar au rămas indiferenți și în grupuri.

Aria de răspîndire a Cultului Creștin după Evanghelie, din ambele ramuri (după Scriptură – 2) și (după Evanghelie – 1), s-a limitat în părțile capitalei și Ploiești. În Banat propaganda acestei credințe este legată de numele unui adept de naționalitate îndoielnică, și influență străină: *Andras Gheorghe*.

Din mărturisirea de credință a cultului creștinilor după Evanghelie se desprind și concepțiile religioase specifice, privind botezul, cîna, judecata, cerul, mileniul.

1. *Botezul* este unul, dar are trei fețe: a) Botezul apei, care nu mîntuiește, este un simplu ritual; b) Botezul Sfîntului Duh, care poate fi primit deodată sau după cel al apei; c) „Creștinii după Evanghelie“ se socotesc sub „legea“ harului, cea a Noului Testament în contrast izbitor cu cea a Vechiului Testament, iar prin nașterea din nou, se socotesc „copiii lui Dumnezeu și trebuie să trăiască o viață nouă“. Folosesc în acest sens textele de la Rom. VI, 4; Efes. IV, 22–24.

– De aceea, botezul este un simbol; accentul cade pe botezul cu Duhul Sfînt. Botezul în cadrul Cultului Creștin după Evanghelie se administrează numai maturilor – ramura I, și în mod expres copiilor – ramura 2 (Tudor Popescu a acceptat botezul pruncilor din rațiuni practice). Botezul în „moartea“ Domnului este, după ei, starea cea mai înaltă de sfințenie la care poate ajunge un adept.

2. *Masa Domnului* sau *Cîna Domnului*, ca și botezul, sînt pentru acești credincioși doar două acte comemorative. Cîna (Masa Domnului) este un act comemorativ care amintește de ceea

ce a instituit Domnul Iisus Hristos, în noaptea în care a fost vîndut. Conform relatărilor celor trei Evangheliști, și ale Apostolului Pavel, rezultă că frîngerea pîinii a fost instituită de Însuși Domnul Iisus Hristos. Știind mai înainte, că cel rău va căuta și în această privință să strîmbe căile drepte ale lui Dumnezeu. Domnul Iisus – înviat „comunică direct“ Apostolului Pavel felul îndeplinirii acestui act de cult precum și rostul său. Din textele care descriu instituirea Mesei Domnului se accentuează versetul: „Să faceți lucrul acesta spre pomenirea Mea“, ca să justifice ideea de comemorare, și textul: „Pentru că de cîte ori mîncăți această pîine și beți acest pahar, moartea Domnului vestiți pînă la venirea lui“ (I Cor. XI, 11–26). Celor care participă, la frîngerea pîinii, „copiii lui Dumnezeu“, li se cere credința în Domnul Iisus Hristos și o viață curată. La frîngerea pîinii, Domnul însuși este de față și în jurul lui se adună cei „mîntuiți“, într-o legătură sfîntă de dragoste frățească, puțînd astfel să privească înapoi la noaptea aceea a Domnului lor, și înainte spre ziua slavei lui, spre dimineata fără nori „Cînd va veni El ca să fie proslăvit în Sfinții Săi, și privit cu uimire de toți cei care vor fi crezut“ (II Tes. 1, 10).

a) *Aspecte ale frîngerii pîinii.* Frîngerea pîinii este: a) O împlinire a vooi lui Dumnezeu; b) O dorință a Domnului; c) O poruncă; d) Aducerea aminte; e) O vestire (mărturisire); f) Un prilej de cercetare; g) Un prilej de mulțumire; „Masa Domnului“ este strîngerea lor laolaltă la masa de aducere aminte în jurul persoanei Domnului Iisus Hristos (conform Matei XVIII, 20..., „doi sau trei... sînt și Eu în mijlocul lor...“, arată: a) „Părtășia cu El și a Lui cu ei“ „și părtășia noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său“ (I Ioan I, 3); b) *Părtășia, legătura frățească* – „În această masă de aducere aminte, credincioșii mărturisesc, dovedesc vizibil, își exteriorizează legătura (părtășania) dintre ei“.

– *Pîinea:* „Pîinea și vinul sînt singurele alimente din care se compune masa Domnului“.

a) Pîinea simbolizează Trupul Domnului Iisus (cf. I Cor. XI, 10–17).

– *Vinul* – al doilea aliment rînduit de Domnul Iisus – simbolizează; 1) sîngele lui vărsat pentru noi; 2) sîngele noului legămînt.

3. *Mileniul* – sau domnia de o mie de ani. – Mileniul, după Creștinii după Evanghelie, va fi precedat de „întoarcerea în mărire“ sau a doua venire a Domnului. Cultul Creștinilor după Evanghelie învață că cele două veniri ale Domnului cuprind fiecare cîte două etape: „una tainică și una publică“.

a) *Etapa tainică:* cînd va veni să-și răpească Biserica nu va atinge pămîntul, ci numai Biserica Îl va vedea (I Tes. IV, 4–17);

b) *Etapa publică:* va fi după 7 ani de la răpire, va veni cu slavă și cu putere pe norii cerului (Matei XXIV, 30; Marcu XIII, 26; XIV, 62). Satana va fi legat 1000 de ani, iar Domnul Iisus va întemeia pe pămînt împărăția păcii – Mileniul – (Apoc. XX, 2–3; Isaia XI, 6–10). Ei știu că „revenirea în slavă a Domnului Iisus va fi după răpirea Bisericii; să ne purtăm în așa fel ca să ajungem cu orice chip clipa răpirii. Cînd în cer se va săvîrși nunta Mirelui, iar pe pămînt marea strîmtoare, atunci Hristos va veni cu Biserica, să domnească o mie de ani pe pămînt“.

c) *Mileniul* este domnia Domnului Iisus Hristos pe pămînt, acea domnie proorocită mult de profeții Vechiului Testament. Mileniul este împlinirea făgăduințelor făcute lui Avraam și David, făgăduințe pe care Însuși Domnul Iisus Hristos le-a arătat în diferite pilde.

Caracteristicile mileniului: 1. Pacea deplină și armonia între oameni (Isaia LXV, 20–24); 2. Dreptatea va domni pe pămînt, răul va fi înlăturat îndată după dreptate (Ieremia XXIII, 5–6; Isaia LXVI, 24); 3. Timp de propășire pentru Israel (Zah. XIV, 16; Isaia XI, 9).

– *Observații generale* : a) Mileniul menționat o singură dată nu e amintit de Mîntuitorul sau de către Apostoli; b) Mileniul va fi după răpirea Bisericii, ce nu a avut loc încă; c) Menținerea Mileniului – singura – este într-o carte figurativă; d) Explicația Apostolului Petru – foarte importantă: „Dumnezeu la timpul potrivit își va îndeplini promisiunea făcută“ (II Petru III, 9; II Petru III, 4 ori II Petru III, 1–12).

– *Mileniul* – Ce imagine minunată aduce acest cuvînt în duhul nostru. O epocă de aur pentru noi, „ca răsăritul soarelui în dimineata fără nori“ (II Samuel XXIII, 4). Judecățile divine și venirea în slavă a Domnului Iisus Hristos vor avea drept rezultate distrugerea vrăjmașilor declarați, a lui satan și a îngerilor lui (Matei XXV, 24–41). Atunci va avea loc judecata neamurilor pe pămînt, cînd Fiul Omului va sta pe tronul său de slavă, însoțit de toți Sfinții îngeri (Matei XXV, 31), Gog și Magog vor fi nimiciți complet iar după aceea pacea va domni pe pămînt. Cei neprihăniți vor fi înviați și cei ce au suferit din pricina mărturiei Domnului Iisus Hristos, vor fi cu El.

– Din *Apocalipsă* – XX, 4 – Creștinii după Evanghelie deosebesc trei categorii: 1. Și am văzut niște scaune de domnie și celor care au șezut pe ele, li s-a dat judecata; 2. „Și am văzut sufletele celor ce li se tăiaseră capul din pricina mărturiei lui Iisus și din pricina Cuvântului lui Dumnezeu“; 3. „Și acelor ce nu se închinaseră fiarei și icoanei și nu primiseră semnul ei pe mână și pe frunte. Ei au înviat și au împărățit cu Hristos o mie de ani“.

Satana va fi legat și nu va mai putea să înșele oamenii, păcatul nu va fi dispărut din inima oamenilor. Epoca actuală a Bisericii va fi terminată. Biserica va fi dat naștere unui popor de biruitori asupra păcatului, a lui satan și a morții. Durata împărăției de o mie de ani – va cuprinde „așa cum e scris“: Transformarea spiritual-moral-fizică – „Natura va fi izbăvită din robia stricăciunii“ (Rom. VIII, 21–22), iar legile, obiceiurile morale, viața de familie... – totul va fi schimbat și curățit“.

4. *Eshatologia*. – 1. *Există patru judecăți*: a) a celor credincioși făcută din cer, cu mult înainte de judecata cea mare a păcătoșilor; b) a celor în viață la venirea a doua a Domnului, când va începe mileniul și când se vor despărți oile de capre; c) a păcătoșilor, la sfârșitul mileniului; d) a îngerilor răi. 2. *Există trei ceruri*: a) cerul întâi (atmosfera cu norii și zarea albastră); b) cerul al doilea – al stelelor din jurul pământului; c) cerul al treilea – sau raiul lui Dumnezeu în care sălășluiesc îngerii și sufletele dreptilor și care este locul de odihnă și așteptare. La judecata din urmă cerurile I și al II-lea vor arde și tot pământul va fi mistuit prin foc. Numai cerul al III-lea va rămâne și care va fi pentru „creștinii adevărați, cei după Evanghelie“. 3. La venirea a doua se va face *convertirea iudeilor* cu atîta putere, încît va fi „o adevărată înviere din morți“.

Activități și preocupări specifice cultului

1. *Educația copiilor* lui Dumnezeu. – Educația creștinească a copiilor credincioși, conform bunelor moravuri, cît și a principiilor arătate de Scriptură, este o obligație față de Dumnezeu. Această lucrare este bazată pe textele clasice de îndemnuri la învățatură, din Scriptură (Deut. IV, 9; VI, 5–7; Efes. V, 1–4; și din art. I, lit. „i“ din *Statutul Cultului*). Această educație se face în adunare.

Educația copiilor, adică a tinerilor și a celor maturi care s-au hotărît din proprie inițiativă să fie membri ai cultului, se face în adunare și ea constă din însușirea învățăturilor biblice necesare, spre ex. I Ioan II, 14: „V-am scris tinerilor...“.

2. *Intrarea în comunitate* se face după catehizare, după ce o persoană, indiferent de sex, a ascultat Evanghelia și a crezut-o, „a primit“ pe Domnul Iisus ca Mîntuitor personal și s-a hotărît să-l urmeze. Cînd „credincioșii“ s-au convins din Biblie despre nevoia și necesitatea botezului în apă (botezul credinței) aduc la cunoștință bătrînilor adunării dorința lor, iar aceștia, după ce s-au convins că viața celui care solicită botezul corespunde cu normele de viață ale Evangheliei, îi acordă botezul.

3. Sărbători religioase și zilele de ceremonii:

a) *Duminica*, ziua întâi a săptămîinii cînd are loc Cina Domnului. Adunarea propriu-zisă, de Duminică dimineața, începe cu o rugăciune a unui om mai vîrstnic (numit și presbiter) – rugăciune rostită „după cum îi dă duhul“, apoi diverse lecturi biblice unde se istorisește despre frîngerea pîinii (Luca XXV, 15–20). Urmează cuvînt de pregătire pentru „Cină“. Cina Domnului se încheie cu o rugăciune, apoi se trece la ora de evanghelizare, cu lecturi biblice comentate. Adunarea de Duminică dimineața se încheie cu o oră de rugăciune și de cîntare așa-zisă duhovnicească.

Adunarea de Duminică după amiază urmează cam aceleași reguli: evanghelizare, rugă, și cîntări la ambele servicii religioase, o atenție deosebită este acordată copiilor și tineretului.

b) *Alte sărbători* (mai mult de influență tudoristă): – Botezul Domnului (6 ianuarie); Buna Vestire (25 martie); Paștele (Ziua I-a și a II-a); Înălțarea Domnului (la 40 de zile după Paști); Rusaliile (Coborîrea Duhului Sfînt, întemeierea Bisericii); Sfîntii Apostoli Petru și Pavel (29 iunie); Sfîntul Prooroc Ilie (20 iulie); Schimbarea la Față (6 august); Sfîntii Arhangheli Mihail și Gavriil (8 noiembrie); Nașterea Domnului (25 și 26 decembrie).

c) *Alte zile de adunări*: În prima săptămîină a anului se țin adunări de rugăciune în fiecare seară, iar în săptămîina dinaintea Paștilor (Săptămîina Patimilor) se țin adunări de rugăciune și de citire din Evanghelie, despre Patimile Domnului, în fiecare seară. De asemenea, adeptii Cultului Creștin după Evanghelie se întrunesc în adunări de rugăciune și de „zidire sufletească“, miercuri și

joi seara sau la diverse ocazii: vizite ale „fraților“ din țară, sau în mod special pentru cele primite de la „frații“ din afară (vestul Europei, Asia). Aceste sărbători sînt doar niște subterfugii folosite pentru a masca „buna“ lor intenție; au fost preluate din Biserica stămoșească românească cu scopul de a induce în eroare organele de ordine ale statului. În cadrul acestor adunări ale lor, își strecoară veninul în tot felul de exegeze biblice.

4. Îndatoririle credincioșilor după Evanghelie față de de Cult:

a) Din punct de vedere spiritual: 1. Să frecventeze adunările de cult; 2. Să trăiască viață duhovnicească exemplară, conform învățăturilor biblice; 3. Să aibă o comportare bună față de toți oamenii, să fie cetățeni loiali, harnici, patrioți, muncitori de nădejde; 4. Să studieze Biblia și să trăiască o viață permanentă de rugăciune, aceasta neîmpiedicîndu-i de la alte studii sau îndeletniciri necesare; 5. Să-și crească copiii în temere de Dumnezeu, conform învățăturilor biblice; 6. Să conlucreze în armonie în adunări.

b) Din punct de vedere „misionar“: a) fiecare soț are obligația să atragă și pe celălalt prin orice mijloace, la aceeași credință; b) familia să facă presiuni de tot felul împotriva celor care nu le împărtășesc sentimentele religioase, fie ortodox, fie liber cugetător; c) cei nesiguri în credință, care nu mai vor să vină la adunare și care nu ascultă de „vestitorii evangheliei“ sînt urmăriți de membrii comunității cu tot dinadinsul, pentru întoarcerea lor.

c) Din punct de vedere material: După cum se specifică în Statutul Cultului Creștin după Evanghelie, la ei nu se practică „dărea“ (zeciuiala ca în Vechiul Testament), ci doar donația „benevolă“. Aderenții lor trebuie să contribuie după posibilități, fiecare, din avutul său. Aceste fonduri strînse folosesc pentru întreținerea locașului de cult, pentru ajutorarea bătrînilor, mai ales a celor lipsiți de mijloace.

Primesc gratuit prin Societățile biblice și de la Uniunile Evanghelice cu care mențin legături biblii și cărți religioase, pe care, le răspîndesc tot gratuit, pentru a face adepți.

Organizarea și funcționarea cultului – Pentru a explica și mai bine organizarea, funcționarea legală, drepturile și îndatoririle membrilor Cultului creștinilor după Evanghelie, vom reproduce, aici, cîteva puncte din organizarea Cultului în Uniune și Delegație.

1. *Adunarea locală* (comunitatea) se compune din membrii aceleiași localități (oraș, comună) sau din membri mai multor localități învecinate (art. 1). Adunarea locală care are cel puțin 2 membrii majori, se poate întruni dimpreună cu alte adunări locale, spre a avea împreună numărul minim de membri și pentru a putea căpăta personalitate juridică.

O dată pe an, delegațiile Adunărilor locale se adună la o Conferință religioasă. Fiecare comunitate (adunare locală) este condusă de 2–5 frați bătrîni (prezbiteri), adică acei credincioși „întorși“ la Dumnezeu de mai mult timp... și sînt bine întemeiați în învățăturile Evangheliei (lit. j). Frații bătrîni ai unei Adunări locale sînt și reprezentanții legali ai ei în fața autorităților. Ei sînt chemați a se îndeletnici cu învățătura și păstoria acelei Adunări locale.

2. *Sfatul de frați și Delegația* formează Organul de conducere al Cultului Creștinilor după Evanghelie din întreaga țară. Uniunea are ca for suprem Conferința generală pe țară.

„Publicații“. Mai întîi, revista „Calea credinței“**, editată de Cultul creștin după Evanghelie.

* Cultul Creștinilor după Evanghelie a păstrat legătura cu Casa de Misiune – Școala biblică Wiedenest din Germania și cu credincioșii din Anglia și Franța.

** ALTE SURSE BIBLIOGRAFICE ale Pietismului: E. Căpitan, *Oglinda pocăiților*, Arad, 1930; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 41–43 (I) și 43–46 (II); Ev. Manțunea, *op. cit.*, p. 98–99, 106–108; A. C. Cosma și C. Popescu, *Sectele din România*, Istoric..., Adjud, 1933; D. Cornilescu, *Cum m-am întors la Dumnezeu și am spus și altora*, București, 1945; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 57–59 și 64–66; *Pocăitismul în Bucovina*, în „RT“ nr. 4/193, p. 136–137; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386–387.

De asemenea: *Calea credinței* (rev.), organul oficial al Cultului creștin după Evanghelie; *Cartea de cîntări* a Cultului creștin după Evanghelie, f.a. 356 p.; *Comentarii la Evanghelia după Matei*: vol. I, p. 1–424, București, 1978, vol. II, p. 425–432, București, 1979 etc.

ESL, passim; NCE, vol. 11, p. 355, vol. 5, p. 648.

a) *Cărți de doctrină*, de exegeză: „*Comentarii la Evanghelia lui Matei*“, urmează aceluiași reguli exegetice neoprotestante. Toate acestea sînt de fapt un grup de articole apărute și în revista „Cultului“.

b) *Relații cu străinătatea*. Cultul Creștin după Evanghelia întretine relații cu Mișcările Evanghelice de peste hotare. Aceste relații pentru început nu au avut un caracter organizat. Astfel, s-a ținut legătura cu așa-ziiși „credincioși din Elveția“ și cu „Adunările libere“ din Apus.

4. CULTUL PENTICOSTAL SAU BISERICA LUI DUMNEZEU APOSTOLICĂ

Cultul pentecostal sau Biserica lui Dumnezeu apostolică este organizația cea mai reprezentativă a mișcării „fundamentalistilor“ moderni. Dacă bapțiștii se deosebesc prin botezul la maturitate și imitația botezului lui Iisus, dacă adventiștii „au fixat“ și „au calculat“ împărăția de o mie de ani și „venirea“ Domnului, iar Creștinii după Evanghelia sau după Scriptură „au descoperit“ alte ceruri și judecăți – pentecostalii sau spiriții, tremurătorii sau „posedații“ de duh, vizionarii și profetii, „vorbitorii“ în limbi, „tîlcuitorii“ acestora, încep un ev nou, cu anul 1901, contrapunînd „mișcării“ harismatice, care a cuprins Biserica Apusului, concepția lor de „chemați“ ai Duhului și „împărțitori“ de daruri.

1. **Originea.** Numele de „pentecostali“ vine de la cuvîntul πεντηχοστα (Cincizecime), susținînd că ei sînt botezați cu Duh Sfînt și cu foc, daruri primite de către Apostoli la Cincizecime sau Pogorîrea Duhului Sfînt. Li se zice „tremurătorii“ pentru că în momentele de pretinsă inspirație a Sfîntului Duh, ei tremură; și „spiriții“ fiindcă pretind a avea pe Duhul în darul vorbirii în limbi. Originea sectei se află în America, datînd abia de la începutul secolului al XX-lea, dar istoricii lor duc „nașterea“ în epoca apostolică.

Această sectă apare din rîndul bapțiștilor și a fost organizată de predicatorul *Carol Parham*. El a început să „profețească“: Sfîntul Duh se va revărsa din nou cu putere, la o apropiată „pogorîre“ a Sa și că la 3 ianuarie 1901 s-a și pogorît peste 13 persoane.

În 1906, această mișcare religioasă propagată de Parham și cîțiva aderenți ai săi, a început a prinde teren în California (SUA). În același an, a trecut și în Europa, mai întii în Norvegia, apoi în Germania unde a reușit să convertească pe un fost pastor luteran, *I. Paul*, care a devenit conducătorul sectei în Germania. Pentru a atrage atenția se mai numesc „creștinii Cincizecimii, posesorii duhului, inspirații, aleșii, mediumuri, quakeri, metodiști, pnevmatizați etc. Toți laolaltă sau fiecare în parte pretind că au, „daruri“ speciale, de aceea sînt cunoscuți și sub numirea de: „vorbitorii în limbi, tîlcuitori, deschizători, luminători, dascăli, profeti, vindecători miraculoși, vizionari, singurii creștini ai timpului, harismatici și chiar noi mesia...“

Dintr-un asemenea amalgam s-au detașat multe secte ducînd mai departe sau reactivînd ereziile pnevmatomahe ale rătăciților din primele veacuri ale Bisericii creștine. Totuși există în lume, ca și în țara noastră, unii credincioși care sînt constituiți în grupuri sau în culte, recunoscuți de către unele state ale lumii.

Pentecostalii susțin cu ardoare că își trag originea de la Cincizecime și că s-au perindat de-a lungul istoriei prin acei **vorbitorii în limbi**.

Dacă cercetăm din punct de vedere istoric acest fenomen, vom găsi o vorbire în limbi biblice, ca lucrare a Duhului Sfînt, numită și „Glosolalia rusalină“, și vom găsi și o falsă vorbire în limbi, la pentecostali, care se deosebește fundamental de cea rusalină și care nu e decît o imitație și o influență păgînă.

Irineu este singurul dintre scriitorii bisericești care amintește existența acestui dar în Biserică. În cartea sa „*Împotriva ereziilor*“, spune: „mai avem cîțiva frați în Biserică, care au daruri profetice și prin duhul lor vorbesc tot felul de limbaje“. Cînd Ioan Gură de Aur explică capitoul 14 din I Corinteni, precizează că „acest dar descris de Apostolul Pavel este necunoscut în Biserică „în zilele noastre“. Fericitul Augustin, comentînd textul din I Ioan III, 24 a scris: „Acestea au fost semnele cerute de împrejurările timpului de atunci. Căci a fost necesar să se recurgă la acea exprimare a Duhului Sfînt la toate limbile, pentru ca să se arate că Evanghelia lui Dumnezeu trebuie să fie propovăduită în toate limbile pe întreg pămîntul. Lucrul acesta s-a făcut ca un fapt al trecutului. „Despre vorbirea în limbi amintește Tertulian, dar e sigur că el s-a referit la practica montaniștilor, de care a fost puternic influențat, devenind el însuși un adept al acestei erezii. În cartea sa – *De anima* –, a scris: „Există astăzi între noi

o soră, care are în parte darul descoperirilor; ea le primește în Biserică în cursul solemnităților duminicale, în extaz sub influența Duhului“. Tertulian s-a referit la Maximilia care a supraviețuit lui Montanus și Priscilei.

Numele care a făcut vîlvă în perioada aceasta (secolul II), în problema vorbirii în limbi a fost Montanus.

Analizînd datele ce le avem despre el, precum și felul cum a vorbit în limbi, putem socoti această practică a lui ca o falsă vorbire în limbi, în contrast cu cea rusalină.

Înainte de întoarcerea sa la creștinism, Montanus a fost slujitor la temple păgîne, în special în cultul Cybelei, avea un temperament coleric de nestăpînit. Predispozițiile temperamentului său au fost accentuate în experiențele sale în ceremonia păgînă.

Montanus, după încreștinare, a atras atenția prin extazele și transele sale, iar în acele stări ținea cuvîntări „în limbi“ diferite. În acele stări dădea impresia credulilor săi că nu mai era el acela care vorbea, ci „divinitatea“.

După moartea lui Montanus, vorbirea în limbi a dispărut, deși curentul montanist a rămas, dar fără practicarea vorbirii în limbi, pînă în secolul al IV-lea. În Cartagina a existat, pînă în acest secol, o sectă care se numea „tertulianistă“ și păstra unele influențe montaniste, iar numele și-l avea de la Tertulian. După ce vorbirea în limbi s-a stins la montaniști, nu mai întîlnim grupări de creștini să aibă această practică, pînă în anul 1700 cînd apare la *cominarzi*.

Cu un secol mai tîrziu vorbirea în limbi o găsim la „irvingieni“. Numele vine de la pastorul *Ing. Eduard Godet*. În „spusa“ lui asupra Epistolei către Corinteni face o descriere a felului cum irvingienii vorbeau în limbi: „Înainte de începerea predicii, acela care mergea să vorbească se închidea adînc în sine însuși, se izola de cei ce-l înconjurau, închidea ochii, și-i acoperea cu mîinile sale, și deodată ca și cum ar fi fost atins de o lovitură de trăsnet, suferea convulsii care-i cuprindeau tot corpul, din gură scăpa un torent vibrant de sunete străine, puternic accentuate“.

Vorbirea lor în limbi nu dura mai mult de cinci minute, cîteodată erau doar cîteva sunete, vorbirea era însoțită de gălăgie, suspinuri, adeseori de veselie, de rîsete etc.

Practica irvingienilor s-a transmis mai departe prin quakeri și mormoni, pînă la vorbirea în limbi în zilele noastre, practică preluată de mișcarea pietist-fundamentalistă.

Scriitorul francez Rene Poche, în „studiile“ biblice și mai ales în cartea sa *Lucrarea Duhului Sfînt* descrie vorbirea în limbi astfel: „Cerințele unor dovezi vizibile de primire a Duhului Sfînt a făcut să apară uimitoare demonstrații fizice: lătrături, smucituri, violențe, țipete și strigăte, dansuri sălbătice, leșinuri și altele de felul acesta, atît la ureshnieni, cît și la quakeri și montaniști.

„Toate aceste apucături și încă unele mai exagerate – se spune în dicționare și enciclopedii asupra sectelor – le-au moștenit „vorbitoarii în limbi“ din zilele noastre, deși vor să se intituleze urmașii credincioșilor de la Rusalii și deși vor să susțină că lucrarea „rusalină“ a Duhului Sfînt continuă prin ei, le au prin concepții eretice și practici schismatice care sînt departe de spiritul rusalin“.

*Organizarea cultului**. – I. *Mișcarea penticostală pe glob*. Dacă nu putem spune că Mișcarea penticostală mondială are un întemeietor, atunci nu putem spune nici că s-a dezvoltat într-un anumit centru.

Mișcarea penticostală mondială a înflorit în sec. XX-lea, avînd mai multe centre de extindere. Acest lucru a făcut ca azi să existe nenumărate organizații penticostale. Din punct de vedere doctrinar, diferențele nu sînt prea mari. Putem aminti unele mai însemnate, fie datorită trecutului lor istoric, fie numărului de membri: „Credința Apostolică“; „Adunările lui Dumnezeu“; „Biserica lui Dumnezeu“; „Biserica Penticostală a Sfinților“; „Biserica Elim“; „Biserica Evangheliei depline“ etc.

Alte organizații penticostale au înființat orfelinate, case de bătrîni, instituții de reeducare pentru dezalcoolizare etc. Așa-zisele Biserici penticostale dispun de școli speciale atît pentru cultura generală cît și pentru pastori. Au un număr sporit de case de publicitate unde se tipăresc milioane de cărți și reviste, emisii radio, tv. etc.

Mișcarea penticostală, la început nebăgată în seamă, mai apoi ponegriată din cauza unor excese de zel, astăzi se bucură de renumele celei mai importante mișcări religioase din secolul

* REFERIRI BIBLIOGRAFICE: P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 53–55 ; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 38–40; Ev. Manțuneă, *op. cit.*, p. 80, 86–88; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386–392; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 95–116.

al XX-lea. În acest fel, penticostalismul nu mai este considerat o grupare aparte, ci o mișcare religioasă în sînul întregului creștinism apusean.

2. Începutul și dezvoltarea adunărilor penticostale în România (răspîndire și prozelitism). Am văzut că originea acestei credințe se trage din America, de la începutul secolului XX. La noi au pătruns prin *Pavel Budeanu* plecat din Arad în S.U.A., înainte de 1910. A înfilnit propagandiști penticostali și a aderat la sectă, și cu ajutorul unor maghiari înstăriți înjghebează secta în Banat și Transilvania. El vine înarmat cu cîteva reviste „*Vestitorul Evangheliei*” (editată la Akron, statul Ohio) pentru a adevăra „noua credință”.

Alt naiv, comerciant ambulant, *Ion Bododea*, din Brăilița, fost pastor baptist, părăsește „credința” sa pentru „gustul” vorbirii în limbi. Destui creduli s-au atașat acestora. De fapt, I. Bododea s-a și grăbit să se intituleze „Șeful Bisericii lui Dumnezeu cea Apostolică”.

Pavel Budeanu a tradus în limba română o „mărturisire” de credință penticostală*; intitulată: **Declararea fundamentului adevărat al Bisericii lui Dumnezeu**. De asemenea, s-a încercat, fără prea mult succes, tipărirea a două reviste: „*Glasul adevărului*” și „*Știința sfinților*”.

În România se poate considera deschisă prima casă de adunare penticostală cea din casa soților Bradin, la 10 septembrie 1922. În 1923 s-a deschis a doua adunare în comuna Cuvin. Autoritățile aflînd de existența acestei secte au interzis-o. Găsindu-se la strîmtoare, cei 50 de penticostali existenți la data respectivă, au întocmit prima petiție prin care au cerut recunoașterea legală. La cererea depusă au anexat și mărturisirea de credință intitulată „*Declararea fundamentului adevărat*”, 1924. De aici, astăzi, toate sectele, cultele și dizidențele penticostale se numesc „fundamentași”.

La 29 ianuarie 1925, Ministerul Cultelor și artelor, prin *Decizia 5734* a inclus în rîndul sectelor interzise și pe penticostali.

Această decizie, fiind publicată în ziare, opinia publică a fost interesată să cunoască natura și credința acestei secte. Luînd adresa din decizie, prin scrisori și vizite personale, Gh. Bradin a fost solicitat să dea unele lămuriri. Mulți sectanți desprînși din cultele neoprotestante ale vremii s-au unit cu penticostalii.

După 23 August 1944, pentru obținerea unei recunoașteri legale, penticostalii din România au început să-și strîngă rîndurile. În momentul acela se aflau două direcții: a) Unii penticostali funcționaseră cîteva ani înainte de cel de al doilea război mondial în cadrul cultului baptist. b) Alții, care refuzaseră orice „compromis” își desfășurau activitatea ilegal. La 20 mai 1945, în orașul Arad, a avut loc o conferință foarte restrînsă în cadrul căreia s-a discutat reorganizarea Asociației religioase penticostale și reeditarea unei reviste intitulate „*Vestitorul Evangheliei*”. Gheorghe Bradin a fost ales în fruntea acestei organizații, ca președinte. Au mai avut loc și alte două încercări de reorganizare în București, sub denumirea „*Creștinii botezați cu Duhul Sfînt*” și „*Ucenicii Domnului Iisus Hristos*”. În 1949, cele trei organizații penticostale se prezentau astfel: 1. Asociația „*Biserica lui Dumnezeu Apostolică-Penticostală*”; 2. Asociația „*Creștinii botezați cu Duhul Sfînt*”; 3. Asociația „*Ucenicii Domnului Iisus Hristos*”. La 23 decembrie 1946, se obține recunoașterea provizorie a asociației „*Biserica lui Dumnezeu Apostolică-Penticostală*”, iar celelalte două la care rămăseseră puțini membri s-au încadrat în grupul asociației recunoscute provizoriu.

La 14 noiembrie 1950 prin *Decretul nr. 1203*, s-a acordat recunoașterea juridică a *Cultului Penticostal* sau „*Biserica lui Dumnezeu Apostolică*”.**

Conceptii specifice: *Dumnezeu Duhul Sfînt* este locuitorul Domnului Iisus pe acest pămînt, coborîndu-Se din cer, de la Tatăl, în ziua Cincizecimii. *Îngerii* – sînt făpturi duhovnicești create de

* PRECIZĂRI: *Mărturisirea de credință*, în „*Îndrumătorul Păstorului*”; Ed. Cultului penticostal, București, 1976; *Biserica lui Dumnezeu și aspecte din viața ei*, de Pavel Boghian, Idem, București, 1980, 380 p. A se vedea, pe larg, și Trandafir Șandru, *Pneumatologie*. Persoana și lucrarea Duhului Sfînt, Idem, București 1979, 304. p.; Rev. „*Buletinul Cultului Penticostal*”, organul oficial al Cultului penticostal sau Biserica lui Dumnezeu cea apostolică; *Lecțiuni biblice*, Ed. Cult. Pent., București, 1979, 174 p.; *Lecțiuni biblice*, volum elaborat de Cristian Vasile Roske, redactor șef Alecsie Vambu și Marinela Mesaroș, București, 1987, 314 p.; *Harfa Bisericilor lui Dumnezeu*, Colecția de cîntări spirituale pentru bisericile penticostale. Am folosit ed. a VII-a, Ed. Cult. Pent., București, 1977, 596 p.

** Mulțumim **D-lui Pavel Boghian** – șeful cultului penticostal din România și „frate” creștin – pentru materialul informativ pe care ni l-a pus, cu multă amabilitate, la dispoziție.

Dumnezeu, fără păcat și puse în slujba Sa. *Diavolul sau satana* – sau „Lucifer al aurorii“, mândrindu-se că este căpetenia îngerilor care și-au părăsit locul, a căzut. El înșală întreaga lume, este ucigător, ispititor, înșelător, pînitor și mincinos. El a fost biruit prin jertfa Domnului Iisus Hristos iar pedeapsa îngerilor răi, este aruncarea în iazul cel de foc și chinuirea lor în veci (Isaia XIV, 12, 14; Iuda 6; Apocalipsă XIII, 9; Evr. II, 14; Matei XXV, 41; Apocalipsă XX, 10).

Crearea omului și căderea în păcat – Omul a fost creat de Dumnezeu, bun, drept și liber. El a fost înșelat de satana și a căzut în păcat. *Harul lui Dumnezeu* – Harul este bunătatea și dragostea nemărginită a lui Dumnezeu, pe care a arătat-o prin Domnul nostru Iisus Hristos, față de cei păcătoși. Nimeni nu se poate mîntui prin propriile sale fapte sau binefaceri și nici prin faptele Legii Vechiului Testament, ci numai prin harul lui Dumnezeu (subl. n.)

Credința – este o încredere neclintită în lucrurile nădăjduite și o puternică încredințare despre lucrurile care nu se văd. Credința este de obîrșie divină. Ea se primește de la Dumnezeu prin dreptatea lui și nu prin concepțiile și închipuirile omenești.

Pocăința este un ordin al Domnului Iisus. Ea înseamnă întoarcerea la Dumnezeu de la căile rătăcite, căința pentru viața trăită în păcat și necunoștință de Dumnezeu și ruperea cu păgînatatea și cu poftetele lumești.

Nașterea din nou... Numele acelor care sînt născuți din nou, sînt scrise în Cartea Vieții.

Iertarea este un atribut dumnezeiesc, prin care se dovedește bunătatea lui Dumnezeu față de oamenii păcătoși care s-au întors la El. Pentru ca cel păcătos să poată primi iertarea, trebuie să mărturisească, să părăsească păcatul și să roage pe Dumnezeu să-l ierte. Odată păcatul iertat, păcătosul se simte fericit și ușurat.

Sfințenia înseamnă despărțirea cu totul de păcat.

Rugăciunea este legătura directă a omului cu Dumnezeu; totodată, și cea mai adîncă expresie a dorinței după El.

I. Botezul – 1. *Botezul* este poruncit de Domnul Iisus Hristos. Acest botez îl oficiază pastorii pentru cei care cred. El este un simbol al morții față de păcat și al învierii la o viață nouă. Oricine crede în Domnul Iisus potrivit Evangheliei depline, urmează a fi botezat în numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfînt. Botezul în apă se poate primi înainte și după primirea botezului cu Duhul Sfînt. El se oficiază prin scufundare în apă o singură dată, iar în cazul cînd prima dată nu s-a oficiat după Cuvîntul lui Dumnezeu, se poate administra a doua oară.

Copiii credincioșilor se botează la etatea cînd pot să înțeleagă singuri că Domnul Iisus Hristos este Mîntuitorul lor personal. Ei sînt admiși la casa de rugăciuni spre a fi binecuvîntați. 2. *Botezul Duhului Sfînt* este îmbrăcarea celor născuți din nou cu putere de sus, pentru ca ei să poată rezista ispitelor și încercărilor, pe de o parte, iar pe de altă parte, să poată mărturisi Evanghelia prin puterea lui Dumnezeu.

Botezul cu Duhul Sfînt se poate primi atît prin punerea mîinilor, cît și fără acestea, atît înainte de botezul în apă, cît și după primirea lui.

II. Cina Domnului este al doilea așezămînt, ca formă exterioară, în Biserica lui Dumnezeu. Ea este instituită de însuși Domnul Iisus Hristos, prin întemeierea legămîntului nou. Cina Domnului se compune din pîine nedospită (azimă) și rodul viței, nefermentat (must). Cei ce se împărtășesc din această cină a Domnului trebuie ca mai înainte să-și facă o amănunțită cercetare de sine, căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, mănîncă și bea pentru condamnarea sa. Ea reprezintă jertfa trupului și vărsarea sîngelui Domnului Iisus Hristos, pentru păcatele noastre. Cina Domnului se săvîrșește ori de cîte ori este posibil, fără deosebire de zi sau dată. După Cina Domnului urmează spălarea picioarelor unul altuia (Matei XXII, 28; I Corinteni XI, 23–29; Ioan XIII, 17).

Căsătoria este legătura dintre un bărbat și o femeie, prin care cei doi devin un singur trup. Ei primesc binecuvîntarea Bisericii. Cuvîntul lui Dumnezeu oprește legarea în căsătorie a unui credincios cu altul aparținînd altei confesiuni.

Se poate dezlega căsătoria cînd cealaltă parte a căzut în adulter dovedit. Recăsătorirea este permisă de Cuvîntul lui Dumnezeu atunci cînd unul din cei doi a încetat din viață.

Darurile Duhului. 1. Darurile duhului sînt în număr de nouă, daruri pe care El le împarte credincioșilor, după cum voiește. Darurile duhovnicești ajută propovăduirea Evangheliei depline. Nu toți credincioșii posedă astfel de daruri, însă toți credincioșii sînt îndemnați a le rîvni și a

umbla pe calea cea mai aleasă a dragostei. Credincioșii sînt datori să se supună prevederilor sanitare din Biblie (Geneza III, 16; Deuteronom XXVIII, 15-62; Matei VIII, 16-17; Iacov V, 14-15; Marcu II, 15-17).

Ceremoniile în adunare. – Biserica a rînduit diferiți slujitori, care, măcar că se deosebesc prin serviciul pe care îl fac, aparțin, alături de ceilalți credincioși, aceluiași corp spiritual. Dintre acești slujitori fac parte pastorii și diaconii.

Ziua de odihnă este Duminica, ziua în care s-au adunat la rugăciune creștinii „primitivi“.

A doua venire. – Domnul Iisus Hristos, înviat din morți și înălțat la ceruri, va reveni din nou pe pămînt, pentru a-și „răpi“ Biserica și a o duce în odaia de nuntă, pregătită în ceruri.

La arătarea Domnului, morții în Hristos vor învia, apoi cei vii care vor fi rămas, vor fi răpiți toți împreună cu El, în nori, ca să întîmpine pe Domnul în văzduh.

Cu aceiași sfinți răpiți la ceruri, Domnul Iisus Hristos va reveni din nou pe pămînt, unde va întemeia împărăția Sa de 1000 de ani; în acest timp tot pămîntul va fi stăpînit de o pace desăvîrșită, cruzimile și războaiele vor fi înlăturate. În acest timp, satan va fi legat.

La sfîrșitul domniei Domnului Iisus Hristos, de o mie de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea sa și va căuta din nou să înșele neamurile căutînd să smulgă împărăția din mîna Domnului, dar neizbutind va fi aruncat în iazul cel de foc. După aceasta vor învia cei morți în păcat; va începe marea judecată a lui Dumnezeu, cînd toate neamurile vor fi adunate să fie judecate și să-și primească fiecare om răsplata, după binele sau răul pe care l-a făcut cînd trăia în trup. Dreptii vor merge la viața veșnică, iar nelegiuții la chin veșnic.

După judecată, Dumnezeu va crea un cer nou și un pămînt nou, în care va locui neprihănirea, va începe viața veșnică.

După cum se vede, Mărturisirea de credință este clară, dar prozelitismul „fundamentalist“ este destul de violent ceea ce produce derută atît între credincioșii pentecostali cît și ai celorlalte culte, dar mai ales căutarea de adepti în rîndul credincioșilor ortodocși*. Ceea ce au specific „pocăiții“ fundamentalisti este „Revelația deschisă“ adică „legătura“ lor directă cu duhul și legat de aceasta, vorbirea în limbi (glosolalia) și filcuirea celor „descoperite“ în acele momente.

I. Revelația deschisă** este de fapt înlăturarea activității Mîntuitorului, pe de o parte, iar pe de altă parte limitarea slujirii Sale. Ei consideră pe Duhul Sfînt creatură. „El este o Ființă care posedă un corp spiritual la fel ca Dumnezeu-Tatăl“. Duhul Sfînt posedă un nume personal. El nu este „Duh Sfînt“; ca și cînd ar fi vorba de o singură parte a divinității, sau o energie oarecare a Dumnezeirii. „Duhul Sfînt posedă însușiri personale... El își desfășoară activitatea în vremea noastră cum făcea și cu secole în urmă. El se descoperă nu numai comunității ci și fiecărui credincios în parte. Îi învață să grăiască în limbi străine, îi învață cum să se roage. „Spiritul credincioșilor trebuie lăsat liber să se roage lui Dumnezeu după cum inspiră Duhul Sfînt. Ca persoană Duhul Sfînt îndeplinește următoarele funcții: învață (Luca 12, 12; Ioan 14, 26); vorbește (Matei 10, 20; Marcu 13, 11); mijlocește pentru credincioși (Romani 8, 26-27); inspiră (II Petru 1, 21); convinge de păcat (Ioan 16, 7-8).

Duhul Sfînt mai prezintă o triplă importanță pentru pentecostali: a) „El este o parte din revelația divină, care a transmis Biblia în calitate de autor al ei“; b) El este în perioada actuală

* CÎTEVA CĂRȚI și broșuri prozelitiste: Stîncă Nicoară, *Dicționar biblic de nume proprii și cuvinte rare*, f.a., 174 p.; P. C. Nelson, *Învățăturile Bibliei*, serie de studii bazate pe principiile adevărurilor fundamentale adoptate de Consiliul general al Bisericilor lui Dumnezeu, Ediție revăzută, f.a., 128, p.; Dr. Oswald J. Smith, *Fondatorul Bisericii poporului*, Toronto, Omul de care se folosește Dumnezeu, f.a., 96 p.; *Întîmplările pelerinului în călătoria sa*, istorisită de John Bunyan (fost pastor pietist în Anglia), Ed. a V-a, revăzută și apărută în colecția „Glasul Îndrumătorului creștin“ f.a. 292 p.; *Desăvîrșirea și răpirea Bisericii din Filadelfia a zilelor de a urmă*, de Chr. Röckle, f.a., 56 p.; Roy Hession, *Fu plin acum*, f.a. 48 p.; J. R. Geschwend, *De la moarte la viață*, f.a., 24 p.; J. P. Wannemacher, *Isus medicul și salvatorul meu*, f.a.;

DER, vol. III, p. 708, 749; ESL, p. 358-359; 367-368; NCE, Vol.11, p. 111; NGA, p. 590; SM, vol. 6, p. 69.

** A se vedea p. 190-192.

Cel care face legătura între cer și pământ; c) El este cel care administrează biserica și o pregătește spre a o înfățișa înaintea lui Iisus Hristos la a doua venire“.

Astfel grupurile pentecostale avînd permanent pe Duhul Sfînt cu ei, „retrăiesc“ clipe binecuvîntate, ca primii creștini, în „odaia cea de sus“ (Fapte 1, 3). Simbolurile Duhului Sfînt sînt cuprinse în paginile Bibliei. F. E. Marsh grupează simbolurile, comparîndu-le cu: 1. *Natura neînsușefită*: aer, apă, foc, pămînt, ulei, vin, sare, arvună, sigiliu. 2. *Natura vie*: porumbel; 3. *Viața noastră și însușiri umane*; Degetul lui Dumnezeu, portarul, numărul șapte, avocat, voce, frumusețe, nevinovăție, răbdare, sinceritate.

Duhul Sfînt este socotit de fundamentalisti secretul tuturor binecuvîntărilor: 1. *Respirația*: vîntul, secretul vitalității – viața; 2. *Roua*, apă, ploaia, *secretul satisfacției* – setea, frumusețe, flori, fertilitate, recolte. 3. *Uleiul*, secretul bucuriei – fericire. 4. *Focul*, secretul luminii, – cunoștința, căldura – dragostea, puterea – cucerirea.

Duhul Sfînt face ca din inima credinciosului să curgă adevărate rîuri de apă vie (Ioan 7, 38). Adepții „pocăiți“ despart conlucrarea Sfintei Treimi, izolează pe Sfîntul Duh de calitatea de „mîngîietor“.

Față de acestea, învățătura ortodoxă a fost clară totdeauna; prin Iisus Hristos s-a încheiat descoperirea directă a lui Dumnezeu, „Revelația supranaturală – peste înțelegerea noastră – s-a încheiat prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, iar Revelația naturală tot prin El, fiind noul Adam, om desăvîrșit – fără păcat – și Dumnezeu adevărat.

Darul feluritelor limbi. Pentecostalii afirmă următoarele: Vorbirea omenească este o emanație a spiritului așezat de Dumnezeu în om. Datorită originii superioare a spiritului omenesc, graiul omenesc se deosebește de toate manifestările celorlalte viețuitoare. Structura ordonată a limbajului a făcut posibilă întocmirea unor studii gramaticale care au descoperit legi precise ce stau la baza fiecărei limbi. Graiul izvorăște din adîncul ființei omului. Tot în acest spirit așează Duhul Sfînt darul feluritelor limbi, ca semn inițial al botezului cu Duhul Sfînt.

Prin „darul“ *feluritelor limbi* se înțelege vorbirea supranaturală prin care adeptul pocăit „înzestrat“ cu acest dar vorbește într-o limbă pe care niciodată n-a învățat-o; ea este o vorbire a Duhului Sfînt, care utilizează organele vorbirii pentru reproducerea ei; e o minune a vorbirii și o descoperire personală a lui Dumnezeu pentru fiecare creștin pentecostal. Exprimarea vine din chemarea lui ca urmare a botezului cu Duhul Sfînt. El simte prezența puterii lui Dumnezeu ca efectul unui curent electric însoțit însă de o stare de exaltare frenetică, ce îi inundă întreaga ființă. Această stare se consideră că ar fi rezultatul direct al „inspirației“ Duhului Sfînt.

*Realitatea și înțelegerea glossolaliei**. A existat în primele veacuri și se transmite și astăzi, dar numai prin darurile Sfîntului Duh prin Sfintele Taine și îndeosebi prin Taina Mirungerii.

Mijloacele de propagare și difuzare a cultului. Cultul pentecostal are un seminar înființat în 1976, cu sediul în București.

Cultul editează o revistă lunară „Buletinul Cultului Pentecostal“ precum și lucrări cu conținut doctrinar și de cult.

Cultul pentecostal este afiliat la organizațiile pentecostale mondiale și europene: Conferința Mondială Pentecostală cu sediul în SUA și Conferința Pentecostală Europeană.

Cultul pentecostal din țara noastră este alcătuit din comunități, filiale și uniuni, încercîndu-se uniformizarea.

O caracteristică a cultului pentecostal, ca de fapt la toate grupările neoprotestante, este libertatea personală ce o au adepții de a interpreta textele biblice, și de aici diversitatea.

Dizidențe fundamentaliste. – În anul 1929, în cadrul „Bisericii lui Dumnezeu apostolice“ care funcționa la Arad, ca asociație religioasă și era condusă de Gheorghe Bradin, s-a constituit o dizidență, noua grupare intitulîndu-se „Creștinii botezați cu duhul sfînt“. Apoi a avut sediul la București și era condusă de Sodoy Alexandru (venit din Ungaria), Isbașa Alexandru (Lugoj), Bodor Eugen și Cojocar, din București.

În scurtă vreme din ramura de la Arad s-a desprins o nouă fracțiune care s-a intitulat „Ucenicii Domnului Iisus Hristos“ și era condusă de Ioan Popa din Sebiș (Arad) și Ioanes Crișan. Gruparea își avea sediul la București, iar adepții practicau simplitatea în îmbrăcăminte,

* A se vedea p. 225...

rugăciuni de noapte (ore de stăruință) și „glosolalia“. În cazul botezării n-aveau pretenții în pregătirea candidatului; refuzau înscrierea în registrele de evidență a membrilor, nu acceptau în anturajul lor pastori de la alte culte și refuzau orice relație cu organele de stat.

Acești „predicatori“ din grupările dizidente propagă un bigotism exagerat, fiind permanent în căutare de „adevăr și lumină“, desfășurând o susținută activitate de suspiciune față de conducerile comunităților din care s-au rupt. Acestor grupări s-au adăugat mulți fanatici și bolnavi religios, în general.

În cadrul Cultului penticostal au fost identificate mai multe grupări dizidente, unele cu reprezentanți și titluri, altele fără.

Indiferent de titulatura ce o dau grupării din care fac parte, dizidenții penticostali au puncte de doctrină și practici de cult comune, cu un pronunțat caracter fanatic. Dizidenții susțin că posedă botezul cu Duhul Sfânt și cu foc, așa cum l-au avut în ziua Cincizecimii (Rusalii).

Mulți susțin că au darul vorbirii în limbi ca rezultat al acțiunii Duhului Sfânt. Momentul este marcat de căderea lor în transă ca urmare a unor posturi îndelungate și rugăciuni istovitoare după care cei mai puțin rezistenți încep să bolborosească cuvinte neînțelese, fără sens.

Penticostalii dizidenți practică pe scară largă proorocirea. Ei se deosebesc de cultul propriu-zis și prin alte manifestări: sînt mai rigoriști; țin posturi îndelungate pentru a se „pocăi“ și a trece curați în viața veșnică; nu admit frecventarea instituțiilor de cultură (teatrul, cinematograful, case de cultură) și sînt împotriva folosirii mijloacelor moderne de informare (radio, tv., presă). „Adevărul vieții este numai biblia“. Despre cultul penticostal, dizidenții afirmă că o dată cu recunoașterea sa de către Stat, acesta a abdicat de la principiile evanghelice.

Membrii grupărilor dizidente folosesc o îmbrăcăminte neglijentă; bărbații nu poartă cravată, unii își lasă mustața și împreună cu femeile din grup sînt obligați să poarte numai îmbrăcăminte de culoare închisă. Unii dintre ei nu apelează la serviciile medicilor, nici chiar în cazuri grave, susținînd că ei se vor vindeca numai prin rugăciuni. Întrunirile lor au loc fie în adunări programate în case de rugăciune ilegale, fie în familie. Pun mare accent pe atragerea tineretului, cu scopul de a-l scoate de sub influența „preocupărilor lumesti“ și a-l îndrepta exclusiv pe calea studiului biblic.

Între aceste grupări, amintim trei mai importante:

1. Biserica Apostolică de Ziua a 7-a sau „Penticostalii de Ziua a Șaptea“. – Gruparea a apărut în satul Valea Florilor din comuna Ploscos, județul Cluj. Dizidența pornește de la premisa că în cadrul cultului nu se respectă unele practici și sărbători prevăzute în Vechiul Testament și nu se păstrează regimul alimentar prescris acolo. Revenind de pe front – unde a trecut prin mai multe încercări care i-au „întărit credința“ după anul 1950, Ioan Boer, inițiatorul grupării, a luat legătura cu alte elemente dizidente din județele Cluj, Hunedoara, Maramureș, Suceava, Caraș-Severin, Arad etc., în vederea lărgirii grupării dizidente și pentru întocmirea unor memorii în scopul obținerii recunoașterii lor drept cult.

Cum însă gruparea respectivă nu avea nimic comun cu noțiunea de cult, nu se putea pune problema recunoașterii acestor calități, nemîtrunind nici una din condițiile recunoașterii; existența unei credințe unitar-mărturisită în mod statornic și public de un număr suficient de adepți, cît și exteriorizarea acestei credințe printr-un ansamblu de practici constituite într-un ritual unitar și stabil.

După anul 1968, gruparea a încercat să se încadreze în cultul penticostal cu condiția ca membrilor ei să li se permită continuarea practicilor proprii. Ulterior, a încercat, fără succes, să fuzioneze și cu cultul adventist de ziua a șaptea, în aceleași condiții.

2. „Biserica Lui Dumnezeu cea Apostolică-botezată cu Duhul Sfânt“ (Universalistii). – Mișcarea a apărut și s-a dezvoltat în ultimii 15 ani. În prezent, numărul adepților a scăzut. Fondatorul mișcării este *Victor Chirilă* din Arad.

Membrii grupării exclud sub orice fel de formă contactul cu statul, afirmă că fiecare grup are nevoie să-și aleagă conducătorii și pastorii în mod liber, credincioșii să-și plătească impozitele, contribuțiile, să se prezinte la încorporări, copiii lor să urmeze școala, dar dreptul de control al statului să se oprească „la ușa bisericii“; consideră că în adunare poate predica orice persoană, indiferent de unde provine și orice doctrină prezintă; declară că proorocirile, tămăduirile și vedeniile trebuie să fie expuse liber și de către orice credincios; botezurile să fie oficiate în ape curgătoare; cele făcute în baptister nu sînt biblice; sumele de bani colectate de la credincioși să fie folosite

potrivit necesităților, fără nici un fel de evindență; cer ca membrii grupării să nu aibă nici un fel de educație laică, fiindu-le interzisă folosirea radioului, a televiziunii, vizionarea spectacolelor de teatru și cinema etc.

Adeptii grupării „universaliste“ își motivează ruptura de cultul penticostal prin aceea că botezurile făcute în numele Sfintei Treimi nu au nici o valoare, fiind admise numai cele efectuate în numele lui Iisus Hristos; rînduieșile din cultul penticostal nu sînt biblice, ci impuse de oameni; conducerea cultului „îi omoară“ pe prooroci (în sensul că nu permite proorocirea oricui, oriunde și în orice vreme), pastorii nu trăiesc o viață biblică, iar predicile lor au deviat de la adevărata credință.

„Universalisții“ au avut aderenți folosindu-se de fanatismul unor adepty penticostali și tendințele lor de practicare a glosolaliei.

Periculozitatea activității grupării „universaliste“ constă și în faptul că „metodele“ ei de lucru – proorociri, tîmăduirile, orele de stăruință, botezurile la rîu etc., sînt preluate și de adeptyi altor culte neoprotestante. Botezurile unor foști credincioși ortodocși nemulțumiți de activitatea pastoral-misionară a preoților lor trebuie să dea de gîndit.

Cea mai mare influență însă o are gruparea dizidentă „universalistă“ în rîndul credincioșilor cultului penticostal. Astfel, mai multe comunități au preluat unele practici ale „universalisților“. Tot ca o influență a activității grupării „universalisților“ este apariția, construirea și existența în cadrul cultului penticostal a numeroase case de rugăciuni deschise fără nici o autorizație. Aceste case ilegale aparțin unor grupări de credincioși care, observînd că de cîțiva ani, comunități „universaliste“ funcționează fără nici o restricție, înființează și redeschid și ei astfel de case de adunări, vîzîndu-se depășiți și pierzînd adeptyi.

În mod similar au procedat și grupe de adepty aparținînd cultelor baptiste, adventiste de ziua a șaptea și creștini după evanghelie, iar credincioșii ortodocși privesc uimiți răspîndirea și inundația prozelitismului fundamentalist.

3. Gruparea „al 13-lea Apostol“ sau „Penticostalii negri“. – Gruparea a apărut în anii '70 și are aderenți în județele Timiș, Arad, Bihor, Hunedoara, Caraș-Severin etc.

Caracteristicile practicilor adeptyilor acestei grupări sînt următoarele: intesificarea „vorbirii în limbi“ și facerea de proorociri susținînd că au „glasul Domnului“; sub influența Duhului Sfînt, fiecare membru face noi „descoperiri“ pentru ceilalți; sînt adeptyi învierii imediate a acelor care mor, dintre ei; în permanență sînt în așteptarea „unei mari lucrări“ din partea Domnului care le va arăta că membrii grupării sînt „poporul ales“; refuză căsătoria, iar celor căsătoriți le sînt interzise relațiile dintre soți; afirmă că posedă pe Duhul Sfînt și-l pot da tuturor prin atingere; membrii grupului au renunțat la prenume și se numesc între ei după denumirea apostolilor: fratele Petru, fratele Pavel, fratele Ioan etc.; atît bărbații cît și femeile poartă îmbrăcăminte de culoare închisă – de preferință neagră. Bărbații poartă mustață și bărbi, afirmînd că sînt aleșii duhului și că mustața „este descoperită de Dumnezeu“.

4. În cadrul cultului penticostal se manifestă și alte curente dizidente care, pe plan local, au luat diferite denumiri, cum ar fi: a) „Creștini liberi“; b) „Misiunea populară liberă“, cu aderenți în orașul Cugir, jud. Alba. Ca specific, gruparea insistă pentru necesitatea celui de al doilea botez pentru toți credincioșii; admit că ființă supremă doar pe Dumnezeu și neagă rolul lui Iisus și al Duhului Sfînt; propagă ideea unirii tuturor credincioșilor creștini într-o singură adunare pentru a căpăta forță și trăire.

Indiferent de ce denumiri ar purta, toate grupările religioase dizidente, care aparțin sau sînt rupte din cultul penticostal, manifestă unele trăsături comune și anume au tendința de a intensifica viața religioasă prin introducerea unor practici de cult religios fanatice și bolnăvicioase, caracterizate prin posturi și rugăciuni îndelungate, extinderea „glosolaliei“ și a proorocirilor sub pretinsa inspirație a Duhului Sfînt; toate grupările se sustrag dreptului de supraveghere și control al Statului, acuză conducerea cultului de „trădare“ a adevăratei credințe; conducătorii tuturor grupărilor dizidente cer aderenților să nu folosească mijloacele culturale, ale lumii, care sînt satanice, indiferent de forma sub care li s-ar prezenta, să trăiască izolați, refuzînd orice contact mai ales cu ateii.

CAUZELE MENTINERII ȘI EXTINDERII

ACTIVITĂȚII GRUPĂRILOR DIZIDENTE ÎN CADRUL CULTULUI PENTICOSTAL

1. *O primă cauză* – explicată pe larg la începutul lucrării – o constituie activitatea desfășurată de unele elemente anarhice provenite de la cele două grupări „Creștinii botezați cu Duhul Sfînt“ și „Ucenicii Domnului Iisus Hristos“ care nu au acceptat unificarea cu gruparea „Biserica lui Dumnezeu

apostolică". După anul 1950, aceste rămășițe au activat în afara cultului, exercitându-și influența în rîndul unor credincioși, mai ales din Bucovina și Moldova.

2. *Lipsa de unitate* în doctrina și practica cultului pentecostal.
3. *Cultul pentecostal* este cultul neoprotestant cu un număr foarte mare de copii și tineret.
4. Tendința centrifugă a unor grupări de credincioși care se desprind de comunitățile legale sub influența unor conducători locali.
5. Casele de rugăciune deschise fără autorizație etc.

*

CONCLUZII: *Tăind firul comuniunii cu Biserica apostolică prin înlăturarea funcțiunii episcopatului, sectele fundamentaliste au pierdut legătura cu însăși esența vieții dumnezeiești din Biserică – adică împărtășirea cu Duhul Sfînt, prin Tainele Bisericii.*

Pentecostalii afirmă că au primit descoperirea adevăratei credințe printr-un „grai interior” și, că o primesc și astăzi ca o descoperire a Duhului Sfînt. Ei susțin că Duhul Sfînt, cea de a treia persoană a Sfintei Treimi se află în mijlocul lor deosebit de Tatăl și Fiul; El este socotit „revelatorul suprem”. Revelația pentru ei nu este încheiată: Sfîntul Duh li se descoperă pe zi ce trece și se manifestă în mijlocul lor ca la Cincizecime.

Însă, din interpretarea textelor biblice despre glosolalie rezultă că vorbirea în limbi a fost un dar harismatic, care s-a exercitat în epoca harului; dar, din moment ce și-a îndeplinit rolul ei misionar, ea a încetat, așa cum arată Sfîntul Apostol Pavel: „Dragostea nu va avea sfîrșit niciodată, dar vorbirea în limbi va înceta” (I Cor. XIII, 8).

Revelația deschisă este de fapt dorința satanică a anarhiei, a ocolirii căii celei drepte, care este Iisus Hristos cel întrupat. Cultul glossolaliei sau posedarea „darurilor” limbilor nu este altceva decît delir și autoînșelare, o trecere în bigotism și fanatism, avîndu-se în vedere înlăturarea lui Hristos și a tainelor Sale din viața comunității. Or, creștinii ortodocși știu că nici o minciună nu poate veni din adevăr (I Ioan II, 21) și „orice duh trebuie cercetat pentru a vedea de unde purcede” proorocul mincinos (I Ioan IV, 1). Toți cei în afară de Biserică, adică de temelie adevărului Cincizecimii, cei cu revelații „personale și deschise” neagă pe Hristos-întrupat, merg pe calea amăgirii, autoînșelării și nu mărturisesc că Iisus Hristos a venit în trup. Iată amăgitorul, iată antihristul (II Ioan, 7).

Capitolul al c i n c i l e a

SCHISME ȘI GRUPĂRI SEPARATISTE APĂRUTE ÎN SÎNUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Ferți-vă de cei ce fac dezbinări și tulburare (Rom. XVI,17), de închinare la idoli, vrăjitorie, certuri, mîinii, gîlcevi, dezbinări, eresuri...

(Gal. V, 20-21)

INTRODUCERE:

În multe lucrări de caracterizare etnografică a poporului nostru, Nicolae Olahul, Dimitrie Cantemir sau, mai tîrziu, Simion Mehedinți enumerau printre alte însușiri specifice creștinismului românesc și lipsa ereziilor și a ereticilor. Datorită firii blînde și evlaviei moștenite de la strămoșii săi geto-daci, vechimii creștinismului pe meleagurile lui de formare și a condițiilor istorice specifice, credincioșii români și Biserica n-au cunoscut discuții sau certuri dogmatice care au tulburat odinioară Bizanțul și Roma; de aceea, între români, cel puțin pînă la o vreme, n-a putut face

adepti prozelitismul protestant (sec. XVI), nici urmașii acestora și nici sectele religioase. Românii din Transilvania, Moldovlahia și Țara Românească, au aceeași origine: latină și aceeași credință: ortodoxă, scriau umanistul Nicolae Olahul și cărturarul român Dimitrie Cantemir.

1. TENDINȚE CENTRIFUGE

Situația s-a schimbat, însă, înainte și după primul război mondial, când contactele mai dese cu Apusul au favorizat pătrunderea sectelor din America în Europa și răspîndirea lor în imperiul austro-ungar.

Alte cauze interne au provocat ruperea din unitatea Bisericii Ortodoxe Române a unor credincioși și constituirea, printre altele, a grupărilor separatiste: *Stilul* și *Oastea Domnului*. Aceste grupări au rămas pînă acum într-o situație neclară din punct de vedere canonic. Dacă „stilismul“ se întîlnește și în alte Biserici (cele slave și chiar cea greacă), gruparea Oastea Domnului este specifică Ortodoxiei românești. Nici una, nici alta dintre aceste două grupări nu poate fi numită, considerată sau tratată ca o sectă, pentru că ele nu profesează vreo învățătură de credință specifică, deosebită de cea a Bisericii Ortodoxe: ele se manifestă numai ca grupări sau mișcări separate de Biserică, nerespectînd disciplina ei, cu unele practici, totuși, ce le apropie în ultima vreme de cultele neoprotestante și de secte. Este drept că stilismul se deosebește de Oastea Domnului prin „ierarhia“ pe care și-a constituit-o necanonic și prin atitudinea sa mai agresivă față de Biserică. Amîndouă aceste grupări oferă însă mai multe posibilități de revenire sub ascultarea Bisericii decît cei trecuți deja la cultele neoprotestante și la secte. De aceea, în cele ce urmează, vom aminti pe scurt despre originea acestor grupări, fiind binecunoscută; despre practicile lor și despre răspîndirea lor în țara noastră, ca și despre mijloacele și metodele misionar-pastorale prin care ele ar putea fi reintegrate în unitatea și disciplina Bisericii strămoșești.

I. OASTEA DOMNULUI

1. **Origine, concepții și metode de lucru, răspîndire.** Inițiator și organizator al acestei mișcări a fost mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului care a delegat pe *Iosif Trifa* (1888–1938) din Sibiu cu ducerea la îndeplinire a sarcinilor trasate de Centrul eparhial. Impresionat de urmările primului război mondial, de atîtea văduve și orfani, indignat de păcatele și viciile unora dintre credincioșii români ortodocși – beția, desfrîul, fumatul, înjurătura, necinstea, trîndăvia, certurile și scandalurile ș.a. – mitropolitul Nicolae Bălan a vrut să înfăptuiască, prin predici, cuvîntări și tipărituri („Lumina satelor“, 1922) o *mișcare de regenerare a vieții morale a credincioșilor ortodocși* și să stabilească linia unei adevărate vieți creștine și urmarea Mîntuitorului Iisus Hristos. Deviza mișcării era: „Veniți la Iisus“!, iar salutul: „Slăvit să fie Domnul“!

Gruparea avea o tipografie proprie la Sibiu. S-a editat revista *Isus Biruitorul*, iar Iosif Trifa din Vidra, venind la Sibiu, a preluat conducerea tipografiei și a publicat predici specifice activității asociației. Fără să aibă inițial intenția de a lucra în afara Bisericii, Iosif Trifa a izolat gruparea de misiunea Bisericii, antrenînd la activitatea sa mai ales masele de credincioși din mediul rural. Simțindu-se solidari între ei, membrii grupării se numeau „frați“ și „ostași“ ai lui Hristos, care luptau „împotriva uneltirilor diavolului...“ (I Tim. I, 18; VI, 12; Efes. VI, 12 ș.u.). De aceea, gruparea a luat denumirea de „Oastea Domnului“, fără să aibă însă un caracter militar și nici

concepția sectară a mișcării similare cunoscută sub numele de „Armata mântuirii“. Adepții grupării, după un anumit stagiul în cadrul acesteia (doi ani), prestau un jurământ la intrarea în „Oastea Domnului“, devenind membri deplin.

Mișcarea s-a răspândit repede, mai ales în Ardeal, Banat, Bucovina, Basarabia, Moldova, Dobrogea și apoi în Muntenia. Ca mijloace de răspândire, „trifistii“ – cum au fost ironizați mai târziu – utilizau adunările din biserici după liturghie sau în casele unora dintre ei, în afara orelor stabilite pentru slujbe (mai ales în după-amiezele duminicilor și sărbătorilor de peste săptămână) unde se rosteau rugăciuni individuale sau în comun; se executau imne religioase cu texte și melodii străine duhului strămoșesc, imitate după cele ale neoprotestanților; se făceau lecturi din pericope biblice și interpretarea lor simplă, cu aplicarea la viața morală; se ascultau predici scurte și cuvinte de învățătură și zidire sufletească ori știri și dări de seamă despre mersul general al asociației etc. Pe alocuri, aceste reuniuni care, la început, nu aveau nimic neortodox, erau prezidate de către preoți sau de unii învățători ai satelor. Se deplasau apoi, individual sau în grupuri mai mici sau mai mari, de la o parohie la alta, pentru participarea lor la astfel de adunări, la hramuri și sfințiri de biserici sau la slujbele oficiate în sobor cu arhiereu la marile sărbători, în catedralele din centrele chiriarhale și la mănăstiri (mai ales adunarea anuală de la Mănăstirea Sîmbăta, de praznicul Rusaliilor, între anii 1931–1938).

2. Situația mișcării după 1938. Cît a trăit întemeietorul mișcării, ea s-a menținut pe linia de plutire ortodoxă, fără nici o manifestare cu caracter sectar sau schismatic. Din nefericire, conflictul izbucnit între mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan (†1955) și grupările „ostașilor“ a dus la caterisirea lui Iosif Trifa (1937), urmată de moartea acestuia (1938). Această situație a schimbat orientarea mișcării, lipsind-o de conducător destoinic și cu autoritate. Cu toate că, pe patul de moarte, Iosif Trifa îndemna pe aderenții săi: „Rămîneți în Biserică!“, „Iubiți-vă țara!“ sau „Fiți oameni de omenie“, după el, mișcarea a început să dea unele semne de rătăcire, de dezagregare și de rupere din unitatea Bisericii. Adepții s-au amestecat în partide politice, ca apoi cel de al doilea război mondial să-i îndepărteze și mai mult de intențiile începutului.

Asociațiile și grupările de acest fel au acționat de fapt peste limitele geografice ale parohiilor, întreținînd între membrii lor o tendință de detașare și de depărtare de obștea parohiilor din care aceștia făceau parte de drept și de fapt. Cultivînd o religiozitate de nuanță obscurantistă și în afara parohiei – cadrul și mediul normal al vieții creștine – aceste grupări ascundeau, deci, pericolul spargerii unității parohiei și apariția sectelor. Ele îi înstrăinau pe adepții lor de viața enoriei – deși uneori involuntar și inconștient – și tocmai pe cei mai buni dintre credincioși.

3. După 1948. – Se știe că Pr. Iosif Trifa ajutase pe mitropolitul N. Bălan la organizarea mișcării și cu scopul stăvilirii acțiunilor greco-catolice, după ce Nicolae Bălan chemase pe cei „deschiliniți“ la unitate, fiindcă „uniația“ folosea practica „marialelor și ceremonialului crucifixelor-statui“ prin parohiile respective.

După reîntregirea bisericească din octombrie 1948 și după desființarea de fapt a asociațiilor și grupărilor extraparohiale ce nu-și mai aveau rostul, unii dintre aderenții „Oastei Domnului“ s-au reintegrat în viața normală de parohie sub îndrumarea preoților. Alții s-au rupt din unitatea Bisericii, fie trecînd la cultele neoprotestante, fie continuînd să activeze, ca și în trecut, în afara bisericilor și împotriva dispozițiilor autorității bisericești; fără o apostazie formală, au adoptat practici sectare, au înlăturat icoanele din casă, n-au mai frecventat biserica, au renunțat a-și mai face semnul crucii ș.a. Unii dintre ei au fugit în străinătate, de unde continuă „să ajute“ și să încurajeze pe „frații“ din țară.

4. **Situația actuală.** – În ultima vreme se constată o intensificare a activității foștilor membri ai „Oastei Domnului” și o sporită agitație din partea lor pentru rezolvarea situației echivoce în care își dau seama că se află, ceea ce a determinat conducerea Bisericii (Sf. Sinod) să intensifice activitatea pastoral-misionară pentru readucerea lor la sînul Bisericii.

Conform cercetărilor făcute și informațiilor primite la Cancelaria Sfintului Sinod de la unele centre eparhiale, rezultă că „Oastea Domnului” și-a intensificat acțiunea în întreaga Biserică Ortodoxă Română și, în special, în eparhiile din cadrul Mitropoliilor Banatului și Ardealului și Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos. În general, foștii membri ai „Oastei Domnului” și liderii acestora în frunte cu Traian Dorz cer autorităților bisericești să li se îngăduie să-și facă adunările lor religioase după slujbă, între orele 14–19, să se recunoască mirenilor dreptul de a predica și de a cînta în biserică imne religioase proprii, de felul celor din vechea colecție de cîntări „Cîntări Domnului” pe care o doresc retipărită și răspîndită, ca și altele care s-au imprimat peste hotare și pe care ei le consideră necesare.

Membrii activi și simpatizanți ai fostei mișcări „Oastea Domnului” trebuie să fie în continuare în atenția Bisericii noastre. Existența lor nu se poate tăgădui și nu trebuie să fie ignorată. „Oastea Domnului” nu poate fi desființată, noi rămînem pe poziție”, declara în scris unul dintre frunțași, Frățilă Nicolae din Cluj-Napoca. Se impun, deci, eforturi pentru menținerea lor în Biserică și evitarea trecerii lor la cultele neoprotestante sau la secte.*

Ce este de făcut pentru aceasta?

METODE ȘI MIJLOACE MISIONARE PENTRU REINTEGRARE

Ia aminte la tine însuși și la turma încredințată...

(I Tim. IV, 14–16).

1. *Preoții din parohii* și preoții-misionari de la protoierii sînt datori să înregistreze obiectiv și să comunice Centrelor Eparhiale orice încercare și manifestare negativă a aderenților „Oastei Domnului”, cercetînd totodată cauzele și măsura în care preoții din parohiile respective sînt răspunzători de aceasta;

2. *Trebuie avut în vedere* că marea majoritate a aderenților sînt credincioși evlavioși și doritori de o viață duhovnicească mai intensă și mai profundă, întreținută de o mai susținută practicare a rugăciunii personale și în comun, de citirea Sfintei Scripturi și de cîntare. De aceea, preoții care au în parohiile lor astfel de credincioși vor căuta să canalizeze zelul, energia și pietatea lor prisositoare prin angajarea și cooptarea lor la activități prestate în cadrul organelor statutare ale Bisericii din parohiile cărora aparțin;

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ despre *Oastea Domnului*: *Îndr. mis.*, p. 751–758; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 255–268; *Statutele Societății Misionare Ortodoxe „Oastea Domnului”*, în supliment/1937, p. 31–32; Teodor Botiș, *Așa zisele „gînduri de ocară” asupra Oastei Domnului*, în „RT”, nr. 1/1932, p. 21–38; Ene Branîște, *Temeiuri biblice și tradiționale pentru cîntarea în comun a credincioșilor*, în „ST”, 1954, nr. 1–2; *Carte de cîntări bisericești pentru credincioșii creștini ortodocși...*, București, 1975; Gr. T. Marcu, *Ortodoxia Oștii Domnului*, în „RT”, nr. 7–8/1937, p. 287–288; Idem, *Apostolia Oștii Domnului*, în „RT”, nr. 6/1939; *Răzvrătirea părintelui Trîfa*, în „RT”, nr. 3–4/1935, p. 192–195 și Gr. Marcu, *Epilogul răzvrătirii fostului preot Iosif Trîfa*, în „RT”, nr. 2/1937, p. 74–77; *Rolul Oastei Domnului în lupta antisectară*, în „RT”, nr. 10/1937, p. 416–419; Gh. Secaș, *Oastea Domnului...* în „RT”, nr. 1–2/1943, p. 41–45; Arhim. Scriban, *Așa zisul protestantism al Oștii Domnului*, în „RT”, nr. 8–9/1931, p. 294–315; P. Vintilescu, *Parohia ca teren de dezvoltare a spiritualității creștine*, București, 1937; Idem, *Cîntarea poporului în biserică în lumina Liturghierului*, București, 1945 (extras din „BOR”); Idem, *Liturghierul explicat*, București, 1972.

3. *Tendințele centrifuge* ale unora dintre cei în cauză pot fi diminuate de preot prin atitudinea sa de frățescă înțelegere și adevărată dragoate creștină față de aceștia și mai ales prin efortul lui de a cultiva și a le dezvolta conștiința de enoriași, de membri ai parohiei, interesul față de viața curată a parohiei și simțul de răspundere pentru ceea ce este dator să facă fiecare dintre membrii obștei sau familiei creștine din care face parte. Ei trebuie să fie convinși că parohia este celula sau partea constitutivă cea mai mică a marelui organism al Bisericii universale și că de sănătatea și viabilitatea ei depinde în mare măsură sănătatea și viitorul Bisericii întregi; parohia este și trebuie să rămână, ca în trecut, terenul și cadrul normal de desfășurare a oricărei vieți duhovnicești, atât pentru preot cât și pentru credincioși. Sustragerea, dezinteresul sau absentarea de la îndeplinirea datoriilor de membri ai parohiei și desprinderea din viața ei comună este un păcat față de Biserica în care ne-am născut, și față de Patrie, căreia îi aparținem; ea înseamnă ruperea din solidaritatea sufletească și morală, bazată pe unitatea de credință care a cimentat totdeauna unitatea spirituală a poporului nostru;

4. Cât privește *interesul și zelul special* al foștilor membri ai „Oastei Domnului“ pentru cântarea religioasă, acestea pot fi satisfăcute, în chip normal, prin generalizarea și cultivarea mai intensă a cântării omofone în biserică, la care trebuie să participe activ toți credincioșii prezenți la sfintele slujbe sau cea mai mare parte a lor. Trebuie să se renunțe definitiv la ideea că numai preotul și cântărețul ar avea dreptul să cînte în biserică, idee înlesnită și de eronată interpretare a canonului 15 al Sinodului local din Laodiceea. Opreliștea din acest canon se referă la aceia care voiau ca, prin cântările improvizate de ei, să introducă în Biserică idei sectare și eretice, iar nu la credincioșii ortodocși care, pe atunci, cântau cu toții la serviciul divin, dînd în cor răspunsurile și executînd cântările care, mai târziu, din diverse pricini, au rămas pe seama cântăreților de profesie. *Nu reformele religioase, cultele neoprotestante sau sectele ne-au învățat să cîntăm în comun în biserici* – cum se pretinde uneori –, ci ele ne-au determinat doar *să revenim* la o veche tradiție și practică a Bisericii celei una și nedespărțită, din primele 4–5 veacuri, care a constituit și atunci, și rămîne și azi, una dintre metodele misionare cele mai utile și mai eficace pentru satisfacerea nevoilor duhovnicești în biserici, pentru înțelegerea Evangheliei și catehizarea credincioșilor noștri și, în același timp, pentru stăvilirea prozelitismului.

Azi, mai mult ca oricînd, se cere să fim conștienți de frumusețea, bogăția și importanța teologico-doctrinară, catehetică și pastoral-misionară a splendidei imnografii liturgice și a muzicii psaltice ortodoxe, care trebuie puse în lumină și valorificate printr-o mai atentă și corectă interpretare și executare. Nu poate fi vorba de cântări și melodii „regățene și ardelenesti“, ci există în cântarea psaltică duhul Ortodoxiei din care face parte Biserica noastră strămoșească. Foștii „ostași“ reintegrați în viața duhovnicească pot să învețe și să cînte foarte bine alături de frații lor de credință, sub conducerea cântăreților de strană și sub supravegherea preoților, nu numai la Sfînta Liturghie, ci și la alte servicii liturgice (taine și ierurgii) la care credincioșii iau parte în număr mai mare (botezuri, cununii, înmormîntări și parastase). Imnele și cântările tradiționale, care fac parte din rînduiala slujbelor bisericesti ortodoxe, sînt mult superioare imnelor improvizate și preferate de „ostași“, inspirate atât ca text cât și ca melodie din cele ale neoprotestanților și sectarilor.

Mai mult, fiecare Eparhie a editat, pe lîngă lucrări istorice și monografii, cărți de rugăciuni cu învățătura ortodoxă pe scurt, cântări și imne mult gustate de credincioși, buchete de colinde comune tuturor credincioșilor ortodocși români, coruri religioase, prohodul și altele;

5. *Trebuie, de asemenea, să se organizeze din vreme și cu grijă slujbele și manifestările specifice hramurilor* (mai alea la mînăstiri), de la sfîntirile și redeschiderile de biserici, de la instalarea preoților și alte prilejuri din viața Bisericii noastre, căutate de membri activi ai „Oastei

Domnului“. Slujitorii bisericești trebuie să caute să umple, cu prezența și cu îndrumarea lor părintească și competentă, momentele de pauze dintre slujbe, în care, de obicei, se strâng membrii, aderenții și simpatizanții „Oastei Domnului“, pentru ca predicile improvizate de unii dintre ei și cântările străine de tradiția și duhul Ortodoxiei să fie înlocuite cu scurte cuvântări rostite de clerici și cu cântări din repertoriul liturgic al Bisericii strămoșești.

6. *Să nu se folosească* metode supărătoare, de amenințări sau înfruntări, ci preotul să inițieze întâlniri și dialog cu responsabilii de grup pentru a-i determina ca, treptat, să se încadreze în normele disciplinei ortodoxe de cult.

II. MIȘCAREA ANTICALNDARISTICĂ (STILISMUL)

1. **Origine și agenți de răspândire.** Abateri de la învățătura și practica de cult legală și canonică. Mișcarea stilistă a luat naștere la noi în anul 1924, când Biserica Ortodoxă Română a adoptat (de la 1/14 octombrie 1924) calendarul îndreptat, conform recomandării Conferinței interortodoxe de la Constantinopol din mai 1923 (calendarul neo-iulian constantinopolitan, sau stilul nou). Atunci, unii călugări fără cultură teologică și cultură generală n-au priceput și nici n-au vrut să se supună hotărârilor autorității bisericești, refuzând să accepte calendarul îndreptat și păstrând mai departe, în viața lor religioasă, stilul vechi, sau calendarul iulian neîndreptat, rămas în urmă cu 13 zile.

Partizanii vechiului stil, *stiliștii* sau anticalendariștii, cum sînt numiți uneori, – numeroși mai ales în Moldova –, s-au organizat sub conducerea unora dintre călugării care nu au înțeles problema calendarului, în general, și a celui îndreptat, în special. Stiliștii, însă, s-au strîns în jurul unor călugări fanatici și ignoranți, certați cu disciplina vieții monahale care, ieșiți din mînăstiri și dezbrăcați de haina smereniei călcînd astfel votul ascultării făcut la intrarea în monahism, au început să umble prin sate, îndemnînd pe credincioși la păstrarea calendarului vechi și la nesupunerea față de autoritatea bisericească.

Cu timpul, acestora li s-au alăturat și unii nemulțumiți sau ambițioși, doritori de cîștig ușor sau de a face rău Bisericii. Pe vremea partidelor politice „istorice“, stiliștii erau încurajați uneori atît de propaganda deșănțată a unor politicieni veroși care voiau să-și recruteze astfel o clientelă politică în alegeri, cît și de cea a călugărilor veniți de prin mînăstirile Muntelui Athos sau din alte părți. Uneori, stiliștii erau încurajați teoretic chiar de către oameni preinși luminați și serioși, care susțineau că îndreptarea calendarului ar fi pricinuit o perturbare în viața religioasă și sufletească a satelor noastre.

Cu toate demersurile întreprinse, stiliștii nu au izbutit să obțină recunoașterea de „cult“ din partea Statului și, ca atare, nici un statut aparte de Biserica Ortodoxă. În schimb, spre deosebire de „Oastea Domnului“, au izbutit să-și creeze o așa-zisă ierarhie proprie, bineînțeles necanonică și schismatică. Neavînd preoți, stiliștii au cîștigat pe fostul arhiepiscop *Galaction Gordun*, pe care l-au declarat „mitropolitul“ lor, oferindu-i diferite avantaje. Acesta a „hirotonit“ (la un fost schit al lor de la Moara Săracă), ca „episcop“ pe un oarecare *Mefrodie Marinache* (acum decedat); amîndoi au „hirotonit“ (la fostul schit stilist de la Copăceni-Ilfov), ca al treilea episcop stilist, pe fostul stareț la schitul Rîmeț din Ardeal, protosinghel *Evloghie Oța*, care fusese caterisit de Sfîntul Sinod și exclus din monahism. Toți trei au „hirotonit“ apoi (tot la Copăceni), ca arhiepiscop, pe *Glicherie Tănase* (†1985), un fost călugăr de la Mînăstirea Neamțu, caterisit de Mitropolia Moldovei încă din 1931. Alt arhiepiscop mai nou este un oarecare *Silvestru Onofrei* considerat azi ca „mitropolit“.

După caterisirea lui Galaction Gordun de către Sf. Sinod – urmată, la puțin timp, de moartea sa, – stiliștii, rămași fără păstori legiuîți, au fost alimentați mai departe, în zelul lor fanatic, de către falși păstori; călugări excluși din monahism și preoți caterisiți (ca Glicherie Tănase, ierodiaconul

David Bidașcu ș.a.), sau fără hirotonie validă, simpli laici, improvizați cu de la sine putere în preoți, diverși aventurieri certați cu ordinea de stat și cu rînduiriile bisericești; aceștia umblă de colo pînă colo, oficiază adesea slujbe, travestiți în haine civile (dacă sînt călugări), predică un misticism bolnăvicios cu idei încîlcite, cu superstiții, practic magice; îndeamnă la neascultarea de Biserica Ortodoxă pe care o declară decăzută de la dreapta credință, îndemnînd pe credincioși să nu respecte pe preoții ortodocși, pe care îi numesc „eretici și schismatici“ etc.

Rămăși în afara Bisericii și fără călăuzirea clerului ei legiuit și canonic, stiliștii au alunecat repede spre erezie, adoptînd atitudini, credințe și practici religioase greșite și ieșind astfel din făgașul Ortodoxiei. Ei pun la baza credinței lor mai ales *Pidalionul* (colecția grecească a Canoanelor Bisericii, alcătuită de Sf. Nicodim Aghioritul și tradusă în românește din l. rusă, la Neamțu, în 1844), pe care îl prețuiesc mai mult decît Biblia, răstălmăcindu-l, sau interpretîndu-l greșit și abuziv. *Fac din calendar centrul doctrinei și al vieții lor religioase*, socotind că mîntuirea sau osînda veșnică depind nu de corectitudinea învățăturii de credință și de împlinirea poruncilor morale ale Bisericii, ci de respectarea „sfîntului calendar“ – care este cel vechi, nu cel nou – și din care fac o dogmă. Recent, unii îi rebotează și cunună pe cei care aderă la stilism, fac sfințiri de biserici fără antimise și fără arhieru, fac înmormîntări fără preoți, fac și liturghie fără preoți etc. Pentru răspîndirea ideilor lor au folosit nu numai instigație și predica orală a celor mai fanatici dintre ei, ci și scrisul, prin tipărirea înainte de 1948, a unor broșuri stiliste cu titluri curioase. Au introdus sistemul strîngerii de fonduri, prin dajdia (zeciuala) impusă credincioșilor după practica sectantă. Unii au început să socotească sfințirea bisericilor lor ca „taine“ sau ridică la rangul de „taine“ noi rituri religioase străvechi ca, de exemplu, ritualul spălării picioarelor, pe care îl practică nu numai în Joia Mare, ci și la alte ceremonii.

2. Cîteva concepții stiliste, explicarea și combateră lor.

Ce susțin stiliștii?

a) Ca toți ereticii și schismaticii, ei *se socotesc și se mîndresc a fi „Biserica cea adevărată“ și singura păstrătoare a dreptei credințe*, cîștigînd adepți printre creduli și ignorați, sau printre firile bolnăvicioase psihic și printre cei certați cu preotul sau cu autoritatea bisericească. Toate ideile pe care le susțin și acuzațiile pe care le aduc Bisericii străbune se bazează pe o falsificare a istoriei, a științei și a adevărurilor legate de problema calendarului. Ignorînd defectul original și structural al calendarului iulian (cele circa 11 minute și 14,02 secunde de întîrziere în fiecare an) și neînțelegînd justetea și necesitatea îndreptării lui (pe care Biserica din Apus a realizat-o încă din 1582), stiliștii susțin că singurul calendar „bun“ de care trebuie să ne ținem este cel „vechi“, deoarece el ar fi fost făcut de Sfinții Părinți de la Niceea (Sinodul I Ecumenic, 325) și că de aceștia trebuie să ascultăm, iar nu de părerile astronomilor și ale filosofilor timpului. Or, se știe că nu Biserica „face calendarul, ci acesta este alcătuit de specialiști (matematicieni, astronomi, cu aparate de calcul precise), calendarul de azi fiind întocmit și generalizat cu o jumătate de veac înainte de nașterea Domnului (anul 46 î. Hr.), de către conducerea Imperiului roman de atunci, cu ajutorul astronomului alexandrin Sosigene. De asemenea, și la traco-daci a existat o reformă, în epoca regelui dac Burebista și a Marelui preot Deceneu, deoarece întotdeauna slujitorii adevărați au făcut apel la cercetările astronomilor pentru alcătuirea sau îndreptarea calendarelor (așa s-a procedat și în Apus); căci și știința, datorită minții, ne este dată tot de Dumnezeu, ca s-o folosim pentru cunoașterea Universului, pentru cucerirea naturii și pentru progresul omenirii.

b) *Stiliștii pretind că, prin îndreptarea calendarului, s-ar fi schimbat „dogmele“ credinței adevărate și toate așezămintele canonice ale Sfinților Părinți, că „stilul nou“ sau calendarul îndreptat ar fi cel catolic, și că, prin adoptarea lui ne-am „papistășit“.* Precum se vede, cîte afirmații, tot

afitea neadevăruri. *Calendarul îndreptat* adoptat de ortodocși nu este tot una cu calendarul așa-zis gregorian folosit în Apus, *ci este rezultatul unui alt sistem de îndreptare a erorii inițiale a calendarului iulian*, sistem conceput de teologi și astronomi ortodocși (printro care și români) și menit să preîntâmpine defectul structural al calendarului, pe o durată de timp mai mare de aproape 10 ori (43.000 ani) decât cea asigurată prin sistemul gregorian (circa 4000 ani).

Cît privește „schimbarea“ dogmelor sau așezămintelor de cult și viața religioasă, orice om de bună credință știe și recunoaște că nimic nu s-a schimbat la noi în această privință, *decît doar că sărbătorile cu data fixă (neschimbătoare) se serbează cu 13 zile mai înainte decît erau după vechiul calendar*; rămînînd însă în aceleași luni și la aceleași date din lună ca mai înainte. Apoi, calendarul îndreptat corespunde datelor științifice și este valabil pentru toți creștinii de pe toate continentele. Stiliștii pretind, eronăt, că noi ne-am „schimbat“ calendarul deși, în fond, nu este vorba de o schimbare a calendarului vechi prin înlocuirea cu altul nou și punerea de acord cu mișcările exacte ale astrilor, cercetate de știința astronomică. Cu calendarul îndreptat s-a procedat așa cum face omul înțelept de astăzi cu potrivirea propriului ceas rămas în urmă sau cu schimbarea fusului orar de vară sau de iarnă;

c) Mai cred și *susțin stiliștii* că Biserica Ortodoxă Română ar fi singura din Ortodoxie care și-ar fi îndreptat calendarul, că astfel a rămas izolat, rupînd unitatea de credință cu celelalte Biserici ortodoxe, întrerupînd legătura canonică cu ele. Apoi, dacă îndreptarea calendarului este bună și justificată – mai pretind stiliștii – atunci de ce ea nu a fost primită de toate Bisericile Ortodoxe?

– Este știut că, începînd din anul 1924 pînă acum, majoritatea Bisericilor Ortodoxe naționale (antocefale) au adoptat, rînd pe rînd, îndreptarea calendarului, exemplul cel dintîi dîndu-l însăși Patriarhia Constantinopolului (1923), iar în ultimul timp Biserica Ortodoxă Bulgară (decembrie 1968). Singurele Biserici antocefale care păstrează pînă acum calendarul iulian neîndreptat sînt: Patriarhia Ierusalimului, Biserica Rusă (Patriarhia Moscovei) și cea Sîrbă (Patriarhia Belgradului). Ele recunosc, în principiu, justețea și necesitatea îndreptării calendarului, dar n-au aplicat-o pînă acum de teama schismelor și rascolului (a tulburărilor între credincioși) și așteaptă momentul psihologic cel mai favorabil pentru a o face. Cît privește ruperea legăturilor noastre canonice cu aceste Biserici, aceasta constituie o acuză neîntemeiată, contrazisă de realitate, căci de atîtea ori pînă acum, în vizitele reciproce pe care ierarhii noștri și le fac, sau la întîlnirile și întrunirile lor interortodoxe sau interconfesionale din cadrul consfătuirilor sau întîlnirilor ecumeniste, ei coliturghisesc ca niște adevărați frați de credință, respectînd calendarul Bisericii în cuprinsul căreia se află de fiecare dată, conform înțelegerii mai dinainte stabilite (la Moscova, în 1948, la Iași 1985 etc.) între toate Bisericile Ortodoxe (liturghisirea Patriarhului Diodor al Ierusalimului la Suceava, în iunie 1982 ș.a. și în București, 16–19 noiembrie 1986);

d) O altă susținere a stiliștilor este ca *Părinții de la Niceea* ar fi alcătuit nu numai calendarul, ci și o Pașcalie perpetuă, în care se cuprind datele Paștilor din toți anii pînă la sfîrșitul veacurilor și pe aceea trebuie să o respectăm (eroare bazată pe o subînsemnare introdusă tendențios de un rău-voitor-tîlcuitor în textul *Pidalionului* – foile 1–8 din traducerea românească – la canonul 7 apostolic). Adevărul este, însă, că tabela pascală a stilului vechi de care vorbesc stiliștii e de origine mult mai nouă, fiind alcătuită între secolele VIII–XIV, iar datele pascale din ea *sînt întîrziate cu 13 zile față de datele exacte ale echinocțiului de primăvară și cu 5 zile față de cele ale lunilor pascale* (prima lună plină de după echinocțiu) – cele două date astronomice pe baza cărora se stabilește data schimbătoare a Paștilor din fiecare an. Este adevărat că toate Bisericile Ortodoxe sărbătoresc, deocamdată, Paștile după calendarul neîndreptat, ca să păstrăm unitatea Ortodoxiei în această privință, dar recunoaștem că datele Pașcaliei calendarului neîndreptat sînt greșite, și așteptăm ca și cele trei Biserici Ortodoxe surori să treacă și ele la îndreptarea calendarului pentru ca, de

atunci înainte, să sărbătorim cu toții Paștile după datele calendarului îndreptat (22 martie – 25 aprilie) adică o dată cu catolicii și protestanții, pentru ca „toți să fie una“ (Ioan XVII, 21) măcar în ceea ce privește prăznuirea celei mai mari sărbători a tuturor creștinilor – *Învierea Domnului*.

e) Cît privește învinuirea stiliștilor că după datele noului calendar, Paștile creștinilor ar coincide uneori cu cel al evreilor sau ar cădea chiar înaintea acestuia, ea este contrazisă de însăși regula serbării Paștilor, formulată sau consfințită de Părinții de la Niceea, a cărei aplicare exactă implică totdeauna serbarea Paștilor creștine după cele ale iudeilor, deoarece ea este Duminica după lună plină, următoare echinocțiului de primăvară, lună care coincide cu 14 Nisan din calendarul evreilor, cînd ei își serbează Paștile tradițional-Mielul pascal (începutul săptămîinii azimilor). Dar și evreii din diaspora nu mai respectă „ciclul nisan“, pentru a evita coincidența pascală cu creștinii. Ar fi imposibil să fie la aceeași dată, cînd fiecare continent își are specificul său calendaristic, și în funcție de anotimpuri.*

3. Răspîndirea și situația actuală a stilismului în țara noastră. Regiunea cu cei mai mulți adepți stiliști a fost de la început, și este și astăzi, cea din nord-vestul și sudul Moldovei, și anume protopopiatele Fălticeni, Tg. Neamț, Pașcani, Piatra Neamț și Hîrlău, aparținînd Arhiepiscopiei Iașilor, ca și în părțile Dunării de jos și în Deltă, unde influența călugărilor din mînăstiri a fost mai puternică.

Centrul rezistenței și al propagandei lor îl constituie aici așa-numita mînăstire stilistă de la Slătioara (lîngă Fălticeni), cu un personal de circa 100 viețuitori. În evidența așa-zisei obști se află și cei răspîndiți în diferite părți ale țării, pentru unele „servicii“ religioase pentru prozelitism, schimbîndu-se periodic cu cei din schit.

Credincioșii din așa-zisele parohii stiliste vin la Slătioara pentru serviciile pe care le oficiază acești preoți. Aici se săvîrșesc mai ales botezurile, cununiile și rugăciunile pentru pomenirea morților. Credincioșii aduc și alimente sau diferite daruri și sînt găzduiți în dependințele – destul de numeroase și spațioase – ale mînăstirii sau în Campingul amenajat la intrarea în incintă. După slujbă, se servește masa comună; toți cei prezenți sînt îndemnați să persiste în păstrarea calendarului „romănesc“, adică neîndreptat. Pseudo-slujitorii de acolo spun celor ce vor să-i creadă că, la viitorul Sinod general ortodox, toate Bisericile Ortodoxe vor reveni la vechiul calendar. Ei umblă îmbrăcați în uniforme clericale fără a avea permisiunea sau recunoașterea autorităților locale, oficiază slujbe ziua și noaptea și unii au, uneori, o atitudine agresivă și ofensatoare față de slujitorii canonici ai Bisericii noastre.

În afară de mînăstirea principală de la Slătioara, stiliștii, mai au cîteva schituri de maici la: *Cornu-Luncii* (de lîngă Rădășeni) și *Brădițel* (din comuna Grumăzești-Neamț). Slujbele se fac cu și fără preot. Mai există și alte mici „așezări“ stiliste de călugări și călugărițe ca cea de la *Dealul Mare*, lîngă Vînători-Neamț și la Brusturi (jud. Neamț).

Mulți credincioși stiliști se adună la sărbători pe stil vechi în bisericile ortodoxe din parohiile de origine, dar au și biserici proprii și case de rugăciuni. În ele oficiază cîntăreți sau preoți improvizați, iar din cînd în cînd călugări veniți de prin mînăstiri sau de prin satele unde s-au statornicit după ieșirea din mînăstire. Se oficiază și slujbe în sobor sau „arhieresti“. În unele locuri se adună chiar prin case particulare, ca și sectanții. Fac prozelitism mai ales cu prilejul cununiilor și înmormîntărilor. Sînt și unele cazuri de revenire la Biserică (de exemplu, cîntărețul

* În emisfera sudică, echinocțiul are loc între 22–23 sept. (Filipine, Africa de Sud, America de Sud, Australia etc.) ceea ce complică și mai mult „fixarea“ datei Paștilor după „hotărîrile“ Sinodului I Ecumenic (325); nu mai vorbim de cei ce locuiesc la Polii Nord și Sud și cei din cosmos!?

din Moișa-Suceava și mai ales frații Melinte – în special Grigore, fost diacon stilist al pseudoepiscopului Oța, azi preot ortodox).

De asemenea, acțiunea stilistă, se face vădită în Eparhia Romanului și Hușilor, Eparhia Buzăului și, mai ales, în Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos. Stilisții din aceste părți sînt, în general, divizați în două direcții: unii numiți *calendarisți*, care frecventează încă bisericile ortodoxe pentru asistență religioasă deși teoretic nu admit îndreptarea calendarului, iar alții sînt *dizidenți*, adică desprinși practic de Biserică, rupînd legătura cu ea.*

MIJLOACE ȘI METODE PASTORAL-MISIONARE PENTRU READUCEREA STILIȘTIILOR LA UNITATEA BISERICII

Față de credincioșii stilisți, preoțimea ortodoxă trebuie să aibă o atitudine de bunăvoință și înțelegere cu adevărat creștinească. Deși, precum am văzut, mulți dintre ei au împrumutat, între timp, o mentalitate și practici sectare, totuși ei au păstrat, în mare parte neșchimbate, credința și cultul ortodox. Erorile lor pleacă, de fapt, de la o înțelegere greșită a problemei calendarului**, din care ei au făcut baza propagandei vieții lor religioase. Rătăcirea lor, cauzată în parte și de lipsa de veghe a preoților din parohiile de care au aparținut, a fost alimentată de foștii clerici și călugări ignoranți, fanatici și răuvoitori, precum și de cei care atacă unitatea de credință, gînd și simțire a neamului nostru.

1. Pentru *a-i cîștiga* sufletește, *trebuie să-i tratăm*, deci, *ca pe niște fii ai Bisericii noastre, rătăciți temporar*, ca pe niște victime nevinovate ale neștiinței lor, speculate prin propaganda nefastă a unor pseudoclerici și călugări, interesați și amăgitori, certați cu autoritatea bisericească și agitatori străini. Trebuie folosit zilnic contactul de la om la om. În relațiile cu ei trebuie să arătăm toată răbdarea, bunăvoința și tot tactul pastoral de care sîntem capabili, și să ne ferim cu toată grija de a-i ofensa, de a-i jigni sau umili în vreun fel prin purtarea noastră față de ei; să avem în vedere întotdeauna scopul suprem al Bisericii, care este recîștigarea oilor pierdute, pacea universală și

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE, Despre *Anticalendarisți* (stilismul); *Îndr. mis.*, p. 698–713; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 268–275; V. Băncilă, *Reforma calendarului*, în „Ideia europeană”, 1924–1925, nr. 159, 160, 161, 165; (Pentru precizia istorico-matematică); N. Grosu, *Introducerea calendarului mai este o problemă*, în „Îndr.” Galați, 1985”; Șerban Bobancu, Emil Poenaru, *Calendarul de la Sarmisegetuza Regia*, Ed. Acad., București, 1980 (vezi și recenzia în „BOR”, nr. 5–6/1983); Cănrău N., *Abaterile stitiste* în „Mărturii bisericești”, Buzău/1984; Dr. C. Chiricescu, *Calendarul nostru nu e schimbat, ci îndreptat* (extras), București, 1924; A. C. Cosma, *Rătăcirea stilistă* în „RT”, nr. 10/1938, p. 441–443; P. David, *Anticalendarisții sau stilisții, fii rătăciți ai Bisericii strămoșești*, în „Îndr.”, Buzău, 1989; G. Nemeș, *Calendarul creștinesc*, în „BOR” nr. 12/1923, p. 929–930; Ene Braniște, *Problema unificării calendarului liturgic...*, în „Ort”, nr. 2/1955, p. 181–216; Idem, *Problema unificării calendarului bisericesc și data paștilor...* în Idem nr. 1/1981; Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului în Biserica Ortodoxă*, în „BOR”, nr. 8/1923, p. 560–564; Idem, și *tot nr. 7/1924 al rev.* „BOR” nr. 1/1925; Arhim. Scriban, *Paștile sărbătoare fixă*, în „BOR”, nr. 7/1928, p. 625–626; L. Stan, *Pentru serbarea Sf. Paști la aceeași dată de întreaga creștinătate*, în „ST” nr. 5–6/1970; M. Șesan, *Problema îndreptării și unificării calendarului la români*, „MMS”, nr. 5–6/1970; Corneliu Sîrbu, *Natura și valoarea timpului*, în „RT”, nr. 2–4/1942, p. 7–8 și 11–12/1943; *Strigăt contra celor cu „Biserica nouă” și abuzului de toleranță*, în „BOR”, nr. 5–6/1933, p. 225–227;

Alte precizări autoritare: † Miron, *Carte pastorală*, în „BOR”, nr. 9/1924, p. 513–515; † Nicodim, *Pastorală despre îndreptarea calendarului*, în „BOR” nr. 10/1945, p. 409–411; † Vartolomeu, *Carte pastorală*, în „BOR”, nr. 1/1925, p. 105–108; *Curente în Biserica Ortodoxă Română* în „BOR” nr. 14/1931, p. 708–716;

At. Negoită, *Calendarul Bisericii creștine*, în „MB”, nr. 1–3/1964; nr. 1–3 și 46/1965.

P. Vintilescu, *Cîteva considerațiuni pentru îndreptarea calendarului*, în „Ort.” nr. 1/1949.

mîntuirea tuturor, iar nu ura și dezbinarea între oameni, pe care o produce răceala, indiferența, ura sau vrăjmășia;

2. Întrucît *stiliștii fac caz* uneori și *de slăbiciunile, păcatele și defectele unor preoți necorespunzători*, pe care nu-i mai recunosc ca păstori, se impune o comportare cît mai exemplară a preoților în societate, ferindu-se a se compromite din punct de vedere moral, pentru a nu mai oferi stiliștilor motive și prilejuri de atacuri și cuvinte nechibzuite împotriva slujitorilor bisericești;

3. *Preoții din regiunile afectate de stilism să dea mai multă atenție slujirii și predicării*, oficiind cu credință, cu artă și cu evlavie pentru a-și păstra credincioșii și a-i feri de influențele pseudoclericilor și predicatorilor stiliști;

4. *Preoții din parohiile apropiate de stiliști sau de simpatizanții acestora au datoria să cunoască ei înșiși bine problema calendarului*, pentru a putea lămurii, la nevoie, pe credincioși asupra justeții și necesității îndreptării calendarului și pentru a putea combate, în cunoștință de cauză și cu competență, susținerile sau argumentele stiliștilor.

Să se stăruiască mai mult asupra lipsei de importanță a calendarului pentru mîntuire; calendarul nu este nici dogmă, nici canon, ci o necesară împărțire a timpului. Altele sînt cerințele esențiale pentru mîntuire;

5. *Preoții pot avea discuții*, organizate sau întîmplătoare cu credincioșii stiliști și chiar discuții publice cu agitatorii stiliști, *pentru lămurirea problemei calendarului și pentru combaterea rătăcirilor stiliste*; aceste discuții să fie însă calme, obiective și senine, să nu irite susceptibilitatea partenerilor și să nu degenereze în certuri sau izbucniri violente;

6. În anumite cazuri, *preoții pot recomanda sau pot pune la îndemîna celor știutori de carte broșuri de popularizare a problemei calendarului sau literatura necesară* (bisericească sau științifică) pentru informare sau lămurire;

7. *La bisericile din parohiile cu adepți stiliști, preoții pot să abordeze mai des, în predicile și catehezele lor, subiecte în legătură cu problema calendarului*, pentru apărarea unității Bisericii și pentru spulberarea zvonurilor și a insinuărilor lansate de propagandiștii stiliști împotriva Bisericii, a ierarhiei și a clerului sau a credincioșilor ortodocși. În același scop, se poate folosi orice prilej, cînd se adună mulți credincioși (hramuri și sfîntiri de biserici, vizite arhieresti, vizite ocazionale în casele credincioșilor, sărbătorilor mari din cursul anului bisericesc: Crăciunul, Boboteaza, Învierea ș.a.), făcîndu-se slujbe solemne și ținîndu-se predici, convorbiri, discuții;

8. *Credincioșii stiliști care mențin legătura cu preoții și frecventează Biserica, pot să fie angajați la o participare mai activă la slujbe*, fiind invitați la cîntarea omofonă, dîndu-li-se să citească Apostolul, Tîlcuirea Evangheliei sau Cazania ș.a.m.d., iar cei care apelează la preoți pentru diverse servicii să nu fie refuzați, ci să li se satisfacă cererea cu toată bunăvoința, folosindu-se, pe cît posibil, asemenea ocazii pentru discuții lămuritoare cu credincioșii respectivi, sau chiar se vor ține scurte cuvîntări de învățătură;

9. *Să se evite izolarea* sufletească a credincioșilor stiliști, căutîndu-se și creîndu-se momente de strîngere a legăturilor sufletești dintre ei și preoți, folosindu-se orice fel de relații personale, familiale sau sociale dintre preoți și păstoriți, pe de o parte, iar pe de alta, dintre credincioșii stiliști și cei nestiliști: botezuri, cununii, ajutoare reciproce la caz de nevoie etc. Cităm ca exemplu pe preotul Bîrliba din com. Brusturi, protoieria Tg. Neamț, care a readus pe mulți dintre stiliști, cununîndu-i sau botezîndu-le copiii, ca naș, frații Melinte și rudele lor etc. Mulți dintre adepții stiliști pot fi cointeresați la lucrări obștești pentru îngrijirea, repararea, înzestrarea

și înfrumusețarea bisericilor și a cimitirelor. Cei reveniți și verificați pot fi cooptați în consiliile și comitetele parohiale, dându-li-se sarcini de răspundere;

10. Întrucît o mare parte din *spiritul de fanatism* și de izolare sectară a stilștilor *este întreținut de anumiți agitatori* (pseudo-clerici, foști călugări și călugărițe îndepărtați din monahism etc.) care fac și propagandă stilistă printre credincioșii rămași în unitatea Bisericii, preoții ortodocși din parohiile care au credincioși de „stil vechi“ sînt datori să fie vigilenți și să-și apere credincioșii de propagandă stilistă, demascînd în fața credincioșilor ignoranța acestor agitatori, atitudinea lor în general dubioasă;

11. *Influenței dăunătoare*, exercitată de călugării și călugărițele stiliste asupra credincioșilor, să se răspundă printr-o activitate mai intensă și dirijată a călugărilor noștri în mînăstirile moldovene pentru lămurirea credincioșilor cu care vin în atingere, și pentru combaterea rătăcirii stiliste. Remarcabilă, în acest sens, este contribuția Prea Cuv. Părinte Arhim. Ilie Cleopa, de la Mînăstirea Sihăstria, Gherasim Cocoșel (azi Arhiereu-Vicar la Buzău) de la Mînăstirea Putna și mai ales cursurile organizate și activitatea intensă inițiată de chiriarhii locurilor în legătură cu problema calendarului.

III. ALTE RĂTĂCIRI

Mișcarea de la Maglavit*. – Mișcarea de la Maglavit (jud. Dolj) ca multe alte apariții** înainte de cel de-al doilea război mondial, este o reminiscență ancestrală în psihicul unor indivizi halucinanți, „vizionari“. Că sînt și, din păcate, destui bolnavi psihic o știm; dureros este cum o mulțime de creduli îi urmează. Așa a fost și cazul „vizionarului“ Petrache Lupu din Maglavit, care a pretins că „l-a văzut pe Dumnezeu sub chipul unui „moș“...

Cu toată opoziția categorică împotriva fenomenului a profesorilor Facultății de teologie și a ierarhilor ortodocși, Petrache Lupu și-a desfășurat nestingherit activitatea fiind susținut de afaceriști lipsiți de scrupule, care au făcut în jurul „minunii de la Maglavit“ o largă publicitate și o sursă aducătoare de mari venituri. Dar după război, ciobanul de la Maglavit a revenit la turma sa.

La bătrînețe, el a dat dovadă de pocăință, regretînd rătăcirea de care s-a lăsat cuprins și frecventînd mînăstirile și biserica ortodoxă din sat.

ÎNDRUMĂRI SPECIALE MISIONAR - PASTORALE

Mijloace și metode pastoral-misionare se pot găsi și folosi de la caz la caz. Preotul ortodox are îndatorirea să păstreze liniștea parohiei, iar cînd se ivesc situații neplăcute să le rezolve cu tact și cu bunăvoință. Să anunțe la timp Centrului eparhial numele pseudopreoților sau preoților necanonici, ambulanți care oficiază slujbe, botezuri, cununii etc. în localități, în case particulare, în propriul automobil, în

* PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: D. A. Băleanu, *Studiul viselor și a somnambulismului...* Ed. a doua... București, 1937; Gh. Ciuhandru, *Cărți de afurisanie sau de blăstăm*, I, în „RT“, nr. 12/1927; II, nr. 9-10/1930, III, nr. 11-12/1930; Gh. Marinescu, *Lourdes și Maglavit*, București, 1936; *Minuni și false minuni...*, București, 1940; Ernest W. Oaten, *Amintirile unui mediu*. Studiu introductiv și adnotări de N. Porsena, București, 1943; T. M. Popescu, *Cuibul cu barză*, în „BOR“, nr. 4/1924, p. 211-215; Arhim. Scriban, *După un an*, în „BOR“ nr. 1/1925, p. 1-8; T. M. Popescu, *Doctrina Bisericilor despre Cultul Sfinților față de secta tudoristă*, în „ST“, nr. 5-6, p. 292-320; Sebastian Stanca, *Blesteme și afurisanii*, în „RT“, nr. 3-4/1944; Haral. Vasilache, *Puteri tainice ale sufletului*, în „BOR“ nr. 7-8/1940, p. 565-575.

** Alte „mișcări“: „Vladimirești“, Asociații („Miron Cristea“, „Sf. Mormînt“, „Sf. Cruce“ etc.), Frății, „Apariții“ ș.a.

câmp sau în locuri de agrement, folosind uneori în acțiunile lor prozelitiste diapozitive, video și alte mijloace de propagandă sectară.

Se vor repara bisericile și se vor reface locașurile și pictura în tradiția românească modificate de către „uniați”. Se vor continua lucrările de pictură și restaurare de pictură ortodoxă. Se va lărgi cercul de cititori ai Bibliotecii parohiei, recomandându-se traduceri Sf. Părinți și ultimele apariții editoriale eparhiale sau ale Editurii Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. Preoții din parohiile cu asemenea grupări vor folosi cu tact și zel orice metodă irenic-misionară pentru menținerea unității de credință și întărirea sentimentelor românești patriotice. Am citat câteva dintre grupările anarhice, care și-au făcut apariția în viața credincioșilor Bisericii noastre, pentru a înțelege fenomenul comun mutațiilor spirituale și sociale care s-au produs de-a lungul vremii.

În parohiile cu asemenea grupări sau alte mișcări, preotul paroh este răspunzător și îndatorat totodată să păstreze învățătura cea dreaptă și să tempereze zelul unor credincioși, modelându-i și îndreptându-i spre tot ceea ce este bun și de folos obștesc.

Consiliul parohial, Comitetul parohial și alte organe responsabile alese de Adunarea parohială trebuie să colaboreze cu preotul paroh sau cu protoiereul misionar în vederea lichidării unor asemenea încercări și focare de instabilitate religioasă.

1. Orice manifestare sau participări alese deosebite – botezuri, cununii, sfințiri de biserică, hramuri, excursii în vederea cunoașterii Patriei și spiritualității ei, trebuie bine-gândite, ținut cont de obiceiul locului, de respect pentru tradițiile vechi.

2. Este necesară oprirea la timp a unor manifestări centrifugare, anarhice, înainte de infiltrarea acestora în enorie și mai ales oprirea lor înainte de a lua legătura cu alte organizații centrifuge, rătăcite, din parohiile vecine.

3. S-a constatat că majoritatea adeptilor cultelor neoprotestante și sectelor din ultima vreme provin din grupările acestea. Este necesar, așadar, luarea măsurilor de profilaxie și încercarea de stopare, lichidare și readucere la Biserica-mamă a fiilor rătăciți.

4. Folosirea „Apostolatului social” și reactivarea Cercului misionar de către preotul paroh dau rezultate deosebite în clarificarea situației. Fiindcă „cei care vor fi îndemnat și pe alții pe calea dreptății” vor avea bucurie, pace, liniște și răsplată veșnică (Iacov V, 19–20). Fapta lor va străluci ca stelele în veci (Daniil XII, 3).

5. Totul trebuie făcut în biserică, acolo se învață fie cîntarea, fie tîlcuirea cuvîntului sfînt, iar în afara bisericii trebuie trăirea credinței, nu ceartă și prozelitism, ci dialog, pace și împăcare, nu ură și dezbinare: „dacă crede cineva că este evlavios și nu-și înfrînează limba (acela) își înșeală inima, iar religia lui este zadarnică (înșelătoare)” (Iacob, I, 26).

6. O deosebită responsabilitate o au Centrele Eparhiale, așa cum s-a arătat în nenumărate hotărîri ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pe linia întăririi misiunii (1952, 1958, 1975, 1977, 1980, 1987), care trebuie să coordoneze activitatea de prevenire, lămurire și refacere a unității parohiale, trimițînd la vreme preoți

pregătiți. De asemenea, trebuie înlocuiți cei ce produc sminteală, seamănă îndoială și neglijează datoria lor bisericească și patriotică și nu sînt în stare să mențină unitatea spirituală și națională a poporului nostru și conștiința nepătată de enoriași ai parohiei.

Biserica Ortodoxă Română a rămas în învățătura Sfinților părinți, cei mai buni cunoscători ai Evangheliei și ai spiritului învățăturii creștine. Evanghelia nu poate fi schimbată, că nu-i de la oameni (Gal. I, 8). Tot ceea ce este omenesc este firesc să fie supus schimbării, transformării (Fapte II, 43), or, Iisus Hristos același este ieri, azi, și în veci“ (Evr. XIII, 8).

B. MANIFESTĂRI OCULISTE, SUPERSTIȚIOASE ÎN VIAȚA ȘI PRACTICA RELIGIOASĂ A UNOR CREDINCIOȘI

„Vrăji“, magie, superstiții. – Așa cum se știe, trăirea duhovnicească a credincioșilor noștri este amenințată pe lângă prozelitismul sectar și grupări străine și de către diferite influențe venite din afară. Există și alte răbufniri și manifestări ale rătăcirii religioase, situații ce contravin atât învățăturii creștine, cât și conviețuirii sociale. Aceste manifestări se numesc fie *practici oculte*, fie *înșelătorii și șarlatanii*. Ele au fost combătute și pedepsite în Vechiul Testament, condamnate de Mîntuitorul, înlăturate de Sfinții Apostoli și anatematizate de Sfinții Părinți și amintite în canoanele Bisericii ecumenice. Și dacă au existat odinioară, nu înseamnă că au dispărut cu totul.

Poporul român a moștenit din religia veche getodacă unele practici, dar strămoșii nu-și justificau credința prin destin, de unde vin toate încercările oculte, ci printr-o viață în lumea de dincolo, la Părintele luminilor, Zalmoxe care posedă secretele veșniciei. Strămoșii noștri foloseau unele ocultisme nu pentru a atrage divinitatea, ci a intra în comuniune cu ea, care este cu totul altceva. Nu trebuie făcută confuzie. Unele practici la traco-daci și romani au fost aduse de popoarele migratoare în mileniul I î. Hr. și mileniul I d. Hr. Acestea au influențat, dar nu au fost însușite de către străbunii noștri pentru a-și părăsi obiceiurile lor. Nu pot fi confundați haruspicii religiilor păgîne, cu preoții și slujitorii lui Zalmoxe, Deceneu, Vezina etc.

Presa de specialitate, cotidienele românești, ca de fapt toate mijloacele – mass media – au difuzat și au publicat, în ultima vreme, relatări despre numeroase cazuri de „vrăji, ghicitori, vindecători cerești...“ etc. ce își fac apariția în desfășurarea normală a vieții noastre. De asemenea, mijloacele de informare au inițiat o binevenită campanie împotriva înșelătorilor de toate categoriile mascate în haina „cunoscătorilor tainelor de sus“. Unii dintre aceștia cu prea mult meșteșug și-au făcut averi pe seama credulilor, iar alții, mai grav, au pus viața multora în pericol, și chiar s-au semnalat cazuri de crimă și deces, intervenția celor în drept venind prea tîrziu. Iată deci care este rostul semnalării cîtorva practici oculte folosite de șarlatani pentru cîștig ilicit.

Unele din aceste practici, în afara ocultismului, se explică științific de cei competenți, fără a cădea cineva în fanatism sau misticism religios. Folosirea, în scopul distrugerii omului, tulburării lui psihofizice, a unor asemenea practici, după învățătura Bisericii noastre, vine și de la vrăjmașul vieții omului, tatăl minciunii, diavolul, care dintru început a fost tulburător al sufletului și distrugător al vieții (Ioan VIII, 44). Acțiunea diabolică este îngăduită în lume prin ispitire. Împotriva acesteia se ridică forța harului și voința credinciosului, care fac pe om nu numai rezistent, ci capabil să deosebească ceea ce vine de la cel rău (I Ioan IV, 1) cu toate că satana poate îmbrăca haina îngerului de lumină (I Cor. XI, 14).

Manifestările diavolului prin practicile vrăjitorești au fost date în vileag de către Sfinții Părinți. Lepădările mari și mici la Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Gură de Aur sînt o frescă aproape completă a acțiunilor de tot felul a urîciunii pustiirii. De aceea, înainte de Taina Sfântului Botez, se cere lepădarea de satana, de toată lucrarea lui, de toți îngerii lui și reintegrarea în har. „Vrăjitorii“, toți practicantii unor îndeletniciri satanice, n-au nimic comun cu Biserica lui Hristos, cu viața duhovnicească adevărată, cu dorința de mîntuire a sufletului. Practicile sînt nenumărate, de la individ la individ, de la credul la credul, de la temperament la temperament. De asemenea, metodele diferă și după posibilitățile materiale ale „celui în necazuri și nevoi“.

Trebuie înțeles de la început: din practicile oculte se exclud psihoterapiile, printre altele telekinzia, fahirismul, sugestia, auto-sugestia, practica ioghină, telepatia, hipnoza, care de multe ori sînt confundate. Este adevărat, unii practicieni posedă aceste daruri naturale pe care le folosesc pentru înșelarea unora și li se duce vestea de „vindecători divini“. Iată de ce este necesară cercetarea și identificarea locurilor, indivizilor practicanți, a prozeliților și mai ales clientela permanentă.

Nu se pot trece cu vederea nici unii slujitori fantomă. Cei care nu au convingeri și nu și-au cultivat vocația, ci fac totul formal și din interes, toți intră în categoria înșelătorilor și stricaților la minte: „vai de cei ce cred că evlavie este sursă de câștig“ (Tit I, 11). De asemenea, cei fără conștiință, care se dau drept slujitori sînt niște șamani și zdrahoni, înșelători ai sentimentelor religioase ale unor credincioși, vai lor (Matei XXIII, 3-36). Așadar, prin superstiție, magie și vrăjitorie, înțelegem mijloacele false și naive prin care se încearcă „dovedirea“ unei forțe divine care intervine în lume și asupra omului la cererea practicianului respectiv. Iată cîteva:

1. **Divinația** sau pretinsa putere de a lucra cu „forțele“ divine. Aceasta se practică de „vrăjitori“ în medii de ignoranță. „Specialiștii“ pretind că pot „smulge“ ajutorul divinității și în același timp, pot intensifica „puterea“ diavolului asupra aceluia cu care pacienții „vraciului“ nu se împacă. Clientela care apelează la „divinație“ este constituită din indivizi fără încredere în ei, cu un suflet răvășit, cu o credință îndoielnică și nemulțumiți de ei înșiși. Practicienii folosesc amulete, talismane și alte mijloace empirice în vederea atragerii cît mai grabnic a forțelor „cerești“.

„Divinația“ nu poate fi confundată cu invocarea Sfântului Duh pentru transmiterea harului necesar mîntuirii prin Sfintele Taine sau ierurgiile bisericesti. Slujitorii lui Dumnezeu posedă calitatea iertării sau legării păcatelor nu de la forțe difuze sau necunoscute, ci de la arhieria Mîntuitorului Hristos, prin transmiterea Sfântului Duh după învierea Sa din morți: Luați Duh Sfînt... (Ioan XX, 22). Succesiunea apostolică și succesiunea în credință transmise prin hirotonie n-au nimic comun cu practica ocultă a divinației. Vocația acestor „haruspicii“ este înșelarea și șarlatania, totul este bazat pe minciună, victime permanente ale posesorilor“ de secrete supranaturale fiind mulți creduli. Divinația este o practică a religiilor naturiste rămasă în conștiința oamenilor din negura vremilor. Această practică nu are nimic comun cu Biserica lui Hristos, ci, dimpotrivă, înstrăinează pe credincioșii noștri de la învățătura cea adevărată. Practicanții divinației neagă Pronia lui Dumnezeu, batjocoresc armonia lumii cerești și sînt vrăjmași ai Descoperirii lui Dumnezeu.

Preotul este dator să ferească pe credincioșii săi de asemenea căderi, să le explice sensul mîntuitor al cultului Bisericii, al slujbelor în diferite ocazii și cerințe ale vieții. Începutul mîntuirii noastre este numai Hristos-Domnul prin jertfa Sa, în Biserica Sa, prin urmașii săi, Sfinții Apostoli și apoi urmașii acestora, ierarhia bisericească.

2. **Chiromanția** sau practica detectării soartei și viitorului în palmă este o practică ocultă veche. Ea pasionează persoanele mai tinere sau alți indivizi care au avut necazuri în cursul vieții și umblă desperați după explicații. Ghicitul în palmă este o deosebită pasiune. Se folosea de asirieni, babilonieni, egipteni, apoi de către greci și romani. Au existat adevărate școli și grupări concurente de chiromanți. Chiromanția este practică și astăzi, aproape în toată lumea, dar s-a depășit forma ocultă și s-a trecut la cercetarea fenomenului psihofizic al „chiromanției“.

De la încercările timide de „ghicire“ a viitorului, de la empirismul religios și „secretul“ ființei umane, de la impulsurile electrice ale inimii și sîngelui între doi indivizi – de obicei doi tineri de sex diferit – plini de firești sentimente și curate emoții, s-a ajuns acum la diagnosticarea unor boli cardiace și psihice. Iată că de la „obiceiuri“ păgînești, de la practici „ascunse“ s-a ajuns astăzi la o profundă cercetare medicală și utilizare în criminalistică cu mari perspective în viitor. Iată un aspect al forței științifice și așa-zisei chiromanții, despre care un slujitor al lui Dumnezeu trebuie să aibă cunoștință. Se exclud cazurile unor persoane înzestrate cu magnetism special sau impulsuri ce se transmit prin intermediul mâinilor și produc liniște sufletească, vindecări de patimi și chiar alinarea unor boli cronice (cazul recent al Djuinei Davitașvili din Tbilisi – Gruzia etc.).

În decursul istoriei biblice reprezentanții aleși ai poporului evreu posedau forța brațelor în transmiterea cuvîntului sfînt. Membrele superioare armonizau cu mimica feței, cu mișcarea ochilor, cu ridicarea sau scăderea vocii, în așa fel că ascultătorii să fie captați și să înțeleagă legile și poruncile. Mișcarea degetelor, în ritm sau difuz, au atras totdeauna privirile curioșilor. După unii, „omul“ este facerea mâinilor sale, sau, parafrazînd Biblia, omul este făcut după „chipul și asemănarea lui Dumnezeu...“ (Facere I, 26). Cu mâinile voastre vă veți „scoate hrana din pămînt“... (Facere III, 17), Mîna este luată în seamă și ca instrument de știință și cultură, de transmitere a talentelor.

În Noul Testament, Mîntuitorul folosește brațele în multe împrejurări. Cele mai sensibile fapte și minuni asupra Sa, asupra omului și asupra naturii înconjurătoare le face cu mâinile. Harul acesta al forței Cuvîntului este transmis de Mîntuitorul și Sfinților Apostoli și urmașilor acestora. Punerea mâinilor la hirotonie și transmiterea Dumnezeiescului har este o taină și a lui Dumnezeu și a naturii.

Astăzi se știe că fiecare individ uman este unicat în univers. Dacă pînă nu demult se știa că numai amprenta digitală este unică și constituie diferența specifică a indivizilor, deci tot ceva legat de mîna, acum se cunoaște că vocea, auzul și toate celelalte simțuri sînt absolut individuale. Evident, practica chiromanției nu are nici o tangență cu adevărul științific sau cu hirotonia. Ghicitul în palmă este o practică în scop ascuns, de înșelare, de egoism ca posesor al unor „mistere“ chiromante. Ghicitul viitorului, cunoașterea destinului vital, conjugal, vîrsta vieții, soarta de dincolo etc. acestea sînt practici oculte condamnate de Biserică și combătute de știință. Unii chiromanți „specialiști“ ghicesc prin amprente, prevăd prin configurația mîinii (mîna dreaptă, sau invers, degetele „filozofice“, inginerești, artistice, meșteșugărești etc.). Și iată că astăzi computere specializate „ghicesc“ bolile, temperamentul și chiar caracterul omului după conturul mîinii; artă și trădare, precizare și incertitudine, prin cercetarea *grafologică*. Dacă mîna este instrumentul cel mai util al omului, scrisul este poarta de intrare în marele anonim al sufletului uman. Alfabetul orbilor, cititul prin membre este un rezultat al manifestării simțului pipăitului.

Or, credulii, mai ales cei chinuți de „viitor“ merg la înșelători ai unor potențe umane, în loc să consulte specialiști, medici psihiatri etc. Conștiința lor a rămas mult în urmă față de avansul spectaculos al științei în toate domeniile. Practica ocultă a chiromanției se constată și la tineri scăpătați sau fete bătrîne, care-și caută disperăți „norocul“ în palmă sau în configurația mîinii. În lumea curiozităților există o întregă literatură „chiromantă“, autorii întrecîndu-se pe ei cu soluții „precise“ ale viitorului și cu redarea soartei celui ce solicită aceasta.

În multe cazuri, tineri care ascultă de „soarta“ mîinii au ajuns la disperare, văzînd „calea vieții“ apropiindu-se de sfîrșit. Sînt „meșteri“ chiromanți care folosesc mijloace psihice de teroare, ducînd pe mulți la disperare, la sinucidere, iar pe alții la fuga de răspundere în fața vieții, fiindcă alesul sau aleasa inimii nu „arată“ ca în oglinda palmei.

Alți modelatori de destin chiromant au abandonat mâinile și au trecut la membrele inferioare, aflînd „căile greșite“ pe care nu trebuie să mai meargă omul. Dacă *palma este oglinda cerului, talpa piciorului este harta pămîntului*. Aici „vezi“ unde sînt „comorile“ ascunse, cine le posedă și cînd vei ajunge la dînsle etc. Este adevărat, sînt cazuri cînd indivizi cu malformații, moștenitori ai unor păcate ereditare, folosesc picioarele în foarte multe îndeletniciri, inclusiv scrisul și pictura. Sînt situații, cînd acești handicapați sînt luați drept „aleși“ pentru a ghici sau a profeți viitorul. Practica ocultă a chiromanției trebuie cotate ca o îndeletnicire contrară legilor și moralei publice, cu toate asigurările practicantilor și clientelei lor că sînt „buni creștini“. „Ghicitul“ în palmă sau în alte părți ale membrilor superioare sau inferioare, după învățătura Bisericii noastre, este o practică a ispițitorului, a diavolului, dată în vileag mai ales în „lepădările de satana“, înainte de primirea tainei iluminării, Tainei Sfîntului Botez.

3. **Astrologia** sau „cititul“ în stele pentru cunoașterea viitorului omului, este o practică mult milenară, cerul constituind pentru om o atracție permanentă. Dacă Soarele este zeul zeilor, Luna, soția sa stelele sînt soarta fiecăruia spuneau cei vechi și susțin „marii“ astrologi ai epocii noastre. Cu toate că astăzi cunoaștem existența planetelor, mersul lor, omul a ajuns pe lună, s-a apropiat de Marte și Saturn; în lumea Apusului este o adevărată avalanșă după astrologi, după cunoașterea soartei omenirii din zodiac sau alte comete, stele și galaxii încă nedescoperite. Mulți părăsesc Bisericile lor tradiționale, alții rămîn indiferenți la cele religioase și mai mulți intră în comunități sectare și grupări anarhice religioase, care practică intens astrologia; s-au născut și secte: „atlantizii“, „ufolatrii“ sau cei care au sufletul asigurat pe alte planete și au legătură cu extraterestrii (OZN).

Este firesc să cercetezi fantastica panoramă a bolții albastre, este necesar să cunoști mersul planetelor și matematica cerească, este bine să studiezi mișcarea de rotație și de revoluție a Terrei și este condamnat ca cineva să ia „horoscopul“ să găsească „specialistul“ și să-i istorisească soarta după mersul stelelor!

Ca și în „domeniul“ chiromanției, afacerea fabuloasă a astrologiei prinde în mreaja ei destui creduli. Campania astrologilor este susținută de numeroase redacții care sufocă cu titlurile cărților lor pe unii editori de lucrări științifice și beletristice. Albume de artă, cu o tehnică tipografică ireproșabilă, care conțin preocupări antice, moderne și contemporane, în legătură cu spectrul astrologic, apar la tot pasul. În ultima vreme, muzeele lapidare ce conțin piese milenare cu chipuri de astrologi sau cu „profețiile“ lor cunosc un flux deosebit. Misterele asiobabiloneene în legătură cu astrele sînt iarăși pe masa de lucru a „cititorilor“ în stele ai zilelor noastre.

Nu este mai puțin adevărat, că stelele și în general astrele au constituit motivul de urzirea folclorului celest la fiecare popor, inclusiv la strămoșii noștri traco-daci și romani. Cel mai important și emoționant moment al literaturii noastre folclorice și astăzi este Miorița pămînteană, care „citește soarta“ stăpînului în steaua norocului sau în steaua morții.

Dar trecînd peste partea literară și științifică, există, după cuvîntul Sfintei Scripturi, stele-semne, astre și comete eshatologice care-și au rostul lor în Pronia divină, în scopul mîntuirii noastre, nu în sensul de a determina „soarta lumii“ sau a fixa, în mersul planetelor „sfîrșitul lumii“ și implicit „chemarea omului de astăzi“. În ceea ce privește practica ocultă, „astrologia“ are mai multe compartimente: „Cititul“ în stelele nașterii, ale morții, în astrele amorului, în apariția Carului mic și Carului mare, poziția Cloștii cu pui, intensitatea luminoasă a Luceafărului (Venus) și, în sfîrșit, Luna, cu fazele ei binefăcătoare, atrăgătoare, sau cu semnele de „vremuri“ tulburi (eclipse – parțiale sau totale). O interpretare astrologică de mare efect în lumea evului mediu și chiar în feudalism a determinat-o fenomenul natural eclipsa de soare sau de lună. Asemenea apariții, „profețite“ de magi sau vrăjitori, – cunoscute foarte bine de preoții asiobabilonieni și egipteni, ca și de preoții dacilor – constituiau într-adevăr o confirmare pentru acele vremi a „naturii divine“ și a aleșilor cerului.

Pe lîngă partea ocultă a astrologiei, cercetarea cerului încă din profunzimea omenirii a dus la rezultatele astronomice ale zilelor noastre, inclusiv zborul omului în cosmos. De asemenea, cercetarea amănunțită a Zodiacului, secretele și ciclurile lui, au pus temelia calendarului, care, perfecționîndu-se, a ajuns la măsurarea exactă a timpului pe scara civilizațiilor.

Desigur, nu toți astrologii au fost intruși. Cei care au studiat astrele în vederea obținerii unor certitudini au fost înregistrați de istoria astronomiei. Dar, ca în orice preocupare omenească, intervenind interesul și seducția, datele științifice au fost interpretate tendențios și puse în slujba înșelării conștiinței oamenilor. Așa s-a creat o întregă constelație de zei și zeițe purtînd numele mai ales ale astrilor nopții și îndepărtatelor planete. O întregă mitologie astrală a luat ființă, încît Jupiter sau Zeus nu-și mai găsesc odihnă pe Olimp sau în lumea lor rece sau fierbinte.

Deci astrologia este o practică obscurantistă care caută să explice unele situații din viața omului legate de astre sau mișcarea lor. Fiecare „cititor“ are un sistem propriu de explicare și fiecare individ are astrul lui care luminează sau se stinge în concordanță cu sufletul omului. Dar, în afara astronomiei, matematicii cerești, astrofizicii, știința medicală de astăzi, investigînd omul în complexitatea sa psihofizică, a dovedit că o dată cu zămislirea unei ființe umane și mai ales odată cu nașterea sa, participă la acest act întreaga natură. Atracția planetelor, geomagnetismul, anotimpul, poziția lunii, radiația solară, conjunctura stelară etc., își pun amprenta pe noul-venit pe planeta noastră. Bănuiala de milenii, practica astrologiei, a devenit astăzi una din fascinantele preocupări în legătură cu omul în contextul cosmologic și ecologic.

Atîtea bîjbîieli, atîtea căutări „fizice sau metafizice“ au adus o nouă lumină în constelația noastră, prin sistemul simplu, dar de mare eficacitate, al bioritmului și mai ales al biocronului.

Desigur, aceste preocupări, de început, au o mare pondere în explicarea științifică a vieții omului, intensitatea activității lui, timpul maxim de activitate și timpul proxim de odihnă, ziua sau noaptea, în funcție de secunda intrării în existența planetei noastre. Așadar și astrologia ca practică ocultă se poate explica și modela. Numai înșelătorii, cititorii în stele, nu doresc acest lucru pentru a nu-și pierde clientela de creduli.

Credincioșii care sînt „lunatici“ atrași de forțele geofizice sau magnetocosmice, captați de unde (stihii), ziua sau noaptea, trebuie sfătuiți și îndemnați să consulte medici specialiști psihiatri, oameni competenți pentru revenirea lor din groază și obsesie la viața normală. De asemenea, bioritmul de muncă și biocronul de creație trebuie respectat. Atunci cînd omul este atras și are „poftă“ de studiu și muncă trebuie înțeles, trebuie coordonată activitatea sa în funcție de „legile“ specifice, legile atracției universale. În multe universități și institute de cercetare din lume s-au introdus aceste științe noi, care nu mai constituie un mister, ci înțelegerea rostului nostru în univers. Cu puțin timp în urmă nu se putea vorbi de asemenea situații, dar astăzi sînt necesare oricui. Astrolatria, ca de fapt tot ce este bazat pe înșelare și necunoaștere, începe să cedeze înțelepciunii și cercetării. Or, preotul de astăzi este chemat să cunoască aceste lucruri, fiindcă la Nașterea Domnului a participat și cosmosul și frumos cîntă de veacuri inimile sincere și limba curată: „Răsărit-a lumii Lumina cunoștinței... iar cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine, Ție, Soarelui dreptății...“ (Troparul), nu astrului zilei.

Ar fi condamabil ca un credincios al Bisericii Ortodoxe Române să practice astrologia sau să consulte „cititori“ în stele. Astronomia este o știință bine definită și toți luăm cunoștință de realitatea ei. Știm de ce se produc eclipselē (de soare sau de lună), știm în ce constelație ne aflăm și în ce cale mergem. Este demonstrată „moartea“ și căderea stelelor și „nașterea“ altora, se cercetează cometele care ne vizitează și se analizează „coada“ sau „capul“ acestora. Vedem și înțelegem exploziile solare și erupțiile vulcanice, cutremurele și am privit coborîrea omului pe lună. Sînt căutați quasarii și s-au lansat nave cosmice de avertizarea „presupușilor“ locuitori. Așadar, soarta și destinul legate de stele și planete este o autoînșelare, este o practică ocultă. Această practică este condamnată de Biserică și socotită pericol social.

Menținerea practicii astrologiei se datorește ignoranței, mediului social dezechilibrat, bolilor psihice și mai ales lipsei de trăire autentic-duhovnicească în Hristos.

4. **„Vrăjitoria“ sau ghicitul.** Altă față periculoasă a obscurantismului sînt „vrăjile“ sau ghicitul. În jocul acesta ocult sînt prinși atît „practicienii“ (vrăjitorii), cît și „profitorii“ (de fapt înșelații), credulii care cad victimă „cunoscătorilor“ gîndurilor și acțiunilor viitoare ale oamenilor. Vraja are, ca toate practicile oculte și preocupările ancestrale ale vechilor religii, mai multe forme de manifestare: spre „binele“ individului – magia albă, și spre răul individului – magia neagră. Dacă în vechime, practica „ghicitului“ era încadrată în rituale speciale (formele șamanice, fetișe și totemice), astăzi „vrăjitorul“ lucrează cu satana, dar și cu „ajutorul“ Domnului, aducînd celui ce solicită „împlinirea“ dorinței.

Pe lîngă practica ocultă există totuși un fenomen care trebuie cercetat. Unii „vrăjitori“ sau ghicitori, legători sau descîntători, sînt înzestrați cu o forță de sugestie evidentă; alții au o putere deosebită, ereditar sau cîștigată prin exercițiu, forța hipnotică. Aceste daruri parafizice, în loc să fie folosite spre binele general, sînt canalizate spre afaceri și înșelare.

Nu sînt lipsite de atenție nici persoanele care cer ajutor vrăjitorului. Unele sînt desperate, mai ales fete și femei pline de gelozie sau cuprinse de isterism și în acest caz devin ușor victime pentru excrocare, dar și medium-uri pentru paralizarea psihică a persoanei vizate. Persoana „vrăjită“ este captată în undele de sugestie ale „magului“ sau, folosind unele obiecte ale celui ce trebuie „vrăjit“, el intră în zona de influență a partenerului, fiindu-i captate niște unde biomagnetice. Odată captat, psihicul cedează, devine un om influențabil, posedat, este, în unele cazuri, dereglat psihic, apoi glandular și hormonal și iată efectul „vrăjii“. Datorită unor concepții retrograde, că omul ar fi numai animal, vrăjitoria s-a dezvoltat în toate țările. Ea face front comun cu toate practicile oculte și încurajează fanatismul.

„Vrăjitorul“ folosește, în scopul supunerii partenerului vizat, divinația, chiromanția, astrologia etc. Dacă n-a reușit „experiența“, procedează empiric cu lenjeria sensibilă sau cu lucruri purtate de împricinat, cu imitarea unor gesturi sau satisfacerea unor plăceri rîvnite, permanent și chiar întîlniri; cu voie sau fără voie, între opozanți. Există și un aspect vulgar al vrăjitoriei, sau chiar curse riscante. Cele mai multe practici sînt pe baza unor înșelări. Printre acestea, nu lipsite de importanță, *ghiocul* (cochilia are unele aspecte radiante ale perlei), „bobii“, cărțile – prestidigitația, sugestia, captarea și chiar logica după istorisirile clientului, cafeaua datorită influenței asupra centrilor nervoși și excitarea lor etc. În

vechime, ca și în zilele noastre, s-au folosit și se folosesc pietre prețioase și metale prețioase al căror efect radiant se cunoaște. Un loc aparte îl au plantele, copacii, buruienile de leac, florile, apele minerale socotite miraculoase (Herculane etc.). Încă din strămoși, mătrăguna, busuiocul, merișorul etc. au fost folosite în vrăji.

Lăsînd la o parte aspectele de înșelare, de sugestie ș.a.m.d., între credincioși există „frica“ de legări și dezlegări sau practica condamabilă a unor slujitori de a ghici după cum „se deschide“ cartea. Or, tot ceea ce se face cu scopul de a înșela sentimentele credincioșilor este vrăjitorie este negarea forței harului și rugăciunii. „Soarta“ acestora va fi alături de Iuda, Arie, Anania și Safira, Simon Magul (Fapte V, 8–9; VIII, 19–20) etc.

Slujitorii, ca și credincioșii, să fugă de asemenea practici, să înlătore cu hotărîre lucrarea diavolului și a slugilor sale și prin aceasta și vrăjitoria sau ghicitul (Ieșire VII, XI).

5. Holografia sau „citolul“ în oglindă este o practică ocultă în vederea apariției obiectului sau persoanei în fața oglinzii solicitantului sau clientului celui care are darul chemării. Practica nu este nici nouă, nici lipsită de importanță. Ea face parte din preocupările de milenii de a găsi sau a aduce aproape ființa sau obiectul dorit. Urmele ei se găsesc în epoca pietrei tîrzii, în toate straturile de civilizație și aproape la toate popoarele.

După căderea în păcat, omul pierzînd legătura cu Dumnezeu nu a distrus chipul Ziditorului, ci aptitudinile și potențele au determinat „cununa creației“ să-și caute tatăl. Atunci fiul rătăcit, înlăturat din Eden, a căutat să-și găsească Stăpînul în el sau în natura înconjurătoare, cultivînd aptitudinile, dînd frîu liber imaginației și încercînd prin toate mijloacele de a-și găsi prototipul. Or, unul din aceste mijloace a fost holograma sau apariția chipului „chemat“ sau imaginat. În mitologie, Narcis, privindu-și chipul în „oglindea“ apei sau în fîntînă, este un exemplu edificator de căutare în afară, de reflectare. Holograma sau cititul în oglindă este captarea și reflectarea undelor magnetice ale persoanelor chemate și nu numai a persoanei, ci și a unui obiect dorit. Această încercare a spiritului uman de-a lungul mileniilor, deși pare incredibilă, o practică ocultă, o mistică orientală, a ajuns astăzi cu ajutorul aparatului tehnice la o dezvoltare cu adevărat uluitoare: *știința holografiei*. Plecînd de la simpla imaginație a „căutării“ chipului, în secolul nostru s-a născut fotografia, telefonul, televiziunea, fonoviziunea, iar în astronomie și astrofizică, sînt folosite cu succes uriașele telescoape, oglinzi concave și aparatele ultrasensibile de captarea „glasurilor“ și mișcării „enigmelor“ cosmice.

De la „vederea“ în oglindă a sufletului, practică de adîncă sensibilitate folosită în Babilon, Egipt, India, China, Mexic, Dacia, la greci și romani cu 4–5 milenii în urmă, s-a ajuns astăzi la redarea pe ecrane a unor pelicule prin tehnica holografică – mai ales în Japonia și SUA – și a filmării zborurilor cosmice, aterizări, alunizări și amerizări sau trecerea pe lîngă alte planete din galaxia noastră. Iată alte visuri împlinite, văzute și trăite de noi astăzi.

În Vechiul Testament este amintită această practică a „idolilor“ (Ieșire XX, 4) și mai ales a terafimilor (I Samuel XIX, 13), iar Sfîntul Pavel compară realitatea neînțeleasă a împlinirii credinței în Hristos cu... vederea în ghicitură și oglindă... (Gal. III, 24) pînă la statura bărbatului desăvîrșit (Evr. V, 9).

Făcînd comparație cu o oglindă, care își are tainele sale de a pătrunde în ființa adîncă a omului, Mitropolitul-poet Dosoftei spunea că „așa cum o oglindă se sparge, dar nu pierde calitatea de a reda chipul în fiecare ciob, așa cum l-a dat în oglinda întregă, tot astfel Trupul lui Hristos nu-și pierde calitatea de unul indiferent cum ar fi împărțit“. Și multe alte comparații s-ar putea găsi. Dar practica „citolului“ în oglindă a rămas în starea de început, dîndu-i-se un rost magic, de vrajă la mulți dintre înșelători. Înșelații sînt mai ales tineri în perioade de criză psihofizică sau bătrîni sclerozați a căror imaginație este redusă la empirismul oglinzii. Ei nu înțeleg nici fenomenul undelor magnetice, nici forța de reflexie a obiectului. De aici s-au născut și alte practici mistico-înșelătoare: „apariția pe ecranul oglinzii a chipului celui (cele) iubit(ă) sau înșelătorul sentimentelor soției (sau soțului), de unde destrămări sau neîncrederi în familie. Apoi „pătrunderea“ unor dușmani nevăzuți, imaginari, în căminul conjugal produce certuri, procese, chiar crime. Prin forța magică a oglinzii se încearcă înduplecarea judecătorului la un proces și a profesorului la examen etc.

De pe urma acestor practici și multor altora, înșelătorii, șarlatanii, „holografii“ profită de ignoranța și necunoașterea adevărului credinței și de neexplicarea științifică. Mulți dintre adepții holografiei și credulii acestora folosesc semne (cum ar fi semnul crucii și al binecuvîntării) și practici terapeutice evanghelice (post, rugăciune, metanie, milostenie) în perspectiva apariției chipului „căutat“. În această situație, superstiția ia locul momentelor liturgice și ocultismul

paralizează trăirea duhovnicească creștină care trebuie să fie conștientă, curată și practică prin iubire și fapte bune.

Preotul are datoria față de chemarea sa și obligația prin hirotonie de a preveni pe credincioși, a explica nocivitatea practicii „ghicitului” în oglindă etc. pentru viața omului și familiei creștine, a arăta evoluția și rostul științei și tehnicii holografice în zilele noastre. Deci ferirea enoriașilor și înlăturarea unor asemenea încercări păgubitoare conștiinței omului fac parte din activitatea pastorală și misionară a slujitorilor altarelor.

6. **Necromanția** este practica chemării duhurilor morților*. Necromanția este pretinsa calitate a unor indivizi de a putea lua „legătura” cu duhul celui plecat dintre noi. Această practică tulbură atât credința cea adevărată cât și evlavia, experimentarea și cunoașterea învățaturii Bisericii.

Practica ocultă a necromanției se exercită la „comandă” pentru anumite duhuri, pentru ca acestea să vină în ajutorul celor din viață, să-i salveze – dacă s-ar putea să-i înlocuiască în împrejurări grele sau să-i învețe ce trebuie să facă.

Cei care alegă la „necromanți” sînt indivizi certați cu morala, călcători de lege, tîlhari și criminali, care, în disperarea lor, că vor fi condamnați pentru faptele rele, fac apel la alți înșelători asemenea lor în vederea „ajutorului” duhurilor morților. Deci practica necromanției se exercită în situații limită, de disperare.

Preotul trebuie să prevină asemenea situații printr-o intensă activitate pastorală, printr-o formare a conștiinței curate a enoriașilor pentru a înlătura prilejul de păcătuire și implicit tulburarea activității cetățenilor și alergarea la „salvatori” necromanți.

Practica ocultă a necromanției se exercită în medii sociale bolnave psihic și disperate din punct de vedere al vieții materiale. În același timp, ignoranța și superstiția susțin nu numai necromanția, ci toate practicile oculte și activitățile obscurantiste, deci zonele întunecate și lipsite de predica luminii, de predica Evangheliei.

În sfîrșit, nu trebuie confundată practica necromanției, practică, așa cum am văzut, exercitată de la individ la individ, izolată, înșelătoare, particular, nocivă pentru comunitate, cu spiritismul, sistem organizat, care are numai ca „metodă” necromanția.

7. **Alte practici în scopuri ocultiste: „ghicirea” și tîlcuirea viselor, telekinezia** sau mișcarea corpurilor de la distanță, intermediari, vrăjiți (amulete, talismane, totemuri, fetișuri etc.) și tot arsenalul de superstiții și îndeletniciri legate de naștere, pubertate, maturitate, căsătorie, deces și după moarte.**

Preotul trebuie să fie cu mare atenție asupra acestora, pe unele să le corecteze, pe altele să le modeleze și pe cele mai multe să le elimine din îndeletnicirile credincioșilor, bineînțeles, explicîndu-le atât duplicitatea (superstiția, practică ocultă), cât și pericolul lor asupra vieții în general și asupra evlaviei creștine în special.

ÎNDATORIRILE CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR PENTRU A SE FERI DE PRACTICI OCULTE ȘI SUPERSTIȚII

Am amintit doar cîteva din reminiscențele păgîne în practica credincioșilor noștri, pentru a înțelege că harul Sf. Duh nu are nimic comun cu atîtea practici ocultiste: vrăji, magie, superstiție.

1. Biserica, în conformitate cu Descoperirea lui Dumnezeu cunoscută pe cele două căi: naturală – prin legi imuabile ale naturii și firii umane și supranaturală, neînțeleasă de noi (copleșitoare), dar concretizată în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, a interzis prin anateme și canoane folosirea înșelării și minciunii pentru „adeverirea” credinței. Nu practicile au creat cultul și au organizat Biserica, ci

* A se vedea: **Rugăciunile pentru cei adormiți**, p. 392–418.

** AMĂNUNTE ȘI EXPLICAȚII: C. Arginteanu, *Antropologia*. Doctrină, desfășurare istorică, Ed. Universul, București, 1945; Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, trad. Ed. Univers, București, 1978; Idem, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, trad. Ed. științifică și enciclopedică, București, 1980; Idem, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, trad. Ed. Științifică și enciclopedică București, vol. I, 1981, II, 1986 și III, 1988; Victor Kernbach, *Miturile esențiale*, Ed. științifică și enc. București 1978; N. C. Paulescu, *Fiziologie filosofică*, București, 1944; Rus Remus, *Omul în marile religii...*; S. A. Tokarev, *op. cit.*, passim; V. Tincu, *Vinzătorii de iluzii*, București, 1979.

acestea sînt mijloace pentru exteriorizarea credinței. Slujbele și ierurgiile la toată trebuința sînt forme de manifestare a legăturii omului cu Dumnezeu, sînt acte externe ale credinței lucrătoare prin iubire. Practicile oculte cu tot evantaiul lor „religios“ au dus la cultul naturii, la evoluția căutării divinității, la adorarea unor idoli, zei, mîntuitori, izbăvitori creați de mintea rătăcită a omului. Acest „sovagism sau sincretism“ religios se poate constata, așa cum am văzut, în reminiscențe religioase „păgîne“, în practici totemice ancestrale, în îndeletniciri ascunse, în cultivarea ocultismului și acceptarea superstiției în locul adevărului evanghelic.

2. Dacă Biserica n-are nimic comun cu aceste practici, decît constatarea condamnabilului profit al unor slujitori inconștienți (popi ai baalilor, astartelor și dumbrăvilor, șamani etc.) mijloacele de investigare științifică și tehnică le-au studiat și le-au redat întrebuițarea firească, așa cum s-a văzut.

3. Slujitorii Bisericii trebuie să fie foarte atenți la aceste practici „naive“, dar nocive, să le înlătore cu delicatețe în scopul feririi credincioșilor de „basmе și povești“ și să respecte credința cea de veacuri verificată.

În ultima vreme, sectele și grupările anarhice au readus cultul păgîn pentru trezirea patimilor omenеști, pentru satisfacerea necontrolată a pasiunilor, pentru înlăturarea experienței și încrederii în evlavie străbună și înlocuirea acesteia cu „o credință nouă“, fără cult, fără dogmă, fără cultură și învățătură, fără supunere față de autoritatea statală și bisericească. În schimb, au trezit din somnolența veacurilor practicile oculte și superstițiile de tot felul, acuzînd Biserica „de menținerea, „vechiturilor“.

Este adevărat, au existat multe abuzuri în istoria bisericească în ceea ce privește superstiția și vrăjitoria.* A existat o întreagă goană după „vrăjitoare“, mai ales în Biserica Evului mediu apusean, chiar animale (pisicile negre), păsări, reptile erau considerate ca întruparea satanei. Regulile inchiziției au în groaznicul palmares, pe lângă victime, eroi (Ioana d'Arc) și martirii (Copernic, Giordano Bruno, Galileo Galilei).

* BIBLIOGRAFIE: Gr. Băbuș, *Ierurgiile ca mijloc și prilej de pastorație*, în „ST“, nr. 9–10/1952, p. 550–551; Al. N. Constantinescu, *op. cit.* p.150–153; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 552–562; M. Georgescu, *Sfintele Taine după Catehezele Sf. Chiril al Ierusalimului*, în „ST“, XI (1959), nr. 7–8, p. 429–431; Anca Manolache, *Cunoașterea ocultă – falsificarea cunoașterii adevărului*, în „Idem“ nr. 3–4/1952, p.174–177; †Antonie Plămădeală, *Falsul misticism, încercare de tipologie*, în „Tradiție și libertate“..., p. 350–387; D. Stăniloae, *Formele și cauzele falsului misticism*, în „Idem“, nr. 5–6/1952, p. 252–257; P. Rezuș, *Superstițiile și combaterea lor*, în „Idem“, nr. 9–10/1950, p. 590–596; Liviu Stan, *Superstițiile și obscurantismul mistic*, în „Idem“, nr. 3–4/1950, p. 280–287; Em. Vasilescu, *Religie, superstiții, ocultism, spiritism...*, în „ST“, nr. 5–6/1949, p. 304–307 ș.a.

Atitudini: N. Chițescu, *Atitudinea principalelor religii ale lumii față de problemele vieții pămîntești*, în „Ort.“, nr. 2/1952, p. 242–243; Haralambie Cojocaru, *Legislația canonică a Bisericii Ortodoxe față de superstiție, magie, vrăjitorie și obscurantism*, în „BOR“, nr. 5–6/ 1949, p. 333–341; Justinian Dalea, *Scrieri omiletice împotriva superstițiilor*, în „Idem“, nr. 7–8/1963, p. 461–476; A. M., *Datini superstițioase la eclipsa de lună*, în „Idem“, nr. 8/1924, p. 483–484; At. Negoită, *Religia cananită: Mantica (oniromanția, ormitomanția, necromanția, astrologia, terafimi, talismane)*, în „ST“, nr. 9–10/1959, p. 541–544; D. Radu, *Structura actului religios...*, în „Idem“, nr. 3–4/1954, p. 149.

Informații externe: Septimiu Chelcea, *Psihosociologia relațiilor interumane*, în „Știință și tehnică“, nr. 1/1981, p. 34–35; *Hologramele și aplicațiile lor*, în rev. „Magazin“, 31 ian. 1981; *Timpul și limitele biologice ale organismului*, în „Idem“, 10 mart. 1979; Gh. Brătescu, *Radiațiile emise de organismul uman*, în „Idem“, 10 ian. 1981; *Telehipnoze*, în „Informația“, 26 febr. 1979; *Aplicațiile holografiei*, în „Magazin“, 31 ian. 1981; *Bioritm și medicamentele*, în „Scînteia“, 9 dec. 1980; *Percepții extrasenzoriale*, în „Șt. și teh.“, nr. 9/1981, p. 43; *Diagnostic în palmă*, în „Informația“, 11 dec. 1976; *Diagnostic rapid și eficace*, în „Magazin“, nr. 1185/21 iunie 1980.

Biserica Ortodoxă, avînd ca poruncă de la Mîntuitorul cercetarea (Matei VII, 7) și cunoașterea (Ioan XVII, 3), n-a confundat niciodată și nici n-a pus în contradicție învățătura Evangheliei cu știința și tehnica. Dimpotrivă, pe acestea din urmă le-a socotit mijloace ajutătoare pentru traiul credinciosului în vederea căii mîntuirii. Tot ceea ce este adevărat și sfînt, drept și bun nu poate contraveni Revelației lui Dumnezeu, revelație desăvîrșită prin Mîntuitorul Iisus Hristos (Matei V, 17; Ioan XIV, 6).

Nu putem trece cu vederea că au existat martiri în perioada persecuțiilor Bisericii. Ei nu credeau în „faptele” zeilor, în superstiții, că nu gustau din „mîncarea” idolilor și stăpînilor cerului (idolotite), mai mult, creștinii erau socotiți „o superstiție iudaică”.

4. Orice vrăjitorie – ghicit, practică ocultă, profeție, îndeletnicire obscurantistă etc. Biserica o socotește venită de la vrăjmașul diavol și slugile lui (Gal. V, 20–21).

5. Unii slujitori care, cunoscînd toate acestea și folosind practici spre înșelarea sentimentelor religioase și cîștig urît, calcă în mod voit canoanele și legile bisericești, batjocoresc în aceeași măsură învățătura străbună, făcîndu-se pasibili de pedeapsă. Biserica nu trebuie confundată cu o instituție omenească (Fapte V, 38–39; I Cor. II, 5). Biserica slujește și ferește viața credincioșilor de rele și o pregătește în vederea mîntuirii, nu slujitorii îi formulează „legi și învățături”. Sfintele Taine, ca de altfel toată practica liturgică în vederea transmiterii harului necesar începutului mîntuirii n-au nimic comun cu îndeletniciri ocultiste și superstiții. Tainele sînt instituite de Mîntuitorul în perioada activității pămîntești, sînt încredințate Apostolilor, după înviere (Ioan XX, 21–22), sînt întărite de forța vieții, prin harul Sfîntului Duh. Sfînții Apostoli, după harul Cincizecimii, au experimentat ceea ce le-a poruncit și le-a lăsat Mîntuitorul Iisus Hristos. La rîndul lor, Sfînții Apostoli, prin Taina hirotoniei, au transmis urmașilor – ierarhiei bisericești – succesiunea apostolică și succesiunea în credință din slujirile Mîntuitorului nostru. Așadar, superstiția este „credința” satanică și n-are nimic comun cu învățătura Bisericii, iar practicile ocultiste și mijloacele diabolice tulbură sufletele și abat pe om de la credința în Hristos, de la calea mîntuirii, fiind periculoase oricui și în orice moment.

Iată ce ne arată și Sfînta Scriptură în această privință:

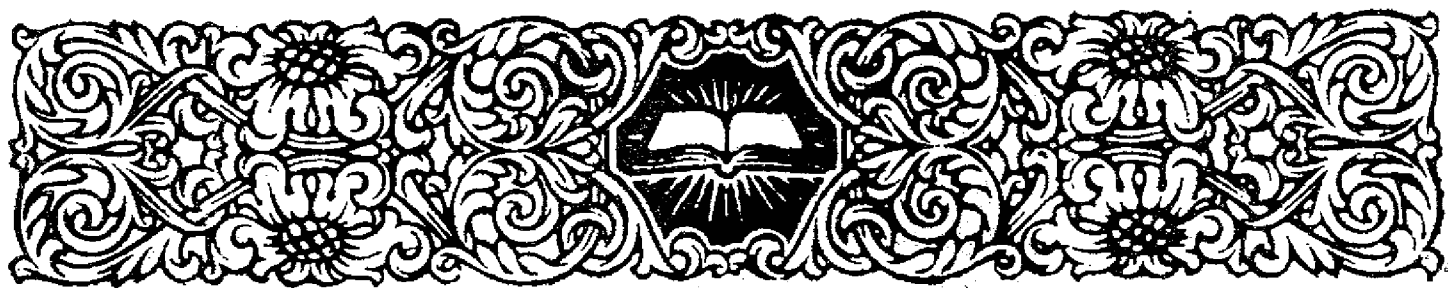
Vrăjitoria: Faraon a chemat vrăjitorii și Moise le-a descoperit minciuna lor (Ieșire VII, 11). Vrăjitorii și ghicitorii nu trebuie să stea în comunitate (Ieșire XXII, 18; Deut. XVIII, 10) și nimeni să nu-i asculte și nici să-i bage în seamă (Ps. LVIII, 5; Ier. XXVII, 9; Mica V, 12), cazul lui Simon Magul (Fapte VIII, 9), Bar-Isus și Elima (Fapte XVI, 6 și 8). Vrăjitorii, „slujitori” și ascultătorii lor, își vor lua partea în rîul cel de foc (Apoc. XXI, 8). În aceeași măsură sînt condamnați și cei ce merg la vrăjitori, la ghicitori, la farmece de tot felul (Num. XXIII, 23; Fapte VIII, 11 și mai ales XIX, 19; Gal. V, 20; Apoc. IX, 21, XVIII, 23).

Superstiția și basmele n-au ce căuta în viața creștinilor (I Tim. I, 4; IV, 3–7; Tit. I, 14).

Magia, sub toate aspectele, inclusiv simonia, este înlocuirea adevărului, a lui Dumnezeu și o falsă slujire (Fapte VIII, I Reg. XVIII–XIX și II Reg. II–IX), este idololatrie (Deut. XXXII, 21; Isaia II, 1; Fapte X, 25–26; XV, 20; I Cor. VIII, 4; XII, 2; I Tes. I, 9; I Petru IV, 3; Apoc. XXII, 8–9 și 15).

6. Multe civilizații vechi au luat măsuri severe împotriva șarlatanilor, ghicitorilor și vrăjitorilor, iar astăzi majoritatea statelor lumii au legi categorice împotriva practicilor obscurantiste. De asemenea, Statul nostru condamnă manifestările retrograde, superstițiile, practicile oculte și orice încercare de a silui conștiința și ar vătămă sufletul și trupul omului. În schimb, arată o largă și justă înțelegere față de libertatea de conștiință și libertatea religioasă.

Partea a III-a

INTERPRETAREA GREȘITĂ SAU ABATEREA DE LA UNELE ADEVĂRURI ALE EVANGHELIEI

**Mulți amăgitori au ieșit în lume, care tăgăduiesc
că Iisus Hristos n-a venit în trup... Aceia sînt
mincinosul și antihristul...**

(II Ioan, vers 7)

FALSIFICAREA ȘI ABATEREA DE LA DREAPTA CREDINȚĂ

Precizări: Ca să înțelegem cum trebuie fenomenul sectar, să ne edificăm noi asupra sectelor și în același timp să ajutăm pe eretici să se îndrepte, este necesar nu a discuta în contradictoriu, ci a lămuri lucrurile. Foarte mulți, dacă nu majoritatea, dintre cei care au părăsit Biserica străbună n-au cunoscut nimic din frumusețile ortodoxiei și din trăirea evlaviei specifică credincioșilor români. Curios că viața lor „ortodoxă”, cum se exprimă, au trăit-o în păcate și nelegiuiri și cînd s-au „pocăit” s-au schimbat total, parcă cineva i-ar fi îndemnat la imoralitate în prima parte a viețuirii lor în trup. În același timp, ei se pretind că de acum „cunosc” mai bine decît cei în drept „greșelile” Bisericii și ierarhiei și că toată teologia este „facere omenească”, iar credincioșii „nepocăiți” au rămas robi preoților și supuși satanei și din această cauză au loc atîtea necazuri în lume. Și aceste necazuri au fost prevestite de Domnul, iar cei „aleși” le cunosc foarte bine din Biblie...

În această situație, sectanții de toate categoriile, folosesc Biblia în toate împrejurările, atît pentru a justifica „credința” lor, dar mai ales pentru a „convinge” pe alții, de „spusele” Domnului împotriva celor care nu cred ca ei sau care refuză noua „credință” descoperită lor de duhul sau trimisă special din cer pentru „cunoașterea” lor. Și nu se mulțumesc numai cu atît, ci voit falsifică unele învățături

propăvăduite de Biserică de două mii de ani, trec peste experiența creștină de veacuri, se pretind că au originea în Cincizecime, că au preoție „universală”, cu sînt sfinți și aleși și n-au nevoie de mijlocitori, că tainele sînt afaceri ale preoților, ierurgiile superstiții și bigotism sau misticism religios, cultul o mîndrie a celor bogați, că raiul le aparține, iadul este o invenție, dar care nu există, că sufletele sectanților au nemurirea căpătată într-o sectă sau alta pe care o declară singură biserică „adevărată” etc.

Însuși obiectul credinței, Dumnezeu, îl consideră o idee, o filosofie, o concepție sau o creație a teologiei. Alții se consideră egali cu Dumnezeu sau trimiși și noi mesia, așa cum s-a văzut. Și mai mulți consideră Biserica, tainele ei „afaceri” ecleziastice. Și ca să „demonstreze” acest lucru sînt invocate, și interpretate unele texte biblice din biblia traduse special** în sensul sau pentru „cerințele” sectei respective, ceea ce constituie un sacrilegiu adus Cărții cărților: Sfînta Scriptură. De fapt nici nu mai folosesc titulatura de mai sus, ci spun simplu: Biblia = „adunătură” de cărți. În sprijinul credincioșilor ortodocși și pentru cei ce au fost înșelați vom urmări principalele invocări sau obiecții, explicarea sau proveniența acestora – cauze obiective și subiective – și pe scurt învățătura ortodoxă cea dintru început sau Legea strămoșească la care țin românii de la nașterea lor ca popor și în același timp ca membri ai Bisericii lui Hristos.*

Capitolul al ș a s e l e a

DUMNEZEU-EXISTENȚĂ ÎN SINE, IZVORUL REVELAȚIEI DIVINE

**Și Cuvîntul trup s-a făcut și a locuit printre noi și am văzut slava Lui (Ioan I, 14)
Cu adevărat mare este Taina creștinătății...**

(I Tim. III, 16).

Existența și cunoașterea lui Dumnezeu a preocupat și preocupă omenirea. Dumnezeu nu este o deducție sau o forță, ci Persoană, Existență de Sine, Săpîn absolut și descoperit desăvîrșit prin Iisus Hristos. Deci certitudinea și plinirea credinței este Mîntuitorul cel prin care existența lui Dumnezeu a încununat și completat căutarea omului după Părintele său, după Ziditor și Pronietor. Existența lui Dumnezeu – indiferent în ce mod – este comună tuturor religiilor. De aceea și „definirea” și interpretarea atributelor Sale variază de la religie la religie, de la epocă la epocă, de la civilizație la civilizație și de aici consecințele: fiecare sectă, schismă, grupare anarhică sau dizidență și-a ales partea ei...

* A se vedea p. 40–42.

** A se vedea cap. XII, p. 418–436.

Pentru creștinul ortodox care are model de urmat pe Hristos = Fiul lui Dumnezeu-întrupat, existența lui Dumnezeu este certitudine și viața lui spirituală este trăirea în Hristos, căci omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facere I, 26), iar chipul tinde totdeauna spre modelul său, fiind fiu al Împărăției lui Dumnezeu; și aceasta este viața de veci să te cunoască pe Tine singurul și adevăratul „Dumnezeu“ (Tată) și pe Fiul pe care L-ai trimis (Ioan XVII, 3).

În învățătura despre Dumnezeu, teologia creștină nu creează sau emite teze asupra existenței Sale*, ci caută să modeleze pe credincioși pînă la desăvîrșire, la cuminecare cu Hristos (Ioan VI, 54, 56).

1. Existența lui Dumnezeu este copleșitoare atît „prin facerea mîinilor Lui“ (Ps. 18, 1) „din facerea lumii... înțelegîndu-se veșnica Lui putere și dumnezeire“ (Rom. I, 20) cît și prin existența în sine.

2. Cunoașterea lui Dumnezeu este posibilă mai ales din *Etapele Revelației* desăvîrșite prin Iisus Hristos (Evr. I, 1–2). Mai precis, există două căi de cunoaștere a lui Dumnezeu: *catafatică*, adică rece, rațională, speculativă, calculată și *apofatică*, adică în iubire, copleșitoare, prin experiență fără demonstrații. Și de fapt progresul în iubire este progresul în cunoaștere, în împlinire, în legămînt... Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Fiul Său L-a trimis ca lumea să aibă viață și încă din belșug (Ioan X, 10).

3. Cunoașterea lui Dumnezeu în împrejurările concrete ale vieții.

4. Ființa lui Dumnezeu este taina Sa, iar lucrările sau energiile Sale necreate se manifestă nedespărțite de Ființa dumnezeiască.

În ceea ce privește *Atributele lui Dumnezeu* – în sensul de cunoaștere și manifestare a existenței – acestea ne luminează, fiindcă sursa lor este în lucrările

**BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: Despre Dumnezeu: Indr. mis.*, p. 52–106, 488–505; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 9–52, 113–281; vol. II, p. 7–194; ICO p. 46–52; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 84–88, 112–115; I. Bria, *op. cit.*, p. 150 ș. u. P. I. David, *op. cit.*, p. 240–242; T. Șerb, *op. cit.*, p. 69–71; *Catehismul rom. cat.*, p. 8–9, 72–73.

1. *Existența personală a lui Dumnezeu: Hristu Andrușos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de Dr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930; Paul Evdokimov, *L'Orthodoxie*, Neuchâtel, 1965; Idem, *L'Esprit Saint dans la Tradition orthodoxe*, Paris, 1969; Idem, *La connaissance de Dieu selon la Tradition orientale*, Lyon, 1967; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1938; Vl. Lossky, *Theologie dogmatique*, în „Messenger“, nr. 46–47 (1964), p. 85–108; nr. 48/1964, p. 218–233; nr. 49/1965, p. 24–35; nr. 50/1965, p. 83–101; *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe* (1642), trad. de Al. Elian, București, 1981; Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoașterea lui Dumnezeu*, p. 51–54, în „Filocalia“, vol. VII, București, 1977, p. 460–462; +Nicolae Corneanu, *Frumusețea ca atribut al Dumnezeirii*, în „ST“, XI (1959), nr. 5–6 p. 297–313; P. I. David, *Ghid tematic...*, p. 53–54; Vasile Mihoc, *Dumnezeu, Unul în ființă și întreit în persoane*, în „MA“, nr. 4–6/1981; D. Radu, *Hotărârile dogmatice ale Sinodului II Ecumenic* (381) – sinteză a învățăturii de credință – în spiritualitatea ortodoxă, în „BOR“, XCIX (1981), nr. 7–8; D. Stăniloae, *Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfintul Ioan Gură de Aur*, în „Ort.“, IX (1956), nr. 3; Idem, *Dumnezeu este iubire*, în „Ort.“, nr. 3/1971, p. 366–402; Christos Yannaras, *De l'absence et de l'inconnaissance de Dieu*, Paris, 1971, cap. despre apofatism, p. 104–121; Vl. Lossky, *Le probleme de la „Vision face a face“ et la tradition patristique de Byzance*, în „S. Patristica“, 2/1957 p. 512–537.

DER, vol. I, p. 829, vol. II, p. 182; DIB, vol. IV, p. 54–58; DNT, p. 131–132; DPCR, vol. V, p. 1251–1266; DTO, p. 137–140; GBT (Dumnezeu...), în „BOR“, nr. 9–10/1972, p. 1067; nr. 7–8/1975, p. CXVII–CXXI; MDM, p. 7–9; MS, vol. I p. 209–301, vol. 4, p. 11–154 (credința), vol. 5, p. 23–66 (cunoașterea); SM, vol. 2, p. 381–399.

sau acțiunile lui Dumnezeu. Astfel se poate vorbi omenește de : 1. *Atribute naturale*: a) aseitatea; b) spiritualitatea; c) omniprezenta; d) eternitatea; e) neschimbabilitatea; f) atotputernicia; g) nemărginirea; 2. *Atribute intelectuale*: a) atotștiința; b) atotînțelepciunea; 3. *Însușiri morale*: a) dreptatea însoțită de milă; b) sfințenia; c) bunătatea și iubirea. Aceste categorii de atribute nu creează un tot care s-ar numi divinitate ci sînt manifestări ale existenței lui Dumnezeu și posibilități de cunoaștere și de convingere ale fiecărui om. În această situație putem vorbi de un Dumnezeu-persoană, de existență prin Sine (Ieșire III, 14), de Mîntuitor al lumii (Ioan IV, 26) de singurul izvor al Revelației și plinitor al acesteia.

1. CĂILE SAU MIJLOACELE DE TRANSMITERE A DESCOPERIRII LUI DUMNEZEU

Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lune și s-a înălțat întru slavă

(I Timotei III, 16)

În contextul gândirii creștine apusene, schemele scolastice sau demonstrațiile medievale trebuie folosite cu mare prudență. Existența ca și Descoperirea lui Dumnezeu în acea perioadă nu se refereau la o ipostasă sau la Cele trei fețe, ci la „măiestria“ demonstrației: în Răsărit, după gândirea pl tonică, iar în Apus după categoriile aristotelice. Și de aici au apărut cunoscutele direcții: un Dumnezeu al Revelației și un altul al filosofiei, direcții care au influențat pe mulți pînă în zilele noastre, așa cum s-a arătat mai sus, în puzderia de secte sau în amalgamul concepțiilor teozofice etc.

Avînd în vedere însăși încredințarea Domnului Iisus că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu (Matei XVI, 16), Calea, adevărul și viața (Ioan XIV, 6), Revelația divină – *Descoperirea lui Dumnezeu – este cu adevărat o cale reală, sigură prin care Dumnezeu se descoperă oamenilor pentru a-L cunoaște și cunoscînd să-L iubească și iubindu-L să-L adore și adorîndu-L să-și modeleze viața după poruncile Lui în vederea mîntuirii și vieții veșnice*. Așadar, crezi în Dumnezeu pentru că există. El nu este o imagine sau o fantezie a minții, ci o realitate. El nu se poate vedea, atunci ar fi limitat la existența noastră, ar fi o arătare sau iluzie personală, așa cum este în religiile naturiste și la foarte multe secte. În ipostaza Sa de Dumnezeu-iubire, în El credem pentru Descoperirea Lui, nu credem din frică, ci din dragoste (II Tim. I, 7), Ființa lui rămîne o taină, așa cum sufletul omului rămîne necunoscut chiar de către persoana (trupul) cu care există, se desăvîrșește sau se pierde. Pe Dumnezeu (ca Ființă) nimeni nu L-a văzut, numai Fiul Său L-a descoperit (Ioan I, 18). În acest sens este nevoie de credință în Dumnezeu ca dar, și sentiment nobil, transmise prin Evanghelie (Gal. I, 8–9).

Dar omul, avînd libertate de gândire și de voință, poate cerceta, simți și săvîrși fapte alese pentru cunoașterea și iubirea cu care L-a înzestrat Dumnezeu pentru a deveni fiu după har al Împărăției Sale. Cele două căi, mijloace care, mergînd pe firul lor, ne duc la izvor, la Dumnezeu, iar coborînd pe același fir, cercetînd experiența și viața celor care au crezut sau au fost aleși de către Dumnezeu pentru sfințenia

vieții lor – și făcînd și noi asemenea devenim fii ai Împărăției cerești. Mai precis, *cele două căi sînt: calea naturii sau legilor ei imuabile, firul cosmic care nu se abate de la regulile Ziditorului și calea sau descoperirea coplesitoare* (numită de mulți „supra-naturală“), reală sau dovedită prin Testamentele divine (Vechiul și Noul Așezămînt), avînd Unul și Același Părinte al veacurilor. Pentru Lege și profeti Descoperirea este din umbră, iar pentru noi, Plinirea vremii (Gal. IV, 4), Legii și profetilor (Matei V, 17), direct prin Emanuel (Matei I, 21 și 23), prin Tatăl și Fiul care Una sînt (Ioan XVII, 21) și existență și certitudine cosmică: Trei sînt cei care mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh (I Ioan V, 7). Cugetînd în contextul Scripturii și Tradiției, adică valorificării totale a mijloacelor existenței lui Dumnezeu, ne putem da seama, în același timp, de certitudine, dar și de îndoieli, nu ale existenței în sine a lui Dumnezeu, ci a diversității gîndirii umane. Dumnezeu nu se confundă cu lumea. Existența Sa nu depinde de acceptarea sau tăgăduirea omului.

a) Totuși, *diversitatea concepțiilor a dus la confuzii și contestări*, de aici s-a născut și interpretarea forțată.

Ob.: Dumnezeu este idee, concept, creația omului din frică... (Ieșire XXXIII, 20).

Exp. Dumnezeu nu este „concept“, ci existență personală (Ieșire III, 14; Isaia XI, 28; Ieremia X, 10; Marcu XII, 26–27), *nu este creat de rațiunea omului* (Ioan I, 1), *dacă „ar fi“ idee nu s-ar fi întrupat* (Ioan I, 14), *n-ar fi făcut minuni* (Ioan X V, 24), *n-ar fi înviat* (Ioan XX, 19–23, *n-ar fi plinirea credinței* (Evr. IX, 27), *Legii și profetilor* (Matei V, 17).

Dumnezeu este creator și ziditor (Facere I, 1), *nu se confundă cu nimic* (Fapte XVII, 29; XIX, 26), *este pronietor și izbăvitor* (Iov XIX, 25), *plinirea veacurilor* (Evr. I, 1), *văzut și auzit și pipăit* (II Petru I, 16).

Inv. ort.: Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pămîntului... (*Mărturisirea de credință niceoconstantinopolitană** (sinodul I, Niceea 325; Sinodul II, Constantinopol, 381).

b) Dacă *existența lui Dumnezeu este certitudinea mîntuirii noastre*, mijlocul de verificare al potențelor noastre sufletești este *credința*, dar nu o simplă credință, ci aceea însoțită de harul lui Dumnezeu și de fapte bune ceea ce face din creștin nu numai căutător, ci următor și trăitor în Hristos-Dumnezeu. Și credinței, ca și obiectului

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: V. Găină, *Teoria Revelației* în „Candela“ 1897–1899; I. Karmiris, *A Synopsis of the Dogmatic Theology of the Ortodox Catholic Church*, Trans. from the Greek by Rev. George Dimopoulos, Philadelphia, 1973, VIII+120 p.; P. Trembelas, *Dogmatique de l'Eglise Ortodoxe Catholique*, Tome Premier, Traduction française par l'Archimandrite Pierre Dumont, O.S.B., Chevetogne, 1966, p. 105–124 (La Révélation divine); x x x *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. I, București, 1958, p. 170–201; P. I. David, *Premise ale dialogului...*, p. 213–512; Sorin Cosma, *Despre Revelația dumnezeiască*, în „MO“, nr. 6/1986, p. 75–80; Ilie Moldovan, *Rolul Mărturisirii de credință în transmiterea și actualizarea Revelației divine*, în „MMS“, LVI (1980), nr. 6–8, p. 440–458; D. Abrudan, *Profetii și rolul lor în istoria mîntuirii*, în „MA“, I. Tudoran, *Asupra Revelației primordiale*, în „Ort.“, VIII (1956), nr. 1, p. 44–57; Idem, *Etapele Revelației*, în „MA“, I (1956), nr. 1–2, p. 78–96; Idem, *Raportul dintre izvoarele Revelației*, în „MA“, III (1958), nr. 9–10, p. 717–728; M. Neagu, *Biblia, Tradiția și Biserica*, în „RT“, nr. 11–12/1938.

acesteia, i s-a dat de către unii interpreți alte dimensiuni și scopuri străine Descoperirii lui Dumnezeu.

Ob. Credința găsește pe Dumnezeu, și „Cine nu crede va fi osîndit...” (Marcu XVI, 16).

Exp. Credem în Hristos, plinirea credinței (Rom. V, 17; Col. I, 19), Împlinirea celor nevăzute și nădăjduite (Evr. XI, 1). Credința nu se impune, ci se acceptă sau creștinul-prunc crește cu ea sub supravegherea nașului și părinților.

Inv. ort. Credința este mai întâi un sentiment uman (Matei VIII, 10), apoi un dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 9) și o virtute teologică (I Cor. XIII, 13); nu trebuie confundată cu încrederea (II Cor. I, 24), nici cu credulitatea (I Tim. IV, 7; II Tim. II, 16–18). Credința vine din auzire (Evanghelie) de la Hristos (Rom. X, 14–17). Credința este vie, necesară dacă este lucrătoare prin fapte.

c) Și dacă *Dumnezeu modelează sufletul omului prin credință, scopul acestei credințe este numai moral-creștin; ca omul să se desăvârșească, să-și capete mîntuirea. Or, sub influența atîtor credințe (politeiste, demonice, angelice, terorizante, paleative), unii au acceptat și credința în Hristos, ca orice altă credință, chiar pe un plan secundar sau de rezervă cu gîndul schimbării ei, fiindcă nu oferă un avantaj (credința de interes, pragmatică). De aici numeroase obiecții.*

Ob. 1. Omul se poate salva numai prin credință fără fapte... (Rom. III, 28 ; Gal. II,16).

Exp. Sf. Apostol Pavel vorbește despre ceremoniile vechi ale religiilor naturiste care aveau în cult tot felul de jertfe și de „fapte ale legii”. În V. Testament, jertfele (faptele Legii) erau aduse pentru expiere, izbăvire, „împăcare” cu Dumnezeu. Aceeași metodă formală este și practica indulgențelor, care au înlocuit faptele legii în Biserica apuseană, ceea ce a contribuit la nașterea tezei protestante „mîntuirea prin credință”: Sola fide. Credința se găsește în Biblie (Sola Scriptura) și este înțeleasă cu mintea (Dumnezeu – Sola ratio...).

Mîntuirea adusă de Hristos – răscumpărare, eliberare etc. – i se spune obiectivă, adică directă, prin harul gratuit de la Dumnezeu: justificarea și nădejdea noastră constituie mîntuirea subiectivă, adică conlucrarea harului lui Dumnezeu cu credința noastră curată și cu fapte bune.

*Înv. ort. Credința fără fapte este moartă (Iacob II, 17), Hristos este desăvîrșitorul credinței (Evr. XII, 2); nu cel ce zice: Doamne, Doamne... ci cel ce face (Matei VII, 21). Credința este lucrătoare prin dragoste (Gal. V. 6), este un dar al Sf. Duh și un sentiment uman (Matei X, 42; I Cor. XV, 28; Evr. VI, 10; X, 35). Credința în Hristos este continuarea cugetării, este suportul rațiunii (Evr. I, 1), ea nu se confundă cu credulitatea, „cu basmele” (I Tim. IV, 7; VI, 3–5), cu visele sau cu iluziile (II Petru II, 3, 4, 18–22), ea colaborează cu încrederea și cunoașterea: „caută și vei găsi”... (Matei VII, 7).**

d) *Revelația se poate cunoaște și cerceta de oricine. Ea este încheiată prin Iisus Hristos și se găsește depozitată în două tezaure: Sfînta Scriptură și Sfînta*

* Amănunte, la p. 192

Tradiție, așa cum vom vedea. Totuși, unele tâlcuiri forțate, neînțelegînd rolul Sfîntului Duh în Sfînta Treime și în Biserică, „găsesc“ justificări în texte biblice.

Ob. Descoperirea personală „de la duhul“ (I Cor. XII, 7) și revelația deschisă...

Exp. Izvorul descoperirii este Dumnezeu. Nu trebuie confundate halucinațiile, delirul, bolile psihice cu inspirația sau teofania (I Tim. IV, 7; VI, 5; Tit. III, 9–11; II Tim. II, 16–19; II Petru II, 18–19).

Sectanții trîmbițează „revelația“ deschisă pentru prozelitism și „noile“ chemări ale duhului.

Înv. ort. Au existat revelații speciale: în *Eden* = revelația directă (Facere I, 29); *după cădere* = conștiința existenței lui Dumnezeu (Facere IV, 1); revelația *către patriarhi*; Legămîntul lui Noe (Facere VIII, 21–22; IX, 13), al lui Avraam etc. (Facere XVII, 4–5); revelația *premozaică* (Ieșire III, 14); revelația *mozaică*, consfîntirea legămîntului prin Lege (Ieșire XX, 2–17); revelația *judcătorilor* și alegerea *regilor* poporului biblic (Jud. II, 1=2); revelația *profeților*, etapă în care se întrezărește acțiunea mesianică (Isaia VII, LIII); revelația *supremă*, prin *Iisus Hristos, omul desăvîrșit, fără păcat* (noul Adam, I Cor. XV, 45) și *Dumnezeu adevărat*, Fiul lui Dumnezeu (Luca I, 35).

Toate aceste etape sînt consemnate și reamintite evreilor și creștinilor de Apostolii Ioan și Pavel (Evr. I, 1–2 și Ioan I, 17).

Au existat și pot avea loc revelații particulare, dar numai în Planul lui Dumnezeu și în Biserica Sa: chemarea lui Saul (Fapte IX, 5), descoperirea făcută Sfîntului Ioan Teologul (Apoc. I, 2), dar nu sînt în afară de planul general al mîntuirii neamului omenesc.

e) *Tot în cadrul Descoperirii lui Dumnezeu putem cerceta și criteriile sau dovezile copleșitoare, lucrarea sau perfecțiunea zidirii prin minuni și profeții.* Desigur, astăzi termenii au cu totul altă semnificație față de înțelegerea omului primitiv sau credinciosului din epoca pietrei, în comparație cu cel din era atomo-nucleară. Minunea și profeția rămîn criterii ale Revelației divine cercetate în cadrul teologiei Bisericii cu scopul modelării credinciosului.

Și aici, neînțelegerea acestor criterii, precum și pretenția de a le studia sau a le înlătura din cadrul „cercetării“ credinței au dus la numeroase concepții și interpretări.

Ob. Unii spun că nu există minuni, ci acestea sînt fapte care își așteaptă explicația..., iar alții pretind că fac minuni...

Exp. Minunile sînt săvîrșite cu un scop providențial; sînt copleșitoare pentru minte și vindecă defectele umane și completează legile naturii. Ele sînt făcute pentru întărirea unui adevăr de credință: Veți face semne și minuni (Marcu XVI, 16–17). Taumaturgia este un semn al Sfîntului Duh, este un dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 10). Transformarea euharistică etc. (Ioan VI, 56).

– *Pretenția unor „prooroci“ de a face „minuni“ în domeniul tehnic sau științific este fără rost. Atitudinea sectară pornește de la concepții ale corifeilor religioși naturaliști, de la șamani și magicieni, de la șarlatani și vrăjitori sau de la unele însușiri sau îndeletniciri pretinse „minuni“ moderne: sugestia, hipnoza, practica yoga, telepatia etc., care se explică simplu.*

Înv. ort. Minunea este un criteriu, un drum, o posibilitate de a înțelege Descoperirea lui Dumnezeu. Începutul minunilor l-a făcut Dumnezeu și tot El îngăduie și poruncește minunea pînă la sfîrșitul veacurilor. Însuși Mîntuitorul a săvîrșit minuni: asupra Sa, asupra naturii înconjurătoare și asupra omului. Minunea se săvîrșește numai în Biserică, este un dar al lui Dumnezeu, săvîrșitorul fiind trăitor în Hristos, integru trupește și sufletește (I Cor. XV, 46).

Ob. Numai cei „aleși” și sfinți pot profeti (I Cor. XII, 10).

Exp. *Profeția este într-adevăr un dar al Sfîntului Duh transmis prin tainele Bisericii. Cum ar putea cineva să se numească prooroc cînd nici nu este botezat în numele Sfintei Treimi? (Matei XXVIII, 19), iar Iisus Hristos a plinit legea și profeții (Matei V, 17), ne-a dat tot ceea ce este necesar mîntuirii. La ce bun profeția?*

– *Toate popoarele și toate religiile au avut și au profeții lor. Dar profeții biblici au fost inspirați de Sfîntul Duh (II Tim. III, 16), în vederea pregătirii evenimentelor mesianice. Nici o proorocie nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu prin Sfîntul Duh (II Petru I, 21). Ca atare, profeția trebuie să îndeplinească unele condiții: să fie clară nu din oracole sau divinații; nu întemeiată pe mijloace simple, naturale; să aibă un scop sfînt, nu o amenințare cu groaza sau teroarea; împlinirea să fie întocmai; purtătoru să fie o persoană sănătoasă la trup și la suflet (I Cor. XV, 46); nu visătorii, deliranții, șarlatanii pot profeti (I Ioan II, 21; II Ioan, 7).*

Înv. ort. Este adevărat că dezechilibrării mintal au tendința „profetismului”, așa cum se întîmplă în religiile naturiste (augurii, haruspicii, sibilele, „citorii” oracolelor, șamanii, scamatorii) și în „mișcarea profetică” religioasă. Dacă falsele revelații au originea în misticismul bolnăvicios, în spiritism, în teozofie, în antropozofie, falsele profeții își au explicația nu în Biblie, ci în șarlatanie și în maladiile psihice*.

CONCLUZII. - *Adevărații credincioși nu confundă niciodată profeția și minunea cu intuiția științifică și alte dotări native, sau cu rezultatele firești ale științei și tehnicii.*

Avînd în vedere acest cadru al înțelegerii Descoperirii lui Dumnezeu, putem ușor trece la cuprinderea, la fixarea și studierea principalelor tezaure ale mărturiei și urmelor acestei Revelații în istoria și civilizațiile omenirii. Dacă Revelația lui Dumnezeu în natură rămîne fixată, imuabilă, în continuă căutare a omului după „enigmele” cosmice, Revelația copleșitoare (sau supranaturală în sensul limitei materiei) este așezată între două borne: Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, adică Legea și profeții (Luca XXIV, 44) și continuitatea „ziselor (spuselor) către cei de demult” (Matei V, 21), care împreună sînt așezate în existența psihofizică a omului pentru a lumina pe cei în întuneric și în umbra morții. (Matei IV, 16).

Moartea a stăpînit pînă la Moise (Rom. V, 14), cînd Dumnezeu concretizează Existența Sa (Ieșire III, 14) prin Tablele Legii (Ieșire XX), reînnoind Legămintele făcute cu Părinții neamului omenesc. Etapele Revelației dumnezeiești nu sînt altceva

*Bibliografie specială: P. I. David „Psihologia sectelor...”, în „GB”, nr. 4/1987.

decît „dezvelirea“ voii Sale (Ioan V, 20), întărirea Cuvîntului (Ioan I, 14) și revărsarea iubirii asupra celui rătăcit și ascuns de la Fața Sa: omul (Luca XV, 7). De aceea în paginile Sfintei Scripturi găsim descrisă fresca umană în toate laturile sale de tristețe și de bucurie, de patimă și credincioșie, de crimă și iubire, de lut și spirit, de îndumnezeire și îndrăcire, de înger și demon, de hărnicie și lene, de curaj și lașitate, de egoism și dăruire etc., dovadă a libertății omului de a alege și a respectului Proniei față de cel zidit după chipul și asemănarea cu Dumnezeu (Facere I, 26). În acest sens, toată Scriptura este inspirată de Duhul Sfînt și folositoare pentru învățătură, cercetare, îndreptare... (II Tim. III, 16 ș.u.). Inspirația, deci, este criteriul selectării și canonizării cărților Sfintei Scripturi. Sfînta Scriptură este titulatura exactă dată de Biserică scrierilor inspirate și verificate. Or, Biblia – numire în aleasă cinste la toți cei ce nu mai au Biserica de mamă, și care înseamnă cărți (bibliotecă) a ieșit de sub supravegherea harului-inspirației – și este folosită de sectari – așa cum vom vedea – chiar împotriva Bisericii care a păstrat-o; împotriva ierarhiei care a selectat-o și împotriva apostolilor care ne-au urzit-o după cele auzite, spuse și pipăite de la Fiul lui Dumnezeu, Hristos Mîntuitorul nostru (I Ioan I, 1). Deci pentru orice credincios și pentru oricine care zăbovește asupra Sfintei Scripturi sau cadrului ei mișcător-dinamic, Sfînta Tradiție, este absolut necesară o lămurire sau o inițiere mai ales în contextul civilizației actuale*.

I

DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU ÎN SFÎNTA SCRIPTURĂ – BIBLIA

Dumnezeu s-a descoperit mai întîi părinților noștri, patriarhilor, apoi prin însuși Fiul Său...

(Evrei I, 1-2)

Este îndeobște cunoscut principiul clasic protestant: Biblia se interpretează prin sine (Scriptura scripturae interprens). Dar Luther cînd a luat această atitudine avea motive destul de serioase. Să nu uităm, se încheia Evul mediu, apunea o epocă istorică și o dată cu ea factorii care au susținut-o: feudalismul – din punct de vedere social și cezaropapismul din punct de vedere spiritual; or, Reforma a căutat să înmormînteze cele două aspecte ce îmbrăcaseră un mileniu.

Biblia ajunsese un „bun al ierarhiei“, bule papale interzicînd atît citirea de către credincioși, cît și copierea, traducerea și tipărirea ei fără autorizația Vaticanului. Cine nu se supunea, ajungea în tribunalele inchizitorilor. Și totuși Wyclif, Tindal, Erasm, Tomas Münzer au sfidat „amenințările“ papale înainte de Luther. Luther și adepții săi n-au făcut decît să declare public libertatea la

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: *Îndr. mis...* p. 33-34; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 53-110; ICO, p. 4-27; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 103-117; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 72-79; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 16-20; Ev. Manțunea, *op. cit.*, p. 26-36; D. Iordache, *op. cit.*, p. 5-7; T. Șerb, *op. cit.*, p. 229-230; Augustin Bidian, *Revelația divină după concepția protestantă contemporană*, Sibiu, 1970. Teză de doctorat, în „MA“ nr. 5-6 și extras; P. I. David *op. cit.* p. 329-348; N. Aug. Maxim, *Concepții protestante mai noi despre Sf. Scriptură*, Iași, 1975, în „MMS“, nr. 1-3.

cuvîntul Scripturii, ceea ce a declanșat Reforma. Sectele de astăzi nu iau în considerare ce s-a întîmplat înainte, în timpul sau după Reformă, ci adepții se consideră „aleși și originali“ interpreți ai Bibliei ca și creștinii din primele veacuri, ceea ce complică și mai mult lucrurile*. Aceștia, trecînd peste interpretările „teologice moderne“, se apropie de unele teorii mai ales baptiste din S.U.A.: D.A.H. Strong, Dr. E.Y-Mullins ș.a. Însuși E. Mullins sublinia că: „...religia creștină nu este teorie și speculație despre Dumnezeu, ci ea cuprinde experiența omului cu Dumnezeu, dar această experiență o face pe baza Scripturilor...“ (subl. n.).

Ajungînd aici, unii dintre cititorii de astăzi ai Bibliei se întrebă: *care este textul și traducerea autentică?*, fiindcă Scripturile au trecut și ele prin copieri, traduceri, corecturi, imprimări și pe lîngă greșeli de tipar obișnuite, s-au introdus sau au fost eliminate cărți, texte, simple cuvinte etc., care au modificat sensul.

Sfînta Scriptură și „bibliile“ confesionale. – Nu ne vom ocupa în mod special de traduceri sau manuscrise ale Sfîntei Scripturi, Biblia este a Bisericii și numai Biserica, cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească i-a fixat canonul și a selectat atîtea traduceri și manuscrise. Omul de astăzi, indiferent că împărtășește sau nu o credință religioasă, că face parte dintr-un cult creștin sau necreștin caută să studieze sau simplu să citească Biblia pentru curiozitatea ce o prezintă, fiind „cartea cărților“, printre cele mai vechi documente ale culturii și civilizației omenirii. Dar nu se poate trece cu vederea cel mai important fapt: Sfînta Scriptură este documentul scris al Descoperirii lui Dumnezeu. Și cum ne învață Sfînta Scriptură „La început era Cuvîntul...“ (Ioan I, 1), Biblia a apărut din tradiție, cum se desface firul din caer. Moise primește poruncă de la Dumnezeu „să scrie“ ceea ce a auzit prin viu grai (Ieșire XVII, 14), profetii învață și scriu (Luca XVIII, 31) și Însuși Domnul îndeamnă: „Ați auzit că s-a spus...“ (Matei V, 21), iar după înviere, poruncește: „Mergînd, învățați toate neamurile...“ (Matei XXVIII, 19), propovăduiți Evanghelia la toată făptura...“ (Marcu XVI, 16). Sfînții Apostoli ne-au transmis oral și o parte au lăsat și în scris: „ceea ce cu ochii lor au văzut, cu urechile lor au ascultat și cu mîinile lor au pipăit...“ (Ioan XX, 27 ; I Ioan I, 1).

Deși ales de către Dumnezeu printr-o descoperire specială și printr-o aleasă vocație, Sf. Pavel, care nu fusese ucenic al Mîntuitorului Hristos, ne spune: „...credința vine din auz (Rom. X, 17) și ceea ce ați auzit de la mine, faceți“ (II Tim. II 2; III, 14; II Tes. II., 15 etc.). Iar după cele auzite de la Apostolul neamurilor, Sfîntul Luca doctorul prea iubit“ (Col. IV, 14) *scrie Evanghelia sa și prima istorie bisericească* (Faptele Apostolilor). *cu un scop precis: pentru a putea cunoaște temeinicia învățăturilor primite prin viu grai* (Luca I, 4).

În slujirea Sa profetică, Mîntuitorul ne îndeamnă: „Cercetați Scripturile și vedeți în acestea puterea lui Dumnezeu...“ (Ioan V, 39), fiindcă „unii le tilcuiesc spre a lor pierzare“ (II Petru III, 16). Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt cele două căi concrete ce duc la Dumnezeu, singurul izvor al Descoperirii, al revărsării, al deșertării

* Bibliografie întregitoare, a se vedea cap. *Sf. Scriptură*, p. 196–213.

în lume în scopul cunoașterii și pentru mîntuirea noastră. *Toți patriarhii și profeții pînă la Moise* n-au avut „biblia“ și *au trăit după tradiție*, și nu s-a întrerupt firul Revelației. Dacă nu s-a mai putut vedea Dumnezeu „față către față“ (Facere III, 8–9), omul L-a văzut „în Lege în umbră și în Scriptură“. Frumos și convingător spunea Apostolul Pavel conașionalilor săi: „După ce Dumnezeu a vorbit, în vechime, părinților noștri prin prooroci – și s-a arătat în multe rînduri și în diferite chipuri – mai pe urmă, *ne-a vorbit prin Fiul...* prin care a făcut și veacurile, care este oglinda slavei Lui, prin care s-a făcut izbăvirea de păcate și apoi s-a înălțat de-a dreapta Tatălui în cele preainalte...” (Evr. I, 1–4). Dacă *Scriptura este corpul, tradiția este sufletul*, iar *sîngele* acestei alcătuirii este *inspirația Sfîntului Duh*: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și spre folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit și cu totul destoinic pentru orice lucru bun“ (II Tim. III, 16–17). Și acest lucru bun se înfăptuiește în funcție și de hotărîri (tradiții) inspirate de Sfîntul Duh în Biserică (Fapte XV, 13–28). Așadar, tradițiile omenești emanate chiar de la papi – „eu sînt tradiția“ (Pius IX) – nu pleacă din Tradiția revelată care are totul comun cu Scriptura, de aceea ele nu constituie „documentul“ Bisericii. De asemenea, tradițiile locale sau ceremoniale sînt tradiții istorice rupte de realitatea revelațională, fără succesiune în credință, fără succesiune apostolică. Ele pot fi luate în considerare în contactele ecumeniste și de dialog interconfesional, pot fi modelate și recunoscute prin economie de Biserică cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească, dacă acestea doresc comuniunea și întoarcerea la original: „calea, adevărul și viața...” (Ioan XIV, 6) găsite în Biserică lui Hristos al cărei cap este (Efes. V, 23).

Și dacă prereformatorii și urmașii lor – inclusiv anglicanii de toate nuanțele – au înlăturat tradiția papală, au revenit la o practică veche și au încurajat, evident pe o altă cale, nenumărate tradiții ale primelor veacuri și în special practica „epistolară“ a scrisorilor pe marginea Bibliei ei au încurajat practica apocrifelor. Fără responsabilitate, fără pregătire, au început să „interpreteze“ Biblia – interpretarea cum bine se știe este forma clasică a tradiției – să adauge și să scoată unele texte din Sfînta Scriptură, să copieze tendențios și să traducă la voia întîmplării cuvîntul lui Dumnezeu din Biblie. Așa se face astăzi că după o statistică a UNESCO cea mai răspîndită carte în lume este Biblia, cele mai multe traduceri se, fac din Biblie. Acest impresionant palmares îl deține firma engleză: Societățile Biblice Unite (UBS).

Desigur, sînt nenumărate editurile care se ocupă cu textul Bibliei, Societatea Biblică Britanică este una dintre cele mai cunoscute. A luat ființă în 1804, avînd o activitatea neîntreruptă și diferite filiale și sucursale în toate continentele și aproape în toate țările. Ea se interesează de textele cele mai autentice și ajută alte edituri și tipografii: însăși Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a colaborat și colaborează cu această firmă. Biblia este a Bisericii și nu poate fi tipărită fără aprobarea ei. Biblia a fost, este și va fi a Bisericii și în Biserică. Ea nu poate fi o carte comercială și nici confesională;

nu poate fi un obiect de amenințare – se jură pe ea – și nici de tortură – probe inchiziționale: foc, apă etc. Biblia este cartea comună a tuturor credincioșilor, de apropiere nicidecum de despărțire sau de divergență între oameni. Oricine o poate citi, cerceta, dar nu o poate modifica. Deci, astăzi constatăm *două tendințe*: 1. *Marea familie a Bisericii* care respectă Sfânta Scriptură ca izvorul scris al Revelației și deci neschimbată, și 2. *Adepții confesionali* și indiferenți care susțin că Biblia se poate adapta, traduce și completa în funcție de cerințele societății sau necesitățile cultului sau grupului religios respectiv. În același timp, pentru secte Biblia este o sursă importantă de venit și instrumentul cel mai eficace de prozelitism. Datorită acestei poziții foarte periculoase și atitudinii condamnabile de „prefacere“ a textelor s-a ajuns ca unii să considere „Biblia“ o carte ce ar cuprinde legende și povestiri fantastice ca și Iliada și Odiseea.

Iată, în loc de „mutații și modele spirituale“, au apărut puzderii de secte: de la „Sola Scriptura“ la „Nulla Scriptura“! Hristos a fost socotit aparență, imagine – ca în dochetism –, iar persoana Sa legendă, mit, înșelare, minciună, inexistentă – ca în toate creațiile mitologice și teoriile teologal-sofiste, ceea ce provoacă nedumeriri.

În asemenea situație, orice om de cultură, cu simțul realității, cu respect pentru civilizații și prudent în opțiunile confesionale, se întreabă: *care-i Biblia cea adevărată?* Am putea răspunde: 1. Cea „ortodoxă“, că-i mai aproape de sufletul omului; 2. Cea catolică, fiindcă este tradusă de un „specialist“; 3. Cea protestantă, deoarece este tradusă „critic“. Noi vom răspunde: *Sfânta Scriptură cea adevărată este cea păstrată de Biserică nealterată, neadaptată și chiar cu unele lacune în traduceri care de fapt întăresc dreptul personal al diferiților autori inspirați.**

1. *Dumnezeu în Treime-închinat în toată Scriptura.* – Pentru adevărații creștini, atât Vechiul cât și Noul Testament cuprinde cuvântul lui Dumnezeu în Treime închinat. Dumnezeu este existență în sine, nu este o emanație sau un demiurg cosmic: Eu sînt cel ce exist (Ieșire III, 14), Cel ce este, care ne-a făcut și ne-a dat existență specifică (suflet), ne poartă de grijă (Iov XIX, 25); El este Alfa și Omega (Apoc. I, 8, 11. XXII, 13). Nu Biserica „a selectat divinitatea“, ci Dumnezeu s-a manifestat în Treime, așa cum ne-o demonstrează Sfânta Scriptură, în Vechiul Testament Dumnezeu se arată direct sau din umbră: să facem om după chipul și asemănarea Noastră (Facere I, 26) și nu ar putea trăi cineva care ar încerca să privească fața lui Dumnezeu (Ieșire XXXIII, 20). Ființa Sa este o taină pentru noi așa cum s-a arătat, dar, manifestările, însușirile, atributele personale sau treimice sînt necesare mîntuirii: Tatăl

* A se vedea pe larg: *Partea V-a*; Cap. XII: „Biblia“ britanică, p. 418-436.

cui vrea să se descopere (Matei XI, 27; XXIV, 36; Fapte I, 7); Fiul: Eu astăzi Te-am născut (Ps. II, 7); Eu cu Tatăl una sîntem (Ioan XIV, 10); Duhul Sfînt în comuniune cu Tatăl și cu Fiul: Va mărturisi despre Mine (Ioan XV, 26). Descoperirea perfectă, epifania, la botez: Tatăl mărturisește, Fiul primește misiunea, Duhul Sfînt desăvîrșește (Matei III, 16–17), Sfîntul Apostol Ioan scrie clar: Trei sînt care mărturisesc despre același Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh (I Ioan V, 7).

Schismele, ereziile și sectele vechi au negat pe Mîntuitorul ca om (disputele hristologice) și această neînțelegere s-a extins la întreaga Sfîntă Treime și apoi la Maica Domnului, la toți sfinții. De asemenea, Iisus Hristos a fost dezbrăcat de dumnezeire (monarhianismul, subordinațianismul, antitrinitarismul, triteistismul etc.). Sectele creștine, necreștine și religioase din timpul nostru au adăugat la erorile vechi cugetarea veacurilor, inclusiv nihilismul.

Și, odată cu tăgăduirea sau exagerarea unuia din ipostasele lui Dumnezeu de către eretici, s-au falsificat și textele vechi sau nou-testamentare. Unii, dînd importanță Vechiului Testament al cărui „dumnezeu“ a fost Tatăl n-au mai crezut în Fiul lui Dumnezeu din Evanghelie; alții, rigizi, au înlăturat Vechiul Testament, ajungînd la abuzuri semitice și la ideologii fasciste, recunoscînd ca „divinitate“ pe Iisus Hristos, om perfect, iar imaginea Împărăției Sale dînd-o Apocalipsa. Cei moderați, fundamentaliștii, recunosc personalitatea *cheie* a Noului Testament în Hristos, dar El s-a sfîrșit odată cu răstignirea, Duhul Sfînt fiind „dumnezeul“ veacului, dar nu orice duh, ci numai cel ce se află în „fruntea penticostei“.

Credincioșii ortodocși au rămas la Mărturisirea de credință niceoconstantinopolitană bazată pe Sfînta Scriptură, verificată de Sfînta Tradiție, experimentată de viața Bisericii. De fapt, Sfînta Treime este exemplul de comuniune și iubire pentru credincioșii ortodocși.

2. „Hristosul“ Bibliei și curentele „teologice“ contemporane. – Este adevărat că toți cei ce au considerat Vechiul Testament o simplă istorie a mozaismului, Evangheliile sinoptice „o producție“ a crizei religioase a primelor secole, pe Ioan Teologul „creatorul“ teoriei noului Logos, pe Pavel, „ideologul“ creștinismului, au ajuns la concluzii de-a dreptul curioase. Dacă Luther considera scrierea lui Iacob o epistolă „de paie“, sectele violente și revanșarde, mișcările baptismale, advente și harismatice socotesc Apocalipsa „cheia“ religiei; organizarea socială – statul, în ultimă formă – îndeletnicire satanică; Biserica „țiuțiu“ statului, fiara apocaliptică, iar cele 10 coarne sînt cele 10 Biserici mari recunoscute de către statele moderne. Însăși „domnia“ lui antihrist – 1260 de ani, după Apoc. (XIII, 5; XI, 2) – este socotită epoca tiraniei papale asupra popoarelor (558–1818), scoaterea lui Hristos din istorie și înlocuirea Sa cu un vicar. Deci *sectele din zilele noastre nici nu vor să audă de protopărinții sau părinții lor protestanți*, ci se consideră originali. Dacă corifeii

protestanți socoteau Biblia „dictată“ de Dumnezeu urmașii lor au considerat multe texte „urzire“, facere omenească, și le-au tradus în sensul „doctrinei“ noi*.

„Dogmatişti“ protestanți și reformați ai secolului XIX–XX ca Em. Bruner, K. Barth, R. Bultman etc. au impus teoriile lui Welhausen și ai Școlii raționaliste din Tübingen pînă la absurd: *demititizarea* Bibliei – renunțarea la tot ce nu poate fi înțeles; *desacralizarea* – înlăturarea a tot ceea ce este sfînt și peste puterile înțelegerii noastre, minunile etc.; *secularizarea* – renunțarea la contribuția oamenilor (profetilor) în epocile îndepărtare și neînțelese. Cu un cuvînt, reținerea din Biblie a ceea ce convine omului de astăzi, ajungîndu-se astfel la inexistența lui Hristos: moartea lui Dumnezeu și religie fără Dumnezeu. Așadar, toate teoriile „creștine“ mitice și mitologice au apărut în sînul teologiei radicale, alimentînd ideologiile reacționare și antiomane, avînd ca scop scoaterea Bisericii lui Hristos din istorie, după ce corifeii protestanți „teologhisiseră“ despre o Biserică nevăzută.

Dar „dacă orb pe orb se povățuiește, amîndoi se duc în groapă“ (Matei XV, 14) și „misiunile“ protestante n-au mai fost crezute de noii „convertiți“, iar aceștia, avînd „libertatea interpretării“ au creat ei noi direcții: teologia eliberării, teologia revoluției, teologia africană, la care nu s-au gîndit reformatorii sec. XVI și nici teologii protestanți și reformați dintre cele două războaie mondiale. Așa s-a ajuns, cum bine s-a scris: „de la furioșii Domnului“, la „sectele sinucigașe“.

a) *Iisus Hristos, luminător și împlinitor al celor două Testamente.* – Așa cum ne învață Sfînta Scriptură, Fiul lui Dumnezeu n-a lipsit din calea mîntuirii noastre. El este de o ființă cu Tatăl. Adam a fost zidit după „chipul și asemănarea Noastră“ (Facere I, 26), deci omul nu are în sine „ființa lui Dumnezeu, cum are Fiul, ci are „suflare de viață“ (Facere II, 7), deci suflet, nu ființă sau izvorul vieții, Duhul Sfînt. Fiul Omului s-a întrupat de la Duhul Sfînt, nu și-a luat începutul ființei Sale din Fecioara Maria, ci doar zămislirea Sa firească-omenească, rămînînd Fiul veșnic al Tatălui, fără umbră de schimbare. Pîntecele Fecioarei a fost cuptorul care a copt Pîinea vieții (Ioan VI, 35) și astfel a fost zdrobit „capul șarpelui“ (Facere III, 15).

Fiul lui Dumnezeu a participat la crearea îngerilor, a văzut pe satana ca un fulger căzînd din cer (Luca X, 18), prin El s-au făcut veacurile (Evr. I, 2) și s-a organizat universul (Ioan I, 3).

* *REFERIRI BIBLIOGRAFICE:* Tertulian, *Despre prescripția* contra creticilor în „Părinți și scriitori bisericești: 3, Apologeți de limbă latină“, Buc. 1981, p. 138–173.

a) Hr. Andrușos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, XIV+474 p.; Idem, *Simbolica*, trad. din l. greacă de Iustin Moisesescu, Craiova, 1955, 349 p.; M. S. Belenki, *Despre mitologia și filosofia Biblică*, trad., București, 1982; Emilian Cornișescu, *Descoperirile arheologice din Țara Sfîntă în ultimii 50 de ani (1920–1970) și raportul lor cu Vechiul Testament*, Teză de doctorat, București, 1983, 172 p. (Extras din rev. „ST“, XXXIV (1982), nr. 7–8 și 9–10).

b) *Despre Sfînta Scriptură*, integral nr. 2/1980 al rev. „Ort.“; D. Cornilescu, *Cîteva lămuriri în chestiuni de traducere a Bibliei*, în „BOR“, nr. 8/1929, p. 567–570; Gr. Marcu, *Tare în Scripturi*, în „RT“, nr. 4/1937, p. 135–144; M. Mărar, *Reguli de tîlcuire corectă a Sf. Scripturi*, în „MB“, nr. 3/1987, p. 11–16; N. Totu, *Biblia și democrația*, nr. 2/1925 în „RT“, p. 38–45; Arhim. Scriban, *Biblia cuceritoare*, în „BOR“ nr. 1–2/1940, p. 46–48; V. Vasilache *Biblia în Ortodoxie*, M-rea Neamț, 1939.

† Varlaam-Mitropolitul Moldovei, *Răspuns împotriva catehismului calvinesc*. Introducere și îngrijirea ediției Mirela Teodosiu, București, 1984, și *Trei sute de ani de la Răspunsul la Catehismul calvinesc al lui Varlaam al Moldovei (1645–1945)*, în „BOR“, nr. 11–12/1945, p. 618–638.

Toată istoria mântuirii se descoperă în jurul Său. Vechiul Testament este haina cea veche, burduful cel vechi; Noul Testament este haina cea nouă, adusă de Mântuitorul Hristos, iar Biserica este cămașa Sa. El este „Îngerul de mare sfat“ (Isaia LXIII, 9) și în afara Lui nu există mântuire (I Tim. II, 5). El este norul de zi (Ieșire XIII, 21; Num. XII, 5) și stîlpul de foc de noapte (Deut. I, 33), este toiagul de sprijin al patriarhilor și profetilor, Luminătorul cel mare, Soarele dreptății (Ps. LXXXIV, 11; Matei IV 16).

În calitatea Sa de Fiu și al omului a îmbrăcat firea noastră ca să ne facă părtași Împărăției Sale și să ne redea chipul cel pierdut. Acest chip l-a îmbrăcat cu cele două veșminte părăsind sînurile Tatălui, ca apoi, după Înviere și Cincizecime, Sfîntul Duh să continue acțiunea de sfințire a omului pînă la Judecata de apoi, cînd Hristos va apare ca Drept judecător, dînd fiecăruia răsplată sau pedeapsă definitivă după faptele și urmările faptelor sale (Matei XXV, 34-46).

Cele două testamente nu se pot despărți: unul este umbra celuilalt, unul se ascunde în celălalt fără a-și pierde identitatea. Ele au același scop: lucrarea lui Dumnezeu în lume și descoperirea directă prin Mîntuitorul. „Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit“ (Ioan I, 17). Opera de răscumpărare aparține Sfintei Treimi: „Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez“ (Ioan V,17). „Eu cu Tatăl una sîntem“ (Ioan XIV, 9), iar „Duhul adevărului este mîngîietor“ (Ioan XIV, 26) și lucrător prin Sfintele Taine ale Bisericii (Matei XXVIII, 19).

b) *Hristos – inspirația directă și cununa profetilor, izvorul minunilor.* – Așa cum fariseii și alte partide religioase contestau activitatea Mîntuitorului concretizată cu semne și minuni, urmașii sectelor de atunci, grupările anarhice și denominațiunile religioase de astăzi, contestă profețiile – dar întemeietorii sectei se declară *profeți ai zilei* – și minunile, dar spun că ei *au darul Duhului* și pot toate. Mîntuitorul prin *slujirile Sale* – de *profet* plinind profețiile și arătînd starea viitoare a lumii, inclusiv judecata de apoi și transformarea universului; de *arhiereu* aducînd jertfă sîngeroasă pentru întreaga omenire și transmișînd preoția sfințitoare din arhieria Sa și cu puterea Sfîntului Duh: *de împărat*, El întemeind Împărăția lui Dumnezeu pe pămînt prin Biserica Sa – a fost posesorul unor taine de nepătruns și a făcut lucruri copleșitoare pentru mintea omului, cu un cuvînt a săvîrșit minuni asupra Sa, asupra omului și asupra naturii înconjurătoare, așa cum am arătat mai sus.

c) *Hristos – „cheia“ Bibliei.* – Așa cum subliniam la început, neoprotestanții au părăsit teza protestantă: Scriptura prin sine se interpretează, precum și poziția catolică: Biblia nu trebuie să ajungă în mîna „prostimii“, sectele nu se mai confruntă cu Bisericile, ci cu alți adepți, alte confesiuni, și au pretenția că merg să imite pe primii creștini. Pentru aceasta iau din Biblie numai ce le convine, fiindcă, spun ei, fiecare apostol și fiecare comunitate din primele zile de după Cincizecime erau independente, își scriau epistole sau țilcuiau spusele Domnului. De aceea, fiecare Biblie confesională sau sectară este impregnată de sublinieri sau scoase, în ediții de buzunar, texte pentru prozelitism. În ultima vreme, unii nefiind de acord cu teza: Biserica nevăzută, accentuînd comunitatea credincioșilor și un loc de „cult“ – chiar simplu, o casă oarecare, împodobind clădirea cu amvon și chiar cruce, tablouri sau picturi încep să aibă în centru pe Hristos și să-L caute atît în textele Vechiului cît și Noului Testament. Hristos este piatra unghiulară a întregului adevăr spiritual. Evangheliile sînt învățături centrale, iar epistolele sînt consacrate sarcinii de a-L interpreta pe Hristos, așa ajungem și noi (sectarii) să înțelegem pe primii creștini. Și aceștia s-au aflat „în situații în care ne aflăm noi“.

Se vede clar că ei recunosc pierderea legăturii cu Hristos, experiența de veacuri a urmării lui Hristos, de aceea nu poate fi identificat Hristos, totuși zic ei „a luat ființă doctrina despre persoana lui Iisus Hristos“, care, după noul Testament are trei stadii: Evangheliile sinoptice, Faptele

Apostolilor, Apostolii Pavel și Ioan. Pe cînd Epistola către evrei și a lui Iacov conțin unele elemente distincte. Se observă aici o teorie a evaluării critice a Scripturii pentru a justifica pretenția că fiecare poate înțelege pe Hristos.

A. – După majoritatea sectelor, din *Evangheliile sinoptice* reies cel mult „cinci fapte“ referitoare la Iisus, anume:

1. *Completa umanitate.* – Se citează din Matei și Luca „Iisus creștea cu vîrsta și cu înțelepciunea...“ (Luca II, 52; Matei IV, 2–25). Mîntuitorul s-a rugat, a fost ispitit, a postit 40 de zile, ne-a asigurat de Sîngele Său al Legii celei noi... dar El însuși nu cunoaște ziua de apoi (Matei XXIV, 36). A avut trup omenesc și „suflet“ omenesc.

Exp. *După cum se vede erezia ariană și nestoriană, precum și teoria demitizării și desacralizării își spun cuvîntul: Hristos o apariție, un om născut dintr-o femeie. Îl recunosc totuși că a existat și se poate găsi, există undeva, aceasta este „noutatea“.*

2. *Sentimentul de chemare mesianică.* – Totdeauna Hristos s-a considerat profet. Numele de Hristos=Iisus ca Mesia, uns al lui Dumnezeu, a fost recunoscut la botez ca „uns“, deși se socotea „Fiul Omului“ (Daniil VII, 13). Aceasta și pentru faptul că Iisus nu îndrăznea să anunțe Împărăția cerească unui popor ce căuta numai împărăția omenească.

Exp. *Se constată și aici că Iisus este socotit un profet oarecare lăsînd să se intrevadă că nu-i Dumnezeu, ci Iisus continua tradiția profetică a poporului biblic. Or, se știe că una din slujirile Mîntuitorului a fost și aceea de profet, dar un profet perfect, ca Fiu al lui Dumnezeu, ce transmite misiunea lui Dumnezeu prin semne și minuni, întărindu-le prin propria jertfă.*

3. *Lipsa de păcat.* – Nu reiese că Hristos n-ar fi avut păcate, ci noțiunea lipsei de păcat este implicată în cuvintele Sale. El a avut în schimb convingerea neprihănirii: „Cine mă va acuza pe Mine de păcat?“ Și nu i-a răspuns nimeni. Însuși botezul a fost o dedicare în sine față de neprihănire.

Înv. ort. Știm că Mîntuitorul, prin botez „a plinit legea“ (Matei III 15) și dreptatea: Iisus confirmat de Dumnezeu ca om desăvîrșit și Fiu al Său în fața oamenilor (Epifania, Matei III, 17). În Iordan, Mîntuitorul arată forma văzută a botezului creștin desăvîrșit după înviere: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat...“ (Gal. III, 27), deci botezul lui Ioan era spre pocăință, real pentru păcătoși, or pentru Mîntuitorul a fost un tip, un simbol, o umbră a botezului creștin ca taină. *Noi nu uităm pe Hristos, ci în El ne încorporăm.* Preotul sau săvîrșitorul nu reprezintă pe Ioan Botezătorul, ci pe trimisul lui Hristos să-i îndeplinească mandatul de mîntuire.

4. *Iisus a menținut o relație unică cu Dumnezeu.* – El nu spune niciodată Tatăl nostru, ci Tatăl Meu (Matei VII, 21; X, 32; XI, 27).

Exp. *Și aici se observă în interpretarea sectară despărțirea Fiului de ființa Tatălui, independența în acțiune și accentul permanent pe omul-Iisus, parcă nici n-ar fi avut conștiința de Dumnezeu. Dacă sectanții recunosc pe Iisus, aceasta pentru documentul sinoptic – nu pentru că a salvat pe cei dreπți și s-a făcut început mîntuirii noastre. Legătura cu Iisus se face de fiecare adept sectar „prin duhul“, nu prin angajarea totală a ființei omului, adică prin primirea harului Sfîntului Duh prin tainele Bisericii. Apoi, întreaga sfîntă Treime s-a arătat, a pregătit mîntuirea noastră. Relația treimică este ființială, manifestările sînt separate: Tatăl Meu, în ceea ce privește ființa, Tatăl nostru în ceea ce privește acțiunea. Deci între Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul,*

Dumnezeu-Sfântul Duh nu există relații sau raporturi în înțeles uman, ci sînt de o ființă și împreună-lucrători pentru mîntuirea neamului omenesc. Acțiunea lor este nedespărțită ceea ce nu pot pricepe sectarii.

B. — **Faptele Apostolilor**, spun sectanții, scot în relief cuvintele Apostolului Petru despre Hristos. Ca de obicei, tâlcuitorii da ocazie se opresc la aspectul uman al activității lui Iisus „făcut Domn“ de către Dumnezeu, fără a vorbi și intenționat ocolind mijloacele prin Hristos care s-a făcut început mîntuirii noastre.

C. — **Învățătura lui Pavel** cu privire la persoana lui Hristos după sectanți ocupă un loc important în „istoria“ Noului Testament. Hristologia sa este „expresia imediată a experienței mîntuirii noastre în Hristos“. Drumul Damascului este „cheia teologiei sale; omul devine o făptură nouă în Hristos; învierea lui Hristos a arătat că „El este Fiul lui Dumnezeu“; „afirmațiile cu privire la dumnezeirea lui Hristos sînt de obicei incidentale“, mai ales pasajul din Coloseni I, 15–17, unde se exprimă relațiile lui Hristos cu universul... el îl investește pe Hristos la gîndirea sa obișnuită.

Bazați pe texte trunchiate pentru susținerea celor „cinci puncte pau-line“, majoritatea sectelor iau pe „Fratele“ Pavel drept „învățător“, iar alții îl socotesc creator de teologie, uitînd că *Apostolul Pavel* este doar vas „ales“ al lui Dumnezeu (Fapte IX, 15). În același timp, așa cum însuși ne încredințează, *experiența sa unică și chemarea specială pe drumul Damascului sînt o revelație directă și personală*, iar el se consideră „cel mai neînsemnat între apostoli...“ (I Cor. XV, 9) și în relație cu Dumnezeu și cu lumea „cel dintîi păcătos...“ (I Tim. I, 15). Sectanții evită asemenea texte!

D. — În ceea ce privește pe „Fratele“ Ioan, mulți sectanți și unii preținși „teologi“ îl arată „creator de Logos“, fiind inspirat fie de Filon din Alexandria, fie că a imitat filosofia platonică: „Ioan este totodată și istoric și interpret“.

Exp. *Este curios, cum răsfoitorii spuselor și scriselor „Fratelui Ioan“, care se bazează mai ales pe Noul Testament, n-au dat de textul atît de clar: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit...“ (Ioan I, 17), iar pe cei doritori de mîntuire îi asigură: „ceea ce am văzut cu ochii noștri, am pipăit cu mîinile noastre și am auzit cu urechile noastre, aceea vă propovăduim... (I Ioan I, 1), adică pe Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul, Dumnezeu Sfîntul Duh (II Ioan V, 7), fiindcă Hristos – în relație cu lumea văzută și nevăzută – același este ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8), El este Alfa și Omega (Apoc. XXI, 6).*

În concluzie:

I. În cele 4 puncte „exegetice“ (ABCD) se accentuează:

1. „Umanitatea“ deplină a lui Hristos, deci se îndoiesc de firea dumnezeiască;
2. Evangheliile sinoptice vorbesc de „ființa umană a Domnului Iisus, dar „cu funcțiuni extraordinare“... (În raport cu oamenii, Iisus „este un obiect religios și

mijlocul de mântuire“, așadar nu-L socotesc Dumnezeu-întrupat și Om-desăvârșit, plinirea și încheierea Revelației);

3. Cartea Faptelor îl arată pe Hristos în relație cu Duhul Sfânt și cu fiecare individ în parte (Aici se nesocotește succesiunea apostolică și succesiunea în credință).

4. În scrierile lui Pavel și Ioan găsim răspunsurile experienței primilor creștini, anume: a) Legătura veșnică între Tatăl și Fiul; b) Venirea în lume nu se explică evolutiv, Hristos a intrat în lume în condiții de timp pentru un scop divin; c) În Iisus Hristos însuși Dumnezeu s-a apropiat de oameni, pentru mântuirea lor, realizând scopul veșnic de iubire; d) În virtutea iubirii Fiul este mijlocul veșnic de creație pentru întreg universul; e) Ca o consecință a activității mântuitoare a Fiului întrupat s-a dat nouă interpretarea faptelor petrecute. În această interpretare toate liniile de dezvoltare converg și se întâlnesc în Iisus Hristos. *Fără El nu poate fi înțeles cursul acestor evenimente* (subl. n.); f) În viața Sa „întrupată“, El este uneori prezent ca fiind subordonat Tatălui. Aceasta se datorează condițiilor umane și vieții Sale de ascultare, dar nu contravine cu realitatea divinității Sale...“. Nu e rău spus, dar în concluzie, după ei, Hristos este o persoană ștearsă, este mijlocitor, într-adevăr, dar nu se spune nimic de jertfă și răscumpărare, nimic de permanența Sa în lume. Se vede principiul individualist și neangajarea comunității în scopul ultim: mântuirea în Hristos.

De fapt, interpretările Bibliei la toți sectanții sînt sociologice, iar tendința spre primele veacuri este o confirmare a ereziilor și schismelor de atunci, nicidecum spre viața în Hristos. Și așa cum este cunoscut, eresurile au fost condamnate de Sinoadele ecumenice de care nici protestanții nu vor să audă, dar frații lor mai mici, neoprotestanții de toate categoriile sectante.

II. Hristos nu e numai cheia Scripturii, ci însăși ușa Împărăției cerurilor. – *Am văzut mai sus încercarea lăudabilă de altfel a unor „tîlcuitori“ de a da sens hristologic interpretărilor textelor Bibliei. Ei vorbesc însă numai de cheie fără a cerceta casa zidită pe stîncă (Matei VII, 24) și a încerca să o descuie. Mîntuitorul ne încredințează: „Eu sînt ușa... Și cine nu intră pe ușă (prin El) în staulul oilor, ci sare pe altă parte, este un hoț și tîlhar“ (Ioan X, 1-7). Ușa prin care El a venit în lume este intruparea, iar ușa prin care noi intrăm în Împărăția Sa este încorporarea (botezul) în Hristos. Deci pentru omul egoist, plin de sine, Hristos este cheia „citirii“ Bibliei, dar aceasta nu încălzește pe nimeni. „Cine vrea să-Mi urmeze, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze...“ (Luca IX, 23), să intre pe ușa cea strîmtă (Luca XIII, 24), iubind pe aproapele, în solidaritate cu toată lumea, Împărăția lui Dumnezeu fiind pace, bucurie în Duhul sfînt (Rom. XIV, 17).*

A. – **Înțelegerea Sfintei Scripturi.** – Ca în orice domeniu, pentru înțelegerea textelor sfinte este nevoie de o chemare specială, de o pregătire temeinică și de credință-curată. Trebuie înțeles că Sfînta Scriptură este un text descoperit și inspirat și atunci cînd îl citește cineva are nevoie de inițiere și educație pentru

a pricepe valorile omeneste și dumnezeiești în același timp*. Pentru aceasta, chiar din spusa Sfintei Scripturi, este nevoie de respectarea unor porunci și împlinirea unor condiții. Astfel:

1. *Nu oricine poate tâlcui și interpreta Sfânta Scriptură, ci numai cei cu vocație și pregătiți:* „...cum voi înțelege dacă nu-mi tâlcuiește cineva...” (Fapte VIII, 26–39). Însuși Sf. Petru ne face atenți că în scrierile Apostolului neamurilor „sînt lucruri grele de înțeles... iar unii tâlcuiesc scripturile nu spre câștigarea Împărăției cerurilor, ci spre a lor pierzanie“ (II Petru III, 16).

2. *Ca orice înaltă îndeletnicire, tâlcuirea Sfintei Scripturi cere pricepere, străduință și mai ales vocație, în zadar sînt zeloși, dacă nu sînt părinți* (I Cor. IV, 15), fiindcă pe unii I-a pus Dumnezeu apostoli, pe alții profeți, pe alții tâlcuitori, vorbitori în limbi ș.a.m.d. (I Cor. XII, 28–30; Efes. IV, 11) și fiecare la ce a fost chemat acolo să rămînă (I Cor. VII, 20–24). Deci tâlcuirea aparține celor care au apostolie, nu oricui (Rom. X, 15). Mîndria și cearta de cuvinte duce la dezbinări: omul, ispitit de vrăjmaș, a dorit să fie asemenea lui Dumnezeu și pedeapsă și-a agonisit (Facere III, 5). Înțelept este ca „ceea ce te depășește să nu cutezi“ (Isus Sirah III, 20–23).

3. *Pentru Vechiul Testament, Hristos este într-adevăr cheie, iar pentru Noul Testament ușă și staul.* Deci textele celor două Așezăminte trebuie înțelese numai în contextul istoric al inspirației și alcătuirii lor: cel dintîi, învățator către Hristos (Gal. III, 24), al doilea, în cel vechi se ascunde (Fer. Augustin). Cele din Vechiul Testament s-au plinit (Matei V, 17), iar „Învățătorul este descoperitor al credinței adevărate, împlinitorul ei (Gal. III, 24–25); Hristos – sfîrșitul Legii (Rom. X, 4), împăciuitorul Sarei cu Agar (Gal. IV, 22–31), Noul Testament a fost pecetluit cu Sfînt sîngele lui Hristos (Matei XXVI, 27–28), de acum îndreptarea se săvîrșește prin har, credință lucrătoare prin fapte; credință reală, nu imaginară sau înșelătoare (Gal. II, 16, 21). Credința creștină nu se poate despărți de izvorul ei: Iisus Hristos

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

- Cetirea Sacrei Scripturi*, în „RT“, nr. 5/1984, p. 36–37; *Biblia în veșmînt nou*, în „RT“, nr. 5/1910 p. 181–187; *Un congres biblic românesc*, în „RT“, nr. 2/1912, nr. 3 și nr. 4–5; *Să citim Sf. Scriptură*, în „RT“, nr. 2/1913.
- D. Abrudan, *Vechiul Testament în scrierile Fer. Augustin*, în „ST“, XV (1963), nr. 3–4, p. 141–154; Idem, *Septuaginta și problema inspirației*, în „Ort“ XVII (1975), nr. 1, p. 198–201; Mircea Basarab, *Domnul nostru Iisus Hristos Interpret al Sf. Scripturi*, în „MA“, nr. 5–6/1983; I. Bria, *Scriptură și Tradiție, Considerații generale*, în „ST“, XXII (1970), nr. 5–6, p. 384–495; N. Chișescu, *Cum se studiază Scriptura?*, în „GB“, XVII (1958), nr. 11, p. 1042–1049; Idem, *Inspirație și Revelație în Sf. Scripturi*, în „MMS“, nr. 1–3, p. 7–27; 1978, Idem, *Scriptură, Tradiție și tradiții*, în „Ort“, XV (1963), nr. 3–4, p. 363–423; Nicolae Corneanu, *Temeiurile învățaturii ortodoxe*, Timișoara, 1981, 152 p.; Idem, *Actualitatea tratatului lui Tertulian „Despre prescripțiile ereticilor“*, în „MMS“, XXXI (1959) 9–12, p. 580–588; M. Chialda, *Cărțile anaginoscomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă*, în „Ort“, XIV (1962), nr. 4, p. 489–539; Idem, *Raportul dintre Vechiul și Noul Testament*, în „BOR“, 1981, nr. 5–6, p. 542–561; C. Cornișescu, *Sf. Vasile cel Mare, interpret al Sfintei Scripturi*, în „Ort“, XXXII (1980), nr. 2, p. 308–320; P. I. David, *Hristos – „Cheia“ Scripturii*, în „Ort“, XXXV (1983), nr. 2, p. 212–217; Idem, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sfintei Scripturi*, în „MB“, XXXIV (1984), nr. 3–4, p. 128–138; P. Evdokimov, *La lecture de la Bible dans l'Eglise Orthodoxe*, în „Foi et Vie“, Cahiers bibliques, mai 1971 p. 41 ș.u.; G. Florovsky, *Bible, Church, Tradition*; An Eastern Orthodox View Belmont, 1974; I. Glăjar, *Problema interconfesională și inspirația biblică*, în „Ort“, 1957, nr. 2, p. 216–238; I. Karmiris. *A Synopsis of the Dogmatic Theology...*

restauratorul omului nou (I Cor. XV, 45) și se ține de Legământul nou (Ieremia XXXI, 31), vechiul s-a încheiat (Evr. VIII, 13), nu mai are rost, fiindcă s-a jertfit trupul lui Hristos o dată pentru totdeauna (Evr. X, 9–10). Înșiși apostolii au interpretat cele două testamente și starea morală a lumii de atunci cu mare prudență, înțelepciune și în prezența Sfântului Duh (Fapte XV, Rom. XIV; II. Cor. VIII, 9).

B. – Biblia este „dictată” și darul lui Dumnezeu oferit omului. – În alcătuirea textelor sfinte sînt angajate mai multe potențe umane: *întreg la minte și fără meteahnă corporală, pregătit și cunoscător al adevărilor cerești și omenești, inspirat și chemat la asemenea misiune.* În acest sens, textele Sfintei Scripturi au ineranță (fără greșală) fiindcă sînt sub, inspirație. Locurile grele, nepotrivite, neînțelese, poate scrise direct și cu influență nefastă au rostul lor în iconomia divină, de-a lungul mileniilor și în contextul civilizațiilor. Neînțelegerea acestui sens al Sfintei Scripturi sau pentru impunerea și chiar terorizarea unor „adepti”, sectanții, cu „spusele” Domnului „dictate” sau „căzute” din cer, au recurs la unele invocări de texte pentru prozelitism. Astfel:

Ob. 1. Biblia este „dictată” de Dumnezeu (Ieșire XVII, 14; XXIV, 4; Ioan V, 46).

Exp. Este adevărat, lui Moise i s-a „dictat” o parte (Ieș. XXXII, 16), dar toată Sfînta Scriptură este inspirată (II Tim. III, 16).

Înv. ort. Inspirația este conlucrarea harului lui Dumnezeu cu înțelegerea autorului: „iată-mă, trimite-mă” (Isaia VI, 8; Ioan XVII, 18).

Ob. 2. Biblia „aparține” fiecăruia (II Cor. XIII, 10).

Exp. Sfînta Scriptură este cartea Bisericii „stîlp și temelie a adevărului” (I Tim. III, 15), citirea este îngăduită tuturor (Ioan V, 39). Oricine o poate avea, dar explicarea ei cere aleasă cultură, credință și frecventarea adevăratei Biserici.

Înv. ort. Explicarea Sfintei Scripturi se face numai de cei pregătiți (II Petru III, 16). Biserica medievală Apuseană a interzis citirea Bibliei de către credincioși, efectul însă a fost invers: Biserica are datoria să cerceteze, să învețe și să transmită cuvîntul adevărului (Ioan XIV, 6; Matei XXVIII, 19).

C. – „Tălmăcirea” Bibliei. – Oricine poate citi Biblia pentru un interes literar, istoric, arheologic etc. Interpretarea Sfintei Scripturi, chiar din primele veacuri, a necesitat organizarea unor școli speciale în sens literal istoric, alegoric, școli care au inspirat diverse categorii de „cercetători”. Mai târziu, după stabilirea definitivă a canonului biblic, școlile exegetice și teologia creștină în general a compartimentat înțelegerea reală a textelor Sfintei Scripturi*. Dar atunci, ca și astăzi, s-au găsit

* PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE:

Hrisostom Konstantinidis, *Însemnătatea Tradiției răsăritene și apusene în creștinism*, Referat citit la sesiunea Comitetului Central al CEB la Rhodos, 1959... în „GB”, 1961, p. 11–12; J. Meyendorff, *Bible and Tradition in the Orthodox Church*, în „The Student World”, Geneva vol. LI (1958), nr. 1; A. Manolache, *Biblia și Revelația în Biserica Tradiției*, în „MB”, nr. 5/1987 Ilie Moldovan, *Cunoașterea Sfintei Scripturi după învățătura ortodoxă*, în „Ort.”, XXXII (1980), nr. 2 p. 242–262; P. Trembelas, *Dogmatique de l’Eglise...*, p. 125–148 (La Sainte Ecriture); *Die Einheit von Schrift und Tradition von einen östlich-orthodoxen Standpunkt aus*, în „Okumenische Rundschau”, 1965; *Bibel und Bibelwissenschaft in der orthodoxen Kirche*, Stuttgart, 1976, rec.

destui care au considerat „înțelepciunea“ lor mai presus de învățătura și hotărârile întregii Biserici. Așa au rămas în uzul sectant „obiecții“ sau „spuse“ ale Domnului.

Ob. 1. Toți sectanții afirmă că *oricine poate țilcui* (explica) *Biblia*, luminat de duhul și se invocă textul: „...ungere aveți de sus și știți toate...” (I Ioan II, 20, 27).

Exp. Este adevărat că noi știm toate în ceea ce privește mântuirea. Mai întâi noi știm în *Cine credem* (II Tim. I, 12), în *Împlinitorul legământului dreptilor Vechiului Testament și Plinitorul credinței noastre* (Evr. XII, 2–3), arătat în trup, văzut de ingeri și de oameni, propovăduit în lume și care ne așteaptă în slavă (I Tim. III, 16). Cunoașterea cea adevărată se găsește în *Biserica Mântuitorului* (I Tim. III, 15). În al doilea rînd, noi, următorii lui Hristos, avem ungerea prin *Taina Mirungerii*, adică posedăm darurile Sfântului Duh (I Cor. XII, 10) și știm toate, sîntem conștienți de ce facem, de ce credem, și pentru ce credem. În vremea Apostolului Ioan, ca și astăzi, mișunau antihriștii, adică cei ce spuneau că ei sînt izbăvitori și care negau întruparea, existența dumnezeiască și pămîntească a lui Iisus Hristos (II Ioan, 7). Însuși Sf. Pavel subliniază necesitatea feririi *Evangeliei de falsuri* (interpretări, adăugiri, traduceri tendențioase, Gal. 1, 8). Înțelesul sectar al ungerii este acela al propriei înșelări și fuga de responsabilitate. Or, creștinii ortodocși „cercetează duhurile să vadă dacă sînt de la Dumnezeu... sau de la proorocii mincinoși“ (I Ioan IV, 1).

Ob. 2. *Oricine, oriunde și oricînd* „alesul“ Domnului are porunca și obligația țilcuirii Biblii: „...cercetați scripturile... ele mărturisesc despre Mine...” (Ioan V, 39).

Exp. Sectanții au știute preferințe pentru „fratele“ Ioan, fiindcă el accentuează *predica Cuvîntului-Logos atît de disputat în filosofia greco-romană și pînă astăzi. Ei nu pot însă înțelege că cele spuse aici sînt adresate unor inițiați, fariseii și cărturarii care se mulțumeau cu învățarea Legii și transmiterea ei, fără a trăi, a experimenta, a împărtăși fiorul sfînt în vederea mîntuirii: „nu cel ce zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Celui ce M-a trimis“* (Matei VII, 21). Se știe că în *Evul mediu*, papalitatea a interzis credincioșilor *apuseni citirea Biblii și a altor cărți „prohibite“ și chiar tipărirea lor („nihil obstat“)*. Acea imagine de atunci persistă în conștiința sectanților de toate nuanțele și le-a trezit pasiunea fără margini pentru „țilcuirea“ Biblii pînă la acomodarea acesteia confesiunii respective, așa cum

în „Ort.“, XXXII (1980), nr. 2 p. 378–380; Origen, *Scrieri alese, Partea a doua*. Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciune. Filocalia. trad. de Pr. prof. T. Bodogae, Pr. prof. N. Neaga și Zorica Lațcu, Studiu introductiv și note de Pr. prof. T. Bodogae, în Colecția „Părinții și scriitori bisericești“, 7, București, 1982, 528 p. Idem, *Scrieri alese. Partea a treia. Peri arhon* (Despre principii). Studiu introductiv, traducere, note de Pr. prof. T. Bodogae... în Colecția „Părinți ai scriitori bisericești“, 8, București 1982 p. 409 p.; Gherasimov Papadopoulos, *The Revelatory Character of the New Testament and Holy Tradition in the Orthodox Church*, în „The Greek Orthodox Theological Review“, Brookline Massachusetts, vol. II, 1956, nr. 1; E. Photiades *Die Lehre der Orthodoxen Kirche über; Schrift und Tradition*, în „Una Sancta“, 18 (1963); D. Radu, *Revelația dumnezeiască. Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție*, în „Îndrumări misionare“ p. 33–51; D. Stamatoiu, *Interpretarea corectă a Sf. Scripturi...*, în „Îndr.“, Craiova 1984; D. Stăniloae, *Teologia dogmatică* vol. I, p. 49–71; *Die Heilige Schrift in der griechisch-orthodoxen Kirche*, în „Die orthodoxe Kirche in griechischer Sicht“, hrsg. von F. Bratsiotis, Stuttgart, 1970, p. 121–140.

CPB art. VI–VII, p. 376–377; DER, vol. I p. 353; DFC vol. I, col. 825–826; DIB, vol. I, p. 407; DTO, p. 57–60, 220; DNT p. 55, 433–434; MS, vol. 2, p. 73–266; DTC, vol. 3, col. 2236–2239; SM, vol. 1, p. 160–188; GBT (Biblia în „BOR, nr. 7–8/1971, p. 856–863 și 1–2/1975, p. XV–XX; NCE, vol. 2, p. 382–492.

făcuseră fariseii cu Legea veche pe vremea Mântuitorului (Matei XXIII, 13, 20–29). Chiar rătăceau neștiind scripturile și nici puterea lui Dumnezeu (Marcu XII, 24, 27).

Înv. ort. Orice credincios sau liber cugetător poate și trebuie să citească Biblia, dar tâlcuirea o fac „cei ce au cu adevărat ungeră“, adică cei pregătiți, cei cu vocație și hirotoniți, cei care posedă de la Mântuitorul Hristos prin succesiune apostolică și succesiune în credință și practică de veacuri „cunoașterea tainelor Împărăției lui Dumnezeu“ (Luca VIII, 10). Toți beneficiem de roadele civilizației, de progres și tehnică, dar câți sînt inventatori!, cu atît mai mult în cercetarea Bibliei, o carte ce conține cele mai vechi date de istorie și protoistorie a neamului omenesc.

Ob. 3. Cei mari și puternici „au schimbat“ credința și dacă numai cei neînsemnați știu toate, „neprihănirea“ dă forța tâlcuirii și trebuie lăudat Domnul cerului și al pămîntului „că a ascuns aceste lucruri celor înțelepți și pricepuți și le-a descoperit pruncilor...“ (Matei XI, 25). Deci, după sectanți, cu cît cineva are o pregătire mai mare cu atît nu înțelege Biblia, deși „pastorii“ lor au studii de specialitate.

Exp. Ca și obiecția de mai sus (2), textul de la Matei XI, 25 se referă la sectele din vremea Mântuitorului. Acestea se împărțeau, se despărțeau, se confruntau și concureau între ele (fariseii erau huiduiți de saducheii; cele două grupe erau combătute de esenieni și nazirei și toți erau urmăriți de irodieni etc.) sau cochetau și erau influențați de curente străine gnostice, maniheice ș.a. Se organizaseră școli și partide „creatoare“ de credințe și de interpretare a Legii, inclusiv cabala. În funcție de partidele religioase, condamnate de însuși Hristos (Matei XXIII), cetățile se izolau și se urau între ele din motive religioase. Erau considerați spurcați samarinienii, cananeii, vameșii etc. Împotriva conducătorilor sectelor – considerați pricepuți și înțelepți – se ridică glasul și muștrarea lui Iisus Hristos (Horazimul, Betsaida, Capernaum etc., Matei XI, 20–24). Este adevărat că și simplitatea, curăția inimii luminează sufletul și ne apropie de Dumnezeu (Matei V, 8), însă nu trebuie confundată simplitatea cu ignoranța, cu rătăcirea, cu prostia sau chiar cu nebunia... (Ps. 14, 1; 53, 1; Iov 11, 9–10).

Înv. ort. Nu se poate mîntui cineva fără smerenie în care se include simplitatea sufletească. Însăși Sfînta Fecioară recunoaște că datorită smereniei sale „I-a făcut mărire Cel puternic“ (Luca I, 48), iar Fiul ei și Dumnezeu nostru ne îndeamnă, „învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima...“ (Matei XI, 29). Prin simplitate, Sfînta Scriptură înțelege „curăția inimii“ (Matei V, 8), nevinovăția, fuga de păcat și lucrarea virtuții; îndărătnicia și prostia sînt condamnate, „orb pe orb de se povătuiește, amîndoi se duc în groapă...“ (Luca VI, 39), deci plata prostiei (Pilde, IX, 6) ca și plata păcatului este groapa, moartea (Rom. VI, 23), și trebuie să învățăm și să lucrăm cît este ziuă (Ioan IX, 4).

Avraam, ca de fapt toți patriarhii, profetii, judecătorii și regii lui Israel au fost aleși de Dumnezeu pentru înțelepciunea și pentru nevinovăția lor, fiindcă un conducător înțelept ridică și veșnicește un popor (Pilde XVIII, 15–16), pe cînd păcatul și mîndria duc neamurile la ruină (Pilde XIV, 34–35). În Noul Testament, Mântuitorul este Cuvîntul-întrupat, Înțelepciunea cea de sus, adică expresia gurii și Duhului lui Dumnezeu cel adevărat, cel existent prin sine însuși, fără cauză, peste timp și peste mișcare (Ieșire III, 14; Iov XIX, 25; Ps. XC, 2; Apoc. I, 8). Cei aleși de Mântuitorul, apostolii și ucenicii au fost învățați la cea mai înaltă școală a Domnului Iisus

Hristos și ceea ce „au auzit cu urechile lor, au văzut cu ochii lor, au pipăit cu mâinile lor, despre Cuvîntul vieții, aceea ne-au propovăduit“ (I Ioan I, 1), și tot așa propovăduiește și Biserica Sa răscumpărată cu scump Sîngele Său (Fapte XX, 28). Majoritatea ucenicilor făcuseră școala pustiei lângă Sfîntul Ioan Botezătorul.

Matei scrie Evanghelia pentru evrei și era cunoscător al cîtorva limbi înainte de glosolalie, de Cincizecime. De asemenea avea studii – în limbajul de azi, economice – speciale, fiind vameș, și în această calitate poseda listele familiilor din Ierusalim și cronica poporului său, ceea ce l-a determinat să scrie și genealogia Mîntuitorului Hristos (Matei I, 1–17).

Marcu răspunde prin scrierea sa unor îndoieli și falsificări mozaice din diasporaua alexandrină; Luca încredințează pe Teofil de adevăr (Luca I, 3–4 și Fapte I, 1). În Evanghelia sa sînt descrise suferințele apostolilor și primilor creștini dar și alinarea lor de către Doctorul sufletelor și trupurilor noastre, Hristos-Domnul. Deși a fost ucenic și colaborator al Sfîntului Pavel, el cunoștea și știința vremii, arta vindecării, tainele picturii, îl însoțise pe Apostolul neamurilor în călătoriile sale misionare. scriind prima istorie bisericească a vieții, activității și trăirii Evangheliei în perioada de început. Sfîntul Apostol *Ioan* își alcătuieste Evanghelia, teologhisind spusele Mîntuitorului, dar cu gîndul permanent la imensitatea cugetării despre Dumnezeu: „Multe alte semne și minuni a făcut Iisus Hristos, care, dacă ar fi descrise, nici în lumea aceasta n-ar încăpea...“ (Ioan XXI, 25), iar acestea s-au scris ca să fiți încredințați că Iisus Hristos este Mesia cel așteptat.

De asemenea, Ioan terminase școala timpului, cunoștea pe mulți din lumea cultă de atunci. De la el s-au reținut, în canonul Scripturii, încă trei epistole și Apocalipsa sau descoperirea făcută lui în toiul persecuțiilor sînge-roase împotriva creștinilor. În același context se înscriu și sfaturile Sfîntilor Apostoli *Petru și Iacov* care, în epistolele lor, adevăresc o cunoaștere temeinică a învățaturii Mîntuitorului și o experiență aleasă în lume și în Dumnezeu. Cel cu adevărat simplu, nevinovat cere ajutor și este curat cu inima (Luca XVIII, 13) și lui se dă harul necesar (Iacob IV, 6). Nevinovăția este comună tuturor indiferent pe ce treaptă se află. Ea este o noblețe. În Vechiul Testament smerenia conducătorilor și a profeților înaintea lui Dumnezeu a ajutat poporul biblic să reziste în fața tuturor relelor și neplăcerilor (Ps. XXIII). În Noul Testament, „cei fără vicleșug...“ (Ioan I, 47) au fost și au rămas apostoli ai Mîntuitorului, cei simpli la minte, dar bogați în viclenie au pierit: Iuda (Matei XXVII, 5); Simon Magul (Fapte VIII, 18–23); Anania și Safira (Fapte V, 9–11); Imineu și Alexandru (II Tim. IV, 14–16) etc. Înțelepciunea cea de sus trăiește prin nevinovăție (Matei X, 16 ș.u.).

Luînd exemplul pentru o pregătire deosebită, Sfîntii Apostoli și-au ales ucenici – bărbați apostolici – au hirotonit episcopi (Tit, Timotei), preoți, diaconi, care au fost primii învățători, înțelepți și tîlcuitori ai cuvîntului înaintea textelor Bibliei. După această perioadă s-au organizat școli pentru slujitorii Bisericii și s-a întărit pregătirea catehetică pentru credincioși.

Prin prunci, Biserica a înțeles și înțelege după spusele Scripturii pe ascultătorii și înfăptuitorii cuvîntului lui Dumnezeu, smeriți în inimă și nevinovați în cuget (Ps.

XXXIII, 4–5). Și dintre aceștia se aleg „învățători, apostoli, tâlcuitori...” (I Cor. XII, 6–11, 28) fiindcă „nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (Ioan XV, 16). De aceea nu trebuie confundate lucrurile „un meseriaș este priceput după înfăptuirea mâinilor sale, dar nu la toată înțelepciunea” (Isus Sirah XXXVIII, 26–46). Astăzi, mai ales, din bresle, sectele își aleg prozele și se formează grupări anarhice și organizații violente.

Ob. 4. Și mai justifică sectanții *fuga de cultură și înțelepciune*, întrucât acestea *ar fi fapte și acțiuni ale satanei* în lume și aduc „în sprijin” texte ale Bibliei: „voi pierde înțelepciunea și știința o voi nimici” (Isaia XXIX, 14). De asemenea „înțelepciunea lumii este o nebunie în fața lui Dumnezeu” (I Cor. I, 19–20).

Exp. La cele de mai sus, credincioșii noștri știu că orice știință în folosul omului este o binecuvântare, și orice meșteșug care vatămă pe om este blestem.

Înv. ort. Sfinții Părinți au dat și alte interpretări după momentul istoric în care au trăit. Profetul Isaia se referă la tratatele secrete ale regelui, Senaherib care nu asculta de Dumnezeu, el socotindu-se înțelept. Mai mult, trimisul lui Dumnezeu arată starea morală decăzută și falsă evlavie a poporului: „mă cinstește cu gura, dar cu inima este departe de Mine, zice Domnul...” (Isaia XXIX, 13). Iar în vremea Apostolului Pavel se știe că tineri și tinere erau sacrificați zeilor sau erau obligați să-și „jertfească” fecioria, trăind în promiscuitate, ca și zeii Olimpului. Mai mult, zeului Moloh i se sacrificau copiii; animale „sfinte” devorau vieți omenești; fiarele erau hrănite cu sânge uman; nenumărate reptile erau săturate cu organe sensibile omenești și toate acestea pentru „dumnezeii” veacului, „surzi și muți” (I Cor. XII, 2). Împotriva acestui cult și a acestor religii socotite „înțelepciunea veacului” se ridică Sf. Pavel, considerându-le, pe bună dreptate, o nebunie înaintea lui Dumnezeu. Or, cultul crimei este la „loc de cinste” la sectele religioase și din vremea noastră. În același sens, tehnica și progresul puse în slujba distrugerii omului sau tulburării naturii, după Sfânta Scriptură, ca și războiul sub toate ipostazele sale, totul este socotit „nebie” înaintea lui Dumnezeu care ne-a lăsat „Legământul Său de viață și de pace” (Maleahi II, 5).

D. – Respectul pentru Biblie. – Respectarea cuvântului Scripturii este îndatorire creștină, un act de pietate pentru civilizația biblică. Unele popoare au cultul Bibliei, așa cum am văzut, și Biblia constituie cartea de căpătîi și întîia între cărțile unei biblioteci. Cultul creștin are la bază textele Sfintei Scripturi fie din Vechiul, fie din Noul Testament. Orice temă teologică nu se poate discuta fără „întărirea” și pe baza textelor biblice. Există însă și alte situații, cînd unii, ademeniți de secte advente, transcedentaliste etc., invocă mai ales texte biblice mozaic-profetice în sprijinul sau pentru „respectarea” Bibliei, ferirea ei de „falsificare”. Și mai grav, se diminuează Noul Testament. Așa au apărut „invocările”.

Ob. 1. Toate poruncile Vechiului Testament trebuie respectate: „...n-am venit să stric, ci să plinesc” (Matei V, 17).

Exp. Mîntuitorul n-a distrus nimic, ci a plinit prin misiunea Sa și încă se va împlini totul (v. 18). În V. Testament, poruncile și profețiile au vorbit despre timpurile mesianice,

iar simbolurile și ceremoniile îngăduite și poruncite au dispărut fiindcă „a venit harul și adevărul“ (Ioan I, 17), *Legea cea nouă nu putea fi înțeleasă fără pregătirea ei prin V. Testament (Matei XXVI, 27–28; I Cor. XI, 23–24; Evr. VIII, 13).*

Înv. ort. Hristos a venit la plinirea vremii (Gal. IV, 4) și Vechiul Testament rămîne un document, o cronică a drumului-căii descoperirii lui Dumnezeu pînă la plinirea în Mîntuitorul Hristos (Ioan I, 18). Mișcarea adventă cu derivatele ei reînviază V. Testament neluînd în seamă slujirea arhierească și profetică a lui Iisus Hristos.

Ob. 2. Vechiul Testament trebuie înlăturat, este păgubitor: „Poruncă nouă vă dau“ (Ioan XIII, 34).

Exp. Există fapte ale izbăvirii în V. Testament. Legea nouă este legea dragostei. Evanghelia se adresează tuturor popoarelor, înlăturîndu-se tendința dușmănoasă a unor porunci biblice care au fost date în vederea feririi poporului de animism, totetism, fetișism, idolatrie etc. nicidecum de a se cultiva ura între poporul biblic și semințiile conlocuitoare.

Înv. ort. Fără V. Testament n-am înțelege învățătura Evangheliei, iar dacă ar fi înlăturat, Mesia ar apare ca o fantomă, iar lumea nu L-ar fi văzut sau, așa cum se întîmplă în vremea noastră, ar fi creat „alți profeti“ și „dumnezei ai neamurilor“. Creștinismul autentic n-are nimic comun cu ideologiile religioase, antisemite, revanșarde. Așa cum se știe, înlăturarea V. Testament de către mișcarea fundamentalistă a făcut să fie mutilat canonul biblic și să reînvie tendința ereziarhă a reconsiderării apocalipselor iudeo-creștine sau gnostice alexandrine. Deci V. Testament trebuie explicat prin plinirea sa în Noul Testament (Gal. VI, 12–14; I Cor. X, 18–22; Evr. VII, 12, IX, X).

Atît pentru Vechiul cît și pentru N. Testament, credincioșii ortodocși sînt convinși că: amîndouă au valoare reală și trebuie înțelese în context istoric: Iisus Hristos este împlinitorul lor și desăvîrșitorul credinței (Gal. III, 24–25), sfîrșitul legii (Rom. X, 4). Încă din V. Testament a fost profetită legea nouă (Ieremia XXXI, 31).

*

* *

În ceea ce privește ambele Testamente, credincioșii ortodocși știu că:

1. *Toți pot citi Sf. Scriptură, dar tîlcuirea aparține celor chemați, pregătiți, deoarece „sînt lucruri cu greu de înțeles“ (II Petru III, 16; Fapte VIII, 26–30 și,*

2. *Cei cu pregătire deosebită trebuie ascultați și urmați fiindcă ei cunosc tainele speciale (Matei XIII, II), ei au fost aleși și trimiși (Matei XXVIII 19; I Cor. XII, 29–30; Efes. IV, II); au apostolie specială (Rom. X, 15), iar credincioșii sînt convinși de adevăr și nu se mai duc după învățători mincinoși (Fapte XX, 29), ci ei respectă și cinstesc adevărata Scriptură a Bisericii (II Tim. III, 15) și resping cu hotărîre bibliile cenfesionale sau traducerile false, stîlcite, interesate sau chiar traduceri „moderne“.*

II

DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU PRIN SFÎNTA TRADIȚIE

Ceea ce ai auzit de la mine, în fața multora,
ține... și încredințează și altora capabili
să învețe...

(II Timotei II, 2)

Cu toată influența tehnicismului modern și robotizării mijloacelor de existență a omului contemporan, homo sapiens, homo habilis și homo faber rămân principalele puncte de atracție. Ca niciodată, astăzi se caută valorificarea contribuției la civilizație a tuturor oamenilor din toate epocile și a fiecărei seminții în parte. Atâtea știri și descoperiri, multe enigme și noi probleme se rezolvă sau sînt pe cale de soluționare în dinamismul epocii noastre. Cercetătorul de astăzi, credincios sau indiferent, evlavios sau aconfesional, oferă compartimentelor de studiu teologic și exegetic numeroase argumente și piese convingătoare și copleșitoare. Interpretările alegorice, literale etc. ale textelor biblice sînt astăzi desuete în fața certitudinii arheologice. S-au „identificat resturi din Arca lui Noe; se cunosc dimensiunile ziguratului (Turnul Babilonului); s-au aflat urmele Altarului și Stejarului Mamvri; s-a dat peste „copacii uriași și curioși din Eden“ ce au zăcut milenii sub civilizațiile înfloritoare ale Grădinilor suspendate ale Babilonului – una din cele Șapte minuni ale Lumii vechi. În fiecare zi, istoria veche se întîlnește cu interpretarea nouă sub paleta arheologilor și inscripțiile sînt cercetate și se întărește astfel litera Scripturii.

Începutul și vechimea tradiției. – O dată cu noile descoperiri, ies la iveală preocupări și urme ale civilizațiilor de mult dispărute, dar care vorbesc astăzi prin pietre, ziduri, cioburi, morminte, temelii, sanctuare, locuri de rugă și jertfe, picturi rupestre și multe altele.

Ce înseamnă sau ce reprezintă pentru credinciosul și teologul de acum, excluzînd apartenența lui eclezială sau confesională, toate acestea? Răspunsul dat este simplu: *lumea totdeauna a avut o tradiție, s-a născut în ea, și omul a mărit-o, a completat-o, a schimbat-o, i-a dat noi forme, a combinat-o sau a reînnoit-o datorită confruntării cu altele, a împletit-o sau a modificat-o cu altceva mai bun, mai trainic, mai necesar în funcție de împrejurări.* Nici o comunitate umană și chiar grup izolat de indivizi umani n-au trăit și nu s-au dezvoltat fără o tradiție. Că era o perioadă, după sociologi ai religiei, animistă, totemică, fetișistă, șamanistă etc., fiecare și toate la un loc de mii și zeci de mii de ani au avut o continuitate tradițională. *Tradiția a creat legende și a selectat binele de rău; tradiția a menținut etnicul și rasele; tradiția a conservat patrimoniul fiecărei civilizații, legitimînd și fiind martoră peste timp și oameni la ceea ce s-a petrecut și la ceea ce s-a realizat atunci, în negura vremurilor.*

Biserica Mîntuitorului Hristos, respectînd „obiceiurile bune“ ale popoarelor (Rom. II, 14), avînd în vedere că „fiecăruia popor trebuie să i se transmită Evanghelia în limba sa“ (Fapte II, 8), deci în „tradiția lui“, limba fiind mijlocul principal, a modelat tradițiile popoarelor, Legea lor, Sf. Apostol Pavel căuta să arate cunoscuților

legiuitori romani că „popoarele care n-au Lege din fire fac ale Legii...” (Rom. II, 14). Deci firea sau specificul fiecărui popor, este tradiția lui.

Domnul nostru Iisus Hristos răspundea iudeilor și prin ei tuturor credincioșilor Bisericii creștine, n-ați auzit *ce s-a spus celor de mult* (Matei V, 21), ați călcat Legământul părinților voștri, și prin aceasta arăta că fără legătură cu trecutul nu se poate înțelege misiunea Sa: „Moise despre Mine a scris” (Ioan V, 46), și Eu sînt plinirea Legii și profeților (Matei V, 17). Deci Legea s-a așezat în scris, dar plinirea, predania, a făcut-o Fiul lui Dumnezeu și tradiția Sa va continua pînă la sfîrșitul veacurilor. Ea face legătura între vechi și nou, reține ce trebuie și cînd trebuie, ea nu-i Lege pentru un veac, ci poruncă peste veacuri, ea a zămislit litera și aceasta se desăvîrșește în Alfa și Omega (Apoc. I, 8).

Dimensiunea tradiției și înțelegerea ei, cu totul alta față de numai un deceniu în urmă, a schimbat atitudinea multor interpreți ai Sfintei Scripturi, a apropiat Bisericile și confesiunile creștine, a potolit violența prozelitismului sectant, a netezit calea dialogului între creștini și mozaici, între creștini și musulmani, între creștini și sociologi, între ideologii religioase și sisteme filozofice; cu alte cuvinte, *tradiția a devenit temă ecumenică* și cale de înțelegere între oameni. Și dacă fiecare popor își revendică patrimoniul sau tradiția autohtonă și cere altor popoare revenirea în țara fiecăruia a monumentelor strămoșești, *Biserica Ortodoxă oferă Sfînta Tradiție tuturor Bisericilor ieșite din istorie*, confesiunilor ca rezultat al părăsirii originalului, denominațiunilor ca dovadă a revoltei și reformelor pentru cele părăsite. *Sfînta Tradiție este o dovadă a existenței lui Dumnezeu și cale, mijloc al descoperirii Sale în istorie și peste timp.*

Tradiția intră în acțiune o dată cu începutul creației și se va sfîrși atunci cînd „va fi un cer nou și un pămînt nou” (II Petru III, 13), o parte a ei modelîndu-se pentru viața de veci. „Așa pururea cu Domnul vom fi” (I Tes. IV, 17). Numai așa înțelegem Sfînta Tradiție ca un mijloc, o cale a Descoperirii lui Dumnezeu. *Dumnezeu este*, ca existență de Sine (Ieșire III, 14), *singurul izvor al Revelației Sale*. Nu „deducem” existența lui Dumnezeu din *Sfînta Scriptură și din Sfînta Tradiție*, ci *aceste două căi ne îndreaptă*, ne îndrumă, ne arată izvorul și piscul, pe Dumnezeu cel adevărat. Fiecare popor își are tradițiile sale existențiale născute din necesități cultice sau din dorința găsirii unui dumnezeu (în cer, pe pămînt, în apă, în natură în general). Pe cînd la poporul ales, patriarhii au fost chemați, au făcut legăminte cu Dumnezeu, care Același este ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8). În această situație, „născocirea” unui idol, zeu este o necesitate a omului izolat, a celui ce nu-l interesează un Stăpîn al cerului și al pămîntului real și proniator, ci unul ce se poate schimba după împrejurări. De aici s-a născut omul religios, adică cel ce și-a dat seama de atîtea zeități fără existență, dar și cel fanatic, credul și bigot pentru care șarlatanii au creat un „cult religios” din care a purces zeul, așa cum Venus „s-a năcut” din spuma mării.

A. SFÎNTA TRADIȚIE, MIJLOC DE DESCOPERIRE A LUI DUMNEZEU

Pentru a înțelege bine și cum trebuie acest important capitol de dispute confesionale este necesar să precizăm cîteva repere de existență a tradiției.

Aceasta, după necesități, a fost tratată fie dogmatic, apărînd diferențe între teologii ortodocși și cei catolici; fie apologetic, înlăturîndu-se tradițiile de formare ale popoarelor; fie confesional, „tradiția“ fiecăruia este cea „adevărată“ și atunci s-a declanșat contestarea făcută de Reformă, ca, apoi neoprotestanții să înlătore orice urmă de tradiție prin cunoscutele concepte: „sola fide și sola scriptura“. Astăzi s-a ajuns ca sectele de toate categoriile să-și creeze tradiții prin „schimbarea“ liderilor etc. Înțelegînd așa lucrurile ne putem da seama de evoluția în timp și în spațiu a *temei celei mai controversate: tradiția.*

După ce Dumnezeu a creat lumea, ca întâia descoperire a existenței Sale și-a dezvăluit dragostea în chip perfect și prin întruparea Fiului.

1. Sfînta Tradiție în Vechiul Testament. – De obicei cînd se vorbește despre Vechiul Testament, mulți înțeleg doar perioada cuprinsă în canonul respectiv: Legea, profeții și psalmii. Această sferă dintru început a eliminat tradiția și a limitat doar la scris calea Descoperirii lui Dumnezeu. Canonul Vechiului Testament doar sintetizează ca „firul din caer“ perioada de după cădere. Or, Sfînta Tradiție nu are limită decît omenească, ea pleacă din „activitatea“ lumii spirituale, a îngerilor, „la început a făcut Dumnezeu cerul“ (Facere I, 1), care depășește condiția umană și are început și sfîrșit la Dumnezeu.

Sfînta Tradiție este cadrul general din care, prin inspirație, se rezumă sau se redă în slovă, așa cum am spus: Legea, profeții, psalmii... Legiuitorul-Ziditor poruncește lui Moise: „...acum scrie“ (Ieșire XXXII, 16), adică este timpul să rezumi și să lași ceva. Or, tot ceea ce a scris Moise, profeții, cronicarii este foarte puțin față de ceea ce au crezut *patriarhii prin legăminte* cu Dumnezeu sau *profeții prin chemările lor.*

a) *Perioada edenică* se caracterizează prin dialogul direct al lui Dumnezeu cu omul, deci o cale orală perfectă întreruptă odată cu neascultarea. Căderea omului a însemnat lupta cu sine și cu natura înconjurătoare, moartea din cauza păcatului (Rom. VI, 23) și schimbarea naturii. Omul n-a înțeles oferirea celor necesare fără efort, dar după cădere prin sudoarea frunții își va cîștiga pîinea, și pămîntul va produce spini și pălămidă (Facere III, 18). Din starea paradisiacă a rămas în firea omului dorința de fericire, dar și ridicarea lui la Dumnezeu sau coborîrea lui Dumnezeu pe pămînt. Așa se explică de ce *fiecare popor are tradiții proprii*, dar care au uluitoare asemănări, indiferent în ce continent își duce omul existența și pe ce treaptă de civilizație sau de subdezvoltare se află. Deci *în misiunea de astăzi este absolut necesară cunoașterea unor asemenea aspecte ale tradiției.*

b) *Perioada postedenică* se caracterizează prin căutarea „chipului celui dintîi“ în ceea ce privește identitatea, dar și „umplerea pămîntului și cucerirea lui...“ (Facere I, 28), nașterea grupărilor etnice și în același timp „crearea“ puzderiilor de credințe primitive și apoi restructurarea lor prin chipuri cioplite, totemuri, idoli tereștri sau uranieni. Despre „viața și activitatea“ acestora – de fapt îndeletnicirile oamenilor – ne vorbesc *tradițiile religioase* ale culturilor vechi.

c) *Perioada patriarhilor* se caracterizează prin „Legăminte“ între om și Dumnezeu, o formă concretă de descoperire directă a lui Dumnezeu față către față sau prin semne și simboluri.

d) *Etapa mozaică* este cea care sintetizează și așterne în scris „în Lege și scriptură“ tot ceea ce a poruncit Dumnezeu „părinților“ noștri; Pronia dovedind o mai intensă grijă față de poporul biblic pentru a-l feri de „zeități“ străine. O dată cu așternerea în scris a Legii începe și diversificarea tradiției.

e) Tradiția totuși continuă prin „*viziunea mesianică*“ a *profeților* pe de o parte, iar pe de altă parte prin *profeții* faptelor și unii și alții desăvârșindu-și chemarea prin venirea lui Mesia.

Așadar, *tradiția n-a încetat niciodată*, chiar dacă o parte a fost așezată în scris, ea continuând să întărească și să verifice Scriptura. De aceea Mântuitorul atrage atenția contemporanilor Săi: „s-a zis celor de demult...“ sau „Moise despre Mine a scris“.

2. Sfânta Tradiție în Noul Testament. – Odată cu Ioan Botezătorul se încheie și Legea – adică cele scrise – și *profețiile*, adică cele spuse (Matei XI, 13), fiindcă *Iisus Hristos este atît plinirea Legii și a profetilor* (Matei V, 17), cît și *plinirea vremii* (Gal. IV, 4). Din acest moment, Noul Legămînt de la Noul Adam își începe lucrarea mîntuitoare prin cele așezate în scris, ca și prin cele nescrise; și unele și altele fiind sub grija Bisericii în calitatea ei de Trup al lui Hristos (Efes. V, 23). *Biserica*, fiind întemeiată pe cuvîntul și din porunca lui Dumnezeu, *răspunde atît de cuvîntul scris cît și de cel oral* transmis de Dumnezeu.

Sfînta Tradiție ca izvor al Revelației dumnezeiești cuprinde adevărurile de credință lăsate de Mîntuitorul, propovăduite de Sfinții Apostoli, dar nescrise de ei, ci transmise în Biserică pe cale orală. În acest sens, Revelația divină din perioada respectivă se numește Tradiție apostolică, și cuprinde învățătura Mîntuitorului din cei trei ani și jumătate de activitate pămîntească precum și unele lucrări harice ale Bisericii care vin din slujirile lui Hristos: Sfintele Taine, ierurgiile, ierarhia, anumite orînduiri privind viața Bisericii și trăirea membrilor ei. Cărțile Noului Testament conțin și constituie tradiția apostolică, și protestanții sînt de acord –, dar nu epuizează totul. Tradiția aceasta ca parte din Revelația divină s-a încheiat cu ultimul martor-apostol al vieții lui Hristos, Sf. Ioan Evanghelistul.

Tradiția are două aspecte: unul static sau stabil în care Biserica recunoaște fondul Tradiției apostolice preluate de ea; altul dinamic în care Biserica a dezvoltat după nevoile ei lăuntrice și cerințele vremii pe cel dintîi. Ultimul aspect, dinamic, mai este numit de regulă „tradiție bisericească“ prezentă în cult, organizare etc., și își continuă acțiunea în ecumenicitatea Bisericii. Deci, conținutul Sfintei Tradiții este susținut și controlat de Biserică prin succesiune apostolică și succesiune în credință și a fost fixat în:

1. Simbolurile de credință;
2. Cele 85 de canoane apostolice;
3. Definițiile dogmatice ale celor Șapte sinoade ecumenice și ale celor 9 sinoade locale (aprobată de Sinodul VI Trulan);

4. Mărturisirile de credință ale martirilor;
5. Hotărârile sinoadelor ecumenice, locale împotriva ereziilor;
6. Scrierile Sfinților Părinți;
7. Cărțile de slujbă – îndeosebi Liturghiile și
8. Mărturiile istorice și arheologice, referitoare la credința creștină apostolică.

Toate acestea au și o bază biblică, ele, ca întreaga tradiție de fapt, sînt regula, criteriul, calea credinței.

Tot în epoca apostolică și cea următoare, Tradiția era mai ales bazată pe autoritatea unui Părinte apostolic trăitor în Hristos și exemplu în toate. O dată cu izolarea Bisericilor Necalcedoniene, Tradiția acestora a devenit statică în apostolicitate și dinamică numai în ceremonii.

Începînd cu 1054, Tradiția ia aspectele culturilor apusene și răsăritene. Biserica Ortodoxă extinde importanța celor opt puncte pînă la autonomia și autocefalia Bisericilor locale, pe cînd Biserica Apuseană își creează o nouă „tradiție“ avînd în centrul mișcării ei infailibilitatea, precum și „noile“ dogme.

După *Reformă*, tradițiile sînt considerate simple „reguli“ omenești sau „datini“ omenești, întrerupîndu-se firul Revelației dumnezeiești prin „graiul“ slujbelor, după ce Roma introdusese instrumentele muzicale în cult și statuile în biserică și inovații în artă (pictură, sculptură, arhitectură etc.).

3. Tradiția și „tradițiile“. – Așa cum s-a văzut a existat o singură Tradiție ca izvor al Revelației în V. și N. Testament. Or, în Biserică desființîndu-se granițele socio-naționale, tradițiile popoarelor convertite la creștinism au păstrat totuși specificul lor în trăirea Evangheliei; de aici și apariția „noilor“ tradiții care sînt de fapt Revelația naturală păstrată în patrimoniul spiritual al fiecărui popor. Condiția sau identitatea Tradiției este continuitatea, în condiții specifice, a Descoperirii lui Dumnezeu. Se constată astăzi, în cadrul ecumenismului general sau local, tendința de separare și recondiționare a unui fond comun, ceea ce duce implicit la o „tradiție ecumenică“ ce se va putea, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, realtoi în Sfînta Tradiție ca un mijloc de transmitere a Descoperirii lui Dumnezeu. Deci nu se desființează totul, dar nici nu se preia totul, și aci intervine principiul „economiei Bisericii“. Acest principiu este aplicat sub supravegherea Sfîntului Duh cel care s-a revărsat și împarte darurile prin tainele și slujbele Bisericii.

La început, protestanții au înlăturat „tradiția“ papală, mai tîrziu, prin confesiuni, simboluri, eresuri și cărți de cult – cult minim, timid, dar au revenit la „instituții“ creștine orientate spre „comunitățile“ primelor veacuri, încercîndu-se legarea „Bibliei cu interpretarea ei“, cu tradiția. Urmașii reformatorilor pînă la cultele religioase creștine de astăzi și-au alcătuit „Cărți de imne și rugăciuni speciale“, reguli și erminii exegetice, ore de cateheze, lecțiuni biblice, cîntări evanghelice, melodii la bucurie (botez-cununie) și durere (înmormîntare) etc. unele cu texte biblice, altele cu influență local-folclorică ceea ce înseamnă „datină sau facere“, pentru a evita termenul tehnic „tradiție“. Oricare creștin – indiferent de ce confesiune aparține – își dă seama astăzi de rostul tradiției în viața comunității. Deși Biserica Ortodoxă își are tradiția

neîntreruptă – deci mijloc al transmiterii Revelației – acceptă prin iconomie și tradiția apuseană și tratează cu prudentă tradițiile local-confesionale ca și o Mamă iubitoare, primitoare și iertătoare. Biserica recunoaște pe Sfântul Duh ca inspiratorul Sfintei Scripturi (II Tim. III, 16) și împreună-lucrător cu Biserica al Sfintei Tradiții (Fapte XV, 28). Deci toate confesiunile, denotațiunile, cultele creștine, sectele religioase au tradiții locale, istorice, de grup, particulare născute în interior și pentru aceasta socotesc Sfânta Tradiție „facere” omenească, observînd numai latura bisericească și refuzând porunca: „bate și ți se va deschide, caută și vei afla...” (Matei VII, 7). Lucrurile nu se opresc la „opțiuni”, ci se forțează interpretarea unor texte biblice în vederea „justificării” respingerii Tradiției și refuză calitatea ei de mijloc al transmiterii Descoperirii lui Dumnezeu.

4. Sfânta Tradiție, Biblia nescrisă și rolul ei în viața creștină. – Pentru mulți dintre creștinii ortodocși calea orală a Descoperirii lui Dumnezeu a rămas în mare cinste. Unii nici nu fac deosebire între scris și vorbit în înțelegerea Mesajului divin prin Evanghelie. Totuși există destui întrebători și îndoielnici. Astfel:

Ob. generală: Tradiția nu poate fi o dovadă a credinței, ci o „datină omenească” (Matei XV, 3, 6–9; Marcu VII, 13).

Exp. Este adevărat că noțiunea „tradiție este mult mai largă și ea cuprinde adevăruri de credință ce sînt numai amintate în Scriptură. Tradiția ca izvor al Descoperirii lui Dumnezeu este o cale sigură dar ea a fost într-adevăr încărcată de „faceri omenești” în Biserica Apuseană și a devenit, de-a lungul veacurilor, un instrument de represiune împotriva liber-cugetătorilor sau celor care încercau să-și explice credința, papa Pius IX „s-a declarat” chiar tradiție. De aici „nașterea nedumeririi și înlăturării adevărilor de credință care nu există în Biblie...”

Înv. ort. Sf. Tradiție cuprinde o parte a descoperirii lui Dumnezeu neconsemnată în scris; ea a fost izvorul prim al Revelației și începutul ei depășește facerea omului; există în lumea îngerilor înainte de organizarea universului (Ioan I, 1).

Ob. 1. În Biblie avem tot, nu este nevoie de tradiție, acolo „...s-au scris toate” (Luca I, 3–4 „cîte a făcut și a învățat Iisus” (Fapte I, 1).

Exp. Sf. Ap. Luca adresează Evanghelia, ca și Faptele Apostolilor, unei persoane, Teofil, care cunoștea foarte multe „prin viu grai”, dar acesta dorea un document, ceea ce îndeplinește evanghelistul. Mai mult, Luca a fost convertitul și colaboratorul Sf. Ap. Pavel și unul și altul (Luca, Pavel) și al treilea (Teofil) cunoșteau pe Iisus Hristos din auzite, din tradiție, prin descoperire directă (Pavel), din istorisirile celorlalți.

Înv. ort. La data cînd a scris Luca (an 62) nu se alcătuiseră canonul Noului Testament, nu erau cunoscute textele autentice și nici nu știau toți creștinii de aceste cărți sau epistole; deci singur izvor al credinței era V. Testament ca document scris și tradiția despre Vestea cea bună – izvor viu.

Ob. 2. Biblia este cuvîntul lui Dumnezeu, tradiția spusă oamenilor, „datina voastră” (Matei XV, 3, 6–9; Marcu VII, 13).

Exp. Așa cum s-a mai spus, sectele iudaice schimbaseră textele vechi, iar interpretarea cabalei născocise o „nouă lege”. Împotriva acestora era Mîntuitorul, iar apostolii se confruntau cu partidele religioase iudaice, gnostice, eline, cu „facerile” lor.

Înv. ort. Întreaga Biblie este scrisă pentru învățatură, pentru cunoaștere, pentru îndreptare (II Tim. III, 16), nu este un cod de legi, ci descoperirea lui Dumnezeu (Evr. I, 1), tradiția ca izvor al descoperirii este transparența, dinamismul, cadrul firesc al alcătuirii Scripturii, la început a fost Cuvîntul (Ioan I, 1-5). Epistolele apostolilor – primele comentarii ale Tradiției – sînt oare „faceri“ omenești, cînd au apărut, unele, înainte de Evanghelie?

Ob. 3. Iisus ne îndeamnă la cercetarea Bibliei, nu a datinilor (tradiției), de aceea „vă rătăciți neștiind Scripturile“ (Ioan V, 39; Fapte XVII, 11) și nu pricepeți (Marcu XII, 24).

Explicația ca și Învățătura ortodoxă este clară, Mîntuitorul condamnă pe cei ce uitaseră Scriptura cea adevărată și născociau învățături noi sau falsificau pe cele vechi; aceștia erau fariseii și alte secte religioase din timpul propovăduirii lui Hristos (circa 31-34).

Ob. 4. „Fratele“ Pavel a „înlăturat“ tradiția: „să nu treceți peste ceea ce este scris...“ (I Cor. IV, 6).

Exp. Apostolul explicase diferența între el și Apolo și combătuse partidele religioase care cultivau tradiții false, neprovenind de la învățătura sănătoasă, evanghelică.

Înv. ort. Conflictele din Biserica primară, influențele mozaice, gnostice sau ideile platonice n-au fost considerate „tradiții“, dimpotrivă, părinții apostolici, apologeții și polemiștii, ca de fapt și Sinoadele ecumenice le-au dat anatemei, așa cum făcuse și Sinodul apostolic (Fapte XV) și Sf. Ap. Pavel (Gal. I, 8).

Ob. 5. Este pedepsit cel ce adaugă sau schimbă ceva din Biblie, „înger din cer“ de-ar veni să învețe altceva să nu-l credeți (Gal. I, 8-9), și nimic „să nu scoateți“ (din Biblie, Apoc. XXII, 18-19).

Exp. Atunci ca și astăzi au fost și sînt indivizi care vin cu lucruri „noi“ și înlocuiesc pe cele ce s-au experimentat ca adevărate, împotriva acestora se ridică cei doi apostoli Ioan și Pavel (Gal. I, 7-12; II Ioan 7). Epoca lor era de transformări și confruntări de idei religioase din cultele naturaliste (animiste, totemiste) și cele de apogeu (persane, indiene, grecești și romane).

Înv. ort. Se știe că prereformatorii și reformatorii apuseni au înlăturat „tradițiile“ medievale și odată cu ele au modificat unele texte ale Bibliei scoțînd chiar cărți din canon (Epistola lui Iacov numită „de paie“), făcînd traduceri potrivite noilor lor concepții: de la „Sola Scriptura“ s-a ajuns, prin înlăturarea tradiției, la „nulla Scriptura“, la „sola dubia“. Iată cum s-a schimbat „Biblia“. Biserica Ortodoxă aprobînd o nouă traducere și tipărire a Sfintei Scripturi nu face altceva decît să redea textul cit mai aproape de original.

Ob. 6. Biblia este suficientă pentru credință și mîntuire. tradiția strică credința: „de mic cunoști scripturile...“ (II Tim. III, 15-16).

Exp. Se știe că Sfînta Scriptură este doar un document al credinței, fiindcă credința vine din auz (Rom. X, 17) nu din literă, slovă (II Cor. III, 6), apoi se spune „cunoști...“ nu citești, deci Timotei studiasă V. Testament în cadrul său istoric în context cultural (tradițional). Nu avea cunoștință de scripturile N. Testament, fiindcă nu apăruseră!

Înv. ort. Mîntuirea se obține ca o urmare firească a credinței celei adevărate în Iisus Hristos, verificată prin fapte și întărită de iubirea aproapelui (Gal. V, 6); Harul începe mîntuirea, credința curată și faptele bune o desăvîrșesc.

– Credincioșii ortodocși stau neclintiți atît pe temelia Scripturii cît și a *Tradiției**. Ei nu sînt orbiți de literă (II Cor. III, 6), ci înțeleg Sfînta Scriptură prin duhul tradiției, a celor auzite și văzute (Matei V, 21; Filip. IV, 9).

– Însuși Vechiul Testament este completat de tradiția lui cunoscută și din care citează Mîntuitorul: „...s-a zis celor de demult“ (Matei V, 21, 38) sau de Sf. Apostoli: „Noe... cu șapte inși au scăpat de la potop (II Petru II, 5); Arhanghelul Mihail s-a certat cu diavolul pe mormîntul lui Moise“ (Iuda 9), iar Enoh, al șaptelea de la Adam, a proroctit (Iuda 14–15).

– Sf. Tradiție a condus lumea spre mîntuire, a fost dintru început (Facere I, 28) și se va sfîrși cînd „va fi un cer nou și un pămînt nou“ (II Petru III, 13).

– Mîntuitorul poruncește: „Mergînd, învățați...“ (Matei XXVIII 19), iar Sf. Apostoli rămîn în cadrul Sfîntei Tradiții: „dacă s-ar scrie tot despre lucrurile săvîrșite de El, nici în lumea aceasta n-ar încăpea cîte a făcut...“ (Ioan XXI, 25); Sf. Apostol Ioan îndeamnă: cînd voi veni la voi „vă voi vorbi gură către gură“ (II Ioan, vers. 12), ceea ce am scris și mai ales „ceea ce ai auzit de la mine, ține...“ (II Tim. II, 2) și transmite altora.

5. Egalitatea Sfîntei Scripturi și a Sfîntei Tradiții. – Credincioșii ortodocși totdeauna au socotit egale izvoarele Descoperirii lui Dumnezeu: Sfînta Scriptură și

*BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: *Îndr. mis.*, p. 45–51; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 58–64; ICO, p. 28–39; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 117–140; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 80–84; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 21–31; Ev. Manțunea, *op. cit.*, p. 36–40; Ion Bria, *op. cit.*, p. 30–36; P. I. David, *op. cit.*, p. 349–369; D. Iordache, *op. cit.*, p. 7–10; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 5–54; + Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983; Sebastian Șebu, *Preocupări și orientări în predica protestantă contemporană din Germania Apuseană*. Teză de doctorat, Sibiu 1980, în „MA“, nr. 4–6/1980.

Sfînta Tradiție: K. Algermissen, *Konfessionskunde*, Paderborn, 1969; Hr. Andrușos, *Symbolica*, trad., Craiova, 1955, 349 p.; Idem, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, Ed. II, Atena, 1956; J. A. Möhler, *Symbolik oder Darstellung der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten nach ihren öffentlichen Bekenntnisschriften*, hrsg. von J. R. Geiselman, 2 Bde, Köln, 1958–1960; I. Bria, *Scriptură și Tradiție*. Considerații generale în „ST“, XXII (1970), nr. 5–6, p. 384–408; Idem, „Tradiție“ și „dezvoltare“ în teologia ortodoxă, în „Ort“ XXV (1973), nr. 1, p. 18–38; M. A. Calnev, *Despre Sf. Tradiție*, Chișinău, 1024; I. Caraza, *Sf. Tradiție la unii teologi evanghelici actuali și punctul de vedere ortodox*, în „Ort“, XXXII (1980), nr. 2, p. 331–354; N. Chițescu, *Scriptură, Tradiție și tradiții...*, p. 363–423 și Vl. Lossky, *Tradiție și tradiții* în „ST“ XXII (1970), nr. 7–8, p. 585–598; Sorin Cosma, *Tradiție și tradiții*, în „MB“, nr. 4/1987, p. 8–15; I. Coman, *Sf. Tradiție în lumina Sf. Părinți*, în „Ort“, VIII (1956), nr. 2, p. 163–190; G. Florovsky, *Bible, Church, Tradition; An Eastern Orthodox View*, Belmont, 1974; V. Ioniță, *Sf. Tradiție văzută de Sf. Irineu al Lyonului*, în „ST“, XXIII (1971), nr. 7–8, p. 534–545; D. Stăniloae *Sf. Tradiție*, Definierea noțiunii și întinderii ei, în „Ort“, XVI (1964), nr. 1, p. 47–109; Idem, *Concepția ortodoxă despre Tradiție și dezvoltarea doctrinei*, în „Ort“, 1975, nr. 1; I. Todoran, *Sfînta Tradiție și tradiția bisericască*, în „MA“, VII (1962), nr. 9–12, p. 678–685; Idem, *Atitudini protestante față de Sfînta Tradiție*, în „Ort“, XVII (1965), nr. 3, p. 367–394; A. Vedernikov, *Das Problem der Tradition in der orthodoxen Theologie*, în „Stimme der Orthodoxie“, Heft 3, 4–5/1962; C. Voicu, *Concepția patristică despre tradiția biblică*, în „MA“ nr. 7–8/1985.

DFC, vol. I, col. 783; DIB, vol. IV, p. 683–685; DTC, vol. 4, col. 1598–1600; SM, vol. 6, p. 269–275; DTO, p. 381–385; GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 816–817; MS, tom. I, vol. 2, p. 13–70, 269–309; NCE, vol. 14, p. -

Sfânta Tradiție și de aceeași importanță în vederea mântuirii (Matei X, 7; II Tes. II, 15; II Tm. II, 2; III, 14; Iuda 14–17). *Scriptura poruncește, Tradiția îndeamnă*: „privegheați și aduceți-vă aminte (nu „citiți“) că timp de trei ani, zi și noapte, n-am încetat să sfătuiesc cu lacrimi pe fiecare dintre voi...” (Fapte XX, 31). *Predania Bisericii era cadrul în care creștinii primelor veacuri cercetau Scripturile* (Fapte XVII, 11) și înțelegeau Vestea cea bună (I Cor. IX, 1–2; II Tes. II, 15), fiindcă Duhul lui Dumnezeu îi învăța și le vorbea (Matei X, 17–20).

a) *Dovezi de existență*, necesitatea și obligativitatea prezenței celor două căi: 1. Mergînd *învățați* toate neamurile... să păzească toate cîte v-am poruncit (Matei XXVIII, 19–20); 2. Sînt multe alte semne și minuni pe care le-a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi care *nu sînt scrise* în cartea aceasta... și acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu... (Ioan XX, 31); 3. Multe *aș fi dorit să vă scriu*, dar voi veni la voi ca să vă vorbesc gură către gură (II Ioan 12); 4. V-am scris aceste puține lucruri... *ca să vă îndemn* (I Petru V, 12); 5. ...Trei ani, n-am încetat ziua și noaptea să vă îndemn pe fiecare dintre voi (Fapte XX, 31) și precum v-am scris mai înainte pe scurt (Efes. III, 3)... celelalte le *voi rîndui cînd voi veni la voi* (I Cor. XI, 34); 6. *Predaniile* – transmițerile, tradițiile – învățate de la mine *prin cuvînt* sau prin scrisoare *să le țineți și să stați neclintiți* (II Tes. II, 15); rămîi și tu în cele ce *ai învățat* și de care ești încredințat, deoarece știi de la cine ai primit învățătura (II Tim. III, 14, II, 2).

b) La acestea este necesar să adăugăm și *Mărturiile unor părinți și scriitori bisericești* din vremea cînd se „strîngeau“ cărțile biblice sau după ce s-a stabilit canonul Sfintei Scripturi, ceea ce dovedește îndepărtarea de la adevăr a eresurilor.

Astfel, – *în Răsărit*: – „Aceia care demonstrează Scriptura contra Predaniei Bisericii au stricat natura adevărului“ (Clement Alexandrinul + 215, *Covoare*, 7); „Dacă noi ne vom îndrepta către izvorul Tradiției dumnezeiești se va curma rătăcirea omenească... Să fie păstrată Tradiția apostolică în Biserică“ (Origen + 254, *Scrisoarea* 74); „Trebuie avută în grijă Tradiția pentru că nu este cu putință a afla toate în Scriptură; apostolii au depus unele în scrisori, altele în Tradiție“ (Sf. Epifanie +403); „Dintre dogmele și propovăduirile păstrate în Biserică, pe unele le avem din doctrina cea scrisă, iar pe altele le-am primit din Tradiția apostolică, prin succesiunea în taină, nescrise, și acelea au aceeași putere ca și cele scrise... semnul crucii, invocarea Sfîntului Duh...“ (Sf. Vasile cel Mare +379, *Despre Sf. Duh*); „Cele scrise și cele nescrise au aceeași valoare... II Tes. II, 15“ (Sf. Ioan Gură de Aur +407); „Cele întîmplute în textele Scripturii se găsesc în Tradiție...“ (Sf. Ioan Damaschin +754) ș.a.

În Apus: „Privind la apostolii Petru și Pavel avem Tradiția în fața ochilor“ (Sf. Clement Romanul +sec. II); „Învățătura scrisă și nescrisă a Bisericii este ca Soarele care pătrunde cu căldura și lumina sa pretutindeni unde se caută adevărul credinței...“ (Sf. Irineu + 202); „Ei au învățat de la înaintași ceea ce și aceștia au învățat de la alții“ (Fr. Augustin +430) „Se dezvoltă forma, înfățișarea, firea fiecărui gen rămîne... (Tradiția este) ceea ce totdeauna, peste tot și de către toți s-a ținut ca adevăr...“ (Vicențiu de Lerini +449).

Sînt multe alte dovezi patristice în susținerea egalității celor două căi ale Revelației divine; le-am citat doar pe acestea deoarece sînt folosite de către teologii protestanți și pe care le amintesc în mod diferit „exegeții” neoprotestanți.

c) *Revelația Scripturii și a Tradiției s-a desăvîrșit în Hristos.* – Revelația lui Dumnezeu, sau cele două Testamente – cuprinse în Scriptură și în Tradiție – s-a completat, s-a împlinit prin Descoperirea Sfintei Treimi. Mîntuitorul nostru a plinit Legea și profeții (Matei V, 17), adică misiunea Sa (vers. 18), nu înseamnă că a înlocuit pe „Dumnezeul V. Testament”. Prin „Legea nouă” s-au înlocuit: 1. Ceremoniile; 2. Circumcizia; 3. Restricțiile alimentare; 4. Sărbătorile biblice; 5. Căsătoriile de levirat; 6. Preoția ereditară. Legea veche a fost o umbră a celor viitoare (Evr. X, 1), venind Soarele, Legea s-a instalat în inimă și în minte (vers. 16).

Legea nouă n-a creat un „Dumnezeu-nou”, ci L-a descoperit că există cu adevărat și în trup (Ioan I, 14); Hristos același este ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8) și a coborît Împărăția Sa pe pămînt prin Biserica Sa pe care nici porțile iadului nu o vor putea birui (Matei XVI, 18).

III

LUCRAREA SFINTEI TREIMI

Așa cum am arătat mai sus (Originea fenomenului sectant), majoritatea eresurilor din primele veacuri au înlăturat din concepția lor spusele Mîntuitorului despre Sine sau cele lăsate în raport cu Dumnezeu-Tatăl, și Dumnezeu-Sfîntul Duh, fie că n-au înțeles împreună-lucrarea, fie că au menținut în eres credințele și practicile naturist-religioase. Asupra „concepției” despre Dumnezeu *ca forță, ca idee, ca stăpîn* etc., toate sectele sînt de acord să-l recunoască, *cum am văzut**. În schimb, asupra Fiului și asupra Sfîntului Duh, discuțiile hristo-pnevmatologice nu s-au încheiat nici acum, cu toate că Biserica a definit adevărurile de credință în epoca Sinoadelor ecumenice, dar pe care unele Biserici nu le recunosc în întregime, iar sectele le înlătură ca „păgubitoarea credinței” lor! Este necesar deci să subliniem de la început că fără înțelegerea și „lucrarea Sfintei Treimi” n-are rost o concepție religioasă și cu atît mai mult o credință creștină.

Sfînta Treime este descoperirea desăvîrșită a existenței lui Dumnezeu în lume, copleșirea și certitudinea credinței celei adevărate, împlinirea nădejzii pentru mîntuire. Sfînta Treime extinde rostul cosmic al lucrării Ei și dezleagă enigma eshatologică a vieții noastre pămîntești și cerești. Că este așa ne-o dovedește cu prisosință calea Revelației dumnezeiești: a) în Vechiul Testament și b) în Noul Testament – în simbol sau în realitate așa cum am văzut din *Etapele descoperirii*. De aceea „formularea” dogmei Sfintei Treimi a fost, pe lîngă inspirația sau lucrarea directă a Sfîntului Duh și o necesitate a întăririi adevărului de credință în fața atacurilor ideologiilor păgîne și a sectelor religioase.

*A se vedea p. 190–191

În același timp pentru credința curată și viața Bisericii, *Sfînta Treime este taina desăvîrșitei unități de ființă a Persoanelor distincte*, dar și a conlucrării lor în vederea mîntuirii neamului omenesc*.

a) **Dumnezeu-Tatăl** este numit așa pentru calitatea Sa de creator din nimic (în sens pronietor) al universului, al lumii văzute și nevăzute, în timp, cu o destinație precisă: lumea bună și ca dar al lui Dumnezeu. O atenție deosebită a acordat Dumnezeu (în Treime) *zidirii omului* cu trup și suflet, oferindu-i o misiune specială în universul său material și mai ales spiritual. Cel creat după „chip și asemănare“ n-a ascultat și de aici consecințele căderii, interpretate în fel și chip în Răsărit și Apus pînă la sectele de astăzi.

b) **Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii** este a doua ipostază a lui Dumnezeu: Fiul Său și răscumpărătorul neamului omenesc prin: *întrupare* pentru mîntuirea noastră; persoana Sa; întreita-slujire (profet-învățător; arhiereu; împărat) care implică „aspectele“ răscumpărării: a) *de jertfă* – lucrarea mîntuitoare; moartea lui Hristos pe cruce : b) *ontologic* recapitulativ (Hristos-Noul Adam). Această lucrare specifică Fiului-întrupat, dar comună Sfîntei Treimi constă în: a) *eliberarea omului* din robia păcatului și a morții și împăcarea lui Dumnezeu; b) *restaurarea*, înnoirea și îndumnezeirea firii umane din Iisus Hristos și virtual al întregii firi omenești; și c) *comuniunea de viață a oamenilor cu Dumnezeu prin cuprinderea virtuală a tuturor în Hristos* cel mort și înviat pentru a noastră mîntuire, actualizată – în Trupul Său comunitar sobornicesc, extins în timp și spațiu, *Biserica* (I Cor. XII, 12–14; Fapte XX, 28; Rom. XII, 4–5).

* INDICAȚII BIBLIOGRAFICE: *Îndr. mis...* p. 107–152; ICO, p. 52–68; *Îndr. mis.*, p. 290–360; ICO, p. 68; Sf. Duh. *Îndr. mis.*, p. 361–378; ICO, p. 116–133; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 282–418; *Catehismul rom. cat.*, p. 73–74; I. Bria, *op. cit.*, p. 47–57; 78–87, 106–118; P. I. David, *op. cit.*, p., 242–252; D. Iordache, *op. cit.*, p. 10–15; T. Șerb, *op. cit.*, p. 256–259; Ilie Moldovan, *Învățătura despre Sf. Duh în Ortodoxie...*, Sibiu, 1973, Teză de doctorat, în „MA“, nr. 7–8.

Hr. Andrușoș, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de dr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930; P. Trembeș, *Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe...*, p. 266–285 (Le Dogme Trinitaire en general) și p. 286–313 (Le Dogme Trinitaire en particulier); I. Bria, *Învățătura despre Dumnezeu – Sfînta Treime*, în „GB“, XXXII (1973), nr. 1–2; V. Coman, *Adevărul ortodox și greșeala sectară despre Sf. Treime*, Sibiu, 1941; I. Ică, *Doctrina Fer. Augustin despre Sf. Treime după tratatul „De Trinitate“*, în „ST“, 1961, nr. 3–4, p. 166–188; D. Popescu, *Aspecte noi în problema „Filioque“*, în „Ort.“, XXVI (1974), nr. 4; D. Radu, *Hotărîrile dogmatice ale Sinodului II Ecumenic (381) – sinteză a învățaturii de credință — în spiritualitatea ortodoxă*, în „BOR“ XCIX (1981), nr. 7–8; I. Rămureanu, *Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol (381). Învățătura despre Sfîntul Duh și Biserică. Simbolul Constantinopolitan*, în „ST“, XXI (1969), nr. 5–6; D. Stăniloae, *Relațiile treimice și viața Bisericii*, în „Ort.“, XVI (1964), nr. 4, p. 503–525; Idem, *Ființa și ipostasurile în Sf. Treime*, după Sf. Vasile cel Mare, în „Ort.“, XXXI (1978), nr. 1, p. 53–74; Idem, *Dumnezeu este iubire*, în „Ort.“, XXIII (1971), nr. 3, p. 366–402; Idem, *Sfînta Treime*, structura supremei iubiri, în „ST“, XXII (1970), nr. 5–6; Idem, *Sfîntul Duh în Revelație și în Biserică*, în „Ort.“, XXV (1974), nr. 2; Idem *Criteriile prezenței Sf. Duh*, în „ST“, nr. 3–4/1967, p. 103–127; VI. Lossky, *Purcederea Duhului Sfînt în învățătura ortodoxă despre Sfînta Treime*, în „RPM“, nr. 9/1973, p. 62–71, recenzie în „GB“, XXXIV (1975), nr. 1–2, p. 209–214.

– Așa cum am mai arătat, persoana și lucrarea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos a fost viu disputată de eresuri și contestatari pînă la demitizarea și desacralizarea „teologiilor genitivului“ din epoca noastră și „noilor“ mesia ai timpului prezent. Izvorul tuturor ereziilor a fost mai întîi neînțelegerea venirii lui Hristos și apoi tăgăduirii actului răscumpărării. În concepția medievală, teoria „satisfacției“ aproape a șters aspectele îndumnezeirii omului*.

– Protestanții, reluînd această concepție sau combătînd-o, au făcut din Hristos un străin de neamul omenesc, un profet limitat la specificul mozaic sau un om, o existență curioasă și chiar un mit, o legendă legată de viziunile mesianice ale profeților biblici. Astfel *Luther* spune că „Hristos suferă pedeapsa mîniei lui Dumnezeu“**. *Schleiermacher*, completînd pe reformator, adaugă: „...împăcarea cu Dumnezeu este subiectivă, Dumnezeu este impersonal“... *Hofmann* caută să facă o sinteză între cei doi, iar *Ritschl* concludă că nu este necesară nici o ispășire, Hristos este purtătorul iertării. De asemenea, acest „teolog“ citat de majoritatea purtătorilor de eresuri, lansează denigrarea Scripturii, arătînd că Dumnezeul Evangheliei este superior Legii vechi; jertfa este o

*AMĂNUNTE: Athanasie d'Alexandrie, *Sur l'Incarnation du Verbe*, Introducere, text critic, traducere, note și index de Charles Kannengiesser. Coll. Sources Chretiennes, Paris, 1973; *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, București, 1958, p. 565–600; P. Trembelas, *Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe Catholique*, Tome Second, Chevetogne, 1967, p. 30–47 (L'Incarnation du Verbe); C. Iana, *Învățătura despre întrupare în „Marele Cuvînt Catehetic“* al Sf. Grigorie de Nisa, în „ST“, nr. 5–6, 1967, p. 309–320 Gh. Maior, *Cine este și unde este Hristos pentru tine*, în „RT“, nr. 8–9/1924, p. 250–254; St. Saghin, *Das Inkarnationsdogma nach der Lehre der Orthodoxen Kirche*, 1899 (în rom. în 1902); Corneliu Sîrbu, *Întruparea ca revelație*, în „Ort.“, XXII (1970), nr. 4, p. 517–538; D. Stăniloae, *De la creațiune la întruparea Cuvîntului și de la simbol la icoană*, în „GB“, XVI (1957), nr. 12, p. 860–867; Idem, *Fiul lui Dumnezeu, Fiul omului*, în „MMS“, nr. 9–12/1980, p. 733–763 și nr. 1–3/1981; Idem, *Jesus Christ, Incarnated Logos of God*, în „The Ecumenical Review“, 26 (1974), p. 403–412; Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, București, 1978; Hr. Andrușoș, *Simbolica*, Craiova, 1955.

**PERSONA Domnului nostru Iisus Hristos: *Pour vous qui est Jesus-Christ?* Les Editions du Cerf, Paris, 1970; V. Bria, *Contribuția Sf. Atanasie la fixarea dogmei hristologice*, în „Ort.“, 1961, nr. 2, p. 195–213; Idem, *Hristologia Sf. Grigorie de Nazianz.*, în „Ort.“, 1960, nr. 2, p. 197–211; N. Chișescu, *A doua persoană a Sf. Treimi în doctrina Sf. Ioan Damaschin*, în „Ort.“, nr. 2, 1976, p. 305–348; Idem, *O singură fire întrupată a lui Dumnezeu Logosul*, în „Ort.“, nr. 1, 1965, p. 295–307; I. Caraza, *Doctrina hristologică a lui Leonțiu de Bizanț*, în „ST“, 1967, nr. 5–6, p. 321–333; N. Neaga, *Iisus Hristos în Vechiul Testament*, în „MB“, nr. 5/1987, p. 15–22; Timotei Sevciciu, *Hristologia și soteriologia Sf. Ioan Damaschin după canoanele Învierii, Înălțării și Cincizecimii*, în „Ort.“, nr. 4/1959, p. 567–583; D. Stăniloae, *Definiția dogmatică de la Calcedon*, în „Ort.“, III (1951), nr. 2, p. 295–440; Idem, *Chipul lui Hristos în Biserica Răsăriteană; Iisus Hristos, darul și cuvîntul suprem al lui Dumnezeu*, în „Ort.“, XXV (1973) nr. 1, p. 5–17.

† Teoctist, *Iisus Hristos – viața lumii*, în „MMS“, nr. 10–12/1982, p. 689–702; Ion Bria, *Iisus Hristos, într-o viziune cosmică*, în „MB“, nr. 5–6/1983, p. 288–294.

plăsmuire, ca și „divinizarea“ lui Hristos*. Cu alte cuvinte numai „credința“ face și preface „salvarea“ omului. Iată începutul „teologilor“ existențialiste și ideologiilor antiumane în haină „religioasă“.

– Altă direcție căutată de „gîndirea teologală“ este cea a teologiei crucii susținută de *M. Kähler* și *H. Mändel* și formulată de *Paul Althaus* care și ea duce la „ispășire“, înțeleasă numai ca o refacere a prestigiului omului, dar tot prin credință. Hristos aduce lui Dumnezeu un cult desăvîrșit: „în sîngele Său“ (Evr. IX, 14): crucea Lui Hristos e satisfacție. Hristos a suportat pedeapsa pentru noi, a suportat benevol mînia lui Dumnezeu asupra oamenilor.

– Teologii reformați nu sînt de acord cu teoria satisfacției, și nici cu pasivitatea protestantă, ci adaugă „alegerea“ sau predestinația, exagerînd cîștigarea unora sau pierderea și amenințarea altora. Or, este știut, Dumnezeu prin Fiul Său cheamă la mîntuire pe toți** (Ioan III, 16; I Tim. II, 3–4).

c) **Sfîntul Duh dătătorul de viață**, sfintitorul, a treia persoană, de aceeași ființă cu Tatăl și cu Fiul a constituit dintru început, așa cum se știe, o problemă de controversă de la pnevmatomahi pînă la „spiriții“ și pocăiții „declarați“ ai sectelor de astăzi. Biserica și-a spus cuvîntul și a formulat dogma sau învățătura

* BIBLIOGRAFIE. *RĂSCUMPĂRAREA*: D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943; N. Chițescu, *Răscumpărarea în Sf. Scriptură și în scrierile Sfinților Părinți*, București, 1937, 185 p.; Idem, *Teoria recapitulăunii la Sfîntul Irineu*, în „ST“ I (1938–1939), p. 115–140; Idem, *Întrupare și Răscumpărare în Biserica Ortodoxă și în cea Romano-Catolică*, în „Ort.“, nr. 4/1956, p. 538–577; Idem, *Sinteză asupra dogmei soteriologice privită (din punct) interconfesional*, în „Ort.“, nr. 2/1959, p. 196–218; C. Galeriu, *Jerfă și Răscumpărare*, teză de doctorat, București, 1973 (extras din „GB“, XXXII (1973), nr. 1–2); B. Ghiuș, *Faptul Răscumpărării în ciclul Întrupării*, în „ST“, nr. 1–2/1970 și nr. 3–4/1970; Idem, *Faptul Răscumpărării în ciclul Sf. Patimi*, în „ST“, nr. 9–10; 1970, Idem, *Faptul Răscumpărării în ciclul Învierii*, în „ST“, nr. 3–4; 1971, Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvînt catehetic*, trad. de Grigorie Teodorescu, București, 1903 și o altă traducere făcută de Pr. D. Cristescu și N. I. Barbu, București, 1947; D. Stăniloae, *Învățătura ortodoxă despre mîntuire și concluziile ce rezultă din ea pentru slujirea creștină în lume*, în „Ort.“, XXIV (1972), nr. 2; Idem, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac*, în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 2; VI. Lossky, *Redemption et deification*, Paris, 1953.

** AMĂNUNTE: *Îndreptarea sau mîntuirea subiectivă*. Condițiile îndreptării sau mîntuirii subiective: D. Belu, *Credință și faptă*, în „MO“ (1955), nr. 1–2, p. 29–31; N. Chițescu, *Condițiile însușirii mîntuirii*, în „ST“, II (1950), nr. 1–2; D. Radu, *Aspectul comunitar subornicesc al mîntuirii*, în „Ort.“, (1974), nr. 1; Idem, *Mîntuirea în și prin Biserică* în „MO“, XXXV (1983), nr. 7–8, p. 462–478; Idem, *Mîntuirea prin credință și fapte bune*, în „GB“, nr. 4/1986, p. 71–90; St. Sandu, *Lucrarea harului în realizarea mîntuirii subiective după învățătura celor trei mari confesiuni creștine*, în „ST“, XXIII (1971), nr. 3–4, p. 235–247; D. Stăniloae, *Condițiile mîntuirii*, în „ST“, III (1951), nr. 3–4, p. 245–256; Idem, *Faptele bune în învățătura ortodoxă și catolică*, în „Ort.“, V (1954), nr. 4, p. 507–533; Idem, *Învățătura ortodoxă despre mîntuire și concluziile ce rezultă din ea pentru slujirea creștină în lume*, în „Ort.“, XXIV (1972), nr. 2; I. Kalogerou, *Învățătura despre colaborare în îndreptarea omului din punct de vedere ortodox și discuțiile despre aceasta ale eterodocșilor*, Thessalonic, 1953, 80 p.

despre Sfântul Duh în Mărturisirea de credință* conform spuselor Scripturii și precizărilor Tradiției (Ioan XV, 26).

Ob. Sînt trei dumnezei: Iahve (Tatăl), în Vechiul Testament; Iisus (Hristos), în Noul Testament și Duhul (Duhul credinței cel Sfînt), „Dumnezeul timpului nostru“.

Exp. Sfînta Treime are aceeași ființă, în trei Fețe, lucrarea este comună (I Ioan V, 7). Fiecare persoană are rostul ei în istoria mîntuirii (I Tim. III, 16; II Cor. XIII, 14).

Înv. ort. Tatăl este creator (Facere I, 1), Fiul este Răscumpărător (Evr. I, 2–4; I Tim. II, 6), Sfîntul Duh este sfințitor (Ioan VII, 39 ; XX, 22), dar Una sînt (I Ioan V, 7) (Mărturisirea de credință... art. II–XII). Mai precis: Tatăl, la Epifanie, arată lumii pe Fiul; Fiul-întrupat primește Botezul; Sfîntul Duh, în chip de porumbel, este de față; Ioan Botezătorul este martor pentru veșnicie (Matei III, 16–17). Deci Tatăl se descoperă cui vrea și cînd vrea (Matei XI, 27, XXIV, 36; Fapte I, 7); Fiul e de aceeași ființă cu *Tatăl și pe care L-a născut „astăzi“* din veșnicie (Ps. 2, 7); Duhul Sfînt „va da mărturie despre Mine“ (Ioan XV, 26).

Frumos a redat inmografia Bisericii adevărul despre Sfînta Treime și lucrarea lui Dumnezeu: Cu adevărat, mare este Taina creștinătății: Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume și s-a înălțat întru slavă (I Tim. III, 16).

Scormonitorii în cele ale duhului au căutat să abată pe mulți de la adevăr, fie printr-o „nouă“ credință, fie prin „descoperiri“ directe și personale pentru „îndreptarea“ lumii. Dacă pnevmatomahii considerau pe Duhul lui Dumnezeu o creatură, o forță, o manifestare ducînd mai departe ideile subordinaționiste, filiocviștii preluînd alt sens îl arată ca „purcezînd și de la Fiul“, atacîndu-se credința în consubstanțialitate și diminuîndu-se importanța egalității ființiale. Așa s-a ajuns – și fără Duhul Sfînt – la infailibilitate etc. Biserica Ortodoxă a păstrat cu sfințenie învățătura cea adevărată despre persoana Sfîntului Duh, lucrarea sfințitoare a harului divin prin Biserică; a harului dumnezeiesc prin Sfintele Taine, prin harisme și ierurgii.

Conținînd eresurile lui Macedonie și Eunomiu, adăugînd și unele boli psiho-religioase, „posedații“ și posesivii duhului de astăzi leagă „alegerea“ lor, răpirea în duh și vorbirea în limbi (glossolalia) de darurile speciale transmise lor. Așa se face că în ultima vreme atîți „prooroci, tîlcuitori și vorbitori în limbile adamice și pentecostale“ caută racolarea de noi adepți, în a se „lumina“ sau a deveni „vase alese“. În acest context se înscriu și unele justificări din Biblie pentru „a dovedi

* SELECȚIUNI BIBLIOGRAFICE: *Despre Sfîntul Sf. Duh sfințitorul:* 1600 de ani de la Sinodul II Ecumenic, integral nr. 3/1981. D. Stăniloae, *Criteriile prezenței Sf. Duh*, în „ST“ (1967), nr. 3–4, p. 103–127; Idem, *Sf. Duh în Revelație și în Biserică*, în „Ort“, XXVI (1974), nr. 2, p. 216–249; E. Banu *Lucrarea Sf. Duh* în opera Sf. Simeon Noul-Teolog, în „ST“ (1980), nr. 1–2, p. 81–94; I. Chirvasie, *Învățătura despre Sf. Duh* la Sf. Vasile cel Mare, în „ST“ (1958), nr. 7–8, p. 475–484; I. Coman *Elementele demonstrației în tratatul „Despre Sf. Duh“*, al Sf. Vasile cel Mare, în „ST“ (1964) nr. 5–6 p. 275–302; C. Cornițescu Fer. *Augustin despre Sf. Duh*, în „ST“, 1965, nr. 5–6 p. 334–344; Ilie Moldovan, *Învățătura despre Sf. Duh... I. Șurubaru Pnevmatologia ortodoxă și valențele ei ecumenice* în, „Ort“, XX (1968), nr. 4, p. 536–550 ; Idem, *Hristos și Sf. Duh în viața Bisericii*, în „ST“ (1968), nr. 9–10 p. 732.

chemarea duhului“ și arătarea „darurilor“ speciale și „alegerii“ unora prin harisme necesare credinței celei „noi“.

Ob. 1. Odată cu credința „nouă“ și botezul nostru primești, spun sectanții, și darurile duhului (I Cor. XII, 8).

Exp. Astăzi mai mult decât oricând se vorbește despre harisme, adică daruri personale primite o dată cu „acceptarea“ unui alt cult creștin sau sectă. S-a ajuns pînă acolo încît consideră unii a avea darurile lui Hristos și chiar înlocuirea lui! În textul de mai sus Ap. Pavel se referă la darurile Sfîntului Duh, dar acestea nu pot fi oferite în afară de Biserică, fără Mîntuitorul Hristos (I Cor. XII, 3). Sfîntul Duh – Biserica nu este altceva decât continuarea slujirii lui Iisus Hristos (Ioan XIV, 26). De asemenea nu se poate confunda o dotație naturală sau însușirea unei arte, îndeletniciri, exerciții sau științe (sugestia, hipnoza, ioga, telechinezia etc., experiența medicală) cu harismele.

Ob. 2. Noi – adică cei ce s-au rupt de Biserică, sectanții de toate categoriile – am primit, odată cu botezul Cincizecimii „cu duh și cu foc“ (Fapte II, 1–13), și darul vorbirii în limbi (I Cor. XIV, 2) și am devenit „vase alese“ (Fapte IX, 15).

Exp. Numai apostolii au primit botezul Duhului la Cincizecime (Fapte II, 3–4). Cei de față au fost botezați de Apostoli și apoi Apostolii – nu mulțimea – au transmis această „confirmare de sus“ (Fapte II, 4, 8) urmașilor lor – ierarhia Bisericii – fiindcă de la Pogorîre s-a organizat Biserica lui Hristos în istorie. Darul vorbirii în limbi l-au avut apostolii și unii din urmașii lor, acest dar fiind primit prin tainele Bisericii, prin botezul cel adevărat. Însuși Pavel, deși avea un dar special (Fapte XX, 24) și era vas ales (Fapte IX, 15), a primit celelalte daruri de sus prin botez, prin mîna preotului. Anania (Fapte IX, 17), și a Apostolilor (Fapte XIII, 2).

Înv. ort. Darurile Sf. Duh se transmit prin tainele Bisericii (Botez, Mirungere, Euharistie, Preoție). Cei care au refuzat darurile Bisericii și au părăsit tainele ei, socotindu-le simboluri sau exagerîndu-le prin forțarea primirii lor (Botezul prin amenințare sau în masă, confirmarea prin negarea tradițiilor vechi și chiar trădare de Patrie), au apelat la duhul din afară, nu mai fac parte din Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească, ci au fugit de ea, denigrînd-o. Biserica Ortodoxă a păstrat atît tainele (a fost, este și va fi harismatică și sinergetică), cît și practica apostolică pentru primirea lor (cu ierurgii speciale, înainte sau după primirea*

* COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE: *Harismele și Glossolalia* (a se vedea și Ierurgii și harisme): D. Ailincăi, *Harismele și rolul lor în viața Bisericii primare*, în „MMS“, nr. 10–12/1981; Victor Moise, *Despre glosolalie sau vorbirea în limbi*, în „MMS“ nr. 3–4/1986, p. 211–230; Al. Negoită, *Terapeuții*, în „BOR“ nr. 12/1931 p. 797–803; N. Chițescu, *Natura Sf. Har*, în „BOR“ 1943, nr. 10–12, p. 530–580; G. Cornițescu, *Harismele. Glosolalia*, în „Îndr. Mis.“, p. 372–379; Constantin Gh., *Harismele după epistolele Sfîntului Apostol Pavel*, în „ST“ (1973), nr. 1–2, p. 21–32; T. V. Damșa, „Glossolalia“ sau vorbirea în limbi este condiție pentru mîntuire în „MB“, nr. 1–2/1985; Ioan Mircea, *Biserica și lucrarea ei după „Noul Testament Har și harisme. Iconomi ai tainelor și harismatici*, în „Ort.“, nr. 3, 1983 p. 358–395; St. Slevoacă, *Harismele în Biserica primară*, în „MMS“ nr. 9–10 (1958), p. 698–721; I. Sauca, *Glosolalia în Biserica primară și interpretările ei de-a lungul vremii* în „MA“, XXVII (1982), nr. 7–9, p. 445–464; Isidor Todoran, *Har și dar*, în „MA“ (1964), nr. 11–12, p. 864–876; D. Vasilescu, *Glosolalia*, în „ST“, (1964), nr. 7–8.

CPB art. XXXIV p. 381; DFC, vol. I, col. 790–791; DIB, vol. IV, p. 717; MS, tom, I, partea I, p. 42–76 și tom. II, vol. V, p. 71–300; NCE, vol. 14, p. 295–306; SM, vol. 6, p. 295–308.

tainelor). Unii creștini apuseni au simțit nevoia umplerii golului de evlavie și lucrarea Sf. Duh, și au declanșat mișcarea harismatică. Vorbirea în limbi a fost și este un dar, însă tot în Biserică (I Cor. XIV, 5, 12, 19, 28). Halucinația, delirul, transa, însușirea inconștientă a unor limbi nu poate fi considerată „glossolalia“ Scripturii, ci cel mult o răbufnire a inconștientului pusă pe seama „duhului“. De fapt, bolboroseala de astăzi a fundamentalistilor este o boală sufletească (schizofrenici, paranoici). Însuși Pavel arată: „limbile vor înceta...“ (I Cor. XIII, 1, 8), iar duhurile care provoacă sau „vorbesc“ limbi „necunoscute“ trebuie cercetate (I Ioan IV, 1), fiindcă duhul satanei insuflă (I Cor. XII, 2) și însuși diavolul se poate preface în înger de lumină (II Cor. XI, 14–15). Așazisa „vorbire în limbi“ astăzi este împotriva Scripturii și a științei filologiei. Bolboroseala, transa, halucinația sînt provocate de frică, drogaj, simulare, prefăcătorie, boli psihice etc.*

Taumaturgia și chiar glossolalia sînt daruri ale celor trăitori în Hristos, smeriți cu inima, nepătați cu cugetul și cu mâini nevinovate (Ps. XXIII, 4–6), nu cei ce practică nelegiuirea și apoi „vorbesc“ în limbi (I Cor. XIV, 9).

d) **Pronia divină.** – Legat de viața duhovnicească, de trăirea în trup a Împărăției cerurilor și ca o aleasă acțiune a Sfintei Treimi asupra omului este *Providența sau purtarea de grijă a lui Dumnezeu*. O dată cu încheierea actului creației atît cît este cu putință omului a înțelege, Dumnezeu n-a încetat activitatea, nu s-a retras, nu se odihnește, ci numai această acțiune s-a preschimbat în grijă, fiindcă iubirea Sa nu are margini. Obiectivele Providenței divine sînt multiple: întreaga creatură, tot pămîntul (Ps. 92, 2–7), toți oamenii și toate ființele (Matei X, 29–31), popoarele (Iov XII, 23–25) și toate lucrurile (Luca XII, 6). 1. Ca *aspecte sau feluri ale Providenței* se pot reține: a) Conservarea sau menținerea creației; b) Cooperarea sau conlucrarea -- împărtășire și ajutor; c) Guvernarea sau cîrmuirea fără tiranie și amenințări, arătînd iubire desăvîrșită și permanentă.

Dacă aceasta este Providența și necesitatea ei ca parte a lucrării Sfintei Treimi în Biserica mîntuirii nu tot așa a fost înțeleasă de cei rătăciți. Cum este cunoscut, există în cugetarea religioasă și altă direcție care a influențat gîndirea protestantă, anume *concepția despre destin* din religiile vechi sau „salvarea“ fără voie în concepțiile sectare; pesimismul ca și optimismul exagerat înlătură Pronia; soarta sau ursitorile duc la fatalitate; credulitatea și fanatismul, bigotismul și misticismul religios al unor creduli exagerează sau înlătură cu ferocitate și

* *COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE: Pronia: Îndr. mis, p. 265–288; D. Stăniloae, op. cit., vol. I, p. 489–497; P. Deheleanu, op. cit., p. 502–508; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 86–87; M. A. Calnev, op. cit., p. 1–27; Chesarie Gheorghescu, Învățătura ortodoxă despre iconomia dumnezeiască și iconomia bisericească. Teză de doctorat, București, 1980, în „ST“, nr. 3–6;*

cinism unul sau toate aspectele Proniei. Toate sectele monarhiene, totemice, șamanice, fetișiste pînă la „oracole“ și hotărîri ale zeilor sînt dovezi ale înlăturării Proniei.

Și în filosofia veche, sintetizată mai cu seamă de Platon, exista concepția „predestinației“, preluată și de unele secte. De asemenea, panteismul înlătură grija lui Dumnezeu confundînd creatorul cu creatura; deismul socotește pe Creator retras de lume odihnindu-se undeva departe. Ideile se găsesc la filozoful Epicur și poetul Lactanțiu și apoi ca sistem la episcopul Herbert de Cherbury (†1648), în Anglia, influențînd apoi pe mulți enciclopediști și pe nihilisti; idealismul și ineismul sînt tot atît de păgubitoare învățăturii creștine despre Providență, ca și sectele maniheice sau iudeognoștice.

Scopul Providenței este deci ca permanent creatura să se desăvîrșească în bunătate (Ps. 145, 9) și în iubire (I Ioan IV, 8), iar oamenii să se înțeleagă între ei oriunde s-ar afla.

Și în privința Proniei se invocă unele texte biblice fie pentru „alegerea“, fie pentru „înlăturarea“ omului de la fața lui Dumnezeu.

Ob. 1. Harul acționează prin credință fără faptele noastre: „...silește-i să intre“ (Luca XIV, 23; Ioan VI, 44), ei „sînt atrași de Tatăl prin Mine“ (Filip. II, 13).

Exp. Este adevărat, harul lucrează singur pentru oricine, dar Dumnezeu dorește mîntuirea tuturor, nu îngrădește nimănui libertatea de a alege binecuvîntarea sau blestemul (Deut. XI, 26–28; XXX, 15–19), după „pofta omului“ (Is. Sirah XV, 14–17). Mîntuitorul prin jertfa Sa a șters urmările păcatului, pedeapsa ereditară, dar predispozițiile păcatului au rămas, fiind o lege a firii. Un pom se poate altoi și da fructe bune, deși rădăcinile și trunchiul sînt sălbatic și dacă lăstarii ies din rădăcini sau trunchi, aceștia produc sălbăticiune (Matei VII, 19–23).

Înv. ort. Harul este începutul mîntuirii (Gal. II, 20; I Cor. XV, 10), el se găsește în Biserica lui Hristos de la Duhul Sfînt și se împărtășește fiecăruia odată cu primirea tainelor, avînd ca efect împăcarea cu Dumnezeu, copleșirea voinței (Matei XIX, 17; II Cor. V, 20; Isaia I, 19–20).*

Ob. 2. Dumnezeu a hotărît din eternitate „soarta“ fiecăruia: „vas de cinste sau necinste, sfînt sau rob...“ (Rom. IX, 11–21; Efes. I, 3–4; II Tes. II, 13–14; I Cor. II, 7; IV, 7; Filip. II, 13).

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Raportul între natură și har: I. Bria, Sinergia în Ortodoxie, în „Ort.“, 1956, nr. 1, p. 29–43; N. Chișescu, Despre predestinație, în „ST“ (1954), nr. 7–8, p. 399–439; Idem, Premisele învățăturii creștine despre raportul dintre har și libertate, în „Ort.“, (1959), nr. 1, p. 3–36; G. Galeriu, Pronie, har, libertate, în „Ort.“, (1959), nr. 3, p. 398–412; I. Ică, Concepții teologice eronate asupra raportului dintre natură și har, în „Ort.“, (1960), nr. 4, p. 526–551; Ilie Moldovan, Natura și harul în gîndirea Sf. Vasile cel Mare, în „Ort.“ (1979), nr. 1; D. Stăniloae, Natură și har în teologia bizantină, în „Ort.“ (1974), nr. 3, p. 392–439.*

CPB, art. IV, p. 376; DIB, vol. IV, p. 463–468; DTO, p. 310–311; 385–389; GBT (Harisme, har, dar, glosologie), în „BOR“ nr. 11–12/1972, p. 1266–1268, nr. 7–8/1975, p. CXXXIV.

Exp. Sînt multe texte biblice care par a se referi la predestinație, dar luîndu-le în context ele se explică. În Hristos s-a făcut slobozînie. Frica de destin, soartă etc., aparține credulității, superstițiilor, religiilor vechi. Noi credem din iubire, nu din teamă (II Tim. I, 7). Dumnezeu cheamă pe toți la cunoașterea adevărului (I Tim. II, 3-6), cei aleși sînt trăitorii, urmașii Evangheliei (Matei XX, 16). Hristos a venit ca să desăvîrșească viața (Ioan X, 10), fiindcă El însuși este „calea, adevărul și viața” (Ioan XIV, 6).

Înv. ort. Există o înclinare spre bine, o chemare spre mîntuire, dar omul, ispitit și de vrăjmași o limitează și chiar o transformă în negație. Nu putem vorbi decît de o preștiință a lui Dumnezeu (Rom. VIII, 29) ce nu trebuie confundată cu predestinația sectară (Sola gratia). Pronia este sfat (Fapte II, 23), taina voii Sale (Efes. I, 9) cea ascunsă (Col. I, 26), o Carte a vieții (Luca X, 20; Apoc. XX, 15). Așa cum Dumnezeu pentru iubirea față de noi a trimis pe propriul Fiu (Ioan III, 16) schimbînd „soarta” lumii, tot astfel prin credință curată și fapte bune ne cheamă la bine (Rom. VIII, 28-30; II Cor. V, 10 sau Matei XVI, 27; XXV, 34-46). Pronia este legătura între creatură și ziditor, așa cum un Părinte își urmărește copiii permanent, chiar dacă greșesc și nu-l ascultă, el nu-i părăsește.

La moartea omului, credința dispare, nădejdea se împlinește, dragostea (credința lucrătoare prin iubire) mîntuiește și nu se va mai sfîrși (I Cor. XIII, 13).

Ob. 3. Dacă ar exista Providența, n-ar fi atîta rău în lume...

Exp. Răul este moral și fizic și provine din faptele rele ale omului care sînt rezultatul colaborării diavolului cu voința sa. Răul moral este păcatul care provoacă răul fizic, suferința, boala, moartea.

Înv. ort. Există rău, pentru că există libertate de voință. Există păcat, fiindcă omul singur și-l alege. Hristos este începutul mîntuirii noastre, sîntem restaurați prin El în măsura în care și noi răstignim păcatele noastre. Sectele consideră că materia este rea din fire, nu înțeleg că Mesia a venit la ai Săi, adică la oamenii care purtau de la creație chipul Său (Facere I, 26). Diavolul ispitește prin instinctele omului (Ioan X, 29-39), fiindcă el este înșelător (Apoc. XII, 9), ispititor (I Petru V, 8), tatăl minciunii (Ioan VIII, 44) și aduce răul moral, moartea spirituală (Evr. II, 14), dacă nu rămînem în Hristos.

Ob. 4. Atît pedeapsa, cît și răsplata arată că nu este Pronie.

Exp. Dumnezeu nu se pierde în amănunte omenești, ar însemna atunci să intervină în orice judecată omenească. Cei ce ridică obiecția sînt aceia care nu înțeleg că pedeapsa păcatului se face și pentru urmași, la fel și răsplata.

Înv. ort. Judecata omenească despre cei buni și cei răi nu-i totdeauna corectă. Suferința celor buni pe pămînt, ca și „mersul bine” al celor răi vor fi definitiv soluționate dincolo, așa cum ne învață Sfînta Scriptură (Ps. 34, 20 ; Matei XXV, 31-46; Rom. VIII, 28). Și să știti că nici un păr din capul vostru nu crește fără știrea lui Dumnezeu (Luca XXI, 18; Matei VI, 19-36).

Așadar, între Providența dumnezeiască și „predestinația, alegerea, salvarea, izbăvirea sau neprihănirea” sectară nu există nici o legătură.

III

ROLUL SFINTEI FECIOARE MARIA ÎN ISTORIA MÎNTUIRII

Ca ceea ce a fost aleasă de Sfînta Treime și a desăvîrșit Pronia, Fecioara Maria s-a învrednicit a sta lîngă Tronul dumnezeirii: Maica Precistă, așa cum cîntă Biserica, este întîia între sfinți „mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii“. Ea a fost aleasă pentru smerenia și vrednicia ei de către Dumnezeu-Tatăl; din ea s-a întrupat Dumnezeu-Fiul și pe ea a adumbrit-o Sfîntul Duh (Luca I, 29–38).

Deși rolul Maicii Domnului a fost deosebit în istoria mîntuirii, ereziile primelor veacuri au trecut cu vederea locul venerării ei. Odată cu discuțiile hristologice și pnevmatologice, persoana Maicii Domnului, ca și calitatea ei de pururea fecioară au fost puse la îndoială. Biserica i-a adus venerarea cuvenită prin supracînstire (iperdulia), intrînd în formula dogmatică, în demnitatea împărătească de Născătoare de Dumnezeu, în cinstea desăvîrșită de Pururea-fecioară și în calitatea unică de mamă a Bisericii și a tuturor creștinilor folositoare. De aceea mărturisirea despre Fiul lui Dumnezeu că, „din Fecioara-Maria s-a făcut om“, a determinat pe Serghie al Constantinopolului (†368) să-i închine un imn de cinstire (acatist).

Învățătura ortodoxă despre Maica Domnului se referă la: a) atributul de *Născătoare de Dumnezeu* și b) implicit de *Pururea-fecioară*; c) de *Rugătoare neîncetată*, d) de *Mijlocitoare permanentă*. Pentru aceasta, cultul Fecioarei s-a îmbogățit, imnele s-au înmulțit și Biserica i-a fixat praznice împărătești și sărbători speciale cu prilejul unor zile de aleasă cinstire pentru viața ei sau pentru mîntuirea noastră: *Bunavestire* (25 Martie); *Nașterea* (8 septembrie); *Intrarea în Biserică* (21 Noiembrie); *Adormirea* (15 august) – Acoperămîntul Maicii Domnului (1 octombrie); Soborul Sf. Fecioare (27 decembrie) etc.

Au existat și există încă exagerări în ceea ce privește rolul ei în istoria mîntuirii. Dacă Nestorie-patriarhul eretic o numea născătoare de om, Biserica Apuseană exagerînd rolul ei a impus dogma „imaculatei zămisliri“ (1854), ceea ce ar duce la părerea că Fiul lui Dumnezeu nu și-a însușit toată firea omenească, Madona trecînd în rîndul zeităților feminine – singură, fără însoțirea Fiului. Și pentru că „eroarea să fie deplină“, a fost decretată și „dogma“ ridicării cu trupul la cer (1950), încercîndu-se astfel egalarea mamei cu Fiul ș.a.

Desigur, aceste exagerări s-au dezvoltat după ruptura din 1054 și s-au transmis pînă la impunerea imaculatei concepții (încă din sec. IX) în artă.

Bisericile apusene au fost despuiate de picturi și fresce și li s-au impus statui de dimensiuni omenești normale sau exagerate, în special pentru Madonă. Chiar tronul cel de sus, în altar, a fost ocupat de Fecioară în locul Fiului. Icoane sau picturi celebre au immortalizat „Sfânta Familie“ cu un Iosif tânăr și afectiv.

În Occident „Deisisul“, ca și Madona, îl acoperă pe Hristos. Aceste imagini completări sau neglijențe, ale erminiei medievale apusene au provocat critica severă a reprezentanților Reformei și Renașterii, ajungând pînă la înlăturarea cultului Fecioarei și la mai grave acuze decît în epoca ereziilor. Atunci, Fecioarei i se spunea „născătoare de om“, acum, după aproape două mii de ani i se atribuie un simplu rol de „mamă“ a lui Iisus, care a mai avut și alți copii, iar Domnul a mai avut „frați“! De atunci și pînă astăzi acțiunile prozelitiste sînt destul de violente plecînd chiar de la „femeia Mariam“.

Iată dovada:

Ob. 1. Iisus nu a dat importanță Mariei, a nescotit-o: „mama și frații Mei sînt cei ce ascultă cuvîntul Meu...” (Matei XII, 47–50).

Exp. Textul se referă la predica Mîntuitorului, nicidecum la cinstirea Fecioarei.

Înv. ort. Obiecția își are originea în inovația doctrinară catolică ce învață că Fecioara a fost „lipsită“ de păcatul strămoșesc, decretînd, așa cum am mai arătat, „imaculata zămislire“ (1854) și „înălțarea“ ei cu trupul la cer (1950) ca dogme noi, ceea ce a înlesnit sectanților „scoaterea“ Maicii Domnului din istoria mîntuirii și introducerea legendei și mitului: fecioara fiind fără „păcatul“ strămoșesc, Hristos „s-a întrupat“ aparent (dochetism, spiritism-teozofie), nu real, Maria fiind divinizată ca zeița Diana sau vestalele etc. În Apus este socotită asemenea Dumnezeirii, făcînd parte din Treime, deci mistificarea întrupării și exagerarea rolului ei.

Ob. 2. Iisus se adresează Mariei cu expresia: „femeie“! (Ioan II, 4 ; XIX, 26), ceea ce înseamnă, spun sectanții, că a mai fost căsătorită...

Exp. Textul nu poate suferi interpretări, fiindcă la iudei cuvîntul „femeie“ era comun, fecioria a fost și este o calitate a femeii. Dumnezeu a zidit bărbat și femeie (nu fecioară, Facere II, 22–23), s-a născut dușmănie între sămînța răului și femeie (Facere III, 15), îngerii se adresează: femeie (Ioan XX, 12–13). Deci expresia femeie este o demnitate, un mod de adresare, de cinstire, apelativ care se află la toate popoarele.

Înv. ort. Dacă pe Maica Domnului, catolicii au trecut-o în legendă, artiștii, sub influența doctrinei apusene, au pictat pe „bătrînul“ Iosif ca pe un tânăr viguros lîngă Sfînta Fecioară, tulburînd imaginea reală despre nașterea copleșitoare de la Duhul Sfînt (Luca I, 35). Îndoieli asupra nașterii au existat la ereziarhii primelor secole. Ea a păstrat calitatea de fecioară pentru faptul că nu

a creat o ființă, Iisus, fiindcă nu a știut de bărbat (Luca I, 34), ci Duhul Sfânt, dătător de viață, a umbrit-o (Luca I, 35) și s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu*.

Ob. 3. Nu există alt mijlocitor între om și Dumnezeu, decât Iisus Hristos (I Tim. II, 5)

Exp. Este adevărat, numai Hristos este mijlocitorul între Dumnezeu și om (I Tim. II, 6-7), dar El a fost și izbăvitorul, El este plinirea credinței noastre (Evr. IX, 28), Maica Domnului nu înlocuiește în credință sau în cult pe Dumnezeu (Ioan II, 5), ci mult poate rugăciunea mamei pentru împlinzirea Stăpînului (Matei XV, 25-28).

Înv. ort. Sfînta Fecioară nu ține locul Fiului „de El să ascultați“ (Ioan II, 5), ci din ea s-a întrupat Mesia (Matei I, 19-21-23) și este cu adevărat Născătoare de Dumnezeu-Om. Nici icoana ei nu este chipul-întrupat, ci transparența ei. Cultul statuilor „madonei“ din Apus, ca și exagerările iconodulilor, au născut noi concepții și imagini, imne și orații.

* *BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: Preacinstirea: Îndr. mis., p. 781-794; D. Stăniloae, op. cit., vol. II, p. 56-107; ICO, p. 94-98, 179; Catehismul rom. cat., p. 30-32; 80-81; P. Deheleanu, op. cit., p. 158-167; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 115-118; Ilie Cleopa, op. cit., p. 42-55; I. Bria, op. cit., p. 96-101; M. A. Calnev, op. cit., p. 40-56; D. Iordache, op. cit., p. 56-63; T. Șerb, op. cit., p. 82; V. Căpitan, *Cinstirea Preacuratei Fecioare Maria*, Arad, 1927.*

*Preacinstirea Maicii Domnului, în „Ort.“, XXXII (1980), nr. 3. integral; D. I. Belu, *Maica Domnului*, în lumina imnelor liturgice, Caransebeș, 1942; S. Bulgakov, *Ortodoxia*, trad. de N. Grosu, Sibiu, 1933; + Justinian Maramureșeanul, *Viața Maicii Domnului*, Cluj, 1987; I. Bunea, *Cultul Maicii Domnului*, în „MA“, 1971, nr. 9-10, p. 120-130; Gh. Butnaru, *Problema fraților lui Iisus* (trad. de beltrafio), nr. 7/1922, p. 511-519; M. Chialda, *Preacurata Fecioară Maria, Maica Domnului*, în „ST“ (1981), nr. 5-6, p. 398-510; Sorin Cosma, *Cinstirea Maicii Domnului*, în „MB“, nr. 7-9/1980; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1938; P. Deheleanu, „*Frații Domnului*“, în „MB“ (1964), nr. 4-6, p. 168-175; Dragomir Demetrescu, *Cinstirea și venerarea Sfintei Fecioare*, în „BOR“ 1914, nr. 6-8; Chesarie Gheorghescu, *Învățătura despre Maica Domnului în Ortodoxie și Catolicism*, în „Ort.“, XXII (1970), nr. 3; Ioasaf Ganea, *Preacinstirea Maicii Domnului*, în Îndr., Craiova, 1984; Vasile Loichiță, *Doctrina Sfîntului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, în „Candela“, 1937, nr. 11-12; R. Laurentin, *Court traité de théologie marial*. Paris, 1960; V. Lossky, *Intrarea în Templu a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*, în „RPM“, nr. 11/1973, p. 74-75; D. Abrudan, *Sf. Fecioară Maria*, în „Îndr.“, Sibiu, 1985. N. Neagu, *Prea Sfînta Fecioară Maria și datoria credincioșilor*, în „MB“ nr. 11-12/1985, p. 770-772; C. Pârvu, *Femeiurile ortodoxe ale cultului Maicii Domnului*, în „ST“, V (1954), nr. 3-4; + Antonie Plămădeală, *Mariologie ortodoxă...*, în „Ca toți să fie una“; P. Rezuș, *Mariologia ortodoxă*, în „Ort.“ II (1950), nr. 4. p. 515-558; Idem, *Maica Domnului în iconomia mîntuirii*, în „GB“ (1967); Șt. Slevocă, *Temeiuri pentru Preacinstirea Maicii Domnului*, în „Îndr.“ Buzău, 1986; Milan Șesan, *Cinstirea Maicii Domnului la protestanți*, în „MA“ (1970), nr. 9-10; Alexandru I. Stan, *Preacinstirea Maicii Domnului*, în „Îndrumătorul pastoral“, București, 1981; L. Stan *O nouă rătăcire a papalității*, în „Ort.“ II (1950) nr. 4; D. Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, în „Ort.“, II (1950), nr. 4; Idem, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ort.“, III (1952), nr. 1, p. 79-129; † Serghe Stragorodski, *Venerarea Maicii Domnului după învățătura Bisericii Ortodoxe*, trad. în „MB“ (1974), nr. 4-6; Gh. Tilea, *Maica Domnului după cărțile noastre de cult*, în „GB“ (1971), nr. 1-2; I. Tudoran, *Considerații mariologice*, în „MA“ (1958), nr. 3-4; D. Veștemean, *Hirotonia diaconeselor și Preacinstirea Maicii Domnului...* în „RT“, nr. 4/1939; C. Voicu, *Maica Domnului în teologia Sf. Ioan Damaschin*, în „MO“ (1962), nr. 3-4.*

DB, col. 1620; DFC, vol. I, col. 69; DIR, vol. I, p. 262, vol. IV, 789-791; DNT, (Fecioară, p. 156; Maica Domnului, p. 286-287); DPCR, vol. III, p. 915-920; DTC, vol. I, col. 2127-2141 (assumptio); DTO, p. 247-250 („imaculată“, p. 270-271 și „assumptio“, p. 249-250); ESL, p. 375; EJ, vol. 10, p. 10 ș.u.; MS, vol. 13, p. 13-176; NCE, vol. 9, p. 335 (imaculata... vol. 7, p. 378; assumptio... vol. 1, p. 971); SM, vol. 3.

Ob. 4. Iisus a mai avut „frați“, iar Maria este o femeie obișnuită, a mai avut și alți bărbați și atunci, cum ar putea fi numită „fecioară“. Iosif a mai avut și alte soții și mulți copii... Iisus este „întâiul-născut...“ (Matei I, 25; XII, 46-48; XIII, 55-56; Marcu VI, 3; Luca, II, 7 ș.a.).

Exp. Toți sectanții se consideră „frați“ după credință.* În V. Testament ca și în Noul Testament, frate este o expresie cu mai multe sensuri: nepot, văr, rudă apropiată, de același sînge sau neam etc. Astfel Avram numește pe Lot frate (Facere XIII, 8) ca apoi să se arate că Lot era nepot, „fiul fratelui său“ (Facere XIV, 12). Înșiși „frații“ Domnului, în raport cu Mîntuitorul, se socotesc „slujitori și robi“, mai ales Iacov (Iacov I, 1) și Iuda, „rob al lui Iisus Hristos și (atenție) frate al lui Iacov“ (Iuda, vers.1), nicidecum „frate al Domnului“. În textele respective se vorbește despre aceste rude de sînge ale Mîntuitorului cuprinse în cuvintele „frații“ Săi (Fapte XII, 17). De asemenea se cunosc mai multe Marii cu fiii lor (Matei XXVII, 55-56; XXVIII, 1; Marcu XV, 40, 47; XVI, 1; Luca XXIV, 10; Ioan XIX, 25).

În ceea ce privește „ordinea“ nașterii, traducerea corectă este Unul-născut, Singurul-născut, expresiile „pînă ce...“ (Facere VIII, 7; Matei I, 25; II Samuel VI, 23) sînt naive, n-au rost în discuțiile despre persoana Mîntuitorului, Fiul Tatălui trimis din iubire pentru răscumpărarea noastră (Ioan III, 16). „Bibliile“ confesionale au adăugat „întâiul-născut“ ca să dea impresia și „celui de al doilea“.**

Înv. ort. Problema nu este nici nouă, nici încheiată. De la Nestorie, care nu vrea să știe despre nașterea după trup a lui Dumnezeu, pînă la secte care nu văd în naștere decît un act biologic, discuțiile mariologice au degenerat. Biserica Ortodoxă a mărturisit dintru început că „din Fecioara Maria Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om“. Bătrînul Iosif era bărbatul providenței, „cel drept“ (Matei I, 19), unchiul Mariei, destul de în vîrstă și s-a logodit cu Sfînta Fecioară pentru a-i salva onoarea, el vrînd să o lase, îngerul Domnului i-a dezvăluit secretul că Duhul Sfînt a umbrît-o (Matei I, 20, 24). A rămas fecioară și după naștere, fiindcă ea a fost profețită -- Alma (Isaia VII, 14) și ea „n-a cunoscut bărbat“ (Luca I, 34).

– Pe scurt, iată **temeiurile biblice** ale Preacinstirii Sfîntei Fecioare:

1) A fost aleasă de Dumnezeu și profețită să rămîină fecioară și după naștere (Isaia VII, 14; Ieremia XXXI, 21).

2) A cinstit-o Sfînta Treime; Dumnezeu-Tatăl a ales-o, Dumnezeu-Fiul s-a întrupat din ea, Dumnezeu-Sfîntul Duh a umbrît-o (Luca I, 35).

3) Este mai cinstită decît îngerii: „Bucură-te cea plină de dar“, a fost vestea Arhanghelului Gavriil (Luca I, 28);

4) Au binecuvîntat-o mamele ca „pe cea aleasă între femei“ (Luca I, 28);

5) A cinstit-o Elisabeta: „Domnul este cu tine...“ (Luca I, 40-43);

6) Mulțimea a fericit-o pentru Cel născut și alăptat (Luca XI, 27-28);

*PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: „Frații Domnului: ICO, p. 98-101; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 167-168; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 18-120; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 49-51; Constantin Olariu, *Despre rudeniile Domnului*, în „MB“, nr. 4/1986, p. 8-20; V. Mihoc, *Sf. Iacov, „fratele Domnului“* în Îndr. Sibiu, 1985; Val. Drăgușin, „Frații Domnului“ în lucrările exegezei ortodoxe, în „ST“, nr. 5-6/1985.

**A se vedea și p. 429.

7) *Au cinstit-o apostolii (Ioan XIX, 26–27);*

8) *Însuși Domnul are grijă să-i asigure viața liniștită (Ioan XIX, 27), respectînd și porunca a V-a (Ieșire XX, 12);*

9) *A fost de neam împărătesc (Matei I, 17; II, 2) și smerită (Luca I, 48);*

10) *Este întâia între sfinți lângă Tronul dumnezeirii (Maleahi III, 1; Isaia XI, 3; Matei XX, 23) și ea însăși ne-a asigurat că smerenia Sa a coborît cerul pe pămînt și de acum „mă vor ferici toate neamurile“ (Luca I, 48), iar la judecata de apoi va sta de-a dreapta Fiului (Ps. XLIV, 10–11; Matei XX, 23).*

– *La poporul român, în afara Preacinstirii Maicii Domnului, venerarea Fecioarei s-a confundat cu cultul Patriei (Alma-mater), cu cea mai răspîndită baladă „Miorița“. Maica-fecioară apare în baladă o dată cu formarea poporului român, iar colindele străvechi – cea mai autentică dovadă a supravenerării – au contribuit la formarea limbii străbune avînd în centru preacinstirea Fecioarei și Fiului ei, Dumnezeu nostru Iisus Hristos. În inscripțiile descoperite în bazilica de la Sucidava (Dolj), Sfînta Fecioară este amintită ca: Născătoare de Hristos, Născătoare de Dumnezeu...*

Capitolul al ș a p t e l e a

BISERICA – ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU, INSTITUȚIA MÎNTUIRII OAMENILOR PE PĂMÎNT

**Biserica lui Dumnezeu pe care a
cîștigat-o cu însuși sîngele Său...**

(Fapte XX, 28).

S-au dat și încă se mai formulează definiții ale Bisericii. Atît teologi din Apus cît și din Răsărit se întrec în a adăuga Descoperirii Cincizecimii atîtea „noțiuni“ Bisericii. Unele lucrări și manuale trec chiar și peste hotărîrile Sinoadelor ecumenice substituind teologumenelor lor definiția și însușirile Bisericii.

Biserica – în calitatea ei de Împărăție a lui Dumnezeu este Trupul tainic al Mîntuitorului (Efes. V, 23), întemeiată o dată cu Răstignirea Sa, prin Sîngele Său (Fapte XX, 28), este Biserica învierii și s-a descoperit sau s-a revărsat și s-a extins în istorie la Cincizecime, o dată cu Pogorîrea Sfîntului Duh (Fapte II).

Membrii Bisericii sînt în același timp încorporați în Hristos, ca fii ai harului prin Duhul Sfînt (I Cor. III, 16). Biserica trăiește pe Hristos permanent prin Taine și Tainele sînt viața ei (Fapte IV, 32; Col. II, 19), iar în afară de Biserică nu există mîntuire (Sf. Ciprian).

Atît în primele veacuri, cît și mai tîrziu s-au încercat de către ereziarhi prin grupări și schisme să abată pe unii membri ai Bisericii spre alte căi greșite și spre alte credințe care nu mărturiseau adevărul așa cum l-a lăsat Mîntuitorul, ni l-au transmis Sfîntii Apostoli și l-au experimentat Sfîntii Părinți în Casa lui Dumnezeu,

adică în Biserica Sa de care are grijă (Efes. V. 27). Pentru aceasta, Sinodul al II-lea ecumenic (Constantinopol, 381) nu numai că a răspuns eresurilor, ci a hotărât la inspirația Sfântului Duh (Fapte XV, 28): Cred și întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolică Biserică (Mărturisirea de credință, Art. IX).

1. **Însușirile Bisericii.** – Orice instituție își are caracterul său comunitar legat de persoanele care o alcătuiesc, crezul pe care îl au sau obiectivele de îndeplinit. Biserica vine și *cheamă* pe toți, nu desființează nimic, ci întărește mădularele aparținând diverselor compartimente sociale. Biserica aparține tuturor prin Hristos, nu toți alcătuiesc sau impun comunitatea eclezială, ci fiecare în parte prin harul lui Dumnezeu devine membru al Trupului lui Hristos. Această devenire, pe lângă har, se desăvârșește prin credința curată lucrătoare prin dragoste, adică prin fapte bune. Nu orice adunare în numele lui Dumnezeu este și Biserică, ci numai acea comunitate de creștini care se leagă neîntrerupt de Cincizecime, de Pogorîrea Sfântului Duh, prin succesiunea în credință – adică învățătura Mîntuitorului transmisă Sf. Apostoli, experimentată de Sfinții Părinți – și succesiunea apostolică – adică ierarhia bisericească (episcop, preot, diacon) – transmisă prin vocație și hirotonie. Așa s-a înțeles Biserica în primele veacuri, precum hotărîrea sinoadelor, așa se înțelege și astăzi, creștinii cei adevărați mărturisind-o ca Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolică.

Fiecare însușire a Bisericii le cuprinde pe celelalte și celelalte sînt prezente în fiecare. Nu este un joc de cuvinte, ci toate și fiecare își au originea în Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. *Însușirile Bisericii nu sînt altceva decît reflectarea în umanitate și istorie a lucrării Sfântului Duh care duce mai departe și permanent misiunea sau slujirile Mîntuitorului.*

a) *Una* pentru că Unul este Dumnezeu și singurul Său Fiu s-a întrupat pentru mîntuirea noastră. O singură dată a fost Pogorîrea Sfântului Duh și o singură dată s-a întrupat Hristos pentru întreaga omenire. Unitatea Bisericii ține de Unimea Treimii, de credința cea una care împreună cu tainele Bisericii formează un tot (Efes. IV, 4–6). Cu toată diversitatea locală, Biserica Ortodoxă este Una, avînd aceeași unitate dogmatică, cultică și canonică. „Spargerea“ unității și crearea altor biserici nu este altceva decît abaterea de la învățătura lui Hristos și practica Sfinților Apostoli.

Mișcarea ecumenică este născută chiar din dorința sfîntă spre unitate.

b) *Sfîntă* pentru că Sfînt este Domnul Dumnezeu nostru (Lev. XI, 44; I Petru I. 16) și scopul ultim este sfințenia și sfințenia întreține unitatea. Însă Biserica nu exclude pe păcătoși, ci dimpotrivă îi cheamă la desăvîrșire prin mijloacele ei de unitate și sfințenie. De fapt, păcatul este rupere, izolare, fugă, pierdere, de aceea Biserica îl caută pe cel rătăcit – în morală ca și în credință (Luca XV, 10). Biserica sfințește prin Hristos (Efes. V, 25–27). Prin sfințenie, creștinul nu numai că este membru al Bisericii și mădular al lui Hristos, ci și trăiește pe pămînt o viață dumnezeiască în chip uman.

c) *Sobornicească*, adică chemarea Bisericii de a cuprinde în sine întreaga umanitate răscumpărată în Hristos (Marcu XVI, 15–16), toate mădularele ca unul singur în Hristos (I Cor. XII, 13–14, 27) și plînire în Duhul Sfînt (Efes. I, 23).

De-a lungul veacurilor, Biserica a avut o conducere comună, Sfântul Sinod, care a hotărât în consens înlăturarea abaterilor particulare de la credința cea adevărată. Cu tot caracterul uman local, Biserica este mereu pretutindeni (catolică) și rezolvă problemele de doctrină, viață creștină și cult împreună (dovadă Sfântul și Marele Sinod ortodox), dar și cu participarea unor observatori de la alte Biserici care au limitat sobornicitatea (Romano-Catolică) sau o consideră „datină“ omenească veche (Bisericile și cultele ieșite din Reformă, precum și cele organizate ulterior). Atributul Bisericii de sobornicească identifică Biserica lui Hristos pe baza Sinoadelor ecumenice, față de alte Bisericii izolate de sobornicitate, dar care și refuză includerea în „catolicitate“ considerând aceasta o tendință cezaro-papistă sau rămășițe politico-bizantine.

Dialogurile teologice din cadrul Mișcării ecumenice au redescoperit sobornicitatea Bisericii.

d) *Apostolică*, adică Biserica este stâlpul adevărului pe temelia apostolilor, mărturia pe care este zidită Biserica (Matei XVIII, 18). Apostolii au fost prima ierarhie cu o chemare specială să propovăduiască Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 16), fiindcă nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi (Ioan XV, 16). Apostolicitatea transmite succesiunea ucenicilor aleși, adică mărturia sigură și directă de la Hristos prin fiecare dintre apostoli.

Biserica Ortodoxă Română este apostolică prin predica și lăsămîntul Sfântului Apostol Andrei cel întâi chemat (Matei IV, 18).

Toate tainele și mai ales hirotonia, ca taină a lui Hristos transmisă Apostolilor după înviere: Luați Duh Sfânt (Ioan XX, 21) și Euharistia ca permanență a lui Hristos, unitatea în credință, sobornicitatea și apostolicitatea păstrate și transmise de ierarhie identifică Biserica în lume și nici puterile iadului n-o pot înfrînge (Matei XVI, 18). Pentru aceasta nu se poate Biserica fără ierarhie: „unde este episcopul acolo este și Biserica“ (Sf. Ciprian).

Plecînd deci de la însușirile Bisericii ne dăm seama că ea este nevăzută, a dreptilor, a sfinților, a îngerilor, dar care lucrează și mijlocește în Biserica văzută, a nevoitorilor, a trăitorilor în Hristos, a ierarhiei, a credincioșilor îmbunătățiți, dar și a păcătoșilor.

A. BISERICA – OBȘTEA CREDINCIOȘILOR ÎN COMUNIUNE CU DUMNEZEU

Biserica, în calitatea ei de instituție divino-umană, păstrează și transmite harul mîntuitor obștii creștine în comuniune cu Dumnezeu prin actele răscumpărării săvîrșite de Mîntuitorul Hristos. De aceea, Biserica adevărată și nicidecum „grupările“ ecleziale, este raportată la întreaga istorie a mîntuirii neamului omenesc. În acest sens al misiunii Bisericii putem vorbi: a) *Biserica, viață de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi*, extinsă în umanitate, este comuniune de iubire și viețuire a oamenilor cu Dumnezeu, prin Hristos, în Duhul Sfânt. Deci acesta este adevărul dumnezeiesc ce ridică Biserica deasupra oricărei instituții creștine; tainele, ca de fapt toate mijloacele pentru mîntuire sînt ale Bisericii și lucrează prin Biserică. În acest sens, înțelegem: b) *Biserica, plenitudine de viață dumnezeiască* și lucrare a Sfântului Duh, prin Hristos în umanitate. Fiul lui Dumnezeu nu s-a întrupat pentru Sine, pentru

Tatăl sau pentru Sfântul Duh ci pentru „mîntuirea noastră s-a făcut om“. El a unit cerul cu pămîntul și aceasta n-o putea face decît „Cel prin care s-au făcut toate“ (Ioan I, 2; Evr. I, 1-2); c) *Biserica* a devenit *comunitate teandrică*, ce acționează sau lucrează prin taine. De aceea Biserica poate fi considerată: 1. Trupul lui Hristos extins în umanitate; 2. Comunitate sacramentală în Hristos prin lucrarea Sfântului Duh; d) *Preoția* lui Hristos în Biserică. Preotul este chemat din comunitate. Obștea îl arată doar vrednic, nu îl alege ea, ci Hristos. În acest sens, preoția este *condiția celorlalte taine*. e) *Componenta* Bisericii. Biserica cuprinde pe toți cei încorporați în Hristos prin tainele Botez-Mirungere-Împărtășanie, mărturisind aceeași credință una și întreagă a Bisericii, adică crezînd și mărturisind ce crede și mărturisește Biserica însăși.

De la Cincizecime, Biserica există ca o comunitate de credincioși, în frunte cu Apostolii care-i primesc prin Botez membri ai comunității. Așadar, a) *Membrii Bisericii* sînt toți credincioșii împreună cu ierarhia (episcop-preot-diacon). Credincioșii sînt împreună-lucrători ai mîntuirii tuturor, dar au și îndatoriri administrativ-gospodărești în activitatea parohiei, așa cum vom vedea. Cei care se izolează de parohie, retrăgîndu-se „în liniștea chiliei“ au un regim special răspunzînd voturilor cunoscute: ascultarea necondiționată, castitatea și sărăcia de bună voie. Deci, b) *Monahismul* a avut și are un rol deosebit în viața Bisericii. Monahii sînt tot membri Bisericii, cu un regim de viață sever, dar îmbunătățit duhovnicește, cu o chemare specială în istoria mîntuirii și a Bisericii lui Hristos. f) Unii autori de tratate și manuale includ la acest capitol și problema *Autorității și disciplinei Bisericii*, conform poruncii Mîntuitorului referitor la ascultare și „supunere față de Biserică“ (Matei XVIII,17). De fapt în epoca apostaziei și părăsirii Bisericii se spunea categoric: „Cine nu are Biserica drept mamă nu poate avea pe Dumnezeu de tată“ (Sf. Ciprian).

– Avînd în vedere cele de mai sus, putem să înțelegem și să răspundem unor interpretări greșite ale textelor biblice referitoare la *Biserică în calitatea ei de Comunitate** (Cler și credincioși).

Ob. 1. *Biserica este nevăzută, comunitate a sfinților*; ierarhia este element de opresiune impus...

Exp. *Biserica medievală considera pe credincioși simple elemente ascultătoare. Casta clericală ajunsese într-adevăr o clasă de represiune. Totul se învîrtea în jurul intereselor materiale, lumești; Însuși Capul-Hristos al Bisericii fusese înlocuit în ecleziologia apuseană.*

Ob. 2. *Biserica lui Hristos e sfîntă* (Efes. V, 26-27), „cei sfinți sînt născuți din Dumnezeu...“ (Col. I, 12; Rom. I, 7).

* *BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ: B i s e r i c a: Obște-comunitate: Îndr. mis., p. 380-418; D. Stăniloae, op. cit., vol. I, p. 64-110, vol. II, p. 195-346; ICO, p. 134-148; 358-363; 436-437; Catehismul rom. cat., p. 89-91; P. Deheleanu, op. cit., p. 83-96; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 88-90; Ilie Cleopa, op. cit., p. 9-15; I. Bria, op. cit., p. 118-125; D. Iordache, op. cit., p. 31-34; T. Șerb, op. cit., p. 28-29; M. A. Calnev, op. cit., p. 1-64; Ion Bria, *Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor creștine*, București, 1968, Teză de doctorat, în „Ort.“, nr.1-2 și extras; Gh. Drăguliu, *Eclesiologia tratatelor areopagitice și importanța ei pentru ecumenismul contemporan*. Teză de doctorat București, 1979, în „Ort.“, nr. 2.*

Exp. Sf. Ap. Pavel se referă la comunitate, la comparația Hristos-Biserică. Este adevărat că în Biserică trebuie să fie sfinți, dar pentru „oile pierdute“ a venit Hristos (Matei XV, 24), deci trebuie căutați toți (Matei XX, 16) și pretutindeni; mai ales astăzi, cei rătăciți.

Înv. ort. Biserica este Împărăția lui Dumnezeu pe pământ (Matei XVI, 18–19), ea împarte harul lui Dumnezeu și continuă jertfa cea fără de sânge în vederea mântuirii (Matei XXVI, 28), pentru toți și fiecare în parte.

Ob. 3. „Sfinții“ trebuie să se separe de cei păcătoși (Isaia LII, 11), „să fugă din mijlocul lor“ (II Cor. VI, 17).

Exp. Este firesc să ne ferim de faptele lor urâte, dar păcătoșii rămân, pentru noi, aproapele nostru – Fuga din mijlocul lor trebuie să fie ferirea de păcat, izolarea, dar ne străduim să-i iubim în vederea aducerii la adevăr (Iacov V, 19–20).

Înv. ort. Biserica are rostul ei mai ales pentru salvarea sufletelor rătăcite (Luca X, 29; Gal. V, 14) și „dacă reușești să-i întorci la adevăr, multe păcate se iartă“ (Iacov V, 20).

Credincioșii ortodocși știu că Biserica este alcătuită din slujitori cu chemare și cu har (*episcop* – I Tim. III, 2–7; *preot* – Luca X, 1–2; Fapte XX, 28–30; I Tim. V, 17 și *diacon* – Fapte VI, 5–6 ; I Tim. III, 8–13) și ostenitori-credincioși (drepti și păcătoși).

– Credincioșii ortodocși sînt convinși că Hristos este Cap Bisericii (Efes. V, 23), cîștigată prin sîngele Său (Fapte XX, 28). În El s-a descoperit perfect Dumnezeu, El conduce Biserica cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească; Sf. Duh continuă lucrarea mîntuitoare de sfințire și izbăvire a credincioșilor și păstrează învățătura curată. De aceea, cine greșește este spus Bisericii (ierarbia) ca să-l judece (Matei XVIII, 17) și să-l pedepsească (I Tim. I, 20); Sfinții apostoli au primit – și apoi au transmis urmașilor – puterea de a lega și dezlega (Ioan XX, 20–23), anatematiza și ierta (I Cor. V, 13; II Cor. II, 5–11).

– Pe temelia apostolilor s-a zidit Biserica lui Dumnezeu (Matei XVI, 18; Efes. II, 20; Apoc. XXI, 14), stîlpul și temelia adevărului (I Tim. III, 15) și Mîntuitorul va fi cu ea pînă la sfîrșitul veacurilor (Matei XXVIII, 20). Biserica nu poate fi identificată și definită decît ca instituție divino-umană: Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolică (Efes. IV, 5). Nu există în viața Bisericii evoluție sau involuție, ci doar creștere și chemare la mîntuire.

Ob. 4. Adunarea „adevărată“ este a fraților și sfinților (Evr. X, 25; Filimon 5; Rom. VIII, 29), nu în „Bisericii istorice“.

Exp. Este adevărat că în primele veacuri, Biserica lui Hristos se numea „Comunitatea sfinților“, pentru că aproape toți credincioșii proveneau de la botezul Cincizecimii sau de la Sfinții Apostoli. Cu timpul au trecut și neamurile la Evanghelie (Fapte X, 9–48; IX, 18) și unii credincioși mai păstrau obiceiuri mozaice sau păgîne (Fapte XV, 20–22). Comunitatea creștină (Fapte XI, 26) se mai numea Biserica învierii (I Cor. XV, 16) și titulatura de sfinți, aleși, frați era o caracteristică a vieții lor, dar nu s-au socotit în afara comunității (Bisericii) sau în vrajbă cu lumea.

Înv. ort. Astăzi Biserica este divizată, dar nu din cauza lui Hristos sau, Sfîntului Duh, ci din motive străine Evangheliei. Astfel, Biserica Apuseană s-a vrut stăpîna lumească, o instituție suprastatală. Adversara ei, Biserica Protestantă (de toate

nuanțele) a declarat Biserica „instituție nevăzută“, fără ierarhie. Ca apoi fracțiunile ecleziastice s-o reducă la o simplă „adunare în numele lui Dumnezeu, iar fiecare adept să poată deveni „conducător“ și să-și organizeze altă comunitate.*

B. BISERICA – LOCAȘ DE ÎNCHINARE ȘI DE CULT

Dacă din străfundurile civilizației umane, din toate epocile, omul a avut sau și-a făcut un adăpost, cu atât mai mult, el a închinat Ziditorului un loc, altar pentru întâlnire, pentru dialog și mărturie a legăturii lui cu Dumnezeu. Până în prezent nu s-a descoperit urmă de viețuire umană care să nu fie legată de cult și de locașul acestuia: vatră sacră, altar de jertfă etc. Locașurile de cult deci au apărut odată cu căderea omului în păcat, locașul de cult fiind în același timp siguranța vieții împotriva atacurilor, dar și liniștea spiritului față de duburile rele și ispitirile de tot felul. Stăpînul sau divinitatea era socotită bună sau rea și i s-au ridicat apoi temple și locașuri accesibile sau nu în văi, în munți, pe insule sau pe ape. Nu există popor,

* *AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: Biserica obște: Întregul nr. 3 și 4/1982 al rev. Ortodoxia: Sf. Ciprian, Despre unitatea Bisericii ecumenice în „Părinți și scriitori bisericești. 3. Apologeți de limbă latină“, București, 1981, p. 434–453 ; D. Popescu, *Ecleziologia romano-catolică după documentele celui de al doilea Conciliu de la Vatican și ecourile ei în teologia contemporană*, teză de doctorat, în „Ort.“, (1972) nr. 3; *Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe Catholique*, Tome Second, Chevetogne, 1967, p. 341–397 (L'Eglise, royaume de Dieu sur la terre); Ștefan Alexe, *Eclesiologia Părinților Apostolici*, în „ST“, VII (1955), nr. 5–6, p. 368–381; I. Bria, *Eclesiologia comuniunii*, în „ST“, XX (1968) nr. 9–10, p. 669–682; Idem, *Teologie și Biserică la Sf. Trei Ierarhi*, în „ST“, XXIII (1971), nr. 1–2, p. 74–84; I. Caraza, *Imagini diferite ale Bisericii în Răsărit și în Apus, ca taină a istoriei Bisericii*, în „Ort.“, XXXIV (1982), nr. 3, p. 415–422; N. Chițescu, *Biserica, Trupul tainic al Domnului*, în „BOR“, LX (1942), nr. 7–8; Idem, *Sobornicitatea Bisericii*, în „ST“, VII (1955), Idem, A. St. Homiacov, *Încercare de expunere catehetică a învățăturii despre Biserică; Biserica este una*, în „MMS“ (1960), nr. 9–12, p. 572–601; Idem *Biserica și Bisericile în „Ort“* XXXIV (1982) nr. 3; Idem, *Aspecte ale ecleziologiei la Sf. Trei Ierarhi*, în „ST“, (1962), nr. 7–8, p. 395–413; I. Coman, *Unitatea Bisericii și problema refacerii ei în lumina Sf. Părinți*, în „Ort.“, VI (1954), nr. 2–3, p. 430–466; I. Floca, *Sobornicitate (sinodalitatea, universalitatea sau catolicitatea, ecumenicitatea) Bisericii*, în „Ort.“, XXXIV (1982), nr. 3, p. 408–414; D. Popescu, *Natura Bisericii din punct de vedere ființial și comunitar*, în „MB“, (1980) nr. 10–12, p. 652–665; D. Radu, *Învățătura ortodoxă și catolică despre Biserică*, în „Ort“, VII (1954), nr. 4 p. 334; L. Stan, *Probleme de ecleziologie*, în „ST“, VII (1954), nr. 5–6, p. 295–315; Isidor Tudoran, *Apostolicitatea Bisericii*, în „MA“, VII (1962), nr. 3–6, p. 313–324; Idem, *Aspecte ecleziologice*, în „MA“, XI (1961), nr. 7–8, p. 424–445; Idem, *Considerații ecleziologice*, în „MA“ III (1958) nr. 1–2, p. 97–104; Idem, *Noi orientări ecleziologice în protestantism*, în „Ort.“, XVIII (1966), nr. 2, p. 284–305; I. Zăgorean, *Însemnările și locul ecleziologiei euharistice în teologia Bisericii Ortodoxe Române*, în „Ort.“, XXXIV (1982) nr. 3, p. 396–407; Idem, *Cîteva idei de dreptate socială la Sf. Apostol Pavel*, în „MB“, nr. 5/1986, p. 10–21; Șt. Zankov, *Die Katholizität der Kirche*, în „Omăgiu închinat IPS Dr. N. Bălan“, Sibiu, 1940; + Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare...*, București, 1972. Teză de doctorat în „ST“, nr. 5–8 și extras; Idem, „*Ca toți să fie una*“, Ed. Institutului biblic... București, 1979; Dorel Pogan *Constituția teandrică a Bisericii*. Teză de doctorat, în „Ort.“, XXXIX (1987) nr. 1 și 2 și extras; D. Popescu, *Eclesiologia romano-catolică după documentele Conciliului Vatican II*, București, 1972, în „Ort.“, nr. 3 și extras.*

CPB, Art. XIX, XX, p. 379; DELR, p. 86; DIB, vol., p. 607–617; DER, vol. I, p. 365–366; DNT, p. 56–59; DTC, vol. 7, col. 2426–2428; DTO, p. 61–66; GBT (Biserica...), în „BOR“ nr. 7–8/1971, p. 865–877; nr. 9–10/1971, p. 1051–1075; nr. 1–2/1972, p. 146–161; nr. 3–4/1972, p. 367–382; nr. 1–2/1975, p. XXI–XXXI; 3–4/1975 p. XXXII–LXIII; 5–6/1975, p. LXIV–LXXVI; NCE, vol. 3, p. 678, vol. 1, p. 689; MS, vol. 15, p. 13–276; SM, vol. 1, p. 313–337.

spunea Plutarh, care să nu aibă locaș și divinitate, iar Părintele istoriei, Herodot, arăta că numele civilizațiilor dispărute numai locașurile de cult le arată. În același timp locașul de cult dădea siguranță credinciosului, îl liniștea, îi oferea prilej de rugăciune și legătură cu divinitatea chiar dacă această legătură era imaginară. Deci nu ne surprinde existența templelor asirobabilonene, sumeriene, egiptene (zigurate sau locașuri impresionante, piramide, azi socotite „minuni de arhitectură“), precolumbiene, chineze, indiene etc. De asemenea, se știe că strămoșii noștri dacogeți aveau temple mărețe ridicate pe înălțimi (cogheoane), cu o ierarhie deosebită și cu sarcini concrete pentru satisfacerea nevoilor religioase ale poporului. Se cunosc acum „sanctuare“ în toată Dacia lui Burebista și Decebal. Iată deci atâtea motive pentru existența și respectul pentru locașurile de cult, în același timp și monumente de civilizație și cultură.

O prefigurare a Bisericii ca locaș de cult, poruncită și ridicată în mijlocul poporului este *Cortul sfânt* – Tabernacul (Ieșire XXV, 8–40), o încununare a vechilor altare, expresie a Legământelor și jurămintelor patriarhilor făcute de Iahve. Ca de exemplu: Muntele Moria, loc de jertfă pentru Avraam (Facere XII, 7–8), după ce înainte Abel fusese el sacrificat pentru „jertfa curată“ (Facere IV, 4), Carmelul, locul lui Ilie (IV Reg. XVIII, 42); odată cu trecerea omului prin cunoscutele epoci, altarele se construiesc din material adecvat: piatră, în locuri înalte și alese (Facere XXXII, 9–12; Deut. XXVII, 4–26), fier, aramă, lână (Ieșire XXV, 8–40) și mai ales lemn în diferite chipuri, în funcție de arta ciopliturii. Pe lângă înălțimi, izvoarele și apele sfinte au constituit locuri preferate pentru locașuri de cult la poporul biblic (Iordanul, râul Babilonului, Marea Galileii etc.). De asemenea „cultul apelor“, pînă la zeități, s-a dezvoltat la toate civilizațiile, existînd astăzi în lume nenumărate muzee cu piese ale locașurilor vechi.

Templul din Ierusalim poruncit de Iahve lui David, construit de Solomon (II Regi V–IX) și refăcut de atîtea ori și socotit o „minune“ a lumii antice constituie un exemplu. Templul din Ierusalim este cu adevărat locașul-pildă de netăgăduit a continuității tuturor locașurilor de cult: bisericile creștine de mai tîrziu. În acest templu s-a rugat Mîntuitorul, după ce fusese circumcis (Luca II, 21) și închinat, după ce tîlcuise Legea și Profetii (II, 41–50) și unde veneau evreii din toată lumea la rugăciune și jertfe (Fapte II, 6–11). Iisus Hristos a alungat din templu pe afaceriști (Matei XXI, 12–13) păstrînd curată destinația dumnezeiască: Casa Tatălui Meu este Casă de rugăciune nu peșteră de tîlhari (Luca XIX, 46).

Cunoscînd această explicație, putem înțelege pe frații de alte credințe de ce invocă unele texte biblice care comportă înțelepciune, tact pastoral, o nouă viziune asupra cadrului special și noțiunii de Biserică-locaș de închinare, rugăciune, cult particular sau public.

Ob. 1. N-avem nevoie de locaș, rugăciunea trebuie făcută în ascuns: „Cînd te rogi, închi-de-te în casă...” (Matei VI, 5–6).

Exp. Mîntuitorul recomandă atît rugăciunea particulară, cît și pe cea publică, cu condiția să nu fie formală, fățarnică, satanică. În citatul respectiv se condamnă rugăciunea fariseică specifică sectelor de totdeauna (Luca XVIII, 9).

Înv. ort. Însuși Mântuitorul se ruga singur (Ioan XVII) sau ne-a dat pildă de rugăciune comună: *Tatăl nostru* (Matei V, 7–15). De fapt, Rugăciunea domnească a devenit o puternică legătură între Biserici și Mișcarea ecumenică. „Săptămîna de rugăciune“ din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor ca de fapt, rugăciunea comună a celorlalte organizații ecumeniste, este deja o „comuniune“ a rugăciunii comune. Sectele, deși se consideră „biblice“ nu au în „rugăciunile“ lor îndemnul Mântuitorului: *Tatăl nostru* (Matei V, 7–15). De asemenea, rugăciunea publică, în templu, au continuat-o Sf. Apostoli (Luca XXIV, 53; Fapte V, 42–45), prin cele șapte laude pînă la Sfînta Liturghie care este cununa Rugăciunii publice.

Ob. 2. Biserica, o îngrămădire de pietre și cărămidă nu poate fi Casă a lui Dumnezeu: „Cel preaînalt nu locuiește în locaș făcut de mîinile oamenilor“ (Isaia LXVI, 1–2), nici în temple (Fapte VII, 48–49), și va veni timpul cînd nu vă veți mai închina în ele (Ioan IV, 21–24).

Exp. Exista în lumea veche credința că „zeul“ cinstit, idolul „adorat“ sau capiștea în sine – templul zeului – ar fi existența însăși a divinității. Deci se confunda locașul cu cel căruia i s-a ridicat. De aceea profetul Isaia, ca și Sf. Apostol Pavel arată deșertăciunea acestei credințe.

Înv. ort. Dumnezeu este pretutindeni, dar așa cum s-a smerit prin întrupare, luînd chipul nostru, așa cum Biserica Sa ne încorporează pe noi și este altarul de jertfă al lui Hristos, în ea se află Sf. Împărtășanie, sub forma pîinii și vinului – tot așa îl găsim pe Dumnezeu în Biserică împreună cu Sfinții Săi. Deci locașul bisericii nu poate fi confundat cu templele și capiștele păgîne ale înșelării demonice sau cu altare fără Sf. Evanghelie, fără antimis, fără Sfînta Cruce, candelile etc.

Ob. 3. Nu este nevoie de un locaș special, fiindcă Domnul zice: „Unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu“ (Matei XVIII, 20) și Hristos nu locuiește între statui și picturi.

Exp. Citatul respectiv se referă la unitatea de gîndire și acțiune a Ucenicilor Mîntuitorului (vers. 18), la responsabilitatea lor în Biserica Sa. Nu se contestă faptul că Biserica Apuseană, prin locașurile ei, a devenit reprezentativă prin artă și sculptură, prin producerea emoției artistice, dar mai puțin a contribuit la modelarea sufletelor credincioșilor și crearea stării de comuniune între Dumnezeu și om. Sectele „cunosc“ că de fapt „statuile“ vorbesc și de aici adversiunea față de totalitatea icoanedor sau locașurilor de cult binecuvîntate și tîrnosite în mod special.

Inv. ort. Locașul ortodox este o Casă a lui Dumnezeu plină de căldură îndestulătoare, învățătoare și sfințitoare. Credinciosul român totdeauna a ridicat biserici, ca o dovadă a legăturii prin credință a neamului cu toate popoarele, cu toate civilizațiile și cu toți sfinții. Or, bisericile-hale apusene strivesc cugetarea, înăbușe sentimentele curate și sperie pe cei simpli, care fug și caută „adunarea“. De fapt multe locașuri au fost închisori. Foarte mulți pușcăriași (care și-au ispășit pedeapsa în temnițe ecleziastice apusene) au devenit „reformatori“ sau „credincioși“ sectanți, așa se explică puzderia de organizații religioase ce provin din Occident.

Ob. 4. Locașul este instrument de reprimare, de amenințare, de temniță..., iar lumea crede în Biserică din frică.

Exp. Dacă privim bisericile apusene și dacă studiem istoria lor, unele au fost zidite de împărați și tirani care nici nu le-au văzut și nu le-au ridicat pentru rugăciune, ci mai de grabă pentru temnițe. Or, Biserica Ortodoxă a fost ferită de așa ceva.

Înv. ort. Locașul de cult nu trebuie confundat cu o sală de judecată, ci el are un scop educativ al formării credincioșilor în spiritul dreptății și pe calea virtuții, ca toți sfinții care sînt martori străduințelor noastre.

Biserica-locaș și bisericile de mînăstiri au avut un rol deosebit în formarea etnicului și limbii poporului nostru, în menținerea unității sale sufletești, independenței naționale, de aceea sectele le atacă furibund*.

C. BISERICA ÎN RAPORT CU SOCIETATEA, CU LUMEA

Așa cum am văzut, o Biserică ce are unitatea de credință, „un Domn și un Botez“ (Efes. IV, 5) este Casa lui Dumnezeu, ea se detașează prin însușirile sale de locașurile cultelor naturiste, de temple păgîne și de capiște idolești. Pentru aceasta nu „adunarea“ credincioșilor și nici locașul n-au creat Biserica lui Hristos, ci Biserica încorporează pe membrii săi, prin Tainele ei sfințitoare prin lucrarea Sfintei Treimi. Cincizecimea este un eveniment concret al revărsării Sfîntului Duh, al plinirii profeției (Fapte II, 38–39) și venirii Mîngîietorului (Ioan XVI, 13). Deci de la acest eveniment, Sfinții Apostoli încep experimentarea mandatului misiunii lor speciale de după înviere: „propovăduiți Evanghelia la toată făptura...“ (Marcu XVI, 16) cu puterea Celui dătător de viață (Fapte II, 17). Este deci normal ca Biserica Mîntuitorului Hristos să-și ducă activitatea în comunitatea umană, s-o modeleze, fiind cîmpul ei de lucru, dar să nu se confunde cu lumea – în sensul patimilor –: Împărăția Mea nu este din lumea aceasta (Ioan XVIII, 36). Dacă Hristos a răscumpărat neamul omenesc prin răstignire pentru păcatele lumii, cu atît mai mult, Biserica este solidară cu lumea pentru modelarea ei. În acest sens, putem înțelege solidaritatea Bisericii lui Hristos cu lumea, astfel: a) Trimiterea Bisericii în lume, așa cum a fost trimis și Fiul lui Dumnezeu în lume (Ioan III, 16–17); b) Biserica și tehnica; c) slujirea și proexistența; d) Mișcarea Bisericii spre lume etc.

Este, de asemenea, adevărat că unele biserici „moderne“ nu mai au nimic comun cu Biserica cea una, sfîntă, apostolească și sobornicească. Să luăm un exemplu: Consiliul Ecumenic al Bisericilor cu sediul la Geneva din care fac parte 300 de biserici, în afara altor organizații, denominațiuni, comunități creștine, toate se

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Biserica-locaș de închinare: Îndr. mis., p. 418–424; P. Deheleanu, op. cit., p. 97–103; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 129–131; Ilie Cleopa, op. cit., p. 11–12; M. A. Calnev, op. cit., p. 25–45; Ilie Moldovan, Temeiuri scripturistice ale închinării credinciosului în Sfînta Biserică, în „Ort.“, XXXIV (1982), nr. 3; D. Stăniloae, Biserica în sensul de locaș și de largă comuniune în Hristos, în „Ort.“, XXXIV (1982), nr. 3; Idem, Locașul bisericesc propriu-zis, cerul și pămîntul sau centrul liturgic al creației, în „MB“, XXX (1981), nr. 4–6; Liviu Streza, Biserica, locaș de închinare, în „Ort.“, XXXIV (1982), nr. 4. GBT (Locașuri... , în „BOR“, nr. 3–5/1973, p. 451–456).*

consideră biserici, fiecare cu „credința“ ei. Biserica Mântuitorului al cărui „Cap este“ (Efes. V, 23) se identifică cu El și urmașii Săi: or, aproape fiecare societate „a dat“ câte o biserică să pară originală de aceea nu-i de mirare când asemenea biserici dispar o dată cu creatorii lor. Înșiși sociologii clasifică Biserica creștină ca: Biserica primitivă, Biserica medievală, Biserici istorice, Biserica denominațională, Biserica de grup etc.

Începînd cu cea de a V-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Nairobi-Kenya – 1975), Bisericile membre activează prin unități sau grupe de lucru în vederea apropierii lor. Astfel:

I. *Credință și Mărturisire* (Misiune și Evanghelizare), cu secțiile (directoratele):

1. Credință și Constituție; 2. Misiune și Evanghelizare; 3. Dialogul cu alte religii;
4. Biserica și societatea; 5. Formarea teologică.

II. *Dreptate și slujire*, cu secțiile: 1. Comisia pentru afacerile internaționale; 2. Comisia pentru participare și dezvoltare; 3. Comisia pentru programul de luptă împotriva rasismului; 4. Comisia pentru întrajutorarea Bisericilor; 5. Comisia pentru ajutor medical.

III. *Educație și reînnoire*; 1. Reînnoirea vieții parohiale; 2. Emanciparea femeii; 3. Educarea tineretului; 4. Formarea culturii teologice.

1. Colaborarea Bisericii cu Statul și atitudinea față de instituțiile Statului.

– Fără îndoială, Biserica Ortodoxă a colaborat totdeauna cu statul sprijinind acțiunile sale bune interne și externe. Totuși s-au ivit cu timpul unele interpretări ale textelor Bibliei din care ar reieși „spusa“ Domnului în ceea ce privește „adevărata Biserică“... și că aceasta n-are nimic comun cu lumea văzută, cu societatea, cu comunitatea umană.

Secta, prin tendința ei, caută să distrugă întregul, să izoleze indivizii, să producă panică în comunitate și nu numai în comunitatea ecleziastică, ci și în organismele sociale. De aceea, primele *atacuri* sînt *împotriva Bisericii ca instituție recunoscută de stat*, vizîndu-se, așa cum am arătat, atît comunitatea și ierarhia Bisericii, cît și locașul de cult, unde credincioșii găsesc satisfacerea sentimentelor lor religioase. Atacînd instituția, intervine anarhia, nefiind de acord cu locașul de cult, sectanții recomandă distrugerea mărturiilor materiale și spirituale ale altor comunități, frînînd astfel dezvoltarea și înflorirea unor tradiții sănătoase și a unor civilizații vechi.

Bisericile așa-numite istorice, spun sectarii, au fost legate de organizarea politică și de societățile în care și-au dus existența. Este adevărat că unele Biserici și-au însușit o ideologie sau o filozofie străină duhului evanghelic și de aceea au apărut contestatarii, nu înseamnă că trebuie negat totul. Se știe că Biserica Apuseană nu numai că s-a considerat în Evul mediu „suprastatală“ ci a fost și o forță politică lumească.

Biserica Ortodoxă, Biserica Apostolică și Sobornicească în același timp a căutat mai întîi Împărăția lui Dumnezeu (Matei VI, 33) și nu s-a confundat cu filozofiile sau curentele de gîndire ale timpurilor; de aceea ea stă pe liman liniștit. Or, sectele

caută, fără discernământ, să facă prozeliți dintre credincioșii ortodocși, atrăgându-i cu acuzații imaginare aduse Ortodoxiei, care sînt de fapt greșeli și practici străine evlaviei răsăritene. Mai mult, Bisericele ortodoxe sînt, în același timp, naționale, locale și ele și-au împletit aspirațiile credincioșilor lor cu aspirațiile spre mai bine și civilizație ale poporului în care își duc misiunea; sectele n-au nevoie de națiune, de cultură sau civilizație națională, nu-i interesează durerea sau fericirea unui popor, ci numai grupul lor este considerat „al fraților și aleșilor“.

a) *Biserica-instituție* este atacată de sectanți ca fiind „instrument de tortură spirituală și de aceea nu mai este nevoie de ea“ și trebuie desființată de către „noii“ credincioși.

Este știut că Biserica Ortodoxă a fost străină de conflicte naționale, și acuzațiile ei se referă la inchiziție și alte forme de represiune din Biserica medievală, despre care credincioșii noștri abia acum află. *Frînarea* inițiativelor popoarelor de către papalitate este cunoscută, pe cînd Biserica Ortodoxă s-a identificat din totdeauna cu idealurile poporului în care și-a desfășurat misiunea. Biserica Ortodoxă n-a fost peste stat și nici stat în stat. Așadar, contestarii trebuie să înțeleagă poziția instituției bisericești în cadrul unui stat.

Biserica Ortodoxă este o familie, unde fiii ei sînt crescuți și instruiți pentru a fi folositori aproapelui. În decursul timpului, Biserica Ortodoxă prin mijloacele ei specifice a ajutat comunitatea umană spre civilizație, spre propășire și dragoste de glie. Și dacă o familie, celălă importantă a societății, are nevoie de un acoperământ, de o casă, cu atît mai mult, fiii duhovnicești au nevoie de un locaș de cult. Ca atare, nu Dumnezeu are nevoie de locaș, ci noi, credincioșii, locașul fiind mijlocul de modelare a sentimentelor noastre, locul de întîlnire cu Dumnezeu în rugăciune într-un cadru propice. Cine, oare, ascultă un concert într-o sală fără acustică și cu instrumente dezacordate? Or, Biserica este locașul armoniei perfecte și disciplinei desăvîrșite.

La credincioșii ortodocși români, intervine și alt fenomen al respectării instituției bisericești, anume *Biserica Ortodoxă fiind organizată odată cu nașterea poporului român, ea face parte din zestrea strămoșească și odată cu părăsirea ei și trecerea la alte „credințe“, aceasta înseamnă lepădarea de tradițiile și datinile străbune și trădarea de Patrie.*

Biserica-instituție, după Revelația divină, este, în planul lui Dumnezeu, Împărăția cerurilor, a harului pe pămînt, și nici „porțile iadului nu o vor putea birui...“ (Matei XVI, 18). Biserica este o instituție de împăcare și binefacere sufletească: „dacă fratele ți-a greșit spune-l Bisericii...“ (Matei XVIII,17); de aceea și este necesară credincioșilor. Dacă Templul din Ierusalim nu mai era necesar, Iisus putea iniția o *Casă de rugăciune* și nu mai mergea acolo „pentru a tîlcui Scripturile“ (Luca II, 41-52). Așadar, instituția bisericească este o necesitate a menținerii adevărului evanghelic în lume: sectanții aduc obiecții tocmai pentru faptul că sînt în afara Bisericii și în afara fenomenului cultural ce precede și din atributele Bisericii.

2. *Biserica și Statul*. – Prin stat înțelegem forma superioară, instrumentul conducerii unei societăți, al unui popor. Este un sistem organizațional, un instrument de exercitare a puterii ales de membrii comunității. În comunitatea respectivă există diferite categorii sociale, reprezentînd un element principal al suprastructurii. Se înțelege, sînt mai multe forme și categorii de state.

În România își desfășoară activitatea, așa cum am văzut, mai multe culte recunoscute de Stat.

Raportul Bisericii cu Statul trebuie să fie un raport bazat pe colaborare. În acest sens trebuie observate cu atenție: a) Temeiurile teologice, canonice și juridice seculare; b) Rolul social și moral al statului; c) Îndatoririle față de stat etc.

Sectele nu au o comunitate stabilă, iar membrii ei caută fiecare să-și facă adepți, sînt nu numai împotriva Bisericii, ci resping categoric organizarea superioară a unei societăți.

Ob. Statul este o creație omenească sub influența satanei, este unealtă a lui antihrist: „Domnul este ajutorul meu, de cine mă voi înfricoșa; Domnul este scăparea mea, de cine mă voi teme?” (Ps. XXVII, 1). Nu este bine să ascultăm de oameni (Fapte IV, 19).

Exp. Textele invocate n-au nici o legătură cu statul.

Înv. ort. – Față de această poziție periculoasă nu numai pentru stat, ci și pentru membrii săi în care se includ și credincioșii Bisericii noastre, Sfînta Scriptură ne învață: *Referitor la psalmul XXVII, 1*, textul se referă la tulburările sufletești, la ispitele de tot felul venite de la cel viclean, de la oamenii răi sau cei care caută dezordinea, așa cum era și acum 3000 de ani în timpul regelui David (1013–973). Se știe că perioada regelui David și apoi domnia fiului său Solomon au dat statului Israel cea mai înaltă civilizație și înflorire, intrînd în patrimoniul civilizațiilor omenirii, fiindcă într-un stat bine organizat, cu supuși îndestulați și mulțumiți, Biserica își desăvîrșeste și misiunea ei divină. Deci, cel care „și-a luat pe Domnul scăpare și ajutor” a realizat un stat puternic și a ridicat templul cu tot ceea ce este necesar și a reorganizat ceremoniile experimentate de poporul biblic.

– În Noul Testament, Însuși Mîntuitorul ne atrage atenția ca să respectăm adevărata stăpînire. Astfel, după ce cercetează chipul acesteia, de pe monedă, poruncește: „Dați Cezarului ceea ce este al cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu” (Matei XXII, 15). Sfîntul Pavel, deși era evreu, dar avea și cetățenie romană, ne asigură de liniște și pace prin respectul acordat aleșilor lui Dumnezeu prin voința și a supușilor: „Supuneți-vă stăpînirilor... și dați fiecăruia dreptul său, în conformitate cu cerințele obștii” (Rom. XIII, 7). Mai mult, trebuie să ne rugăm pentru ei (I Tim. II, 1–2), iar supunerea trebuie făcută nu din frică, ci din convingere: „Voiești să nu-ți fie teamă de stăpînire? Fă binele și vei avea laudă de la ea” (Rom. XIII, 1–5). Ascultarea față de dregători se concretizează prin „a fi gata spre orice lucru bun” (Tit III, 14; I Petru II, 13–18).

Credincioșii Bisericii Ortodoxe fac parte din Stat ca cetățeni loiali*. În această calitate au și îndatoriri, pentru că Statul:

a) *Menține ordinea, disciplina și echitatea.* Ordinea generală, armata, care apără integritatea și granițele statului și organele de ordine internă, trebuie să fie în slujba poporului: să nu asuprească pe nimeni și să fie mulțumiți cu plata lor (Luca II, 14). Biserica nu-i de acord cu războaiele de cucerire, dar binecuvîntează apărarea Patriei cu orice mijloace, inclusiv cele armate. Sînt suficiente exemplele biblice din Vechiul Testament cînd, în caz de pericol era mobilizată „toată partea bărbătească” și din Noul Testament primirea de către Însuși Hristos a sutașului din Capernaum (Matei VIII, 5–13) și mai ales botezul sutașului Corneliu (Fapte X). Sectele refuză satisfacerea serviciului militar și altor obligații legale.

b) *Impozitele și dările față de stat sînt o necesitate* a întăririi ordinii și capacității de apărare a statului. Sectele strîng „zeciuială” pentru frați și grup, dar refuză obligațiile cetățenești. În Vechiul Testament au existat contribuții speciale în vederea întăririi statului, iar în Noul Testament porunca Mîntuitorului pentru cezar și practica apostolilor față de dregători este edificatoare. Statul bazat pe dreptate garantează viața supușilor, libertatea și avutul cetățenilor, propășirea unei națiuni și ridicarea ei pe noi trepte de civilizație. De asemenea, impozitele și alte „dajdii” benevole sau cerute contribuie la salvarea altor frați din necazuri, – necazuri pricinuite de dezlănțuirile naturii sau de furiile oamenilor –, ajută la echilibrul social, la întrajutorări și schimburi de valori culturale și materiale cu alte popoare și state vecine sau mai îndepărtate. Astăzi, mai mult ca oricînd, dorința de apropiere și de pace este o poruncă a timpului adresată tuturor statelor, de aceea supunerea este absolut-necesară.

c) Pe lîngă ordinea și disciplina, care trebuie să domnească în stat, pe lîngă impozite și dări, care sînt o necesitate a menținerii statului, *trebuie întărită națiunea.* Într-un stat pot exista mai multe naționalități conlocuitoare care au aceleași drepturi și îndatoriri față de stat. Națiunea cuprinde toate naționalitățile, iar statul este

**BIBLIOGRAFIE UTILĂ:* Decretul nr. 177/1948 pentru Culte și Decretul nr. 334/970 pentru organizarea Dep. Cultelor; D. Ailincăi, *Datoria slujirii și obligațiile cetățenești ale creștinilor*, după învățătura Noului Testament, în „MMS”, nr. 1–3/1982; Mircea Chialda, *Creștinism și patriotism*, în „ST”, V (1953) nr. 1–2; V. Chivu *Cărțile de învățătură* pentru preoți din sec. XVII–XVIII, în „ST”, nr. 9–19/1961; + N. Colan, *Biserica neamului și unitatea limbii românești*, în „BOR”, nr. 5–6/1946, p. 259–279; I. G. Coman, *Umanismul ortodoxiei românești*, în „BOR”, nr. 1–2/1948, p. 37–77; N. Cotos, *Jurămîntul în cele 21 predici „Despre statui”* ale Sf. Ioan Gură de Aur, în „RT”, nr. nr. 1/1909, p. 30–36 și nr. 3/1904, nr. 7–8/1910; N. Nicolaescu, *Minciuna maltusianistă și conștiința creștină*, în „ST”, nr. 3–4 1953; Gh. Negru, *Progres și creștinism*, în „BOR”, mai/1925, p. 268–269; Liviu Stan, *Relațiile dintre Biserică și Stat*, studiu istorico-juridic în „Ort.”, IV (1952) nr. 3–4; D. Stăniloae, *Servire și pro existență*, în „GB”, XXII (1963), nr. 11–12; Idem, *Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor*, în „BOR”, LXXXVIII (1970), nr. 3–4; Idem, *Teologia morală ortodoxă*, vol. III, București, 1981; + Vasile, *Răspunderea Bisericii față de lume*, în „MA”, nr. 1–3/1980, p. 27–35; Idem *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Oradea, 1985; Em. Vasilescu, *Atitudinea Bisericii față de progresul cultural*, în „ST”, nr. 7–8/1952 și patriotism, în „ST”, nr. 5–6/1955.

CPB, p. 214–224 (și 544...); GBT (Jurămîntul... în „BOR”, nr. 1–2/1973, p. 209, patriotism în „BOR”, nr. 11–12/1973, p. 1323–1324; progres, în „BOR” nr. 1–2/1974, p. 293–294, relații... p. 299–301, nr. 5–6/1974, p. 795–796; nr. 3–4/1976, p. CCXXX-I); NCE, vol. 3, p. 726; SM, vol. 1, p. 337–373.

reprezentantul legal al tuturor. Naționalitățile conlocuitoare sînt egale în drepturi și îndatoriri și fac parte din aceeași familie, în cazul nostru, familia românească. Statele nu sînt unitare în concepții religioase, filosofice, dar trebuie să respecte dorințele legitime ale supușilor lor.

Încă din Vechiul Testament, prin amestecul limbilor, s-au organizat comunități omenești, au încolțit germeii culturii și s-a dezvoltat concurența. Or, prin venirea lui Hristos, s-a făcut cunoscut „harul și adevărul“ (Ioan I, 17), iar în fața lui Dumnezeu nu mai există iudeu sau scit, grec sau barbar, rob sau stăpîn, deci s-au desființat barierele sociale (Col. III, 11).

– Învățătura Mîntuitorului Hristos este mîntuitoare, ea nu caută un stat sau altul, este treaba societății sau a națiunii, ci dorește instaurarea dreptății și păcii: Împărăția lui Dumnezeu este pace și liniște desăvîrșită, unde n-au ce căuta mincinoșii, desfrînații, bețivii, hoții (Rom. XIV, 17). Însuși Mesia a venit la oile rătăcite ale Casei lui Israel (Matei XV, 24), apoi ucenicii au fost martorii Mîntuitorului pînă la marginile pămîntului (Fapte I, 8), respectînd limba – adică naționalitatea fiecăruia (Fapte II, 1–11) și lăsînd popoarele în tradițiile lor, în legile lor, cu statul lor (Fapte XIV, 16), cu condiția ca legile să fie drepte (Fapte XXII, 25).

d) *Jurămîntul*. Sectele refuză jurămîntul invocînd textul: Cuvîntul tău trebuie să fie da, da și nu, nu (Matei V, 37): nu vă jurați pe nimic (vers. 34–36).

Exp. Credincioșii Bisericii noastre, fiind în același timp cetățeni devotați ai statului au îndatoriri deosebite și de conștiință. Printre acestea se pune problema jurămîntului și în caz de necesitate, apărarea Patriei. Textele de mai sus opresc jurămîntul fals, minciuna, practica fariseică și lipsa de respect a evreilor față de Lege și adevăr. Jurămîntul se banalizase, nu mai avea nimic sfînt și drept în el.

Inv. ort. Jurămîntul are două aspecte: 1) pentru încredințarea loialității; 2) pentru stabilirea adevărului.

– În Vechiul Testament, Însuși Dumnezeu zice: „... Pe Mine Însuși jur“ (Facere XXII, 16), adică te asigur, îți elimin îndoiala, îți întăresc credința ca cel ce vei fi părintele neamurilor: Avraam. Acest jurămînt este confirmat de Mîntuitorul Hristos (Luca I, 72–73). De fapt, întreaga Lege veche a fost receptată prin actul jurămîntului cu sau fără martori. Excludem dintru început jurămîntul strîmb, condamnat de oameni și pedepsit de Dumnezeu.

– În ceea ce ne privește pe noi oamenii (creștinii ortodocși), *jurămîntul este forma dreptății recomandat de Mîntuitorul Hristos și practicat de Sfinții Apostoli și urmașii acestora pînă astăzi, dar numai în caz de necesitate... și cuvîntul vostru să fie da, da și nu, nu*“ (Iacov V, 12). Domnul Hristos n-a depus un jurămînt pentru că El era Dumnezeu-întrupat, iar acuzațiile aduse împotriva Sa erau mincinoase (Matei XXVI, 63–65).

Totuși, unii dintre creștinii ortodocși sau alți credincioși dacă ar fi ispitiți să pună la îndoială jurămîntul, pe baza unor texte scripturistice, trebuie să cunoască sensul și adevărul spuselor de atunci: – Cuvîntul tău trebuie să fie da, da și nu, nu (Matei V, 37). Acest text nu se referă la jurămînt față de societate, de a refuza prezentarea la tribunal, la confruntări sau în armată, ci arată poziția totdeauna categorică de a nu fi mincinos, fals sau pervers. Sf. Ap. Pavel ne încredințează: „...martor îmi este Dumnezeu să-i slujesc în duh“ (Rom. I, 9) și că „vă doresc pe

voi în Hristos“ (Filip. I, 8). De asemenea „... chem pe Dumnezeu mărturie... pentru voi“ (II Cor. I, 23). De atunci și pînă astăzi, în jurămîntul nostru se folosește Evanghelia și Crucea, chiar Biblia. Însuși Avraam prin jurămînt a primit făgăduința, iar jurămîntul este o cheazășie (Evr. VI, 12–18).

Toate societățile și civilizațiile au folosit și folosesc jurămîntul ca o siguranță a indivizilor și o prosperare a tuturor. De asemenea, fiecare instituție a statului, în afara tribunalului, își are forma ei de desfășurare bazată pe jurămînt. Se cunoaște de aproape trei mii de ani *Jurămîntul hipocratic* depus de medici pentru apărarea vieții, iar la hirotonie *Angajamentul misionar-pastoral*. Jurămîntul la hirotonie are la bază nu numai siguranța păstrării succesiunii în credință și a succesiunii apostolice, ci și angajarea conștiinței prin jurămînt în fața mulțimii credincioșilor sau a parohiei, în fața lui Dumnezeu și a sfinților Săi (I Tim V, 21; I Tes. V, 27; I Tes. II, 5; I Tim. I, 10; II Tim. II, 14; Gal. I, 20). Îngerul din descoperirea Sfîntului Apostol Ioan „... s-a jurat pe Cel ce există...“ (Apoc. X, 5–6). Deci, cel ce nu jură sau refuză să depună dreaptă mărturie, nu crede în adevăr și nu dorește restabilirea dreptății.

În concluzie, jurămîntul este o poruncă a Sfintei Scripturi și o necesitate a comunității pentru stabilirea adevărului. Deci jurămîntul este un act de conștiință morală și de totală libertate. Pentru a fi valabil este nevoie ca jurămîntul să aibă loc în anumite condiții: 1. Intenția de a jura; 2. Adevărul-mărturia sinceră; 3. Libertatea; 4. Dreptatea să privească un lucru bun. Jurămîntul este de fapt și o acțiune sau o dovadă a iubirii aproapelui: i-ai luat apărarea? (Matei XXV, 36 și 44). Trebuie observate: a) Caracterul moral al jurămîntului, b) Jurămîntul public și c) Juruința sau jurămîntul particular.

e) *Patriotismul fierbinte*, dovada loialității credincioșilor față de Patrie. – Credincioșii adevărați trebuie să fie totdeauna în fruntea acțiunilor obștești, avînd la bază porunca iubirii aproapelui, a fraților de neam și de credință, a tuturor oamenilor de bine. Sînt totuși unii care forțează interpretarea Bibliei.

Ob. „...numai Domnului să te supui“ (Ieșire XX, 5).

Exp. *Mai întii, poporul evreu și-a putut menține naționalitatea datorită Poruncii divine, dar și pentru răspunsul loialității față de statul Israel. Însuși Mîntuitorul Hristos a venit „la ai Săi“ (Ioan I, 11), a poruncit ucenicilor ca propovăduirea Evangheliei să înceapă de la Ierusalim (Luca XXIV, 17; Fapte I, 2). Apostolul Pavel întărește dreptul fiecărui neam la mărire și cinste... „dacă lucrează binele“ (Rom. II, 10) și „să meargă pe căile lor“ (Fapte XIV, 16).*

Există și unele texte interpretate forțat care „ar încuviința“ „altă patrie“ pentru că „toți sînt în Hristos, fie iudeu, fie elin... parte bărbătească sau femeiască... barbar sau scit, rob sau slobod“ (Gal. III, 28 și Col. III, 11). Rostul acestor spuse, pentru adevărații creștini, constă în aceea că orice credincios trebuie să-și extindă iubirea și credința lucrătoare fără a părăsi țara, neamul sau tradițiile strămoșești. Însuși „apostolul neamurilor“ (Fapte IX, 15) era preocupat permanent de mîntuirea și fericirea poporului său (Evr. V, 9). Deci patriotismul este atașarea, dragostea și devotamentul nețărnut față de patrie. Patriotismul trebuie ferit de boala fanatismul și naționalismul șovin.

f) *Apărarea gliei străbune* – lege firească și poruncă a Bisericii. Fiecare popor își are o moștenire și este bine să-și respecte granițele sale și ale vecinilor. Orice încălcare a „pământului străin sau nerespectarea „țarinei aproapei” înseamnă păcat strigător la cer (Luca X, 7; I Tim. V, 8). Or, armata are rolul apărării și asigurării trăinicieii unui popor, a respingerii oricărui atac și a revendicării de teritorii. Românii niciodată n-au întreprins războaie de cucerire, dimpotrivă, ei și-au ajutat vecinii împotriva unor dominații străine. Când a fost vorba de apărare, este știut că ierarhia bisericească îi sprijinea ca cea care cunoștea la fel de bine ca Voievodul păsurile poporului. Avînd experiența trecutului, conducătorii bisericii au fost totdeauna de partea acțiunilor pentru independența și suveranitatea statului, pentru pace în lume.

Ob. Ca și în alte situații, unii credincioși sînt tentați de cei ce n-au patrie sau o neagă să forțeze interpretarea unor texte ca de exemplu: „Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai mult decît de oameni ?” (Fapte V, 29).

Exp. Aici este vorba de oprirea apostolilor de a nu propovădui Evanghelia, nicidecum de un sfat sau o poruncă în cazuri de necesitate.

Inv. ort. Se știe că Statul recunoaște un cult după ce și-a depus „Mărturisirea de credință”, după ce i se cunoaște concepția și organizarea. El nu se amestecă în problemele de credință. Când este vorba de apărarea gliei străbune, deci a locului de veci al părinților noștri, Mîntuitorul ne poruncește: „... cine nu are sabie să-și cumpere” (Luca XXII, 36) și dacă vei muri, „lupta cea bună te-ai luptat, credința ți-ai apărat și ți-ai luat cununa răsplătirii” (II Tim. IV, 7–8), lăsînd urmașilor ceea ce ai primit de la înaintași. Locașurile de cinstire ale eroilor neamului sînt respectate, iar numele lor sînt trecute în dipticile sfînte pentru pomenire din neam în neam.

– O formă concretă a slujirii lumii în Biserica Ortodoxă Română este *Apostolatul social*, o atitudine realistă, naturală și teologică în același timp. Principiile fundamentale ale Apostolatului social izvorîte din experiența misionar-pastorală a patriarhului Justinian s-ar putea sistematiza astfel: a) Îndatoririle Bisericii față de societate își au sursa în însăși esența Evangheliei de a iubi omul și a sluji omul de pretutindeni și de orice condiție socială; b) Toate valorile umane trebuie luate în considerație în slujirea lumii; c) Slujirea deopotrivă a lui Dumnezeu și a oamenilor*.

3. *S o c i e t a t e a* este cadrul prielnic în care individul își desfășoară activitatea. Societatea trebuie respectată și ajutată să ajungă cît mai civilizată, cît mai fericită. Sectele refuză încadrarea și colaborarea cu societatea.

Ob. Adepții sectelor se socotesc „aleși ai duhului, frați și sfîniți”... (I Ioan II, 20, 27; III, 16; Rom. I, 7).

* *BIBLIOGRAFIE AJUTĂTOARE: Biserica și societatea – lumea: Indr. mis., p. 425–489; ICO, p. 363, 431–436; P. Deheleanu, op. cit., p. 254–270, 508–516; Ilie Cleopa, op. cit., p. 218–225; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 12–14 și 140–145; I. Bria, op. cit., p. 129–135; p. 289–310, 313–318; M. A. Calnev, XI, op. cit., p. 3–18;*

† Justinian, *Apostolat social*, vol. I–XII; † Teoctist, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. I–IV; † Nicolae Mladin, *Bisericii și societatea...*, în „Studii de Teologie Morală”, Sibiu, 1969; † Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare...*

Exp. *Adevărul este ușor de sesizat: toți credulii sînt egoiști, refractari, fug de răspunderile lor pentru alții; călcîndu-se astfel porunca dragostei: „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“ (Matei XXII, 39). Sectele resping și organizarea unei societăți pe bază de egalitate, frățietate, libertate, dreptate pentru toți oamenii. Cei în afara grupului lor sînt socotiți îndrăciți sau înrăiți.*

Înv. ort. Este adevărat că, există o evoluție firească a societății, au existat și sînt și acum societăți nedrepte, dar acestea sînt datorate unor trepte inferioare de dezvoltare spirituală. Biserica lui Hristos nu numai că s-a încadrat totdeauna în societățile drepte, ci a căutat să le transforme în instituții de cultură și civilizație. Dacă Platon spunea: „Zeii te-au hotărît rob sau stăpîn“ și se recomanda consolarea și acceptarea „destinului“, Hristos a desființat aceste bariere: mai am și alte oi, iar Apostolul Pavel poruncește: „în fața lui Dumnezeu nu mai există nici rob, nici slobod...“ (Gal. III, 28).

– *Societatea cea adevărată lucrează și urmează pacea* (Maleahi II, 5–6). Acest element, pacea, este plămada și creșterea oricărei societăți bazată pe dreptate și egalitate. Numai pacea cea adevărată face ca „toate să fie comune... și să i se dea fiecăruia după necesitate...“ (Fapte IV, 32, 35). Biserica acționează nu numai în asociații internaționale cum ar fi O.N.U. sau organisme sale, ci și în organizațiile ecumeniste: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și Conferința Creștină pentru Pace specifice credincioșilor creștini de aici și de pretutindeni.

Pentru ca dreptatea să triumfe nu numai în unele locuri, ci în toată lumea, „trebuie prefăcute săbiile în pluguri și să nu se mai exercite arta războiului...“ (Isaia II, 4–8). Aceasta este societatea cerută de Revelația dumnezeiască*.

ALTE ATITUDINI ALE SECTELOR

FAȚĂ DE SOCIETATE: ANARHIE, OBSCURANTISM, CULTURĂ ȘI PROGRES

Față de stat, societate, Biserică, sectele nu rezerve. Acestea tăgăduiesc orice organizare, obște sau comunitate, socotindu-le satanice și față de cultură și progres se manifestă distructiv. Pe de o parte, refuză încadrarea în munca organizată, iar pe de altă parte fug de școală, de instituțiile de instrucție și educație, socotindu-le păgubitoare sufletului și nedorite de Domnul. Așa cum am mai arătat, obscurantismul a fost totdeauna mediul preferat de unde au plecat sectele creștine, organizațiile religioase violente și grupările anarhice.

Pentru a ști la ce se opun sectele și pentru a da explicația și răspunsul necesar trebuie să lămurim termenii. Prin *cultură* se înțelege totalitatea valorilor materiale și spirituale create de oameni în procesul muncii desfășurate de-a lungul istoriei; cu alte cuvinte, tot ceea ce civilizațiile au creat în vederea fericirii omenirii. Un om de cultură este socotit acela care posedă cunoștințe vaste și în același timp le poate împărtăși altora. Biserica, cu mijloacele ei specifice, este creatoare și susținătoare de cultură. Cultura nu este statică, izolată, împietrită, ci are continuitate și adaptabilitate. Verificarea ei se face și pe linia tehnică, adică prin progres. Cultura și patrimoniul fac parte din Tradiția autohtonă, național-locală.

Prin *progres* înțelegem o trecere de la o stare sau o formă inferioară de dezvoltare la una superioară, o deosebită creștere, sporire, experimentare. Progresul este un avans permanent, aplicarea culturii în tehnică în folosul generațiilor prezente și celor viitoare. Progresul, ca și cultura, trebuie

*A se vedea... p. 227.

modelat și aplicat numai în scopul fericirii omului, nu spre distrugerea unei culturi sau amenințări a civilizației terestre, cum este cazul domeniului tehnic-militar și termo-nuclear.

a) **Cultura** și progresul sînt vehicule ale spiritului uman. Acestea nu pot fi separate și nici așezate în poziții ostile și în același timp sînt susținute neîncetat de cunoaștere și activitate, de experiență și muncă.

Ca de obicei, egoiștii și credulii, ca și sectanții de toate categoriile, nu numai că se opun culturii și progresului, ci își justifică obscurantismul prin textele Bibliei, astfel;

Ob. În Vechiul Testament citim: „...înțelepciunea o voi nimici și știința oamenilor o voi pierde...” (Isaia XXIX 14). Iată, spun sectanții, știința nu este admisă de Dumnezeu, fiindcă ea vine de la satana. Nu este scutit nici Noul Testament „...înțelepciunea se va nimici. Dumnezeu face să dispară înțelepciunea lumii acesteia...” (I Cor. I, 19–20). De aceea, *nu-i nevoie de școală și nici de o cultură specială în înțelegerea Bibliei.*

Exp. Mai întîi, Isaia vorbește de „înțelepciunea” periculoasă poporului biblic, adică influențele răufăcătoare, tratate secrete păgubitoare supușilor; lașitatea, părăsirea adevărului, închinarea la natură, idoli și zei: „poporul acesta Mă cinstește cu gura și cu buzele, dar inima lui este departe de Mine, iar frica pe care o are de Mine, nu este decît o învățătură de datină omenească” (Isaia XXIX, 13). „Vai de cei ce își ascund planurile dinaintea Domnului și fac totul în ascuns, la întuneric” (vers. 15).

Înv. ort. Îndepărtarea de Dumnezeu, părăsirea poruncilor Sale, săvîrșirea de fapte urîte și închinarea la idoli erau socotite, în vremea respectivă, „înțelepciunea lumii” și la aceasta se referă proorocul, nu la o înțelepciune aducătoare de binefacere și fericire. Apoi, înțelepciunea lumii de atunci era supusă destinului, hazardului, fricii, ceea ce constituia nebunie pentru înțelepții lui Dumnezeu, profeții. Sfîntul Pavel reia spusa profetului. În vremea sa, înțelepciunea lumii însemna „închinarea” la natură, idoli și zei. Mai mult, se aduceau oameni ca jertfe zeilor, iar Apostolul neamurilor era revoltat că zeului Moloh și zeului Marte li se sacrificau copii. Unii continuau pedepsele cu răstignirea pe cruce, iar alții respectau „atotputernicia” destinului. Or textul respectiv se referă la acest întuneric, la această teroare, înțelepciunea lor, căreia i se aducea de către mulțime deosebită cinstire. „Înțelepciunea idolească a adus lumii nebunie, iar înțelepciunea lui Dumnezeu, care a folosit crucea, a adus lumii mîntuirea prin Hristos. Deci, Fiul lui Dumnezeu este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu (I Cor. I, 24). De fapt, cap. al II-lea din aceeași epistolă vorbește despre înțelepciunea creștină, fiindcă pe timpul acela fiecare religie constituia o „înțelepciune” și cum politeismul era în floare, înțelepciunea lumii era „divină”, fiecare zeu avea trimiși „înțelepți”, chiar nebunii erau socotiți „aleși”. De la sine se înțelege, înțelepciunea era creată fie de slujbași interesați, fie de obscurantismul adeptilor.

Și astăzi, „înțelepciunea lumii” poate fi socotită ca putere a lui Dumnezeu sau ca nebunie. Puterea lui Dumnezeu, cînd înțelepciunea sub diversitatea ei este întrebuintată spre fericirea omenirii și nebunie cînd este folosită spre distrugerea civilizației (exemplu: forța atomului folosită în bine și în rău).

– În ceea ce privește chiar *tîlcuirea* înțeleaptă a *Bibliei*, în zilele noastre, *este necesară și o aleasă cultură*. Însăși Sfînta Scriptură, pe lîngă izvor al Revelației divine și normă de credință, este un cod-canon ce cuprinde o seamă de documente

legate de civilizațiile apuse și de culturi suprapuse, confirmate de arheologie și sumerologie, de filologie și antropologie, de qumranologie și psihiatrie.

Încă de la facerea omului, Dumnezeu dă o poruncă a „culturii“ pentru familia edenică. „El să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste animale, peste tîrîtoare, peste tot pămîntul... *Înmulțiți-vă, umpleți pămîntul și-l stăpîniți...*“ (Facere I, 26 și 28). Pentru stăpînire, posedare, lucrare, este nevoie de o dezvoltare a aptitudinilor puse în om de către Creator, este nevoie de cultură. Pentru înmulțire, creștere și educare trebuie cultură, și o cultură corespunzătoare treptei de civilizație și avansarea acesteia, o deosebită responsabilitate față de sine și în raport cu celelalte creaturi.

b) **Progresul este vehiculul culturii**, este legătura între civilizații. Însăși civilizația este trainică, se transmite sau se pierde datorită progresului și culturii. Cine fuge de cultură și are rezerve față de progres, nu-l interesează nici înaintașii, sfidează contemporanii și nu are încredere în viitor.

Poporul biblic a respectat și a lucrat conform poruncii divine. Toate acțiunile lui pentru hrană, îmbrăcăminte, dezvoltare și înmulțire sînt binecuvîntate de Dumnezeu. Chemarea lui Avraam din Urul Caldeii, dezvoltarea seminției lui, întinderea familiei și crearea unor posibilități de trai mai bun, găsirea unor mijloace de adorare a lui Dumnezeu, fac parte din marele capitol al civilizației, culturii, pe lîngă credința revelată.

Revelația divină de-a lungul istoriei a fost transmisă de Dumnezeu și receptată de om în funcție și de gradul de cultură și progres (Evr. I, 1). Așa s-a dezvoltat industria și manufactura la semințiile lui Israel, pătrunderea artei și culturii lumii vechi în mijlocul poporului biblic, încît s-au ridicat locașuri și temple, s-au săpat legi în piatră, lut și metale prețioase, s-au modelat chipuri, s-au perfectat armele, s-a pregătit poporul cu nădejde tare pentru suportarea robiilor, s-a creat scrierea, s-au pregătit opere literare și inspirate; Isus Sirah, Înțelepciunea și Pildele lui Solomon etc., valabile permanent, s-au proiectat și s-au realizat mărețe edificii ale geniului biblic pentru primirea în chipul nostru a lui Mesia. „Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută“ (Col. I, 26) a fost descoperită prin Întruparea Domnului Hristos, întrupare care nu poate fi înțeleasă decît și în contextul cultural al omenirii în care se includ și etapele Revelației divine; „În multe feluri și în multe chipuri, din veac, a vorbit Dumnezeu părinților noștri, apoi prin profeți și în sfîrșit prin Fiul Său, moștenitor al tuturor lucrurilor...“ (Evr. I, 1-2). Felul și chipul, pe lîngă semnificația teologică, înseamnă de fapt pregătire pentru înțelegere, manifestare, deci cultură și progres. Dar cel mai concret fel și chip este viața pămîntească a Mîntuitorului, este „plinirea vremii“ (Gal. IV, 4).

Iisus Hristos nu numai că apreciază cultura și progresul, ci le binecuvîntează ca „pe tot lucrul bun“ și le îmbracă în haină nouă, haină luminoasă. Dacă psalmistul spunea; „Cel ce te îmbraci cu lumina ca și cu o haină...“ (Ps. CIII, 2), avînd în vedere lumina edenică prin binecuvîntarea omului, Mîntuitorul Hristos dă porunca luminii; „Voi sînteți lumina lumii“ (Matei V, 14), fiindcă El, ca Fiul al lui Dumnezeu „era Lumina oamenilor“ și întunericul s-a împrăștiat în fața Lui (Ioan I, 5).

Însăși Evanghelia ne poruncește „să lucrăm cît este ziua“ (Ioan IX, 4), deci omul se dovedește responsabil și util prin muncă; „Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce...“ (II Tes. III, 10), „Eu mi-am cîștigat pîinea cu propriile mîini ca să nu fiu nimănui povară...“ (I Tes. II, 9)*.

*A se vedea și p. 285.

În concluzie, *cultura și progresul sînt binecuvîntate și poruncite de Dumnezeu, au fost practicate de Iisus din Nazaret, fie în atelierul tutorelui Său, fie în templul din Ierusalim, unde își desăvîrșea cultura necesară vîrstei și „toți se minunau de știința Lui...” (Luca II, 47). Cultura și profilul au fost experimentate de sfinții noștri. De aceea, Biserica cea Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolească a contribuit și a ajutat, cu mijloace specifice ei, la formarea credincioșilor neamului românesc. Intervențiile Bisericii medievale în progresul științei și culturii fie prin Index, nihil obstat, prin tribunale inchiziționale, sînt niște accidente și cazuri izolate, greșeli și abuzuri ale ierarhiei, care au dispărut odată cu creatorii lor și n-au afectat învățătura Bisericii lui Hristos. De aceea, sectele, grupările anarhice, organizațiile violente și mișcările religioase atacă cultura și progresul, fie din fanatism religios, fie din misticism bolnăvicios,* fie din cauza unor greșeli ale trecutului.*

Biserica Ortodoxă totdeauna s-a ocupat de pregătirea credincioșilor ei în vederea mîntuirii și ceea ce a fost bun și de folos fiilor ei, a binecuvîntat. De aceea, Bisericile ortodoxe, în majoritate naționale, au contribuit la cultura și civilizația poporului pe care îl slujesc, la liniștea și pacea întregii lumi.

Bisericii Ortodoxe Române i se recunoaște rolul și lucrarea ei în desăvîrșirea credincioșilor și ridicarea neamului român spre civilizație. Mulți voievozi, dacă nu toți, au fost ctitori și făuritori de legi și datini, de cultură și progres. Moștenirea lor trebuie păstrată cu sfințenie și transmisă cu multă evlavie. Un rol deosebit, în această privință, îl joacă Apostolatul laic și Cercul misionar-pastoral cu sarcini precise fixate de la caz la caz de organele parohiale (Preotul-paroh, Adunarea parohială, Consiliul parohial, Cimitetul parohial, Epitropia) etc.

D. BISERICA LUI DUMNEZEU ȘI „BISERICILE“ CREȘTINE

Nu pot exista mai multe biserici ale lui Dumnezeu. Se poate vorbi, în contextul creștinismului de astăzi, de o pluralitate ecleziastică, s-au încercat și explicații de apropiere și identificare a Bisericii în lumea modernă, așa de exemplu: Un minim doctrinar (Mărturisirea lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sf. Duh, New Delhi, 1961); Comunitatea conciliară (Nairobi, 1975), Intercomuniunea (Uppsala, 1968); Documentul Botez-Euharistie-Ministerium (BEM), în discuție etc. Toate acestea au fost „studiate“ în cadrul Adunărilor generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Desigur, a reieșit cu prisosință adevărul despre Biserică. Biserica se identifică prin însușirile ei divino-umane, iar rostul ei este peste timp. Perioadele de „dezvoltare“ ale Bisericii nu fac parte din misiunea ei; ci acestea sînt încercări limitate de influențe sociale de a justifica „supremația“ Bisericii (Biserica Romano-Catolică) sau inexistența ei în societate, Biserica nevăzută (Bisericile Protestante). Și o poziție și cealaltă au izolat Biserica de lume sau au confundat-o cu unele structuri sociale. De aici ipoteze desuete și concluzii utopice despre o Biserică în „evoluție sau involuție“! Au existat Biserici în epoca apostolică, dar niciodată n-a fost izolată una de cealaltă. În epoca primară, Biserica s-a confruntat cu vechile credințe și cu violente persecuții, dar n-a existat „diferență“ doctrinară între Biserici. Abaterile doctrinare, eresurile, gîlcevile și schismele au fost rezolvate de Biserică prin hotărîrile Sinoadelor ecumenice.

Este adevărat că se întîlnesc titulaturi ca aceea de Biserică bizantină, coptă, siriană etc. sau Biserică romană, galicană, irlandeză, nordică etc., dar aceste numiri sînt date de istorici-sociologi care nici nu aparțin unei Biserici sau confesiuni sau nu împărtășesc nici o credință religioasă. Biserica nu poate fi decît a lui Dumnezeu și mîntuitoare pentru oameni. Există atîtea titluri bizare de biserici: satanică, luciferă, opera lui Dumnezeu, templul popoarelor ș.a.m.d. și s-au găsit chiar „istorici“ să le

* A se vedea p. 178-184.

inventarizeze și să le introducă în „evoluția“ creștinismului. Nimic nou, același lucru îl practicau și ereziile primelor veacuri pentru a-și organiza adunări sau grupări ecleziastice (din care făceau parte ierarhi-eretici anatematizați de sinoade, apostaziați și exilați de împărați).

Astăzi, toate ramurile caută să se strângă în jurul trunchiului. Încercarea aceasta nu este nouă, dar este reînnoită și de starea actuală a națiunilor care nu mai pot sta izolate. Așadar, configurația creștinismului de astăzi se prezintă astfel:

I. Biserica Răsăritului (Biserica Ortodoxă) cu: 1. Scaunele apostolice (Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim), b) Bisericile locale: 1. Patriarhia Moscovei, Patriarhia Serbiei, Patriarhia Română, Patriarhia Georgiei, Patriarhia Bulgară; 2. Arhiepiscopia Ciprului, Arhiepiscopia Atenei, Arhiepiscopia Finlandei; 3. Mitropolia Cehoslovaciei și Mitropolia Poloniei. La rîndu-le, aproape toate aceste centre autonome și autocefale au oferit jurisdicție unor Eparhii misionare, pe toate continentele.

II. O situație aparte o constituie **Bisericile Orientale** (Bisericile Ortodoxe Necalcedoniene) destul de apropiate de Biserica Ortodoxă. La aceste Biserici nu există o Mărturisire de credință comună, dar au în schimb autonomie și autocefalie de timpuriu. Cele mai importante sînt: 1. Biserica Coptă-monofizită din Egipt – melchită (o parte trecută la uniație); 2. Biserica Ortodoxă Etiopiană; 3. Biserica din Sinai; 4. Biserica Apostolică Armeană (cu trei patriarhate: a) Ecimiazin – Patriarhatul și catolicosatul suprem; b) Patriarhatul de Ankara și c) Patriarhatul de Ierusalim.

Biserica Ortodoxă, încă din 1966, a inițiat un dialog tematic teologic cu Bisericile Vechi-Orientale.

III. Biserica Romano-Catolică (sau Biserica Apuseană pînă la reforme), aceasta a rămas sub conducerea unui singur ierarh, anume Papa, dar în care există și Biserici catolice naționale cu evidentă tendință de autonomie. Cu Biserica Romano-Catolică, Biserica Ortodoxă a intrat în dialog. La Mișcarea ecumenică, Biserica Romei participă cu statut de observator.

IV. Bisericile Vechilor Catolici cu centrul la Utrecht (Uniunea de la Utrecht) sînt rupte din Biserica Romano-Catolică și cu misiuni în diferite regiuni ale globului. Acestea au intrat în dialog cu Biserica Ortodoxă, duc tratative cu Vaticanul și practică intercomuniunea cu Biserica Luterană din Suedia și cu Biserica Angliei.

V. Comuniunea Anglicană cu cele trei categorii de „Biserici“: a) înaltă b) de mijloc și c) de jos, cu nenumărate denominații creștine și congregații. Comuniunea Anglicană practică intercomuniunea cu Biserica Luterană din Suedia, cu Bisericile Vechi Catolice, cu Bisericile Reformate. Duce dialog ecumenic cu Biserica Ortodoxă, cu Biserica Romano-Catolică, cu Biserica Metodistă etc., acceptă teoria „ramurilor“ în ceea ce privește „doctrina“ și rezolvă diferențele confesionale și unele probleme specifice anglicanismului prin Conferințele Lambeth (ajunse la a 12-a Conferință). Relații de apropiere de o nuanță specifică există între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei încă din 1935–1936.

VI. **Bisericile Reformei.** 1. *Bisericile Evanghelice* și 2. *Bisericile Reformate.* Acestea au intrat în dialog teologic ecumenic și bilateral cu celelalte Biserici.

Timpul nostru, timp de dialog, înțelegere și apropiere, a determinat toate aceste Biserici să activeze în Mișcarea ecumenică, în cunoscutele sale organizații, să creeze nuclee ecumenice în diferite țări, continente sau regiuni și să atragă în cercul lor puzderia de grupări ecleziastice sau de adepți „creștini” și necreștini, în uriașa operă pentru împlinirea Testamentului Mântuitorului Hristos: „ca toți să fie una” (Ioan XVII, 21). Așa cum se știe aria ecumenismului s-a întins și la religiile necreștine (mozaice, musulmane, budiste, confucianiste, șintoiste etc.) precum și la religiile naturiste fiindcă toți cred într-un Dumnezeu indiferent cum îl înțeleg. Deci Biserica lui Hristos nu poate fi decât Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, celelalte biserici sînt niște anexe mai mult sau mai puțin apropiate de însușirile ce indentifică atât Trupul lui Hristos-Biserica, cât și mădularele Sale, adică membri-credincioși cărora li s-a împărtășit harul Sfântului Duh prin Tainele Bisericii.

PAROHIA – CADRUL NORMAL AL TRĂIRII CREȘTINE

Parohia sau sălașul tuturor credincioșilor creștini este o unitate comunitar-duhovnicească condusă de un preot-paroh. Parohia – casa tuturor a fost organizată la început de fiecare apostol, apoi mai multe comunități s-au grupat sub conducerea unui preot mai bătrîn (presbiter) sau unui episcop (supraveghetor).

După epoca apostolică (35–100) și cea postapostolică (100–200) și mai ales după propovăduirea Evangheliei la toată făptura (Marcu XVI, 16) și la toate neamurile, parohiile s-au strîns sub supravegherea unui episcop din cetate sau regiune (Arhiepiscop), sub grija unui episcop al unui municipiu (Mitropolit) etc. Împărțirea administrativă a teritoriului de sub influența romano-bizantină a fost însușită – cu specificul acesteia – de către Biserica creștină. Și dacă imperiile au dispărut datorită evoluției socio-culturale, organizarea bisericească a rămas aceeași, fiindcă creștinii de pretutindeni nu sînt nici ai lui Apolo, nici ai lui Chefa și nici ai lui Pavel (I Cor. III, 3–9), ci ei sînt ai lui Hristos, respectînd chipul Cezarului (Matei XII, 21) sau Stăpînirii care de la Dumnezeu este (Rom. XIII, 1).

Parohiile organizîndu-se pînă la marginile lumii (Fapte I, 8) au determinat fiecare Biserică local-națională să se organizeze după Legi și canoane, dar ținînd cont de specificul credincioșilor ei. Așa se face că Biserica Ortodoxă are cea mai veche și în același timp cea mai înnoitoare organizare apostolic-patristică și bizantino-locală: Parohie, protoierie, eparhie, exarhat, arhiepiscopie, mitropolie, patriarhie.

În conformitate cu Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, parohia este unitatea cea mai mică, dar constituie celula Marelui organism al Patriarhiei Române.

a) **Parohia în Biserica Ortodoxă Română.** Așa cum într-o familie fiecare membru are obligații și îndatoriri, tot astfel parohia este aceea care strînge pe toți credincioșii laolaltă în vederea transmiterii cuvîntului Evangheliei, primirii harului

și sfințirii vieții. Nu poate fi credincios deplin cel care nu este un bun enoriaș. Din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (Art. 4) reiese atât importanța, cât și rostul, constituirii parohiei. Ea este obștea sau comunitatea credincioșilor-clerici și mireni – de religie creștină ortodoxă, așezați pe un anumit teritoriu și încredințați păstoririi unuia sau mai multor preoți dintre care unul îndeplinește și oficiul de paroh. Parohia nu-i tendința preoților de a „supune” credincioșii, ci continuitatea firească a „obștilor apostolilor” pînă astăzi: din casa lui Nimfa și Colose (Col. IV, 15–16), din Corint (I Cor. I, 2), tesaloniceni (I Tes. I, 1), romani, evrei etc. Deci parohia (și mai tîrziu enoria) nu-i numai o unitate administrativ-teritorială, ci o deținătoare a unității cu întreaga Biserică creștină prin succesiunea în credință și succesiunea apostolică primite de preot ca trimis al episcopului. Parohia oferă toate tainele pentru mîntuire, nu este o simplă obște condusă de un „ales” al ei sau impus de comunitate. Ca să fie parohie este absolut necesară prezența preotului haric trimis de episcop, de Biserică. Preotul-părinte se ocupă de fiecare fiu duhovnicesc, de fiecare familie creștină pentru asistență religioasă. În același timp, parohia nu se izolează de preocupările zilnice ale credincioșilor, ci membrii ei trebuie să fie în fruntea obștii sociale pentru maibinele întregii țări.

1. *Preotul-paroh* ca reprezentant al chiriarhului are îndatorirea de a duce la îndeplinire cele trei misiuni: de a propovădui, de a sfinți, de a conduce (administra). În această calitate, preotul, așa cum am mai arătat trebuie să fie o persoană responsabilă cu o personalitate impunătoare. Pentru aceasta i se cere cunoașterea învățăturii ortodoxe și reînnoirea metodelor și mijloacelor misionar-pastorale ale vremii sale; cercetarea și respectarea legiurilor bisericești, a legislației actuale și a principalelor puncte de doctrină controversate; respectarea Angajamentului luat la primirea Tainei hirotoniei și exemplu personal în familie și societate. De asemenea trebuie să aibă în vedere în continuu pastorația în rîndul credincioșilor: cunoașterea vieții duhovnicești și a activității lor; săvîrșirea serviciilor divine după rînduiala tradițională ortodoxă; răspuns fără preget la cerințele credincioșilor; formarea conștiinței de enoriași prin participare permanentă la slujbe, la cîntarea în comun, la toate acțiunile locale și cetățenești; cultivarea adevăratului ecumenism local, dar și folosirea fără rezervă a metodelor și mijloacelor adecvate situației prozelitiste sectante sau a grupărilor anarhice; participarea cu tragere de inimă la întrunirile și acțiunile obștești folositoare ale organelor locale de stat.

2. *Organismele parohiale* și atribuțiile lor. a) *Adunarea parohială* este formată din toți membrii bărbați majori și este organul deliberativ al parohiei. Ea alege pe ceilalți membrii în organismele parohiale (*Legiuri*, Art. 30–37); b) *Consiliul parohial* și epitropia este organismul permanent ales de Adunarea parohială dintre credincioșii

cu alese calități morale și de evlavie, președinte fiind preotul paroh, iar secretar cîntărețul. Membrii Consiliului parohiei hotărăsc împreună cu preotul-paroh asupra tuturor problemelor parohiei și aduc la îndeplinire sarcinile Centrului eparhial, ordinele și dispozițiile protoiereului și preotului misionar (Art. 38–43, 48–50); c) *Comitetul parohial* este format din credincioși și credincioase destoinice aleși de Adunarea parohială. Membrii Comitetului parohial susțin apostolatul și complexitatea lui; ajută pe preoți în toate acțiunile gospodărești și răspunderea la cerințele vremii; împreună cu preoții cercetează cauzele de abatere de la dreapta credință a unor enoriași și se străduiesc să oprească prozelitismul sectant și să readucă în sânul Bisericii-mame pe cei rătăciți și înșelați; întăresc în credință pe cei îndoielnici și ispitiți de noi curente religioase; contribuie la pregătirea unor evenimente parohiale: hramuri, sfințiri de biserici, amenajarea unor capele sau cimitire, curățirea locașului de cult, a împrejmuirilor, participarea la acțiunile obștești: la strîngerea de plante medicinale, flori și fructe etc.; ajută la procurarea materialelor de colportaj, organizarea bibliotecii parohiale și cultivarea parohienilor, susținerea cîntării în comun și corului bisericii, controlul bune desfășurări a activității personalului auxiliar, ajutorarea bătrînilor și bolnavilor, săracilor și neputincioșilor, spitale, școli, grădinițe ș.a.

Epitropia, cu organismele parohiale, răspunde și de averea bisericească, de patrimoniul cultural, de arhivă și piese unice de artă (Legea nr. 63/1974). Aceștia împreună cu parohul reprezintă interesele credincioșilor în fața Conducerii superioare bisericești, a organelor locale, judiciare etc. În caz de indisciplină, de manifestări necreștine sau atitudini huliganice, organismele parohiale trebuie să ia măsuri urgente, fie prin potolirea unor asemenea porniri, fie prin solicitarea de ajutor din partea celor ce răspund de ordinea și liniștea publică.

Preotul-paroh, ca și membrii epitropiei au îndatorirea să respecte disciplina financiară, contabilizarea corectă, înregistrările la zi și registrul de casă și extrasul de cont (sau CEC) clare și fără echivoc. Toate acestea și multe altele dacă se respectă, credincioșii vor avea încredere deplină în organismele parohiale, iar sectele și grupările anarhice se lovesc și se împrăștie ca valul mării de stîncă. Parohia deci contribuie și la dezvoltarea conștiinței de enoriași, de stabilitate morală, de cinste și responsabilitate în toate, de cultivarea muncii și de trăirea cinstei și demnității ca și înaintașii noștri. Numai în obștea parohiei, creștinul ortodox își cultivă și își satisface evlavia sa, se bucură și conservă patrimoniul cultural cu înalt spirit patriotic.

Cu toată tradiția de veacuri de ctitori, ajutători, miluitori și binefăcători ai Bisericii străbune, în vremea noastră, datorită unor influențe nefaste de îndoială în credință sau de abatere a credincioșilor noștri pe alte căi, sectele invocă și unele texte pentru a determina pe unii slabi de înger să părăsească parohia.

Ob. 1. *Mai bine o zi în Curtea Domnului, decît mii printre străini* (Ps. 84, 10).

Exp. *Psalmistul se referă nu la părăsirea comunității pentru o „curte a Domnului”, adică o Adunare sectară, ci la includerea în familia biblică.*

Ob. 2. *„Parohiile” ca și Episcopia, Mînăstireă și altele au robît pe mulți, iar preoții și călugării au fost și sînt niște profitori, niște speculanți și înșelători!*

Exp. *Acuza de mai sus vine din partea aceluia care nu cunosc istoria neamului românesc. Este adevărat, au existat unii care „au stors” robii și clăcașii, dar aceștia erau străini de duhul comunitar al Evangheliei (Epoca fanariotă, mînăstiri închinată, etc.). Uită invocatorii că veniturile acestea au întreținut neamul românesc, cultura cu toate compartimentele sale. Astăzi fiecare centru eparhial, mînăstiri, cu monumentele sale constituie patrimoniul cultural național.*

Ob. 3. *Adunarea în case este biblică, nu parohia: Hristos a mers în casă* (Luca II, 7; Matei XXVI, 18), apostolii erau în casă (Marcu XIV, 14; Luca XXIV, 29–30; Fapte II, 1) și adunările primilor creștini tot în case (Fapte II, 46 ș.a.).

Exp. *Sînt multe texte invocate în scopul atragerii unor credincioși ortodocși în adunări: Spusele biblice se referă la primele veacuri, cînd, atunci ca și astăzi, creștinii erau într-un singur cuget și o singură inimă (Fapte IV, 32). Cei care părăsesc parohia pentru adunări se laudă ca și fariseul că nu mai sînt ca ceilalți (Luca XVIII, 11–12). Ei dezbină familii, produc zîzanie, practică certurile de cuvinte (Matei XXIII) și multe altele (Luca V, 21; VII, 30).*

Înv. ort. Membrii parohiei* n-au fost și nu sînt constituiți pentru interese materiale sau social-politice, ci fiecare membru face parte din trupul lui Hristos, se împărtășește din același potir și din aceeași pîine și devine un trup cu ceilalți (I Cor. X, 16–17).

Veniturile parohiale, contribuțiile ca și averea bisericească se administrează nu în interes personal, ci pentru întreaga obște (Art. 38–50). Fiecare buget parohial prevede cheltuieli pentru misiune, ajutor, asistență socială de la caz la caz. Credincioșii cunosc că orice venit este justificat și orice cheltuială de asemenea este legală, ceea ce uită sectarii – majoritatea fugiți din parohie, tocmai că n-au înțeles rostul obștei și s-au certat cu reprezentanții Adunării parohiale, insultîndu-se și amenințîndu-i. De fapt, acești neînțelegători, îndărătnici, răufăcători în afara parohiei sînt „adeptii adunărilor”, credincioșilor noi sau grupărilor anarhice, dar Biserica se roagă și „pentru

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: Biserica și „bisericele” – Parohia: Îndr. mis p. 751–758; I. Bria, *op. cit.*, p. 318–330; *Comitetul parohial ca supraveghetor al religiozității și moralității*, în „RT”, nr. 7–8/1907, p. 285–289; II. Felea, *Cum să se poarte preotul ca să-și asigure colaborarea mirenilor*, în „RT”, nr. 8–9/1931; *Legiuirile BOR* (art. 69); I. Vîrlan, *Rolul credincioșilor mireni în Biserica Ortodoxă Română*, în „MMS”, nr. 7–8/1981, p. 482–492; *Apostolatul laic*, în „BOR”, nr. 10/1932, p. 673; I. Bria, *Orientarea misionară a parohiei*, în „GB”, nr. 1/1987, p. 56–58; *Idem*, *Aspecte ale pastorației misionare în situația prezentă*, în „Ibidem”, p. 58–65; S. Cîndea, *Parohia ca teren de activitate pastorală a preotului*, în „BOR” nr. 5–6/1960; *Idem*, *Organele ajutoare ale preotului...*, în „MA”, nr. 5–6/1958; + Vasile Coman, *Viața parohiei*, în „MA” nr. 1–2/1958, p. 122–126; I. Ziziulas, *Unitatea Bisericii în dumnezeiasca Euharistie și în episcop* (în greacă), Atena, 1964.

GBT (Agapa, în „BOR” nr. 5–6/1971, p. 607–608); *Apostolat social*, *idem*, *Asistență socială* nr. 7–8/1971, p. 850 și nr. 1–2/1975, p. III–IV; *ecumenism*, nr. 9–10/1972, p. 1078–1087; *parohia*, în „BOR”, nr. 1–2/1976, p. CLXXXVI.

cei de aproape și pentru cei de departe“... pentru unirea tuturor, ca să fie una (Ioan XVII, 21). „Enoriașii“ de ieri, sectanții de azi, n-au contribuit cu nimic la parohie, nu s-au remarcat ca buni credincioși, dar acum, în adunări, fac „milostenii“ prozelite și dau cu regularitate „zeciuiala“ poruncită de Domnul!?

Pentru răspuns bun la necesitățile misionar-pastorale și gospodărești financiare, preotul-paroh și membrii aleși ai parohiei în organismele legale sînt îndatorați a chibzui și a răspunde necesităților misionare actuale. În acest sens, trebuie intensificată și diversificată acțiunea *Cercului misionar*, așa cum de altfel am mai arătat, cu teme precise, în catehizare sau în dialogul cu foștii enoriași – sectarii din adunări; *Apostolatul social*, cu ajutoare pentru enoriași în necazuri și nevoi și chiar pentru sectanții și adepții grupărilor anarhice ca dovadă a solidarității umane; *Apostolatului laic* în vederea colaborării și întrajutorării cu organele locale în vederea maibinelui obștesc.

Față de cele de mai sus, *putem spune că bunul mers al credincioșilor enoriași, ca și situația întregii Biserici depind de unitatea și vitalitatea parohiei. De aceea este absolut necesar însănătoșirea climatului de creștere în Hristos, de înnoirea misiunii, de atenție deosebită din partea preotului-paroh și angajarea plenară a parohienilor prin organismele alese de ei. Valoarea unei parohii nu se evaluează după numărul enoriașilor, ci după statura lor în Hristos, după unitatea lor, după nivelul vieții duhovnicești, după conștiința de enoriași; nu după posibilități materiale, ci după dragostea lor de la om la om, după ordinea și disciplina în comunitate, după sinceritate și lipsă de secte și grupări străine duhului strămoșesc; în sfîrșit, după măsura ascultării credincioșilor de preot, solidarității lor desăvîrșite în parohie în jurul și în interiorul căreia se desfășoară și se desăvîrșește viața creștină.*

La întrebarea adresată apostolilor de către Mîntuitorul Hristos: voi de ce nu plecați?, aceștia au răspuns: Doamne, unde să mergem numai Tu ai cuvintele Vieții veșnice (Ioan VI, 67–69). În acest sens se poate înțelege și Parohia; mai întîi obște pentru mîntuire și apoi comunitate umană desăvîrșită în harul lui Hristos; unde sînt doi sau trei (sau toată parohia) acolo sînt și Eu (Matei XVIII, 20).

Capitolul al o p t u l e a

PRINCIPALELE MIJLOACE PENTRU MÎNTUIREA ȘI BINECUVÎNTAREA CREDINCIOȘILOR

Vouă vi s-a dat să cunoașteți Tainele Împărăției cerurilor (Matei XIII, 11) și să fiți iconomi ai acesteia.

(I Cor. IX, 1)

Cuvînt de îndreptățire. – Așa cum ne învață Sfînta Biserică, credința creștină nu are altă origine și altă explicație decît în Hristos și în Biserica Sa. O Biserică sau o credință pe lîngă sau în afara Descoperirii lui Dumnezeu în lume nu există. Și totuși se înregistrează „biserici externe sau anexe!, acestea sînt „comunități“ aparente,

caută „adepti“, le oferă iluzia „salvării“, dar toate sînt numai amăgire și tulburare (I Tim. III, 15–16; IV, 1–2).

Și dacă credința este numai în Hristos, mijloacele de împlinire a credinței, de desăvîrșire a evlaviei, mîntuirea o oferă numai Mîntuitorul prin tezaurul Bisericii Sale care sînt *Sfintele taine și ierurgiile*. Biserica prin taine oferă lucrarea Sfintei Treimi în lume, transmite harul dumnezeiesc ca cel ce este începutul mîntuirii (Evr. I, 2–4) și transformarea noastră (Gal. III, 27) din om vechi în om nou, duhovnicesc (Rom. VI, 6). Unele au fost chiar profetite și toate au fost instituite de Mîntuitorul și transmise Sfinților Apostoli după înviere; au fost, sînt și vor fi „peceata Sfîntului Duh“ și viața Bisericii de la Cincizecime pînă la sfîrșitul lumii. De aceea calitatea de creștin complet și integru nu o poate avea cineva decît prin Sfintele Taine.

În ceea ce privește noțiunea de taină (mister, sacrament) și lucrare sfîntă și sfințitoare se pot urmări mai multe explicații: 1) Lucrări ale lui Dumnezeu pentru mîntuire și care, în dese cazuri, copleșesc înțelegerea noastră, dar le acceptăm prin credință și experiența Bisericii ca iluminare dumnezeiască (Matei XIII, 11; Efes. III, 9; Rom. XVI, 25), lucrări sfînte, săvîrșite de arhieru sau preot-trimis de episcop prin care se împărtășește harul dumnezeiesc. Deci numai cel care primește harul neîntrerupt poate transmite toate darurile.

În acest sens este necesar: a) ca slujitorul să respecte practica de veacuri a Bisericii; b) preotul slujitor să îndeplinească toate condițiile prevăzute de Revelația divină; c) pregătirea neofitului pentru înțelegerea credinței celei adevărate și primirii harului mîntuitor. În lucrarea Sfintelor Taine, atît slujitorul, cît și primitorul trebuie să dea dovadă de convingere în credință, de dragoste pentru Biserică, de ascultare față de poruncile sfînte. În această stare de convingere și permanentă lucrare a harului prin Sfintele Taine, credinciosul adevărat rămîne stabil în credință și încrezător în neamul său. Se știe că în istoria religiilor, fiecare compartiment fideist și-a creat sau a născocit „mistere“ pentru a impresiona pe adepti sau să facă prozelitism, așa cum se constată și astăzi. Mulți părăsesc Biserica și umblă „din credință în credință“ tocmai pentru acest motiv că n-au înțeles și n-au simțit efectul tainei asupra lor.

Atît pentru pregătirea materiei tainei, cît și pentru pregătirea primitorului, Biserica folosește o serie de ierurgii pe care le săvîrșește tot preotul. În această situație, creștinul ortodox știe că taina se săvîrșește numai pentru oameni, pe cînd ierurgia se aplică omului, uneltelor sale de lucru, precum și naturii înconjurătoare. Așa cum vom vedea, unele taine se repetă, ca și ierurgiile, altele sînt absolut personale și nerepetabile.

În același timp, de la Mîntuitorul, de la Sfinții Apostoli și urmașii lor, de la sfinți, cuvioși, martori și mărturisitori, Biserica a moștenit și unele obiecte sfînte și sfințitoare ca dovezi ale lucrării harului lui Dumnezeu și care se bucură de aleasă cinstire în evlavia creștină.

A. SFINTELE TAINE INSTITUITE ȘI LĂSATE DE MÎNTUITORUL APOSTOLILOR SĂI

Tema Sfintelor Taine face parte din misiunea Bisericii și din vocația preotului de a învăța, de a sfinți și de a conduce. Prin însăși esența sa, Biserica Ortodoxă a rămas, este și va fi sfințitoare, de aceea ea păstrează nu numai originalitatea Sfintelor Taine, ci și practicarea lor așa cum le-a lăsat Iisus Hristos, cum le-a primit și au fost investiți apostolii, cum le-au experimentat Sfinții părinți și cum se găsesc astăzi ca mijloace și căi sigure ale mîntuirii oamenilor.

Există „diferențe“ doctrinare, se găsesc „neconcordanțe“ confesionale în marile teme teologice, dar aceasta este o preocupare a specialiștilor, pe cînd Sfintele Taine sînt necesare mîntuirii și angajează pe toți credincioșii, de la mic la mare. Biserica primelor veacuri insista permanent în catehizare nu numai pentru înțelegerea tainelor, ci pentru acceptarea, primirea lor și încorporarea primitorilor în Hristos și în Biserica Sa.

Pînă în 1054, Biserica și-a păstrat unitatea ei dogmatică, liturgică și canonică mai ales prin taine. După despărțire și o dată cu aceasta s-a deformat și imaginea lucrării harice.

După Reformă s-a șters partea văzută din cauza inovațiilor apusene, păstrîndu-se simbolismul Botezului și Cinei, iar în lumea sectelor s-a accentuat ceremonialul primirii la altă credință și intensificarea prozelitismului și pentru faptul că n-au mai avut taine ca să-i țină legați de aceeași credință, Domn și Botez.

În fața acestei situații, însuși Consiliul Ecumenic al Bisericilor astăzi prin Documentul Botez-Euharistie-Ministerium (BEM) încearcă, laudabil, să ajungă la un consens cu privire la tainele respective. Așa cum se știe, Sfintele Taine au fost studiate apologetic, dogmatic, liturgic, canonic, noi vom încerca, avînd în vedere experiența terenului, să punem în fața celor îndoielnici în cuget, celor care și-au părăsit credința strămoșescă să-și dea seama atît de ispită (obiecțiile „biblice“), cît și de înlăturarea ei: explicarea, și pe scurt învățătura Bisericii.

1. **Numărul** Sfintelor Taine este cunoscut, Biserica creștină a fixat și numărul de Șapte în funcție nu de simbolismul acestui număr în toate religiile, ci de totalitatea darurilor Sfîntului Duh văzute de profet (Isaia XI, 2–10) și transmise Bisericii prin Cincizecime (I Cor. XII, 3–11). Cu toată claritatea în Sfînta Scriptură, sectele invocă texte biblice pentru înlăturarea tainelor, împotriva numărului de Șapte sau că ar fi invenții ale „popilor“.

2. **Cîteva invocări** de texte biblice asupra „inexistenței“ numărului de Șapte taine.

Ob. 1. În Biblie nu scrie decît de două simboluri: „Botezul și Cina Domnului“, celelalte sînt invenții ale „popilor“ pentru bani și taxe.

Exp. Nici nu se putea fixa numărul tainelor din moment ce Hristos era în activitatea Sa istorică și nici canonul Noului Testament nu se alcătuisese. Așa cum vom vedea, toate tainele se găsesc totuși menționate, indicate sau instituite de Mîntuitorul și practicate de

către Apostoli. Porunca săvârșirii acestora s-a dat după înviere: „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta, iertate vor fi... și cele ținute, ținute vor fi...” (Ioan XX, 22–23).

Înv. ort. Sfintele Taine au fost săvârșite de către Sfinții Apostoli și transmise nouă pînă astăzi. S-au adăugat cu timpul ceremoniile, părțile externe, dar originea, izvorul lor se găsește în harul Sfântului Duh, în viața Bisericii.

Ob. 2. „Biserica voastră” are nu numai Șapte Taine, ci și altele introduse de către ierarhie.

Exp. La început, comunitatea creștină a primit tainele direct de la Cincizecime prin Sfinții Apostoli și nu au avut forma de astăzi, fiindcă Apostolii erau vase alese ale Mîntuitorului cu misiune specială: „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor” (Matei XIII, 11). Apostolii n-aveau nevoie de ceremonii, ori tainele transmit darurile Sf. Duh (I Cor. XII). Aceste daruri au fost selectate, grupate și împărțite, ceea ce a dat naștere la numărul de Șapte Taine.

Înv. ort. Sfintele Taine (în număr de 7) se împart în:

1. *absolut necesare mîntuirii oricărui creștin* (Botezul, Mirungerea, Euharistia, Pocăința – pentru adulți);

2. *complementare*: Preoția, Cununia, Maslul;

3. *de vocație*: Preoția care le săvârșește pe toate celelalte.

Tainele nu se confundă cu ierurgiile și se săvârșesc numai celor vii.

Ob. 3. Biserica voastră mai are și alte „taine” în afara celor Șapte.

Exp. Biserica în sine este o taină a lui Dumnezeu, fiindcă întruparea lui Dumnezeu-Fiul este un mister, iar Biserica este prezența și lucrarea lui Hristos în lume. Cele șapte Taine simbolizează darurile cele mai importante ale Sf. Duh. Ierurgiile sînt numai binecuvîntări și sfințiri asupra firii, dar care folosesc credincioșilor pentru mîntuire.

Înv. ort. Hristos este izvorul tainelor, dar El a dezlegat și natura, fiindcă trupul Său, deși zămislit peste înțelegerea noastră, a fost firesc și s-a dezvoltat în natură cu toate efectele. Și dacă Mîntuitorul a avut două firi: dumnezeiască și omenească, tot așa tainele au două aspecte: văzut-ceremonia, nevăzut-lucrarea harului.

Ob. 4. Simbolurile sînt niște acte externe, comparative, inițiatore, aniversare care „ajută credința” dar nu pot împărtăși darul lui Dumnezeu cum vă spun preoții voștri.

Exp. Este adevărat, pentru sectanți, că simbolurile (cele 2; botezul-ceremonie și cina-comemorare) nu împărtășesc harul pentru că ei cred în salvare, în predestinație, credința pentru ei este creatoare de dumnezeu și nu pot înțelege învierea lui Hristos, cheia tainelor, ci acceptă, ca și în legea mozaică, ceremonii și simboluri. De fapt, toate religiile au asemenea concepții, creștinismul pentru ei este „o stare înaintată a ideii despre Dumnezeu” concretizată în Hristos și de aceea „se nasc” atîtea credințe și se organizează nenumărate „case” și „adunări” în numele Domnului.

Înv. ort. În practica Bisericii, ceremoniile sînt doar acte externe care îmbracă harul Sf. Duh, așa cum Dumnezeu a îmbrăcat firea noastră pentru a o răscumpăra. Hristos nu numai că a împăcat lumea cu Dumnezeu (ca satisfacție) ci s-a jertfit pentru noi, fiind începutul mîntuirii noastre (Rom. VI, 2–16). De la teoria satisfacției și energiile create din concepția Bisericii medievale, protestanții au înlăturat tainele romano-catolice, reținînd doar două principale schimbîndu-le sensul și reducîndu-le

la simboluri*. Sectele așa cum vom vedea, vor exagera unele ceremonii în scop prozelitist.

1. Botezul-taină, simbol, ceremonie. – Termenul sau noțiunea de botez sînt cunoscute în toate limbile pămîntului, fie ca practică: scufundare, afundare, îmbăiere; fie ca ceremonie: curățire, trezire, înnoire, salvare, vindecare, spălare.

Practica botezului, în ceea ce privește curățirea, spălarea sau înviorarea, este cunoscută în toate religiile și ceremoniile popoarelor, fiindcă nimic nu se dezvoltă, crește sau rodește fără apă. Apa cuprinde aproape 72% din globul pămîntesc, care se mai numește „Planeta albastră” tocmai pentru alcătuirea ei din apă și uscat. Planeta noastră se mai numește „Planeta vie” (Planeta omului), fiindcă numai pe aceasta se dezvoltă viața sub toate aspectele ei. „Și Duhul Domnului se plimba pe deasupra apelor” semănînd viața (Facere I, 2). Or, astăzi, se știe că apa deține în ea sau conține hrana pentru viața oamenilor, animalelor și vegetalelor, de aceea trebuie conservată, păstrată și ferită de poluare.

Și dacă Dumnezeu „a despărțit apa de uscat” (Facere I, 6–8), fiecare dintre aceste două elemente au fost date spre „grija și hrana oamenilor” (Facere I, 28–30). Apa, pe lîngă element absolut necesar vieții, a fost folosită de către Creator ca mijloc de descoperire a Sa și mai ales ca materie pentru reînnoirea ființei și mîntuirii sufletului. Expresia „apă”, este întîia-zisă a noului-născut prin care devine conștient, iar sfîrșitul, moartea de obicei se încheie cu sete sau cu transpirație. Înainte de sfîrșit, Domnul Hristos a dorit apă: „...Mi-e sete...” (Ioan XIX, 28). Moartea trupească a Mîntuitorului, după răstignire, s-a dovedit prin „sînge și apă ieșite din coasta Sa” (Ioan XIX, 34).

Orice taină a mîntuirii are o bază materială plecînd totdeauna de la întruparea Domnului „taina cea din veac ascunsă...” (Col. II, 26) și înțelegînd învierea Domnului ca minunea minunilor și trăinicia credinței noastre (I Cor. XV, 15–16). Creșterea fiecărui credincios spre statura desăvîrșită (Efes. IV, 13) se face prin *Taina Botezului*,

* *BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: Referitor la numărul tainelor: Îndr. mis.*, p. 177–264, 342–360; 506–512; ICO, p. 149–150; *Catehismul rom. cat.*, p. 129–131; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 7–33; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 286–293; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 113–116; I. Bria, *op. cit.*, p. 136–141; D. Radu, *Caracterul ecleziologic al Sf. Taine*. București, 1978, în „Ort.”, nr. 1–2/ și extras; D. Iordache, *op. cit.*, p. 34–43; T. Șerb, *op. cit.*, p. 250.

Întregul nr. 3–4/1979 al rev. „Ort.”; E. Braniște, *Deosebiri interconfesionale cu privire la Sf. Taine*, în „Ort.”, nr. 3/1959; N. Chițescu, *Sf. Taine. Temeiuri scripturistice și patristice*, în „ST” I (1949), nr. 7–8; Idem, *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, București, 1958, p. 826–839; Il. Felea, *Sf. Taine*, Sibiu, 1947; Anca Manolache, *Botez, Euharistie, Slujire*, trad. în „MB”, XXXIII (1983), nr. 1–2 p. 21–57; Idem, *Opinii asupra documentului „Botez, Euharistie, Slujire”*, în „MB”, XXXIII (1983), nr. 5–6; Chr. Klein, *Bisericile protestante față de documentul „BEM”*, în „ST”, nr. 1–2/1985; *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe* (1642), (întreb., I, 100 și 101); D. Stăniloae, *Ființa Sf. Taine în cele trei confesiuni creștine*, în „Ort.”, VIII (1956), nr. 1, p. 3–28; Idem, *Numărul Tainelor, raporturile între ele și problema Tainelor din afara Bisericii*, în „Ort.”, VIII (1956), nr. 2, p. 191–215; N. Turcu, *Sf. Taine și faptele bune în mîntuire*, în „ST” nr. 5–6/1959, p. 314–330. DELR, p. 936; DNT, 474–476; DTO, 351–357; DTC, vol. 8, col. 742–745; GBT (Tainele, în „BOR”, nr. 5–6/1974, p. 789–800; nr. 3–4/1976, p. CCXXXI–XII; NCE, vol. 12, p. 786.

Botezul, în acest sens, nu este numai ceremonie „de inițiere“, adică de participare și cunoaștere fără angajament, ci taină.

Avînd în vedere cerințele misionare ale slujitorilor ortodocși și credincioșilor noștri de astăzi, vom căuta să arătăm cîteva temeuri biblice ale necesității botezului pentru cei mari și pentru cei mici; practica de veacuri a tainei, unele interpretări forțate ale textelor biblice, explicarea și proveniența acestora. De asemenea, vom stăruia asupra primirii Botezului la maturitate sau la pruncie și responsabilitatea *nașului* sau martorul creșterii duhovnicești a celui ce a primit taina. Deci prin *Taina Botezului se transmite harul Sfîntului Duh, se șterge păcatul strămoșesc, se iartă păcatele celui botezat, dînd mărturie pentru aceasta preotul-săvîrșitor, iar martor și garant este nașul.*

I. *Botezul, taină absolut necesară mîntuirii.*

a) *Botezul creștin* nu este la fel ca botezul lui Ioan. Botezul lui Ioan a fost *spre pocăință*, spre dreptate (Matei III, 5–6 ; Marcu I, 4 ; Ioan I, 25–26), pe cînd botezul creștin este *spre iertare*, spre izbăvire, spre integrare în har, spre înfiere (Fapte I, 5; II 38; XIX, 1–6 ; Gal. III, 27; Rom. VI, 3) și în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19). Botezul lui Ioan a fost o ceremonie intermediară între tăierea împrejur și Pogărirea Sfîntului Duh. Mîntuitorul primește acest botez spre plinirea Cuvîntului. Botezului creștin prin învierea Domnului Hristos i se adaugă Duhul Sfînt și foc (arderea păcatelor).

b) *Botezul creștin* este taină, ca și învierea lui Hristos; nu este simbol adică imitare, asemănare, amintire, comemorare, repetare, simplă ceremonie, respectarea unor datini, inițiere. Botezul creștin șterge păcatul strămoșesc și păcatele personale (Fapte II, 38, XXII, 16; I Cor. VI, 11; XV, 50; Apoc. XXI, 27), reînnoiește firea (Ioan III, 5–7; Rom. VI, 3–5) și îl face pe cel botezat fiu al lui Dumnezeu prin har (I Cor. XII, 13) și acesta se îmbracă în Hristos (Gal. III, 26–28) în vederea moștenirii vieții veșnice (Marcu XVI, 16).

c) *Botezul face apel la libertatea omului*, nu se oficiază forțat. Părinții pot cere botezul copiilor, avînd garanția nașilor. Botezul nu se repetă decît în cazul ereticilor și se săvîrșește prin cufundare de trei ori și în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19) de către cei ce au primit pe Duhul Sfînt (Matei XXVIII, 19; Fapte II, 3–4) și cunosc „tainele Împărăției cerurilor“ (Matei XIII, 11; Ioan XV, 16; Luca, VIII 10).

d) *Materia folosită este apa curată*, binecuvîntată și sfințită. În caz de necesitate oricare altă materie (zăpadă, praf, nisip etc.).

II. *Inovații în ceea ce privește ceremonia și unele interpretări de texte biblice.*

– Așa cum se proceda în vechime și în vremea Sfîntului Ioan Botezătorul, afundarea în apa curată era condiția principală, fiindcă cei ce primeau botezul pocăinței intrau în repejunile Iordanului, așa cum a făcui însuși Domnul Hristos (Matei III, 16).

Botezul creștin a preluat practica Iordanului (Fapte II, 38), însă de la început s-au ivit deosebiri, ceea ce a determinat Biserica să fixeze norme canonice obligatorii pentru uniformitate. Au continuat inovațiile datorită și unor tradiții și obiceiuri locale, ceea ce a determinat Sinoadele ecumenice să ia hotărîri. Erezii, apostaziații,

schismaticii și exaltații mistici au diversificat practicile pînă la limita simbolului (imitării, aniversării ș.a.m.d.).

După Schismă din 1054, lucrurile s-au complicat și mai mult. Biserica Ortodoxă a păstrat practica apostolică cu mici excepții (mai ales la Bisericile Vechi-Orientale), pe cînd Biserica Apusului a renunțat la afundare, practicînd stropirea; a schimbat formula baptismală a responsabilității și libertății celui botezat; se botează... cu „eu te botez“ ceea ce implică forțarea și îndoiala celui ce se botează, iar oficiantul înlocuind prezența lui Hristos, ceremonia fiind, conform doctrinei catolice, „o liniște“ a celui botezat, „o împăcare“ cu Dumnezeu, o satisfacție nu o înnoire, o îmbrăcare în har, o iertare a păcatelor, o ștergere a greșelii strămoșești și o înviere cu Hristos. De asemenea, s-a renunțat și la Mirungere, confirmarea fiind făcută mai tîrziu și săvîrșită numai de episcopi prin expresia: *te confirm* și aplicîndu-i-se o palmuire neofitului. Astăzi confirmarea catolică are loc la vîrsta de 7–8 ani, cînd cei botezați înțeleg catehizarea și sînt conștienți de „ungere“.

Toate aceste schimbări ale tradiției n-au scăpat criticii unor mari teologi ai Apusului. Situația a luat amploare la prereformatori: Astfel Wyclif, în Anglia, Huss în Cehia, Savonarola în Italia și mai ales „anabapțiștii,, (potrivnicii botezului catolic)*, cereau botezul prin scufundare, ceea ce a declanșat „mișcarea baptismală“ și revolta populară. Și pentru că se despărțea botezul de confirmarea lui la catolici, reprezentanții mișcării baptismale au renunțat la „confirmare“ și au practicat botezul la maturitate, au exclus formula de botez: eu te botez..., cu: *noi botezăm...* și mărturisind o nouă „credință“ în public, în fața mulțimii, fiind de față pastorii sau prezbiterii.

Dar cei care au dat autoritate „botezului credinței“ la maturitate au fost reformatorii: Luther, Zwingli, Calvin etc., care au alcătuit „o nouă formulă de credință“ pentru a fi „mărturisită“ la botez, renunțîndu-se la întreita afundare și chiar la invocarea Sfintei Treimi, mai ales cei de sub influența unitarienilor și ereziilor antitrinitare.

Luîndu-și de la sine sau avînd „delegație“ de la comunități pentru „preoție universală“, neoprotestanții au renunțat și la „noile“ mărturisiri de credință și fiecare (bărbat sau femeie) poate „boteza“, așa cum a făcut și Ioan Botezătorul și ucenicii săi numai bărbați, nu femei! S-a renunțat complet la slujirile și răscumpărarea adusă de Mîntuitorul Hristos, rolul harului în botez luîndu-l fastuoasele ceremonii „de trecere“ de la o credință la alta la locuri special amenajate, adevărate piscine cu tot confortul modern, cu reclame, cu emisiuni radio sau tv. S-a declanșat o adevărată concurență „baptismală“ între urmașii reformelor religioase ale sec. XV–XVII. Situația nu deranjează pe nimeni, dar sectele religioase fac din „ceremonia baptismală“ o intensă propagandă religioasă și un accentuat prozelitism printre credincioșii celorlalte culte. Fiecare sectant, pretinzînd a avea darul duhului (I Ioan II, 20), fiind ales, frate și sfînt (I Cor. VIII, 11; Rom. XII, 13), caută adepți și „botează“ fără scrupul, fără a răspunde sau a da cuiva socoteală, justificînd totul prin „scrisul“ Bibliei sale și „trimiterea“ de către frați!...

* A se vedea p. 134–137.

III. CÎTEVA INVOCĂRI DE TEXTE BIBLICE SAU OBIECȚII SECTANTE

Ob. 1. Botezul nu este o taină, ci un simbol, o imitare, o închipuire, o practică de amintire care întărește credința, o dovadă externă, o încercare a pocăinței: „neprihănirea“ o dă credința pecetluită de botez. Deci credința, nu botezul dă „omului“ calitatea de „făptură nouă“ și se invocă textul: „...îți va spune cuvinte prin care te vei mîntui tu și toată casa ta.“ (Fapte XI, 14) „...crede numai și te vei mîntui tu și toată casa ta“ (Fapte XVI, 31). Credința a adus mîntuire, botezul este o mărturie!

Exp. Textele respective se referă la credința în Hristos și la puterea apostolilor. Sutașul Corneliu fusese inițiat în religiile naturiste romane, cunoștea mozaismul, dar și-a dat seama că a fi credincios în Hristos înseamnă să-ți verifici credința prin rugăciune și milostenii (Fapte X, 31), ca să te botezi în Duhul Sfînt (Fapte XI, 15). Pe cînd temnicerul s-a botezat în Hristos, după ce a verificat credința cea adevărată, văzînd minunea deschiderii ușii încuiate. N-a crezut nici din curiozitate, ci a experimentat el și apoi s-a botezat el și casa lui (Fapte XVI, 33).

Credința celor doi a adevărit cele nădăjduite și văzute (Evr. XI, 1), iar botezul lor și al casei lor a fost urmarea firească a înnoirii. Ei n-au mărturisit „o credință“ baptismală, ci au primit pe Hristos prin botez: moartea Lui și învierea Lui (Rom. VI, 3–4). Aici este lucrarea Duhului Sfînt în transformarea vieții, o naștere din nou (Ioan III, 3) reală, eficientă pentru cel botezat și pentru ai săi. Creștinul botezat înfăptuiește pentru sufletul său ceea ce a săvîrșit Hristos prin răscumpărare, oferindu-ne harul Său datorită credinței celei adevărate. *Unde nu este credință curată, acolo, cu adevărat se practică un botez-simbol fără angajament, fără implicații din partea primitorului. De aceea botezul-simbol se repetă de cîte ori vrea cel ce îl primește în diferite comunități pe unde „caută o nouă credință“ cît mai fantezistă. „Cel ce crede în Mine, crede în Cel ce M-a trimis pe Mine (Ioan XIV, 10–11), crede în Mîngîietorul, Duhul Adevărului, care din Tatăl porcede și pe care Eu îl voi trimite... (Ioan XIV, 26 și XV, 26). Aceasta este credința botezului-taină.*

Înv. ort. Se cunoaște că unele organizații și grupări baptismale continuă „botezul spre pocăință“, iar altele socotesc pe Ioan Botezătorul și pe ucenicii săi adevărați „dascăli“ ai practicii botezului. Iisus a fost sigur botezat de Ioan și cum ar putea fi botezul Său taină?, se întreabă sectanții. Însuși Ioan ne asigură: „...eu vă botez cu apă...“ Cel ce vine după mine vă va boteza cu Duhul Sfînt – deci botezul lui Ioan, după propria mărturie, este simplu, ceremonie, simbol – eu nu-s în stare să-i dezleg cureaua încălțămintelor Lui... El este Mielul Lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii...“ (Ioan III, 16). Pavel a avut chemare specială, dar botezul l-a primit de la preotul Anania (Fapte IX, 16–18).

Ob. 2. Numai pentru cei adulți, cei maturi trebuie săvîrșit „botezul“ ca să poată „mărturisi“ credința și pocăința, fiindcă Domnul spune: „...mergeți, botezați și faceți ucenici din toată lumea...“ (Matei XXVIII, 19), cine va crede și se va boteza va fi mîntuit, dar cine nu va crede va fi osîndit“ (Marcu XVI, 16)... pocăiți-vă și fiecare din voi să fie botezat...“ (Fapte II, 38). Și Ioan Botezătorul boteza numai adulți. Însuși Domnul s-a botezat la treizeci de ani.

Exp. Textele respective au îndreptățit botezul la maturitate în acea vreme, fiindcă toți apostolii erau în vîrstă și Evanghelia a trebuit să fie propovăduită. Sfinții Apostoli au primit pe Sfîntul Duh de la Mîntuitorul după înviere: „Luați Duh Sfînt...“ (Ioan XX, 22–23) pentru a lega și dezlega,

deci și pocăința ca iertare în vederea răscumpărării, iar forma văzută a botezului, deplinătatea Treimică a harului „dezlegarea și transmiterea harului iertării și înnoirii“ a fost dată la Cincizecime când au primit și botezul aproape trei mii de suflete. Era firesc deci ca părinții creștini să-și boteze urmașii. Dacă rădăcina este sfântă și tulpina și mlădița trebuie să fie la fel (Rom. XI, 16).

Înv. ort. Desigur, vârsta de 30 de ani nu-i normativă. Știm că unii dintre apostolii Mântuitorului au fost din tinerețe botezați de Ioan și au fost ucenici ai săi (Ioan I, 35–42). Apusenii au despărțit confirmarea-darul Sfântului Duh – de botez. „Mirarea“ nu-i aceasta, ci cum se face că ispititorii textelor biblice, ca și multe manuale „de specialitate“, nu citesc și nu citează versetul următor (Fapte II, 39), o profeție a lui Ioil (II, 28) care sună clar: „Căci făgăduința aceasta – Pogorîrea Sfântului Duh și botezul – este pentru voi, pentru copiii voștri, și pentru toți cei ce sînt departe acum...“ Deci, Mântuitorul n-a precizat vârsta baptismală (maturitatea) n-au făcut-o nici Sfinții Apostoli, au practicat-o în schimb unii și „au fixat“ sectele „botezul“ adulților fiindcă desconsideră pruncii și nu-i pot racola în adunări. Există excepții la botez pentru maturii care n-au avut cunoștința de efectele botezului pentru păcatul ereditar și Evanghelia pentru luminarea minții, pentru înțelegerea învățaturii Mântuitorului. Pentru acest botez este „îngăduită“ stropirea sau turnarea cu apa baptismală în numele Sfintei Treimi.

Ob. 3. Botezul se face printr-o singură afundare, nu prin trei afundări: Iisus a intrat în apă și s-a botezat...“ (Matei III, 16), deci este greșită întreita afundare.

Exp. Desigur această „inovație“ nu este chiar așa de nouă, se găsește la toate religiile naturiste în practica curățirii și spălării și la Ioan Botezătorul și ucenicii săi pentru „botezul pocăinței“. Cei care au tăgăduit dumnezeirea sau umanitatea lui Hristos sau n-au înțeles voințele Sale (dumnezeiască și omenească) au practicat forma afundării o singură dată, neînțelegînd desfințimea Sfintei Treimi și activitatea comună a Ipostaselor divine în mîntuirea omului. Or, după înviere, Mîntuitorul recomandă botezul mîntuitor în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh (Matei XXVIII, 19). Urmașii tîrzii ai ereticilor, după sinoadele ecumenice, neînțelegînd descoperirea Sfintei Treimi și mărturia Ei (I Ioan V, 7) au rămas la doctrina unitariană și la botezul – simbol cu o singură afundare a noului-convertit ca mărturie a „credinței personale“, nu în Hristos. Nu numai că s-a renunțat la întreita afundare, ci s-a înlăturat învățătura fundamentală a credinței mîntuitoare care este Sfînta Treime – nădejdea-Tatăl, scăparea-Fiul, acoperămîntul-Sfîntul Duh:... descoperită și crezută în lume (I Tim. III, 16).

Înv. ort. Este adevărat că, Iisus a intrat în apă o singură dată, dar El era Dumnezeu-îtrupat avînd aceeași ființă-esență cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, dovadă și mărturia lui Ioan că a văzut Epifania (descoperirea perfectă, arătarea directă a ipostaselor lui Dumnezeu (Matei III, 16). Unele secte pentru a fi „originale“ și novatoare, folosesc pe scară largă „instructajul baptismal“ pentru un spectacol cît mai atractiv: înotul de performanță sub toate formele, iar unele culte patronează gimnastica ritmică-acvatică, astăzi probă în Jocurile olimpice. De asemenea săriturile de la trambulină constituie „Pariuri și cîștiguri“. Îndeletnicirea formării competitive a „probelor, baptismale“ a depășit așteptările și în același timp nu mai are nimic

comun nici cu botezul „ioanic“, nici cu botezul „simbol“, dar mai ales nu mai au comun nimic cu botezul creștin.

Ob. 4. Botezul se practică numai în apă curgătoare nu cu apă „sfințită“ de preot, nici în cristelniță, care transmite boli, și se invocă textul: „...s-au pogorît amândoi în apă și Filip a botezat pe famen“ (Fapte VIII, 38), deci cel ce se botează trebuie să meargă la apă curgătoare...

Exp. Este adevărat că Biserica a rînduit mai tîrziu botezul în vas special (cristelniță) pentru prunci mai ales. În epoca primară a catehumenatului, maturii mergeau la rîuri cu izvoare limpezi, așa cum este cazul famenului, dar pe măsura trecerii timpului s-au amenajat locuri speciale – baptisterii – ca apoi biserica să devină și locul botezului, fiindcă botezul pruncilor se generalizase.

Legat de această obiecție, este și faptul că sectanții „sfătuesc“ pe unii părinți să fugă de cristelniță ca „să nu se îmbolnăvească copiii“ sau să răcească! Or, se știe că vasul respectiv este din material inox, bine spălat, cu apă absolut curată. Autoritatea bisericească pedepsește neglijența, iar autoritatea sanitară ia măsuri ferme în caz de nerespectarea cerințelor igienice.

Înv. ort. Biserica de Răsărit a păstrat tradiția „slobozirii apelor Iordanului“, binecuvîntarea firii apelor prin Aghiazma mare ce se săvîrșește la Epifanie – Botezul Domnului-Boboteaza. În această zi, creștinii merg la biserică pentru slujba specială și gustă apa sfințită, păstrînd din aceasta tot anul, ca amintire, prăznuire și aniversare a Botezului Domnului, sărbătoare pe care n-au confundat-o și n-au înțeles-o ca botez al lor.*

Ob. 5. Pocăiți-vă și fiecare să se boteze în Iisus Hristos (Fapte II, 38).

Exp. Textul de mai sus se referă la cei care erau de față, văzuseră Pogorîrea Sfintului Duh, auziseră cuvîntul lui Petru, cercetaseră pe Hristos în timpul activității pămîntești. Unii

* AMĂNUNTE ASUPRA BOTEZULUI: Îndr. mis., p. 513–519; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 34–64; ICO, p. 150–154; 285–290; *Catehismul rom. cat.*, p. 131–132; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 293–334; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 93–99; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 117–127; I. Bria, *op. cit.*, p. 141–144; D. Radu, *op. cit.*, p. 130–221; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 29–52; I. Bălăceanu, *Taina Sf. Botez. Botezul pruncilor*, în „Îndr.“, Rm. Vilcea, 1984; Gh. Bălțeanu, *Botezul și împărtășania* (cu toate erorile sectanților), București, 1969; P. Chirică, *Botezul copiilor mici*, Iași, 1925; I. Petretruchiu, *Botezul pruncilor – Tradiția apostolică*, Chișinău, 1934; Liviu Streza, *Botezul în diferite rituri liturgice*, Teză de doctorat, în „Ort.“ nr. 1–2/1985, și extras.

E. Branîște, *Botezul la Sf. Ioan Hrisostom*, în „ST“ (1970), nr. 7–8; P. Deheleanu, *Botezul ortodox, Temeiuri biblice*, în „MMS“ (1971, nr. 3–4, p. 215–246; și alte amănunte; I. D. Gheorghe, *Cufundare, nu stropire*, în „BOR“, nr. 9/1931, p. 522–527; Gr. Marcu, *Botezul pruncilor în Biserica primară*, în „MO“ nr. 4–5/1956, p. 176–186; I. Mibălțan, *Restaurarea chipului lui Dumnezeu în om prin Taina Sfintului Botez*, în „MB“, XXXV (1985), nr. 11–12, p. 724–733; I. Mircea, *Taina Botezului*, în „Ort.“ XXXI (1979), nr. 3–4, p. 461–484; P. Morușca, *Nașii la Botez*, în „ST“, nr. 1/1909, p. 38–40; N. Terchilă, „Lăsați copiii să vină la Mine“, în „RT“, nr. 6–7/1931, p. 261–263; I. Petreună, *Botezul eterodocșilor*, în „MB“, nr. 1–2/1963, p. 63–76; D. Popeseu, *Doctrina despre Taina Botezului în primele secole creștine*, în „Ort.“, XIII (1961), nr. 3, p. 393–404; D. Rădulescu, *Botezul Domnului*, în „ST“, XII (1960), nr. 1–2, p. 3–28; D. Radu, *Taina Sf. Botez*, în *Îndrumări misionare*, 1986, p. 513–519; I. Sauca, *Taina Sf. Botez de-a lungul vremii* (I), în „MB“, XXXIV (1984), nr. 5–6, p. 285–397, și II, idem, nr. 7–8/1984.

CPB, p. 188–190, 136 (imn 336); DIB, vol. 1, p. 348–353; DNT, p. 63–65; DTC, vol. 2, col. 167–355; DTO, p. 76–79; GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 800–802; nr. 3–4/1976, p. CCXXXII; NCE, vol. 2, p. 63–65; SM, vol. 1, p. 136–146.

aveau botezul pocăinței lui Ioan, alții circumcizia, dar aceste „începuturi și simboluri“ ale botezului nu mai aveau rost (Fapte XV, 20–21) după ridicarea lui Hristos dintre cei morți, după porunca și mandatul Botezului în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19).

Înv. ort. În ultima vreme, sectele, ca și grupările anarhice, denigrând învățătura Bisericii, rebotează pe noii adepți în „credința“ lor, adică trec pe cei slabi în credință, apostaziați sau interesați, vicleni și pui de vipere (Matei III, 7) de la Botezul-mîntuitor, la botezul-ceremonie, simbol, declarativ. Credulii merg la ape curgătoare, ziua sau în miez de noapte și sînt îmbăiați de indivizi care se consideră „noii profeți sau mesia“, în cămăși albe sau sumar îmbrăcați și în aplauze sînt scufundați și astfel devin „noi credincioși“. Practica este veche, înainte de creștinism.

Astăzi, în Occident, este o adevărată concurență „de botezuri“ între cei care și-au pierdut credința în Hristos cel înviat. Au apărut nenumărate piscine patronate de „boss-ii“ și maeștrii „croitori“ de haine cerești. Ei își rotunjesc conturile pe seama căutătorilor de botezuri. Există și conflicte destul de frecvente între baptismali și fundamentali, între harismatici și advenți ș.a.

Botezul nu se repetă decît în cazurile necunoașterii: botează-se... dacă n-a mai fost botezat... Biserica Ortodoxă nu oprește de la botez pe nimeni. Dacă respectivul „neofit“ a fost botezat în numele Sfintei Treimi botezul este valabil, i se completează slujba și i se citesc exorcismele, el mărturisind *Crezul Bisericii*. Se mărturisește, i se aplică Mirungerea și apoi se Împărtășește. În cazuri speciale, poate lipsi nașul, botezatul fiind matur.

La Botez, nașul trebuie să fie ortodox și catehizat înainte de aflarea responsabilității ce și-o asumă. Celor de alte „credințe“ li se aplică Botezul din nou. Apostaziaților celor care au fost plecați la alte „adunări...“, li se dă o epitimie și sînt reprimiți numai cu Mărturisirea de credință a Bisericii, studiindu-se bine cauzele apostaziei lor. Nu este nevoie de „declarație“ celor ce au fost ortodocși și au trecut înșelați la secte sau din cauza unor slujitori. Același regim se aplică și celor ce fac parte din grupări izolate, separatiste.

IV. NECESITATEA BOTEZULUI PRUNCILOR ȘI RESPONSABILITATEA NAȘILOR, ÎN BISERICA ORTODOXĂ

Biserica Ortodoxă nu impune botezul la maturitate sau în pruncie, ci recomandă, sfătuieste și îndeamnă să se respecte datina străbună. În această privință, o serie de norme canonice reglementează situația. Dacă a dispărut instituția catehumenatului, nu înseamnă că s-a sfîrșit și cu botezul maturilor, celor chemați pentru luminare. Părinții creștini sînt datori să crească pruncii și în învățătura Evangheliei, iar nașii sînt părinți spirituali, educatori sau cei care formează pe finii sau fiii lor duhovnicești pentru o viață cinstită, neîntinată, în iubire față de semeni.

Un motiv de ordin social cu influență asupra credinței l-au avut anabapțiștii. Deși mișcarea populară, de revoltă împotriva latifundiarilor care erau mînăstirile și ierarhia catolică, copiii lor nu mai erau botezați și confirmați alături de copiii celor bogăți, mai mult, se puneau taxe insuportabile pe părinți încît mulți nu se mai botezau. Atunci Thomas Mûnzer, călugăr dominican, coleg cu Luther, a declanșat revolta

celor săraci și a *proclamat botezul obligatoriu la maturitate în comun*, fără taxe, în ape curgătoare, prin cufundare, în haine albe, săvârșitori fiind unii pentru alții, chiar dacă au fost botezați și confirmați de Roma, copiii acestora urmînd a se boteza la maturitate, mărturisind noua credință. După uciderea lui Thomas Münzer (1525), sabia lui Luther împotriva Romei, anabapțiștii au fost persecutați, dar după un secol, pastorul-pietist *John Smith* venit din Anglia în Olanda reorganizează mișcarea luînd ființă „baptismul“ (1611), recunoscut și de Cromwel, și care a pătruns apoi în America. Din acest moment, neexistînd o doctrină a botezului-baptist, s-a încercat o justificare biblică, astfel:

Ob. 1. Copiii nu trebuie botezați, deoarece nu pot mărturisi „credința“ și nu se pot pocăi. Se invocă textul, de care am mai amintit, „Pocăiți-vă și fiecare să se boteze în numele lui Iisus Hristos...” (Fapte II, 38).

Exp. Este adevărat că la secte, majoritatea obscurantiste, fanatice și psihomalade, copiii n-au acces la adunări și dacă participă sînt alungați de proprii părinți care socotesc copiii ca și în păgînism (Iezechiel XXIII, 37) „posedați de satana“ sau „nu pot pricepe credința părinților“. Or, la versetul 39 (Fapte II) se lămuresc lucrurile, fiindcă „pentru voi și pentru copiii voștri s-a făcut aceasta, iar profetul „vede“ familia creștină și Biserica Mîntuitorului împreună cu „bătrînii, cu tinerii, cu fetele, chiar cu robii, cu roabe – cum era în vechime – fii și fiice (peste care) voi turna Duhul Meu...” (Ioil II, 28–29).

Nici un text biblic nu oprește pe cineva, indiferent de vîrstă, de a vedea și de a gusta că „bun este Domnul“ (Ps. XXXIV, 8). Mîntuitorul recomandă lui Nicodim „nașterea din nou (nu trupească) din apă și din Duh“ (Ioan III. 3); Iisus Hristos este al doilea Adam (I Cor. XV, 45) și el șterge păcatul ereditar al neascultării cu care ne naștem. Copiii au nevoie de această imunitate duhovnicească, așa cum le este absolut necesar administrarea vaccinurilor pentru imunitate microbiană sau împotriva bolilor.

Sectanții și prozeliții lor, revoltați sau apostaziați de la credința ortodoxă, confundă Bisericile Răsăritene, naționale și locale, tradiționale și îndătinate, cu practica asupra botezului a Bisericii Apusene. Pe ei nu-i interesează trecutul Bisericii, înțelegerea textelor biblice și nici cugetarea la alte spuse ale Sfintei Scripturi în înțelegerea justă a botezului administrat pruncilor pentru dragostea și dorința părinților și pentru garanția nașilor. Psalmistul știa ce se va petrece peste o mie de ani: „din gura pruncilor și a celor ce sug ai primit laudă“ (Ps. VIII, 2; Matei XXI, 16). Ca dovadă: Însuși Mîntuitorul ia pe prunc drept exemplu „de desăvîrșire pentru Împărăția cerurilor“ (Matei XVIII, 3); ceartă pe cei care-i opresc să se apropie de El, să-L asculte sau să-i binecuvînteze: „...lăsați-i să vină“ (Matei XIX, 14). Oprirea este socotită drept sinucidere (Matei XVIII, 6). Iisus Hristos săvîrșește tămăduiri și învieri la rugămîntea părinților evrei sau de alt neam (fiul văduvei din Nain – Luca VII, 11–15; fiica lui Iair – Luca VIII, 41–52; fiica femeii cananeene – Matei XV, 22–28 ș.a.); vindecă boli la mijlocirea apostolilor, rudelor, prietenilor (Matei XV, 21–28; Marcu V, 21–43; Ioan IV, 44–50) și a celor de sub stăpînire (protecție), „de sub nășie“ (Matei VIII, 5–13; Luca VII, 9–10) „Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește“ (Matei X, 40–41). „Și cei care au condamnat pe Mîntuitorul au invocat

blestemul, „asupra lor și asupra copiilor lor“ (Matei XXVII, 25). Peste copii și-a pus Iisus mâinile (Marcu X, 14). *Pruncii au adus pîine* și au gustat din înmulțire (Matei XIV, 21; XV, 38).

Înv. ort. 1. La *Cincizecime* erau iudei din toată lumea, dar și „*finii*“ lor, „*prozeliți*“ dintre neamuri (Fapte II, 5, 8–11), *iată temeiul nășiei, garanției credinței, creșterii în Evanghelie și adevăr.* De fapt și „apostolul neamurilor“ (Rom. XI, 13), era „finul“ lui Anania și ucenicilor lui Hristos (Fapte IX, 27). Sfântul Pavel ne asigură că „...Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină“ (I Tim. II, 4), el însuși numindu-se naș, „părinte sufletesc“ pentru cei născuți în Evanghelie (I Cor. IV, 15; Gal. IV, 19).

Și aici putem adăuga atîtea exemple de *case* mîntuite (înțelegînd familia: tată-mamă, fii-fiice, bunic-bunică, nepoți, rude, înfiați etc.): casa lui Zaheu (Luca XIX, 2); casa Lidiei (Fapte XVI, 14–15); casa lui Ștefana (I Cor. I, 16); casa temnicerului din Filipi (Fapte XVI, 32–33) și *casa lui Corneliu* – de alt neam –, naș fiind chiar Petru – cu cei de sub ascultarea sa (Fapte X, 16–25) și alte exemple. Așa a fost practica Bisericii dintru început și pînă astăzi, așa a luat ființă catehumenatul unit cu nășia specific tradiției răsăritene, moștenitoare fidelă a Descoperirii divine din V. și N. Testament.

2. Și totuși, în „viziune“, în „simbol“ există *unele îndreptățiri* din Vechiul Testament împlinite prin Mîntuitorul Hristos, Mesia cel așteptat (Ioan IV, 25–26), desăvîrșitorul și împlinitorul credinței noastre (Evr. I, 1–4). Taina Botezului, pe lîngă lucrarea harului care începe mîntuirea, constituind trăinicia viețuirii noastre în Hristos, este un legămînt, un jurămînt, un act de garanție între Dumnezeu și cel botezat, simbol acum, dar concretizat atunci prin potop și tăierea împrejur. Or, sectanții evită să citească textul că Noe a fost salvat-botezat la potop (Facerea IX, 17), el și *toți ai săi – fii-nepoți* (I Petru III, 20–21), că Avraam a fost tăiat împrejur (Facere XVII, 11–12), a urmat *fiul* său (XXI, 4) și apoi *toți pruncii* de parte bărbătească (Lev. XII, 3; Col. III, 11–13); că trecerea prin Marea Roșie (și a copiilor) a fost simbol al botezului ce va fi prin foc și fum (Ieșire XIII, 21; Lev. XII, 8 și I Cor. X, 1–2).

În sfîrșit, însuși Mîntuitorul *Hristos este tăiat împrejur ca prunc*, la a opta zi după naștere (Luca II, 21 – Biserica prăznuiește pînă astăzi evenimentul la 1 Ianuarie) pentru a putea fi prezentat (îmbisericit) la templu (Luca II, 25–34; Biserica prăznuiește evenimentul Întîmpinării – azi, îmbisericirea pruncului-botezat, la 2 februarie) și apoi a plinit dreptatea (Matei III, 15), iar la 12 ani citea și tîlcuia Legea și profeții (Luca II, 46), îndemn pentru copiii botezați nu numai să vină la biserică, ci să învețe carte.

Ob. 2. Copiii se pot mîntui și fără botez, ei n-au păcat, sînt sfinți „dacă nu vă veți întoarce la Dumnezeu de nu veți fi ca și copilașii...“ (Matei XVIII, 3); „rădăcina este sfîntă și mlădițele sînt la fel...“ (Rom. XI, 16). Așadar copiii – se înțelege ai sectanților – „n-au nevoie de botez, nu trebuie să învețe și să studieze...“.

Exp. Această concepție păgubitoare a sufletului omului o au unii sectanți care se declară pe ei înșiși „frați și sfinți“ (Fapte IX, 32).

Este o crimă a opri pe prunci de la învățătură și educație (Matei XIII, 47; XVIII, 6).

Textele de mai sus se referă la nevinovăția pruncilor și la smerenia fiecăruia dintre noi. Botezul este taina care șterge păcatul strămoșesc cu care se naște fiecare. Botezul este o necesitate mai ales pentru copii pentru a fi scutiți de urmările păcatului sau de patimi moștenite, fiindcă Dumnezeu pedepsește păcatul pînă la al treilea și al patrulea neam (Ieșire XX, 5), dar și pînă la al șaptelea neam (Lev. XXVI, 18) și părinții mănîncă aguridă și se sterpezesc dinții copiilor (Ieremia XXXI, 28–29). Așadar, temperamentul cu care se naște fiecare se modelează prin caracter și educație, înclinarea spre rău este îndreptată spre bine și prin Botez, iar de urmările păcatului strămoșesc nu mai răspund și ei, fiindcă, ceea ce este născut din trup, trup este (Ioan III, 6).

*

Înv. ort. În Biserica Ortodoxă, copiilor li s-a acordat totdeauna o deosebită grijă. Mama-lehuză a avut o aleasă asistență igienico-religioasă pînă ce pruncul a fost încreștinat, ca apoi nașa și moașa să răspundă cu întreaga familie de viața mamei și a nou-născutului. În Biserica Ortodoxă Română, fiecărui slujitor i se face, în timpul studiilor un instructaj special în vederea protejării pruncului și crearea imunității mamei. Deși condițiile din maternitățile de astăzi sînt la un înalt nivel sanitar, elevii seminariști și studenții teologi își însușesc de la cadre de specialitate sau prin Crucea Roșie unele noțiuni de puericultură în cadrul prelegerilor de Pastorală și Educație sanitară.

1. **Obiceiurile și datinile strămoșești** confirmă grija pentru familie. Acele vizite reciproce între fini și nași, între „nepoți“ și moși sînt ecoul peste veacuri al bucuriei încreștinării pruncului. Și dacă la Tăierea împrejur a Mîntuitorului și la Întîmpinarea Sa s-au adus daruri și la botezul unui copil, nașii ofereau un miel finului, mielul fiind simbolul nevinovăției și jertfei Mîntuitorului (Ioan I, 29). Întîlnirile de la 1 Ianuarie (Tăierea împrejur și Sfîntul Vasile-alcătuitorul exorcismelor la Botez) dintre fini și nași dintre moși și nepoți sînt specifice poporului român, cumînteniei și ospitalității sale și dragostei lui pentru neam și continuitate prin limbă și naștere de prunci buni.

2. *Sfinții Părinți* apostolici și postapostolici condamnau erezia și influența celor care amîneau botezul copiilor. Astfel: Sfîntul Irineu (+202), combătînd pe cei abătuți de la credința și de la practica apostolică, scrie despre Botez „...Hristos a venit să mîntuiască pe prunci, pe copii, pe tineri și pe bătrîni...“; Origen (+250) ne asigură că „Biserica a moștenit botezul copiilor de la Sfinții Apostoli...“, iar Sinodul de la Cartagina (418) anatematizează pe „cei care opresc pruncii de la catehizare sau înlătură botezul copiilor“. În același sens scrie și Dionisie Areopagitul: „dascălii noștri ne-au transmis botezul pruncilor și au poruncit părinților să le găsească nași...“. În Apus Fericitul Augustin (+430) scrie: „Botezul pruncilor dintotdeauna l-a avut Biserica“.

3. *Creștinii ortodocși români* n-au diminuat importanța Botezului prin cerința maturității și nici n-au înlăturat copiii de la bucuriile familiei și ale credinței în Evanghelie. Botezul copiilor este pe lîngă o îndatorire creștinească și o cerință

sufletească a părinților, fiindcă aceștia doresc copiilor lor binele și o dezvoltare armonioasă a sufletului și a trupului. *Românul ortodox totdeauna a botezat pruncii.* Un prunc mort nebotezat este un blestem asupra neamului lui și începutul ștergerii numelui din Cartea vieții, întreruperea firului existenței cu moșii și strămoșii. Pruncul botezat, miruit și împărtășit devine înger în trup, candelă pentru familie, lumină, dragoste, încredere și nădejde în creștere pentru mamă; sprijin, mângâiere, strălucire pentru bunici; stâlp și temelie pentru neamul românesc. De aceea „femeia se mîntuiește prin naștere de prunci (I Tim. II, 15) și bărbatul se sfințește prin mama creștină“ (I Cor. VII, 14), iar la canonul spovedaniei se spune că „un prunc botezat ajută la iertarea păcatelor grele“. Așa de mare era credința în forța botezului care dă înviere, încît mulți corinteni doreau botezul și pentru cei plecați către Domnul (I Cor. XV, 29).

În concluzie: *Botezul în Hristos este o taină, poarta cea strîmtă (Ioan X, 7-9) de intrare în Biserică. Împreună cu Mirungerea și Împărtășania, Botezul este absolut necesar mîntuirii; „cel ce nu se va boteza se va osîndi“ (Marcu XVI, 16).*

Taina Botezului este și o necesitate sufletească a comunității creștine, o creștere duhovnicească a pruncului, o întărire și consolidare a familiei, o intensificare în responsabilitate și în dragostea dintre soți. Botezul-amînat, botezul la maturitate, așa cum am văzut, este o inovație și o revoltă a celor care s-au abătut de la practica apostolică și ortodoxă în același timp. Botezul simbol este o aberație, o propagandă-baptismală, un prozelitism religios pentru racolarea de adepți creduli, fanatici sau mistici bolnăvicioși care iau botezul drept formă de imitare, de inițiere ca în păgînism și nu cred în efectele harice ale învierii lui Hristos, în existența de dincolo, în acela care este Calea, Adevărul și Viața (Ioan XIV, 6) și nu înțeleg că Mîntuitorul a venit ca lumea să aibă viață completă, din belșug (Ioan X, 10), adică și cea firească (biologică) și cea duhovnicească (harică, prin Botez).

În discuțiile ecumeniste de astăzi (Documentul: Botez-Euharistie-Slujire), se pune intens și problema Botezului-haric și botezului-simbol – al adulților și pruncilor – toți cei care s-au despărțit de corpul Bisericii consideră, deocamdată, botezul ca un „semn“ ceea ce este un avans și un câștig pentru ei. Biserica Ortodoxă, însă, vine cu experiența sa dintru început și nu se abate de la „unitatea de credință și împărtășirea Sfîntului Duh...“ (Efes. VI, 13), așteptînd „ca toți să fie una“ (Ioan XVII, 21) și mărturisind neîncetat „un Domn, o credință și un Botez“ (Efes. IV, 5).

*

2. Mirungerea-Confirmarea și semnificația ei. – Dacă Taina Botezului este încorporarea în Hristos, celelalte taine își au specificul lor în confirmarea lucrării acesteia. Mirungerea are rostul ei și se practica în vremea apostolică numai de către Ucenicii Mîntuitorului, de aceea se numea „punerea mîinilor“ (Fapte VIII, 14-18; Evr. VI, 2); Taina Duhului transmisă la Cincizecime, întărire, pecete, ungere, ungere tainică (I Ioan II, 20, 27), sigiliu, pecetea vieții de veci etc., pentru aceasta se săvîrșește imediat după botez. Se mai numește confirmare, fiindcă în primele veacuri, botezul se primea după catehizare, după pregătire, după cunoaștere și convingere,

după cercetare și hotărîrea urmării lui Hristos. Taina a fost prezisă și ceremonia practică încă din V. Testament (Facere XXVIII, 11–18; I Regi X, 1, XVI, 1–13) și în special de Iezechieel (XXXVI, 27) și Ioil (III, 1–2), promisă de Mîntuitorul Hristos (Ioan XIV, 16–26) și comparată cu „rîurile de apă vie“ (Ioan IV, 14, Fapte II, 17 și 33), confirmată după înviere, ca toate tainele și mai ales desăvîrșită (Ioan XX, 21) de Sfîntul Duh la Cincizeime (Fapte II, 1–4). De la Cincizecime, taina a fost practică de către Sfinții Apostoli și urmașii lor, episcopii, prin Biserică pînă astăzi.

a) *Importanța Tainei Mirungerii* este deosebită și nu se poate despărți de Botez decît în cazul unor situații canonice aparte. Mirungerea nu se confundă cu „punerea mîinilor“ – hirotonia, ci are un dublu aspect : a) punerea mîinilor după Botez (Fapte VIII, 15–17; XIX, 6), azi „punerea mîinilor reprezintă mirul sfințit de arhieriei Bisericii); b) Ungerea cu Sf. Mir (II Cor. I, 21–22; I Ioan II, 20, 27). Au existat și diferențe chiar în primele veacuri can. 38 al Sinodului din Elvira – 306 dovadă can. 7 și 48 ale Sinodului din Laodiceea (386) etc.

Taina Mirungerii se săvîrșește de către preot cu Mir sfințit (de arhieriei Bisericii autocefale, can. 6, Cartagina, 418). Primitorii tainei sînt toți cei ce se botează în numele Sfintei Treimi.

b) *Diferențele confesionale și practica Mirungerii*, ca și alte concepții „confirmatorii“ sau nesocotirea materiei tainei au dus la interpretări forțate, sectante.

Ob. 1. În Biblie nu scrie despre Mirungere; punerea mîinilor nu-i taină, ungerea cu mir nici atît, ci este o inovație apărută în istoria bisericească.

Exp. Confuzia pleacă tot de la practica romano-catolică, deoarece s-a despărțit botezul de împărtășirea darurilor Sf. Duh (confirmarea la adolescență).

Înv. ort. Însuși Mîntuitorul vorbește de această taină „rîuri de apă vie“ (Ioan VII, 38–39), Sfinții Apostoli o săvîrșeau „după botez“ (Fapte VIII 14–16) prin punerea mîinilor (Fapte XIX, 1–6), este pecetluirea cu Duhul Sfînt (Efes. IV, 30). Ei n-aveau nevoie de Mir, fiindcă primiseră harul direct de la Dumnezeu-Sf. Duh.

Ob. 2. Nu-i nevoie de mirungere și punerea mîinilor: „...cel născut din duh duh este...“ (Ioan III, 6), deoarece „v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptat în Iisus Hristos“ (I Cor. VI, 11).

Exp. Cuvintele Mîntuitorului se adresează lui Nicodim, care înțelegea nașterea din nou în chip natural, fără o înnoire a duhului prin îmbrăcarea cu Hristos, iar Sf. Ap. Pavel se adresează corintenilor botezați și miruiți de el. Botezul șterge păcatul strămoșesc și păcatele personale, este răscumpărarea Mîntuitorului; Mirungerea garantează autenticitatea botezului și pe cel îndreptat în Hristos (I Cor. XII) și în Duhul Sfînt (I Cor. VI, 11-b).

Înv. ort. Taina este poruncită de Mîntuitorul după înviere și desăvîrșită la Cincizecime, prin „vărsare, pecetluire“ (Fapte II, 38; II Cor. XII, 9; Efes. IV, 30).

Ob. 3. Duhul se împărtășește și fără ungerea preotului „și Duhul a căzut peste toți cei din casă...” (Fapte X, 44); „Duhul suflă ca vântul unde vrea...” (Ioan III, 8).

Exp. Să nu uităm că sutașul Corneliu era în fața Sf. Ap. Petru cel care posedă taina respectivă, nu „a căzut” Duhul înainte de venirea lui Petru. Sutașul Corneliu a rămas complexat de prezența Sfântului Petru care a adus darul Sf. Duh. Căderea și suflarea Duhului nu trebuie confundată cu boli psihice (posedații), „duhurile trebuie cercetate de unde vin” (I Ioan IV, 1). Scriptura nu vorbește despre duhul omului sau simbolismul duhului, ci de Sf. Duh-persoană.

Înv. ort. Duhul Sfânt lucrează pentru mântuirea noastră și continuă lucrarea peste veacuri, prin Biserică, a Descoperirii lui Dumnezeu. El poate face semne și minuni, fiind dătător de viață numai în cadrul Bisericii Mântuitorului Hristos. Și Saul din Taras a avut vedenii, o vocație specială, dar confirmarea autenticității acestora a fost Botezul și Mirungerea (Fapte IX, 17; XXII, 16).

La început, Mirungerea a fost săvârșită numai de către Sfinții Apostoli cei peste care se revărsase Sfântul Duh (Fapte II, 1), mai târziu au preluat-o urmașii acestora, episcopii și apoi împărtășită de preoți, dar amestecătura – materia sfințită a mirului (38 arome + slujba specială) a fost pregătită și sfințită de către Întâistătorii Scaunelor apostolice*. Deci preoții nu sînt „făcători de ulei” pentru Mirungere, ci numai episcopii pregătesc materia sfințită a tainei. Cu timpul, prin autocefalie – la români, din 1882 – episcopii autohtoni pregătesc materia tainei, și sfințirea acesteia se face după nevoi în Joia patimilor. În Biserica Apuseană numai episcopul „confirmă” prin ungere, prin punerea mirurilor și printr-un gest anume, lovind peste obraz pe cel ce s-a prezentat spunînd: „...te confirm...!”

La ortodocși, nu se poate confunda Mirungerea-taină a Sfântului Duh (I Cor. XII, 3–11; I Ioan II, 20, 27) cu miruirea simplă la orice slujbă și nici cu mirul-ungere de la Taina Sfântului Maslu (Iacob V, 14).

Nu este o greșeală dacă, după Botez, se amîină Mirungerea celor botezați la maturitate sau celor care vin la Biserica Ortodoxă în vederea cunoașterii mai aprofundate a învățăturii noastre. Mirungerea se administrează și altora reintrați în ortodoxie, după explicațiile Molitfelnicului**.

* Așa cum pruncului, la ieșirea din pîntecele mamei sale, i se aplică mai multe vaccinuri pentru imunitate, tot așa este necesară Taina Darurilor (Mirungerea) pentru ferirea de rău și de vrăjmași, după Botez.

** **PRECIZĂRI:** Mirungerea-confirmarea: *Îndr. mis.*, p. 520–526; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 64–80; ICO, p. 154–156; 290–292; *Catehismul rom. cat.* p. 133–154; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 334–341; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 128–133; I. Bria, *op. cit.*, p. 144–150; D. Radu, *op. cit.*, p. 221–256; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–12.

N. Cabasila, *Viața în Hristos*, trad. de pr. prof. T. Bodogae, Sibiu, 1956, și recent; Ilie Cleopa, *Despre Taina Sfântului Mir*, în „MMS” LVIII (1982), nr. 10–12, p. 762–764; A. Manolache, *Sf. Taină a Mirungerii*, în „GB”, 1978, nr. 9–12; I. Mircea, *Taina Mirungerii*, în „Ort.”, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 477–484.

CPB, p. 137 (imn 340); DIB, vol. I, p. 668–669; DNT, p. 300–301, 503–504; DTC, vol. 3, col. 975–1103; DTO, p. 255–256; GBT, în „BOR”, nr. 5–6/1974, p. 802–804; nr. 3–4/1976, p. CCXXXII; NCE, vol. 4, p. 147–149.

Biserica Ortodoxă a păstrat practica primelor veacuri, așa cum arată canoanele și hotărârile Sinoadelor. Teofil al Antiohiei, arăta: „...noi de aceea ne numim creștini, pentru că am fost unși cu Dumnezeiescul mir...“. În același sens se exprimă și Tertulian: „după ce am ieșit din baia botezului, ne ungeam cu mir sfânt după rînduiala veche (subl. n.)... Ungerea ni se face material, dar ea poartă roade spirituale, după cum și la botez afundarea este un act văzut, dar roadele sînt duhovnicești, fiindcă am fost curățiți de păcate. Apoi vine punerea mîinilor, cu care unindu-se binecuvîntarea, este invocat și se coboară Sf. Duh.“ Mai categoric cu apostazia și ereticii este Sfîntul Ciprian: „Cel botezat trebuie să fie uns, spre a putea deveni, prin Mir, adică prin ungere, unsul lui Dumnezeu și a dobîndi harul lui Hristos“.

Preotul trebuie să cunoască toate acestea pentru ca slujba sa să fie deplină și să răspundă solicitărilor vieții creștine din zilele noastre.

*

3. Mărturisirea-Pocăința și treptele acesteia. – Nici o taină nu este mai viu discutată în lumea creștină de astăzi ca Taina Pocăinței. Și aceasta nu pentru rostul ei teologic, ci pentru aspectul ei obștesc-comunitar. Păcătosul se exclude din comunitate, se revoltă împotriva ierarhiei, se simte nedreptățit, declară război tuturor, nu mai ascultă de nimeni, pleacă din Biserică, se crede înșelat de slujitori și ceilalți credincioși; mai mult, caută o „credință“ favorabilă și peste noapte devine „pocăit“. În loc de mărturisirea credinței, răsfoiește paginile unei Biblii sectare; în loc de spovedanie, acceptă un dialog cu ceilalți „frați“ de adunare; în loc de căință-pocăință, se declară „sfînt și ales“.

Asaltul „pocăiților“ de astăzi nu este altceva decît răbufnirea unor patimi și vicii neiertate la timp, dovadă a unei lipse de voință, a fugii de răspundere față de propria conștiință. Mai grav, inconștientul unora este încărcat cu păcate grave, care în loc să le spele prin spovedania față de Mîntuitorul se declară „pocăiți“. Psihiatria, psihanaliza, neurologia sînt cîteva posibilități medicale pentru pacienții „pocăiți“ și în același timp material de studiu pentru preotul misionar-duhovnic.

Așa cum vom vedea, sectele n-au în concepția lor Taina Pocăinței, dar adepții lor – foștii „credincioși“ ai unor Biserici sau culte religioase – o atacă prin toate mijloacele și sub toate aspectele.

1. *Taina Pocăinței*, necesitate a sufletului și lucrare a harului mîntuitor. – Pocăința cu consecințele sau efectele ei: iertarea și sănătatea, este cunoscută în toate religiile naturiste și se practică și astăzi în toate religiile sub diverse chipuri. Pocăința este specifică mai ales conștiinței omului, ea răspunde la întrebarea: care este eul meu?, al cui Chip sînt sau al cui Părinte aparțin, îl păstrez, l-am pîngărit, îi cer iertare, mă primește, voi fi iarăși fericit și din nou fiu?, atîtea

întrebări cărora li se pot da tot atâtea răspunsuri. O dată cu chemarea lui Avraam și tuturor patriarhilor –, darea Legii și inspirația profeților, Legămintele și Legea veche sînt bunătățile pocăinței și ascultării. Deci taina se profilează încă de la prima pereche de oameni.

Însuși Ioan Botezătorul anunță venirea lui Mesia prin *chemarea la pocăință*; „...că s-a apropiat Împărăția cerurilor...” (Matei III, 2) și „Acesta este Mielul lui Dumnezeu care *ridică păcatele lumii*” (Ioan I, 29). Așadar nu dialogul, spusa Bibliei, iartă și dă „pocăința”, ci persoana (Iisus) Hristos și trimișii Săi, „cărora veți ierta păcatele, iertate vor fii” (Ioan XX, 21–22) prin Sf. Duh. În acest sens, Scriptura arată pocăința și prin alți termeni: mărturisire, penitență, al doilea botez (cu duh), spovedanie, iertare, dezlegare, împăcare, liniștire, reintrare în har, din nou fiu al Tatălui etc. (Luca XV, 21).

Ca taină, Pocăința a fost instituită de Mîntuitorul prin atîtea iertări, cu o condiție: omul să aibă *credință curată*, acesta este marele secret al Spovedaniei. A doua cerință, duhovnicul trebuie să aibă *mandat*, să fie trimis de către episcop, fiindcă episcopul posedă succesiunea (apostolia) în credință (în Hristos) și mărturia apostolilor nu a altor „frați superiori”, deci slujirea să porceadă din Arhieria Mîntuitorului.

Dogmatica și Morala creștină au selectat și treptele păcatelor, arătînd că sînt și unele neiertabile (împotriva Duhului Sfînt). De aceea există unele condiții și faze ale Tainei Pocăinței, anume:

- a) *Credința adevărată* – prima și cea mai importantă cerință – ca să mărturisești că ai greșit, dacă credința nu este în Mîntuitorul și în Biserica Sa!;
- b) *Duhovnicul* sau trimisul lui Hristos pentru îndreptarea în adevăr, luminarea conștiinței, încrederea în el a celui rătăcit sau îndoielnic;
- c) *Mărturisirea* păcatelor săvîrșite în diverse situații;
- d) *Consecințele*: hotărîrea de a nu mai greși (căința) și înlocuirea viciului cu virtutea, răului cu binele; dreptul la hrana vesnică;
- e) *Epitimia* sau canonul – mijloc, ajutor, cale spre înlăturarea răului din sufletul nostru;
- f) *Iertarea* sau dezlegarea în numele lui Hristos;
- g) *Rodul* mărturisirii: din nou în sînul Bisericii, împăcarea cu Hristos și cu toți credincioșii, spălarea sufletului, potolirea setei după adevăr, împărtășirea și răspunsul Mîntuitorului: „Adevărul îți spun, astăzi vei fi cu Mine în rai” (Luca XXIII, 43).

Taina Mărturisirii (credinței și păcatelor) este cerută de condiția de creștin a omului, de conștiința sa ca supus greșelii și păcatului în viața aceasta (I Ioan I, 8–9), dar și iertat de către Mîntuitorul (Matei IX, 13).

2. „Pocăința”, *prilej de dezbinare și diferențe între creștini*. Cu toată claritatea acestei taine în Sfînta Scriptură, cu toată certitudinea practicării Spovedaniei de la Mîntuitorul prin Sfinții Apostoli, prin Biserică și ierarhie pînă astăzi, există destui „pocăiți” care își acoperă amăgirea cu diferite texte ale Bibliei lor și caută să ispitească și pe alții să nu mai creadă în ceea ce au

crezut moșii și strămoșii lor. Este interesant de observat că și ei „practică” pocăința de grup – de exemplu: spălarea picioarelor –, dar se întrec în a „demonstra” că ei sînt mai presus decît apostolii și ucenicii lui Hristos și practica acestora lăsată Bisericii creștine, ei sînt „pocăiți, sfinți și drepti!”.

Ob. 1. Mărturisirea trebuie făcută fraților, public... „Unul altuia...” (Iacov V, 16), „mijlocitor este singur Hristos...” (I Tim. II, 5).

Exp. Mărturisirea, dialogul, împărtășirea ideilor este ceva firesc pentru oameni ca și iertarea reciprocă. O asemenea mărturisire se găsește la toate popoarele și în toate religiile naturiste. În textul respectiv, Apostolul se referă la păcatele care periclitează mîntuirea. În primele comunități creștine, mărturisirea în Hristos și în Biserica Sa era publică, fiindcă cei care doreau botezul creștin treceau prin catehizare. Or, pocăința, spovedania nu este un mod de relații cu semenii, ci de legătură cu Dumnezeu prin eliberarea sufletului de păcate, prin convingerea fermă în Evanghelia mîntuitoare.

Mijlocitor singur cu adevărat este Mîntuitorul, fiindcă El s-a jertfit pentru noi, nici nu poate fi vorba de altul. Iisus Hristos a dat puterea dezlegării, cu ajutorul harului Sfîntului Duh, Apostolilor Săi: „Luați Duh Sfînt... căroră veți ierta păcatele vor fi iertate...” (Ioan XX, 22–23) și această succesiune de putere a preotului și de iertare o transmite episcopul prin hirotonie.

Inv. ort. Pocăința sau spovedania ca taină a fost anunțată de Mîntuitorul, veți dezlega (Matei XVI, 19) și lega (Matei XVIII, 18), a fost săvîrșită în atîtea situații de Iisus Hristos: „Iertate îți sînt păcatele...” (Luca V, 20), a fost transmisă Sfîntilor Apostoli (Ioan XX, 23); a fost experimentată (I Ioan I, 1) și dăruită numai ierarhiei (I Tim. IV, 21–22), episcopului și prin el preotului.

Ob. 2. Biblia poruncește ca pocăința să fie făcută numai în fața Domnului: „Miluiește-mă Dumnezeule...” (Ps. 50, 1–5), „Ți-am mărturisit păcatele mele...” (Ps. XXXII, 6).

Exp. Se cunoaște preferința sectară pentru Vechiul Testament, care este o umbră a celor viitoare. Mîntuitorul a plinit Legea și profeții (Matei V, 17), dar a dat și Poruncă nouă (Ioan XV, 12). Textul de mai sus are valoarea sa, fiindcă mărturisirea se face lui Dumnezeu cunoscut și întrupat, Hristos-Domnul, avînd martori pe Sfînții Apostoli, pe cei care I-a ales din lume (Ioan XV, 19).

De fapt, însuși psalmistul se mărturisește omului lui Dumnezeu, Natan (IV Regi XII, 13); apoi Aron și Moise se roagă pentru Mariam (Num. XII. 11–13) etc.

Inv. ort. Mărturisirea păcatelor trebuie făcută sincer și această sinceritate o dă dreapta credință a Bisericii al cărei slujitor este duhovnicul posesor al tainei preoției lui Hristos și de la Hristos (Ioan XX, 22–23), prin Duhul Sfînt (Evr. V, 1–4). Orice credincios știe că preotul-duhovnic este un martor și o mărturie a lui Hristos care primește spovedania celui pătat. Creștinul vine pentru iertare, așa cum copilul nu vine la părinți, cînd a greșit, ca să-l pedepsească, ci să-l ierte și să nu mai greșescă.

Ob. 3. Salvarea se află numai la Dumnezeu: „Și ne iartă nouă...” (Matei VI, 12), ești iertat (Marcu II, 5), s-a îndreptat vameșul (Luca XVIII, 13), casa lui Simon (Luca VII, 48) tîlharul (Luca XXIII, 43) și aceștia n-au avut nevoie de episcopi sau de preoți.

Exp. Simplu, Mîntuitorul fiind Dumnezeu-adevărat și om-desăvîrșit acționa direct și în scaunul spovedaniei tot Hristos iartă. „Iată, fule, Hristos stă de față primind mărturisirea ta...”.

În Biserica Apuseană, „dogma” infailibilității papale a dat naștere la confuzii, iar contestatarii au înlăturat efectele harice ale tainei, reținînd forma simplă: spovedania de la om la om sau obștească, în adunări, între frați, surori etc.

Inv. ort. Nimeni dintre episcopi sau preoți nu se substituie lui Hristos, ci iertarea este dată în virtutea faptului succesiunii apostolice și poruncii Mîntuitorului (Luca V, 21). Preoții sînt iconomi ai tainelor lui Dumnezeu (I Cor. IV, 1–2)*.

Ob. 4. Preotul nu poate ierta, fiindcă și el e păcătos, mai dă și canoane, dovadă că nu dezleagă: „Doamne n-am putut face nimic” (Matei XVII, 16).

Exp. Apostolii nu fuseseră „investiți cu putere de sus”. Apoi, nici judecătorul nu poate ierta, indiferent de lege, dar poate rezolva și faptul nu este legat de persoana sa; efectul hotărîrii depinde de interpretarea legii și factorii implicați, la fel și preoții păcătoși. Nu uneltele în sine fac să rodească pămîntul, dar ele îl pregătesc după placul făuritorului. Au fost cuzuri în Biserica Apuseană, cînd canonicii făceau din „spovedanie” prilej de păcătuire, de aceea s-au luat măsuri practice, închiderea în „chioșc”, cu zăbrele la vorbitor și zăvorît cu lacăt de către decan sau cardinal. De aici și repulsia violentă împotriva spovedaniei adepților sectelor.

Inv. ort. Pentru preoții căzuți în păcate există pedepse precise și opriri de la duhovnicie pentru smintelile aduse credincioșilor.

Canonul sau *epitimia* este dat în funcție de starea sufletească a penitentului și de gravitatea greșelilor pentru a produce scîrbă pentru păcat și îndrăzneală în săvîrșirea

* *BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: Spovedania Mărturisirea-Pocăința: Îndr. mis. p. 547–565; D. Stăniloae, op. cit., vol. III, p. 122–143; ICO p. 156–157; 292–295; Catehismul rom. cat., p.17–18, 23–24; 141–150 (indulgențe p. 151); P. Deheleanu, op. cit., p. 354–368; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 99–104; Ilie Cleopa op. cit., p. 141–147; I. Bria, op. cit., p. 150–154; D. Radu, op. cit., p. 298–306; M. A. Calnev, op. cit., p. 1–28;*

I. V. Felea, *Pocăința*, Sibiu, 1939; Cristoph Klein, *Învățătura despre spovedanie, punct de plecare în dialogul ortodox intern*, în „MA” nr. 7–9/1980, p. 617–625; *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, 1958, p. 892–909; I. Petreună, *Dezlegarea de păcate*, Sibiu, 1935; I. Crăciunaș, *Învățătura ortodoxă despre pocăință*, în „Ort.”, XII (1960), nr. 3, p. 389–404; Sorin Cosma, *Taina Sf. Mărturisiri*, în „MO”, nr. 3–4/1962, p. 191–208; C. Galeriu, *Taina Mărturisirii*, în „Ort.”, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 485–498 Idem, *Sensul creștin al pocăinței*, în „ST”, nr. 9–10; Idem, *Obligația preoților de a se spovedi*, în „MMS”, nr. 9–10/1958; V. Gan, *Cum să spovedim*, în „RT”, nr. 12/1929, și nr. 11–12/1931; I. Ică, *Taina Mărturisirii în practica sacramentală și importanța ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe*, în „MA”, XXVIII (1983), nr. 7–8, p. 415–429; Popescu Slăvuță, *Spovedania și canon*, în „BOR”, nr. 11/1932, p. 734–735; Corneliu Sârbu, *Necesitatea pocăinței în Sf. Taină a Mărturisirii*, în „RT”, nr. 1–2/1946; D. Stăniloae, *Mărturisirea, mijloc de creștere duhovnicească*, în „MO”, nr. 4–5/1956; Idem, *Taina Pocăinței ca fapt duhovnicesc*, în „Ort.”, XXIV (1973), nr. 1; P. Vintilescu, *Spovedania, prilej de pastorație individuală*, în „ST”, I (1949), nr. 9–10.

DNT, p. 291–292 (Pocăința, p. 385–387); DTO, p. 252–255; GBT, în „BOR”, nr. 5–6/1974, p. 808–810; nr. 3–4/1976, p. CCXXXIV.

binelui și spre o viață virtuoasă, este – așa cum am mai spus-o – o cale, un mijloc, nicidecum – cum cred sectanții, o plată pentru păcat.

Ob. 5. Preoții iau bani pentru spovedanie, deși Biblia poruncește: „în dar ați luat, în dar să dați...” (Matei X, 8).

Exp. Există unii „duhovnici” care pun taxe la spovadă, ceea ce Biserica a condamnat totdeauna. Creștinul care plătește ceva o face pentru ajutorul bisericii nicidecum pentru iertarea păcatelor sale. Sectanții știu că „indulgențele” sau biletele iertării din Biserica medievală au provocat reformele. În Biserica Ortodoxă, preotul-duhovnic nu banalizează și nici nu amenință credincioșii cu „spovedania” obligatorie.

Inv. ort. Desigur, cei ce pleacă la secte din Biserica strămoșească sînt la fel ca „iscoditorii” comorilor cu șerpi. Preotul-duhovnic-misionar trebuie să cerceteze bine sfaturile și îndemnurile din Molitfelnic referitoare la Taina Mărturisirii pentru a nu greși și a provoca sminteală. El nu trebuie să refuze „spovedania” celor de alte credințe dar aceasta să fie prilej de dialog, de lămurire, nicidecum dezlegarea pentru „Cină” sau Sfînta Împărtășanie. Credința adevărată aduce pocăința și iertarea Mîntuitorului prin mîna duhovnicului. Pentru aceasta, duhovnicia ca ierurgie se dă preotului tot de către Arhiepiscopul în mod special, tocmai pentru responsabilitatea duhovnicului față de credincioșii săi. „Cîte le dezlegă preoții jos, le întărește Hristos însuși, sus” asigură Sf. Ioan Gură de Aur.

*

Spovedania este deci taina Bisericii înainte de precizarea canonului N. Testament; Sf. Pavel a legat și dezlegat și nu se afla între cei Doisprezece (I Cor. V, 5). „Creștinul trebuie să-și mărturisească păcatele” (Epistola lui Barnaba). „Este mai bine să-ți mărturisești păcatele, decît să-ți împietrești inima” (Sf. Clement Romanul). Tertulian, Origen, Sf. Vasile cel Mare, consideră spovedania „mergerea la medic” pentru vindecare, baie curățitoare a sufletului și a trupului.

Și preotul are îndatorirea de a se spovedi episcopului și a avea un duhovnic încercat, mai ales călugări îmbunătățiți. Biserica a hotărît dintru început obligativitatea Mărturisirii pentru orice creștin (Can. 12, Sinod. I Ecumenic), cînd dorește, dar mai ales în posturile rînduite pentru a putea să se împărtășească. Copiilor li se cere spovedanie după 7–8 ani.

Spovedania-mărturisire-pocăință este o taină a Bisericii și o putere văzută și nevăzută a credinței celei adevărate.

*

4. Sfînta Împărtășanie, taina unirii cu Hristos și unității creștine.

– Euharistia este cea mai mare taină a Bisericii și a lui Hristos în același timp. Ea este în fruntea tuturor bucuriilor și împlinirilor duhovnicești, este desăvîrșirea creștină; este hrana veșnică: „Cel ce mănîncă Trupul Meu și bea Sîngele Meu trăiește întru Mine...” (Ioan VI, 54–56). În această taină lucrează întreaga Sf. Treime, Hristos

fiind cel ce se aduce, se jertfește, se împărtășește, se preaslăvește. În același timp este comunitate deplină a Bisericii, legătura între credincioși și Dumnezeu, încorporare în Hristos, părtași ai vieții celei veșnice.

Pentru marea importanță a acestei taine, toate confesiunile creștine și sectele religioase au reținut, în practica lor, câte ceva fie din semnificație, fie din ceremonii. Așa se face că astăzi – prin Documentul BEM – se pune accent deosebit pe forța unității euharistice.

1. În *limba română* s-au moștenit toate noțiunile: Euharistie-mulțumire; Binecuvântare-transmitere; Chinonie-comuniune-unire; Grijanie-îngrijire pentru suflet; Împărtășanie-primire de hrană sufletească și trupească, dar mai ales *Cuminecare-împreună ospățare, împreună-hrănire...* Taina Sf. Împărtășanii are mai multe însușiri care o identifică într-adevăr ca cea mai mare și deplină: a) Ea copleșește înțelegerea noastră, întreaga fire; b) Primim pe Hristos însuși, izvorul harului; c) Este o jertfă permanentă a lui Hristos în lume.

Instituirea, jertfa, sfințirea și săvârșirea tainei au fost făcute de Mântuitorul Hristos plinind în același timp prin Euharistie Legea și profetii (Matei V, 17) și transmițând Apostolilor permanența tainei pînă la sfîrșitul veacurilor (I Cor. XI, 26) prin pîine și vin, partea văzută a tainei și harul Sfîntului Duh-invocarea-epicleza-prefacerea ca parte nevăzută, ceea ce dau realitatea euharistică a tainei. Tot aici este vădit și raportul dintre Jertfa euharistică și Jertfa de pe cruce. În Euharistie, Hristos este prezent ca arhiereu, același fiind Cel ce aduce și Cel ce se aduce jertfă Tatălui; Euharistia este prezentarea reală și obiectivă în chip nesîngeros a Jertfei de pe cruce, același Miel al lui Dumnezeu care s-a răstignit pe cruce în chip sîngeros a adus mîntuirea obiectivă; iar Euharistia aduce mîntuirea personală a fiecărui credincios prin Hristos de fiecare dată. În această situație, aducătorul jertfei este preotul sau episcopul aleși de Hristos, iar săvârșitorul este însuși Mântuitorul. Primitorii tainei sînt slujitorii, creștinii vrednici și copiii botezați, iar roadele sînt complete și multiple.

2. Așa cum s-a văzut mai sus și se menționează în toate tratatele de specialitate, *Taina Euharistiei este specifică Bisericii creștine*. Practica jertfelor (vegetale, animale, păsări și jertfe umane) se găsește în toate ceremoniile religioase, în legende, basme și mitologie. Or, aceste practici, asemănări, comparații, imitări au determinat pe unii să confunde Jertfa lui Hristos sau să-i abată semnificația de la adevăr spre unele păreri și mistificări. Așa a fost cazul ereziilor primelor veacuri, practicienilor encratiți și tuturor celor ce s-au despărțit de Biserica lui Hristos pentru motive „de jertfe și împărtășire“. Una din acuzațiile păgîne în legătură cu Împărtășania creștină era – atenție – „adorarea“ capului de măgar și „consumarea de sînge uman“. Mai dureros, astăzi, mulți părăsesc credința strămoșească tocmai pentru a merge în adunări, la „Cină“, la „Masa“ lui Iisus, la „Agapa“ fraților, după „porunca“ Domnului „descoperită“ în Biblie.

Ob. 1. Nu există sacrament, împărtășirea este un simbol, o repetare, o comemorare... în numele... (Marcu XIV, 25; Matei XXVI, 29).

Exp. Dacă cina ar fi fost o perpetuare, n-ar fi zis Mântuitorul: acesta este Trupul Meu și acesta este Sîngele Meu (Luca XXII, 17-20). Sectele își au originea fie în erezie, fie în doctrina

catolică, fie în concepții protestante și aproape toți consideră că la cuvintele de instituire: *Luafi... Beți...*, are loc „prefacerea” ca și actul „amintirii” mesei comune... simbolul acesteia.

Inv. ort. Cina Domnului ar fi rămas peste veacuri o comemorare, un simbol, dacă nu ar fi înviat Hristos (I Cor. XV, 16). Învierea este taina tainelor. Materia se prefacă cu puterea și lucrarea Sfântului Duh (epicleza). La toți ereticii se găsește „cina”, fiindcă ei fug de taina tainelor, învierea lui Hristos.

Ob. 2. Cuvintele Domnului trebuie înțelese simbolic, literal, fiindcă Duhul dă viață (Ioan VI, 54–63). Cina este o masă, un banchet comemorativ, „întru pomenirea Mea” (Luca XXII, 19) și prin aceasta „moartea Domnului vestim” (I Cor. XI, 26).

Exp. Nici un act sau o activitate perpetuă a Mântuitorului nu poate fi înțeleasă fără înviere. Spusele de mai sus trebuie luate în contextul prezenței istorice a Mântuitorului, Jertfa lui Hristos este începutul jertfei fără sânge. Așa cum nu putem înțelege învierea, tot astfel nu se poate exprima prin grai omenesc transformarea materiei. Totuși, oricine știe că materia conține energie și Cel ce i-a dat-o, Acela o și poate transforma, același lucru se întâmplă cu pâinea și cu vinul aduse pentru Euharistie:

Inv. ort. Însuși Mântuitorul a dovedit prin arătările sale, prin cinare cu ucenicii după scularea din morți că poate săvârși activități obișnuite (mîncare, vorbire) cu trupul Său cel înviat (Ioan XXI, 13). Mai mult, a săvârșit și Euharistia „deschizînd ochii înțelegerii” (Luca XXIV, 30–31) și o dată cu coborîrea la iad, mulți drepti au înviat (Matei XXVII, 51–53).

Ob. 3. Iisus s-a jertfit o dată pentru totdeauna, pe Golgota și nu poate repeta sacrificiu (Evr. IX, 28; X, 14), de aceea, Cina este un simbol.

Exp. Este adevărat, Hristos nu repetă jertfa Sa sîngeroasă, dar în locul ei avem jertfa euharistică poruncită de El (Luca XXII, 19), săvârșită de Sfinții Apostoli (Fapte II, 42; I Cor. XI, 24) și transmisă urmașilor lor (ierarhia harică, I Tim. IV).

Inv. ort. Euharistia este taina săvârșită de Sfântul Duh prin mâinile celor aleși, celor care „le este dat să cunoască tainele Împărăției cerurilor...” (Matei XIII, 11), nu oricărui ignorant sau neinițiat. Împărtășania pentru adevărații credincioși este directă, petrecînd cu Hristos” (Ioan VI, 54), nu simbolică, petrecînd cu orice flămînd sau calic, cu bețivii sau cu desfrînații (Rom. XIV, 17), cu frați și surori „aleși”, mai bine-zis fugiți din Biserică și de la alte culte pentru că n-au înțeles învierea și tainele Bisericii.

Ob. 4. Iisus la Cină a oferit pâinea separat și vinul separat și Cina este numai pentru cei vîrstnici (I Cor. XI, 27–29), nu și pentru copii.

Exp. Este adevărat că Mântuitorul a binecuvîntat pâinea și vinul separat, dar aceasta numai pentru ucenici, la instituire. Romano-catolicii au păstrat pînă astăzi această separație (ostia și vinul) de aceea una din obiectele protestante era „împărtășirea sub ambele forme”. Tot de la catolici s-a luat și practica împărtășirii, fiindcă cei mici sînt confirmați tîrziu, fiind lipsiți de Euharistie.

Inv. ort. S-a păstrat pînă astăzi împărtășirea separată pentru slujitori (HR), pentru credincioși se face împărtășirea totală din pîrticica (NI, KA) și vinul sfințit. În cazuri speciale, împărtășirea bolnavilor și pruncilor se face din Euharistia special-pregătită în Joia mare și uscată în zilele Sfintelor Paști.

Copiii sînt cei mai îndreptățiți să primească Sf. Împărtășanie pentru nevinovăție, doar un copil a adus „pîinile” instituirii Sf. Euharistii (Ioan VI, 9).

Ob. 5. La Cină se gustă dintr-o singură pâine (I Cor. X, 17), nu din mai multe.

Exp. Se poate săvârși dintr-o singură pâine, dar folosirea mai ales a 5-7 prescuri se face pentru completarea actului liturgic, cu semnificații aparte, înmulțirea pâinilor (Ioan VI).

Inv. ort. Se folosesc mai ales 5 prescuri, amintind cele 5 pâini înmulțite de Mântuitorul (Matei XV, 36) și de agapele din primele secole creștine (Fapte II, 46). Miridele-părțile se scot pentru Sf. Fecioară, cetele îngerești, chiriarh, conducători, vii și morți, Euharistia fiind jertfă pentru toți (Matei XXVI, 27).

Și în V. Testament existau pâinile punerii înaintea (Ieșire XXV, 30; Evr. IX, 2).

Ob. 6. Preoții nelegiuți și plini de păcate nu pot participa la Cină.

Exp. Este adevărat că Euharistia este taina cea mai importantă, responsabilitatea mărindu-se, preotul dând seama nu numai înaintea oamenilor, ci în fața lui Dumnezeu (Evr. V, 1-5; XIII, 7). Cina-simbol, agapa-comemorare o pot face mulți, fiindcă și Iuda a participat la Cină (Matei XXVI, 23). Euharistia nu poate fi săvârșită decât de preotul cu hirotonie, cu har, cu succesiune. Numai apostolilor le-a poruncit Mântuitorul săvârșirea (Luca XXII, 19), dați-le voi să mănânce (Luca IX, 12).

Inv. ort. Există canoane care opresc pe preot nu numai de la săvârșire, ci și de la împărtășanie, judecata ecleziastică este cea îndreptățită pentru o sentință pînă la caterisire, nu numai oprirea de la cele sfinte a preoților nevrednici. Preotului i se cere o alească pregătire duhovnicească pentru săvârșirea Euharistiei, așa cum se vede din Liturghier.

Ob. 7. La „Cină“ se folosește azimă și must, nu pâine și vin.

Exp. Este sigur că Mântuitorul de această dată – ultima Cină – a folosit pâine dospită (artos, Marcu XIV, 22), nu azimă, fiindcă numai în perioada Paștilor iudaice se folosea azima (Paștele începeau la 14 Nisan). Mai mult, însuși Mântuitorul ne asigură: „Eu sînt Pîinea (nu azima) vieții...” (Ioan VI, 33 și 35). Toate sectele au preluat acestea de la inovația Bisericii medievale apusene, care a introdus azima, considerînd-o mai naturală (grîul numai pisat, făină fără fermentare). De asemenea, mustul se folosește de la spusa Scripturii „plini de must” (Fapte II, 15) – apostolii „erau la Cină”, în ziua Cincizecimii (!). Înainte de Mântuitorul, unele secte religioase iudaice și sectele encratite se abțineau dintr-o mistică bolnăvicioasă de la orice băutură sau foloseau miere, ceai, lapte etc. Secta esenienilor avea practica „mesei comune” la care „dascălul sau luminătorul” oferea azimă și vin roșu.

Inv. ort. Biserica Ortodoxă nu imită pe nimeni, ci păstrează ceea ce i-au lăsat Sf. Apostoli. Mântuitorul a folosit la Cină pâine (Matei XXVI, 26) a „frînt” pâinea în fața lui Luca și Cleopa (Luca XXIV, 30), apostolii și urmașii lor săvârșeau Euharistia cu pâine (Fapte II, 46; I Cor. X, 16; XI, 23-26).

Pîinea este alimentul cel mai complet – conține aminoacizii și calorii necesare vieții, este parte constituantă a hranei noastre, a metabolismului și nu putea Mântuitorul să folosească altceva. Azima este nedospită, în alimentație este toxică. De asemenea, vinul conține tonicitate și cu cît este mai vechi elimină toxicitatea. La analizele chimice, vinul curat, de struguri – mai ales negri – dovedeste virtuți vitale, întărește circulația, reglează tensiunea și ajută la regenerarea globulelor roșii. De asemenea, apa caldă – căldura Sfintului Duh, a sfinților – este constituent al Tainei Sfintei Euharistii, fiindcă din coasta Mântuitorului a ieșit sînge și apă (Ioan XIX, 34).

* Ob 8. „Cina“ este a Domnului, amintire (Luca XXII, 19) „Euharistia“ este o ceremonie a preoților ca să țină lumea în biserica lor rostind rugăciuni lungi (Matei XXIII, 14).

Exp. Domnul n-avea nevoie nici de Cină, nici de Euharistie. Și una și alta sînt spre folosul mîntuirii noastre. Cina pentru moartea Sa (Matei XXVI, 29); Euharistia pentru înviere (Ioan VI, 54). Este adevărat, Biserica menține în cult „Cina“ sau pregătirea pentru Marele act al învierii prin rînduiala Proskomidiei. Euharistia se săvîrșește în timpul Sf. Liturghii, în mod solemn, pentru ca, într-adevăr, credincioșii să fie cît mai pregătiți, să înțeleagă bine jertfa și preaslăvirea Domnului. În cazuri de necesitate, Euharistia se poate săvîrși și fără ceremonial, doar cu respectarea epiclezei, cu preotul hirotonit și Sfințitul Antimis.

Inv. ort. Sf. Liturghie este cununa tuturor laudelor și slujbelor bisericești. În cadrul ei se pot săvîrși toate tainele, dar mai cu seamă hirotonia (arhiereu, preot, diacon) și „Euharistia“. Nu din Liturghie a apărut Euharistia, ci pentru Taina Euharistiei s-a îmbrăcat și s-a îmbogățit cultul pentru înțelegerea credincioșilor. Numai în religiile naturiste și cele păgîne de la și din ceremonii au apărut nu numai zeitățile și slujitorii, ci și „misterele lor“.

Prin slujbe și prin Sf. Liturghie și mai ales prin Sf. Euharistie se reface unitatea de credință, liniștea sufletească, unirea între credincioși, agapa. Și dacă nu s-au împărtășit, fiecare credincios se miruiește și ia pîrticică (anafură), așa cum la înmulțirea pîinilor au rămas firimiturile (Ioan VI, 13). Chiar dacă sînt mai multe liturghii, în Răsărit și Apus, nucleul fiecăreia este Sf. Euharistie, de fapt Taina Euharistiei* este centrul și ea dă viață Sf. Liturghii. Sf. Irineu arăta: „...precum pîinea pămîntească, prin chemarea lui Dumnezeu asupra ei, încetează de a mai fi pîine obișnuită și devine Euharistie, așa și trupurile noastre, după ce primesc Sf. Împărtășanie, nu mai sînt stricăcioase și pieritoare, ci au nădejdea învierii“.

Puterea prefacerii și mutația de la Cină la Euharistie aparțin Sfîntului Duh. Trupul euharistic este Fiul lui Dumnezeu-îtrupat, înviat și preaslăvit. Aici este „marea taină a Cerului și a pămîntului“.

* BIBLIOGRAFIE NECESARĂ: Euharistia – Cina Domnului: Îndr. mis., p. 527–547; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 81–121; ICO, p. 157–160, 295–298; Catehismul rom. cat., p. 13, 25–27, 134–135, 138–140; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 341–354; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 104–109; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 134–140; Idem, *Despre felurile de împărtășire* în BOR, în „MNS“, nr. 7–9/1985; I. Bria, *op. cit.*, p. 154–162; D. Radu, *op. cit.*, p. 257–298; M. A. Calneș, *op. cit.* p. 13–42; I. Bria, *Aspectul comunitar al dumnezeieștii Euharastii*, în „ST“, nr. 7–8/1961; S. Bulgakov, *Dogma euharistică*, trad. de Paraschiv Angelescu, București, 1936; I. Coman, *Sensul ecumenic al Sf. Euharistii la Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Ort.“, nr. 4/1965, p. 520–535; I. Barnea, *Legenda pelicanului și jertfa Mîntuitorului Hristos*, în „BOR“, nr. 4–5/1943, p. 225–229; † Vasile Coman, *Sf. Euharistie: Taina unității creștinilor*, în „MA“, nr. 1–3/1981; Corneliu Sîrbu, *Sf. Euharistie și unitatea creștină*, în „Ort.“, XIX (1967), nr. 1, p. 49–64; D. Stăniloae, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni creștine*, în „Ort.“, V (1953), nr. 1, p. 64–115; Idem, *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*, în „ST“, XVII (1965), nr. 1–2, p. 3–32; Idem, *Teologia Euharistiei*, în „Ort.“, XXI (1969), nr. 3, p. 343–363; Idem, *Taina Euharistiei, izvor de viață spirituală în Ortodoxie* în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 499–510; Theodor Stylianopoulos, *Holy Eucharist and Priesthood in the New Testament*, în „The Greek Theological Review“, vol. 23 (1978), p. 113–130; P. Vintilescu, *Culoarea vinului pentru Sf. Euharistie*, în „BOR“, nr. 1–2/1941, p. 3–5; J. Ziziulas, *L'Eucharistie*, în vol. J. Ziziulas, J. M. R. Tillard, J. J. von Allmen, *L'Eucharistie*, Tours, 1973.

CPB, p. 124–137 (imn 300...); DNT, p. 234–235; DTC, vol. 5, col. 989–1368; DTO, p. 159–162 (azima, p. 55–56); GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 804–808; NCE, vol. 5, p. 609, 620; MS, vol. 2, p. 257–260.

Prefacerea sau transubstanțierea este încă viu disputată între dogmatistii speculativi. *Catolicii*, bazați pe categoriile aristotelice, aduc „soluția” prefacerii numai substanței pînii și vinului, de aceea rămîn la instituire: Luati... beți... *Luther* aduce încă un argument „spre cină” „prin impanație”, adică elementele rămîn în, cu și sub pîne, exagerînd invizibilitatea. *Zwingli* merge dincolo de cină, spre mistica păgînă, neînțelegînd transformarea, ci accentuînd comemorarea Cinei celei de Taină. Această comemorare nu trebuie imitată, ci tratată sau oficiată ca un *simbol*, ca o înlocuire, ca o aparență. *Calvin*, mai rigid, ține calea de mijloc arătînd că *Euharistia nu se poate confunda cu Cina*, ci în Euharistie este puterea lui Hristos, cu o „prezență virtuală”...

Sectele de astăzi nu mai au nimic comun cu doctrina catolică și nici cu concepțiile protestant-reformate, ci fiecare aduce „semn” Domnului credința lui, nicidecum credința în Hristos cel născut, jertfit, coborît la iad și înviat. De aceea s-a ajuns la „cult macabru” și la „moartea albă”!...

Teologia ortodoxă română și-a exprimat la timp punctul de vedere. Astfel, *Mărturisirea de credință* a lui Petru Movilă (1642) accentuează învățătura de veacuri a Bisericii, iar Varlaam-Mitropolitul răspunde nedumeririlor prin *Cele Șapte Taine ale Bisericii* (1645). Mitropolitul-poet Dosoftei arată îndoielnicilor că Euharistia este ca o oglindă a lui Hristos, chiar dacă o spargi, în fiecare bucată se vede chipul întreg. Tot învățatul ierarh împacă Kievul cu Moscova în disputa euharistică.

Străbunii noștri au trăit adevărul primit și ne-au transmis pînă astăzi ceea ce este de folos sufletelor noastre mai ales prin hrana euharistică. Ei au preluat flacăra adevărului prefacerii de la Sfinții Apostoli și de la Sfinții Părinții, urmașii lor, așa cum convingător arăta Sf. Ioan Damaschinul: „Precum în chip firesc pînea care se mănîncă și vinul și apa care se beau se prefac în trupul și sîngele celui ce le consumă, și nu fac un trup deosebit, ci îl întăresc pe cel hrănit, tot așa prin chemarea și pogorîrea Sf. Duh, pînea punerii înainte, împreună cu vinul și cu apa se prefac, în chip minunat, în Trupul și Sîngele lui Iisus Hristos, fără să se facă două trupuri deosebite, ci unul și același Trup”.

*

5. Vocația Preoției și funcția slujirilor-„Diaconia”. – Taina hirotoniei, mai bine-zis a preoției, este singura săvîrșitoare a celorlalte taine. Ea își are originea în slujirile Mîntuitorului și împlinește mai ales chemarea arhierescă, vocația slujirii. În această taină Hristos se dăruiește prin episcop sau preot, deci printr-un subiect uman care transmite obiectul mîntuirii, harul. Taina preoției este deci condiția și mijlocul de săvîrșire a tuturor tainelor și ierurgiilor, de aceea se cere celor care o primesc vocație și responsabilitate: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl; vă trimit și Eu pe voi... Luați Duh Sfînt (Ioan XX, 21-22) și mergînd învățați toate popoarele, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh” (Matei XXVIII, 19). Așadar, Taina Preoției este taina vocației speciale, harice, prin transmiterea succesiunii apostolice și succesiunii în credință prin punerea mîinilor arhierelui, prin invocarea Sfîntului Duh asupra unei persoane, bărbat, anume pregătit în Biserică și pentru Biserică. Taina hirotoniei transmite harul învățăturii, sfințirii și conducerii prin cele trei trepte cu specială chemare: *arhieru, preot, diacon*.

A. *Biserica și Preoția, formează o unitate în Hristos.* – Ca termen, hirotonia transmite harul celor trei trepte, iar hirotesia este o ierurgie prin care se oferă puteri speciale sau funcții administrative, meritorii: protodiacon, protoiereu, sachelar, iconom, iconom stavrofor (duhovnic, episcop, arhiepiscop, mitropolit, patriarh); monahilor (ierodiacon, arhidiacon, singhel, protosinghel, arhimandrit) și chiar laicilor (rasofor, citeț, anagnost, cîntăreț, protopsalt). Toate religiile naturiste sau de misterii și-au avut „preoții“ lor, dar aceștia fie că posedau succesiune totemică, fie de castă n-aveau nimic comun cu harul lui Dumnezeu sau cu vocația. Este adevărat, zelul lor, viața ascetică și chiar extazul-natural sau iluminarea i-au făcut celebri pe marii preoți de-a lungul veacurilor și li se poate atribui lucrarea Revelației naturale pînă la venirea harului. Nu se poate confunda preoția lui Hristos, cu slujirea templelor și altarelor din necesități cultice.

În Vechiul Testament, preoția Legămîntului s-a detașat de slujirea idolilor și zeităților, ca apoi Aron să fie ales și identificat ca început de succesiune prin *toiagul său* (Evr. IX, 4). În același timp și popoarele care nu au lege, dar din fire fac alte Legii (Rom. II, 14), au răspuns chemării prin *preoția lui Melchisedec* (Evr. VII, 17, 21). Deci preoția creștină este profetită și neîntreruptă și împlinită prin Mîntuitorul Hristos, care a experimentat-o prin ucenici (Marcu XVI, 17, 20), a instituit-o după înviere (Ioan XX, 21) și a îmbrăcat pe aspotoli în harul desăvirșit la Cincizecime (Fapte II, 1–4), cu putere de a mări Biserica pînă la marginile pămîntului. Deci preoția nu se poate despărți de Biserică și nu există Biserică fără preoție harică, amîndouă provin de la Cincizecime: „...luați aminte de voi înșivă și de toată turma întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu...“ (Fapte XX, 28).

Preoția harică vine numai prin slujirea arhierescă a Mîntuitorului și este transmisă neîntrerupt de la apostoli prin episcopi pînă astăzi. Elementele tainei: a) partea văzută – punerea mîinilor; b) împărtășirea harului-parte nevăzută – care este oferită în mod gradat: diacon, preot, arhieru; d) săvîrșitorul este numai arhieru; e) Primitorii sînt numai creștinii, bărbați cu vocație. Hirotonia nu se repetă. Celor hirotoniți la alte Biserici și doresc să vină la ortodoxie li se aplică „iconomia“ în Biserica Ortodoxă de la caz la caz.

B. *Dificultăți în înțelegerea Preoției.* – Așa cum am mai arătat, contestarea preoției s-a făcut vădită încă din Vechiul Testament (Num. XVI, 3,30), iar Mîntuitorul, arhierii și prezbiterii poporului îi răspundeau: ce ne înveți Tu pe noi? (Ioan VIII, 33, 52–59).

În Epoca apostolică, dezbinările au făcut să apară „partide religioase“ cu „preoții“ lor, iar Simon Magul este reprezentantul așa-zisei „preoții“ universale.

Cearta pentru termeni (hirotonie, hirotesie) a creat în perioada bizantină multe nedumeriri, iar după Schismă prăpastia s-a adîncit și din cauza impunerii celibatului și a nenumăratelor ordine călugărești – unele de tristă amintire. Aceste ordine, ca și casta clericală, au favorizat apariția contestatarilor și apoi reformatorilor. Termenii

atît de simpli ai Noului Testament s-au modificat și schimbat. Hirotesiiile au devenit mai importante decît vocația și hirotonia, iar amestecul laicilor au schimbat denumirile preoției cu altele mai „moderne“ ca: ordinatio, benedictio, ordo sacerdotalis, presbiterii, ministerium, canonici și multe altele, ceea ce a favorizat pe urmașii Reformei, denominațiunile creștine și apoi toate sectele să găsească o nouă denumire: prezbiterium, clubul pastorilor, aleșii, liderii, federații etc., iar pentru masa de adepți: preoția universală sau dreptul divin, indiferent de sex.

Se observă însă că sectele evită termenul „preoție“, îl folosesc mai mult cei care încearcă să-i „combată“ pe cei de alte credințe. Așa cum arată și Documentul BEM, cea mai potrivită numire a ministeriumului ar fi cea de *slujire obștească*, „diaconia comunității“, participare în comun la același serviciu de cult etc. Slujirea obștească este o obligație a comunității, o reprezentanță a ei, o delegație specială a fraților, o onoare în cadrul comunității, dar ea n-are nimic comun cu chemarea preoției, în calitatea harică a acesteia: „nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi“ (Ioan XV, 16); Doamne, iată-mă, trimite-mă, se tînguia profetul (Isaia VI, 8). Ai zel, arăta apostolul, dar trebuie să ai și chemare (I Cor. IX, 17) sau, cine v-a pus pe voi peste turmă? (II Cor. XI, 13). Numai atît și înțelegem că originea și izvorul, întreținerea și transmiterea preoției este ceva dumnezeiesc, coplesitor, nu de la oameni, ci de la Dumnezeu (Gal. I, 8). Numai așa înțelegem noi preoția și tot astfel putem să lămurim unele nedumeriri în legătură cu „slujirea obștească“ și justificarea ei prin unele texte ale Bibliei.

Preoția nu e funcție socială și nici o profesie oarecare, ci o slujire sfîntă a lui Dumnezeu care a transmis-o și oamenilor și pe care trebuie să o folosească și să le fie spre mîntuire, așa cum a poruncit Mîntuitorul: Vă trimit în lume (Ioan XVII, 18) și iată Eu cu voi sînt – și prin slujirea preotească – pînă la sfîrșitul veacurilor (Matei XXVIII, 20).

Invocarea și interpretarea forțată a unor texte biblice în legătură cu Preoția (ca taină, ca funcție, dar și abaterea unora de la chemarea slujirii lui Dumnezeu).

Ob. 1. Preoția nu este o taină, ci o calitate recunoscută de Ap. Petru tuturor credincioșilor (I Petru II, 5, 9) cei aleși, poporul lui Dumnezeu (Ieșire XIX, 6) și ei fiind preoții lui Dumnezeu și Tatăl (Apoc. V, 10).

Exp. Nu trebuie confundată preoția ca taină: „Eu v-am ales pe voi“ (Ioan XV, 19), „Luați Duh Sfînt“ (Matei XXVIII, 19) cu slujirea obștească: „prin faptele voastre vă va cunoaște lumea că sînteți următorii Mei“ (Matei V, 16). Obiecția își are originea în practica romano-catolică unde episcopul-cardinal pune mîinile pe mai mulți candidați deodată și de aici „ordinația obștească“. În Biserica Ortodoxă nu se poate face hirotonia decît unui candidat: arhieru (slujesc trei episcopi) în timpul Sf. Liturghii, după Sfînte Dumnezeule; preot după Ieșirea cu Cinstitele daruri; și diacon după Sfînțirea Cinstitelor daruri. Numai hirotesiiile și tunderile în monahism se pot săvîrși la Priveghere sau în alte momente liturgice.

– Textul-obiecției se referă la: 1. Universalitatea învățaturii și slujirii creștine (Osea XIV, 2; Ps. I); 2. Seminția aleasă – chemare specială pentru a sluji Celui

preaînalt (Isaia XLIII, 21). 3. Preoția împărătească – slujirea supremă a Împăratului veacurilor (Ieșire XIX, 6) care se face în diferite trepte (I Cor. XII, 4–11); 4. Neam sfânt – ultimul scop al comunității creștine: „Fiți sfinți, că Sfânt este Domnul“ (I Petru I, 15), fiindcă ați fost răscumpărați și cîștigați la adevăr (Ieșire XIX, 5; Deut. VII, 6; Fapte XX, 28; Efes. I, 14), ați fost scoși la lumină din întuneric și neștiință (Efes. V, 8–14; Col. I, 12–13; Rom. IX, 25; Osea II, 23–24).

– Este adevărat că, fiecare creștin botezat are în potență și darul preoției, așa cum are asigurată mîntuirea prin har, dacă lucrează, înfăptuiește poruncile lui Dumnezeu. Preoția are în sine chemarea specială, așa cum și apostolii au fost oameni obișnuiți, dar au avut o calitate specială de aleși, așa este și cu Taina-hirotoniei sau transmiterii puterii harului.

Înv. ort. – În Vechiul Testament, cuvintele „slava Domnului peste tine“ (Isaia LXI, 6), ca și „neam sfânt“ (Ieșire XIX, 6) au fost spuse de Dumnezeu către poporul biblic în raport cu celelalte neamuri și sînt valabile și pentru creștini, în raport cu necreștinii sau adepții unor religii naturiste. Cînd este vorba de preoție ca dar al lui Dumnezeu și o „îndeletnicire specială“, Dumnezeu alege „pe Aron și seminția lui Levi“ (Ieșire XXIX, 1–35; Num. III, 5–13; Evr. VII, 14).

– În Noul Testament se renunță la preoția ereditară, fiindcă Evanghelia este pentru „toată făptura“ (Marcu XVI, 15), iar preoția se transmite de Mîntuitorul din slujirea Sa arhierescă numai Sfinților apostoli (Matei XXVIII 19) dar fiecare creștin „care este îmbrăcat în Hristos“ (Gal. III, 27), prin botez, are potența de a sluji, dar nu are succesiunea de a fi preot (I Tim. IV, 14; II Tim. I, 6), unii sînt apostoli, alții au alte slujiri (I Gor. XII, 29). Însuși Ap. Petru face distincție între „presbiterii“ cei dintîi și ceilalți (I Petru V, 1–4). Preoția lui Hristos, ca și Legea nouă vin de sus prin chemarea specială (Evr. VII, 12–17), nu prin alegerea sau „declararea“ comunității.

Ob. 2. Pastorii nu trebuie să aibă multă învățătură, apostolii au fost simpli pescari, Dumnezeu dă credința celor neștiutori (Matei XI, 25), celor fără școală (Matei X, 19–20; Ioan XIV, 26).

Exp. Este adevărat, pentru „pastorii“ sectelor aleși de comunitate nu-i nevoie de nici o pregătire, or apostolii au fost pescari în îndeletnicirile obișnuite, dar, în același timp, erau ucenicii Sfîntului Ioan Botezătorul, apoi au fost chemați la apostolat, la școala pregătirii celei mai înalte: ucenici, 3½ ani de activitate a lui Hristos (Matei X, 1–4), ca să cunoască Tainele Împărăției cerurilor (Matei XIII, 11). Însuși Domnul le făcea Scriptura (Luca XXIV, 27), iar după ce au primit Puterea de Sus (Fapte I, 3–4), au propovăduit Evanghelia (Marcu XVI, 15) după o chemare specială (Fapte I, 8). Chiar Sf. Apostol Petru recunoaște că Scriptura cuprinde și lucruri greu de înțeles (II Petru III, 16) și nici o proorocie nu ne făcuiește singură (II Petru I, 20), ci cu o specială pregătire.

Oferirea „preoției universale“ este o atracție pentru creștinii de formă și un mijloc de prozelitism.

Înv. ort. Se știe că sectele își recrutează adepții din lumea simplă, dar complicată în păcate, și le oferă „șansa“ de a ajunge predicatori pentru concurență cu preoția harică.

Sfinții Apostoli, cei 70 de ucenici, ca și cei șapte diaconi nu erau simpli creștini, ci erau plini de înțelepciune (Fapte VI, 3), fuseseră ucenici ai Sf. Ioan Botezătorul, chemați de Mântuitorul, văzuseră semnele și minunile ce le făcea (Ioan IV, 48). Îl pipăiseră înviat (I Ioan I, 1), primiseră pe Sfântul Duh (Fapte II, 17), iar alții mergeau la școlile timpului (Fapte V, 33–39).

Nevinovăția (Matei XI, 25) trebuie să caracterizeze atît pe slujitorul haric, cît și pe creștinul de rînd. Creștinismul este prin esența sa și prin misiunea sa în lume cultură și cinste, el plămădește conștiința, întărește toate potențele psihice ce formează, în vederea preoției, pe tineri prin educație și trăire în școli speciale și înalte academii.

În vremea noastră, toate denominațiunile creștine și necreștine, cultele organizate, ca și sectele, au sub patronaj facultăți și universități în afara pregătirii candidaților lor la „oficiul diaconal“ sau „pastoral“. Numai credulii sectanți, simpli nu cunosc acestea.

Ob. 3. Domnul condamnă titulatura de „învățător și părinte“ (rabi și ava, Matei XXIII, 8–10), de cucernic, cuvios, preasfinte... etc.

Exp. Mântuitorul este împotriva fățarniciei și lipsei de modestie a cărturarilor, fariseilor, tîlcuitorilor de lege, mîndria luciferică a celor ce le plăcea să li se zică oriunde „învățători“ (Matei XXIII, 7). Asemenea mod de adresare exista și în religiile naturiste: stăpîne, înălțate, prealuminate, preaînțelepte, preaînvățate etc.

– Nu-i mai puțin adevărat că sînt și titulaturi influențate de societatea veche greco-romană ce s-au impus limbii române, dar nu aparțin credinței străbune. Dimpotrivă, credincioșii noștri ortodocși se adresau slujitorilor cu: „Cinstite părinte“ sau sfințite părinte. Celelalte titulaturi și apelative au fost însușite mult mai tîrziu.

Înv. ort. Învățător și părinte este acela care a primit mandat de la Mântuitorul, a fost hirotonit, adică i s-a transmis succesiunea apostolică și succesiunea în credință, are o pregătire specială, iar pe cei ce-i învață cuvîntul adevărului, pe cei ce-i botează, cunună, spovedește, împărtășește îi numește fii (Ioan III, 3), așa cum și Sf. Ap. Pavel ne îndeamnă la aceasta (Tit III, 5; I Tim. I, 2; II Tim. I, 2; I Cor. IV, 15; Evr. XV, 17), și ceilalți apostoli ne poruncesc tot asemenea (Iacob III, 1; I Petru I, 23 ș.a.).

Ob. 4. Purtarea necorespunzătoare: haine lungi cu ciucuri, potcapiu, barbă, este o sfidare a obștii și este condamnată de Domnul (Matei XXIII, 5; I Cor. XI, 14).

Exp. Costumul și haina în general este o notă a eleganței și în același timp diferență specifică a indivizilor. Textul condamnă exagerările și purtarea unor haine sau înfățișarea pentru mîndrie, sfidare etc., așa cum făceau fariseii în orice loc.

De asemenea, Mântuitorul condamnă neglijența corporală și vestimentară.

Înv. ort. Sînt canoane speciale care arată cum trebuie să se îmbrace slujitorul. Înțelepții vechi purtau toga. Profesorii universitari, studenții, justiția, armata, mediul-sanitar etc. au costumație specială, fiecare popor are un specific al hainelor, așa și preoția își are vestimentația ei, adaptată condițiilor de viață. La poporul nostru, abia în secolul XIV–XV s-a introdus îmbrăcămintea, straietele și veșminte deosebite. Preoții noștri aveau aceeași îmbrăcămintea ca și poporul, îi deosebea evlavia și cinstea

desăvârșită și mai ales patrafirul (adică specificul preotului, diferența lui specifică), mult mai corect decât epi-trahil!

Știm că există și condamnabile exagerări în îmbrăcăminte, dar acestea sînt ale oamenilor, Biserica nu are nici o vină. Sectanții totdeauna observă exteriorul.

Ob. 5. Viciile și comportarea preoților le arată neatentia, falsitatea (I Tim. III, 3–6; Tit I, 7) și nu fac nimic fără bani, călcînd porunca Domnului: „în dar ați luat, în dar să dați“ (Matei X, 8).

Exp. Mai există și slujitori nedemni, dar Biserica nu trăiește prin ei, nu este creația lor. Și între apostoli a fost un Iuda, și totuși Evanghelia s-a răspîndit la toate neamurile (Matei XVI, 15). Există, de asemenea, și urmași ai lui Simon Magul, Anania și Safira (Fapte V, 1–11; VIII, 20), afaceriști, fiii lui Eli (I Regi II, 14, 22), slujbași mincinoși ai baalilor (I Regi XIX, 9–18), Evanghelia Mîntuitorului nu-i de la oameni (Gal. I, 8).

Biserica are justiția ei de a condamna pe slujitorii vicioși, arghirofili, de a-i opri de la slujire, a-i exclude și a-i trece în rîndul laicilor. Sectanții uită de scandalurile financiare ale „liderilor“, fuga de evaziunile fiscale, de urmăriri și escrocherii. Nu-și mai amintesc de atîtea obligații în comunitate începînd cu zeciuiala și pînă la atîtea ajutoare pentru „Domnul“?

Înv. ort. Textul „în dar ați luat“ se referă la transmiterea curată a învățăturii. Totuși, munca preotului este răsplătită și plata muncitorului nu trebuie oprită (Matei XX, 8), cel ce slujește la altar, de la altar să mănînce (I Cor. IX, 13), numai cine nu vrea să muncească, acela nici să nu mănînce (II Tes. III, 10).

Ob. 6. Episcopii și preoții trebuie să fie căsătoriți (I Tim. III, 2; Tit I, 6).

Exp. Obiecția se pune mai ales pe seama Bisericii Romano-Catolice, fiindcă, se știe, papalitatea a decretat obligativitatea celibatului (306). Episcopii ortodocși au renunțat la căsătorie din motive administrative, pentru a putea chivernisi eparhia. Este îngăduit și celibatul pentru cei ce din motive binecuvîntate nu pot duce jugul căsătoriei. De asemenea, este recomandat celibatul, călugăria pentru motive personale de evlavie și chemare specială (I Cor. VII, 32).

Înv. ort. Biserica Ortodoxă n-a oprit chemarea pentru familie, dar începînd din veacul al IV-lea s-a practicat hirotonia întru arhieru a celui necăsătorit sau văduv prin decesul soției.

Ob. 7. Femeile pot fi „ordinate“, să devină pastori. Dumnezeu a poruncit „...umpleți pămîntul și-l stăpîniți“ (Facere I, 28) și este o discriminare a le întătura de la „propovăduire“.

Exp. Cuvîntul Scripturii este categoric: „femeia să tacă în Biserică“ (I Cor. XIV, 34–35), totuși poate ajuta în slujire, în diaconie, exclusă este însă preoția. Textul de mai sus se referă la prima pereche de oameni, dar diferența de sex exclude femeia de la taina hirotoniei întru preot.

Înv. ort. Femeia este egală întru toate cu bărbatul (I Cor. XI, 11), dar sexul constituie opreliște de a fi hirotonită. Și în Vechiul Testament „necurăția“ ei era un impediment. Este adevărat că multe confesiuni și denominații creștine au „ordonat-o“ în pastorație, dar aceasta este o inovație, este împotriva firii.

– De-a lungul istoriei bisericești bizantine (622) au existat femei hirotonite, dar numai diaconițe: (ex. Fibi, Rom. XVI, 1) Tatiana-martiră, Olimpiada diaconița,

ucenică Sf. Ioan Gură de Aur etc. și pînă în secolul XIII–XIV, starețele în vîrstă aveau diaconie prin hirotonie. De hirotonie întru preot sau episcop a femeii în Biserica Ortodoxă n-a fost vorba nicicînd și nu va fi niciodată. Biserica Ortodoxă rămîne fidelă și păstrătoare a tradiției apostolice și a practicii episcopale neîntrerupte*.

Peste o comunitate, care este în afara Bisericii, femeia poate „deveni“ nu numai preot sau episcop, ci și „patriarh și papă“. Documentul BEM este îngăduitor cu ordinația femeii.

Dacă hirotonia, ordinația sau alegerea harică a femeii ar avea teme biblice, atunci Mariam sora lui Aron ar fi avut un rol important; Elisabeta, mama Sfîntului Ioan, de asemenea, dar mai ales Fecioara Maria, „cea aleasă între femei“ (Luca I, 42), n-a fost nici apostol, nici din rîndul celor șaptezeci, nici diaconiță, ci a rămas la vocația ei de mamă și fecioară și ne-a îndemnat: de El să ascultați... (Ioan II, 5).

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Preoția și diaconia obștească: Îndr. mis. p. 565–585; D. Stăniloae, op. cit., vol. III, p. 143–176; ICO, p. 160–162; 298–306; P. Deheleanu, op. cit., p. 368–402; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 88–93; 145–148; Ilie Cleopa, op. cit., p. 148–158, 168–170; I. Bria, op. cit., p. 162–173; D. Radu, op. cit., p. 315–338; Catehismul rom. cat., p. 253; Despre preoție, trad. Pr. D. Fecioru, Ed. Inst. Biblic..., București, 1987; † Antonie Plămădeală, Vacanțe și misiune creștină în vremea noastră, Sibiu, 1984; Idem, Dascăli de cuget și simțire românească. Editura Institutului biblic..., București, 1981; Ioan Mihălțan, Preoția Mîntuitorului Hristos și preoția bisericească. Teză de doctorat, Sibiu, în „MA“ nr. 11–12/1984 și extras.*

M. Basarab, *Preoția la Sf. Trei Ierarhi*, în „MO“, nr. 1–2/1970, p. 3–10; Nicodim Belea, *Calea către preoție*, în „BOR“, nr. 5–6/1946, p. 294–327; Idem, *Chemarea către preoție*, în „MA“, nr. 3–4/1985; T. Bodogae, *Contribuții la originea și istoricul hainei clericale*, în „RT“, nr. 7–8/1935, p. 323–334; I. Bria, *Preoție și Biserică*, în „Ort.“, XXIV (1972), nr. 4, p. 523–534; S. Buzan, *Hirotonie și Hirotesie*, în „Ort.“, VIII (1957), nr. 4, p. 586–613; C. Cernăianu, *Premergători idealisti în tendința de reabilitare a preoților văduvi*, în „Semnele timpului în Biserica noastră“, București, 1934; C. Cojocaru, *Sf. Taină a preoției*, Considerații pastoral misionare, în „MMS“, nr. 3–4/1982; I. Coman, *Preoția după Sf. Scriptură și Sf. Părinți*, în „ST“, VII (1956), nr. 3–4; Idem, *Preoția creștină în slujba omului după Sf. Părinți*, în „MO“, nr. 11–12/1968, p. 929–936; Idem, *Sensul preoției la Sf. Părinți*, în „ST“, (I (1949), nr. 9–10, p. 739–760; P. Deheleanu, *Preoția ortodoxă*, în „BOR“, nr. 3–4/1973, p. 379–389, 912–922; D. Fecioru, „Nu nesocoti harul ce este asupra ta“ – sublimitatea preoției în „BOR“ nr. 4/1954, p. 459–468; Trăilă Gherca, *Taina Preoției...*, în „Îndr.“ Timișoara, 1984; C. E. Jurcă, *Explicarea Sf. taine a preoției*, în „MB“, nr. 5–6/1985; Modest Moraru, *Sf. Taină a Preoției*, în „Îndrumător“, Alba Iulia 1984; Vasile Mihoc, *Preoția sacramentală*, în „MA“, nr. 1–2/1983; Idem, *Preoția generală și slujirea credinciosului în lume*, în „MA“, nr. 4/1986; Gh. Negură, *Excluderea femeii de la preoție*, în „BOR“, nr. 3/1926, p. 144–145; *Femeia misionar*, în „BOR“, nr. 2–3/1931, p. 212–213; N. Neaga, *Mai există popor ales?*, în „RT“, nr. 3/1931, p. 79–82; Paul Philippi, *Structura diaconică a Bisericii...*, în „MA“, nr. 10–12/1980; N. Petrescu, *Despre slujirea preoțească*, în „MO“, nr. 1–2/1985, p. 35–44; D. Pinteș, *Cîteva considerații cu privire la ierarhia bisericească în veacul apostolic*, în „MB“, nr. 3/1986; Gh. Secaș, *Despre vrednicia preoțească*, în „ST“, nr. 6/1937, p. 219–223; D. Radu, *Taina Preoției*, în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 532–552; D. Stăniloae, *Preoția*, în „MO“, nr. 5–6/1957; Idem, *Iisus Hristos, Arhieru în veac*, în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 2; D. Veștemean, *Hirotonirea diaconeselor și Preacinstirea Maicii Domnului*, în „RT“, nr. 4/1939.

CPB, p. 200–201; 357–367; DIB, vol. III, p. 889–891; DNT, episcop, p. 137–139; preot, p. 394–395; diacon, p. 114–115; DTC, vol. 6, col. 2362–2382; DTO (hirotonie, p. 192–194; ierarhie, p. 206–209; preoție, p. 301–305; diacon p. 126–127; episcop. p. 148–152; primat p. 305–309; nr. 7–8/1975, p. CXXXVI–CXXXVII; GBT (Ierarhia, în „BOR“, nr. 11–12/1972, p. 1269–1275; în „BOR“ nr. 5–6/1974, p. 812–814; nr. 7–8/1975, p. CXXXVI–CXXXVII; celibatul, nr. 5–6/1975, p. LXXIX; 3–4/1976, p. CCXXXV; NCE vol. 2, p. 591; MS, vol. 1, p. 373–377; vol. 5, p. 97–101.

*

– Biserica Ortodoxă a păstrat, a transmis și a practicat Taina hirotoniei așa cum au făcut Sf. Apostoli. Nu ne vom pierde în citate pentru a convinge teologii, ci vom arăta câteva îndemnuri din primele veacuri pentru a ne menține obștea strămoșească. Ucenicul Sf. Ioan Evanghelistul, *Sf. Ignatie Teoforul* ne arată: „Precum Hristos urmează Tatălui, așa și voi toți urmați Episcopului și preoților ca și apostolilor, iar pe diaconi să-i respectați ca și porunca Domnului. Fără episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce stau în legătură cu Biserica. Acea *Euharistie* să fie socotită adevărată care se săvârșește în prezența episcopului sau aceluia care primește de la el o asemenea misiune. Fără episcop nu este îngăduit a boteza, nici a face agape, ci ceea ce găsește el bun, aceea să fie socotit ca bineplăcut lui Dumnezeu, pentru ca să fie sigur și trainic ceea ce facee...” *Origen* ne lasă aproape un testament: „una este lucrarea diaconului, alta datoria preotului, dar cea mai grea sarcină este a episcopului”. Însuși *Clement Romanul* arată că „urmînd poruncii Mîntuitorului, au fost hirotoniți episcopi, preoți și diaconi în comunitățile creștine”, iar *Clement Alexandrinul* ne asigură, ca urmaș al Sf. Marcu, „Scriptura cuprinde porunci speciale pentru preoți și episcopi și diaconi”.

– Între ierarhia harică, între slujirea și ascultarea obștii (Adunarea parohială, Consiliul și Comitetul parohial), ca și între toți credincioșii trebuie să existe o comuniune desăvîrșită. Toți, ierarhie harică și comunitatea credincioșilor, au chemarea comună la mîntuire și la bunul mers al parohiei. „Eu am de gît sufletele voastre”, spunea mitropolitul-martir al credinței și neamului românesc Antim Ivireanul, îndemnînd la unitate între păstorul haric și păstoriți spre desăvîrșire. Preoții sînt datori obștei credincioșilor cu propovăduirea Evangheliei, cu sfințirea prin cuvînt și taine, cu condiția ca toți să fie una în credință (Ioan XVII, 21), în comunitate și în adevăr. Credincioșii au datoria și obligația să respecte ierarhia, să asculte, să participe la slujbele tradiționale, să arate credința curată în Dumnezeu și unire cu Biserica, să înlătore influențele străine duhului strămoșesc și păgubitoare neamului românesc.

Sf. Ap. Pavel poruncea atunci și ne îndeamnă permanent la rugăciune și meditație: „...voi, fiilor duhovnicești, supuneți-vă preoților: și toți unii față de alții, îmbrăcați-vă întru smerenie, fiindcă Dumnezeu celor mîndri le stă împotriva și celor ascultători le dă har. Deci smeriți-vă sub mîna tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit” (I Petru V, 5–6).

*

6. Taina Cununii și rostul ei firesc. – Dacă preoția este taina slujirii lui Dumnezeu și a oamenilor, cununia este taina comuniunii și unității: „în Hristos și în Biserică” (Efes. V, 32). Rostul ei firesc este binecunoscut în calitate de celulă vie a societății și cu cît această celulă este mai curată, sfîntă și nealterată, cu atît comunitatea este mai bună, mai dreaptă, mai cinstită. În primele veacuri, creștinii aveau totul comun pentru existență și aceasta se baza pe un singur cuget și o singură

simțire (Fapte II, 42). Același lucru îl observa *Tertulian* considerînd familia creștină celulă sfîntă: „creștinii au totul de-a valma, afară de soții“.

A. *Rolul comunitar și haric al Tainei Cununii*. – Mai întîi, *cununia* este taina Bisericii, mai înainte decît toate tainele. Ea a apărut odată cu zidirea omului: „nu este bine ca omul să fie singur“ (Facere II, 18). *Căsătoria* astăzi este un act de *bunăvoință*, juridic, săvîrșit de bună voie de cei doi în fața autorității civile și de aici consecințele și responsabilitatea față de societate (părinți, copii etc.). *Nunta* este cadrul firesc de bucurie și petrecere cuviincioasă în familie și cu prietenii, cu numeroase obiceiuri și datini la fiecare popor, dar mai ales la neamul românesc. „Specialiștii“ de toate categoriile, teologi de toate confesiunile, sociologi și juriști de toate nuanțele au elaborat tratate epuizante asupra aspectelor unirii firești, vorbind de „nuntă mistică“, de „cununie celestă“, „unire cosmică“, „legiuită-împreunare“ și cîte altele asupra cărora ochiul sectantului privește cu încredere prozelitistă. Numai de cununie ca taină a lui Dumnezeu și respectarea chipului lui Dumnezeu în om – și prin firească păstrare a celor doi într-un singur trup (Efes. V, 31) nu se prea vorbește.

Este adevărat, cercetătorii s-au aplecat asupra poligamiei sau poliandriei, asupra patriarhatului sau matriarhatului sau altor efecte socio-religioase ale cuplului marital, dar ei evită cauzele apariției acestora și mai ales considerarea femeii inferioară sau sclavă.

Și în Vechiul Testament existau niște restricții cultice referitoare la femeie, dar n-a fost socotită inferioară bărbatului cu toate că prin ea „intrase păcatul și moartea în lume“ (Rom. V, 12). În același timp, femeia-soție avea un rol deosebit în lumea biblică, iar în caz de deces al soțului se aplica cu strictețe leviratul (Deut. XXV, 5).

În Noul Testament, mai întîi se șterge neascultarea Evei prin nașterea din Fecioară a Mîntuitorului; Iisus Hristos apreciază credința femeii și din neamul său și din celelalte seminții; redă chipul cel dintîi al vieții edenice și participă la Nunta din Cana Galileii (Ioan II) reconstituind Taina Cununii, ca, apoi, după înviere să investească pe ucenici și cu harul lucrător în unirea celor doi și în iubire pînă la mormînt. Din iubirea lor sfîntă și din dragostea lor sinceră trebuie să apară copiii, să se mărească întrajutorarea reciprocă; să se ferească de patimile și ispitirile desfrînării, să se desfășoare totul normal și liniștit, cu scop înalt moral, educativ și social.

Primitorii tainei sînt numai tinerii maturi (18 ani băiatul, 16 ani fata), liberi și conștienți, sănătoși trupește și sufletește, capabili să înțeleagă rostul familiei.

Săvîrșitorul tainei, după îndeplinirea condițiilor firești, juridice și canonice, este preotul-haric sau episcopul locului. Înainte de săvîrșirea Tainei Cununii, cei doi au îndatorirea față de conștiință și unul față de altul să treacă prin baia curățitoare a Tainei Spovedaniei și înainte sau după Taina Cununii să primească Taina Cuminecării, după ce au participat la Sfînta Liturghie. În vechea rînduială a neamului românesc, cu anunț (strigare) se săvîrșea Cununa laudelor bisericesti: *Sf. Liturghie*, special pentru cei care primeau Taina Cununii.

Taina Cununii este precedată de *Logodnă* sau verificarea celor doi, consimțământul lor liber, dragostea între ei, consimțământul părinților și rudelor, garantarea celor din urmă pentru pasul celor doi. Logodna poate fi oficiată cu mult înainte de cununie, dar și odată cu aceasta. De la Logodnă începe responsabilitatea nașilor. Preotul trebuie să catehizeze pe nași, în vederea grijii lor pentru fini.

La români, Taina Cununii a fost considerată totdeauna foarte importantă pentru viața națiunii. Taina Cununii, astăzi, nu se poate săvârși fără actul juridic al căsătoriei (civile), Codul familiei trebuie respectat cu strictețe. De asemenea, impedimentele la căsătorie au diferite aspecte: a) *civile* (vârsta și consimțământul liber) și bisericești (hirotonia, căsătoria a 3-a, căsătoriile mixte, deosebiri religioase); b) *relative* – raporturi de rudenie reglementate prin lege și prin canoane (consîngenitatea, cuscria, înfierea, nășia etc.).

Efectele Tainei Cununii sînt multiple atît pentru suflet, cît și pentru trup, dar soții trebuie să cunoască bine ce înseamnă acest jug și mai ales grija pentru urmași ca să-i crească sănătoși trupește și sufletește. Căsătoriile de probă, întîmplătoare sau „experimentale“ nu fac altceva decît să îmbolnăvească celula societății și să mărească pericolul delincvenței juvenile. Deja la societățile în criză, familia a îmbătrînit, s-a destrămat, iar copiii handicapați și cu malformații au umplut lumea. Pentru a avea familii bune este nevoie de tineri sănătoși și responsabili. Este cunoscut faptul, mai ales astăzi, că dintr-o mamă desfrînată și un tată bețiv va apare la a 2-a sau a 3-a generație un copil cu grave malformații; dintr-un tată fumător înrăit și o mamă alcoolică – sau alte vicii – va apare sigur pînă la a 7–9-a generație un epileptic. Sînt cifre îngrozitoare și cazuri alarmante pe care preotul misionar trebuie să le cunoască pentru a feri pe păstoriți de urmări grave și a păstra familia românească, așa cum ne-au transmis-o străbunii.

B. *Căsătorii mixte, interpretări, curioase și comentarii periculoase ale unor texte biblice.* – Desigur, în lumea de azi, secol al exploziei demografice și al relațiilor multiple interumane, nu lipsesc căsătoriile mixte. *Acestea sînt firești*, trebuie avute însă în vedere niște criterii. Căsătoria ca act juridic nu prevede, la noi, obligații religioase, dar tînăra sau tînărul, care dorește să împlinească toată dreptatea, trebuie să se sfătuiască cu părinții sau slujitorii confesiunilor cărora aparțin. Biserica Ortodoxă este mai intransigentă, fiindcă ea păstrează și transmite lăsamintele Sf. Apostoli. Pentru aceasta, preotul ortodox trebuie să catehizeze pe tineri înainte, să le arate frumusețile ortodoxiei și cum le-a receptat poporul nostru, nunta la români – încă de la daci – constituia un ales prilej de bucurie, dar și de maturitate și angajament total în a ne păstra ființa neamului.

a) *Nu trebuie refuzată „căsătoria mixtă“* de către preotul ortodox, ci trebuie *lămurite unele lucruri.* – La romano-catolici căsătoria este treaba „soților“, preotul este spectator, uitîndu-se că Hristos de la care preotul are harul a binecuvîntat nunta și a săvîrșit întîia minune. În rînduiala romană se accentuează „actul juridic“, ceea ce face fiecare popor indiferent de credința lui. În schimb, ierarhia celibă apuseană, culmea, nu admite divorțul și socotește căsătoria „veșnică“, ceea ce a dat naștere la multe atitudini condamnabile față de Vatican.

b) La protestanții de toate categoriile, *căsătoria* este socotită o lege a firii care *n-are nimic comun cu credința*. Luther, Calvin, Zwingli au scos-o din rîndul „semnelor“ Bisericii nevăzute, iar Biserica Angliei s-a identificat cu națiunea engleză refuzînd atît „canoanele“ romane, cît și indiferențele protestante. În schimb, Cununia anglicană este păstrată cu sfințenie și recunoscută ca un act de noblețe sufletească și o dovadă de supremă civilizație. Familia anglicană, cu o pregătire nemaiîntîlnită, primește la cununie o Biblie a familiei din partea preotului-slujitor, Biblie care se adaugă la Patrimoniul celor două familii din care provin cei cununați. De aproape o mie de ani, fiecare colegiu englez are Capela sa maritală, cu toate că pînă acum zece ani, universitățile Albionului erau deschise numai pentru bărbați.

Sînt excluse practicile de degenerare și de distrugere ale speței umane (cupluri homo) care au dus, printre altele și la sindromul SIDA.

c) Avîndu-se în vedere *abaterea de la practica Tainei Cununii*, acceptîndu-se excluderea căsătoriei din rîndul preocupărilor asupra credinței sau intensificîndu-se prozelitismul prin căsătoriile mixte, de probă, sau „între frate și soră“ – cum recomandă pseudoslujitorii –, unii înlătură Taina Cununii *considerînd-o fie „afacere clericală“*, fie contrară „spuselor Domnului“ din Biblie.

Ob. 1. În Biblie nu se vorbește de cununie și nici de căsătorie.

Exp. Pînă la învierea Mîntuitorului, nu găsim precizate nici „tainele“, nici numărul lor, fiindcă era de față „Mirele“ (Matei II, 15) Domnul Iisus Hristos în realitate, în trup istoric. Tainele sînt lucrările care continuă activitatea începută de Dumnezeu pe pămînt pentru fiecare om. Cununia este chiar poruncită: „taină mare în Hristos... și în Biserică“ (Efes. V, 32).

Sectele folosesc atît căsătoriile convenționale și de probă, cît și căsătoriile mixte în scop prozelitist și cu un ceremonial împrumutat din tradiții și obiceiuri locale.

Înv. ort. Dumnezeu a zidit prima familie în Eden (Facere I, 28) și i-a făcut după „chipul și asemănarea Sa“ (Facere I, 26), bărbat și femeie (Facere I, 27), egali întru toate, avînd diferență specifică doar sexul, dovedit și păstrat prin gene (bărbat = xy; femeia = xx).

Mîntuitorul restaurează și recunoaște prima familie prin participarea la Nunta din Cana Galileii (Ioan II, 1–10), săvîrșind întîia minune și dovedind că este Mesia (Ioan II, 11).

Ob. 2. La Efeseni V, 32 „taină aceasta“ este vorba de unirea nevăzută între Hristos și Biserică, nu de cununie.

Exp. Hristos a întemeiat Biserica prin jertfa sa de pe cruce (Fapte XX, 28). Și, Biserica n-a rămas „în ceruri“, nevăzută, ci s-a constituit organic în comunitate în istorie, la Cincizecime (Fapte II, 41). Biserica este „mireasă“ veșnică (Apoc. XXII, 17). Sf. Ap. Pavel face această comparație între Hristos și Biserică, tocmai pentru a arăta importanța cununii, rețaziile și obligațiile dintre soți, raportul cu ceilalți membri ai familiei (Efes. V 22–23; Col. III, 18–19).

Înv. ort. Dintotdeauna, familia creștină a fost în atenția Bisericii și comunității. Biserica a respectat atît unirea firească prin care se perpetuează speța umană, cît și

factorul de educație și de exemplu. De aceea familia este indestructibilă (Matei V, 32; XIX, 6, 8–9; I Cor. VII, 39 ș.u.), desfacerea căsătoriei este îngăduită numai în caz de deces fizic, moarte morală sau în caz de demență.

În Biserica Ortodoxă Română, Cununia se săvârșește după actul civil al căsătoriei. Sînt admise căsătoriile mixte cu condiția ca urmașii să fie botezați în credința ortodoxă. Preotul are îndatorirea ca să catehizeze pe soțul de altă confesiune și apoi să săvârșească Taina Cununii.

Pentru Biserica Ortodoxă în general și pentru tradițiile strămoșești în special, Taina Cununii a fost și rămîne pîrghia puternică a menținerii credinței celei curate și curăției sufletești a familiei românești.

Urările de milenii în legătură cu taina au creat un patrimoniu unic în spiritualitatea europeană. Nunta din Carpați, Maramureș, Banat, Oltenia, Bucovina și celelalte regiuni a născut legende și obiceiuri de o rară sensibilitate românească. O „colăcerie“ rostită de brădar spune: „Femeia fără cunună este-n casă mătrăgună... Bărbatul fără inel, n-are-n viață niciun țel...“ iar „tu mire împărat, să trăiești într-un palat, cu copiii și nevasta, să te ferească năpasta...“.

Nașii păstrează costume sobre, iar părinții sînt prezenți la cununie, în spatele mirilor. Cele două lumînări simbolizează cei doi Arhangheli (Mihail și Gavriil) care păzeau Edenul-casa familiei – și care au anunțat Sf. Fecioare nașterea Mîntuitorului Hristos. Florile de la lumînări și de pe haine sînt simbolul bucuriei înfloririi noii familii și ecoul peste veacuri a prezentării la Sfînta Fecioară – cu o floare – a Sf. Arhanghel Gavriil. Lămîița de pe capul miresei înseamnă – ca și hainele albe – curăție sufletească și trupească în fața lui Dumnezeu, a mirelui și a nașilor. Ea simbolizează albina lucrătoare în noul stup al familiei.

În tradiția dacilor, la „cununie“, cu un deosebit fast, se împărtășea tinerilor „elixirul“ sfînt al lui Zalmoxe prin gustarea dintr-un fagure de miere. Obiceiul a trecut în viața neamului nostru pînă astăzi: *Luna de miere*, aici își are originea.

În alte provincii se servesc bomboane, iar „mai modern“ nelipsitul tort, cu aceeași semnificație.

Pișcotul, ca și vinul, folosite la „paharul mîntuirii“ au fost preluate din tradițiile biblice.

Ca un act de mare responsabilitate, la sfîrșit, tinerii sărută mîna nașilor și cer iertare părinților.

Într-un asemenea legămînt în viață, la bine și la rău, familia creștină prin Taina Cununii și-a desăvîrșit rostul ei duhovnicesc și firesc. Sf. Ap. Pavel socotea familia un altar: „Precum Hristos a iubit Biserica, așa sînt datori bărbații să-și iubească soțiile“ (Efes. V, 24). Femeia-creștină se mîntuiește prin naștere de prunci (I Tim. II, 15), iar bărbatul necredincios se mîntuiește prin soția credincioasă (I Cor. VII, 14). Sf. Ignatie sfătuia pe toți creștinii care se căsătoreau să facă și „Cununia în Domnul“, în Biserică. „Numai prin mîna și prin gura preotului cununa celor doi este

binecuvîntată“, arăta Tertulian. „Fericirea în familie se capătă numai în credință față de Dumnezeu, în credincioșie unul față de altul prin binecuvîntarea preotului“, sfătuia Sf. Ioan Gură de Aur.

Ceremonia nunții, ca și slujba Tainei Cununii poartă misterul legăturii sfinte și îndeplinirea cu cinste a tuturor obligațiilor părintești. Alarmanta situație a familiei de astăzi se explică, din nefericire, prin pierderea încrederii între soți, fiindcă nu s-au păstrat curați. Influențele străine au distrus tradiții strămoșești. Proveniența dubioasă de copii handicapați rezultă din căsătorii saturate, din mame destrăbălate sau frigide, isterice sau dereglate hormonal din cauza păcatelor ereditare. Preotul trebuie să cerceteze bine pe tineri fie direct, fie prin părinți, dar mai ales prin nași înainte de săvîrșirea Tainei Cununii. De asemenea, tinerii influențabili sau ușor sugestivi, slabi de înger, trebuie întăriți pe piatra credinței celei neclintite și strămoșești. Sînt condamnate practicile – „legăturilor și dezlegărilor“ la cununii – pe care le speculează sectele; trebuie supuși disciplinei bisericești asemenea „practicieni“ ca furi de cele sfinte sau batjocoritori.*

În cazuri speciale, preotul poate săvîrși Taina Cununii în casele credincioșilor sau în alt loc, avînd în vedere condițiile cerute. În situația cînd un soț a mai fost cununat, acesta este supus epitimiei și dezlegării și apoi se săvîrșește Taina Cununii. Dacă soții de acum au mai fost cununați, li se face dezlegarea mai întîi, apoi li se săvîrșește cununia. În tradiția sănătoasă a poporului român s-a păstrat obiceiul Cununii de argint (25 de ani), de aur (50 de ani), sau de diamant (75 de ani)... se face slujba de mulțumire cu binecuvîntarea inelelor și chiar, la dorință, cu punerea cununiilor.

Am insistat asupra acestor amănunte, fiindcă mulți „specialiști“ banalizează sau trec sub masca folclorului atîtea tradiții „dătătoare de viață“, verificate de milenii. Alții, mai „școliți“ dar care n-au nimic comun cu Biserica, găsesc în Taina Cununii numai influențe mitice și magice, căutînd să scoată în evidență aspectele banale fără să cunoască rostul ei de milenii și forța ei deosebită în viața familiei românești.

Cu adevărat taina aceasta mare este, în Hristos, iar eu zic și în Biserică (Efes. V, 32).

* AMĂNUNTE ȘI PRECIZĂRI: *Cununia: Îndr. mis.* p. 586–599; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 176–202; ICO, p. 162, 300–305; P. Deheleanu, *op. cit.* p. 402–413; *Catehismul rom. cat.*, p. 154–155; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 159–163; D. Radu, *op. cit.*, p. 309–315; *Datinile creștinilor*, în „RT“, nr. 13/1884, p. 103–104; N. Bălan, *O părere cu privire la căsătoria a doua a preoților*, în „RT“, nr. 7–8, p. 267–269.

Stephanos Charalambidis, *Le mariage dans l'Eglise Orthodox*, în „Contacts“, 29 (1978), nr.10, p. 52–76; P. Evdokimov, *Sacrament de l'amour*, Paris 1962; C. Galeriu, *Taina Nunții*, în „ST“, nr. 7–8/1960, p. 484–501; Idem, *Întărirea familiei, datorie patriotică și poruncă divină*, în „MA“, nr. 6–7/1967, p. 516–532; Ilie Moldovan, *Taina Nunții*, în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 511–531; L. Stan, *Căsătoriile mixte și ultimele măsuri luate de Vatican în privința lor*, în „ST“, XIX (1968), nr. 7–8, p. 487–497; M. Stravropoulos, *The Understanding of Marriage in the Orthodox Church*, în „One in Christ“, 75 (1979), nr. 1, p. 57–74; Theodore Stylianopoulos, *Toward a Theology of Marriage in the Orthodox Church*, în „The Greek Orthodox Theological Review“, 22 (1977), nr. 3, p. 249–284.

CPB, p. 202–206, p. 139 (imn 345...); DER, vol. 1, p. 560; DNT, p. 79–80; DTC, vol. 9, col. 1276–1283; DTO, p. 95–97; GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 810–812; nr. 3–4/1976, p. CCXXXIV.

7. **Taina Tămăduirii (Maslul) și practica ei.** – Necesitatea Tainei Sfântului Maslu. Prin toate tainele sale, Biserica oferă harul cel dumnezeiesc celor ce cu credință curată doresc mîntuirea și cu atît mai mult, celor ce au căzut în suferință din cauza păcatelor știute și neștiute sau cele ereditare care au rănit sufletul și se manifestă prin boli asupra trupului. Căci suferința trupească este și rezultatul nemijlocit al multor și grele păcate. Și dacă un mădular este bolnav, toate măduarele sînt în suferință (Matei VI, 22–23; I Cor. XII, 26).

1. *Temeiurile biblice* ale Tainei și practicarea ei în Biserica creștină. Ca orice lucrare a lui Dumnezeu pentru mîntuire, Taina Maslului a fost profețită în Vechiul Testament în legătură cu persoana lui Mesia: „El, suferințele noastre le-a purtat și durerile noastre le-a luat asupra Sa“ (Isaia LIII, 4); „Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți: spăla-mă-vei și mai vîrtos decît zăpada mă voi albi“ (Ps. L, 70). În Vechiul Testament, de fapt, la porunca lui Dumnezeu se practică vindecarea bolilor de tot felul. Terapia aceasta era însoțită de acțiuni menționate în lege (mai ales în Deuteronom) și de jertfe speciale de expiere (Ieșire XXX, 20–30).

Nu numai la poporul evreu grija pentru cei în suferință era în atenție, ci la toate popoarele, bolile fiind socotite și ca o acțiune demonică asupra omului. Astfel, Hipocrate, părintele medicinei, și Galen – contemporan cu Sfinții Apostoli – arătau că suferințele au cauze nu numai în bolile trupești, ci și în cele sufletești.

În vremea Mîntuitorului, bolnavii de toate categoriile alergau spre El: orbi, schiopi, surzi, chinuți de dureri rele, leproși și suferinzi de tot felul. Toți aflaseră de Iisus din Nazaret de care ascultă marea și vînturile, duhurile rele și îngerii buni.

Medicul trebuie respectat și ascultat (Matei IX, 12; Luca V, 31; Înțel. Isus Sirah XXXVIII, 1–15).

Taina Sfântului Maslu nu se substituie tratamentului medical. Prin maslu se iartă păcatele de tot felul. Fiindcă este ușor a zice: ia-ți patul tău și umblă, dar este greu a ierta păcatele, care paralizează voința omului, apasă inima și tulbură mintea. Or, Fiul omului are puterea de a lega și dezlega păcatele (Matei IX, 1–7).

Taina este *profețită în V. Testament*, dar instituită de Mîntuitorul, Care vindecă orice boală (Marcu III, 10) și este transmisă apostolilor, cărora „le-a dat putere să scoată afară duhurile rele și să tămăduiască orice fel de boală și orice neputință...“ (Matei X, 1; Marcu VI, 13). Această Taină Sfinții apostoli o săvîrșesc după Învierea Domnului, îndată după Cincizecime, ca Taină a Bisericii, potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „...în numele Meu veți scoate demoni... pe bolnavi mîinile veți pune și se vor însănătoși...“ (Marcu XVI, 17–18).

Despre practicarea acestei sfinte Taine ne vorbește Sfîntul Iacov: „Dacă este cineva bolnav, să cheme pe preoții Bisericii și să se roage pentru el, după ce-l vor unge cu untdelemn în numele Domnului. Rugăciunea făcută cu credință va izbăvi pe cel bolnav și Domnul îl va vindeca, iar dacă a făcut păcate îi vor fi iertate... Mare putere are rugăciunea celui fără de prihană...“ (Iacov V, 14–16). Din cuvintele apostolului Iacov reiese că maslul este o lucrare sfîntă văzută, care era cunoscută și

practicată de Biserică înainte de a scrie el epistola. Această lucrare se săvârșea „în numele Domnului“. Sfântul Iacov ne încredințează că prin Taina Maslului se împărtășește creștinului harul vindecător pentru bolile trupești și sufletești. Maslul este deci o lucrare văzută, săvârșită de preoții Bisericii, prin care se împărtășește harul nevăzut.

Taina Maslului este lucrarea sfântă săvârșită în numele Sfintei Treimi, de către preoții Bisericii, prin care se împărtășește credinciosului bolnav harul nevăzut al tămăduirii sau ușurării suferințelor trupești, întărirea sufletească, recâștigarea nădejzii, iertarea păcatelor. Partea văzută constă din ungerea cu untdelemn sfințit, după ce s-a invocat prin rugăciuni speciale mila lui Dumnezeu prin puterea Sfântului Duh asupra celui bolnav.

Taina Maslului nu se poate confunda cu Taina Sfântului Mir (Mirungerea) și nici cu miruirea. Taina Sfântului Mir împărtășește credinciosului harul pentru creșterea duhovnicească. Taina Maslului se săvârșește la cererea bolnavului sau apropiaților săi – rude, prieteni – în vederea însănătoșirii sau în perspectivă eshatologică: iertarea păcatelor care au dus la suferință, la tulburarea sufletului sau pentru răspuns bun la dreapta judecată (judecata particulară și apoi cea obștească).

Deoarece boala a venit în lume și în viața noastră prin căderea omului în păcat, Dumnezeu are grijă de noi și ne dă mila și harul suferinței Fiului Său. În Sfintele Evanghelii și în toate rugăciunile (șapte la număr) din rînduiala Tainei Maslului, Dumnezeu este invocat ca „doctorul sufletelor și trupurilor noastre, a Cărui milă este nemăsurată...“, iar după fiecare rugăciune și invocare, credincioșii cîntă: „Stăpîne, Hristoase, Milostive, miluiește pe robul (robii) Tău“. Însăși cîntarea îl arată pe Mîntuitorul Hristos ca „Vindecătorul și ajutorul celor ce sînt în dureri“. De la Dumnezeu se cere: „tămăduire neputinciosului robului Său... cel ce mult a greșit...“.

Harul lui Dumnezeu, prin Taina Maslului, lucrează asupra celui bolnav în mai multe feluri, întărind nădejdea sufletului, tămăduind suferința, redîndu-i încrederea și liniștea pentru cei ce l-au adus la slujbă. De fapt, această Taină este considerată drept „tămăduitoare de trup, fiindcă trupul este neputincios, chiar dacă sufletul este zelos“ (Marcu IX, 38).

Însănătoșirea bolnavului se cere prin rugăciune de la Dumnezeu, fiindcă Însuși Fiul Său a luat trupul nostru. În calitatea sa de „templu al Sfântului Duh“ (I Cor. VI, 19), trupul are capacitatea de a fi vindecat și curățit prin materia văzută și sfințită, untdelemnul. Boala este de cele mai multe ori o urmare firească a eredității. Se știe că din părinți vicioși se pot naște copii cu malformații. „Pînă la al șaptelea neam voi pedepsi fărădelegea“ (Lev. XXVI, 28); „părinții mănîncă aguridă și se strepezesc dinții copiilor“ (Ier. XXXI, 29).

Taina pocăinței este instituită de Mîntuitorul pentru iertarea păcatelor (Ioan XX, 23) și curățirea simțurilor de patimi, pentru a-L vedea pe Dumnezeu. De aceea, înainte de Taina Sfântului Maslu se cere bolnavului să-și mărturisească păcatele pentru iertare prin Taina Spovedaniei ca să se poată învrednici apoi și de merindea vieții veșnice: Sfînta Împărtășanie. Sînt și cazuri cînd și cei din jurul bolnavului trebuie

să-și mărturisească păcatele în Taina Spovedaniei ca să fie împreună rugători cu cel în suferință, pentru însănătoșire. Sfântul Maslu este o taină a participării comune la ridicarea din patul suferinței, o comuniune de rugăciune pentru sufletul celui chinuit. Pentru aceasta, se invocă ajutorul Preasfintei Fecioare, al Sfintei Cruci, ajutorul sfinților tămăduitori și îngerilor, al tuturor slujitorilor trăitori în Hristos și în comuniune cu sfinții.

Taina Maslului nu este izolată, ci precedată de slujbe speciale: la Sfânta Liturghie se scot părțile pentru cei bolnavi, dacă nu se pot împărtași; se săvârșesc acatiste și paraclise pentru iertarea păcatelor și însănătoșirea celor aflați pe patul suferinței, pentru ca să fim ca samarineanul milostiv. Acesta a oblojit rănilor și a încurajat pe cel rănit, l-a dus în casă luminoasă și sănătoasă (biserica sau spital) și a rugat pe slujitori să-l îngrijească, suportând el toate cheltuielile. Pilda aceasta este și ea o indicație a Tainei Maslului (Luca X, 34–36).

2. Ajungând aici putem arăta, de fapt, *elementele constitutive* și concrete ale acestei Taine: 1. preoții săvârșitori – ca cei ce poartă harul tămăduirii din preoția și slujirea Mântuitorului Hristos; 2. primitorii ei, care sînt îndeosebi cei bolnavi trupește, dar și cei bolnavi sufletește, sînt primiți cu bunăvoință și tratați ca niște frați, fiindcă poartă chipul lui. Dumnezeu și rănilor suferinței Mântuitorului. 3. Materia sfințită este untdelemnul și făina (Marcu VII, 22–25) etc.

Efectul imediat este întărirea credinței celui deznădăjduit, prin căința sinceră și pocăința totală; primirea harului întăritor și al iertării, certitudinea îndurării Mântuitorului la Judecata particulară și obștească. De asemenea, mîngîierea și mulțumirea pentru cei sănătoși că au făcut tot ceea ce creștinește este posibil pentru salvarea celui ce suferă pentru păcatele sale sau ale altora.

3. *Diferențe confesionale.* – a) Biserica romano-catolică a socotit Taina Maslului o ceremonie administrată celor aproape de moarte, numai pentru întărirea sufletului în momentele agoniei. De aici și denumirea de „extrema unctio“, adică ungerea cea mai de pe urmă, dată acestei taine. Dar practica aceasta, privind Taina Sfântului Maslu, este străină de practica apostolică, potrivit învățaturii Bisericii Ortodoxe. Sfântul Iacov vorbește despre bolnavi în general și nu numai despre cei grav bolnavi, arătînd că maslul nu este săvârșit în vederea sfîrșitului apropiat, ci pentru vindecarea bolnavului: „Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav, și Domnul îl va ridica“ (Iacov V, 15), de aceea este nevoie de spovedanie și de Sfânta Împărtașanie: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi“ (Ioan VI, 54 și 58). Iar din punct de vedere psihologic, Taina Sfântului Maslu, administrîndu-se numai celor greu-bolnavi și știindu-se că ea este o pregătire pentru moarte, în loc să liniștească și să întărească, mai mult îi tulbură pe cei bolnavi.

Și în privința săvîrșirii Tainei, Biserica Apuseană are altă practică. Astfel, untdelemnul, care se folosește ca materie a Tainei, se sfințește de episcop, iar preoții numai îl administrează. Practica contravine cuvintelor Sfântului Iacov care spune că untdelemnul trebuie sfințit de preoți, cu prilejul săvîrșirii maslului, și nu mai înainte de către episcop, ca la Confirmare.

Invocarea harului Duhului Sfânt pentru vindecarea celui bolnav este arătată de Sfântul Iacov: preoții trebuie să se roage pentru acela și să-l ungă cu untdelemn sfințit (Iacov V, 14–15).

b) Reformatorii, observând ceremonia apuseană, au considerat „*Extrema unctio*“ drept o simplă practică medicală, sau o sugestie care ar impresiona pe bolnavii incurabili și au înlăturat maslul cu totul.

c) După învățătura ortodoxă, prin Taina Maslului se împărtășește harul care vindecă bolile trupești și sufletești și se iartă păcatele (Mărturisirea ortodoxă I, 119): „Rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica și de va fi făcut păcate se vor ierta lui“ (Iacov V, 15).

Sectele resping Taina Maslului, invocînd unele texte biblice și interpretîndu-le altfel decît învățătura de veacuri a Bisericii celei una. Astfel:

Ob. 1. În Biblie nu se găsește instituirea maslului de către Hristos. Deci nu poate fi nici admisă ca taină, nici practică de preoți și nu are efecte asupra bolnavilor.

Exp. Această afirmație evită textele Vechiului Testament care o preînchipuie în diferite situații. Așa cum am văzut, instituirea a fost făcută de către Mîntuitorul (prin vindecările de tot felul), și apoi taina a fost practică de Sfinții Apostoli după Pogorîrea Sfîntului Duh.

Înv. ort. Este știut că istoria biblică și spusele Domnului, din Evanghelie, au fost așezate în scris mult mai tîrziu, ca o necesitate a întăririi comunității și ca un răspuns dat celor îndoielnici. Nici nu putea Mîntuitorul să „alcătuiască“ slujba maslului, pentru că forța vindecării și confirmarea tainei au venit după înviere, prin mandatul: „Luati Duh Sfînt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi și căror le veți ține, ținute vor fi...“ (Ioan XX, 21–23), iar „...pe bolnavi mîinile veți pune și se vor face sănătoși“ (Marcu XVI, 18).

Chiar înainte de Cincizecime, ucenicii, propovăduind în cetăți, „scoteau mulți demoni, ungeau pe bolnavi cu untdelemn și vindecau“ (Marcu VI 12–13). După Pogorîrea Sfîntului Duh practica era cunoscută ca Taină: „...cei bolnavi să cheme preoții Bisericii...“ (Iacov V, 14–15). De asemenea, scrierile apostolice indică nenumărate vindecări și ridicări de pe patul suferinței, cu ajutorul „Ungerii minunate și rugăciunii curate“.

Ob. 2. Maslul ar fi o „practică“ aflată în toate religiile, și creștinii au preluat-o, dar nu poate fi o taină biblică.

Exp. Este adevărat, multe ceremonii se aseamănă, fiindcă toate au folosit omului, dar Taina Maslului, așa cum am văzut, a fost prefigurată în Vechiul Testament, iar Mîntuitorul „doctorul trupurilor și sufletelor noastre“ a instituit-o ca un mijloc de însănătoșire prin harul Sfîntului Duh, prin „darul vindecării“ (I Cor. XII, 9).

Ob. 3. Se întîmplă vindecări prin cuvînt, prin rugăciune, fără untdelemn, așa cum arată chiar Domnul (Marcu XVI, 18; Fapte XVIII, 10), deci n-ar avea rost ceremonia maslului.

Exp. Într-adevăr Mîntuitorul, ca Dumnezeu adevărat și om desăvîrșit, putea săvîrși orice minune și vindecare fără elementele folosite de către Biserică, „fiindcă la Dumnezeu toate sînt cu puțință“ (Matei XIX, 26). Însă și apostolii s-au folosit, în vindecări, de făină, untdelemn; de obiecte.

Înv. ort. Untdelemnul ca și făina sînt materii de săvîrșire a Tainei Maslului, așa cum la botez se folosește apa, la Euharistie pîinea și vinul etc., prin care lucrează harul Sfîntului Duh, la rugăciunea preotului și credința celor bolnavi, sau a acelor

care i-au adus la maslu. Așa cum slăbănogul a fost purtat de prietenii săi și introdus prin acoperișul casei în fața Mîntuitorului și a fost vindecat (Marcu II, 2-5), același lucru se petrece și cu cei ce vin la slujba aceasta, primind vindecare sau mîngîiere (Rom. XV, 1-7). Uneori și Mîntuitorul a folosit diferite materii în cazul vindecărilor (Ioan IX, 6-8) ei chiar locuri speciale (Luca X, 34; Ioan V, 2-6 etc.).

Ob. 4. Nu toți bolnavii se vindecă după slujba maslului, ceea ce ar dovedi că nu este o taină. Unii chiar mor, deci nu ar avea loc lucrarea Sf. Duh, ci în cel mai bun caz ar fi un simbol sau o practică a preoților.

Exp. Dar nici la spital nu se vindecă toți, deși tuturor li se administrează aceleași medicamente, poate aceeași operație, îngrijire și asistență. Iar slujba Sfîntului Maslu este pentru toți cei ce o doresc, însă efectul depinde de credința bolnavului și de iertarea păcatelor lui de către Dumnezeu, și într-o măsură și de credința celor ce-l însoțesc. În caz de necredință și apostazie, nu se poate vorbi de mîntuire: „...nu a putut să facă nici o minune ... și se mira de necredința lor...” (Marcu VI, 5-6).

Înv. ort. Credința față de Hristos trebuie să fie curată, nefățarnică, nu de formă sau de ochii lumii, sau impusă de cineva. Credința puternică „mută munții” (Matei XVII, 20) și ajută la vindecare, tămăduiește persoana sau pe cel pentru care se intervine (Matei IX, 22, 29; VIII, 10; XV, 28 ș.a.).

Scopul imediat al tainei este iertarea păcatelor și alinarea suferințelor bolnavului, pricinuite de păcate. „Vezi de acum să nu mai greșești, ca să nu ți se întîmple ceva și mai rău” (Ioan V, 14). Și chiar dacă bolnavul decedează, efectul tainei va fi asupra sufletului, care n-a căzut în deznădejde, și aducînd ușurare în clipa morții, vor fi liniștiți apropiații bolnavului; iar la Judecata de apoi fiecare își va lua plata după faptele sale (Matei XXV, 37-40).

Ob. 5. Săvîrșirea maslului ocazională, pentru preot, strîngerea de ofrande, untdelemn, făină, vin și altele.

Exp. Dar nu se strîng ofrande de ordinul cantităților, nici la mînăstiri, și ca atît mai puțin la bisericile de mir. Iar din ofrandele aduse și sfințite, credincioșii iau acasă pentru ei și membrii familiilor lor; ca toți să se împărtășească cu binecuvîntarea lui Dumnezeu. În mînăstiri, aceste ofrande sînt întrebuintate la agapele care au loc aici, pentru cei veniți de departe, pentru drumeți unii dintre ei fiind suferinzi și bolnavi.

Înv. ort. Taina Sfîntului Maslu a fost administrată de Sfinții Apostoli și de urmașii acestora, pentru vindecarea bolilor trupești și sufletești, iertarea păcatelor și întărirea în credință a creștinului. Prin venirea celor în suferință la maslu, se înțelege nu numai cei bolnavi trupește, ci și cei apăsăți sufletește, se iartă păcatele grele. Se știe că păcatele cauzează frămîntări psihice care se răsfrîng și asupra trupului. În*

* Completări BIBLIOGRAFICE: *Maslu-tămăduirea*: Îndr. mis., p. 600-607; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 202-208; ICO, p.163, 305-308; *Catehismul rom. cat.*, p. 252; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 413-418; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 164-167; I. Bria, *op. cit.*, p. 173-175; D. Radu, *op. cit.*, p. 306-308; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 29-38; N. Grosu, *Taina Sf. Maslu*, în „Ort.”. XXXI (1979), nr. 3-4, p. 553-563; L. Stănescu, *Preotul ca tămăduitor*, în „BOR”, nr. 11/1924, p. 655-660.

cazul acesta nu numai cei bolnavi grav trupește și în pericol de moarte, ci și cei sănătoși trupește, dar chinuți de păcate grele, au nevoie de harul vindecător care se împărtășește prin Taina Sfântului Maslu.

Săvârșitorii maslului sînt numai preoții. Despre aceștia spune categoric Sfînta Scriptură: „De este cineva bolnav, să cheme *preoții Bisericii...*” (Iacov V, 14). Dar de aici nu înseamnă că episcopul n-ar fi îndreptățit la săvîrșirea tainei, deoarece, avînd plenitudinea harului, episcopul poate săvîrși toate tainele. Se face amintire numai de preoți, întrucît preoții sînt mai aproape de credincioși și pot fi chemați mai repede în ajutorul bolnavilor. Din spusa Apostolului: „să cheme preoții Bisericii”, s-a rînduit ca pentru săvîrșirea maslului să fie mai mulți preoți (Luca XVII,14). Biserica a rînduit numărul de șapte, dar pot fi mai puțini (Lev. XIII, 2–3; XIV, 2–5).

*

În locuința credinciosului sau în biserică se săvîrșește Taina Sfântului Maslu pentru tămăduirea de boli, sănătatea și liniștea sufletească a celor din casă sau a celor care participă la această Taină în biserică (maslul de obște se săvîrșește, mai ales în post – miercuri și vineri).

Taina Sfântului Maslu este însoțită mai totdeauna de Taina Spovedaniei și de Sfînta Împărtășanie și, dacă este posibil, bolnavul să participe și la Sfînta Liturghie. Se obișnuiește ca Taina Sfântului Maslu să se săvîrșească atît pentru cei în suferință cît și pentru cei sănătoși, prezenți la slujbă, cu prilejul pelerinajelor ce se fac pe la mînăstiri.

Și maslul este o lucrare a lui Hristos în biserică, adică o taină, din cele Șapte taine instituite de Mîntuitorul, prin care ni se împărtășește harul Duhului Sfînt pentru vindecarea de boli trupești și sufletești și întărirea sufletului în fața încercărilor omului pe pămînt.

B. CINSTIREA UNOR OBIECTE ȘI IMAGINI SFINTE

Cuvînt explicativ. – *Mai toți specialiștii, ca și manualele și lucrările lor se ocupă de un sens speculativ al obiectelor și imaginilor sfinte. Chiar au apărut „opere” referitoare la o „teologie” a icoanei ca și „anghelologia” și „demonologia”. Și atunci cum poți convinge sectantul de adevăr cînd în iconografie apar în același loc crucea și sulița; îngerul și diavolul; sfîntul și balaurul! Pe lîngă cunoscuta confuzie într-o închinare și adorare la sectanți, în cinstirea obiectelor și imaginilor sfinte se amestecă cu știință sau neștiință, cu viclenie sau cu ignoranță-materia cu imaginea. Obiectul în sine nu are putere fără energia lui, fără cel ce l-a folosit și ni l-a lăsat nouă, așa cum trupul n-are nici un rost fără suflet, fără viață.*

Sfîntul nu se confundă cu eroul și nici martirul cu prizonierul. Sfîntul a trăit o viață avînd model pe Hristos, eroul – în antichitate și oricînd – este sacrificatul pentru un țel material sau spiritual; martirul este cel ce suferă nu pentru ideile sale, ci pentru urmarea lui Hristos, iar prizonierul sau captivul este o victimă obișnuită atît în antichitate, cît și astăzi. Deci cinstirea unor obiecte și imagini sfinte, precum și mijlocirea îngerilor și sfinților, fac parte din actele văzute ale credincioșilor noștri în vederea întăririi evlaviei și obținerii mîntuirii.

Biserica medievală, izolându-se de credincioși prin ierarhie (casta clericală), s-a izolat și de cinstirea împreună a sfinților și obiectelor sfințite, a imaginilor și icoanelor introducând în biserici statui și altare înalte ca și la capiștile idolești din vremuri apuse. Harul sfinților și transmiterea lui prin obiectele respective a fost neglijat datorită și teoriei satisfacției și îndeosebi a doctrinei harului divin creat sau emanat. Reforma a mers mai departe și a socotit „ruinarea totală a omului” drept argument al izolării sale și a salvării lui numai prin credință sau printr-o grație specială. Neoprotestanții și apoi sectele religioase au înlăturat obiectele și mijlocirea, declarându-se ei „sfinți și aleși” și deci nu mai are rost iadul și chinurile sale. Așa s-a ajuns și la pîngărirea noțiunii de sfînt și sfințenie și înlocuirea lor cu: „alesul, profetul, înțeleptul, cucernicul, liderul și chiar mesia...”.

Sfințenia implică: a) sălășluirea prin taină a Sf. Duh în noi; b) unire între curăție și lucrarea dumnezeiască; c) o participare la tainele lui Dumnezeu; d) dominarea spiritului asupra patimilor; e) continuitatea vieții sufletești, după moarte; în toate avînd pildă pe Hristos și Sfinții Săi.

Ca forme de exprimare ale cinstirii se pot aminti cultul particular și organizat (slujbele de tot felul, în biserică sau la locul unde Sfîntul a viețuit sau unde obiectul s-a aflat) și în special: 1) Ziua trecerii spre veșnicie (nașterea din nou) sau a venirii în lume. Biserica invocă evenimentul prin: a) slujba specială-prăznuire; b) acatist sau paraclis; 2) Cinstirea obiectelor sau rămășițelor sfințite pămîntești; 3) pelerinaje la locurile de evlavie; 4) ridicarea de biserici sau capele în cinstea unui eveniment din viața sfîntului (adormire, minuni etc.); 5) zile speciale de pomenire (cu excepția Duminicii-Ziua Domnului, Ziua Învierii); 6) pomeniri deosebite și invocări în rugăciuni și imne speciale – însemnarea și botezarea pruncilor cu numele lor; 7) elogierea sfinților prin predici (panegirice) și zugrăvirea chipurilor lor pe icoane (și faptele lor – icoane-acatist) etc.

Canonizarea sau generalizarea cultului sfinților o face Biserica, dar nu de la ea, ci datorită vieții în Hristos a Sfinților, mijlocirii și ajutorului lor pentru credincioși. De aceea, în afara Sfinților cinstiți pretutindeni, există și sfinți locali, autohtoni, naționali care s-au săvîrșit din viață aici sau în altă parte și li se face o cinstire locală sau generală. De asemenea sînt nenumărați sfinți neștiuți și necunoscuți, cărora se cuvine cinstire (Duminica Tuturor Sfinților, ultima din ciclul slujbelor Sfintei Învieri).

În sensul spuselor Mîntuitorului, „voi sînteți prietenii Mei...” (Ioan XV, 14); „Eu sînt vița, voi mlădițele” (Ioan XV, 5) și că sfinții vor judeca lumea și chiar pe îngeri (I Cor. VI, 2), vom înțelege Cinstirea obiectelor și imaginilor sfinte. Și dacă Fiul lui Dumnezeu nu s-ar fi întrupat, dacă n-ar fi făcut semne și minuni, dacă n-ar fi fost răstignit pe cruce pentru păcatele noastre și dacă n-ar fi înviat și nu s-ar fi înălțat pentru mîntuirea noastră, atunci n-am fi avut nici obiecte, nici imagini și nici fapte și minuni transmise nouă sau zugrăvite într-un fel sau altul. Așa dar trebuie plecat totdeauna de la Hristos, icoana Tatălui (I Cor. XIV, 7–31; II Cor. IV, 4), bărbatul desăvîrșit, Noul Adam (I Cor. XV, 45), care a făcut totul pentru răscumpărarea noastră (I Tim. III, 16).

I. Adorarea chipului Domnului nostru Iisus Hristos

Prin înțelegerea realității adorării lui Dumnezeu, ne putem ușor da seama de ajutorul primit și prin care cugetul credinciosului urcă spre Ziditor. Credincioșii de astăzi caută să-și explice credința, să-și întărească evlavia în condițiile specifice vremii lor. Astfel tehnica modernă a holografiei, programările electromagnetice, impulsurile „laser“, computerul, tabla electronică etc. pot corecta și în același timp identifica adevărul de mistificare, falsul de realitate. Așa cum se susținea mai ieri că „mașina” creează omul, că „inteligența” artificială va depăși mintea omului, azi totul este deșertăciune, fiindcă ființa umană este copleșitoare și depășește orice aparatură. Înainte de acestea se spunea că idolii, chipurile cioplite, icoanele au dat naștere la cult, iar cultul a născocit imaginea, imaginea l-a „creat” pe Dumnezeu, iar slujitorii au organizat Biserica. Această „viziune” însușită de mulți sectanți s-a destrămat de la sine în veacul nostru.

Cum era de așteptat, însuși chipul lui Iisus atît de modelat, atît de contestat, atît de falsificat fie de artă, fie de închipuire și răufăcători apare astăzi mult mai aproape de adevăr – dacă nu absolut real – față de veacurile îndoielii (de la Arie - sec. III–IV – pînă la sectele „T” din zilele noastre). Vom căuta deci nu „demonstrații” dogmatice – s-au făcut destule, ci obiectul axiomei: *cum arăta Fiul Dumnezeu-întrupat* ca să ne putem da seama de realitatea figurii Sale în manifestarea reală a credinței și a evlaviei creștine și prin acest mijloc simplu și la îndemîna oricui: *icoana*. Icoana sau chipul redă realitatea persoanei și în același timp faptele, semnele, manifestările ei nu de la *static* (idol, chip cioplit, statuie, pictură imaginată), ci din acțiune, din viață, din minuni (asupra Lui însuși, asupra omului, asupra naturii înconjurătoare).

Pentru probitate, vom pleca de la chipul lui Hristos, și ne vom referi în continuare la ultimele date în legătură cu *Icoana hristică* pentru a ne da seama de specificul și atributul ortodoxiei: cinstirea icoanelor ca mijloc al adorării lui Dumnezeu. În acest sens, vom face trimiteri necesare înțelegerii și cercetării, aprofundării și verificării celor spuse în legătură cu Răscumpărarea omului căzut în păcat.

„Marama” Veronicăi, Pînza lui Hristos („giulgiu”) și Mandilionul (chipul lui Iisus) din Edesa, permanent cinstite. – În vremea noastră Pînza de la Torino a atras atenția savanților, criticilor de artă, teologilor și ierarhilor din diferite Biserici. Dar, fără datele Sfintei Scripturi n-am înțelege nimic!*

* A se vedea pe larg Anexa: Cap. XIV: *Giulgiul de la Torino*, p. 457–459.

2. Cinstirea Sfintei Cruci

Precizări. Nu vom face aici demonstrații teologice în legătură cu Sfânta Cruce, nu vom evidenția „teologia” crucii, ci ne vom mărgini la faptul că cinstirea Sfintei Cruci este una din căile adevărate ale adorării lui Dumnezeu.

În cinstirea Altarului de jertfă al Mântuitorului, în respectul cuvenit pentru „Locul Căpățînii”, în admirație pentru fenomenul crucii, mai ales Crucea roșie în civilizația omenirii, și atrași de arta izvorită din cinstirea ei (arhitectura, sculptura, pictura) sau folosirea ca semn (intersecție) în civilizația rutieră, ne întărește dragostea și misiunea pentru a scrie și a predica permanent despre folosul crucii în viața noastră.

Cinstirea icoanelor, moaștelor, obiectelor sfinte s-a făcut diferit, Sfânta Cruce însă a fost cinstită de către toți și pretutindeni și dintru început, Sinodul al VII-lea ecumenic (787) doar hotărăște generalizarea cultului.

Pentru noi ortodocșii români, cinstirea crucii capătă și o altă semnificație de ordin ființial și sentimental, fiindcă în părțile noastre, după tradiție – în părțile Dunării, localitatea *Dervent*, s-ar fi arătat pe cer semnul crucii lui Constantin cel Mare (312). Sfânta împărăteasă Elena, din neamul strămoșilor noștri, descoperă crucea reală, altarul de jertfă al Domnului Hristos, și o înalță cu cinstire; însăși țara noastră este răscrucea drumurilor europene pe apă și pe uscat, spre Orient și Occident etc.

Crucea răstignirii este cinstită de către toți creștinii, fiindcă ea este cu adevărat altar de jertfă al lui Hristos pentru mântuirea noastră. Ea este cumpănă între vechi și nou, balanță între adevărata cinstire și falsa evlavie, pe ea s-a imprimat Sânge din trupul Mântuitorului, exemplu de jertfă euharistică reală. Lemnul crucii n-a avut putreziciune, ca și Stăpînul răstignit pe ea. Fără lumina crucii nu poate fi găsită calea mântuirii. Fără rostul crucii nu se poate explica jertfa totală și desăvârșită pentru moșii și strămoșii noștri din veac adormiți întru nădejdea izbăvirii. Fără înălțarea crucii, noi rămînem tot în prăpastia păcatului. Fără întinderea mâinilor Domnului către toți și către toate și din toate punctele cardinale pe cruce, n-am fi avut imaginea totală a iubirii lui Dumnezeu-Tatăl prin Fiul.

Cinstirea crucii și prin ea adorarea Celui răstignit pentru noi, constituie existența noastră duhovnicească și conlucrarea noastră sigură cu harul mântuirii. De aceea, Sfânta cruce este dătătoare de viață pentru noi credincioșii; este izbăvitoare pentru cei de dincolo și este salvatoare pentru toți cei care-și vor mări neîncetat căldura credinței la picioarele ei și își vor încălzi sufletul cu focul cel nemuritor care este trupul și sângele Domnului vărsat aici, pe cruce. Pentru că nu s-a înțeles rostul crucii în iconomia mântuirii, unii au socotit jertfa drept un simbol, iar Euharistia o comemorare, o amintire, o repetare, o ceremonie pămîntească etc., iar alții se poartă „ca vrăjmași ai crucii lui Hristos...” (Filip. III, 18).

Crucea pentru noi creștinii ortodocși este Pomul cunoștinței binelui și răului. Dacă ispititorul a spus: mîncăți și veți fi asemenea lui Dumnezeu (Facere I, 4-5), și după ce au mîncat, pedeapsa și-au agonisit; tot așa pedeapsă, blestem ne agonisim dacă nu cinstim lemnul dătător de viață. Sfîntul Vasile cel Mare învățînd pe credincioși să se închine, spunea: Chemăm pe Tatăl, care toate le rînduiește; chemăm pe Fiul,

care pe toate le săvârșește; chemăm pe Duhul Sfânt care pe toate le plinește: Iată imaginea crucii pe chipul nostru. Avînd semnul Sfintei Cruci, avem imaginea și înțelegerea Sfintei Treimi: Nădejdea-Tatăl, Scăparea-Fiul, Acoperămîntul-Sfîntul Duh (I Tim. III, 16 ș.u.).

Sfînta cruce nu este o fantezie sau o creație a unor oameni. Ea este un mijloc ales de Dumnezeu pentru începutul mîntuirii noastre, deci este o descoperire a lui Dumnezeu. Sfînta Cruce este un obiect absolut indispensabil lucrării lui Dumnezeu și mîntuirii noastre. Așa cum sufletul se mîntuiește numai prin trup, tot astfel, jertfa sîngeroasă și unică a Mîntuitorului a fost pe altarul crucii (Fapte XX, 28), deci obiectul absolut necesar mîntuirii noastre, începutul văzut al Bisericii lui Dumnezeu: Sfînta Cruce.

1. Semnul nădejzii și izbăvirii în lumea veche. -- Desigur, la popoarele vechi n-au lipsit semnele și obiectele cultice. La unele grupuri etnice subdezvoltate pînă astăzi dăinuie animismul, fetișismul, totemismul și mai ales talismanele. Or, toate acestea, lăsînd la o parte interpretările sociologice și mitologice își au originea în „semnul” salvării: pomul cunoașterii binelui și răului. Toate semințiile, inclusiv cele din Australia și Oceania, cele precolumbiene și eschimoșii, au cultul fetișului și talismanului ca sugestive obiecte magice. Desigur, Sfînta Scriptură arată originea acestora: căderea în păcat și căutarea în făptură a izbăvitorului, stăpîn al naturii.

Nici strămoșii noștri n-au fost străini de căutarea „salvării”. Traco-geto-dacii ajunseseră la un monoteism, plecînd de la experiența naturii. Ei nu s-au închinat făpturii, dar au folosit-o pentru a-și exprima sentimentele lor religioase. Se poate da ca exemplu trimiterea „dincolo” la Zalmoxe, prin jertfă, prin săgetare și suliță a celui mai viteaz dintre tineri pentru „cunoașterea” vocii Celui luminat. Aruncarea sulițelor spre norii care trimit „săgeți” prin fulgere și trăsnete, constituie o dovadă că strămoșii noștri nu se închinau la făptură și fenomenele sale repetate, ci se opuneau acestora așa cum Iacob s-a luptat cu Domnul (Facere XXXIII, 24–31).

Dragonul la traco-geto-daci – a cărui imagine abia în zilele noastre este clară datorită descoperirii chipului acestuia pe diferite obiecte și vase, era un obiect de cinstire, un simbol al salvării, un steag al biruinței, o nădejde a unității, un drapel al dreptății. Strămoșii noștri strînși în jurul steagului au înfruntat pe Darius (sec. VI î.Hr.), pe Alexandru Macedon (sec. IV î.Hr.) și mai ales pe romani (sec. I și II d.Hr.). Stindardul acesta a fost doborât în Sarmizegetusa lui Decebal în decembrie–ianuarie 105–106 și a fost dus la Roma împreună cu cel mai prețios trofeu al lui Traian, capul regelui Decebal.

Nu știm care va fi fost influența acestui stindard asupra supușilor lui Burebista și Decebal, dar cunoaștem că el era stropit cu apă sfîntă din căldărușa vie de către Marele preot: Deceneu, în timpul lui Burebista sau Vezina, în vremea lui Decebal.

Stindardul salvator sau bradul nemuririi este un semn peste milenii al cinstirii lui. După unii cercetători acest stindard a fost preluat din generație în generație și adaptat condițiilor bune sau vitrege de viață ale locuitorilor acestor sfînte ținuturi de la Carpați, Dunăre și Mare, ajungînd cu timpul *Sfîntul tricolor*. Pînă în zilele noastre, la cununie, bradul împodobit constituie dreptatea, izbăvirea și pavăza noii familii.

Pomul (bradul lui Zalmoxe) de Crăciun este bucuria celor mici și a celor mari, lumină și vesnicie, dăinuire și pace și multe alte semnificații. Dar nu numai „bradul” Crăciunului și al cununei este însuflețit și martor al evenimentelor, ci și bradul înfipt la căpătâiul unui tânăr prea devreme chemat în lumea fără întoarcere. „Crucea bradului” a vestit biruința morții la strămoșii noștri înainte de biruința vieții prin învierea Mîntuitorului Hristos. Chiar cel mai răspîndit „dans cultic”, călușarii, își coboară originea pînă la Zalmoxe, steagul fiind simbolul biruinței, iar „cel apucat de Rusalii” fiind purtătorul mesajului păcii.

Încă de la Constantin cel Mare, pe stindarde s-a imprimat semnul jerfei, biruinței și dreptății: Sfînta cruce. Mai tîrziu, apar și chipurile Sfîntilor mucenici militari, practică trecută și la poporul nostru din toate provinciile. În vremea „descătușării” neamului de către Tudor Vladimirescu apare pe steagul său însăși imaginea Sfîntei Treimi.

În ultimul timp, spiritualitatea strămoșească a început să fie minuțios cercetată, iar investigațiile sînt făcute cu aparatură electrofonică de înaltă sensibilitate și tehnicitate.

Nici cei mici nu sînt scutiți de inițiere. Mirifica „sorcovă” constituie semnul continuității, trecerii cu bine peste obstacolul dintre cei doi ani (vechi și nou). Frumos și impresionant, în afară de urare, sună glasul celor fără de patimă: sorcova de la bătrîni, a fost dată la români.

Reținem, deci, atîtea motive de conservare și transmitere a tradițiilor și obiceiurilor sănătoase legate de semnele bune ale anului milei Domnului de izbăvire, de bucurie.

2. Semnul izbăvirii și salvării în Vechiul Testament. – Referitor la acest semn, nu vom insista ci vom aminti, doar, cîteva exemple. Mai întîi cumpăna dreptății: pomul cunoștinței binelui și răului (Facere III, 3). Legămîntul lui Noe (Facere VIII, 8–17), stejarul de la Mamvri și adevăratul altar de jertfă (Facere XIV, 18; XXII, 12); cumpăna nădejdiei lui Iosif în Egipt (Facere XXXIX, 1–22); Treptele din scara lui Iacob (Facere XXVIII, 10–22); Toiagul lui Moise care a ucis toți șerpii vrăjitorilor Egiptului (Ieșire VII, 8–13), a despîcat Marea Roșie (Ieșire XIV, 27–31) și a scos apă din stîncă (Ieșire XV, 25) – închipuirea stîncii Golgotei; Tablele Legii (Ieșire XIX, XX) – cele două laturi ale crucii; Toiagul înflorit al lui Aron (Num. XVII, 8–10), semnul neputezirii crucii lui Hristos; Ridicarea șarpelui în pustie, profetia lucrării și de viață dătătoare cruci (Filip. III, 18). În fine, Semnul Fiului Omului (Daniil VII, 13; Matei XXIV, 30).

Înșiși profetii care au privit timpurile mesianice vorbeau cu frică de Semnul izbăvirii (Isaia, Ieremia, Iezechiil etc.). „Moise s-a înspăimîntat de munte, credincioșii se cutremură în sufletele lor de jertfa lui Hristos...” (Evr. XII, 22–29).

3. Semnul ispășirii în Noul Testament. – Dacă „Vechiul Testament este umbra celor viitoare... un învățător către Hristos” (Gal. III, 24), Noul Testament are în centrul său Crucea dreptății: N-am venit să judec lumea, ci să o slujesc (Matei XX, 27; II Cor. V, 17–18). Or, crucea este altarul de jertfă și înlocuirea, totodată, a jertfei sîngeroase. De acum, crucea este o cale și un mijloc pentru mîntuire și un obiect al dragostei lui Dumnezeu. Și cum o dragoste curată este și dreaptă, crucea

va fi semnul Sfirșitului lumii și judecății de apoi, așa cum, în timpul Mîntuitorului a fost sfirșitul jertfelor sîngeroase. În loc de pătimirea pe cruce la răstignirea Domnului, de acum crucea este puterea creștinului, un semn eshatologic pînă la bucuria finală a răsplătirii.

a) Mîntuitorul confirmă profeția crucii prin Șarpele de aramă și îi arată rostul în istoria mîntuirii: „Așa cum Moise a înălțat în pustie Șarpele de aramă ... așa va fi înălțat și Fiul omului...” (Ioan III, 14–15), iar la sfirșitul lumii printre semnele judecății finale va fi „strălucirea și arătarea semnului Fiului omului” (Matei XXIV, 30).

b) Sfinții Apostoli și-au plecat genunchii și capetele la picioarele crucii, dar cel care inițiază cu adevărat o teologie a crucii, arătîndu-i dimensiunile și forța, este Sfîntul Apostol Pavel: „Crucea pentru păgîni este nebunie; pentru evrei sminteală, iar pentru creștini puterea lui Dumnezeu...” (I Cor. I, 18), de aceea, dacă ar fi să mă laud, mă laud numai în Crucea lui Hristos prin care vine mîntuirea (Gal. VI, 14). Crucea a izbăvit pe oameni din „pedeapsa morții” (Rom. V; 12) și Hristos, prin „Sîngele Său, a intrat odată întru cele sfînte, veșnică răscumpărare aflînd...” (Evr. IX, 11–14); prin sîngele crucii a împăcat cele de pe pămînt cu cele din cer (Col. I, 20), cu toate că răstignirea era o pedeapsă gravă și capitală (Deut. XXI, 23; Gal. III, 13).

Însăși Euharistia ca jertfă, înviere, ispășire și mulțumire este legată de taina crucii (I Cor. XI, 26). Sfîntul Petru – mort martir pe o cruce răstignit cu capul în jos – arăta că în trupul răstignit pe cruce, Hristos a luat asupra-și păcatele noastre. De acum, noi murim pentru păcatele noastre, „dar prin rănile Lui am fost vindecați” (I Petru II, 24).

c) *Lemnul crucii, toiagul mîntuirii.* – Se știe că trupul omului este alcătuit din toate elementele naturii. Lemnul a fost dintru început folosit de către om, din acesta și-a făcut primele unelte de lucru ale pămîntului, primele unelte de vînat, întîile instrumente artistice, dar mai ales lemnul a folosit pentru foc, arma specifică speței umane. Lemnul a produs și fructul ispitirii, Pomul cunoștinței binelui și răului, dar tot prin lemn, lemnul crucii, s-a făcut începutul mîntuirii noastre. Din lemn omul și-a construit locuința, dar și temple, altare de jertfă și tot din lemn a fost făcută crucea răstignirii Domnului nostru Iisus Hristos. Iată atîtea motive de cinstire a lemnului, de aceea nu este de mirare că în istoria religiilor naturiste apare cultul totemului și dendrolatria.

Lemnul a fost cinstit de către omenire nu numai pentru folosința lui externă, ci și pentru conținutul său. Se știe că pădurea este „dătătoare de viață”, reconfortantă, iar diferitele tipuri de copaci conțin proprietăți chimice etc. Fructele pomilor au capacitatea să întrețină viața, inclusiv viața omului, mugurii sau frunzele, florile sau rădăcinile au fost folosite și sînt și astăzi utilizate ca medicamente sau extrase chimice. De asemenea, unele esențe de lemn conțin săruri minerale sau „lacrimi” binefăcătoare. Așadar, Pronia nu întîmplător a ales lemnul ca să fie colaborator la izbăvirea omului, la mîntuirea noastră.

4. **Cinstirea Sfintei Cruci pînă la Sinodul al VII-lea ecumenic.** – După condamnarea și răstignirea Mîntuitorului Hristos (an 33–34), din motive ceremonial-religioase: („s-a făcut pe sine Fiul lui Dumnezeu”, în vremea arhieriei Ana și

Caiafa; din motive naționale – noi avem Legea noastră, spunea acuzația – cu aprobarea Sinedriului iudaic; din motive politice, noi „avem împărat pe Cezarul”; striga mulțimea – cu încuviințarea proconsulului Iudeu Ponțiu Pilat, reprezentantul lui Tiberiu (14–37 d.Hr.), împăratul Romei. Crucea Domnului, ca și celelalte cruci ale celor doi tâlhari au fost îngropate în dealul Golgotei. Urmașii Mântuitorului au cinstit obiectele rămase de la Învățătorul lor, dar nu s-au oprit asupra unuia sau altuia, ci scopul principal, mandatul lui Hristos era ca apostolii să învețe popoarele, să le arate toate câte le poruncise și făcuse. Primind investitura Sfântului Duh, în Ziua Cincizecimii, Sfinții Apostoli au plecat în toată lumea, propovăduind Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 15–16).

Odată cu căderea Ierusalimului, când Titus și Vespasian (an 69–70) n-au mai lăsat din cetate „piatră pe piatră” (Matei XXIV, 2), a fost arat și „Locul Căpățîinii”, pierzîndu-se urma țarinei olarului. Deci cinstirea crucii, ca altar de jertfă al Domnului, n-a fost înlăturată din cultul creștin al timpurilor apostolice. Imaginea lui Hristos era vie în conștiința apostolilor. Ei Îl văzuseră cu ochii lor, Îl pipăiseră cu mâinile lor...” (Ioan I,1), deci contactul direct cu cel răstignit (Luca XXIV, 30–35; Ioan XX, 26–69).

a) *Crucea lui Hristos este mai întîi o realitate materială.* Mîntuitorul Hristos, Dumnezeu-adevărat și om desăvîrșit, ne-a salvat strămoșii și s-a făcut începutul mîntuirii noastre cu trupul Său. Ultimele descoperiri arheologice ne pun în față uimitoare realități ale timpului judecării Mîntuitorului. Astfel, s-a descoperit locul unde a stat Hristos la judecată, în fața lui Pilat, gabatta (locul pardosit cu pietre), s-a identificat Scaunul de judecată al lui Pilat, care are pe spătar săpat în piatră numele său. S-a dezvelit grămada de pietre din piața unde Arhidiaconul Ștefan a fost ucis cu pietre (Fapte VII, 56). Pe lângă toate acestea, Institutul de arheologie din Ierusalim a deschis un muzeu cu obiectele paleocreștine, unde crucea este nelipsită.

De asemenea, momentul răstignirii este identificat prin nenumărate incizii pe lespezi, fildeș etc. a simbolului morții, a oaselor încrucișate și a unor inscripții „Iisus aloe, X... etc. însemnînd: Iisuse miluiește-ne; Iisuse iartă-ne; Iisuse salvează-ne...”

Catacombe, grote, ascunzători creștine din primele veacuri, sînt identificate ca timp și folosință după semnul crucii și simbolurile legate de ea: ancora, păstorul, peștele etc.

b) *În semnul crucii* au văzut, cei ce așteptau izbăvirea, calea și adevărul. În această realitate a jertfei Domnului și-au pus nădejdea eshatologică creștinii primelor veacuri. De la semnul crucii s-a înțeles jertfa Mîntuitorului pentru ștergerea păcatului strămoșesc. Semnul crucii sau „vestirea morții Domnului” era nelipsit de la Euharistie (I Cor. XI, 17–33). Într-adevăr Sfînta Cruce, indiferent cum a fost cinstită, este primul obiect de cult creștin. De la semnul Fiului Omului, unii „au născocit” hiliasmul.

e) *Sfînta Cruce s-a arătat împăratului Constantin cel Mare* în 312. Pe chipul luminos al crucii era scris „prin acest semn vei învinge”. Această viziune profetică a împăratului și această arătare reală a Semnului biruinței l-a determinat pe Constantin să ia apărarea creștinilor. După înfrîngerea lui Maxentiu se decretează libertatea

creștinilor prin *Edictul de la Milan*, 313. Această libertate poate fi considerată tot o *biruință a crucii*. De acum se interzice în imperiu pedeapsa cu răstignirea, se introduce jurământul pe cruce, apare semnul biruinței pe steagurile creștine. În același timp, se intensifică cultul Bisericii și prin cinstirea Sfintei cruci.

d) *După Sinodul I ecumenic* (325) când se reface pacea în Biserică și se alcătuieste Mărturisirea de credință (7 articole) în raport cu falsele concepții gnostice, platonice și ariene, în articolul al IV-lea se spune: „și s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat, a pătimit și s-a îngropat“. Deci Sfinții Părinți rezumă rostul jertfei Mântuitorului: răstignirea și pătimirea ca început al mântuirii noastre și împăcarea omului cu Dumnezeu. Așadar, cultul crucii este legat de jertfa pentru noi și pentru strămoșii adormiți întru nădejdea izbăvirii.

e) *Descoperirea lemnului crucii*. Ca orice obiect de care s-a folosit Mântuitorul, crucea Sa nu putea să fie ascunsă pentru totdeauna, ci toate sînt făcute la plinirea vremii (Gal. IV, 4), adică atunci când Pronia consideră necesar arătarea pentru mulți: Sfînta Elena, mama împăratului, cinstitoare a crucii și inițiatoare de fapte deosebite pentru Biserica lui Hristos și-a luat această responsabilitate de a cerceta locul unde au fost aruncate crucile răstigniților. După multe privegheri la Mormîntul Domnului și la Peștera Nașterii lui Hristos, împreună cu episcopul Macarie al Ierusalimului, Sfînta Elena a început săpăturile în împrejurimile Golgotei. Și munca n-a fost în zadar. S-au descoperit într-adevăr crucile celor răstigniți din porunca mai-marilor iudeilor și cu aprobarea reprezentantului Cezarului roman. Se știe că aceste cruci au fost făcute în grabă, din lemn simplu. Două au fost confecționate pe loc, iar cea de a treia, cea a Mîntuitorului a fost adusă în cetate pentru a fi obligat Hristos să și-o ducă singur pînă în dealul răstignirii. Domnul Hristos, obosit, bătut și batjocorit nu mai era în stare să-și ducă crucea, atunci a fost ajutat de Simon* Cirineanul (Luca XXIII, 26).

La descoperirea celor trei cruci, care erau pline de pămînt și brațele lipite, mulțime multă privea cu uimire, gîndindu-se la vremurile răstignirii cu trei sute de ani înainte. Fiind toate la fel, era necesară o atenție deosebită. Tradiția spune că lucrurile s-au lămurit, un mort a fost atins de una dintre acestea și îndată a înviat. Cei de față au înțeles minunea, dar și descoperirea adevăratei cruci pe care a fost răstignit Mîntuitorul. S-au înlăturat de pe lemn bucățile de pămînt și au apărut urmele cuielor de la mîini și de la picioare, șiroaie de transpirație și sînge de pe spinarea lui Hristos și urma bătăilor ce le primise, pe cruce erau vizibile.

Împărăteasa Elena și episcopul Macarie și mulți credincioși au înălțat lemnul Sfintei cruci, l-au înfipt într-un pedestal de aur și l-au adus în cetatea Ierusalimului în ziua de 14 septembrie 327. Urmele loviturilor de pe spinarea Mîntuitorului imprimare și pe lemnul crucii coincid cu urmele de sînge imprimate pe „Giulgiul” de la Torino.

* Acest gest al lui Simon i-a adus numai bucurii și mulțumire în casă. După Cincizecime s-a botezat și a propovăduit Evanghelia în Asia.

După descoperirea Altarului de jertfă al Mîntuitorului, evlavia creștină s-a intensificat. Cuvintele Mîntuitorului: „cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze” (Marcu VIII, 34), au devenit argumentul cinstirii crucii. Apostolul Pavel nu în zadar spunea: „Iar pentru mine a mă lăuda nu-mi este decît în crucea lui Hristos... “ prin care „lumea este răstignită” (Gal. VI, 14). Locul Căpățîinii a devenit, după descoperire, loc de pelerinaj. Triada întăririi convingerii în Hristos: mormîntul, peștera și Golgota sînt pentru orice creștin o sfîntă pasiune. De atunci, aproape toți sfînții părinți și trăitorii pustiei introduc în canonul vieții lor închinarea la Locurile sfinte. Și cum „crucea este dracilor pieire, păgînilor nebunie și evreilor sminteală” (I Gor. I, 18), Sfîntul Vasile cel Mare invocă forța crucii ca început bun la toate: Doamne ajută și întărește taina crucii pe chipul nostru ca semn al Sfîntei Treimi: În numele Tatălui, la frunte – rațiunea care este început și tată; și al Fiului, la pîntece, fiindcă Fiul lui Dumnezeu s-a coborît pe pămînt din iubire și în pîntecele iadului a zdrobit, din dreptate, legăturile diavolului și stăpînirea morții a distrus; și al Sfîntului Duh, de la dreapta la stînga, dovada voinței de neclintit în a face bine, avînd harul lui Dumnezeu și cumpăna dreptății. Același sfînt Părinte arată că semnul Sfîntei Cruci se face cu mîna dreaptă – forța binelui – cu cele trei degete strînse. Și în acest caz Sfînții Părinți nu sînt „inovatori, ci ei întăresc tradiția moștenită, dîndu-i semnificația necesară momentului discuțiilor hristologice, Sfînta Cruce fiind legată de începutul mîntuirii noastre și de însăși viața pămîntească a Domnului Iisus Hristos. Așa se explică rostul cuvintelor „... și s-a răstignit pentru noi“.

f) *Epoca lui Justinian (527–565)*, timpul marilor edificii creștine. Desigur, Justinian – împăratul, nepotul lui Iustin din părțile Dunării (Iliric), și la îndemnul soției sale, monofizita Teodora, ridică nenumărate locașuri de cult. Dacă pînă la el se avea în vedere construcțiile după preferință – biserici în formă de corabie, biserici după modelul basilicilor, biserici în formă de cruce – de acum stilul bizantin intră în istoria artei; istorie pe care mai ales noi românii o moștenim. Așadar, bisericile își stilizează silueta și își corectează laturile după laturile crucii. În toată lumea creștină se ridică locașuri de cult în formă de cruce, altarul, capătul crucii; sîni bisericii, laturile și naosul și pronaosul, baza crucii. Se utilizează crucea închisă în cerc, baptisteriile și apoi rotondele, crucea cu laturile extinse folosită în special în bisericile ortodoxe de origine slavă, ivindu-se bisericile cu mai multe altare, ca și biserici etajate. Iată cum de la Justinian crucea a devenit model sau matrice în arhitectura locașurilor de cult, înlăturînd templele păgîne cu săli imense, cu coloane strivitoare, cu nișe și camere obscure, unde, în dese cazuri, se practica tot felul de orgii.

Tot împăratul Justinian ridică o biserică în Ierusalim cu hramul „Sfînta Cruce“. Aici aduce Crucea Mîntuitorului și de atunci se moștenește și cîntarea: Crucii Tale ne închinăm Stăpîne și Sfîntă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim... Numai după o sută de ani, Ierusalimul este prădat de perși, crucea luată și dusă în Orient. Împăratul Leon urmărește pe năvălitori îi înfrînge și cîștigă Crucea Domnului, care este reînălțată, în biserica ei, la 14 septembrie 626. De acum se alcătuiesc slujbe, acatiste și imne speciale pentru cinstirea crucii.

5. Uniformizarea și generalizarea cultului Sfintei Cruci. – Sinodul al VII-lea ecumenic (787). Dacă pacea Bisericii lui Hristos a fost restabilită prin hotărârile dogmatice și canonice ale celor șase Sinoade ecumenice, valabile pentru întreaga creștinătate, și cultul creștin a fost considerat ca o cinstire adusă unor chipuri și obiecte pentru a ajunge tot la adorarea lui Dumnezeu. Sinodul al VII-lea ecumenic restabilește și generalizează cultul icoanelor. Crucea fiind icoana jertfei Mântuitorului Iisus Hristos a fost cinstită dintru început, iar acum i s-a recunoscut și atributul: „dătătoare de viață”, pentru că prin moartea de pe cruce a Mântuitorului, noi am câștigat raiul cel pierdut și am devenit iarăși fii ai lui Dumnezeu prin har. Imaginea crucii, icoana jertfei, semnul Fiului Omului este semnul înnoirii noastre în Hristos, este chemarea noastră la veșnicie, este semnul sfârșitului lumii. Semnul venirii Mântuitorului-Judecător, învierea și judecata obștească, începutul unui cer nou și pământ nou (II Petru III, 13).

Avînd în vedere toate acestea și tradiția care circula, Sfinții Părinți au hotărît cinstirea Sfintei Cruci al cărui lemn, simbol și realitate sînt legate de jertfă și răscumpărare, de înviere și de judecată.

6. Noi aspecte ale cinstirii Sfintei Cruci (1054–1517). Dacă Biserica ortodoxă a fost fidelă hotărîrii Sinoadelor ecumenice, aceasta s-a datorat și faptului că ea a fost Biserica Cincizecimii; ea a transmis tradiția, de la ea moștenim pînă astăzi cultul. După despărțirea Bisericii, apusenii au diminuat cultul crucii. Și din această cauză, pe lîngă Reformă, s-a ivit în protestantism un curent al apărării crucii, o teologie a crucii. Protestanții au simțit nevoia jertfei nu a amintirii sau simbolului ei.

Biserica Răsăriteană a continuat cinstirea Sfintei Cruci în cadrele cuviincioase și neexagerate transmise nouă de către tradiție și experimentate de Bisericile locale. În numele crucii s-au ridicat domnitorii noștri întru apărarea gloriei străbune și „slava Sfintei Biserici”. Așa au fost situațiile cînd vlahii din Sudul Dunării au asigurat paza Sf. Părinți de la Sinodul VII ecumenic; vlahii în Cruciada I au participat la eliberarea Sf. Mormînt... și apoi Basarab-întemeietorul avea crucea pe blazon (Posada 1330), Mircea cel Mare purta crucea pe platoșe (Rovine 1394, Nicopole 1396), Ștefan cel Mare avea crucea pe sabie (Vaslui 1475); Mihai Viteazul imprimase crucea pe buzdugan (Călugăreni, 1594, Bălgrad 1600), Constantin Brâncoveanu și-a dat viața pentru credință și cruce (1714); Descătușarea avea crucea sprijin (1821); Revoluția din 1848 purta cruce pe tricolor; Războiul pentru independență s-a purtat sub biruința crucii (1877), Mărășești (1917) Cruciada împotriva bolșevismului (1940...) etc. Nu putem vorbi de cruce la noi fără invocarea acestor trăitori ai jertfei pentru dreptate. Strămoșii noștri n-au fost niște cavaleri ai crucii, ci trăitori, martirii ei și eroi ai neamului.

În perioada 1517–1848, s-a căutat înțelegerea rolului crucii (I Cor. I, 18–24), ca apoi, între 1848–1948, să aibă loc în Bisericile Protestante o mișcare sub înrîurirea crucii, sub semnul jertfei și al biruinței în același timp a unității în Hristos.

7. De la exagerarea cultului crucii la denaturarea cinstirii ei. – Atitudinea unor secte împotriva crucii este uneori justificată pentru faptul exagerării rostului ei și a banalizării cultului ei în unele Biserici. De asemenea, monofiziții, bogomilii și

compartimentele răscolului au umbrat cultul crucii. Curios este faptul că această rezervă și înlăturare a crucii se „bazează” pe unele texte ale Bibliei. Cîteva din acestea le vom cita și le vom explica.

a) Mai întîi cinstirea sau cultul nu trebuie confundate cu închinarea și adorarea. În Vechiul Testament, ca de fapt în toate religiile naturiste, se confunda adesea cinstirea cu închinarea. Or, odată cu venirea Mîntuitorului, peretele cel din mijloc s-a dărîmat și noi am văzut slava Lui... și Fiul L-a făcut cunoscut pe Tatăl (Ioan I, 14, 18). De acum cinstirea unui obiect, a unei imagini; este o cale pentru o reală închinare Sfintei Treimi, fiindcă s-a descoperit originalul.

Avînd în vedere această situație, Sfînta Cruce ne apare ca un obiect foarte apropiat de sufletul nostru, fiindcă el a fost locul, lemnul, altarul de jertfă al Mîntuitorului, întemeind Biserica – jertfa cea curată pe cruce. Prin cruce, înțelegem iubirea lui Dumnezeu și prin ea, crucea noastră, putem intra în relații cu aproapele, așa cum Mîntuitorul, prin cruce și pe cruce a împăcat lumea cu Dumnezeu, a distrus moartea și a eliberat din iad pe cei legați de veacuri.

b) Invocarea de către secte a unor texte biblice.

A. CINSTIREA CRUCII

Ob. 1. Este idolatrie „închinarea” la cruce (Ieșire XX, 2–5).

Exp. Textul se referă la confundarea obiectului cu cel adorat, așa cum era în vechime. Nimeni nu se „închină” crucii, ci cinstește evenimentul jertfei și adoră pe Cel jertfit pentru noi.

Însăși mintea sănătoasă, cultura, civilizația te opresc de la „închinarea” la obiectele naturii.

Ob. 2. Iahve a oprit „închinarea” la Șarpele de aramă (IV Regi XVIII, 4).

Exp. Șarpele de aramă a fost ridicat de către Moise din porunca lui Dumnezeu. Dar Moise era un profet, un ales al lui Dumnezeu și el putea face minuni nu numai cu șarpele, ci și cu alte obiecte (toiagul etc.). Chipul șarpelui a fost văzut în epoca respectivă. Forța lui vindecătoare o explică unii și prin sugestie, hipnoză, încredere, nădejde etc. pentru cei înveninați sau mușcați în pustie. Obiectul a fost necesar atunci, după aceea a rămas o amintire. Dar poporul, cunoscînd „minunile” strămoșești, a început a-l adora ca pe o forță, confundîndu-l cu divinitatea și de aceea regele Ezechia a dat poruncă să fie distrus nu numai chipul șarpelui de aramă ci și alți idoli: baali, astarte etc.

Șarpele de aramă a fost un obiect folosit de oameni, a fost poruncit de Dumnezeu, dar chipul șarpelui, folosirea veninului său, nu era o noutate: amintirea Edenului era vie, dar și încrederea că Cineva îi va zdrobi capul (Facere III, 15). Șarpele a fost un semn folosit și de egipteni, babiloneni, mexicani, daci etc., or, Crucea lui Hristos este un obiect folosit pentru jertfa Mîntuitorului și pentru salvarea noastră. Șarpele de aramă a fost folosit din porunca lui Dumnezeu pentru vindecarea mușcăturilor veninoase, Crucea lui Hristos a fost un obiect folosit de Fiul lui Dumnezeu pentru distrugerea morții. Așa cum trupul Său a fost momeală pentru diavol (Sf. Grigorie de Nissa), Crucea a fost cheia dezlegării celor din iad. Șarpele de aramă a fost o profeție, iar Crucea împlinirea acesteia (Ioan III, 14–18). Șarpele de aramă a fost cinstit de oameni la necazuri, Sfînta Cruce a salvat omenirea de

păcatul strămoșesc. Șarpele de aramă a dispărut o dată cu meșterul său, Moise, iar Crucea Domnului este cu noi și va apare ca semn, iarăși, la Judecata de apoi.

Ob. 3. *Crucea este semnul blestemului și pedepsei celei mai mari: spânzurarea sau răstignirea (Deut. XXI, 22 și Gal. III, 13).*

Exp. Pedeapsa este dată după faptele rele. Or, Mântuitorul a suferit pedeapsa pentru păcatul omenirii întregi. Neînțelegînd „judecătorii” că Iisus Hristos este Mesia cel așteptat, L-au condamnat la moarte după propria Sa mărturie: „S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu” (Ioan XIX, 7), și deci a primit pedeapsă pentru sinceritate, nu pentru fapte rele. Crucea este cinstită tocmai pentru nevinovăția Mântuitorului Hristos. Crucile celor doi tâlhari erau obiecte de blestem fiindcă vinovații meritau pedeapsa. Or, pe Crucea Domnului s-a vărsat sînge nevinovat pentru viața noastră.

Pedeapsa prin răstignire era veche. S-a practicat pînă la Constantin cel Mare care a interzis crucificarea pentru a nu profana evenimentul unic al jertfei Domnului. Din instrument de batjocură și pedeapsă, crucea a devenit obiect de cinstire în cultul creștin.

Ob. 4. *Dacă ne închinăm lui Hristos, nu mai este cazul să fie cinstită crucea răstignirii.*

Exp. Mântuitorul Hristos este Dumnezeu adevărat și om desăvîrșit. El este adorat. Crucea Sa nu ne confundă cu persoana lui Mesia. Noi cinstim crucea, așa cum cinstim și Peștera Nașterii și Mormîntul învierii ca mijloace ale slujirii Sale și martore ale evenimentului.

În Vechiul Testament se cinsteau Șarpele de aramă, Toiagul lui Aron, Sceptrul lui Moise, Tablele Legii, Sabia și praștia lui David, Templul lui Solomon, Stejarul lui Mamvri etc. ca obiecte de evlavie, de întărire, ca obiecte și mijloace prin care Dumnezeu s-a descoperit și și-a arătat puterea Sa.

Ob. 5. *Dacă vă închinați crucii, de ce nu vă închinați și la celelalte obiecte și chiar să cinstiți pe cei ce L-au răstignit pe Iisus...*

Exp. Condamnarea la răstignire a fost urmarea unei judecăți pripite, omenești și religioase, cu care autoritatea romană nu era de acord: „nevinovat sînt de sîngele acestui drept”, a spus Ponțiu Piat (Matei XXVII, 24).

Cei care L-au răstignit aveau interese de castă, nu urmăreau mîntuirea poporului, ci dijmuirea lui; nu formarea unei conștiințe sfinte, izbăvitoare, ci respectarea unui ceremonial sec și tradițional care aducea serioase venituri arhierilor vremii, mai marilor preoților și tâlcuitorilor Legii. Celelalte obiecte: sulița, cuietele, coroana etc. sînt de mai mică importanță.

La descoperirea celor trei cruci, numai cea a Domnului a făcut minuni.

Ob. 6. *Dacă există o închinare, aceasta să fie numai pentru crucea Domnului nu și pentru alte cruci.*

Exp. Este adevărat, Crucea Domnului are un cult special. De la această cruce s-a plecat pentru confecționarea altora, dar după modelul prim. Crucea nu este un tabu, idol sau talisman, ci un obiect de cinstire, după evlavie, după încercări ale vieții. Fie că se poartă la gît, pe piept, la mormînt, crucile acestea sînt obiecte ale evlaviei și identității creștine, purtate și cinstite în amintirea evenimentului răscumpărării, dar atenționîndu-ne pentru sfîrșitul vieții noastre și judecății de apoi.

* A se vedea și p. 431–432.

Au fost și exagerări care au dus la rezervă față de cinstirea crucii. Comerțul cu lemnul crucii din Evul mediu, falsificarea laturilor crucii pînă la hidoșenie: zvastica fascistă, schimonosirea laturilor pînă la figura stelei mozaice, semne heraldice, arme în forma crucii, imprimarea, și în același timp profanarea crucii prin înscrise pe tunuri, tancuri și alte mijloace de distrugere, holocauste în formă de cruce (cameră de gazare și experiențe, KKK, grupări în umbra crucii) etc., rachete și lasere ale morții în forma crucii și cîte alte încercări satanice au răcit evlavia unora și au încurajat lupta împotriva Crucii Domnului, confundînd adevărul cu minciuna. Cu toate acestea, crucea a rămas simbolul salvării pentru toți.

Au mai apărut și alte tipuri de cruci acomodată în special gustului artistic: biserică în formă de „cruce greacă” (crucea cu brațele egale), biserici în formă de cruce în cerc (baptisterii, rotonde), Crucea armeană (hacikar) sau asiatică specifică acelor locuri; crucea romană (cu bază alungită) ; crucea în formă de T, crucea de influență slavă cu baza alungită, căreia, din evlavie exagerată, i s-au adăugat încă două brațe (deci 6 și chiar 8 brațe), ceea ce a dat naștere la rascol, crucea înfiptă în semilună (apărută la noi, în epoca lui Mircea cel Mare), atrăgînd atenția pericolului musulman. Apoi cruciadele (cruciații) și ordinele călugărești și teutone apusene aveau felurite „chipuri” de cruci.

De asemenea, istoria bisericească înregistrează crucea Sfîntului Andrei (X), simplă sau dublă, în zilele noastre, semn de orientare și atenționare în circulația mondială, crucea Sf. Marcu; crucea Sf. Iacob etc. Acestea sînt obiecte personale de cult, nu se pot confunda cu crucea Mîntuitorului Hristos.

Ob. 7. Crucea trebuie cinstită în inimă, nu în exterior.

Exp. Sfînta cruce a fost ridicată în văzul tuturor, de aceea mărturia ei este la înălțime. Așa cum există numai o „Biserică nevăzută” și crucea trebuia ascunsă, după concepția sectantă. Or, Pronia, prin Sfînta Elena, a găsit necesar pentru noi și pentru a noastră mîntuire să fie descoperită crucea și ceea ce a fost ascuns, a fost propovăduit de pe acoperișuri (Matei X, 26-27). Așa cum limbajul transmite cuvîntul, tot astfel crucea Mîntuitorului întărește nădejdea noastră spre căutarea mîntuirii.

Biserica a găsit de cuviință să rezerve altarului de jertfă al Mîntuitorului cinstire și slujire specială pentru că în cultul Sfîntei Cruci sînt evidențiate trei aspecte: *spiritual* – ia-ți crucea și urmează-Mi (Marcu VIII, 34), *material*, pe ea a fost imprimat sînge nevinovat (Matei XXVII, 35), semnul *distinctiv al creștinului* (Gal. VI, 14). În cultul creștin se face cinstire specială: vineri este ziua crucii – în această zi a fost răstignit Mîntuitorul Hristos; a treia Duminică din Postul Mare, precum și 14 septembrie: Înălțarea Sfîntei Cruci (cu duminicile dinainte și după Înălțare).

B. SEMNUL CRUCII

Ob. 1. Deoarece Crucea este „un blestem și un obiect de necinste”, nici semnul ei nu trebuie făcut.

Exp. Mîntuitorul a fost răstignit pe lemnul crucii pentru izbăvirea tuturor, deci a fost angajată și natura inconjurătoare pentru mîntuirea noastră, așa cum odată cu căderea în

păcat a lui Adam și firea a suferit blestemul, fiindcă natura a fost făcută pentru om și dată în folosul lui (Facere I, 26).

Ob. 2. Mișcarea mâinilor și corpului deranjează pe cei ce sînt ai Domnului în rugăciune: „n-avem nevoie de slujirea mâinilor omenesti” (Fapte XVII, 24), ci noi „ne închinăm în duh și adevăr” (Ioan IV, 23-24).

Exp. Dacă cerurile mărturisesc despre slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui vestește tăria (Ps. XIX,1), cu atît mai mult gesturile dovedesc evlavie, bunăcuviință, lucrare spre slava Ziditorului. Așa cum mintea, sentimentul și voința sînt dovezi ale existenței sufletului, mâinile sînt instrumentele Proniei, din acestea, din „mîinile” lui Dumnezeu a ieșit omul, cel după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (Facere I, 28), și n-a deranjat natura, ci dimpotrivă, omul a fost cununa creației; mișcarea mâinilor trebuie coordonată, mișcarea mâinilor nu trebuie făcută la voia întâmplării; nu constituie cinstire gesturile săvîrșite de minți bolnave și suflete răvășite, așa cum se practica în templele din antichitate, și se găsesc și astăzi în clinicile de psihiatrie și patologie. Au existat ordine sau secte religioase ce făceau sau fac gesturi desperate, pînă la mutilare (scapeți, hliști etc.) sau „sclavi creștini” care erau biciuiți pentru executarea de plecăciuni și cruci ordonate. Acestea însă sînt cazuri de exagerare, morbide, care n-au avut și n-au nimic comun cu cinstirea adusă semnului crucii.

Gesturile care însoțesc semnul crucii: mișcările mîinii, plecăciuni sau metanii ne amintesc de Calea crucii, via dolorosa, pe care a mers Domnul purtînd Crucea pentru păcatele omenirii. Gesturile nu sînt săvîrșite pentru „închinarea” la cruce, ci pentru urmarea Domnului, pentru trezirea sufletului la lumina cunoștinței de Dumnezeu, pentru pocăința și iertarea păcatelor noastre, avînd exemplu de urmat pe Cel răstignit pe cruce.

Prin „închinare”, creștinii ortodocși înțeleg o rînduială a gesturilor în ritm și armonie în vederea înălțării gîndului pe Dealul Golgotei și adorării Răscumpărătorului. Mișcarea mâinilor se face ritmic și armonic mai ales cînd este vorba de Sfînta Treime. În Cultul Bisericii semnul crucii însoțește ecfonisele, cîntările și momentele speciale, cu sau fără plecăciune și metanie. În Apus, au existat perioade de exagerare, însăși crucea a devenit chiar obiect în sine de „adorare”. Crucifixurile de tot felul au luat locul cultului Sfîntei Cruci.

Banalizarea sensului și exagerarea pelerinajului au dus la reacția protestantă și apoi sectelor de astăzi. Însuși semnul a fost schimbat cu mișcarea mîinii de la stînga la dreapta vrînd să arate că Duhul „purcede” și de la Fiul, nu-i de sine stătător. De asemenea, semnul crucii a fost schimbat. De la cele trei degete, așa cum s-a moștenit, s-a trecut la mîna toată, justificîndu-se prin aceea că în palma „întreagă” au fost bătute cuie! Toate acestea, exagerări, mai ales în sec. XI-XV, au grăbit Reforma și au scăzut evlavia și cinstirea crucii în Apus.

8. De la Crucea răstignirii, la Semnul alinării suferinței de orice fel și pentru oricine. Dacă cei din vechime au ajuns la idolatrie, iar unii creștini din vremea noastră la înlăturarea crucii și rostului ei în viața omenirii, cei ce se ocupă cu mîngîierea celor în suferință au creat din semnul crucii o instituție de binefacere mondială: *Crucea Roșie*.

a) Cei din vechime au preluat tradiția șarpelui și veninului său, au creat mitologii (zeul medicinei Asklepios-Esculap, cultul falusului etc.), simboluri, instituții.

De la hipocratici pînă în zilele noastre, Cupa pe care este înfășurat șarpele este simbolul farmaciei (Farmakos). Aceasta ne duce cu gîndul la Șarpele de aramă și pînă la șarpele ispitor din grădina Edenului.

b) În ceea ce privește *Crucea Roșie*, raza de acțiune a acesteia este cu mult mai largă. Așa cum am spus, Sfinții Constantin cel Mare și mama sa, Elena, au introdus chipul crucii și semnul ei în civilizația romană. Crucea a devenit cumpăna dreptății în judecăți, martor al adevărului, jurămînt de credință, armă împotriva relelor de tot felul. De la Sfinții Vasile cel Mare, în numele Sfintei cruci se organizează ajutoare pentru nevoiași, azile, orfeline și tot ceea ce era, la vremea aceea, sub apăsarea suferinței. În același timp, monahii și monahiile participă activ la alinarea durerilor.

Împăratul Justinian întărește prin legi aceste inițiative vasilene, încît Biserica Ortodoxă devine o instituție caritabilă și slujitoare a lumii, nu numai a celor credincioși. După al VII-lea Sinod ecumenic, deja existau ordine monahale sub patronajul Sfintei Cruci.

Această influență a Bisericii a trecut și în viața civilă bizantină. Spre sfîrșitul secolului al IX-lea, Leon al VI-lea organizează o unitate de soldați pentru ajutorarea răniților din armata sa și aproape neobservat se trece de la alinarea suferințelor din cauza păcatelor, la organizarea vindecărilor pricinuite de războaie. Cînd cruciații au fost alungați din Ierusalim, sultanul Salah Eddin le-a dat o lecție de caritate, însărcinînd pe „cavalerii Sfintului Ioan Milostivul” să le îngrijească răniții părăsiți.

În Apus, în secolul al IV-lea apare întîiul spital militar. În sec. XVIII Napoleon Bonaparte inițiază prima ambulanță militară, după ce Cardinalul Richelieu organizase gărzi civile de îngrijirea răniților.

Dar prima organizație de surori de caritate – majoritatea călugărițe – a fost înființată la Petersburg, 1854, sub conducerea chirurgului N. I. Pirogov. De asemenea, Franța trimite în Crimeea primul detașament alb de călugărițe (50), Marea Britanie trimite doamne și surori (30) și 50 de infirmiere. Ele strîngeau răniții și își purtau metaniile cu cruci la gît.

America imită inițiativele Europei și astfel, după războiul de secesiune (1861), s-au format comisii sanitare. Începînd din 1859, intră „în luptă” armata albă a crucii (medicii) de toate specialitățile, care salvează pe tot ostașul rănit.

c) *Aria alinării suferinței cuprinde toate compartimentele umane* (armată, foamete, sclavie, cataclisme etc.), trebuia un inițiator al grupării și coordonării salvării. Și acesta a fost, *Jean-Henri Dunant*, fiul unui mare filantrop de religie calvin, din Geneva.

Henri Dunant, după ce a vizitat Europa și a fost martorul îngrozitoare lupte de la Solferino (24 iunie 1859), a văzut atîtea suferințe, a scris o carte: *Un souvenir de Solferino*, 1862, lucrare considerată o revoluție spirituală. Avînd tangențe cu „Coliba unchiului Tom”, de H. E. Beecher-Stowe, opera lui Dunant a fost tradusă în mai multe limbi, făcînd ocolul lumii. Ideile sale umanist-creștine au pătruns în multe inimi reci, încălzindu-le. Astfel, președintele Societății geneveze de utilitate publică, Gustave Moynier, doctor în drept, ia legătura cu toate societățile filantropice și pe

baza concluziilor cărții lui H. Dunant încearcă organizarea unei *Asociații internaționale sub patronajul crucii*, ca început de salvare. Numele de *Crucea Roșie* a fost dat acestei societăți de soția doctorului olandez, Basting.

Astfel, Conferința internațională de la Geneva, în ședința din 29 octombrie 1863 (ziua Sf. Mc. Anastasia), a formulat principiile de bază ale organizației de *Cruce Roșie*. Luându-se în discuție faptul că lumea a părăsit dragostea creștină și semnul salvării „crucea”... membrii Societăților constituite vor avea un semn distinctiv identic: o brasardă albă cu *Crucea roșie*...”.

Nenumărate țări au fost de acord cu această asociație, Convenția de la Geneva, din 22 august 1862, a alcătuit 10 articole, care de fapt sînt statutul organizației. România de atunci a aderat la Convenția de la Geneva, 1876, și a fost de bun augur în Războiul pentru independență, cînd călugării și călugărițele din mînăstirile românești au primit „brasardă cu Crucea roșie”.

După primul război mondial, în luna mai, 1919, s-a înființat la Paris, din inițiativa lui H. P. Davidson, președinte al Crucii Roșii americane, o *Ligă a societății de Cruce Roșie*. Scopul acesteia era de a coordona activitatea societăților de Cruce roșie în timp de pace, privind acțiunea de ajutorare în cazuri de calamități naturale etc. Organul suprem al Asociațiilor „Crucea Roșie” este Conferința internațională. Prin intermediul acestei organizații România a trimis ajutoare – mai ales că lucrează în colaborare cu instituțiile specializate ale ONU – și a primit ajutoare (inundațiile 1970–1974, cutremurul din 4 martie 1977 etc.).

d) *Avîndu-se în vedere că multe popoare sînt de alte religii*, statele musulmane au schimbat denumirea, rămînînd membri activi ai Crucii Roșii internaționale. Astfel, Turcia a înlocuit Crucea roșie, încă din 1877, cu semnul *Semiluna roșie*. Iar alte popoare, Iranul, de exemplu, are *Leul roșu* și *Soarele roșu*, făcînd parte ca membri din organizația internațională a Crucii Roșii.

Crucea Roșie ca organizație a primit pînă acum 14 premii „Nobel pentru pace” (în 1901 însuși J. H. Dunant și în 1979 maica Terezia-India).

În Țara noastră, aproape toți slujitorii și credincioșii ortodocși sînt și membri ai organizației „Crucea Roșie”. De asemenea, organismele ecumeniste ale zilelor noastre colaborează intens cu Asociația internațională a „Crucii Roșii”. Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel toate cultele din țara noastră, apreciază și sprijină sub toate aspectele acțiunile Crucii Roșii, întrucît acestea corespund întru totul învățăturii creștine care pune un accent deosebit pe iubirea de oameni și buna înțelegere dintre ei.

Dacă Crucea Sfîntului Andrei previne, atenționează pericolul, Crucea Roșie este înscrisă pe toate utilajele și obiectele de salvare grabnică și de mîngîiere a suferințelor. Ce bine ar fi dacă suferințele Crucii Mîntuitorului ar pătrunde și în cugetul credincioșilor tuturor confesiunilor pentru o grabnică și necesară salvare a unității credinței în Hristos și a bucuriei unirii tuturor Bisericilor!

Față de cele de mai sus, înțelegem de ce Sfîntul Apostol Pavel spunea: „dacă ar fi să mă laud, m-aș lăuda numai în Crucea lui Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu față de lume” (Gal. VI, 14).

În concluzie:

1. Crucea Mântuitorului Hristos a fost profetită în Vechiul Testament, Steag peste popoare (Isaia LXII, 10); prefigurată de Șarpele de aramă (Num. XXI, 9), confirmată de Iisus Hristos (Ioan III, 14), și semn distinctiv al Fiului Omului în eshatologie (Matei XXIV, 30).

2. Crucea este aleasă ca Altar de jertfă pentru păcatele noastre (Evr. IX, 28), semn distinctiv și pecete a lui Dumnezeu (X, +, T-tau, Iez. IX, 4–6) și a slujitorilor Săi (Apoc. VII, 2–3; IX, 4), semnul biruinței și învierii (Matei XXIV, 30).

3. Crucea a fost cinstită și respectată de Sfinții Apostoli: „...pentru noi, care sîntem pe calea mîntuirii, este puterea lui Dumnezeu...” (I Cor. I, 18), este laudă Sfîntă (Gal. VI, 14), este dracilor pieire (I Cor. I, 23–24). Poporul nostru prin cruce condamnă pe satana: ucigă-l toaca, ucigă-l crucea...

4. Sfînta Cruce a constituit semnul echilibrului în epoca patristică și de semnificația ei a fost legată totdeauna adevărul dumnezeirii lui Hristos: învierea Sa din morți. După Sfîntul Ioan Damaschin, laturile crucii sînt dimensiunile universului prin care Fiul cheamă la Tatăl pe omul rătăcit. Crucea este scara tainică a Proniei lui Dumnezeu. Capătul ei, este cerul, laturile ei pămîntul și baza ei se află în Edenul pierdut. Craniul primului om ca și oasele în semnul crucii lui Andrei, sînt simbolul morții pămîntești, al pericolului, dar și al jertfei fără prihană a Domnului Hristos. De aceea, artiștii de toate nuanțele au luat crucea ca etalon dramatic, intrînd și prin artă în civilizația și spiritualitatea omenirii. Multe state au pe drapelul lor național și semnul Sfîntei cruci (Elveția, Grecia, Islanda, Suedia, Norvegia, Finlanda) și chiar crucea Domnului pe fondul crucii Sfîntului Andrei (Marea Britanie, Australia, Noua Zeelandă).

5. Sfînta Cruce odată înălțată a devenit obiect real și istoric de cinstire, după ce aieva o văzuse și Constantin cel Mare; Biserica i-a modelat un cult special*, fiind într-adevăr „dătătoare de viață“, dar niciodată Biserica Ortodoxă n-a cinstit

* ORIENTĂRI BIBLIOGRAFICE: *Îndr. mis.* p. 759–779; 817–836; ICO p. 103–107; P. Dehelcanu, *op. cit.*, p. 180–213; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 121–127; 136–140; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 63–77; I. Bria, *op. cit.*, p. 87–93; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–34;

Despre *Sfînta Cruce*, integral nr. 2/1982, al rev. „Ort.“; C. Buzdugan, *Sf. Cruce și Învierea*, în „MMS“ nr. 1–2/1976 p. 77–99; Dan Ilie Ciobotea, *Legătura interioară dintre cruce și Înviere*, în „MB“, nr. 3–4/1984 p. 123–128; C. Galeriu, *Învățătura creștină despre Sf. Cruce și cinstirea ei*, în „Ort.“, XXX (1978), nr. 3, p. 497–511; Idem, în „GB“ nr. 5/1986, p. 43–56; I. Mircea, *Prefigurările crucii în Vechiul Testament și semnificațiile lor în tradiția cultică creștină*, în „ST“, XX (1969), nr. 3–4; D. Stăniloac, *Crucea în teologia ortodoxă și în cult*, în „Ort.“, XXXIII (1975), nr. 3, p. 405–414; Toma Păunescu, *Sf. Cruce, semnul și simbolistica ei*, în „Îndr“, Alba Iulia, 1985; Gh. Vereșescu, *Crucea în tradiția poporului nostru*, în „BOR“ nr.10/1931 p. 595–601; I. Sauca, *Jertfa de pe cruce a Mântuitorului în lumina unirii ipostatice*, în „MMS“, LX (1984), nr. 10–12, p. 745–759; Sorin Cosma, *Învățăturile crucii*, în „MB“ nr. 7–9/1980.

DELR, p. 213; DER, vol. I, p. 845; DIB, vol. I, p. 745; DTO, p. 121–122 (chip, p. 97–99; icoană, p. 201–204); DNT, p. 98–101 (giulgiu, p. 182); DTG, vol. 3 vol. 2339–2363 (cinstire), vol. 7, (semnul); Ej, vol. 9, p. 1406 ș.u. ESL, p. 23–33; GBT (*Crucea*, în „BOR“, nr. 5–6/1972, p. 620); NCE, vol. 4, p. 473 și vol. 7, p. 370.

crucea singură, fără Stăpînul răstignit și n-a confundat cinstirea cu închinarea. În mod special se cinstește lemnul Crucii Domnului, fiindcă pe el s-a imprimat sîngele lui Hristos, fiind început Euharistiei celei adevărate, consacrată prin învierea cea din morți.

În Biserica Ortodoxă Română, cinstirea Sfintei Cruci a fost practică dintotdeauna. Cuvîntul cruce (crux-cis) este de origine latină și înscris printre cele mai vechi cuvinte românești și în același timp, creștine. Astăzi, în Palatul patriarhal din București, există o bucată de lemn din Crucea reală dăruită vrednicului de pomenire patriarhului justinian de către Benedict, patriarhul Ierusalimului cu ocazia vizitării Bisericii Ortodoxe Române (iunie 1968). Lemn din Sf. Cruce se găsește și în Sf. Munte Athos.

6. Așa cum am văzut, de la cultul Sfintei Cruci s-a trecut, în civilizația omenirii, la cinstirea semnului salvării: Crucea Roșie Internațională.

În încheiere, am putea cita nenumărate spuse ale teologilor, dar ne mărginim la cuvinte simple și cinstitoare ale poporului român; Doamne, ajută și însemnarea chipului nostru cu semnul Sfintei Cruci, așa cum am moștenit de la cei care L-au văzut pe Hristos, au fost martorii crucii și răstignirii; de la cei care L-au pipăit pe Iisus și după înviere (I Ioan 1,1). Așa cum în Vechiul Testament se transmitea binecuvîntarea prin punerea mîinilor (Facere XLVIII 13–15) și se făcea rugăciunea prin ridicarea brațelor (Ps. LXIII, 5), așa cum Mîntuitorul a binecuvîntat și a mîngîiat copiii. (Marcu X, 16), a ridicat brațele și a binecuvîntat pe Sfinții Apostoli, la înălțare (Luca XXIV, 50), așa cum Sfinții Apostoli transmiteau prin hirotonie (Fapte VI, 6) și prin mirungere (Fapte XIX, 5-6); tot ce le-a propovăduit, a învățat și a făcut Domnul prin semne și minuni (Ioan XX, 30), tot astfel trebuie și noi să facem și să învățăm (Fapte I, 3–7). Această învățare și săvîrșire, în legătură cu cinstirea Sfintei Cruci, se găsește în cultul Bisericii și mai ales în „teologia crucii“, mărturisită de veacuri de către credincioși prin imnul: Mare este puterea Crucii Tale, Doamne; că s-a înfipt în loc și lucrează în lume, și a arătat din pescari apostoli și din păgîni mucenici ca să se roage pentru sufletele noastre... De aceea Crucii Tale ne închinăm, Stăpîne și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim...

3. Cinstirea Îngerilor și a Sfinților

Cinstirea maimarilor, înțelepților, învățătorilor, dascălilor, părinților și binefăcătorilor lumii și fiecărui popor în parte, a fost cultivată totdeauna. Creștinismul a respectat dintru început cultura și creația popoarelor, a modelat și a creat civilizații, dar niciodată n-a suprapus vremelnicul veșnicului său omenescul Revelației dumnezeiești. Mai mult, toți înțelepții lumii și chiar „profetese și sibile” își au locul lor de cinste în sanctuarul celor ce au făcut din fire ale Legii (Rom. II, 14). Pînă astăzi arhitectura bisericilor ține cont de gîndirea veche în tipare noi, și mulți înțelepți ai lumii antice apar în picturile exterioare ale bisericilor ortodoxe românești.

La cinstirea firească, în Biserica Ortodoxă, se mai adaugă îngerii, ca cei ce îndeplinesc poruncile lui Dumnezeu pentru ei sau pentru noi credincioșii. În același

timp, îngerii, ca și sfinții, fac parte din Biserica triumfătoare, din Biserica desăvârșită, din Împărăția lui Dumnezeu cea de sus. În acest sens ne asigură Sf. Ap. Pavel: „nu știți oare, că sfinții vor judeca lumea și chiar pe îngeri!“ (I Cor. VI, 2). Îngerii și sfinții nu se substituie Stăpînului, ci acolo, ca și pe pămînt au fost slugi credincioase. Ei sînt trăitori, împlinitori și răsplătiți de către Dumnezeu, nu sînt plăsmuiți de mintea omului sau să fi apărut din imaginație și fantezie, așa cum se proceda în păgînism. Este adevărat că în artă sînt exagerări, dar nu artistul sau arta creează sau dă existență sfîntului sau îngerului, îngerii și sfinții își au personalitatea lor și nu se confundă cu Ziditorul și nici nu se pierd sau se topesc în neființă sau necunoscut.

a) **Temeiuri ale cinstirii îngerilor și sfinților.** – Desigur, Biserica Ortodoxă nu stă pasivă față de atacurile eresurilor și sectelor. Dintru început Biserica și-a definit dogmele, și-a precizat învățătura, și-a stabilit cultul, printre care și al îngerilor și sfinților. În raport cu slujirea lor și lauda adusă lui Dumnezeu, îngerii – prin cetele lor – sînt superiori sfinților, dar ceea ce au îndeplinit și îndeplinesc sfinții pe pămînt depășește puterea limitată a îngerilor, sfinții apropiindu-se mai mult de Dumnezeu fiindcă au purtat trup, după cum Fiul lui Dumnezeu în trup s-a făcut început mîntuirii noastre.

1. *Încă din viață*, sfinții au fost socotiți „prieteni“ lui Dumnezeu: Avraam și toți patriarhii; profeții și trimișii lui Dumnezeu (Iacov II, 23; Evr. I, 1–3), apostolii și urmașii Mîntuitorului (Ioan XV, 14) și toți sfinții-casnici ai lui Dumnezeu (Efes. II, 19).

Atît în Vechiul cît și în Noul Testament, îngerii ca și sfinții au purtat semnele lui Dumnezeu; făcînd nenumărate minuni ca dovadă a trimiterii lor de către Dumnezeu: Moise, Ilie (Ieșire III; IV Regi), ceilalți profeți (Daniel, Isaia, Ieremia, Iezechiel etc.). Apostolul Petru cunoștea gîndurile răufăcătorilor (Anania și Safira, Fapte V, 1–2), a vindecat și a făcut învieri (Tavita, Fapte IX). De asemenea Apostolul Pavel face multe tămăduiri (Fapte XX) și chiar minuni, pînă și învieri din morți (Eutihie, în Troa, Fapte XX, 9–11). Sfinții și îngerii intervin, mijlocesc, insistă la Dumnezeu pentru oameni sau sînt părtași cu ei la suferință în vederea izbăvirii (Filip. I, 3–4 ; I Tes. I, 2–3 ; II Tes. I, 11; Efes. I, 16–17), îndeamnă la rugăciune unii pentru alții și ei înșiși, sfinții, se roagă pentru toată lumea, pentru pacea și liniștea comună și necesară tuturor și pentru desăvîrșirea noastră (II Cor. XIII, 9). Ei sînt exemplu de mijlocire, învățînd pe alții să facă la fel (II Tim. I, 3; Efes. III, 14–15).

2. *După trecerea către Domnul*, sfinții devin părtași slavei lui Hristos. Nu se confundă cu Iisus Hristos, își păstrează individualitatea, particularitatea și personalitatea așa cum au trăit Evanghelia pe pămînt. Sfinții nu se confundă cu îngerii – creaturi ale lui Dumnezeu pentru lucrarea și lauda Sa – ei au rolul lor în Pronia cerească. Îngerii nu pot adăuga nimic la statura lor, ei „stau bine, stau cu frică“. Or, sfinților li se adaugă la desăvîrșirea lor urmările faptelor lor bune, crescînd în sfințenie pînă la Judecata de apoi. Și mai mult, ei mijlocesc pentru noi, împlinindu-se viziunile și profețiile. În acest sens, Scriptura zice: „...v-ați apropiat

de zeci de mii de îngeri” (Evr. XII, 22), veți judeca de pe scaune semințiile lui Israel (Matei XIX, 28) și apoi veți judeca lumea și chiar pe îngeri” (I Cor. VI, 2).

Îngerii au același rost pentru cer și pentru pământ, fiind acorporali; sfinții sînt legați de familia umană din care au purces, de aceea ei sînt conștienți, fiindcă Dumnezeu, prin întrupare, le-a dat forța transformării trupului prin har, credință și fapte bune. Deci cele două condiții (obiectivă – harul, începutul mîtuirii și subiectivă: credința lucrătoare prin dragoste, materializată și stabilită prin faptele iubirii) determină activitatea sau mijlocirea după trecerea dincolo: Sfinții sînt permanent vii, adică pot determina continuarea vieții prin convingerea credincioșilor ca să se ferească de patimi, de păcat, adică de moarte, Dumnezeu fiind al celor vii (Marcu XII, 27). Pilda Mîntuitorului Hristos cu săracul Lazăr și bogatul nemilostiv este edificatoare atît pentru viața de dincolo, cît și pentru starea ei: fericire sau suferință (Luca XVI, 22–24), locul precis (Apoc. V, 8–14), identificare (Apoc. IV, 10–11).

Îngerii, ca și sfinții au bucurie comună pentru un păcătos care se întoarce la sfințenie (Luca XV,10) pentru aceasta atît sfinții, cît și îngerii sînt împreună slujitori ai oamenilor, însoțindu-i de la Botez și pînă la sfîrșitul vieții: Înger de pace, credincios, păzitor sufletelor și trupurilor noastre, la Domnul să cerem!, s-a rugat Biserica și se roagă permanent.

Sînt multe alte temeuri ale cinstirii celor ce au trăit credința sfîntă, a acelor îngeri în trup sau a îngerilor pe care sfinții i-au avut păzitori și mijlocitori. Sf. Tradiție, practica de veacuri a Bisericii are nenumărate pilde. Aci, ne-am referit la cele relatate, mai ales în Sfînta Scriptură de care fac atîta caz sectele religioase, creștine și necreștine.

b) **Interpretarea forțată a unor texte biblice.** – Este cunoscut faptul că ereticii primelor veacuri au exagerat rolul îngerilor în viața oamenilor. Sectele gnostice considerau trupul omeneac aparent, și chiar Iisus, ziceau aceștia, și-a luat trup și apoi s-a dezbrăcat de el, adică a trăit „dedublat”, termen folosit de sectele transcendente și grupările spiritisto-teozofice din zilele noastre. De asemenea, sfinții erau considerați de către cei simpli zeități sau duhuri extraterestre, planetare și multe altele. O dată cu ereziile hristologice s-au înlăturat și mijlocirile sfinților și îngerilor. Răsăritul creștin a păstrat cultul sfinților în cadrele normale, pe cînd Apusul a exagerat prezența sfinților mărind la disperare și saturare numărul lor, începînd de la papi și pînă la cei mai de pe urmă inchișitori și iezuiți.

Reforma și Renașterea au selectat echilibrul cinstirii celor de dincolo printr-o atentă cercetare și observare a textelor Bibliei. Neoprotestanții și sectele de toate nuanțele au înlăturat pe îngeri și pe sfinți nu numai din lecturile biblice și imnele lor, ci, culmea, s-au declarat ei „sfinți și aleși”. Această sfințenie și alegere, fără discernămînt, au concretizat-o prin „combaterea sfinților apuseni” și nenumărate obiecții și justificări biblice.

Întrucît, unii foști credincioși ortodocși n-au înțeles cultul sfinților și îngerilor, și-au părăsit credința strămoșească, declarîndu-se ei înșiși „pocăiți, sfinți și aleși”, iar alții confundă cultul sfinților și îngerilor cu idolatria, este necesară o analiză a situației.

A. MIJLOCIREA

Ob. 1. Numai Hristos este mijlocitor între Dumnezeu și om (I Tim. II, 5).

Exp. Nu trebuie confundată mijlocirea cu mîntuirea obiectivă (harul lui Hristos). Hristos este începutul și a lăsat Biserica Sa ca purtătoare a harului pentru toate generațiile, în frunte cu arhieriei „ca mijlocitori“ (Evr: V, 1). Este adevărat că numai Hristos a fost mijlocitorul cel adevărat și numai El ne poate mîntui (Fapte IV, 12) și împăca cu Tatăl (I Ioan II, 1). Slujitorii nu s-au substituit lui Hristos și nici nu l-au luat locul ca mijlocitor, ei au rămas trimiși și nici astăzi nu se consideră „mîntuitori“, ci cei ce îndeplinesc mandatul lui Hristos (Matei XXVIII, 19).

Obiecția își are rostul ei, fiindcă papalitatea s-a considerat singură mijlocitoare și salvatoare de suflete prin indulgențe, ceea ce a dat naștere la proteste și opoziții.

Ob. 2. Sfinții refuză mijlocirea, cazul lui Avraam cu bogatul (Luca XVI, 24–31).

Exp. Este adevărat că sfinții nu sînt înțeleși ca zeități, ei nu pot face de la sine nimic, nu pot schimba „soarta“ oamenilor, mai ales după moarte, dar, legea și profeții le sînt călăuză (Luca XVI, 31). Mîntuitorul a rostit o pildă, deoarece El nu se pogorîse la iad și nu înviase. Biserica cere credincioșilor ei să se roage unii pentru alții (I Ioan V, 14–17).

Ob. 3. Cel ce nădăjduiește salvarea de la oameni cade sub blestem și se îndepărtează de Domnul (Ieremia XVII, 5) și de ce nu cereți același lucru de la îngeri și de la sfinți?

Exp. Aceeași confuzie, sfinții și îngerii nu sînt niște stăpîni, ci slugi credincioase în mîna lui Dumnezeu (Ps. XCI, 11). Ei au experimentat poruncile lui Dumnezeu, n-au creat ei o învățătură nouă despre Dumnezeu sau o altă religie, așa cum fac sectele. Sfinții au nenumărate posibilități după trăirea lor în Hristos (Efes. IV, 7) și după mulțimea darurilor (I Cor. XII, 4; Rom. XII, 6).

Înv. ort. Mijlocirea nu se confundă cu mîntuirea. Între Dumnezeu și om a mijlocit Hristos-Domnul, iar între Iisus și credincios, de atunci și pînă în veci, a fost și este mijlocitoare Biserica prin arhieru și preot care au darul din slujirea arhierescă a Mîntuitorului. De la Dumnezeu cerem mîntuirea, de la Sfinți și Îngeri miluirea (mijlocirea) în scopul mîntuirii noastre numai de către Dumnezeu.*

B. CINSTIREA

Ob. 1. Îngerii și sfinții resping închinarea: „lui Hristos să te închini“ (Apoc. XIX, 10 XXII, 8–9). Petru a zis: „și eu sînt om“ (Fapte X; 25–26); Pavel și Barnaba au refuzat „închinarea“ (Fapte XIV, 13–15).

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Îngerii: Îndr. mis, p. 796–805; D. Stăniloae, op. cit., vol. I, p. 419–464; ICO, p. 166–167 ș.a.; Catehismul rom. cat., p. 75–76; P. Deheleanu, op. cit., p. 140–158; Ilie Cleopa, op. cit., p. 32–41; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 112–115; 121–127; I. Bria, op. cit., p. 63–66; M. A. Calnev, op. cit., p. 1–39;*

M. Bădiuțeanu, I. P. S. Mitropolit Nicolae Crutițki despre lucrarea sfinților îngeri, în „GB“, nr. 1–2/1960; Eustochia Ciucanu, Cultul sfinților îngeri, în „MMS“ LIX (1983), nr. 1–3, p. 30–41; Gh. Ciuhandru, Credința despre draci, în „RT“, nr. 4–6/1922, p. 87–99; I. V. Georgescu, Demonologia Vechiului Testament. Satan în profeția lui Zaharia, în „BOR“, nr. 9–10/1938, p. 481–564; B. Ghiuș, Despre îngeri, în „MO“, nr. 3–4/1957; A. Manolache, Un capitol de angelologie: creația, natura și căderea îngerilor, în „ST“, nr. 1–2/1955.

DNT, p. 243–245; GBT (Angelologie, în „BOR“, nr. 5–6/1971, p. 608; diavolul... în „BOR“, nr. 7–8/1975, p. CVII; MS, vol. 8, p. 139–230; NCE, vol. 1, p. 505–519).

Exp. *Aceeași confuzie – între adorare-închinare și venerare-cinstire – pornită din neînțelegere sau din rea intenție. Îngerii și sfinții sînt slujitori ai lui Dumnezeu, ei nu înlocuiesc pe Dumnezeu. Lumea de atunci considera pe apostoli „zei” coborîți din cer, iar alții cînd vedeau minunile li se închinau, ceea ce au refuzat atît îngerii cît și apostolii.*

Ob. 2. Închinarea la sfinți și îngeri înjosește pe Dumnezeu, este o jignire adusă Domnului (Isaia XLII, 8), este idolatrie (Ieșire XX, 5; Matei IV, 10).

Exp. *Înjosirea și jignirea lui Dumnezeu se face cînd îl consideră cineva idee, îl confundă cu idolii sau cu natura, cu creatura, sau îl „imaginează” cum ar putea fi sau arăta?! Idolul era „divinitatea” în sine în lumea animistă și totemică. Dumnezeu nu se confundă cu zidirea. Dumnezeu este închinat între sfinți (Ps. CL, 1). El face pe sfinți pară de foc și pe îngerii Săi duhuri lucrătoare (Ps. CIII, 20; Luca XII, 8–9). Apostolii sînt purtătorii slavei Mîntuitorului (Ioan XVII, 20) și prietenii Săi (Ioan XV, 14), aleși și trimiși de El, sfinții prin puterea Lui.*

Înv. ort. Venerarea este trecătoare, adorarea este permanentă; prin venerare se aduce tot adorare lui Dumnezeu* „cel ce primește pe cel drept răsplată de drept va lua” (Matei X, 40–42), iar Hristos este stăpînul absolut către care se îndreaptă adorarea (Matei IV, 10). „Cel ce vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă...” (Matei X; 10; XXVI, 45).

*

În concluzie, o Biserică fără mijlocirea îngerilor și sfinților nu există. Sfinții și îngerii mijlocesc și miluiesc, rugăciunile lor sînt ca tămîia lîngă Tronul ceresc

* AMĂNUNTE CONVINGĂTOARE: *Sfinții: Îndr. mis., p. 806–816; ICO, p. 174–170; 179; P. Deheleanu, op. cit., p. 140–158; Ilie Cleopa, op. cit., p. 32–41; Despre cinstirea sfinților, întregul nr. 1/1980 al. rev. „Ort.”, D. Belu, Cinstirea sfinților în Biserica Ortodoxă, în „MMS” nr.1–2/1970, p. 24–36; P. Bizerea, Sf. Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei, în „BOR”, nr. 5/1930, p. 416–422; N. Chișescu, Solirea sfinților pentru noi, în „MO” nr. 4–6/1954, p. 191–200; Gh. Ciuhandru, Întru cinstea și pomenirea sfinților românești, în „BOR”, nr. 4/1931, p. 323–335; Idem, nr. 10/1931; T. V. Damșa, Sfinții – mijlocitori către Dumnezeu, în „MB” nr. 11–12/1985, p. 740–751; Gh. Iordăchescu, Sfinții ca obiect al cultului creștin ortodox, în „ST”, IX (1958), nr. 9–10; I. Lupaș, Eroi și mucenici ai ortodoxiei, în „RT”, nr. 7–8/1930, p. 297–300; I. Ică, Învățătura ortodoxă despre sfinți, în „GB”, nr. 4–5/1954, p. 209–215; I. Mihălcescu, Clasicitatea creștină și cultul sfinților, în „BOR”, nr. 3/1924; Idem, Cultul sfinților în fața descoperirii dumnezeiești, în „BOR”, nr. 3/1924; Idem, Învățătura Bisericii despre cultul sfinților, în „BOR”, nr. 5/1924; Ilie Moldovan, Sfinții, modele de autentică viață creștină, în „Îndr.”, Sibiu, 1985; Iosif Naghiu, Sfinții care au pătimit mucenicia pe pămîntul românesc, în „BOR”, nr. 3–4/1940, p. 190–194; L. Stan, Despre canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă, în „Ort.”, II (1950), nr. 2; Idem, Canonizarea sfinților după învățătura și după rînduierile Ortodoxiei, în „MO”, nr. 5–6/1968; V. N. Popescu, Evlavia acatistelor, în „BOR”, nr. 7–9/1943, p. 379–390, I. D. Sandu, Un martir al ortodoxiei: Mitropolitul Sava Brancovici, în „RT”, nr. 1–2/1934, p. 1–15.*

Sărbători bisericești (referitoare la sfinți și îngeri). E. Braniște, Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, București, 1985, p. 165–300; Em. Vasilescu, Sfintele Sărbători creștine și sărbătorile altor religii, în „GB”, nr.1–2/1955; L. Stan, Sfinții români, Sibiu, 1945; Idem, Despre canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă Română, în „Ort.”, II (1950), nr. 2; I. Todoran, În legătură cu canonizarea sfinților români, în „BOR”, nr. 5–6/1958; Ioanichie Bălan, Vetre de sihăstrie românească, București, 1982; * Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești, București, 1987.

CPB, Zilele sfinților, p. 72–107; DFC, vol. I, col. 41–42; DNT, p. 438–441; DTO, p. 325–327 (comuniunea Sfinților, p. 101–105); GBT (Sfințenie și sfinți..., în „BOR”, nr. 3–4/1974, p. 520–532; nr. 3–4/1976, p. CCXXII–CCXXVII; MS, tom. II, vol. 8, p. 30–202; NCE, vol. 7, p. 375, vol.12, p. 562).

(Apoc. V, 8) și mult poate rugăciunea dreptului (Iacov V, 16). Însuși bogatul se ruga lui Avraam pentru frații săi (Luca XVI, 27–28). Sfinții ca și îngerii (Facerea III; Iosua V, 14–15) trebuie fericiți și cinstiți (Fapte XVI, 29; Iacov V, II și mai ales Filip. III, 17). Îngerii au rostul lor în conducerea cetelor cerești și a popoarebr, a inspirației și artelor. Ei sînt așezați în nouă cete sau trepte cu rosturi precise și cinstiți de Biserică (în special cei doi: Arhanghelii Mihail și Gavriil, 8 noiembrie). Îngerii au fost creați înainte de zidirea lumii văzute cu o destinație precisă. Unii dintre ei, în frunte cu satan, au căzut devenind diavoli sau duhuri rele a căror stăpînire este întunericul.

Biserica a cinstit pe îngeri (Luni – ziua întîi a creației „lumii nevăzute”) și pe sfinți dintru început, cultul sfinților și îngerilor îmbracă tot timpul anului în privegheri și imne alcătuite și așezate cu rînduială pentru fiecare zi în slujbele mineielor. Primele Biserici și comunități creștine au luat ființă și s-au organizat pe mormintele sfinților și martirilor, iar îngerii erau considerați conducători de biserici (Apoc. I, II ș.u.).

Sinodul al VII-lea ecumenic (787) recomandă, hotărăște, uniformizează și generalizează și cultul îngerilor și sfinților atît pentru cei din Vechiul Testament cît și pentru cei din Noul Testament. De asemenea, Biserica are rînduiele speciale în vederea canonizării sfinților, fixării slujbelor, și timpului calendaristic de cinstire. Fiecare Biserică locală își are specificul ei, sfinții ei, în cadrul ortodoxiei ecumenice.

4. Cinstirea imaginilor sfinte (Icoana)

Atenționare. – Astăzi mai mult decît oricînd, credinciosul se străduiește să-și verifice credința și evlavia sa creștină. Cel care este cucernic și respectă datinile și tradițiile strămoșilor săi caută să se convingă de adevărul trăirii lor pe baza căruia s-a ridicat civilizația noastră. Cîndva, marele istoric Iorga preciza: „cel care nu are trecut, nu înțelege prezentul și nu crede în viitor“. Același fapt era remarcat de A. D. Xenopol și repetat de Vasile Pârvan, distinși cărturari ai neamului românesc.

Icoana, indiferent ce chip reprezintă, este o mărturie a ceea ce a existat. Nu poate fi realitate și mărturie pentru aceia care au rupt cu trecutul, ocolesc prezentul și se feresc de viitor. Ei seamănă vînt și vor culege furtună (Osea VIII, 7). Credulul refuză experiența trecutului, fanaticul este orb în prezent, iar misticul bolnăvicios falsifică realitatea în timp și spațiu. Aceste perioade se află la sectele de astăzi. Goana după senzațional; traficul cu icoane vechi, căutarea de mărturii arheologice din măruntaiele pămîntului, chipuri de prin peșteri și chiar descoperirea unor fresce celebre pentru comercializare constituie semnale de alarmă pentru a ne apăra și conserva Patrimoniul cultural național. Fiecare popor își are arta și cultura lui, monumente fixe și mobile, mari sau mici, inventariate sau protejate de specialiști și ocrotite de Lege. În întreaga lume, conservarea patrimoniului este un act de cultură, de respectarea civilizației strămoșești, și în același timp o dovadă a respectului pentru conștiința națională.

Țara noastră constituie un vast șantier, o custodie rară de urme ale straturilor de civilizații milenare pe care unii sectanți în orbirea lor caută să le distrugă, iar alții, în lăcomia lor sînt ispitiți să le comercializeze sau să le înstrăineze. Fie că

unele monumente de artă și arhitectură din România sînt intrate în Patrimoniul universal (prin UNESCO), fie că sînt tezaur național, fiecare cetățean are datoria să le conserve, iar creștinii adevărați le venerază ca pe obiecte sacre.

Credincioșii ortodocși cinstesc mai ales icoanele tradiționale, făcătoare de minuni, ajutătoare și mîngîietoare de suflet. Fiecare icoană reprezintă un chip ipostatic al Sfintei Treimi; sau chipul Preacuratei Fecioare, imaginea unui sfînt, cuvios, martir sau mărturisitor, exemple pentru trăirea în Hristos etc. toate ducînd la întărirea evlaviei și îmbunătățirea vieții creștine.

Artiștii și iconarii, zugravii și pictorii redau ceea ce a existat în realitate, icoana însoțind pe creștin pe drumul desăvîșirii, fiind un înger păzitor văzut al trăirii și urmării lui Hristos. Nu talentul executantului, nu materia icoanei, nu imaginea sau chipul (zugrăveli, aur, argint, extrase din plante, vopseli) dau utilitate icoanei, ci transparența chipului, unirea rugăciunii celui cinstit cu evlavie rugătorului. Icoana este un rezultat al permanentei mijlociri a trăitorului în Dumnezeu (Sfîntul) cu creștinul care se nevoiește pentru mîntuirea sa.

Nu-i mai puțin adevărat că s-a exagerat cultul chipurilor în vechime, ivindu-se disputele iconoclaste (sec. VIII–IX) cărora s-a pus capăt prin hotărîrile Sinodului VII ecumenic (787) și s-a înfăptuit restaurarea icoanelor adevărate (843). Materia icoanei poate fi diferită, cinstirea și evlavie pentru aceasta este unică. Icoana este un obiect prin care vine mîngîierea, este martora peste timp a celui ce a viețuit în timp sau a săvîrșit fapte vrednice de luat în seamă (icoane-acatist). Icoana în sine a primit putere de la cel ce a existat cu adevărat în realitate sau prin descoperire, hristofor sau pnevmatofor, taumaturg sau săvîrșitor de fapte și semne minunate.

Dacă Dumnezeu-Tatăl a creat universul, tot El a inspirat și imaginea icoanei creării lumii: marii artiști din Răsărit (școli bizantine) și din Apus (mai ales Michelangelo) au redat descoperirea, evenimentul, faptul petrecut.

Dacă Dumnezeu-Fiul s-a întrupat înseamnă că icoana Sa s-a materializat, iar faptele și semnele Sale au fost redată pînă astăzi prin imagini, istorii zugrăvite și consemnate prin icoane, scene sfînte, mijloc de înțelegere a Descoperirii lui Dumnezeu pentru toți oamenii. Există icoana Nașterii Mîntuitorului cu Peștera unde s-a petrecut evenimentul; există Botezul, Schimbarea la Față, Răstignirea, Pogorîrea la iad; Învierea, Înălțarea, Arătările, Minunile etc., fiindcă au fost văzute, iar noi, prin imagine, sîntem martori la ceea ce au auzit, au văzut sau au pipăit ucenicii lui Iisus Hristos (I Ioan I, 1–2).

Dacă Sfîntul Duh a inspirat profetii, s-a descoperit la Botez, s-a revărsat la Cincizecime, întemeind și Biserica istorică, atunci icoana Pogorîrii, ca și Biserica, cu toate imaginile, sînt evenimente consemnate în chipurile respective pentru a le cinsti, crede și urma. Cei ce le resping nu doresc continuitate, nu vor să fie în adevăr și refuză comunitatea sfinților. Deci înfățișările de pe icoane ale Persoanelor Sfintei Treimi sînt descoperirea, chemarea, răspunsul, intrarea în contact cu noi de-a lungul istoriei. Însuși Fiul, prin întrupare, ne-a redat icoana Tatălui (Gal. IV, 6), adică a existenței, a realității Sale și a siguranței mîntuirii noastre. De asemenea, persoanele folosite și chemate pentru înfăptuirea mîntuirii noastre și întemeierii

Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, urmarea lui Hristos și modelarea sufletului lor pentru mântuirea și întărirea evlaviei noastre constituie început, îndemn și desăvârșire în icoannă. Exemplu: Maica Domnului, Sfinții Apostoli, Profeții, primii creștini etc.

Așa cum am arătat, în primele secole ale Bisericii lui Hristos, icoana a fost cinstită de adevărații creștini. Numai cei care căutau un Dumnezeu-fantomă, o nălucă, o idee despre mântuire, au socotit icoanele ca ceva păgânesc, inutile și chiar periculoase comunității în care își duceau existența, neînțelegând spiritul icoanei sau socotind-o o fantezie artistică. Se recunoaște și faptul – condamnabil ca și iconoclasmul – că s-a exagerat de unii artiști atât scena reprezentării, cât și materia diferită (aur, argint, pietre scumpe, zugrăveli) din care s-a executat. Iconomahii s-au strecurat în istorie pînă astăzi, la aceasta contribuind, pe lîngă neînțelegerea eretică și exagerarea sau abuzul de evlavie, misticismul bolnăvicios. S-a ajuns pînă acolo încît s-a spus: „dacă am icoana nu mă mai interesează dacă există sau nu modelul“. Or, și această situație a creat, a menținut și a înlesnit proliferarea sectelor și respingerea cinstirii icoanelor.

Pentru creștinul ortodox statornic în credința neabătută nu-i nici-un moment de sminteală în ceea ce privește cinstirea icoanei. Dar sînt alți creștini ruși de realitate care nesocotesc icoanele. Mai grav, alții le distrug, iar sectanții resping cultul forțînd interpretarea unor texte ale Bibliei. În același context, cabaliști, tîlcuitori și „critici în arta icoanei“, „care nici nu sînt creștini“ ci sociologi, psihologi și patologi, deși nu înțeleg evlavia străbună – se consideră „specialiști și ermineuți“. Ei creează termeni și un nou limbaj curios, ca de exemplu: „religii anicone“. Pentru asemenea categorie de oameni este nevoie de a aminti unele obiecții sectante și a cunoaște interpretarea corectă a unor texte de care se face uz și în același timp vom arăta fundamentarea învățaturii celei adevărate lăsată nouă de Mîntuitorul, încredințată Sfinților Apostoli; primită și experimentată de Sfinții Părinți, transmisă și expusă în Biserică și prin cinstirea icoanelor.

Se știe că Biserica Ortodoxă este bazată și pe cinstirea icoanelor. Fiecare Biserică Ortodoxă locală și-a creat o tradiție proprie în legătură cu cinstirea sfințitelor icoane ale Sfinților mijlocitori pentru toată suflarea creștinească (Preasfînta Fecioară Maria) sau pentru martirii, mărturisitorii, cuvioșii, mucenicii naționali. Și așa cum aminteam, Duminica I din Postul Mare se numește Duminica Ortodoxiei. În această zi se rostesc „anatematismele“ împotriva falsificatorilor credinței și necinstirii icoanelor, împotriva celor ce caută să oprească evlavia pentru chipurile sfînte reprezentate prin sau pe icoane împotriva ereticilor „celor în rînd cu Iuda și cu Arie...“.

Pentru a înțelege rostul icoanelor în viața creștină, sprijinul în evlavia noastră și mijlocirea celui reprezentat, să facem apel la cîteva *temeiuri ale Sfîntei Scripturi* și în același timp la învățătura dreaptă și verificată a Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolească. Înainte însă trebuie clarificați niște termeni a căror semnificație diferă de la epocă la epocă, de la civilizație la civilizație, limbajul îmbogățindu-se, iar tipăriturile și traducерile textelor biblice fiind adoptate de către secte, grupări anarhice sau edituri interesate unor necesități prozelitiste sau comerciale.

Întrucît și în limba română apar *biblii confesionale* imprimate peste hotare, traduceri îndoielnice făcute de către eretici * (călugărul-apostaziat Dimitrie Cornilescu și victima sa preotul-caterisit Tudor Popescu de la biserica Cuibul cu barză), de către sehizmatici, secte, edituri particulare, de către grupări anarhice (stiliști și „Oastea Domnului“), de către Societățile Biblice Unite în scop comercial sau, mai grav, de către oficine străine graiului și credinței strămoșești (comenzi de biblii în limba română tipărite de către redacții și tipografii de propagandă sub conducerea unor secte baptismale, advente, fundamentaliste ș.a.), credincioșii ortodocși români de pretutindeni trebuie să ia aminte:

a) *Responsabilitatea pentru traducerea Bibliei.* – 1. *Sfînta Scriptură*, ca o cale sigură a Revelației lui Dumnezeu păstrată în scris, trebuie să fie tipărită sub autoritatea și responsabilitatea Bisericii după textul cel mai aproape de adevăr și original. Traducerile făcute de către sectanți sînt adaptate concepțiilor lor. În cazul de față fie că este vorba de „chipuri cioplite“ (totemuri, fetișuri, animism) din perioada epocilor pietrei și vîntorii din care s-au născut religiile naturiste (*dendrolatre* – cu chipuri cioplite din lemn; *litolatre* – cu chipuri cioplite din piatră; *astrolatre* – chipuri cioplite reprezentînd stelele sau soarele și luna; *zoomorfe*, *fitomorfe*, *antropomorfe*, *floromorfe* etc.); fie că este vorba de Comuna primitivă pînă la perioada sclavagistă; unde apar reprezentările religioase și cultice „idolatre“ – idoli de toate categoriile – și deci puzderiile de zeități „bune sau rele“ pînă la mitologie; fie că este vorba de chipul real, istoric, prezent sau trecut, deci *icoana*, în biblia de proveniență sectantă stă tradus: „...*nu vă închinați la icoane*...“ (Ps. XCVII, 7; Ieșire XX, 4; Lev. XXV, 1; Deut. V, 8; Fapte XVII, 29).

Și acum să deschidem și paginile Sfintei Scripturi și să vedem ce arată textele biblice despre cinstirea icoanelor, și chipurilor sfinte (nu cioplite). Dintru început, creștinul drept credincios nu confundă niciodată adorarea permanentă a lui Dumnezeu cu cinstirea temporară a Sfinților prin intermediul icoanelor. Cinstirea este un mijloc, o cale în timp, o întărire a evlaviei pentru cel care a trăit pe Hristos (Sfîntul), a suferit pentru Mîntuitorul (Martirul) sau a vorbit și a profețit despre Mesia (Profetul), a arătat calea Domnului (Proorocii) etc. Cinstirea este o Laudă și închinare adusă tot Atotputernicului pentru dragostea arătată, pentru harul dăruit Sfîntului al cărui chip îl cinstim și-i cerem mijlocirea pentru calitatea lui de prieten și de frate al Mîntuitorului (Ioan XVII, 26), purtător și lucrător al darurilor Sfîntului Duh (1 Cor. XII).

b) *Temeiuri biblice ale cinstirii și respectului pentru „chipurile Sfinte“.*

1. *Sfînta Scriptură ne descoperă icoana lui Dumnezeu care între sfinți își are tronul „și șade pe heruvimi“* (Ps. LXXX, 1) și este înconjurat de heruvimi și serafimi (Apoc. I, 4). Aceeași imagine o poruncește și celor de pe pămînt prin „*facerea heruvimilor de aur... cu aripile întinse...*“ (Ieșire XXV, 18, 20) și un chivot „*cum s-a văzut pe munte*“ (XXVI, 30). De fapt, Dumnezeu în Treime se arătase în Eden (Facere I, 26, III, 22), apoi, făcuse legămînt cu patriarhii, mai ales cu Avraam, lîngă Mamvri (Facerea XVIII, 4).

* A se vedea, p. 430–431

2. Însuși *Domnul Savaot oprește „închinarea“ la idoli, la chipuri cioplite* ca o rătăcire, înșelare și pentru ca oamenii să nu se înjosească, poruncește închinarea numai lui Dumnezeu cel ce există (Ieșire III, 14) și protejează pe cei credincioși (XX, 4–6). De asemenea, natura înconjurătoare trebuie să slujească omului, nu omul să „i se închine“ (Deut. IV 15–20).

3. *Îngăduința icoanelor* (imaginilor reale) a dezvoltat la poporul biblic simțul artelor cinstind „heruvimii măririi“ (Evr. IX, 5) prin aduceri de jertfe (III Regi III, 15), prin imne și psalmi de laudă (Ps. CXXXVII, 1), prin tămâieri (Ieșire XXX, 1, 6–8) și aprinderi de candelă (Ieșire XXVII, 20) și chiar cu plecăciuni (metanii) și căderi (îngenuncheri) la pământ (Iosua VII, 6). Regii David și Solomon alcătuiesc un adevărat ceremonial în privința adorării lui Dumnezeu prin cinstirea chipurilor îngăduite și ridicarea Templului din Ierusalim (I Cronici XXII, 1–5; II Cronici VI, 12–42).

4. *Profeții mari* – în special cei exilici – și cei mici transferă imaginea icoanei spre viziunea mesianică. Dacă primii oameni văzuseră pe Dumnezeu „față către față“... (Facere III, 8–10), patriarhii prin legăminte (Facerea IX, 13), poporul întreg prin chipul „focului și stîlpul de ceață“ prin pustie... (Ieșire XIII, 21) sau chipul crucii – semnul Fiului Omului“ (Daniil VII, 13), în Șarpele de aramă (Num. XXI, 8–9), de acum Izbăvitorul apare în viziunea profetică în chipul „Mielului“ (Isaia LIII, 7), Păstorul cel bun (Ioan X, 11), Tatăl milostiv și iertător (Ps. LXXXVIII, 15; Ioil II, 13), Fecioara-curată (Isaia VII, 14), Apostoli-vindecători (Luca X, 9) și chiar chipul întunecat: diavolul, Iuda-vînzătorul (Zaharia XI, 12) etc.

Ceea ce „în lege, în umbră și în scriptură“ era închipuire, prin venirea în trup a Mîntuitorului, icoana „își ia ființă“, devine mărturie, identitate a celui ce a fost, este – prin icoană și va fi permanent și pentru toți credincioșii – o dovadă de cinstire personală sau publică (cult).

5. Însuși *Mîntuitorul respectă* templul cu toate podoabele lui (chipuri de îngeri, obiecte sfinte, odoare vechi etc.), înlătură pe cei ce nesocoteau sau pîngăreau locul de cinstire, a reprezentărilor poruncite în vechime pentru adorarea lui Dumnezeu, socotind tîlhari pe cei ce nu respectau tradiția și datinile și cărora le spune: „Casa Tatălui Meu, casă de rugăciune este și voi ați făcut-o peșteră de tîlhari“ (Matei XXI, 13) și i-a amenințat chiar cu frînghia (Ioan II, 13).

Orice chip, dacă este real și nu plăsmuire, trebuie cinstit. „Al cui chip este acesta... al Cezarului... bine, atunci, dai ceea ce i se cuvine“ (Matei XXII, 20–21), poruncește Iisus.

6. *Templul din Ierusalim era cinstit în vederea adorării* lui Dumnezeu și de către ucenicii Mîntuitorului, unii cu responsabilități la templu: Matei-vameșul (Matei IX; 9; Luca V, 27), Zaheu-vameșul (Luca XIX, 9), iar Saul istorisește „...m-am dus să mă închin la templu...“ (Fapte XXIV,11).

7. *Icoanele, imaginile sau scenele biblice* au fost totdeauna cinstite nu numai la mozaici și creștini, ci la toate popoarele cu o civilizație înaltă. Omul căzut în păcat a căutat permanent „chipul și asemănarea“ reală (Facere I, 27). Aici se află *întîia imagine inspirată, artistică, de transparentă*, de amintire a omului a ceea ce a fost sau a ceea

ce a avut de suferit și a văzut (șarpele, animale, Pomul vieții etc., cum se observă în picturile rupestre din cele mai vechi timpuri – Peștera Lascaux, Altamira, Tassili ș.a.).

6. *Niciodată, cinstitorii „nu s-au închinat”* materiei din care este făcută imaginea. În cel mai rău caz au lăudat pe făcător, pe artist, pe modelator și aceasta pentru înțelegerea chipului sau dezvoltarea inteligenței privitorului. De aceea, iconografia (biserici sau icoane) a fost Biblia neștiutorului de carte și neinițiatului în tainele scrierilor sfinte, nu numai în Biserica noastră, ci și în celelalte religii vechi sau noi ale lumii.

Așadar, imaginea a însoțit totdeauna credința, evlavia și cultul. Iconomahii, falsificatorii sau contestatorii au luat drept „cinstire sau adorare” exagerările cultului, mistica bolnăvicioasă, fanatismul sau bigotismul pe care Biserica însăși le socotește boli religioase. Așa se explică și proveniența așa-ziselor „spuse ale bibliiei” sau obiecții împotriva cinstirii icoanelor.

PRINCIPALELE INTERPRETĂRI NOI, NETRADIȚIONALE

Ob. 1. Dumnezeu interzice închinarea la chipuri cioplite sau reprezentarea Sa pe acestea (păsări, animale etc.), așa cum se arată în Decalog, porunca I și a II-a (Ieșire XX, 2-5 ; Deut. V, 6-9).

Exp. Faptul ne explică de la sine. Unii evrei își reprezentau pe Dumnezeu pe amulete și talismane și părăsiseră credința strămoșească, însușindu-și arta cioplitului și înlăturînd practica veche. Atunci Moise legiferează și repune în drepturi închinarea la Dumnezeu, chiar cu pedepse pentru cei ce nu se vor supune.

Deci Legea s-a dat, fiindcă existau motive: nu se mai adora „chipul cel real” al lui Iahve, ci chipuri cioplite care înlocuiseră chipul, icoana Sa.

Ob. 2. Nu trebuie să ne închinăm la icoane oricît de artistic ar fi făcute. „Nu trebuie să credem că Dumnezeu este asemenea aurului sau argintului...” (Fapte XVII, 29).

Exp. Aici nu este vorba de icoane, ci de cei ce își reprezentau zeii sau idolii prin metale prețioase pe care le adorau pentru frumusețe și scumpete și reprezentau prin ele fabulația lor, năluca. Cum „ar putea fi” înșelarea „icoană”, cînd în realitate zeul sau idolul era o minciună, iar credința o iluzie deșartă.

Icoana ortodoxă are imprimat chipul real, nu o creație nouă, o persoană fantezistă, ci pe Cel ce ni s-a descoperit sau a trăit în trup. Dacă icoana este modelată din aur sau argint nu înseamnă, cum cred sectanții, că s-a înlocuit chipul cu materia, ci dimpotrivă se dă o cinstire și materiei pentru chipul reprezentat. Oare, un cadou nu este mai important, pe lîngă gestul în sine, dacă este dintr-o materie deosebită, aleasă? Dar atenția pentru cineva bucură și veselește, cinsteste persoana căreia i se aduce darul.

Ob. 3. Noul Testament a desființat pe cel vechi, deci și „chipurile de heruvimi” (Evr. IX 5, 8-10 și X, 9) ce nu mai corespund noii credințe.

Exp. Textul invocat are rostul său. Evreii neconvertiți, ca și sectanții de toate categoriile, considerau și consideră moștenirea veche inutilă și de aceea căutau inovații sau caută înlăturarea. Apostolul Pavel arată evreilor că au părăsit rostul cel dinții, adică icoana, și respectă „heruvimii” ca pe o simplă operă de artă, ceea ce este condamnat și nu „desăvîrșește cugetul” (Evr. IX, 9).

Sectele fundamentaliste care invocă acest text, majoritatea cad în transă, în delir provocat sau cînsună halucinogene și atunci nu mai au nevoie nici de chipuri,

nici de prototipuri. Or, creștinul ortodox cinstește ierarhia îngerilor pentru rostul lor ca slujitori ai lui Dumnezeu, mijlocitori pentru el și ocrotitori ai vieții.

Ob. 4. Idolii și icoanele sînt simple obiecte materiale, «fără putere și Dumnezeu osîndește pe cei ce nădăjduiesc în ele» (Ps. CXXXIV, 14–18).

Exp. Foarte frumos spune Psalmistul și așa este. Idolii în vechime, ca și azi erau niște podoabe sau obiecte cultice în religiile naturiste fără corespondență, fără realitate, fără existență. Idolul nu era reprezentat, ci reprezenta o zeitate fantezistă. O spune chiar textul: „idolii neamurilor sînt argint și aur, lucrare făcută de mîinile oamenilor: au gură, dar nu vorbesc; au ochi, dar nu văd...” (versetele 15–17). Deci n-au nimic cu icoanele, ci dimpotrivă se dovedește rătăcirea minții și înșelarea demonică.

Or, Biserica Ortodoxă nu este creatoare sau făcătoare de icoane, ci le recomandă după un control serios și după dovedirea originalului, deci trebuie să fie cît mai aproape de adevăratul chip al existenței, al trăitorului.

De la idoli, ca formă artistică evoluată a chipurilor cioplite, s-a trecut la statui, ca reprezentare, tot fantezistă, a unor chipuri de planete (Venus, Marte, Pluto, Zeus; Jupiter, Uranus), manifestări ale naturii: fulgere, eclipse, sau „fapte“ de glorie: zeița Victoriei. În scop prozelitist, Biserica Apuseană, pentru a concura cu arta sculpturală, pentru a atrage și pentru a deține supremația în acest domeniu a introdus în locașurile de cult statuile, ceea ce a determinat pe reformatori să o acuze de idolatrie. De aici s-a născut obiecția de mai sus, ca și alte acuzații din partea sectelor. Pe cînd Biserica Ortodoxă a rămas la tradiția primelor veacuri neacceptînd statuile pentru a nu produce sminteală. Nu-i mai puțin adevărat că unii artiști au exagerat unele chipuri de pe icoane, transfigurînd realitatea, alții au recurs la crearea de tehnici mercantile: icoane „plîngătoare, cerșetoare, vorbitoare, mîngîietoare“, eeea ce a impresionat pe naivi și creduli, pe bigoți și fanatici, dar a devenit sminteală cînd s-a descoperit șarlatania. De aceea se cere vigilență din partea ierarhiei în pictarea icoanelor și reprezentarea reală a chipului sau faptelor celui cinstit: Dumnezeu (în diferite feluri), sfînt, cuvios, martir, mărturisitor etc.

Ob. 5. Nu se poate zugrăvi chipul lui Dumnezeu pe care nu-L vezi. Deci icoana este un fals. „Nu poate vedea omul fața Mea și să trăiască...” (Ieșire XXXIII, 20 ; Ioan I, 18 ; I Ioan IV, 12; I Tim. VI, 16).

Exp. Textele sînt bine alese, dar incomplet redade. Mai întîi, V. Testament s-a desăvîrșit în Noul Testament. Citatele din Lege și profeți sînt preferate totdeauna de sectanți pentru a tulbura pe cei simpli și neștiutori, pe cei indiferenți sau creduli, aceștia nu sînt în stare să-și dea seama de textele biblice, cînd și unde și în ce împrejurare au fost spuse sau scrise și redarea scenelor în pictură.

Înv. ort. Oricine știe că ființa lui Dumnezeu ca și sufletul sfinților și al nostru nu se pot zugrăvi. Se pot reda manifestările, faptele, revelația lui Dumnezeu; se pot zugrăvi minunile sfinților. Și dacă Fiul este în sînul Tatălui și Acela L-a făcut cunoscut prin întrupare (Ioan I, 18 b), pentru aceasta sîntem îndreptățiți să redăm și să cinștim icoana Sa. Chipurile sau zugrăvelile imaginare sînt false, iar cinstitorii sînt idolatri. Totdeauna și în orice loc exagerările chipurilor Sfintei Treimi din unele icoane trebuie

controlate și înlăturate ca „faceri“ ale artistului. Icoana trebuie să redea „îngăduința arătării“ lui Dumnezeu: lui Adam (Facere I, 28–29), lui Avraam (XVIII, 1–3), lui Iacov (XXXII, 30), lui Moise (Ieșire XXXIII, 11) ș.a.m.d.

Minunile și semnele făcute de Mîntuitorul (Matei XVIII, 6; Matei XXVIII, 4), faptele și propovăduirea Sfinților Apostoli (Fapte IX, 3, 8), suferințele și martirajul, curajul și gesturile sfinților și martirilor sînt inspirația icoanei (chipul vieții sale și cum arăta cel zugrăvit, activitatea sa, identitatea sa).

Ob. 6. A te închina lui Dumnezeu prin icoane este păgînism. „Au schimbat mărirea lui Dumnezeu...“ (Rom. I, 23) și deci trebuie înlăturată asemenea practică.

Exp. Textul este clar, dar citat numai pe jumătate de sectanți. Contextul este trecut sub tăcere. Cum „au schimbat chipul“?, o spun cuvintele „... în animale, păsări“ și cei vechi „închinîndu-se făpturii“ (verset 25). Aici, Apostolul se adresează romanilor, arătîndu-le starea de decădere. Idolii lor reprezentau păcatele și nelegiuirile lor nu numai împotriva lui Dumnezeu, ci și împotriva firii pe care o pervertiseră și bărbații (verset 27) și femeile (verset 26). Rușinea era zugrăvită și redată „adoratorilor“ în spurcăciunea și goliciunea ei. Or, icoana – chipul sfînt – este martoră și călăuzitoare a creștinului pe calea mîntuirii, este identitatea celui ce a fost trăitor în Hristos și el a înlăturat practicile murdare, păgîne (versetele 28–32).

Ob. 7. „Închinătorii“ la icoane sînt sub stăpînirea satanei și vor primi „pedeapsa“ cuvenită: „...vor fi aruncați în iezerul cel de foc care arde cu pucioasă“ (Apoc. XIX, 20 și XIII, 5).

Exp. Dacă unii sectanți au preferință pentru „citate“ trunchiate din Vechiul Testament (mai sus, punctul 5), mișcările advente și iehoviste trec de aici direct la Apocalipsă, cum este cazul de față. Mai întîi, nici un creștin nu se „închină“ icoanei, nesocotind pe Dumnezeu sau confundîndu-L cu chipul zugrăvit – așa cum cred sectanții –, ci icoana transcende, este o cortină, o transparență a realității. Orice fel de cinstire adusă Sfîntului prin icoană, prin moaște, prin obiecte folosite nu este străină de adorarea lui Dumnezeu, Cel ce a dat harul și puterea celui ce a fost realitate și acum avem icoana sa. Comparația nu este confundare și asemănarea nu este identitate.

Fiara din viziunea Sfîntului Ioan este chiar minciuna-întrupată care amăgește, este chipul lui antihrist, adică acel care nu are icoană de cinstire în locul celui ce a fost, este satan care și-a părăsit chipul de înger, este cel care neagă sau falsifică întruparea – redarea chipului lui Dumnezeu prin Fiul –, „acela este necredincios, mincinos și antihrist“ (II Ioan 7). Creștinul adevărat își controlează mintea, își cercetează inima, își corectează și coordonează voința spre fapte bune, așa cum au făcut cei dinaintea sa cinstiți acum prin icoane și cult special. De aceea ne și mirăm cum nu observă „zeleșii“ sectanți că pe icoane apare și chipul vrăjmașului diavol sub forma șarpelui, bogăției sau în figuri de animale considerate murdare, spurcate, oare creștinul ortodox nu se închină la ele?

Ob. 8. Dacă icoana ar reprezenta pe Dumnezeu, ar fi pedepsiți cei ce distrug icoanele și le hulesc.

Exp. Deși este mai recentă obiecția, aceasta vizează pe creștinii nepăsători și indiferenți sau pe slujitorii care nu conservă și nu asigură condiții corespunzătoare pentru cinstirea icoanelor.

Mai întîi, icoana nu este întruparea reprezentantului, așa cum acuză sectanții. Ea este o necesitate a credinței și evlaviei noastre, o cale, așa cum fotografia este un

mijloc de a identifica; radiografia, o metodă de a găsi sau depista ceva în corpul nostru. În al doilea rând, icoanele înfrumusețează cultul, nu înlocuiesc pe Dumnezeu sau pe sfinți, ci-i reprezintă; ochii credinciosului privind icoana, interiorizarea acestuia este mai puternică, atenția lui mai concentrată și comunicarea sufletească cu Dumnezeu și Sfinții Săi mai intensă. Icoanele sau locașul lor sînt hulite și distruse de vrăjmași ispitiți de diavol. Diavolul îi îndeamnă să nu se mai cutremure de chipul lui Dumnezeu (Matei IV, 9–11) sau de chipul Celui ce i-a înfrînt ispita (Luca X, 18–19).

Ob. 9. Icoana, chipul-cioplit sau idolul, nu poate „mijloci” între om și Dumnezeu. „... Este un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Iisus Hristos...” (I Tim. II, 5–6) și „nu este alt nume sub cer dat oamenilor, în care trebuie să fim mîntuiți...” (Fapte IV, 10, 12).

Exp. Obiecția confundă termenii și noțiunile (a se vedea pct. 4); sectanții, așa cum am văzut, refuză să înțeleagă evoluția limbajului și a reprezentărilor. Repetăm, icoana nu substituie pe sfînt sau pe Dumnezeu (în diferite chipuri) reprezentat pe ea, iar materia alcătuirii acesteia nu înlătură descoperirea „în mod sau în chip a lui Dumnezeu” sau activitatea sufletului care a conlucrat cu trupul.

Nimeni dintre Sfinții Părinți sau dintre teologi n-a îndrăznit să spună că „mai există” alți mijlocitori între Dumnezeu și oameni* în afara Mîntuitorului Hristos, cum am mai arătat. Hristos este mijlocitorul desăvîrșit între Dumnezeu și noi, Răscumpărător și izbăvitor, Cuvîntul-întrupat. Și dacă toate s-au făcut prin El (Ioan I, 3), este întîiul și Cel mai mare mijlocitor, ca Cel ce este de o ființă cu Tatăl și ca Cel ce a purtat trup pentru mîntuirea noastră. Oricare sfînt, cuvios, martir, mărturisitor,

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: *Icoane: Îndr. mis.*, p. 838–846; D. Stăniloae *op. cit.*, vol. III, p. 335–349; ICO, p. 179–180; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 181–200; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 131–136; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 63–72; I. Bria, *op. cit.*, p. 101–105; 125–126; M. A. Galnev, *op. cit.*, X, p. 35–63;

Despre *Cinstirea icoanelor*, întregul nr. 1/1982, al rev. „Ort.”; Sf. Ioan Damaschin, *Cultul sfințelor icoane*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1937 și Șt. Alexe, *Sensul icoanei* la Sf. Ioan Damaschin și Sinodul VII ec., în „Ort.”, nr. 4/1986; D. Belu, *Despre icoana ortodoxă*, în „BOR” nr. 11–12/1941; E. Braniște, *Teologia icoanelor*, în „ST”, III (1952); nr. 3–4, p. 175–201; C. Buzdugan, *Învățătura ortodoxă despre cinstirea sfințelor icoane*, în „MMS”, nr. 1–2/1974, p. 77–99; † Vasile Coman, *Sensul și menirea icoanelor în cultul ortodox*, în „MB”, nr. 7–9/1971; † Vasile Tîrgovișteanul, *Sfintele icoane în credința și evlavie ortodoxă*, în „Îndrumător”, București, 1981; P. I. David, *Cinstirea icoanei în „Îndr.”*, București, 1986; V. Ioniță; *Sf. Ioan Damaschinul, apărător al cultului sfințelor icoane*, în „ST”, XXXII (1980), nr. 7–10; p. 581–589; V. Kuznețov, *Icoana ortodoxă ca expresie a învățaturii dogmatice a Bisericii*, trad. în „Ort.”, XXVII (1975), nr. 4; Dumitru Megheșan, *Cultul sfințelor icoane (I)*, în „MB”, nr. 3/1987, p. 35–43, (II), nr. 4/1987, p. 25–33; † Pimen (Suceveanu), *Cinstirea icoanei în „Îndr.”*, Iași, 1984; N. Petrescu, *Cinstirea sfințelor icoane*, în „MO”, nr. 7–9/1981; L. Ouspensky, *La theologie de l'icone dans l'Eglise Orthodoxe*, Paris, 1980 (rec. în „MA”, XXVI (1981); nr. 10–12); N. V. Stănescu, *Sensul ortodox al icoanei*, în „Ort.”, VIII (1956), nr. 2; D. Stăniloae, *Iisus Hristos ca prototip al icoanei Sale*, în „MMS”, nr. 3–4/1958, p. 244–270; Idem, *Icoanele în cultul ortodox*, în „Ort.”, nr. 3/1978; Idem, *Hristologie și iconologie în sec. 8–9*, în „ST”, XXX (1979), nr. 1–4, p. 15–53; Idem *Icoanele din biserică*, în „MB”, nr. 10–12/1981; N. Streza; *Cultul sfințelor icoane la Teodor Studitul*, în „ST”, XXVIII (1977), nr. 3–4; D. Iordache, *op. cit.*, p. 63–66.

DELR, p. 411; DER, vol. II, p. 748–749; DNT, p. 85–86; DTO, p. 201–224; NCE, vol. 7, p. 324 (iconoclastism, p. 327).

credincios îmbunătățit nu este luat de către noi mijlocitor direct către Dumnezeu-Tatăl fără Mântuitorul Hristos. Dimpotrivă, toți mijlocitorii se smeresc și recunosc că prin „harul lui Dumnezeu sînt ceea ce sînt...” (Gal. II, 21; Rom. XII, 3; I Petru IV, 10) și ei au putere de mijlocire de la Hristos: „precum M-a trimis pe Mine Tatăl (să mijlocesc), așa Vă trimit și Eu pe voi (să mijlociți prin Mine); Luați Duh Sfînt... Legați și dezlegați (Matei XVIII, 18 ; Ioan XX, 21).

Nu-i mai puțin adevărat că toți ereticii din vechime și unii lideri ai sectelor de azi se consideră nu numai mijlocitori, ci chiar au pretenția că sînt „profeți și mesia”. Iată cum acționează satana în aceia care s-au abătut de la credință pentru datina omenească și basme de tot felul (I Tim: IV, 7; VI, 3-5; II Tim. IV, 3-4).

În conducie

Ca un răspuns autorizat, înainte de apariția sectelor din zilele noastre, asupra cinstirii sfințitelor icoane, *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă aprobată la Sinodul de la Iași (1642), spune: „... cînd cinstim sfintele icoane nu trecem peste porunca Decalogului, ci mai degrabă îl vestim pe Dumnezeu cel minunat peste tot pămîntul (Ps. VIII, 1) ... Pentru ca să se întărească și mai mult *cinstirea icoanelor sfinților* (*subl. n.*), cel de al Șaptelea Sinod a toată lumea a aruncat anatema asupra tuturor celor ce luptau împotriva icoanelor și a întărit aceasta în canonul al nouălea...” (Răspuns la întrebarea LV).

De la Sinodul al VII-lea, toate mărturisirile și catehismele ortodoxe au consemnat învățătura cea adevărată referitoare la cinstirea icoanelor.

Învățătura de credință ortodoxă (1952) răspunde astfel întrebării 359 referitoare la „... înțelesul cinstirii” icoanelor: „Precum ne ajutăm de cuvînt ca să ne ridicăm la cele mai presus de cuvînt, așa ne folosim de icoană ca să ne ridicăm la cele mai presus de icoană. Și precum Dumnezeu vrea ca auzul nostru să se sfințească prin cuvinte curate, așa vrea ca și văzul nostru să se sfințească prin icoane cuvioase, ca prin amîndouă aceste simțiri superioare să se scurgă în suflet gînduri curate...”.

Acesta este de fapt rostul și acțiunea icoanei asupra creștinului: să se închine lui Dumnezeu în „duh și adevăr” (Ioan IV, 23), să se roage și sfinților pentru mijlocire, „orice veți cere de la Mine vi se va da” (Matei VII, 7; Ioan XIV, 13), să cinstească icoana „Celui ce s-a arătat nouă” (Matei III, 16-17) și chipurile celor ce slujesc lui Dumnezeu.

5. Cinstirea Sfințitelor moaște

Cinstirea sfințitelor moaște este cu adevărat mijloc de întărire a evlaviei creștine. – Pe lîngă recunoscuta frumusețe a cultului ortodox, a credinței celei curate și a evlaviei nepătate, Biserica noastră cinstește și unele rămășițe pămîntești ale sfinților, martirilor, mărturisitorilor. Cinstirea aceasta se face atît trăitorului în aceste relicve, dar mai ales se aduce adorare Sfîntului Duh, dătătorul de viață care face moaștele sfinților să devină tămăduitoare, sfințitoare și mijlocitoare.

Încă de aici de pe pământ, credincioșii trăitori în Hristos devin „mădulare ale Sfântului Duh“ (I Gor. III; 16–17). De aceea, multe trupuri ale dreptilor au înviat și s-au arătat în Sfânta Cetate a Ierusalimului odată cu ridicarea dintre morți a Mântuitorului Hristos (Matei XXVII, 52–53). Cei care nu mai au nădejde, cei care umblă după alte credințe, „după basme și rătăcirii“ (I Tim. IV, 7) nu pot înțelege că cinstirea moaștelor constituie un mijloc de întărire a evlaviei, o modalitate a trăirii în duh și o cale sigură pentru închinarea lui Dumnezeu „Cel minunat între sfinții Săi“ (Ps. 89, 5; II Tes. I, 10).

Trupul Mântuitorului cel dătător de viață a fost pus în mormânt și prin el s-a săvârșit minunea minunilor, învierea (Matei XXVIII, 7); de acum Biserica, fiind Trupul Său tainic (Efes. V, 24–25) și în care se săvârșește Sfânta Împărtășanie, continuă să facă pe oameni „locasuri ale Sfântului Duh“ (I Cor. VI, 19–20) și fii după har ai lui Dumnezeu (Gal. III, 26). Așa se explică de ce pe Sfințita Masă este așezat *Antimisul* cu chipurile Mântuitorului și al celor ce L-au pus în mormânt și în care se găsesc Sfințite moaște ale Sfinților, martirilor și mărturisitorilor: „din sângele martirilor răsar alți creștini“, spunea apologetul Tertulian. De atunci și pînă astăzi, de la Mântuitorul Iisus Hristos prin Sfinți și martiri, cuvioși și mărturisitori – prin propriul lor trup în care au urmat și au trăit pe Hristos – Sfintele moaște nu pot lipsi din Biserica cea adevărată, sfântă, apostolică, una și sobornicească. Așadar, moaștele sînt absolut necesare cultului creștin, au autoritatea sfințeniei și desăvîrșesc evlavia străbună.

Este adevărat, în lumea veche au existat „închinări“ pentru eroi și oameni de seamă din diferite civilizații. Cultul împăratului, în epoca romanilor, faraonii și tehnica mumificării în Egipt precum și în civilizațiile precolumbiene și la alte popoare sînt practici care demonstrează cu prisosință grija pentru acele timpuri în care au sălășluit personalități sau valori umane recunoscute de către toți pînă la noi și vor dăinui în toate civilizațiile pînă la sfîrșitul veacului.

1. Respectul pentru osemintele strămoșilor. Așa cum am menționat, fiecare popor și fiecare civilizație își are strămoșii săi a căror memorie rămîne pururi-pomenită. Mausoleele, mumiile, sau părți din corp și monumentele ridicate pe morminte sînt dovada unei cinstiri deosebite și în același timp o acțiune de înalt nivel de cultură și civilizație. Ce am putea cunoaște din vechile culturi și din dispărutele civilizații, dacă nu am avea probe de grija pentru cei adormiți (oseminte sau monumente funerare)!

La strămoșii noștri tracodaci, grija pentru rămășițele pămîntești a dat naștere la un dezvoltat „cult al morților“. Epitafele pietrele funerare, sanctuarele, altarele votive, cimitire întregi (izolate sau suprapuse de epoci) sînt dovada alesei cinstiri pentru rămășițele celor ce au dovedit că n-au trecut degeaba prin această lume. Fiecare popor și fiecare civilizație își au specificul lor.

2. Porunca cinstirii osemintelor celor drepi în Vechiul Testament. În Sfînta Scriptură a Vechiului Testament se găsesc destule exemple de cinstire a osemintelor. Păstrarea acestora și transmiterea lor urmașilor constituia o poruncă și o cinste în același timp, o dovadă a cultului strămoșesc și continuității neamului. Patriarhii au

fost înmormântați de către urmașii lor cu aleasă cinstire, pomenirea și amintirea lor erau observarea legii. Mai târziu, peste milenii chiar, pe mormintele lor au fost ridicate mausolee și monumente ale eternității. După 400 de ani de robie în Egipt (circa 1600–1200 î. Hr.), poporul ales, la plecare, ridică și osemintele strămoșilor și le depune în „Pământul Făgăduinței“, mai ales cele ale patriarhului Iacob (Facerea I, 1–14). Însuși *Moise*, al cărui mormânt nu se cunoaște (Deut. XXXIV, 6; Iuda ... 9), ține să ia cu sine trupul lui *Iosif* din Egipt (Ieșire XIII, 19) și să-l lase moștenire urmașilor săi *ca relicvă de cinstire*. Cel drept dacă adormea, *se întorcea în pământul alor săi* (*Avraam*, Facerea XXV; 8 ; *Isac*, XXV, 28; *Iacov* la părinții săi; XLIX, 29–33).

Așa cum se știe, mormintele patriarhilor, profeților și regilor poporului biblic sînt la loc de cinste în conștiința și respectul celor de astăzi și față de civilizațiile trecute. Datorită poruncii lui Dumnezeu pentru „cinstirea tatălui și mamei...“ (Ieșire XX, 12), grija pentru rămășițele pămîntești ale înaintașilor a devenit Lege pentru cinstirea atît a osemintelor cît și a locurilor unde au fost înhumate. Monumentele ridicate peste morminte sau rămășițele pămîntești introduse în ele constituie și în epoca noastră monumente ale geniului uman și „minuni ale lumii antice“. Numai la atingerea de osemintele unui sfînt, *Elisei*, un mort a înviat (IV Regi XIII, 20–21), ceea ce dovedește viața în trup peste Legile biologice și continuitatea în alt sens (Isus Sirah XLVIII, 15).

Este adevărat, în decursul istoriei s-a practicat și incinerarea, dar aceasta nu a devenit niciodată obligatorie la nici un popor; cu atît mai mult la poporul ales. În schimb, a devenit condamnată numai o cinstire exterioară, fără angajare sufletească, un respect forțat, legal, lipsit de grija sfîntă și cuviincioasa pomenire. Această falsă cinstire este condamnată de însuși *Mîntuitorul Hristos*: „Vai, vouă cărturari și farisei, fățarnici...“ că îngrijiți mormintele, dar nu cinstiți părinții voștri... (Matei XXIII, 29–34).

3. Trupul purtător și dătător de viață în Noul Testament. – Cinstirea adusă trupului, ca cel ce ajută și este împreună-lucrător al mîntuirii sufletului, este deosebită în Noul Testament: „Prăpastie“ de netrecut între trup și suflet era considerată în religiile vechi naturiste. Materia era socotită rea din fire și obstacol în desăvîrșire: trupul, povara sufletului... Această imagine a schimbat-o însuși Dumnezeu-întrupat. El a făcut cerul și pămîntul și toate plantele și viețuitoarele și erau foarte bune (Facere I), dar folosirea lor a fost rea, defavorabilă și uneori periculoasă.

Dacă materia ar conține distrugerea și trupul ar fi „închisoarea“ sufletului, Fiul lui Dumnezeu n-ar fi luat trup și n-ar mai fi petrecut cu noi oamenii (Ioan I, 14). „Lumea“ și toate cele pămîntești, în sens nou testamentar, sînt socotite patimile omenești și dorința nesăbuită a omului de a avea totul: „suflete ai multe bunătăți: bea, mănîncă și te veselește...“ (Luca XII, 19); „adevăr vă spun, mai lesne trece cămila prin urechile acului, decît bogatul să ajungă în împărăția cerului“ (Matei XIX, 24). Orice om confundat cu mamona (Matei VI, 24) crede că stăpînește lumea aceasta și nu-l mai interesează ce va urma, așa cum însuși Mîntuitorul ne arată în pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr (Luca XVI, 19–31). Prin învierile săvîrșite de Domnul Iisus Hristos se dovedește cu prisosință că trupurile au valoarea

lor și responsabilitatea lor în fața conștiinței la judecata particulară și la judecata de apoi. Atunci va fi pronunțată sentința definitivă pentru faptele noastre (Matei XXV, 46) și când va urma un cer nou și un pământ nou (II Petru III, 13), adică alte legi date de către Dumnezeu după care se va conduce firea noastră și cele ce ne înconjoară.

Cinstirea sfintelor moaște își are originea în cinstirea însăși a Trupului Mîntuitorului, cel prin care ne-a izbăvit și a pățimit pentru noi, cel cu care a făcut atîtea minuni: asupra naturii (oprind furiile mării și potolind vînturile, înmulțind pîinile), asupra omului (prin intervenții directe, prin învieri și tămăduiri sau numai prin atingerea de El, Luca VIII, 43–44 sau de haina Sa, Matei XIV, 36), asupra Lui însuși (Schimbarea la Față, Învierea, Înălțarea la cer etc.). De asemenea, exemplul de cinstire îl dă, în sens mai larg, tot Mîntuitorul Hristos arătînd că însăși Biserica este trupul Său și a răscumpărat-o cu Sîngele Său (Fapte XX, 28). În același timp trupul Său s-a frînt pentru iertarea păcatelor (Luca XXII, 19), iar în Euharistie – taina unității și permanenței trupului Său, se săvîrșește minunea: cine mănîncă Trupul Meu petrece întru Mine și Eu întru El... și nu va muri niciodată (Ioan VI, 54, 56).

Toate cele de mai sus nu sînt simple pilde sau parabole, ci, prin trup, acestea devin existența și taina credinței noastre: Hristos a venit în trup, a fost văzut de îngeri, s-a îndreptat în Duhul, s-a propovăduit (în trup) printre oameni, a fost crezut în lume, a înviat (cu trupul) și s-a înălțat întru slavă (cu trupul, Fapte I, 2): mare este deci *taina creștinătății* (I Tim. III, 16).

a) *Pilda Dininului învățător a fost însușită de către Sfinții Apostoli.* Aceștia, după învierea (trupului) Domnului, au primit putere de la Hristos să transmită ceea ce El i-a învățat și orice rău asupra lor nu-i va vătăma (Marcu XVI, 18). Așa *s-au sfințit trupurile lor* de către Fiul lui Dumnezeu și s-a pecetluit forța propovăduirii prin Pogorîrea Sfîntului Duh în Ziua Cincizecimii, cînd trei mii de suflete în trup, de față, au primit Taina Sf. Botez (Fapte II, 41). De la Rusalii și pînă la sfîrșitul veacurilor, *trupurile botezate devin cu adevărat locașuri, ale Duhului Sfînt* (I Cor. III, 16–17 ; VI, 19–20; II Tim. II, 21), fiindcă Botezul creștin nu-i o imitare a botezului Sfîntului Ioan Botezătorul, ci „cîți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și-imbrăcat, în moartea lui și în învierea Lui (Gal. III, 27 și Rom. VI, 3–4), iată cum creștinul devine mădular sau locaș al Sfîntului Duh numai în Biserica Mîntuitorului, iar trupul credinciosului se transformă în izvor de viață, cum profetise Psalmistul (Ps. 34, 20) și cum a îndeplinit Iisus Hristos (Matei XXVII, 52–53).

– În *Epoca apostolică* nu numai trupul, ci și hainele și obiectele pe care le foloseau ucenicii erau cinstite și mulți bolnavi se tămăduiau numai cu trecerea peste ei a umbrei trupului Sfinților Apostoli (Fapte V, 15–16; XIX, 11–12).

b) *Biserica Mîntuitorului*, în calitatea ei de Trup al lui Hristos și al cărei Cap este (Efes. V, 23), a cinstit cum se cuvine obiectele sfinte, relicvele și în special Sfințitele moaște. În calitatea sa de Sfîntă Biserică cuprinde pe toți cei ce caută sfințenia lui Hristos, în calitatea sa de Una, ne face și pe noi una în Hristos (Ioan

XVII, 21); în calitatea sa de sobornicească cuprinde pe toți credincioșii – drepti și păcătoși – de pretutindeni ca toți să vină la cunoștința adevărului în Iisus Hristos (Ioan XVII, 3) și în calitatea sa de apostolică, ea este vie și lucrătoare în lăsamintele Sfinților Apostoli care, prin ierarhie – arhieru, preot, diacon – ne-au transmis „ceea ce au văzut cu ochii lor, au auzit cu urechile lor, au pipăit cu mâinile lor...” pe Cuvîntul vieții (I Ioan I, 1–3).

Cinstirea Sfințelor moaște și grija pentru trupul sfinților și mărturisitorilor credinței este una dintre îndeletnicirile deosebite ale creștinilor primelor veacuri. Așa cum Mîntuitorul s-a întristat și ca om s-a rugat pentru Ioan Botezătorul, ultimul profet – Legea și profeții au fost pînă la Ioan (Matei XI,13), întîiul martir al Noului Testament (Luca IX, 9) – tot astfel, cinstirea tuturor mărturisitorilor și propovăduitorilor cu chemare ai Evangheliei a existat dintru început în Biserica Mîntuitorului Hristos. Însuși Apostolul neamurilor (Fapte IX, 15) ne îndeamnă: „cinstiți pe înaintașii voștri, priviți cum și-au săvîrșit viața și urmați-le credința” (Evr. XIII, 7).

Este adevărat că au fost unii creștini proveniți dintre iudeii sau păgînii închinători la idoli, chipuri cioplite și zeități, dar au renunțat, iar Biserica a hotărît la Sinodul al VII-lea ecumenic și „cinstirea moaștelor sfinților”...

Și dacă atunci n-au fost înțelese sau au fost contestate de către ereticii gnostici, iudaizanți și elini unele acte de evlavie pentru Sfințitele moaște, aceeași opoziție dar sub altă formă este cultivată de sectele religioase. Contestatarii primelor veacuri, deși creștini, nu renunțau la influența mediului păgîn; astăzi, sectele religioase își justifică „credința” lor prin așa-zisa spusă a Domnului din Biblie.

Așa cum se știe, sectele au înlocuit credința cu credulitatea și din aceasta au apărut concepții antiumane; au înlocuit cultul cu cîntări din folclorul religios păgîn; au înlocuit icoanele, moaștele, locașurile de cult cu aparatură modernă sonoră sau video, profanînd evlavia și spiritualitatea creștină. Nemaiavînd Patrie decît în „Biserica nevăzută a sfinților și fraților aleși”, înlăturînd patrimoniul spiritual strămoșesc, sectanții își hrănesc fanatismul cu iluzia unei noi credințe fără cult și cinstirea unor obiecte, chiar fără Dumnezeu sau un dumnezeu-idee, concept, forță sau energie... În asemenea situație, sectele religioase atacă furibund cinstirea Sfințitelor moaște, confundînd cinstirea lor, mai ales acum, cu mumiile, monumentele funerare, trupuri neputrezite, cu declararea unor tirani drept „cinstitori ai lui Dumnezeu”. La acestea se mai pot adăuga exagerarea unor cinstiri, înșelarea și chiar înlocuirea moaștelor cu material improbabil, din dorința de câștig... De asemenea, „furtul de cele sfinte, comerțul musulman cu moaște creștine, ca și ridicarea din Orient de către apuseni (Cruciada a IV-a 1204) a nenumăratelor moaște, relicve și obiecte sfinte și înstrăinate sau vîndute fără responsabilitate și discernămînt a atras oprobiul public și contestații vehemente.

Avînd în vedere toate acestea și mai ales căutarea cu orice preț a unor justificări biblice, s-au născut așa-zisele **obiectii sau contestări împotriva cinstirii Sfințitelor moaște**. Trebuie spus de la început că aceste atacuri au fost îndreptate de Reformă împotriva Bisericii Catolice, ca apoi neoprotestanții și, mai ales, sectele religioase

să confunde Bisericile și să le considere pe toate ca „idolatre“. Din mulțimea obiecțiilor, ne vom opri asupra unor texte biblice invocate de sectanți și neînțelese tocmai de către aceștia. Astfel :

Ob. 1. „Închinarea“ la moaște este idolatrie și este oprită de lege (Ieșire XX, 2–5; Deut. V, 6–5), sînt pedepsiți cei ce li se închină, fiindcă „cei morți nu pot lăuda pe Domnul“ (Ps. 87, 11; Întel. Is. Sirah XVII, 23) și închinătorii înlocuiesc pe Dumnezeu.

Exp. Mai întii trebuie lămurite traducerea textelor. În Vechiul Testament termenul „închinare“ se folosește în toate împrejurările, pe cînd în Noul Testament, închinarea, prea slăvirea, adorarea se cuvine numai lui Dumnezeu: „Lui să te închini“ (Matei IV, 10). Pomeneste-mă cînd vei veni în Împărăția Ta (Luca XXIII, 42), a rostit către Dumnezeu în trup tîlharul răstignit. Cinstirea se cuvine slujitorilor lui Dumnezeu, îngeri, sfinți etc. Cinstirea se cuvine și trăitorilor în Dumnezeu, fiindcă El între sfinți se odihnește. Și prin această cinstire nu se înlocuiește Dumnezeu, ci dimpotrivă, prin ea, credincioșii adevărați iau martori, ajutoți și mijlocitori pe sfinți sau moaște pentru o mai adîncă și adevărată închinare: „oare nu știți că sfinții vor judeca lumea și chiar pe îngeri?“ (I. Cor. VI, 2) și rugăciunile lor sînt cu tămîia înaintea „Tronului dumnezeiesc“ (Apoc. V, 8).

Înv. ort. Nimeni și niciodată, dintre creștini, n-a făcut confuzie între moaște și Dumnezeu și invers, cinstindu-le pe acestea să uite de Dumnezeu! Confuzia este numai la cei care au o credință nestatornică, la sectari. Există și credincioși simpli care mai greșesc, dar aceștia nu se abat de la credința în Dumnezeu; ci exagerează în evlavie, dar se corectează.

– Moaștele sfinților sînt o dovadă a lucrării harului lui Dumnezeu și faptelor bune în trupul sfîntului, martirului sau mărturisitorului; sînt martore peste timp ale celui ce a trăit în timpul vieții credința în Evanghelié și a urmat pe Hristos.

Ob. 2. Dacă cei vii nu pot mijloci către Dumnezeu, cu atît mai mult morții: „Oare cei morți te vor lăuda?“ (Ps. 87, 11), deci numai cel viu și sănătos va lăuda pe Domnul (Isus Sirah XVII, 23), nicidecum morții sau moaștele...

Exp. Textele vechitamentare invocate trebuie totdeauna cercetate cu prudență, fiindcă și legea și profeții s-au împlinit în Hristos (Matei V, 17). Psalmistul, ca și Isus Sirah, nu-și dădeau seama de închinarea lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu nu se întrupase, or, prin trupul lui Hristos am fost răscumpărați.

Înv. ort. Trupul Sfinților – moaștele n-au putere ca simple oseminte, ci duhul care le-a transformat lucrează în acestea – cu îngăduința lui Dumnezeu – pînă la sfîrșitul veacurilor. Cinstirea moaștelor de către creștinii ortodocși adaugă un plus de laudă – cu ajutorul sfinților –, o mai mare doxologie lui Dumnezeu, Tatăl tuturor. Mijlocirea sfinților trăitori în moaște întăresc nădejdea noastră în Dumnezeu.

Ob. 3. Rămășițele pămîntești trebuie puse acolo de unde și-au luat existența, adică în mormînt (Eclez. XII, 14). Dacă nu putrezește trupul nu mai poate învia (Ioan XII, 24; I Cor. XV, 35–42), deci moaștele încercă „credința...“.

Exp: Cum se observă, sectanții nu cred în înviere; ca și strămoșii lor saducheii (Marcu XII, 18), dar cînd este vorba de moaște, imediat apelează la texte biblice. – De ce nu acuză sectanții și pe Dumnezeu care a ridicat cu trupul la cer pe Enoh (Facerea V, 24), pe Ilie (IV Regi II, 11; Isus Sirah XLIX, 16 ; Evr. XI, 5)?

Înv. ort. Este rînduit ca toți să meargă în pămînt, dar moaștele dovedesc neputrezirea. Mai mult, sînt înhimate și, prin viziuni și arătări ale duhurilor dreptilor,

sînt dezgropate, fac minuni, au un miros plăcut și își mențin firea. Înțelepții Vechiului Testament ca și Sf. Ap. Pavel vorbesc de firea pămîntească în general. Dumnezeu poate ridica și din pietre pe fiii lui Avraam (Matei, III, 9), dar din trupuri în care s-a lucrat mîntuirea!?

Însuși Trupul Mîntuitorului după trei zile a fost înviat (Luca XXIV, 7), după ce cu șase zile înainte, *Domnul Iisus Hristos înviase pe Lazăr*, cel de patru zile decedat (Ioan XI, 17).

În trupul mumificat, neputrezit sau rămas chiar în stare firească, s-a oprit doar ceasul biologic și acesta va fi transformat, ca toate celelalte, la înviere. La fel și trupurile celor vii vor suferi transformare în vederea Judecării de apoi (I Tes. IV, 15–17; I Gor. XV, 51–52).

Învierea este cu adevărat o taină a vieții în mîinile Ziditorului.

Ob. 4. Toate cadavrele trebuie înmormîntate. În istoria biblică, toți dreptii au fost îngropați și oasele lor ascunse pentru a nu fi adorate (Deut. XXIV, 5–6). Trebuie să se semene în străciune ca să se ridice întru nestrucăciune și să obțină nemurirea (I Cor. XV, 50).

Exp. Cum se observă, sectanții nu fac deosebire între trăitorii credinței. Nu vor să știe că în „Casa Tatălui Meu multe locașuri sînt...” (Ioan XIV, 2) și una este strălucirea Soarelui (Matei XIII, 43), alta a Lunii și a stelelor (I Cor, XV, 41). Toate trupurile sînt la fel, după ei.

Înv. ort. În viața poporului biblic, ca de fapt în tot Orientul, după deces cadavrele se descompun repede și răspîndesc epidemii, de aceea Moise a luat măsuri. Apoi evreii, după patru sute de ani în Egipt, învățaseră tehnica îmbălsămării și erau înclinați spre adorarea mumiilor crezînd că spiritul „este prins în corp” prin ungeri cu mirodenii, îmbălsămare în scopul nemuririi. Astăzi după 3–4 mii de ani se fac analize ale mumiilor și încă se găsește „vie” în creier mai ales substanța eredității „ADN”.

– Cu toate că trupul era socotit necurat în epoca mozaică, în vremea Mîntuitorului, deși nu era scris în Lege; „mormintele erau îngrijite” (Matei XXIII, 29).

– Sf. Ap. Pavel nu poruncește înmormîntarea trupurilor și nu se ocupă de așa ceva, ci el vorbește clar despre învierea de apoi, cînd toți vor fi „ca îngerii din ceruri” (Matei XXII, 30). Însuși Apostolul neamurilor precizează: Învierea lui Hristos s-a făcut început învierii noastre (Rom. VI, 13) și că nu toți vor putrezi, ci vor fi schimbați (I Cor. XV, 51–52; I Tes. IV, 15–17).

Ob. 5. Toți cei ce în vechime se atingeau de cadavre deveneau necurați și erau scoși afară din obște și li se prescria o curățire specială (Num. XIX, 11–13; Lev. XXI, 10–11) și cei ce se ating de moaște rămîn necurați și nelegiuți... Iată pericolul ce-i așteaptă pe cei ce li se „închină”.

Exp. Atunci ca și astăzi, personalul calificat se ocupă cu „funerariile”. Atunci și astăzi nu oricine și oricum se apropie de un decedat. Moaștele sînt verificate chiar de cadre medicale cu înaltă specializare care dau avizul sanitar. Dintru început, moaștele au fost obiecte de sănătate și tămăduire, nicidecum de necurăție. Istoria e martoră.

Înv. ort. În Vechiul Testament, ca și la celelalte popoare, existau fanatici și superstițioși care luau organe umane (inima, plămîni, ochi, păr etc.) cum făceau și cu animalele și păsările de sacrificiu, pentru „vrăji”, ghicit, divinații și atunci s-au dat legi, ajungîndu-se pînă la pedeapsa cu moartea pentru unii ca aceștia. Numai

leviții cu misiune specială se apropiau de cadavre. Dar, iată că Moise-legiuitorul, din care citează sectanții, nu s-a spurcat când a luat osemintele-relicve strămoșești ale lui Iosif din Egipt (Ieșire XIII, 19). Moaștele lui Elisei, care au înviat un mort la atingerea de ele (IV Regi XIII, 20–21).

– Moaștele sfinților sînt verificate de evlavia și viața credincioșilor, de neputrezirea lor și apoi Biserica prevede rînduiri și canoane speciale pentru cinstirea Moaștelor și generalizarea cultului lor. Moaștele produc mir vindecător și un miros plăcut și atrăgător, fiindcă legile firii sînt coplesite de Ziditorul făpturii (I Cor. 1, 20–22).

Ob. 6. Unele vindecări și tămăduiri s-au săvîrșit datorită credinței oamenilor, nicidecum cu ajutorul moaștelor. Și dacă moaștele fac minuni, de ce nu primesc toți, cei ce se ating de ele, iertarea și recăpătarea sănătății.

Exp. Într-adevăr, obiecția este mai nouă și ridicată de unii creduli care au părăsit credința străbună. Este adevărat că vindecările minunate se săvîrșesc la cei cu credință curată, la cei evlavioși, al căror cuget nepătat (II Tim. 1, 3) și inima lor curată – pentru a vedea pe Dumnezeu (Matei V, 8) atrag ajutorul Sfîntului ale cărui moaște sînt cinstite și devin obiect de sprijin, de mijlocire.

Înv. ort. Nu numai cei bolnavi au nevoie de ajutor, ci și cei sănătoși pentru iertarea păcatelor, pentru ajutor celor apropiați, pentru îmblînzirea vrăjmașilor, pentru liniște și pacea a toată lumea, așa cum reiese din slujbele speciale, imnele și acatistele Sfinților. Însă, la toate acestea, se adaugă „rugăciunile dreptului“ adică ale Sfîntului trăitor în moaște, și mult poate rugăciunea lui pentru noi (Iacov V, 20). Nu „credința“ noastră a născocit evlavia și cinstirea moaștelor, ci ajutorul lor, arătarea sfinților prin ele, tămăduirea, neputrezirea, ocrotirea...

Ob. 7. Creștinii. „se închină“ degeaba moaștelor, fiindcă unele au fost distruse și înlocuite cu altceva – chiar bucăți din broaște și șerpi mumificați, figurine de ceară ș.a. Cu o parte importantă s-a făcut comerț între Răsărit și Apus, iar unii împărați și papi au poruncit mumificarea și apoi, neputrezind, au fost „declarați“ sfinți, deși au trăit în neleguiri. Alte „moaște“ provin din locuri de conservare unde nu putrezește niciun corp, iar unii pustnici s-au hrănit cu ierburi și după moarte, trupul n-a mai putrezit. Cum te poți închina acestora?

Exp. Obiecția-contestare își are rostul ei, mai ales în lumea de azi.

Mai întîi, creștinii de-a lungul veacului au trăit învățătura Mîntuitorului prin viața și credința în El (Evr. XIII, 7). Și toate moaștele au fost verificate și identificate chiar în vremea noastră, folosindu-se mijloacele moderne. Au existat și unele abateri, dar șarlatanii și furii de cele sfinte și-au primit plata și aici și dincolo. Creștinii ortodocși nu se închină „numai“ presupusului sfînt, cum ar crede închinătorii la iluzii, căutătorii de credințe sau traficantii de conștiințe, ci ei slăvesc, laudă și se închină lui Dumnezeu ca Stăpîn și caută să urmeze pilda Sfîntului, avînd aici trupul său cu care s-a desăvîrșit și s-a rugat pentru toți.

În al doilea rînd, se știe, au existat tirani și împărați care s-au declarat sau au fost „declarați“ sfinți; de asemenea unor ierarhi și patriarhi eretici, unii le-au atribuit „cununa“ cerească și „moaște“ pentru cinstire... Sectanții „le cunosc“ mai bine!

Biserica a știut să selecteze, iar credincioșii, în sinceritatea – nu în credulitatea și naivitatea lor, nu le-au păstrat nici memoria, nici cinstirea...

În *al treilea rînd*, a existat un adevărat „amestec” și comerț de moaște; acestea sînt îndeletniciri ce trebuie uitate; fiindcă mult au mîhnit pe credincioșii adevărați. Abia astăzi, sînt redată de către Apus Răsăritului moaștele și relicvele sfinte luate de către cruciați (mai ales Cruciada a IV-a, 1204). A existat un adevărat comerț de relicve în epoca opresiunii otomane și atunci a intervenit și șarlatania, dar Dumnezeu a avut grijă „de sfinții Săi”... (Luca XXII, 30).

În *al patrulea rînd*. Este adevărat că unele trupuri primesc „mumificarea” printr-o pregătire din viață sau printr-o conservare deosebită dar nimeni nu cinstește asemenea „faceri” de mumii. Cei care n-au credință gîndesc la așa ceva. Viața în trup, credința curată, faptele bune, minunile și semnele, martirajul și viața pentru Hristos sau pentru aproapele izvorăsc nemurirea și dau naștere la cinstirea moaștelor, după darurile lor (I Cor. XII, 4–11) și credința cinstitorului (Matei XIII, 58).

Înv. ort. Mai sînt multe alte obiecții și invocarea unor texte biblice nu pentru a se lămuri „căutătorul”, ci a se afunda cît mai mult în „nepriecerea minții...” (Efes. V, 17). S-au citat doar cîteva exemple pentru a înțelege că cei ce schimbă „credința” nu mai caută un Dumnezeu adevărat, ci ei înșiși, înlăturînd faptele credinței, se pierd în certuri de cuvinte (I Tim. VI, 5), într-o „credință moartă” (Iacov II, 26) și devin antihriști, adică nu cred în *întruparea lui Dumnezeu* (II Ioan... 7) și nici în sfințenia trupului, ca locaș al Duhului Sfînt (I Cor. III, 16) prin Sfintele Taine și nici în moaște ca dovadă a desăvîrșirii vieții duhovnicești în trup, în viața pămîntească*.

În concluzie, *cele de mai sus sînt necesare credincioșilor noștri pentru a răspunde acelor care sînt „îndoielnici la inimă, stricați la minte și cred în basme...”* (I Tim. IV, 7), fugînd de evlavie străbună și de cinstirea neamului. În actul de responsabilitate și de evlavie strămoșească se include și cinstirea Sfințitelor moaște.

Biserica Ortodoxă Română de la început și-a avut Sfinții săi și în același timp moaște de sfinți aduse de pretutindeni și depuse mai ales în mînăstiri de către domnitori, ierarhi și creștini evlavioși români. Așa se face că astăzi fiecare Eparhie din Patriarhia Română are patronii și sfinții ei protectori. (De exemplu: Arhiepiscopia Bucureștilor, Sfîntul Dumitru cel Nou; Arhiepiscopia Iașilor, Cuvioasa Paraschiva și Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava; Arhiepiscopia Sibiului, Sfinții Ierarhi Iorest și

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE:* Moaște: *Îndr. mis.*, p. 847–855; ICO, p. 180; D. Stăniloae, *op. cit.* vol. III, p. 349–350; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 169–181; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 127–129; Ilie Cleopa *op. cit.*, p. 56–62; M. A. Calneș *op. cit.*, p. 64; V. Loichiță, *Sf. Ioan Damaschin despre sfinți și moaște*, în „MB”, nr. 10–12/1957; Ilie Moldovan, *Cinstirea sfințelor moaște în Biserica Ortodoxă*, în „Ort”, XXXII (1980) nr. 1, 120–136; C. Galeriu, *Cinstirea sfințelor moaște*, în „MB”, nr. 10–12/1980; p. 635–665; Dragoș Petroșeanu, *Sf. Grigore Decapolitul din Mrea. Bistrița-Vîlcea*, în „BOR”, nr. 11–12/1941, p. 682–703; Gh. Remete, *Cinstirea sfințelor moaște în lumina învățăturii ortodoxe despre îndumnezeirea omului*, în „MA” XXX (1985), nr. 1–2.

GBT (Obiecte, în „BOR”, nr. 1–2/1976, p. CLXXVIII); NCE, vol. 12, p. 234, vol. 13, p. 185.

Sava, Cuviosul Visarion *etc.*; *Arhiepiscopia Craiovei*, Cuviosul Nicodim de la Tismana; *Arhiepiscopia Timișoarei*, Sfântul Iosif de la Partoș; *Râmnicul*, Sf. Grigore Decapolitul; *Argeșul*, Sfânta Muceniță Filoftea; *Constanța-Cocoș*, Sf. Martiri: Zoticos, Atalos, Camasis și Filipos și mulți alții. *Moaștele Sfinților români ca și celelalte moaște, precum și racla în care sînt depuse, constituie astăzi, pe lângă cinstirea creștinească, un tezaur al Patrimoniului cultural și național protejat de legile țării noastre. Dar este știut că fiecare biserică, prin Antimisul trimis de Centrul eparhial și moaștele din piciorul mesei, posedă Sfințite relicve, așa cum a fost dintru început tradiția și moștenirea apostolescă.*

O biserică fără moaște nu poate exista, o liturghie fără antimis nu se poate săvîrși, de aceea sectanții nu mai nu „nevoie“ de Sfințite moaște, căutînd cu orice preț „spusele“ biblice, care, în sens rău, sînt șoaptele diavolului și prin aceasta fuga de Hristos și acceptarea lui mamona.

Credinciosul ortodox nu confundă venerarea sfinților și relicvele lor cu adorarea lui Dumnezeu, dar cinstește pe sfinți și moaștele acestora ca pe un mijloc, o cale sigură de închinare lui Dumnezeu care între Sfinți locuiește.

C. IERURGII SAU BINECUVÎNTĂRI MÎNGÎIETOARE

Explicație. – Cînd vorbim de ierurgii și binecuvîntări sînt angajate atît persoana credinciosului, uneltele sale de lucru, cît și natura înconjurătoare. Ierurgiile și binecuvîntările se pot săvîrși oriunde și numai de către episcop și preot sau, cu binecuvîntarea acestora, și de către diacon. Ierurgiile, ca de fapt toate slujbele din cadrul sau din afara cultului aparțin Bisericii. Ele pot fi „la toată trebuința“ sau în cazuri de necesitate. Aparținînd Bisericii, aceste slujbe sînt preluate din Vechiul Testament dîndu-li-se importanța timpului de față. De asemenea, sînt practici și rugăciuni, îndeletniciri sau binecuvîntări moștenite de la Mîntuitorul și Sfinții Săi Apostoli, de la Maica Domnului sau de la trăitorii Evangheliei. Aceste slujbe sau binecuvîntări sînt simple, deși în rugăciuni se cuprind invocările Sfintei Treimi și mijlocirile tuturor sfinților. În dese cazuri, ierurgiile pregătesc săvîrșirea unor sfinte taine sau întăresc lucrarea sfințitoare a acestora. Originea ierurgiilor se află în harul Sf. Duh, transmis prin inspirație sau direct după Învierea Mîntuitorului și operativ după Cincizecime. Gesturile, materia care însoțesc ierurgiile, obiectele folosite provin din istoria biblică și mai ales de la Mîntuitorul Hristos: binecuvîntările de tot felul (Ioan VI, 11; Matei XIX, 13), atingerea cu mîinile de cei bolnavi (Marcu V, 23), alungarea demonilor din oameni sau din animale (Luca VIII, 44), potolirea furtunii, binecuvîntarea ofrandelor (Matei XIV, 19), înmulțirea pîinilor și peștilor, binecuvîntarea și frîngerea pîinii *etc.* (Matei XXVI, 26–28).

Pentru diversitatea acestor lucrări, pentru folosul lor netăgăduit, „specialiștii“ împart ierurgiile pentru „studiu aprofundat“ în exorcisme și binecuvîntări sau a) exorcisme, b) curățiri și dezlegări; c) binecuvîntări și d) sfințiri. Sf. Taine sînt absolut necesare, ierurgiile nenumărate ajută credința, întăresc evlavia, sînt mijloace de creștere în har. Harul este cel ce lucrează în cei ce le primesc „după credința lor“ (Matei IX, 22 ș.a.). În acest sens se poate vorbi și de un scop al acestor ierurgii: a) permanenta adorare a lui Dumnezeu; b) curățirea și ferirea omului de păcat și întinare;

c) dezlegarea, slobozirea, descătușarea naturii înconjurătoare plină de influențe demonice din cauza omului păcătos.

1. *Practica și categoriile ierurgiilor.* – Dacă ierurgiile și binecuvântările pregătesc sau întăresc lucrarea Sfințelor Taine, diversitatea lor este destul de mare. Ele se referă, *mai întâi*, la persoana credinciosului sau la cel care va deveni membru al Bisericii și anume la: a) apa sfințită la nașterea pruncului; b) binecuvântarea și însemnarea numelui pruncului; c) curățirea mamei la 40 de zile sau pentru d) cazuri deosebite în legătură cu moartea. În *al doilea rînd* se practică ierurgia la momentele festive sau de durere ale credinciosului și dezvoltării vieții: a) opt zile după cununie; b) diferite boli; c) celor bîntuiți de duhuri necurate; d) celor chinuți de diavol din cauza lor sau a păcatelor nemărturisite ale părinților lor – în special lepădările (de la Sf. Vasile cel Mare) ; e) dezlegări de blesteme și jurăminte; f) Rugăciuni la Litie, însoțite de jertfe mai ales pentru sfinții ajutători, protectori și mijlocitori; g) pentru cei chinuți în somn, ziua sau noaptea; h) pentru primejdii de război; i) pentru ferirea de cutremure, inundații etc.; j) pentru tămăduirea și ferirea de boli contagioase și incurabile... În *al treilea rînd*, rugăciunile de mulțumire: pentru binefaceri, ajutor, un eveniment, tedeumuri, „cununii“ de aur, argint, diamant ș.a.m.d. În *al patrulea rînd*, ierurgii în legătură cu „sfrîșitul“ omului. Trebuie precizat că ierurgiile, ca de fapt toate binecuvântările, n-au nimic comun cu superstițiile și cu divinațiile *. În același timp, folclorul fiecărui popor a preluat unele ierurgii, le-a multiplicat, le-a dat un caracter laic – în dese cazuri vulgar – născîndu-se o întregă literatură care nu are nimic comun cu slujbele din această categorie din viața credincioșilor. Rînduiala ierurgiilor „la toată trebuința“ se găsește trecută în *Liturghier* și mai ales în *Molitfelnic* (sau *Aghiasmatar*).

2. *Binecuvîntarea naturii înconjurătoare.* – Omul a fost zidit cu o destinație specială: să fie stăpîn peste toate (Facerea I, 28), rege și fiu al Celui preaînalt (Ioan X, 34). Din cauza neascultării omului, și natura s-a asprit iar stihiiile s-au înmulțit, pămîntul oferindu-i spini și pălămidă (Facerea III, 17). Biserica a rînduit și o serie de slujbe în cazuri de necesitate, cum ar fi: a) la vreme de secetă; b) la ploaie preamultă; c) la vreme de ciumă sau alte boli molipsitoare; d) îmbolnăvirea animalelor și păsărilor domestice; e) nerodirea sau stricarea țarinei, năvălirea păsărilor răpitoare, gîndaci, lăcuste etc. f) binecuvîntarea semințelor de tot felul; g) răsadurile alese și necesare și roadele lor, pîrga; h) binecuvîntarea jertfei Litiei etc.

Cele mai necesare dintre ierurgii sînt:

a) Aghiazma (mică) sau sfeștania, într-adevăr, a ocupat și ocupă un loc aparte. Ea se săvîrșește fie împreună, fie separat în multe cazuri – și cu alte ierurgii. Materia folosită este apa cea curățitoare care ține și pămîntul închegat (II Petru III, 5) și lumînarea care luminează toată casa și în întuneric (Matei V, 15). Apostolul (Evr. II, 11–18) ca și Evanghelia (Ioan V, 1–4) sînt legate de rostul și scopul slujbei. Aghiasma-sfeștanie se săvîrșește în biserică sau în casele credincioșilor – la mînăstiri, în locuri speciale: – la zi întîi a fiecărei luni, Vineri-Săptămîna luminată, după Sf.

* A se vedea p. 178–187.

Liturghie – Aghiasma Maicii Luminei (Izvorul Tămăduirii); la începutul posturilor, la 14 septembrie și oricînd cer credincioșii mai ales Miercuri și Vineri – înainte sau după Sf. Liturghie, în biserică sau în casele lor.

b) Cu o slujbă specială și o singură dată pe an se săvîrșește *Aghiazma mare* sau Apa Botezului cînd firea apelor se sfințește și prin acestea toată natura. Ea se săvîrșește în cinstea Botezului Domnului în Iordan, cu o rînduială specială. Pentru cadrul național al acestei sărbători, românii de pretutindeni mergeau la rîuri curate, cu prapuri, fiind și un prilej de manifestare a unității de neam și de credință. Pentru caracterul național și pastoral-misionar, pentru păstrarea Legii strămoșești, Aghiazma mare trebuie săvîrșită după rînduială și așa cum s-a practicat de-a lungul veacurilor.

Apa sfințită la Aghiazma mare se consumă tot anul, mai ales de către cei bolnavi și cu ea se stropește casa, obiectele și țarinile. Vasul în care se păstrează trebuie să nu mai fi fost folosit la altceva. Aghiazma mare este sfințită odată cu busuiocul-plantă medicinală terapeutică specifică tradițiilor noastre. Pe alocuri se folosesc mlădițele de merișor sau alte plante ce înlocuiesc „isopul“ biblic (Ps. L, 7).

Celelalte rînduieli și sfătuiri se găsesc la locul cuvenit în Molitfelnic (Aghiasmatar) sau în Mineiul pe Ianuarie.

c) *Binecuvîntarea și sfințirea obiectelor.* – Desigur, aghiazma se folosește în toate împrejurările pentru binecuvîntarea și sfințirea animalelor și păsărilor domestice, dar mai ales obiectelor și obiectivelor de folos obștesc. Printre acestea: Sfințirea Bisericii – cu rînduiala știută – după ce s-a binecuvîntat temeliala și materialele din care a fost ridicată. Rînduiala sfințirii locașului de cult este foarte veche, poruncită de Dumnezeu, înfăptuită de patriarhi și profeți (Ieșire XXIX, 32–37; IV Regi), respectată de Mîntuitorul ca o Casă a Tatălui (Ioan II, 16), reșezată în casele primilor creștini (Rom. XVI, 5; I Cor. XVI, 19; Col. IV, 15; Filimon, 2) și păstrată cu sfințenie de Biserica Ortodoxă.

În același timp se sfințesc toate obiectele de cult, cu specială invocare a Sf. Duh, veșmintele preoțești, vasele și acoperămintele liturgice și tot ceea ce este necesar adorării lui Dumnezeu și cinstirii sfinților prin obiectele respective.

Așa cum am arătat: casele, fîntînile, cimitirele, troițele, obiectele bisericesti, atelierile pentru obiecte și veșminte etc., toate au o rînduială specială și ierurgii diferite, așa cum se explică în Molitfelnic și Liturghier.

3. *Ierurgii pentru „sfîrșit creștinesc, fără durere“ al omului și pentru mîngîierea sufletului dincolo.* – Aceste rînduieli sînt foarte vechi, unele biblice, altele însușite din vechile religii, din Revelația naturală, modelate de creștinism și intrate în tradițiile și obiceiurile de înmormîntare și după aceasta. La poporul nostru, obiceiuri și datini legate de „sfîrșitul“ omului se găsesc, cu specificul lor, în toate regiunile țării, fiind moșteniri sacre de la strămoșii noștri daci și romani, tolerate sau modelate de către cei ce ne-au transmis Evanghelia. Jeluiri, bociri, iertăciuni, vizite, daruri, binecuvîntări pentru sau de către cei ce sînt în ultima licărire a vieții, constituie o parte a traiului omului, de un robust optimism și o nădejde neclintită a aceluia ce pleacă dintre noi

pe drumul fără întoarcere. Desigur, rînduiala, pe lângă obiceiuri și datini, se află în Molitfelnic și Liturghier sau în alte pravile vechi păstrate de către mari duhovnici și cunoscători ai vieții omului și trăirii creștine. Vom cita doar cîteva, atrăgînd atenția că superstițiile și fel de fel de obiceiuri „păgîne“ nu aparțin și nu sînt întreținute de către rînduiala bisericească.*

a) Rînduiala în situația de „chinuire“ a credinciosului, pe lângă Taina Maslului, se oficiază *Rugăciunea de liniștire* sau, în caz grav, ieșirii cu greu a sufletului...;

b) *Citirea stîlpilor* (panihida) sau privegherea lângă cel adormit. Aici se aduc steagurile bisericii (de obicei cu chipul patronului celui plecat dintre noi) sau al hramului Sfîntului locaș. Citirile din Sf. Evanghelie sau Catismele la căpătîiul celui adormit (în casă sau în capela cimitirului) este un obicei creștinesc foarte vechi, moștenit din Vechiul Testament, practicat în Noul Testament și transmis nouă pînă astăzi;

c) *Slujba înmormîntării* sau „prohodirea“ este rînduiala ultimă pentru trupul omului în care a sălășluit sufletul său. În mormîntarea este specifică rînduiei creștine fiindcă „trupul este templul Sf. Duh“ (I Cor. III, 16–17) în acesta s-a lucrat mîntuirea omului și a fost pecetluit cu darurile oferite prin Sfintele Taine (I Cor. XII). Slujba nu se oficiază „cadavrului“, ci sufletului sau sfîrșitului vieții pămîntești. Pentru aceasta există diferite rînduiei: la înmormîntarea pruncilor, a credincioșilor simpli, a preoților și diaconilor, a monahilor și ierarhilor și aceeași rînduială a înmormîntării pentru toți în Săptămîna luminată. Lumînările, tămîia, candela, vinul, coliva etc. își au rostul lor în viața obișnuită și în simbolismul creștin bine cunoscut. Centrul slujbei îl constituie *Apostolul* (I Tes. IV, 13–17) pentru întărirea nădejzii celor de față și *Evanghelia* (Ioan V, 24–30) pentru înțelegerea vieții de dincolo, după firescul sfîrșit.

După slujbă, se dă celui plecat dintre noi „sărutarea de pe urmă“ de către rude și de către apropiați. La groapă se mai rostește o ectenie cu trisaghion și *Veșnica pomenire* și, după rînduială, se acoperă sicriul. Obiceiurile legate de mormînt trebuie bine cercetate de la regiune la regiune.

„Pomana“, cînd se slobozește masa sau ofrandele, vasele și hainele, trebuie să fie în atmosferă cuviincioasă. Se zice: Dumnezeu să-l ierte! Cuvîntul Scripturii ne poruncește: „Fii darnic cu pîinea și vinul la mormîntul celor drepti“ (Tobie IV, 17), fiindcă „milostenia curăța păcatul și izbăvește de moarte... iar cei ce fac milostenie și dreptate vor trăi mult“ (Tobie XII, 9). Dumnezeu primește milostenia și rugăciunea și celui ce o face și pentru cel ce se face (Matei XXV, 34–41). Pentru sinucigași și pentru cei adormiți necreștinește sau apostaziați, la cererea credincioșilor-rude, se fac rugăciuni pentru mîngîierea celor rămași ai familiei și sînt binecuvîntate milosteniile și „pomana“ pentru liniștea lor sufletească.

Pentru cel adormit, pe lângă toate acestea, preotul slujitor trebuie să țină un cuvînt despre învățătura ortodoxă. În caz de necesitate (epidemii) se îngăduie și incinerarea, obicei vechi, practicat la toate popoarele. Preotul poate săvîrși slujba

* A se vedea, p. 179–187.

înmormântării și celor de alte credințe, la cererea scrisă a rudelor celui decedat și care a fost înșelat de și-a părăsit credința strămoșească. De asemenea, preotul poate oficia slujba împreună cu alți slujitori și chiar poate rosti rugăciunea dezlegării în cazul ceremoniilor celor de alte credințe. În ceea ce privește înmormântarea celor de alte credințe în cimitire ale credincioșilor ortodocși, trebuie observat regulamentul în vigoare și aprobarea Consiliului parohial*.

Există și unele rînduieli după înmormântare pe care preotul are îndatorirea să le cunoască și să le explice. Rugăciunile acestea sînt folositoare pentru mîngîierea sufletului celui adormit (Luca XVI, 26–31) în perspectiva Judecării de apoi, dar și pentru cei care fac pomenire. Printre aceste slujbe care fac parte din ciclul ierurgiilor pentru cei adormiți se pot aminti: *Sărindarele* sau pomenirea de 40 zile (sau liturghii) cu speciale dezlegări și sloboziri mai ales în perioada posturilor. *Parastasele* se săvîrșesc de către cei rămași la termene (3, 9, 40 zile sau 3, 6, 9 luni, la un an și apoi la 7 ani), după tradiție. Preotul trebuie să aibă evidența fiecărei familii de enoriași pentru pomenire, aceasta este misiunea lui. Mai precis, parastasul se face cînd cer credincioșii, cu diferite prilejuri ale familiei și în special sîmbăta – ziua odihnei și pomenirii celor plecați – cînd Domnul a dezlegat pe cei din veac adormiți. De altfel, rînduielile liturgice și indicațiile tipiconale ne arată cum trebuie săvîrșite slujbele, nicidecum „obiceiurile“ locului care în dese cazuri sînt mai mult decît pîgîne și sînt departe de rostul eshatologic al rugăciunilor pentru cei adormiți**. Mulți dintre sectanți au părăsit Legea strămoșească, rătăcesc și își au originea în „exagerări“ ale grijii pentru morți și „lipsa“ de credință în astfel de ocazii.

Există și *pomeniri speciale* ce se fac în toate Bisericile Ortodoxe, dar există și pomeniri locale. Aceste pomeniri de „obște“ sînt fixate în preajma unor evenimente deosebite ale istoriei mîntuirii. „Moșii de vară“, sau pomenirea și pomană pentru cei ce au adormit întru nădejdea izbăvirii înainte de harul Cincizecimii, se săvîrșește pentru a se bucura și ei de lumina Pogorîrii Sf. Duh: Sîmbăta Rusaliilor; „Moșii de toamnă“, omenirea celor adormiți și mai ales celor trecuți dincoio în împrejurări groaznice sau necunoscute, pomenirea se face sîmbătă înainte de Sf. Dumitru: „Moșii de iarnă“ sau pomenirea „ultimă“, sîmbătă înainte de Dummica Judecării de apoi cu semnificație eshatologică. Trebuie amintite aici și pomenirile ctitorilor la hramurile bisericii, ca și Joia Mare – încheierea pomenirii sărindarelor – și Joia Înălțării - parastas pentru martirii și eroii neamului.

INTERPRETĂRI NETRADIȚIONALE SAU INVOCAREA UNOR TEXTE BIBLICE ÎMPOTRIVA IERURGIILOR

Cei care „umblă“ din credință în credință și de la comunitate la comunitate dovedesc instabilitate și apostazie, schismă sau erezie și în același timp rupere și izolare față de vatra sacră a neamului și fugă de căldura ei: obiceiurile, tradițiile și datinile de tot felul. Întrucît sectanții nu cred în învierea lui Hristos, nici nu pot

* Regulamentul publicat în BOR, C(1982), nr. 1–2, p. 101–110 și G.B.

** A se vedea: *Rugăciunile pentru cei adormiți...*, p. 393–417.

pricepe rînduielele în legătură cu trecerea spre Domnul a creștinilor „dacă murim pentru Domnul murim... ai Lui sîntem. Pentru aceasta a murit și a înviat Hristos, ca să stăpînească și peste morți și peste vii“ (Rom. XIV, 8–9). Dacă n-ar fi înviat, zadarnică ar fi credința noastră (I. Cor. XV, 17), zadarnice și toate pomenirile, toate ierurgiile și „soroacele“ pomenirii celor adormiți.

De la început trebuie precizat că sînt multe exagerări și neglijențe din partea unor slujitori în ceea ce privește practica ierurgiilor, de aici și proveniența obiecțiilor sectante și cauza lor.

Ob. 1. Ierurgiile sînt invenții ale ierarhiei pentru bani, ceea ce este condamnat de Biblie (Matei X, 9; Fapte XX, 33).

Exp. Ierurgile sînt mijloace de desăvîrșire, binecuvîntare, spor în casă etc. așa cum s-a spus mai sus. Ele nu se confundă cu Sfintele Taine, ci caută să ridice blestemul pămîntului (Facere III, 17–19), să mîngîie firea în suferință (Rom. VIII, 20–22) și s-o sfințească prin cuvîntul lui Dumnezeu și rugăciune (I Tim. IV, 4–5). În Biserica apuseană s-a exagerat practica „sacramentaliilor“ ajungîndu-se la anateme, nihil obstat, index și chiar probe inchiziționale, ceea ce explică și atitudinea protestanților și urmașilor acestora față de taine și ierurgii.*

*

În concluzie, la cele de mai sus se poate sublinia și faptul că ierurgiile sînt nelipsite din viața enoriașilor, însoțind pe credincios și mijloacele sale de existență, de la naștere și pînă la moarte și după... Ierurgiile sînt mai ales specifice Bisericilor Ortodoxe locale și sînt o cateheză și predică vie și necesară pentru fiecare în parte, pentru familie, rude, prieteni, pentru întreaga parohie... În acest scop, preotul are îndatorirea să explice credincioșilor săi rostul, rînduiala, trebuința și efectul fiecărei ierurgii. La rîndul lor, credincioșii trebuie să răspundă cu înțelegerea lor corectă, să se ferească de superstiții și exagerări, să se pregătească cu ajunări, cu post și rugăciune pentru săvîrșirea ierurgiilor și primirea lor. Scopul misionar al ierurgiilor este deosebit și credincioșii rămîn neclintii în obștea lor, așa cum au fost de veacuri.

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ: *Ierurgii și harisme*. (A se vedea și „harismele“ – glosolalia, ș.a): 1. *Principale*: *Îndr. mis.*, p. 608–623; *ICO*, p. 308–325; 330–332; *Catehismul rom. cat.*, p. 155–156; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 232–238; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 171–173; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 148–153.

Gr. Băbuș, *Ierurgiile ca mijloc și prilej de pastorație*, în „ST“, II (1954), nr. 9–10; V. Mihoș, *Ierurgiile în Biserica epocii apostolice...*, în „Ort.“ nr. 3/1985; I. Todoran, *Sf. Taine și ierurgii*, în „MA“ X (1965), nr. 1–3, p. 100–107; I. Zăgrean, *Ierurgiile și importanța lor în viața morală a creștinilor*, în „MA“, XXXI (1986), nr. 1, p. 20–35; D. Ailincăi, *Harismele și rolul lor în viața Bisericii primare*, în „MMS“, nr. 10–12/1981; N. Chițescu, *Natura Sf. Hâr*, în „BOR“, nr. 10–12/1943, p. 530–580; C. Cornițescu, *Harismele, Glosolalia*, în „Îndrumări misionare“, p. 372–379; C. Gheorghe, *Harismele după episoadele Sfîntului Apostol Pavel*, în „ST“, nr. 1–2/1973, p. 21–32; I. Mircea, *Biserica și lucrarea ei după N. Testament*, *Har și harisme. Iconomi ai tainelor și harismatici*, în „Ort.“, nr. 3/1983, p. 358–395; Victor Moise, *Despre glosolalie sau vorbirea în limbă*, în „MMS“, nr. 3/4/1986, p. 211–230; Al. Negoită, *Terapeuții*, în „BOR“, nr. 12/1931, p. 797–803; Șt. Slevoacă, *Harismele în Biserica primară*, în „MMS“, nr. 9–10/1958, p. 698–721; I. Sauca, *Glosolalia în Biserica primară și interpretările ei de-a lungul vremii*, în „MA“, XXVIII (1982), nr. 7–9, p. 445–446; Isidor Todoran, *Har și dar*, în „MA“, nr. 11–12/1964, p. 864–876; D. Vasilescu, *Glosolalia*, în „ST“, nr. 7–8/1964; Iosif Naghiu, *Aghiazma*, în „BOR“, nr. 9–12/1940, p. 817–820;

GBT (Ierurgiile..., în „BOR“, nr. 11–12/1972, p. 1275–1276 și nr. 9–10/1975, p. CXXXVIII; ESL, p. 391–395).

D. ALTE CĂI SAU MIJLOACE PENTRU DESĂVÎRȘIREA CREDINCIOȘILOR

Legat de ierurgii și de taine, Biserica Ortodoxă răspunde unor cerințe și satisface multe dorințe sufletești și printr-o serie de rituri și simboluri, de practici și rugăciuni speciale, prin ajunări sau posturi, prin canon și pocăință, prin ascultări și pelerinaje, atât de căutate și îndeplinite cu mare evlavie de unii credincioși îmbunătățiți duhovnicește. Riturile și simbolurile nu au rînduiele speciale ca ierurgiile, ci slujba se săvîrșește de către preot, iar credinciosul îndeplinește rînduiala ca o necesitate a sufletului său.

Postul, mai ales, este o abținere voită de la anumite alimente în scopul creșterii evlaviei, întăririi credinței și fortificării voinței. Originea postului este la fel de veche ca și omul (Facerea II, 16–17). Odată cu căderea în păcat s-a săvîrșit și încălcarea postului ca lipsă de voință; de ascultare, de neatentie față de suflet și față de natura înconjurătoare. Așa se explică de ce toate religiile și popoarele practică postul, fie prin ritualuri speciale, fie prin abțineri, ceremonii sau clasificări de alimente în funcție de climă, de regiune, de nivelul de viață, de civilizație. În calitatea sa de mijloc terapeutic, postul (cu toate variantele lui: abțineri, ajunări, selectări de alimente, regim vegetarian etc.) este recomandat și practicat în medicină și în unele profesii moderne: „pentru cei ce călătoresc pe ape (sau sub ape), pe uscat sau în văzduh, pentru sănătatea și izbăvirea lor...”.

1. *Postul ca toate ajunările și abținerile sînt acțiuni ale credinței lucrătoare, dovadă a evlaviei și convingerii creștine.* Practica în sine a postului a devenit poruncă divină și se găsește înscrisă în Descoperirea lui Dumnezeu.

Astfel, în *Vechiul Testament*, protopărinții au pierdut Edenul pentru neascultare (Facere III, 3). Poporul biblic primește poruncă pentru a posti (Lev. XVI, 29) și însuși „Legiuitorul” Moise postește înainte de a primi milostivirea Domnului (Ieșire XXXIV, 28). Împăratul-profet David practică pentru sufletul său un post aspru (Ps. 34, 12 ; 108, 23); ninivitenii ajunează (Iona III, 5–10), iudeii se abțin (I Regi, VII, 6); profeții postesc și sînt exemplu: Isaia consideră postul taina vieții (XXII, 13 ; XXIX, 13), Daniel prin post face minuni (X, 2–3), Ilie prin post și rugăciune coboară foc din cer și aduce ploaie pentru viața oamenilor, plantelor și animalelor (I Regi XVIII), Ioil și alții îndeamnă la posturi și tînguirii pentru păcate și iertarea lor (II, 12 și Daniel I, 11–12).

Mîntuitorul confirmă practica veche; dînd exemplu prin postire înainte de propovăduire (Matei IV, 21; Luca IV, 2). El arată modalitatea de postire (Matei VI, 16–18) și efectul postului nu numai asupra sufletului, ci și asupra vrăjmașului diavol (Matei XVII, 21; Marcu IX, 29). În același timp, la templu se practica un post sever de către credincioșii adevărați. Zaharia cu Elisabeta posteau, iar fiul lor, Sfîntul Ioan Botezătorul, este un desăvîrșit postitor (Marcu I, 6). Exemplul celor dinainte l-au luat și l-au continuat Sf. Apostoli și trăitorii credinței pînă astăzi. Așadar, postul s-a născut odată cu Biserica, deși îngerii răi au căzut din mărire deșartă (Luca X, 18).

Sfînții Apostoli prin post și rugăciune își întăreau cugetul și propovăduiau Evanghelia neîncetat. Înainte de alegere și misiune posteau (Fapte XIII, 3; XIV, 23). Celor convertiți și comunităților din primele veacuri li se recomanda postul, ajunările și fuga de ispita „idolotitelor” (Fapte XV, 29). Postul trebuie însoțit cu „paza buzelor

și a limbii“ și cu înfrînarea (I Cor. VII, 5). În același timp, practica postului se recomandă înaintea înfăptuirii oricărui lucru bun plăcut lui Dumnezeu și urmat de oameni (I Cor IX, 25) ca armă împotriva răutății și nedreptății de orice fel (Rom. VI, 12). În *Epoca Sinoadelor ecumenice* s-a reglementat și practica în sine a postului, excepție făcând copiii, cei bolnavi și suferinzi sau cei care lucrează în medii toxice sau locuri speciale unde se cere o hrană adecvată. Așa se face că problema postului astăzi figurează și în temele viitorului Sinod general ortodox.

2. *Cîteva categorii sau felurite posturi.* Întrucît fiecare credincios își are temperamentul său, felul său de viață și de lucru, vîrsta sau mediu de trăire a credinței, Biserica a rînduit și a adoptat postul necesității evlaviei creștine. Și pe bună dreptate se constată că una este situația poetului în Orient și alta la Polul Nord.

Postul este o necesitate a sufletului și a credinței. Poate fi practicat de oricare credincios cînd dorește și cînd simte nevoia. Biserica a rînduit însă și perioade și zile speciale pentru post în cinstea unor evenimente mîntuitoare și în același timp unor praznice bisericești. Astfel:

a) *Postul Nașterii Domnului – Crăciunului* (15 noiembrie – 25 decembrie) în cinstea venirii în lume și nașterii după trup a Fiului lui Dumnezeu. Fiecare creștin întîmpină pe Iisus în peștera sufletului cu post, rugăciuni și imne (Luca II, 14 ș.a.), iar în Ziua Nașterii se reînnoiește și creștinul prin primirea Sfintei Împărtășanii.

b) *Postul Pătimirii, Îngropării și Învierii lui Iisus Hristos* (Patruzecimii, păresimilor) este postul curățitor pentru trăirea, înțelegerea și părtășia cu învierea, cel mai important eveniment și în același timp dovadă a existenței pe pămînt a lui Dumnezeu. Este postul sau hrănirea cu vegetale (trufandale) și se încheie, ca toate posturile, cu spovedanie și cu împărtășire. În crugul vremii, acest post pregătește firea omului pentru trecerea de la un fel de viață la altul. Postul Paștilor se fixează în funcție de prăznuirea Învierii Mîntuitorului Hristos.

c) Pentru un spor în evlavie, Biserica a rînduit pentru Preacinstirea Sfintei Fecioare Maria, ea însăși postitoare, un post adecvat: *Postul Adormirii Maicii Domnului* ca o aleasă cinstire adusă de creștini pentru alegerea ei în istoria mîntuirii. Acest post durează de la 1 la 14 august.

d) O aleasă cinstire *Sfinților Apostoli* și prin aceasta o mai adîncă închinare lui Dumnezeu, se arată de către Biserică și prin postul Sîmpetrului sau Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Perioada acestui post, care depinde de Praznicul Învierii Domnului sau Sărbătoarea Paștilor se încheie la 29 iunie.

Postul, fiind o necesitate a evlaviei și o dovadă a credinței lucrătoare și în același timp o poruncă a Bisericii, a avut și are „dezlegări“ în zile alese și deosebite pentru creștini (harți). În același timp, există și posturi speciale (de o zi sau mai mult): ajunări, pelerinaje, ascultări etc.

Pentru creșterea în evlavie, pentru ferirea de necazuri, pentru mulțumire sau împlinirea unor dorințe și rugăciuni, creștinul poate posti, priveghea, poate aduce ofrande și poate participa la litie, acatiste etc., după rînduială. Sînt recomandate totodată ajunările, ținerea juruințelor ș.a.m.d.

3. *Îngăduința, obligativitatea postului și unele interpretări ale textelor biblice în legătură cu postul.* – Desigur, postul este o necesitate a vieții sufletești și trupești,

a creștinului, de aceea s-a căutat și se caută mereu texte biblice și interpretări confesionale. Unii consideră postul o imitare, alții ceva desuet și incompatibil cu traiul modern, chiar păgubitor metabolismului. Unele secte nu numai că l-au înlăturat, ci asemenea maniheilor și epicureilor, consideră și recomandă desfrîul, păcatul în general, ca o distrugere a materiei și, în același timp, vai, o satisfacere spirituală. Alte secte opuse celor de mai sus – în special fundamentalistii „T” – impun adeptilor postul epuizant pînă la delir și halucinații, adică vorbiri cu duhul și în limbi străine. Pentru a ajunge la o asemenea „înălțare și inițiere“, pe lîngă hrană, adepții sînt obligați să folosească tranchilizante și felurite droguri pentru „iluminare, înfîlnire cu Domnul“ sau pentru „fericirea“ cerească...

În contextul unor asemenea concepții se înscriu și încercările prozelitiste sectante pentru „convingerea“ unora să-și părăsească confesiunea lor și să devină adepți ai unei „noi“ credințe „justificată“ biblic.

INVOCĂRI ȘI INTERPRETĂRI DE TEXTE BIBLICE

A. Referitor la rituri și simboluri

Ob. Atîtea rituri și simboluri în viața creștinilor îi împiedică să mai creadă și n-au rost pentru că „nimic nu este necurat“ (Fapte X, 15; Rom. XIV, 14; I Tim. IV, 4–5; Tit I 15; I Cor. VIII, 8).

Exp. Este adevărat, toate sînt curate (Facere I, 25), dar omul căzînd în păcat, a influențat în rău și natura înconjurătoare (Facere III, 18), de aceea omul are obligația de a o reface. Concepțiile sectare au originea în: a) catolicism care învață că omul în Eden a pierdut doar harul, haina pe care i-a adus-o Hristos prin satisfacție; b) protestantism – de diferite nuanțe, – care, unii arată că omul este ca „un buștean“ dus în voia soartei; alții că omul este predestinat, i se dă un har special!...

Înv. ort. Mai ales astăzi, cînd omul amenință natura cu poluarea, creștinul are datoria să le facă noi pe toate (Apoc. XXI, 5), să potolească furia naturii, așa cum a făcut Mîntuitorul (Matei VIII, 26). Alte practici, rituri și simboluri creează o atmosferă de liniște sufletească și includ pe credincioși în simfonia liturgică a Bisericii. Astfel: tămîierea și cădirile (Matei II, 11) aduc miros de bună mireasmă, jertfă simplă și plăcută lui Dumnezeu (Filip. IV, 18), tămîia e rugăciunea sfinților (Apoc. V, 8 ; VIII, 3–4) ; anafura și pîrticelele ne amintesc de pînile punerii înainte (Ieșire XXV, 30; Lev. XXIV, 5–9; I Regi XXI), de resturile de la înmulțirea pînilor (Ioan VI, 12–13), de rămășița euharistică și de agapă (Fapte II, 46). De asemenea praporii, steagurile, cruci, icoane folosite în diferite prilejuri ne amintesc fapte din Vechiul sau Noul Testament, din Biserica primelor veacuri sau unele tradiții locale.

– Binecuvîntarea salciei, armindenilor, ouălor roșii, brînzei, ofrandelor, vaselor și hainelor pentru răposați, mielului, meselor la hramuri etc. au temeuri în Sfînta Scriptură și în ospitalitatea poporului român.

Toate acestea sînt săvîrșite de către preot pentru înlăturarea influenței demonice care învrăjbește pe cele stăpînite de om (Facere II, 15); diavolul fiind vrăjmașul vieții (Ioan VIII, 44); stăpînitorul răutății lumii (Ioan XII, 31), dumnezeul veacului acestuia (II Cor. IV, 4).

– În afara obiectelor, ustensilelor, diferitelor materii amintite mai sus, apa este elementul principal în curăție, rituri și simboluri (Lev. VIII, 6; XIV, 8; Num. VIII, 7; XIX, 9,12; Ieșire XXX,18–20; Eclez. XXXVI, 25–26). Apa a fost folosită chiar de Mântuitorul cu atâtea prilejuri, inclusiv botezul (Matei III, 14–15) și alte minuni (Ioan V, 4).

Strămoșii noștri daci aveau cultul izvoarelor sfinte și cinsteau râurile, *ceea ce a mărit importanța creștină a riturilor și simbolurilor. Deci cei ce neagă efectul ierurgiilor, riturilor și simbolurilor nu numai că nu sînt creștini, dar au trădat obiceiurile și datinile tradiționale de mare importanță în viața românului de pretutindeni.*

B. În ceea ce privește postul

Și în privința postului, fie pentru desființare, fie pentru exagerare se invocă o serie de texte biblice asupra cărora creștinul ortodox trebuie să mediteze. Însăși citirea și mai ales ascultarea cuvîntului Sfintei Scripturi este prilej de post, rugăciune, milostenie sufletească și trupească, ajunare de patimi și de gînduri negre, înălțare către Dumnezeu prin exemplu sfinților, martirilor, mărturisitorilor, cuvioșilor care au luat și postul drept mijloc sigur de despățimire și desăvîrșire*.

Ob. Omul se poate hrăni cu ce-i place, nu mîncarea spurcă, ci cuvîntul rău (Matei XV, 11, 15–17). Cei ce postesc se opun Bibliei, fiindcă bucatele sînt de Domnul făcute (I Tim. IV, 3–5, 8), postul nu ajută la nimic (I Cor. VII, 8; Rom. XIV, 17), a posti nu-i virtute, a nu posti nu-i păcat (Rom. XIV, 3–6; Col. II, 16–17).

Exp. Mai întîi, postul este o abținere, nicidecum o condamnare a alimentelor; este o abținere de la unele bucate, nu înlăturarea lor din hrana zilnică și se postește în armonie: trup și suflet. Postul fără angajarea cugetului nu ajută, Sfîntul Pavel vorbește de post în comparație cu idolotitele și practica păgînă a ajunărilor.

* **BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE:** *Alte căi pentru desăvîrșire: Îndr. mis., p. 738–745; ICO, p. 336–342; 437–454; Catehismul rom. cat., p. 124; P. Deheleanu, op. cit., p. 239–254; 433–435; 461–473; Al. N. Constantinescu, op. cit., p. 148–150; Ilie Cleopa, op. cit., p. 86–97; I. Bria, op. cit., p. 228–231; asceza, 251–260; omul nou, p. 260–281; monahul, p. 281 ș.u.; M. A. Calnev op. cit., p. 1–24 ș.a., E. Braniște, Posturile din cursul anului bisericesc, în „BOR”, LXXXII (1964), nr. 1–2, p. 125–138; I. Bunea, Înțeleșurile postului, în „MB”, nr. 4–6/1971; T. V. Damșa, Tradiții și „readaptări” ... privind postul, în „MB”, nr. 11/1987; P. I. David, Postul, rugăciunea și milostenia la strămoșii noștri, în „GB” nr. 3–4/1970; Idem, Importanța Canonului celui Mare..., în „BOR”, nr. 5–6/1977; Pavel Grosu, Rostul postului, în „ST”, III (1951), nr. 3–4; N. Neaga, Despre post, în „MO”, nr. 1–3/1979; C. Pavel, Posturile rînduite de Biserica Ortodoxă în condițiile de viață actuale ale creștinilor, în „ST”, XXIX (1977), nr. 5–8, p. 421–435; Idem, Rugăciunea și postul – calea desăvîrșirii, în „GB”, XXXI (1972), nr. 3–4; G. Sîrbu, Sensul spiritual al postului, în „RT”, nr. 7–8/1945, p. 269–283; Postul pentru copii și bolnavi, în „BOR”, nr. 3–4/1956, p. 307; Precizările Comisiei interortodoxe cu privire la temeale Sfîntului și Marelui Sinod, în „Ort”, XXIV (1972), nr. 1, p. 145–149; Readaptarea dispozițiilor bisericești cu privire la post în conformitate cu cerințele epocii contemporane, în „BOR”, XC (1972), nr. 3–4 p. 390–394; I. Zăgreaș și N. Necula, Sensul spiritual al postului în viața creștină și în timpul nostru, în „Ort”, XXXI (1979), nr. 1, p. 182–194.*

DTO, monahism p. 268–269; GBT (Monahism..., în „BOR” nr. 7–8/1973 p. 879–881 și nr.1–2/1976, p. CLXXIII; post, în „BOR”, nr.1–2/1974, p. 288–289 și nr. 3–4/1976, p. CCVI).

Unele secte practică un fel de post nu în vederea verificării și creșterii în virtute, ci cu scopul exterminării trupului pentru a cădea în transă, în leșin, a delira, ceea ce este înșelare și crimă.

Obiecția își mai are explicația și în faptul că practica Bisericii Apusene s-a îndepărtat de la scopul adevărat, duhovnicesc al postului, considerînd lactatele, ouăle ș.a. „alimente mixte“, fără restricții.

Înv. ort. Postul trupesc și sufletesc este hrana virtuții.

– În Vechiul Testament a fost poruncit ca o *necesitate vitală* (Facere II, 16–17) pentru ca omul să înțeleagă Descoperirea lui Dumnezeu (Lev. XVI, 29; Zaharia VIII, 19), ca un mijloc de curățire (Ieșire XXXIV, 28), în anumite perioade (Daniel X, 2–3; I, 11–12; Ps. XXXIV, 13; CVII, 24) și mai ales pentru pocăință (Ioil II, 12, 15; Daniel I, 11–12 ș.a.).

– În Noul Testament, practica postului este pusă în adevărata ei valoare prin *exemplul postului Mîntuitorului* (Matei IV, 1–2), poruncit nouă (Matei VI, 16–18; I Cor. VII, 5) ca armă sigură împotriva vrăjmașului diavol (Matei XVII, 20–21).

– *Biserica Ortodoxă Română are o tradiție bogată în ținerea postului, fiindcă din fire strămoșii noștri – mai ales schivnicii dacilor – erau vegetarieni convinși, trăiau virtutea cumpătării, carnea fiind exclusă din alimentația lor, iar vinul folosit cu înțelepciune, în cult.*

– Postul sau hrana vegetală, ajunările sau abținerile echilibrează metabolismul, fortifică organismul și dau stabilitate sufletească. În practica ortodoxă, postul, rugăciunea, milostenia sînt sprijinul pocăinței, cercetarea omului în vederea împărtășirii cu Sf. Trup și Sânge al Domnului (I Cor. XI, 28–29).

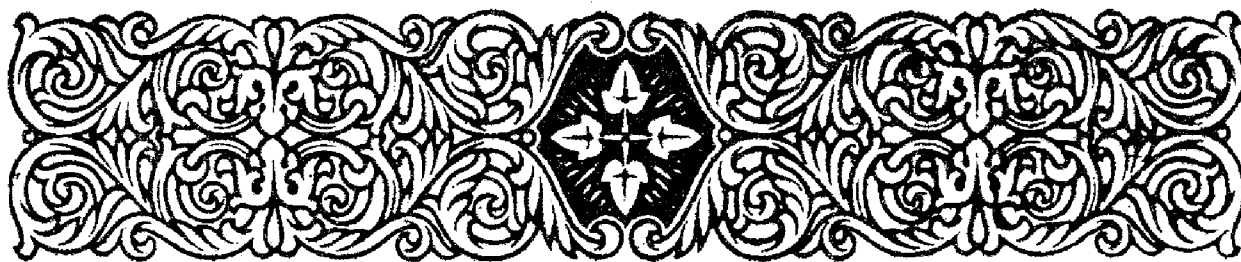
*

* *

În concluzie, *dacă multe soiuri de diavoli se pot scoate din oameni cu postul... (Matei XVII, 21), cu atît mai mult sufletul omului, se menține în comuniune cu Dumnezeu și în comunitate cu Biserica și prin practica postului. Postul a avut și are și astăzi rostul său în evlavia creștină: „Postești, ne întreabă Sf. Vasile cel Mare, slobozește toată legătura nedreptății, iartă aproapelui toate datoritiile și vindecă-i vătămarile! Bine, tu nu mănînci carne, dar sfîrteci pe fratele tău... tu nu bei vin, dar nu-ți înfrînezi pornirile trupului... tu nu mănînci pîine seara, dar te judeci cu toți“. Sf. Ioan Gură de Aur înțelegea postul ca o baie a cugetului, o curățire a simțurilor și o voință neclintită împotriva răului, împotriva vrăjmașului-diavol.*

Iată atîtea motive pentru care credincioșii noștri doresc și cer săvîrșirea ierurgiilor și practică multe mijloace pentru desăvîrșirea lor și a comunității, a obștii, a parohiei în special.

Partea a IV-a

DOCTRINE ȘI PRACTICI SPECIFICE UNOR DENOMINAȚIUNI RELIGIOASE

CONCEPȚII PROPRII UNOR SECTE

Eu sînt Calea, Adevărul și Viața

(Ioan XIV, 6)

Scurtă recapitulare. – În Partea întâi a acestei lucrări ne-am ocupat de evoluția și involuția fenomenului sectar în istorie și astăzi arătînd că în privința eresurilor, contestărilor, schismelor și falsificarea credinței nu este „nimic nou sub soare” (Eclez. I, 9).

În Partea a doua, deși sînt multe teme controversate, am căutat să punem la îndemîna cercetătorului sincer și credinciosului adevărat atît unele abateri de la credință, obiecții asupra unor texte scripturistice, interpretări forțate, falsificări, mistificări, acoperiri, traduceri tendențioase ale textelor biblice, tipărituri de propagandă și broșuri de ocazie – cît și explicarea și proveniența lor, ca apoi, pe scurt, prin Învățătura ortodoxă, să arătăm stabilitatea în credință și adevăr păstrate de străbuni de două mii de ani. Nu înseamnă că Biserica prin mijloacele de sfințire și binecuvîntare, prin precizarea unor adevăruri de credință, de cult sau de viață (canonice) a adus noutăți sau a schimbat ceva, nu, ci dimpotrivă, ea a stabilit unele învățături pe care unii le-au călcat sau le-au interpretat altfel decît Mîntuitorul și Sfinții Apostoli. Rostul acestei părți este, în același timp educativ și catehetic, fiindcă „sînt mulți care au zel, dar n-au pricepere...” (Efes. V, 17). Or, pentru înțelegerea corectă, pe lîngă apostolie (Gal. I, 1) și primirea ei prin succesiune (Matei XXVIII, 19) este nevoie de credință curată (vers. 20) și de harisma șfatului celui înalt și priceperii celei de jos (Isaia IX, 6; I Cor. XII, 8).

Dacă Partea întâi încearcă să clarifice spectrul sectant atât de stufoși și schimbător; dacă Partea a doua se ocupă cu istoricul unor culte mai noi; dacă Partea a treia se ocupă de teme generale sau probleme speciale legate de obiecțiuni comune și de interpretări diferite, în Partea a patra ne vom opri asupra unor „concepții” specifice unor mișcări neoprotestante, unor secte religioase zise creștine sau unor curente pseudoteologice, unor grupări schismatice sau organizații violente care își justifică existența pe baza unor texte sau ceremonii mozaice „poruncite” de Biblie sau însușite din obscuritatea antichității.

În același context, ne vom opri asupra problemei îmbrățișată de către toate sectele și concepțiile spiritistoteozofice, anume eshatologia.

Această temă pusă în legătură cu profețiile din epoca exilică a poporului biblic, cu Apocalipsul lui Ioan Evanghelistul, cu atâtea scrieri apocrife mozaice, „creștine și gnostice constituie astăzi o atracție deosebită.

Capitolul al nouălea

„ÎNAPOI” LA FORMALISMUL FARISEIC ȘI SADUCHEIC

Vai de voi cărturari și farisei fățarnici...voi închideți oamenilor Impărăția cerurilor; nici voi nu intrați în ea și nici pe alții nu-i lăsați

(Matei XXIII, 13)

Sectele religioase de astăzi, ca și eresurile vechitestamentare, grupările anarhice creștine, precum și partidele religioase din vremea Mântuitorului și din epoca Sinoadelor ecumenice, caută să destrame cultul Bisericii, să abată evlavia credincioșilor spre alte țeluri: efecte artistice, delir, halucinații, transă... Pentru toate acestea și multe altele, invocă texte biblice răzlețe pentru a arăta celui slab în credință, credul sau bolnav religios că în slujbele bisericesti se „proslăvește satana”, nicidecum Domnul. Așa spuneau și cei care nu erau de acord cu Iisus Hristos. „Acesta are demon...” (Ioan VIII, 52) sau „ne înveți tu pe noi...” (Ioan IX, 29) cei care avem pe Moise și sîntem fiii lui Avraam! (Ioan VIII, 53).

I. CĂUTĂRI ȘI STABILITATE: CULTUL PARTICULAR ȘI CULTUL PUBLIC

În fața acestor acuzații-obiecții, creștinul cel adevărat trebuie să-și facă rugăciunea minții, zicînd: iartă-l Doamne că nu știe ce face! (Fapte VII, 60) și să-i explice că au existat și există încă exagerări în unele comunități creștine de influență medievală (orientală sau occidentală) cînd unele obiecte au fost însuflețite, cînd unele chipuri (icoane sau statui) au fost „adorate” în locul originalului și Biserica și-a spus cuvîntul prin hotărîrile sinoadelor inspirate de Sfîntul Duh și s-a restaurat pacea și s-a uniformizat cultul în Biserică (mai ales Sinodul al VII-lea ecumenic, Niceea, 787). În aceeași perioadă, pe lîngă fixarea unei erminii a icoanei și unei rînduiri a cultului, ca expresie a evlaviei, haină și mijloc de adorare a lui Dumnezeu,

Sf. Ioan Damasehin – ca de fapt toți imnografi și imnologii – redau în emoție artistică limbajul redescoperirii lui Dumnezeu și modelarea sufletului omului spre a înțelege slujirile Mântuitorului Hristos și pentru a deveni fiecare dintre credincioși – și toți laolaltă fii prin har ai lui Dumnezeu.

Prin cântarea în comun, Biserica a răspuns nedumeririi multora, dar nu cu o cântare anarhică sau imne improvizate ca la eretici și nici formale ca la saducheii și fariseii, ci punând în graiul, văzul, auzul și simțirii credinciosului mărturisirea cea dreaptă a credinței, nicidecum satisfacerea unei exaltări mistice singulară și bolnăvicioasă. Prin cartea de cult Octoiul Mare s-a răspuns dogmei, adică așezării în tiparele rațiunii umane a Descoperirii lui Dumnezeu. Mineiele sau slujba fiecărei zile din lună exprimă înțelegerea sau receptarea adevărului credinței, trăirea lui Hristos și sacrificării pentru El a sfinților, martirilor, mărturisitorilor ca exemple de urmat ale credincioșilor*.

1. *Cununa laudei și evlaviei creștine.* – În afara celor Șapte laude bisericesti care cuprind și cele de mai sus se adaugă sau le încunună mai bine-zis *Sfânta Liturghie*. Aceasta se poate săvârși în fiecare zi, cu excepția unor zile aliturgice ale anului. De asemenea, praznicele împărătești, sărbătorile sfinților cu rînduielile lor, sărbătorile fixe sau mutabile constituie un mijloc deosebit al stabilității în credința strămoșească și o metodă eficace în păstrarea și apărarea lăsamintelor înaintașilor în fața îndoielnicilor și celor ce doresc „schimbarea” credinței din interese străine și falsă evlavie.

Cărțile de cult, de slujbă și rugăciune apărute de-a lungul veacurilor au păstrat și au modelat limba română ferind-o de stîlciri și influențe, pentru aceasta sectele au înlocuit citirile și cântările – așa cum vom vedea – cu imne sau litanii improvizate sau împrumutate din folclorul unor popoare sau din imnele lor religioase ancestrale, străine duhului românesc. În același timp, cântarea psalmodică a primelor veacuri au înlocuit-o cu recitative din cultele păgîne împletite cu „spusele” Domnului în momente dramatice, făcînd din cult un teatru tragic fără optimismul mîntuirii, învierii și preaslăvirii. Mai mult, dacă unele Biserici au introdus orga sau alte instrumente – numai pentru efecte emotiv-artistice, astăzi sectele au trecut la muzică instrumentală, folk sau pop cu cele mai sofisticate tehnici audiovizuale numai să aibă pline casele de adunare.

În fața acestei triste situații și a avalanșei prozelitiste permanente, Biserica neamului românesc oferă dragostea ei prin slujbele la toată trebuința și prin cântări la tot ceasul și în toată vremea: „Cînta-voi Domnului cît voi trăi...” (Ps. 33, 1); „Privegheați în toată vremea și vă rugați...” (Luca XXI, 36); rugați-vă neîncetat... mulțumind pentru toate (I Tes. V, 17; Efes. V, 20). Slujba comună, organizată sau particulară trebuie să cuprindă cîteva elemente: a) invocări-rugăciuni, și diferite formule; b) imne specifice; c) citiri din Sfînta Scriptură; d) mișcări liturgice însoțite

**BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ:* *Cult, sărbători: Îndr. mis.*, p. 629–663; 730–739; *ICO Rugăciunea particulară* p. 202–223; domnească, p. 223–241; publică, p. 241–254; *Sf. liturghie*, p. 254–285; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 428–433; Al. N. Constantinescu, *op. cit.* doctrina sectelor; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 168–173; I. Bria, *op. cit.*, p. 203–237; *Catehismul rom. cat.*, p. 38–60; 136–137;

de diferite obiecte: cădelniță, cruce, lumînare, busuioc etc. Slujbele sau rînduielile pot fi împărțite în diferite categorii după scop și importanță. Acestea se mai numesc *laude* și Biserica a reținut. *Șapte*: 1. Rînduiala rugăciunii de seară (Vecernia); 2. Rugăciunea-laudă după cinare și pregătirea pentru vremelnică odihnă (Pavecernița); 3. Slujba de priveghere a venirii Mirelui, de la miezul nopții (Mezonoptica); 4. Slujba zorilor sau a dimineții, a trezirii (Utrenia) legată de Ceasul întâi; 5. Rînduiala Ceasului Trei – Pogorîrea Sf. Duh; 6. Ceasul al Șaselea și 7. Ceasul al Nouălea. Este adevărat, aceste slujbe se săvîrșesc mai mult în mediile monastice. În parohii, sînt o serie de rînduieli specifice legate de viața și preocupările credincioșilor (combinat mai ales cu ierurgiile).

Cununa acestor laude, atît de cinstită, este **Sfînta Liturghie**, centrul cultului ortodox. Ea face trecere dintre Vechiul și Noul Testament permanentizînd jertfa și răscumpărarea aduse și oferite lumii de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Centrul Sfintei Liturghii este Sfînta Împărtășanie cea care a dat naștere și a transmis pînă astăzi cununa laudelor: Sfînta Liturghie. Jertfa Euharistică a îmbrăcat haina liturgică, s-a dezvoltat și s-a transmis ca un limbaj comun al slujirilor Mîntuitorului. „Autorii“ de liturghii sînt martorii Jertfei Euharistice: Sf. Iacob, Sf. Marcu și Sf. Pavel și toți apostolii și ucenicii lor. Așa-zisele liturghii bizantine și latine, orientale și occidentale, galicane și mozarabice nu sînt altceva decît mărturii ale apropierii de original : Întruparea, Răstignirea, Pătimirea, Învierea și Înălțarea și apoi îmbrăcarea cu putere de sus (Fapte I, 8), adică și liturghisirea, începînd cu Ziua Cincizecimii (Fapte II, 1–4). Autorii liturghiilor în uz (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigore cel Mare) au îmbrăcat în haină liturgică evenimentul mîntuirii noastre răspunzînd evlaviei deosebite ai gustului artistic-catehetic-educativ al creștinului de pretutindenii. De aceea Sf. Liturghie are trei părți: Procomidia, Rînduiala pentru începători – a catehumenilor, cu citiri și cîntări de introducere și înțelegere și Liturghia credincioșilor sau miezul acesteia, Sf. Euharistie.

Supremul act de convingere, de îndrăzneală, de evlavie, de unire cu Hristos, de încununare a credinței și urmare a Mîntuitorului este împărtășirea fiecărui credincios sau cel puțin primirea anafurei-părticica mulțumitoare de la Masa Stăpînului.

Preotului slujitor, ca și credincioșilor creștini li se cere meditație, ascultare, liniște pentru împreună-slujire, laudă și mulțumire, cîntare în comun, iertare și împăcare. Nu sînt cultivate acestea, slujbele devin automate sau forțate, fără atracție, biserica rămîne fără suflul evlaviei creștine și atunci sectele și grupările anarhice își fac apariția.

2. *Înlăturarea cultului prin citiri biblice și cîntări improvizate.* – Este îndeobște cunoscut că sectele nu mai vor să știe de „slujbele, cîntările și imnele popilor“. O fac nu din alte motive, ci pentru a-și impune „cîntările lor“ care au proveniență străină spiritului românesc și prin aceasta oferă „noutatea“ în credință celor ispitiți să pună la îndoială duhul evlaviei străbune. Imnele-poezie, citiri-proorociri, improvizații-fantezii corespund unor suflete rătăcite, iar citirile biblice sînt pasaje derutante din epoca exilului (Daniil, Iezechiel) ce ar părea că au corespondență în viața lor de zbucium social și instabilitate în credință. Laudele-imne sînt aduse unei

Biserici sau confesiuni. Ea este, așa cum indică Biblia Vaticanului (1979), arbitrul critic al textului și judecătorul orb al erorilor³¹.

Mai trebuie adăugat faptul că prima carte imprimată, după descoperirea tiparului de către *Johannes Gutenberg*, 1450, a fost *Biblia* în limba germană, Mainz, 1450–1456.

Așa cum se știe, textele sfinte se găseau în codici, fără o ordine sau compartimente. În 1240–1250, arhiepiscopul Ștefan Langton împarte în capitole textele Sfintei Scripturi, ca apoi alții (H. de Santadora, Isac Natan) să desăvârșească lucrul început prin împărțirea în versete: Pentateuhul, de Sabbioneta (1557) și restul V. Testament în 1661. Primele încercări în această formă au fost imprimate: *Biblia* din 1551, în Franța, iar în 1560, la Geneva, în limba engleză.

Pentru ușurarea citirii s-au încercat și versificări mai mult sau mai puțin reușite. Noul Testament în versuri apare în 1582. O asemenea încercare s-a făcut și la noi, dar numai pentru unele părți ale Sfintei Scripturi. Cea mai reușită însă este *Psaltirea în versuri* a Mitropolitului Dosoftei, 1673, început de eră în poezia românească, eră desăvârșită de Mihai Eminescu. Multe încercări românești de versificare s-au tipărit sau au rămas în manuscris; Evanghelia după Ioan s-a imprimat în condiții mai acceptabile.

*

Dar ceea ce derutează pe mulți cititori ai Bibliei este *traducerea lui Dimitrie Cornilescu*. Iar alții nu știu că fostul ierodiacon Dimitrie a fost scos din monahism și caterisit ca un călcător al jurământului monahal și eretic în același timp. De fapt a și plecat din țară cu „aleasa sa spirituală“, prințesa Raluca Calimachi, pierzând timpul în Apusul Europei și murind în emigrație, în Elveția, la Montreaux (1981). Cu acesta și prin influența lui nefastă sectară a fost caterisit (după îndelungi cercetări, 1924–1926) Tudor Popescu, fostul paroh la „Cuibul cu barză“.

Traducerea Bibliei lui Cornilescu (1921–1924)³² s-a făcut după tipărituri engleze, franceze, și germane, potrivit textului Scripturii după cunoscutele obiecții

31. Biblia de la Ierusalim, 1961, are următoarea titlatură: *La Sainte Bible*. Traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem, Les Éditions du Cerf, Paris 1961. Imprimé en Belgique, 1669, pag. + 8 hărți.

A urmat, sub auspiciile UNESCO: *Le Trésor spirituel d'humanité: La Sainte Bible*. Textes sacrés, traditions et oeuvres d'art de toutes les religions. Coll. dirigée par Jean Chevalier, Tom. 1955. Première Edition Oecuménique. Editions Planète, Paris, 1965; vol. I – 626 pag.; vol. II – 592 pag.; vol. III – 440 pag. + Apendice, hărți, iconografie.

Cele mai de seamă studii pe manuscrise și pe documente le elaborează cercetătorii americani sau de alte naționalități din Școala biblică din Ierusalim, dovadă: *America's History Lands Landmarks of Liberty*, National Geographic Society, 2 vol., Washington, 1967, și în aceeași editură *Everyday Life in Bible times*. Volum colectiv sub redacția: Melville Belle Grosvenov, Washington, 1967. Ample amănunte, și la Em. Cornițescu, *op. cit.*, p. 139–148.

32. Pr. Ioan Mircea, *Traduceri greșite ale Sfintei Scripturi în limba română*, în „BOR“, CI (1983), 3–4, p. 184–200.

sau modificări reformate³³. La început, aceste tipărituri ale Bibliei „mai bune“ și „mai necesare“ – cum le numea – apărute în știmizele „tudoriste“, n-au fost luate în seamă, dar ușor-ușor au început să circule nu numai la adepții tudoriști, ci și la curioși și cititori obișnuiți. De ce? Sfânta Scriptură, 1914, era masivă, nu se folosea decât de către preoți, la cancelaria parohială sau în biblioteci, ceea ce a ușurat nu numai citirea „fascicolelor“ de către credincioși, ci și comercializarea și multiplicarea ediției Tudor Popescu-Cornilescu³⁴.

Cei doi luând legătura cu Adley – capelanul anglican din București – au intrat în relații cu *Societatea biblică* (înființată în 1804). Astfel, Dimitrie Cornilescu dovedește persistență în erezie și neascultare față de superiori și dă o *traducere în limba română pe care Societatea respectivă o imprimă. Biblia-Cornilescu*, devenită *Biblia britanică*, s-a tipărit în format mic, la început, ceea ce a avut succes comercial și apoi în format mare. În țară, această biblie s-a răspândit, mai întâi, la adepții tudoriști și apoi la mulți cititori neavizați sau simpli amatori de „a avea“ Biblia. Or, în afara granițelor României, la cei în misiuni sau emigrați între cele două războaie mondiale, Biblia-Cornilescu a devenit textul-tipărit mult căutat, Societatea biblică furnizând Biblia în limba română la cerere, în orice localitate a globului.

*

Dar răul niciodată nu vine singur. În preajma celui de al doilea război mondial, *propaganda sectantă s-a intensificat*. Grupările anarhice au luat amploare: Oastea Domnului, după caterisirea lui Iosif Trifa (1937) și stilisții foloseau, difuzau și comercializau „Biblia britanică“. Pe lângă aceștia, după al doilea război mondial, toți adepții cultelor neoprotestante și ai sectelor religioase au folosit Biblia britanică pentru „noua“ lor credință, dar mai ales în intensificarea prozelitismului printre cei rămași fideli Bisericii strămoșești. Cei fugiți în străinătate sau plecați la „frații de credință“ de acolo au desăvârșit cele începute de „părintele“ lor Cornilescu, adăugând traduceri de comandă concepțiile lor baptismale, advente, fundamentaliste, mileniste etc. Și nu este de mirare când, în unele ediții, apare anul 2000, ca sfârșit al lumii (în textul Apocalipsei), sau alte fantezii pentru hrana celor bolnavi religios,eretici de toate categoriile.

33. VARLAAM, *Opere. Răspunsul împotriva Catihismului calvinesc*. Introducere și îngrijirea ediției: Mirela Teodorescu, București, 1984, p. 190–191; Andrei Oțetea, *Renașterea și reforma*. Ed. științifică, București, 1968, p. 251–282... Și chiar părerile lui Dimitrie Cornilescu despre Biblie: *Cîteva lămuriri în chestiuni de traducere a Bibliei*, în „B.O.R.“, nr. 8/1923, p. 567–570; Idem, *Împărăția lui Dumnezeu* (traducere), în „R.T.“, Sibiu, nr. 6, 10–12 și 14–17/1912.

34. P. Stavrescu, *Tudorismul*, București, 1933; D. Georgescu, *Cuvintele de lămurire în chestiunea celor petrecute la biserica Cuibul cu barză*, în „B.O.R.“, nr. 11–12/1923; *Tulburarea de la Cuibul cu barză*, în „Revista teologică“, nr. 2–3/1924.

Pentru înțelegerea și pentru primirea ediției „Biblia“ 1914 s-au străduit teologii români de atunci. Exemplu: *Citirea Sacrei Scripturi*, în „Revista teologică“, Sibiu, nr. 5/1914, p. 36–37; *Biblia în veșmînt nou*, în „idem“, nr. 5/1910, p. 181–187, N. Bălan, *Un congres biblic românesc*, în „idem“, nr. 2/1912, nr. 3 și 4–5/1912; *Să citim Sfânta Scriptură*, în „idem“, nr. 2/1913 și mai ales, după apariția Bibliei 1914: N. Totu, *Biblia și democrația*, în „idem“, nr. 2/1925, p. 38–45; *Suprema importanță a citirii Sf. Scripturi*, trad. de Sanda I. Mateiu, în „idem“, nr. 7/1933, p. 290–297 (mai ales „...biblii schilodite...“, p. 291).

Este adevărat, limba evoluează, unele expresii se schimbă, neologismele abundă, dar responsabilitatea traducerii, adaptării sau reeditării Sfintei Scripturi o are Biserica și nicidecum campaniile comerciale sau „cercurile“ de traducători particulari, cum se practică la sectele religioase de astăzi. Așadar, textul bibliilor confesionale este tradus și potrivit, conform doctrinei și concepției lor, de aici și concurența între biblii bune și biblii neacceptate, vechi, depășite, fără atracție... Unii editori „specialiști“ s-au grăbit să redea pieței „cărțile sfinte“: biblii pentru marinari, pentru savanți, pentru aviatori și cosmonauți etc., încât textul acesta nu este departe de fanteziile cosmogonice și cosmologice din Vedanta, Upanișade, Iliada și Odiseea, Eneida sau din alte creații mitice... Asemenea producții derutează spiritul uman, deformează conștiința cititorului și din textul biblic ca descoperire a lui Dumnezeu lăsată în scris, ca normă de credință, o asemenea scriere devine pericol sufletesc, îl derutează pe cel evlavios, îi insuflă instabilitate în credință și neîncredere în autoritatea Sfintei Scripturi. Și este cunoscut faptul că adepții sectelor religioase umblă din comunitate în comunitate și e greu să se hotărască „ce să creadă“ și când se stabilesc, devin fanatici, creduli și refractari obștii care are alte păreri. Or, această stare o dă și folosirea textelor biblice în alte scopuri, în afara celor religios-morale ca și apariția Bibliei în traduceri tendențioase.

*

Așa cum se știe, traducerea Bibliei în afara Bisericii au fost făcute pentru constituirea sau „întărirea“ confesiunii și apoi sectei religioase. Așa se face că și D. Cornilescu traduce tendențios, sectant în scopul introducerii în mijlocul „tudoriștilor“ a textelor biblice pentru a „întări“ noua credință sau încercarea de „unire“ a credințelor și părăsirea unității de credință în „Același Domn, credință și botez“ (Efes. IV, 5).

Abaterea de la credință printr-o traducere tendențioasă nu se poate sesiza ușor de către credinciosul neinițiat. Așa se explică și dorința multora de a poseda Biblia, fără a pune întrebarea, în ce măsură au sub ochi o traducere aproape de adevăr. Fuga de răspundere, dovada rătăcirii traducătorului Bibliei britanice, se vede din lipsa *Prefetei, Prologului, Cuvîntului de lămurire, Introducerii* etc., acest text al Bibliei britanice fiind confesional-comercial, fără girul cuiva.

În același timp, Biblia britanică folosește limbajul de atunci, modificările survenite pe zaț sau pe plăcile ofsed etc. sînt accidentale și pentru întărirea erorilor (Un singur exemplu: în loc de „chip cioplit... idol... imagine...“ s-a introdus, și s-a „corectat“, așa cum vom vedea, *icoană*).

*

* *

În cele ce urmează, vom selecta cîteva texte din *Biblia britanică* folosite în prozelitismul sectant ca *obiecții* împotria învățaturii ortodoxe sau ca *justificări* din „Sfînta Scriptură“ pentru noile credințe. Ajungînd aici, se constată că unele secte nici nu mai „recunosc“ existența lui Dumnezeu, ci justifică „credința“ prin Biblie, altele atacă formele de manifestare a cultului sau credinței prin fapte.

Că este un pericol real și un prozelitism fățiș tipărirea și difuzarea Bibliei britanice, ne-o arată textele paralele.

Vom folosi **Biblia britanică** (traducerea lui Dimitrie Cornilescu) Ediția, București, 1987 și **Biblia sau Sfânta Scriptură**, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1982.

1. Scopul clar al *prozelitismului* se constată din traducerea adecvată, adică „câștigarea“ a **cît mai mulți adepți** pentru secte de la alte Biserici și culte.

BIBLIA „BRITANICA“	TEXTUL	BIBLIA SAU SFÎNTA SCRIPTURĂ
– Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile...	Matei XXVIII, 19	– Mergînd, învățați ³⁵ toate neamurile...
– Pînă vom ajunge toți de unirea credinței ...	Efes. IV. 13	– Pînă vom ajunge toți la unitatea ³⁶ credinței...
2. Mîntuirea este scopul final al credinței. Aceasta are două aspecte: <i>mîntuire obiectivă</i> adusă de Mîntuitorul prin jertfa Sa (harul, răscumpărarea, îndreptarea etc.) și <i>mîntuire subiectivă</i> – colaborarea credinciosului cu harul lui Dumnezeu și credința lucrătoare prin dragoste (faptele bune). Acțiunea și noțiunea (îndreptare, drept) sînt traduse difuz, stîlcit, iar verbul este folosit numai la forma pasivă ³⁷ .		
– ...iar cei neprihăniți vor merge în viața veșnică.	Matei XXV, 46	– ...iar cei drepți ³⁸ vor merge în viața veșnică.
– En sînt nevinovat de sîngele neprihănitului acestuia.	Matei XXVII, 24	– Nevinovat sînt de sîngele Dreptului acestuia.
– Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui ...	Matei VI, 33	– Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui ...
– ...printr-o singură hotărîre de iertare a venit pentru toți oamenii o hotărîre de neprihănire care dă viață ;	Rom. V. 13	– ...așa și prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață ;
– ...așteptăm prin credință nădejdea neprihănirii ...	Gal. V. 5	– așteptăm în Duh nădejdea dreptății din credință.
– ...pentru ca odată socotiți neprihăniți prin harul Lui...	Tit III, 7	– ca îndreptîndu-ne prin harul Lui...

35. Μαθητευσατε = învățați – παντα τα εθνη = toate neamurile.

36. ειςτηνενοητα = la unitatea de credință, nu la „unire“ = ενοςις; единство веры adică: unitatea de credință; nicidecum „unire“... De aici, mulți consideră credința creștină o adunare, unire de credințe, un sincretism religios justificat prin Biblie sau prin strădania teologilor!

Este curios că însuși Liturghierul posedă asemenea eroare de traducere: „unire“, în loc de *unitatea de credință*... în unitatem fidei (Efes. IV, 13) chiar ediția, București, 1980, p. 145, 211, 253 ș.a. și în cea „completă“ din 1987, nu s-a îndreptat.

37. Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 197; amănunte la P. I. David, *Ghid tematic pe temeul Bibliei în dialogul asupra credinței creștine*, în „Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic 1985“ editat de Arhiepiscopia Bucureștilor, București, 1985, p. 54–55; Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*, Ed. Institutului biblic, București, 1981, passim și mai ales *Îndrumări misionare*, în colaborare. Editura Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, (în continuare: *Îndr. mis.*); pentru *mîntuirea obiectivă generală*, p. 342–360 și pentru *mîntuirea subiectivă – personală, particulară*, p. 488–505.

38. (οι δε δικαιοι) Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 195. De asemenea, *drept-dreptar-dreptate* (p.123–127), ca și *pedeapsă* (p. 371), răscumpărare (p. 410–411), răsplată (p. 411) sînt bine redade și explicate de același autor în *Dicționar al Noului Testament*. Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984; Aceiași termeni, sau noțiuni fundamentale ale credinței creștine, sînt redați și explicați și în „Dicționar de teologie ortodoxă“ alcătuit de Pr. Prof. Ioan Bria, Ed. Institutului Biblic... București, 1981, passim.

3. **Credința**, „ca împlinirea celor nădăjduite și dovedirea lucrurilor celor nevăzute“ (Evr. XI, 1), este însoțită în traducerea britanică de expresia *numai prin...* pentru a atinge scopul: *sola fide...*

– ...omul nu este socotit neprihăniți prin faptele Legii, ci **numai prin credința** în Iisus...

– ...omul nu se îndreptează din faptele Legii, ci **prin credința**³⁹ în Hristos Iisus.

Gal. II, 16

4. **Maica Domnului**, cea prin care a venit Hristos, mîntuirea noastră, este numită în traducerea cu pricina: „**femeie**“, *nevastă...* iar Iosif este socotit „bărbatul ei“; și că Mîntuitorul ar mai fi avut „frați“, iar Maria, ca și Iosif ar mai fi avut fii?!...

– ...fecioara va rămîne însărcinată va naște **un fiu...**

Isaia VII, 14

– ...Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu⁴⁰.

– Iosif, **bărbatul** ei era un om **neprihănit...**

Matei I, 19

Iosif, **logodnicul ei, drept fiind...**

– ...și a luat la el pe **nevastă-sa...**

Idem, 24

– ...și a luat la el pe **logodnica sa...**

– Dar n-a cunoscut-o pînă ce ea a născut **un fiu.**

Idem, 25

– Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe

Fiul său Cel Unul-Născut⁴².

5. **Lupta împotriva ierarhiei harice** și declararea „**diaconiei**“, „**preoției**“ obștești sau universale de către secte (I Petru II, 5, 9; Ieșire XIX, 6) se adeverește și în

39. Μη διχ πιστεως Χριστου 'Ιησου „prin credință“..., *nicidecum 'εχ πιστεως μovov* (Iacob II, 24) ... așa cum spun sectanții pentru a elimina trăinicia, justificarea, certitudinea credinței: faptele bune, *Ghid tematic...*, p. 64–65. Pe larg. *Indr. mis.*, „Îndreptarea“ sau mîntuirea subiectivă“, p. 491–501; „Credința și faptele bune“, p. 501–505.

40. cai textetai uion... simplu, nici cum *un* (fiu). Deci s-a falsificat atît textul Vechiului Testament, cît și cel al Noului Testament prin adăugirea în traducere a numeralului *un* (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 164–166; *Ghid tematic...*, p. 78–80; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 42–55; *Indr. mis.*, p. 781–795). A se vedea pe larg *Despre Sfintele Taine*, în număr al revistei „Ortodoxia“, 3–4/1979; *Despre Sfînta Liturghie*, idem, nr. 4/1980.

41. Trebuie făcută distincție între logodnică, nevastă, soție, femeie. *Logodna* este o stare a fecioarei, viitoarea soție, înainte de cununie sau oficierea căsătoriei – la evrei numai religioasă; nevastă este termenul popular de soție-tînără – în limbile slave „nevesti“ înseamnă tot *logodnică*, arătînd că de fapt un bărbat bătrîn (70–80 de ani, cazul lui Iosif) rămîne logodit, nefiind în stare să „consume“ căsătoria. *Soție* este femeia legată de bărbat, cu familie, copii unde, la popoarele slave, soția (supruga) se identifică cu soțul („jenat“ = însurat). În sfîrșit, femeie este apelativ de gen, sex, expresie specifică calității feminine (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 156–158, 173 etc. și *Ghid tematic...*, p. 79–80).

42. Calitatea de *Fecioară* a mamei după trup a Mîntuitorului a fost profețită de Isaia... iată „Fecioara, Alma = h parqenoV, va primi în pîntece... (VII, 14), iar rostul ei pămîntesc de femeie, de asemenea, a fost bine-precizat în textele sfînte... sămînța *femeii*, cai ana meson thV gunaicoV... tou spermatoV authV (Facere III, 15) și *femeia-mamă* suferind pentru propriul Fiu (Ioan XIX, 26–27); Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*; p. 190. *Dicționar al Noului Testament...*, p.156, *Ghid tematic...* p. 79).

De asemenea, cazul „*fraților*“ *Domnului*, h mhthr sou cai oi adeljoi sou (Matei XII, 47) limba ebraică (ah), ca și limba greacă (adelphos) neavînd mai multe sensuri, *frate* este expresie generală, însemnînd nepot, văr, neam, rude, „frate“ de credință, rugăciune, muncă, suferință etc. Ar trebui tradus, „rude după trup ale Sale“ (Matei XII, 55–56) (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 169–172, *Ghid tematic...*, p. 79–79). Pe larg, întregul nr. 3/1980 al revistei „Ortodoxia“, XXXII.

„facerea“ lui Cornilescu care traduce: Arhiereul = Mare preot; preotul = presbiterul, bătrînul; episcopul = supraveghetorul⁴³.

– ...are o preoție, care nu poate trece de la unul la altul.	Evrei VII, 24	– ...are o preoție netrecătoare (veșnică).
– Și tocmai un astfel de Mare Preot ne trebuia...	Idem, 26	– Un astfel de Arhiereu se cuvenea să avem...
– (Pavel și Barnaba) au rânduit presbiteri în fiecare Biserică...	Fapte XIV, 23	– (Pavel și Barnaba) și hirotonindu-le preoți în fiecare biserică...
– ...„Apostolii, presbiterii“ și frații; către frații dintre neamuri...	Idem XV, 23	– ...Apostolii și preoții și frații, fraților dintre neamuri...
– Este vreunul printre voi bolnav? Să cheme pe presbiterii Bisericii...	Iacov V, 14	– Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii.

6. Majoritatea sectelor de nuanță adventă au înlăturat din concepția lor **răsplata faptelor bune** (raiul), adepții socotindu-se „aleși și sfinți“; locul pedepsei, **iadul**⁴⁴, fiind socotit „o lume a umbrelor, o locuință a morților...“. Și acest lucru este trecut în Biblia britanică.

– Pe cînd era el în Locuința morților , în chinuri, și-a ridicat ochii...	Luca XVI, 23 (și cele 10 texte paralele)	– Și în iad , ridicîndu-și ochii, fiind în chinuri...

7. **Cinstirea chipurilor și imaginilor sfinte (icoanele)** de către creștinii ortodocși și introducerea statuilor în locașurile de cult apusene constituie o neîncetată dispută, ceea ce s-a reflectat și în traducerea liberă și tendențioasă a lui Cornilescu. El a

43. În multe „ediții britanice“ de după Cornilescu se întrebunțează termenii după caz: „în loc de veșnică – eiV ton aivna... se folosește: care nu poate trece – de la unul la altul; *Mare preot* în loc de Arhiereu (arciereuV) pentru a coborî slujirea de Arhiereu a lui Hristos în rîndul deservenților religiilor naturiste sau de misterii. La fel se procedează și cu celelate trepte ierarhice (preot și diacon). Amănunte, în *Dicționar al Noului Testament*, p. 394–395, 114–115, 37 (137–139), 52 ș.a. *Ghid tematic...*, p. 75–78; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 148–158, *Îndr. mis.*, Iisus Hristos ca arhiereu, p. 348–350; „Preoția generală sau obștească“, p. 181–186, *Despre Biserică*, întregul nr. 3 și 4/1983 al revistei „Ortodoxia“, XXXIV.

44. Este interesant că, toate sectele evită cuvîntul *iad* (αδης), de unde hades, infern etc., deoarece adepții lor se socotesc „pocăiți“, „sfinți și aleși“, lipsiți de judecate și pedeapsa Domnului“. Și ca să fie „crima perfectă“, *au scos din Noul Testament termenul de iad și l-au înlocuit cu o noțiune mitică, legendară, neangajată și literară: Locuința morților*, „lumea umbrelor“ sau „neființă“.

Iadul nu se confundă cu *șeolul*, ci este o stare, o pedeapsă pentru păcatele noastre după ce, prin Iisus Hristos, i s-a dovedit existența și în același timp necesitatea (Luca XVI, 23 ș.u.). Explicații în *Dicționar al Noului Testament...*, p. 195–196, moarte firească și moarte veșnică, p. 308–310; *Ghid tematic...*, p. 94–95; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 214–217; Curios, dar adevărat, însăși Ediția Sf. Scripturi, 1982, a specialiștilor, folosește pentru obișnuința urechii traducerea ispititoare „cornilistă“. Astfel, dăm exemplu numai un caz chiar revolutător de „libertinism“ „...plîngînd, mă voi pogorî în locuința morților (subl. n.) la fiul meu...“ (Facere XXXVII, 35), în loc de... în șeol – spre iad – șeol... in infernum (Vulgata), în *iad* (εις αδου); Antonie Plămădeală, *Învățătura ortodoxă despre rai și iad*, în vol. „Ca toți să fie una“, Editura Institutului biblic, București, 1979, p. 372–394; P. I. David, *Raiul și iadul în învățătura creștină*, în „M.B.“, nr 9–10/1983, p. 580–584. Pe larg și în *Înter. mis.*, Raiul și iadul p. 884–899 și întregul nr. 1/1984 al revistei „Ortodoxia“, XXXVI.

înlocuit în Noul Testament cuvîntul „idol“, „chip cioplit“ cu *icoană*⁴⁵, ca apoi urmașii săi, sectanții de astăzi, să folosească și în textele vechitestamentare aceeași traducere (Ps. XCVII, 7) ș.a.

- ...A căzut, a căzut Babilonul, și toate **icoanele** dumnezeilor lui...
- ...și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor **într-o icoană** care seamănă cu omul muritor, păsări, dobitoace cu patru picioare și tîrîtoare.
- ...Ea a zis locuitorilor pămîntului să facă o **icoană fiarei**...

Isaia XXI, 9

Rom. I, 23

Apoc. XIII, 14

- ...A căzut, a căzut Babilonul și toate **chipurile cioplite** ale idolilor lui...
- ...și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nesticăcios cu asemănarea **chipului** omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al tîrîtoarelor.
- ...zicînd celor ce locuiesc pe pămînt să facă un **chip fiarei**...

8. În legătură cu cinstirea „obiectelor sfințite“, în cazul de față **Sfînta Cruce**, „semnul Fiului-omului“ (Daniil VII, 13; Matei XXIV, 30), traducerea lui Cornilescu elimină semnul T (tau) din propoziție, vorbind doar despre *semn (care?)*⁴⁶.

45. Este interesant și în același timp curios și condamtabil faptul că „noi“ editori ai bibliilor britanice imprimate în limba română schimbă și traduc textul după cerințele vremii și sectelor. Dacă D. Cornilescu a tradus cuvîntul *idol și chip cioplit* prin „icoană“ *numai pentru Noul Testament* (anume, Apoc. XIII, 14), lăsînd cuvîntul, „chip“ la Romani I, 23, în noile ediții românești-britanice – mai ales imprimate după 1970 – termenii respectivi sînt traduși prin *icoană* sau *icoane*, inclusiv în „tipăritura“, București, 1987, p. 1094.

Textele clasice ale Vechiului Testament au fost, de asemenea, traduse tot tendențios, adică: idol = icoană; chip cioplit (fesel) = icoană sau confundîndu-se chipul (fesel) cu asemănarea (temuna) (Ps. XCVII, 7, Isaia XXI, 9). D. Cornilescu „a scăpat“ *Psalmul*, lăsînd „...toți cei ce slujesc chipurilor cioplite“. Pe cînd „modernii“ exegeți au introdus: „...toți cei ce slujesc icoanelor...“. Pentru edificare: Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 188–189; *Dicționar al Noului Testament...*, idol (p. 200–201), *Ghid tematic...*, p. 86–88; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 63–68 și pe larg: *Îndr. mis.*, „Cinstirea Sfîntelor icoane“, p. 838–846; P. I. David, *Cinstirea Sfîntelor icoane*, în „Îndrumătorul...“, București, 1986 și „Vestitorul...“, Paris, 1966–1987, și întregul nr. 1/1982 al revistei „Ortodoxia“, XXXIV.

46. Cinstirea obiectelor sfînte de către creștini în vremea noastră constituie o bună parte din cultul public și particular. Cele mai importante obiecte de cult provin din epoca apostolică sau sînt lăsate Bisericii creștine de către Mîntuitorul Hristos (Sfînta Cruce, Peștera din Betleem, Mormîntul Domnului, Giulgiul Sfînt etc.). Maica Domului, Sfîntii Apostoli, Sfîntii Părinți etc. Or, „făuritorii“ de credințe – ca forme imaginare ale credinței – și „organizatorii“ de religii „moderne“ – ca încercări de născocire a altor zei-idoli-dumnezei, înlocuiesc pe Creator (P. I. David, *Sectele religioase pericol al vieții și al moralei în societatea contemporană*, în „G.B.“, XLIV (1986), nr. 5, p. 57–83).

Sectanții de toate categoriile nu numai că falsifică învățătura originală, ci înlocuiesc sau elimină termeni din Descoperirea lui Dumnezeu făcută nouă și lăsată în scris (*Ghid tematic...*, p. 86–91; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 56–62).

Pecetea lui Dumnezeu, altarul de jertfă al Fiului Său, Semnul creștinului, *fie că se scria X, T (τ) sau +, a fost eliminat* din bibliile confesionale și, evident, din traducerile britanice *Ghid tematic...*, p. 83–84 și Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 189–190 și *Dicționar al Noului Testament...*, p. 98–101; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 69–72; *Îndr. mis.*, *Cinstirea Sfîntei Cruci*, p. 817–837; în întregime revista „Ortodoxia“, XXXIV (1982), nr. 2.

- ...și fă **un semn** pe fruntea oamenilor
- ...dar să nu vă atingeți de niciunul din cei ce au **semnul** pe frunte!

Iezechiil IX, 4

Idem, 6

- ...și însemnează cu **semnul** (τ) **crucii** pe frunte, pe oameni,
- ...dar să nu vă atingeți de nici un om, care are pe frunte **semnul** „+“.

9. *Problema eshatologică* a fost destul de disputată în lumea contestatarilor învățaturii Bisericii și ca dovadă a rătăcirii de nuanță hiliast-**milenistă**⁴⁷, advenții au adoptat traduceri convenabile și consonabile. Și Biblia britanică conține destule expresii și cuvinte „întăritoare“ obiecțiilor sectante în această privință. Ca de exemplu:

- ...au împărățit cu Hristos **o mie de ani...**
- ...s-au sfârșit cei **o mie de ani...**
- ...vor împărăți cu El **o mie de ani...**
- Când se vor împlini cei **o mie de ani**, Satana va fi **dezlegat**.

Apoc. XX, 4

Idem, 5

Idem, 6

Idem, 7

- ...au împărățit cu Hristos **mii de ani...**
- ...nu se vor sfârși **miile de ani...**
- ...vor împărăți cu El **mii de ani...**
- Și către sfârșitul **miilor de ani**, satana va fi dezlegat din închisoarea lui.

10. Unele **expresii** depășite, care produc ilaritate, ca și multe antropopatisme abundă în traducerea atât de râvnită și căutată de către toți sectanții. Câteva exemple:

- ...sînt un Dumnezeu **gelos** care pedepsesc...
- ...fiii **berbecilor** dați Domnului slavă și cinste.
- **Nebunia** lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît oamenii și **slăbiciunea** lui Dumnezeu este mai tare decît oamenii.

Ieșire XX, 5

Ps. XXIX, 1
(Ps. XXVIII, 1)

I Cor. I, 25.

- ...sînt un Dumnezeu **zelos**⁴⁸ care pedepsesc...
- ...aduceți Domnului **mieii oilor**, aduceți Domnului slavă și cinste.
- Pentru că **fapta lui Dumnezeu**, socotită de către oameni nebunie, este mai înțeleaptă decît înțelepciunea lor și ceea ce se pare ca slăbiciunea a lui Dumnezeu, mai puternică decît tăria oamenilor.

47. Desigur, înainte cînd Mișcarea milenistă nu era atît de violentă, traducătorii Bibliei au „nesocotit“ unele pasaje, cum este cazul cu cel de mai sus, traducînd „o mie de ani“ (Elef), or, textul original este clar: *mii de ani*: $\tau\alpha \chi\iota\lambda\iota\alpha \epsilon\tau\eta$ (Ala fim). Pe larg întregul număr al revistei „Ort.“, XXXVI (1984) în legătură cu eshatonul-mileniul-judecata de apoi, rai și iad; Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 199–200; *Dicționar al Noului Testament...*, p. 233–234; *Ghid tematic...*, p. 93–95; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*; p. 201–213; *Îndr. mis.*, p. 856–943.

48. Multe expresii în limba română, deși ironice, s-au împămîntenit și au astăzi alt înțeles. De exemplu: *limbă „proastă“* românească (adică simplă, nevinovată, iertată, scuzată, din slavonescul простите = iertați; простой = simplu, nevinovat, neprihănit...). De asemenea, *năuc* (om de știință); *limbut* (vorbăreț), *ticălos* (ce frumos!), *jenat* (deranjat, angajat, însurat) au intrat în uzul limbii noastre.

Cuvîntul în cauză, *gelos* sau *zelos*, are explicația sa. Dumnezeu „amenință“ poporul ales înclinat spre idolatrie să se trezească la credința adevărată în Dumnezeul părinților săi, să nu se închine altor zei inexistenți, „surzi și muți“, adică fără bunătate și lipsit de dragoste. Alte expresii sînt poetice, melodice (psalmodice) greu de redat sensul, dar plăcute și ziditoare ca motive artistice. Or, sectele, neavînd cult moștenit, creează expresii și fac traduceri potrivite „imnelor“ lor (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 525, *Ghid tematic...*, p. 88–89, 92–93).

– Și Dumnezeu a ales lucrurile
josnice ale lumii și lucrurile
disprețuite...

Idem, 28

– Ci Dumnezeu și-a ales pe cele
de neam de jos ale lumii, pe
cele nebăgate în seamă...⁴⁹

Multe și nenumărate exemple se mai pot da din traducerea zisă britanică și chiar din unele traduceri și ediții românești anterioare celei citate aci, unele cu vădite influențe din limbile franceză, germană și chiar engleză, dar care, în ultima vreme apelează la texte critice și rigid științifice, când este vorba de o nouă traducere.

*

Sfânta Scriptură este cartea Bisericii, și Autoritatea sinodală a fiecărei Biserici locale răspunde de traducerea corectă a Bibliei în limba respectivă, fiindcă Sfânta Scriptură este hrana sufletească a creștinilor, „laptele cel duhovnicesc și neprefăcut“ pentru mântuire (I Petru II, 2). Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție – adică „cele văzute, auzite, pipăite de la Cuvîntul vieții“ (I Ioan, I, 1) – sînt mărturii ale Descoperirii lui Dumnezeu în lume (Evr. I, 1–3) și mijloace sigure pentru mântuirea noastră în și prin Biserică.

Sfânta Scriptură nu este o simplă carte de citit și de prozelitism, ci este un dar al lui Dumnezeu, lăsat Bisericii și nimeni nu poate să-l folosească în afara Bisericii, ci numai în Biserică (Tertulian). Oricare cititor al ei trebuie să aibă responsabilitate și să înțeleagă unitatea de credință, nicidecum obiecții create de diversitatea traducerii, așa cum s-a văzut mai sus. În acest sens, srnerenia famenului Candachiei trebuie să caracterizeze pe adevăratul cititor al Sfintei Scripturi: „...cum aș putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?“ (Fapte VIII, 31), iar spusele Sf. Ap. Petru au fost uitate și neluate în seamă chiar de creștini apuseni de unde s-au încercat tot felul de truncheri, scoateri, faceri și prefaceri, traduceri și adăugiri, exegeze particulare și interpretări forțate pînă la „desacralizarea și demitizarea“ Vechiului și Noului Testament. Dar, ... „și îndelunga-răbdare a Domnului nostru socotiți-o drept mîntuire, precum v-a scris și iubitul nostru frate Pavel după înțelepciunea dată lui, cum vorbește

49. Unele traduceri oficiale au folosit cuvinte ca acestea: ... pe cele de *neam prost*.

– De acord cu „traducerea“ britanică (Matei V, 11) „...și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră“, supunem cercetării „...miînd din pricina Mea“ – sau pentru Mine (sic!).

– În același context, D. Cornilescu evită în traducere cuvintele: eresuri, erezii (αἵρεσεις) și folosește „...partide“ (I Cor. XI, 19) pentru a justifica fracțiunile religioase și a încuraja grupurile „creștine“ de toate nuanțele.

– În aceeași măsură este periculoasă folosirea *Concordanței biblice*, Editura Lumina lumii, 1971, f. loc. 345 pagini la două coloane, în care sînt introduse traduceri tendențioase și excluse texte ce nu convin sectanților.

Multe denominațiuni creștine care și-au făcut toruși „biblii“... (menoniții, mormonii, Copiii Domnului, Fiii luminii etc. sau sectele cabaliste) folosesc și aceste expresii drept „chemarea“ lor de către Domnul.

Alte grupări și secte religioase – „creștine“ sau păgîne împletesc termenii (spiritiști, teozofi, antropozofi) cu „formule specifice“ – mantră etc. – din mistica arabă, asiatică sau indiană capacitînd creduli și fanatici pentru „noile credințe“ eshatonomesianice! Simplitatea și curăția inimii, nevinovăția cugetului și înduplecarea voinței din textele Sfintei Scripturi sînt considerate „metode transcendente“ ale înțelepților (gurū), întemeietori de secte, ceea ce falsifică înțelegerea Sfintei Scripturi și implicit încrederea în mîntuire (Ghid tematic..., p. 56–56, 64–65).

despre acestea în toate epistolele sale, în care sînt unele lucruri cu anevoie de înțeles (subl. n), pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc (și le traduc, n.n.) ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pieire“ (II Petru III, 15–16).

*

* *

Așa cum am spus, o traducere sau imprimare nouă românească a Sfintei Scripturi este un act de cultură, este respectarea limbii strămoșilor și redarea acestei limbi curată, nepătată, și îmbogățită celor ce o vorbesc astăzi aici și nu în altă parte. Și totdeauna a fost așa... Marele cărturar și tipograf, revoluționar și traducător al cărților de cult și zidire sufletească, Ion-Eliade Rădulescu, ne lăsa scris, cu aproape 150 de ani în urmă: „...românii îmbrățișează cu capetele descoperite și cu genunchele plecate Biblia și Evangheliile (subl. n.) în limba poporului român...“.

Orice oficină străină de traducere și tipărire a Bibliei în limba română constituie o imixtiune în cultura noastră⁵⁰; înseamnă un act de prozelitism condamnat de organizațiile ecumenice de astăzi⁵¹, organizații care doresc pacea lumii⁵² și întărirea ecumenismului local⁵³.

„Societățile Biblice Unite“ au fost rugate, încă din 1965⁵⁴, cu prilejul vizitei Grației Sale Arhiepiscopului M. Ramsey în România – să folosească pentru tipărirea Bibliei în limba română ultimele ediții ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Rugămintea a fost reînnoită, la Londra, în 1966⁵⁵, dar interesele comerciale ale vestitei Companii (UBS), ca și încercările prozelitiste asupra credincioșilor ortodocși prin oferirea (pe un preț de nimic sau drept „cadou“) Bibliei britanice (alias Cornilescu) au fost, din nefericire, de preferat. Și astăzi continuă tipărirea acelei traduceri tendențioase a lui Dimitrie Cornilescu fiind prilej permanent de sminteală și de prozelitism⁵⁶.

50. Conf. P. I. David, *Sfînta Scriptură și bibliile confesionale*, în „Îndrumător bisericesc misionar și patriotic“, 7, Timișoara 1985, p. 39–41.

51. Idem, *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățămîntul teologic superior*, în „Ort.“ XXXIII (1981), nr. 4, p. 501–531.

52. Idem, *Organizațiile creștine ecumeniste în frontul activ al păcii și apărării vieții*, în „G.B.“, XLIII (1984), nr. 5–6, p. 433–443.

53. Idem, *Ecumenismul local, Contribuții la unitatea națională*, în „S.T.“, XXIV (1982), nr. 3–4, p. 266–272.

54. *Vizita Arhiepiscopului de Canterbury, Dr. Artur Michael Ramsey, Primat a toată Anglia și Mitropolit*, în „B.O.R.“, LXXXIII (1965), nr. 5–6, p. 381–451. Însăși tipărirea Bibliei 1968 este un rezultat al colaborării și înțelegerii între Biserica Angliei și Biserica Ortodoxă Română, între cele două Biserici și Societățile Biblice Unite: „Biblia întreagă pe care o tipărim acum este, în bună parte, unul din roadele legăturilor ecumenice creștine care au luat ființă și s-au dezvoltat în secolul nostru. În spiritul acesta al dragostei și al ecumenismului creștin, „Societățile Biblice Unite“, cu sediul la Londra, s-au oferit să ne trimită în dar hîrtia specială „Bibeldruck“, pentru tipărirea noii Bibliei în limba română, în 100.000 de exemplare“ (*Cuvînt către cititori*, p. 5). Aceeași atenție și *Cuvînt de mulțumire*, în Ediția a II-a, 1975, a Patriarhului Justinian (*Cuvînt către cititor*, p. 3).

55. *Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a vititat Biserica Angliei între 21–28 iunie*, în „B.O.R.“, LXXXIV (1966), nr. 7–8 p. 650–722.

56. Totuși, Societatea Biblică Britanică a imprimat în 1974, la Londra o ediție „britanică“ după Sfînta Scriptură tipărită la București, 1968, dar sectele au refuzat asemenea traducere și au continuat folosirea și tipărirea ediției sectare, varianta Cornilescu.

Sîntem convinși că, într-adevăr, credincioșii și cititorii români de pretutindeni ai Sfintei Scripturi își dau seama de textul cel adevărat și de responsabilitatea traducerii Bibliei. În același timp, fiecare posesor al „Cărții cărților” va ști în ce măsură trebuie folosit sau transmis textul ce cuprinde cuvîntul sau Descoperirea lui Dumnezeu din Vechiul sau din Noul Testament; își va da seama dacă este spre folos vremelnic și mîntuire veșnică sau pentru prozelitism și în aceeași măsură spre otrăvă sufletească și stîlcirea limbii române.

Totdeauna, credincioșii ortodocși români au primit Sfînta Scriptură din și prin Biserică, ocolind și ferindu-se de „biblii de ocazie”.

Capitolul al treisprezecelea

RÎNDUIALA TRADIȚIONALĂ A CITIRII SFINTEI SCRIPTURI DE CĂTRE CREDINCIOȘII ORTODOCȘI DE PRETUTINDENI

Cercetați Scripturile că ele dau mărturie
pentru Mine.

(Ioan V, 39)

Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu
și de folos ca să învețe, să mustre și să
îndrepte, să dea înțelepciune și nevinovăție...

(II Timotei III, 16)

După rînduiala veche, ciclul liturgic, deci al citirii Apostolului și Evangheliei, începe din Ziua cea mai mare a vieții creștine și a credinței ortodoxe: Învierea Domnului nostru Iisus Hristos (Sfintele Paști).

Anul liturgic începe la 1 septembrie. În ceea ce privește citirea, în biserică sau acasă, a Noului Testament*, este necesar a cunoaște ciclurile lecturii.

Ciclul întii cuprinde opt săptămîni, începînd la Paști și terminîndu-se cu săptămîna de după Duminica Mare (Rusaliile).

Ciclul al doilea cuprinde treizeci și șase de săptămîni începînd cu Duminica întii după Cincizecime și terminîndu-se la Postul Mare.

Ciclul al treilea cuprinde săptămînile Postului Mare.

De luat aminte: În arătarea aceasta, prima cifră (sau primele două, de Ia 10 în sus) arată capitolul, iar cifrele următoare versetele. Liniuța dintre cifre înseamnă că trebuie citite de-a rîndul toate versetele, inclusiv cel dinainte și cel de după liniuță (De pildă: Luca 24, 12–35, înseamnă că din capitolul 24 al Evangheliei după Luca se citesc versetele 12 pînă la 35 inclusiv. Sau: Ioan 9, 39–10, 9, înseamnă că citirea începe cu versetul 39 din capitolul 9 și se termină cu versetul 9 din capitolul 10 al Evangheliei după Ioan).

În arătare sînt cuvinte prescurtate. Ele înseamnă: Ev. Ioan – Evanghelia după Ioan; Fapte înseamnă Faptele Apostolilor; I Cor. înseamnă Epistola întii către Corinteni; II Ioan înseamnă Epistola a doua a lui Ioan; I Tes. înseamnă Epistola întii către Tesaloniceni; Tit înseamnă Epistola către Tit; I Tim. înseamnă epistola întii către Timotei etc.

* Citirea a fost recomandată în edițiile Noului Testament și rînduiala se găsește în Calendarul creștin ortodox, în pericopele Apostolului și Evangheliei și în cărțile de rugăciuni.

PARTEA I: ÎNVIEREA DOMNULUI

- RÎNDUIALA PENTICOSTARULUI -

Duminica Învierii Domnului (Sfintele Paști)

La Praznicul Învierii Domnului, la liturghie, Fapte 1, 1-8. Ev. Ioan I, 1-17. În aceeași zi, la vecernie, Ev. Ioan 20, 19-25.

Săptămîna 1, a Paștilor

Luni, Fapte 1, 12-17, 21-26, Ev. Ioan 1, 18-28.

Marți, Fapte 2, 14-21, Ev. Luca 24, 12-35.

Miercuri, Fapte 2, 22-38. Ev. Ioan 1, 35-51.

Joi, Fapte 2, 38-43. Ev. Ioan 3, 1-15.

Vineri (Izvorul Tămăduirii), Fapte, 3, 1-18. Filip. 2, 5-11. Ev. Ioan 2, 12-22.

Sîmbătă, Fapte 3, 11-16. Ev. Ioan 3, 22-33.

Săptămîna a 2-a, a Sf. Ap. Toma

Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16-20. La liturghie, Fapte 5, 12-20. Ev. Ioan 20, 19-31.

Luni, Fapte 3, 19-26. Ev. Ioan 2, 1-11.

Marți, Fapte 4, 1-10. Ev. Ioan 3, 16-21.

Miercuri, Fapte 4, 13-22. Ev. Ioan 5, 17-24.

Joi, Fapte, 4, 23-31. Ev. Ioan 5, 24-20.

Vineri, Fapte 5, 1-11. Ev. Ioan 5, 30-47; 6, 1-2.

Sîmbătă, Fapte 5, 21-32. Ev. Ioan 6, 14-27.

Săptămîna a 3-a, a Femeilor purtătoare de Mir

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu, 16, 9-20. La liturghie, Fapte 6, 1-7. Ev. Marcu 15, 43-47; 16, 1-8.

Luni, Fapte 6, 8-15; 7, 1-5, 47-60. Ev. Ioan 4, 46-54.

Marți, Fapte 7, 5-17. Ev. Ioan 6, 27-33.

Miercuri, Fapte 8, 18-25. Ev. Ioan 6, 35-39.

Joi, Fapte 8, 26-39. Ev. Ioan 6, 40-44.

Vineri, Fapte 8, 40; 10, 1-19. Ev. Ioan 6, 48-54.

Sîmbătă, Fapte 9, 19-31. Ev. Ioan 15, 17-27; 16, 1-2.

Săptămîna a 4-a, a Slăbănogului vindecat

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1-12. La liturghie, Fapte 9, 32-42. Ev. Ioan 5, 1-15.

Luni, Fapte 10, 1-16. Ev. Ioan 6, 56-69.

Marți, Fapte 10, 21-33. Ev. Ioan 7, 1-13.

Miercuri, Fapte 16, 6-18. Ev. Ioan 7, 14-30.

Joi, Fapte 10, 34-43. Ev. Ioan 8, 12-20.

Vineri, Fapte 10, 44-48; 11, 1-10. Ev. Ioan 8, 21-30.

Sîmbătă, Fapte 12, 1-11. Ev. Ioan 8, 31-42.

Săptămîna a 5-a, a Femeii Samaritence

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1-10. La liturghie, Fapte 11, 19-30. Ev. Ioan 4, 5-42.

Luni, Fapte 12, 12-17. Ev. Ioan 8, 42-51.

Marți, Fapte 12, 25; 13, 1-12. Ev. Ioan 8, 51-59.

Miercuri, Fapte 13, 13-24. Ev. Ioan 6, 5-14.

Joi, Fapte 14, 20-27; 15, 1-4. Ev. Ioan 9, 39-41; 10, 1-9.

Vineri, Fapte 15, 5-12. Ev. Ioan 10, 17-28.

Sîmbătă, Fapte 15, 35-41. Ev. Ioan 10, 27-38.

Săptămîna a 6-a, a Orbului din naștere

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11-18. La liturghie, Fapte 16, 16-34. Ev. Ioan 9, 1-38.
Luni, Fapte 17, 1-9. Ev. Ioan 11, 47-57.
Marți, Fapte 17, 19-28. Ev. Ioan 12, 19-36.
Miercuri, Fapte 18, 22-28. Ev. Ioan 12, 36-47.
Joi, Înălțarea Domnului. La utrenie, Ev. Marcu 16, 9-20. La liturghie, Fapte 1, 1-12. Ev. Luca 24, 36-53.
Vineri, Fapte 19, 1-8. Ev. Ioan 14, 1-11.
Sîmbătă, Fapte 20, 7-12. Ev. Ioan 14, 10-21.

Săptămîna a 7-a, a Sfinților Părinți de la Sinodul I Ecumenic (Niceea, 325)

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1-14. La liturghie, Fapte 20, 16-18, 28-36. Ev. Ioan 17, 1-13.
Luni, Fapte 21, 8-14. Ev. Ioan 14, 27-31; 15, 1-7.
Marți, Fapte 21, 26-32. Ev. Ioan 16, 2-13.
Miercuri, Fapte 23, 1-11. Ev. Ioan 16, 15-23.
Joi, Fapte 25, 13-19. Ev. Ioan 16, 23-33.
Vineri, Fapte 27, 1-44; 28, 1. Ev. Ioan 17, 18-26.
Sîmbătă, Fapte 28, 1-31 și pentru morți; 1 Tesl. 4, 13-17. Ev. Ioan 21, 15-25 și pentru morți; Ev. Ioan 5, 24-30.

**PARTEA A II-A: POGORÎREA SFÎNTULUI DUH
Duminica Mare, a Rusaliilor (Cincizecimii)**

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19-23. La liturghie, Fapte 2, 1-11. Ev. Ioan 7, 37-55; 8, 1-12.

Săptămîna 1 după Rusalii, a tuturor Sfinților

Luni, Efes. 5, 8-19. Ev. Matei 18, 10-20.
Marți, Rom. 1, 1-17, 13-17; Ev. Matei, 4, 25; 5, 1-13.
Miercuri, Rom. 1, 18-27. Ev. Matei 5, 20-26.
Joi, Rom. 1, 28-32; 2, 1-9. Ev. Matei 5, 27-32.
Vineri, Rom. 2, 14-29. Ev. Matei, 5, 33-41.
Sîmbătă, Rom. 1, 7-12. Ev. Matei 5, 42-48.
Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16-20. La liturghie, Evr. 11, 33-40; 12, 1-2. Ev. Matei 10, 32-35, 37-38, 19, 27-30.

Săptămîna a 2-a după Rusalii

Luni, Rom. 2, 28-29; 3, 1-18. Ev. Matei 6, 31-34; 7, 9-11.
Marți, Rom. 4, 4-12. Ev. Matei 1, 15-21.
Miercuri, Rom. 4, 13-25. Ev. Matei 7, 21-23.
Joi, Rom. 5, 10-16. Ev. Matei 8, 23-37.
Vineri, Rom. 5, 17-21; 6, 1-2. Ev. Matei 9, 14-17.
Sîmbătă, Rom. 3, 19-26. Ev. Matei 7, 1-8.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1-8. La liturghie, Rom. 2, 10-16, Ev. Matei 4, 18-23.

Săptămîna a 3-a după Rusalii

Luni, Rom. 7, 1-13. Ev. Matei 9, 36-38; 10, 1-8.
Marți, Rom. 7, 14-25; 8, 1-2. Ev. Matet 10, 9-15.
Miercuri, Rom. 8, 2-13. Ev. Matei 10, 16-22.
Joi, Rom. 8, 22-27. Ev. Matei 10, 23-31.
Vineri, Rom. 9, 6-19. Ev. Matei 10, 23-31.
Sîmbătă, Rom. 3, 28-31; 4, 1-3. Ev. Matei 7, 24-29; 8, 1-4.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu, 16, 9-20. La Liturghie, Rom. 5, 1-10. Ev. Matei 6, 22-23.

Săptămîna a 4-a după Rusalii

Luni, Rom. 9, 18–33. Ev. Matei, 11, 2–15.

Marți, Rom. 10, 11–21; 11, 1–2. Ev. Matei 11, 16–20.

Miercuri, Rom. 11, 2–12. Ev. Matei 11, 20–26.

Joi, Rom. 11, 13–24. Ev. Matei 11, 27–30.

Vineri, Rom. 11, 25–36. Ev. Matei 12, 1–8.

Sîmbătă, Rom. 6, 11–17. Ev. Matei 8, 14–23.

Duminică la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, Rom. 6, 18–23, Ev. Matei 8, 5–13.

Săptămîna a 5-a după Rusalii.

Luni, Rom. 12, 4–5, 15–21. Ev. Matei 12, 9–13.

Marți, Rom. 14, 9–18. Ev. Matei 12, 14–16, 22–30.

Miercuri, Rom. 15, 7–16. Ev. Matei 12, 38–45.

Joi, Rom. 15, 17–29. Ev. Matei 12, 46–50; 13, 1–3.

Vineri, Rom. 16, 1–16. Ev. Matei 13, 3–9.

Sîmbătă, Rom. 8, 14–21. Ev. Matei 9, 9–13.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, Rom. 10, 1–10. Ev. Matei 8, 28–34; 9, 1.

Săptămîna a 6-a după Rusalii

Luni, Rom. 16, 18–24. Ev. Matei 13, 10–23.

Marți, I Cor. 1, 1–9. Ev. Matei 13, 24–30.

Miercuri, I Cor. 2, 9–16; 3, 1–8. Ev. Matei 13, 31–36.

Joi, I Cor. 3, 18–23. Ev. Matei 13, 36–43.

Vineri, I Cor. 4, 5–8. Ev. Matei 13, 44–54.

Sîmbătă, Rom. 9, 1–5. Ev. Matei 9, 18–26.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, Rom. 12, 6–14. Ev. Matei 9, 1–8.

Săptămîna a 7-a după Rusalii

(Sf. Părinți de la Sinodul IV Ecumenic)

Luni, I Cor. 5, 9–13; 6, 1–11, Ev. Matei 13, 54–58.

Marți, I Cor. 6, 20; 7, 1–12. Ev. Matei 14, 1–13.

Miercuri, I Cor. 7, 12–24. Ev. Matei 14, 35–36; 15, 1–11.

Joi, I Cor. 7, 24–35. Ev. Matei, 15, 12–21.

Vineri, I Cor. 7, 35–40; 8, 1–7. Ev. Matei 15, 29–31.

Sîmbătă, Rom. 12, 1–3. Ev. Matei 10, 37–42; 11, 1.

Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, Rom. 15, 1–7. Ev. Ioan 17, 1–13.

Săptămîna a 8-a după Rusalii

Luni, I Cor. 9, 13–18. Ev. Matei 16, 1–6.

Marți, I Cor. 10, 5–12. Ev. Matei 16, 6–12.

Miercuri, I Cor. 10, 12–22. Ev. Matei 16, 20–24.

Joi, I Cor. 10, 23–33; 11, 1–8. Ev. Matei 16, 24–28.

Vineri, I Cor. 11, 8–23. Ev. Matei 17, 10–18.

Sîmbătă, Rom. 13, 1–10. Ev. Matei 12, 30–37.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, I Cor. 1, 10–17. Ev. Matei 14, 14–22.

Săptămîna a 9-a după Rusalii

Luni, I Cor. 11, 31–34; 12, 1–7. Ev. Matei 18, 1–11.

Marți, I Cor. 12, 12–26. Ev. Matei 18, 18–22; 19, 1–2, 13–15.

Miercuri, I Cor. 13, 4–13; 14, 1–5. Ev. Matei 20, 1–16.

Joi, I Cor. 14, 6–19. Ev. Matei 20, 17–28.

Vineri, I Cor. 14, 26–40. Ev. Matei 21, 12–14, 17–20.

Sîmbătă, Ro., 14, 6–9. Matei 15, 32–39.

Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 20, 19–31. La liturghie, I Cor. 3, 9–17. Ev. Matei 14, 22–34.

Săptămîna a 10-a după Rusalii

Luni, I Cor. 15, 12–19. Ev. Matei 21, 18–22.

Marți, I Cor. 15, 29–38. Ev. Matei 21, 23–27.

Miercuri, I Cor. 16, 5–12. Ev. Matei 21, 28–32.

Joi, II Cor. 1, 1–7. Ev. Matei 21, 43–46.

Vineri, II Cor. 1, 12–20. Ev. Matei 22, 23–33.

Sîmbătă, Rom. 15, 30–33. Ev. Matei 17, 24–27; 18, 1–4.

Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, I Cor. 4, 9–16. Ev. Matei 17, 14–23.

Săptămîna a 11-a după Rusalii

Luni, II Cor. 2, 3–15. Ev. Matei 23, 13–22.

Marți, II Cor. 2, 14–17; 3, 1–3. Ev. Matei 23, 23–28.

Miercuri, II Cor. 3, 4–11. Ev. Matei 23, 29–39.

Joi, II Cor. 4, 1–12. Ev. Matei 24, 13–28.

Vineri, II Cor. 4, 13–18. Ev. Matei 24, 27–33, 42–51.

Sîmbătă, I Cor. 1, 3–9. Ev. Matei 19, 3–12.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25. La liturghie, I Cor. 9, 2–12. Ev. Matei 18, 23–35.

Săptămîna a 12-a după Rusalii

Luni, II Cor. 5, 10–15. Ev. Marcu 1, 9–15.

Marți, II Cor. 5, 15–21. Ev. Marcu 1, 16–22.

Miercuri, II Cor. 6, 11–16. Ev. Marcu 1, 23–28.

Joi, II Cor. 7, 1–10. Ev. Marcu 1, 29–35.

Vineri, II Cor. 7, 10–16. Ev. Marcu 2, 18–22.

Sîmbătă, I Cor. 1, 26–31; 2, 1–5. Ev. Matei 20, 29–34.

Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–20. La liturghie I Cor. 15, 1–11. Ev. Matei 19, 16–26.

Săptămîna a 13-a după Rusalii

Luni, II Cor. 8, 7–15. Ev. Marcu 3, 6–12.

Marți, II Cor. 8, 16–24; 9, 1–5. Ev. Marcu 3, 13–21.

Miercuri, II Cor. 9, 12–15; 10, 1–7. Ev. Marcu 3, 20–27.

Joi, II Cor. 10, 7–18. Ev. Marcu 3, 28–35.

Vineri, II Cor. 11, 5–21. Ev. Marcu 4, 1–9.

Sîmbătă, I Cor. 2, 6–9. Ev. Matei 22, 15–22.

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1–8. La liturghie, I Cor. 16, 13–24. Ev. Mat. 21, 33–44.

Săptămîna a 14-a după Rusalii

Luni, II Cor. 12, 10–19. Ev. Marcu 4, 10–23.

Marți, II Cor. 12, 20–21; 13, 1–2. Ev. Marcu 4, 24–34.

Miercuri, II Cor. 13, 3–13. Ev. Marcu 4, 35–41.

Joi, Gal. 1, 1–3, 20–24; 2, 1–5. Ev. Marcu 5, 1–20.

Vineri, Gal. 2, 6–10. Ev. Marcu 5, 22–24, 35; 6, 1.

Sîmbătă, I Cor. 4, 1–5. Ev. Matei 23, 1–12.

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 9–20. La liturghie, II Cor. 1, 21–24; 2, 1–4. Ev. Matei 22, 1–14.

Săptămîna a 15-a după Rusalii

Luni, Gal. 2, 11–16. Ev. Marcu 5, 24–34.

Marți, Gal. 2, 21; 3, 1–7. Ev. Marcu 6, 1–7.

Miercuri, Gal. 3, 15–22. Ev. Marcu 6, 7–13.

Joi, Gal. 3, 23–29; 4, 1–5. Ev. Marcu 6, 30–45.

Vineri, Gal. 4, 8–21. Ev. Marcu 4, 43–53.

Sîmbătă, I Cor. 4, 17–21; 5, 1–5. Ev. Matei 24, 1–13.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, II Cor. 4, 6–15. Ev. Matei 22, 35–46.

Săptămîna a 16-a după Rusalii

Luni, Gal. 4, 28–31; 5, 10. Ev. Marcu 6, 54–56; 7, 1–8.

Mărți, Gal. 5, 11–21. Ev. Marcu 7, 5–16.

Miercuri, Gal. 6, 2–10. Ev. Marcu 7, 14–24.

Joi, Efes. 1, 1–9. Ev. Marcu 7, 24–30.

Vineri, Efes. 1, 7–17. Ev. Marcu 8, 1–10.

Sîmbătă, I Cor. 10, 23–28. Ev. Matei 24, 34–44.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, II Cor. 6, 1–10. Ev. Matei 25, 14–30.

Săptămîna a 17-a după Rusalii

Luni, Efes. 1, 22–23; 2, 1–4. Ev. Marcu 10, 46–52.

Mărți, Efes. 2, 19–23; 3, 1–7. Ev. Marcu 11, 11–23.

Miercuri, Efes. 3, 9–21. Ev. Marcu 11, 23–26.

Joi, Efes. 4, 14–17. Ev. Marcu 11, 27–33.

Vineri, Efes. 4, 17–25. Ev. Marcu 12, 1–12.

Sîmbătă, I Cor. 14, 20–25. Ev. Matei 25, 1–12.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, II Cor. 6, 16–18; 7, 1. Ev. Matei 15, 21–28.

Săptămîna a 18-a după Rusalii

Luni, Efes. 4, 25–32. Ev. Luca 3, 19–22.

Mărți, Efes. 5, 20–25. Ev. Luca 3, 23–38; 4, 1.

Miercuri, Efes. 5, 25–33. Ev. Luca 4, 1–15.

Joi, Efes. 5, 33; 6, 3–9. Ev. Luca 4, 16–22.

Vineri, Efes. 6, 18–24. Ev. Luca 4, 22–30.

Sîmbătă, I Cor. 15, 39–35. Ev. Luca 4, 41–36.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, II Cor. 9, 6–11. Ev. Luca 5, 1–11.

Săptămîna a 19-a după Rusalii

Luni, Filip. 1, 1–7. Ev. Luca, 4, 38–44.

Mărți, Filip. 1, 8–14. Ev. Luca 5, 12–16.

Miercuri, Filip. 1, 12–19. Ev. Luca 5, 33–39.

Joi, Filip. 1, 20–27. Ev. Luca 6, 2–19.

Vineri, Filip. 1, 27–30; 2, 1–4. Ev. Luca 6, 17–21.

Sîmbătă, I Cor. 15, 58; 16, 1–3. Ev. Luca 5, 17–26.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, II Cor. 11, 31–33; 12, 1–9. Ev. Luca 6, 31–36.

Săptămîna a 20-a după Rusalii

Luni, Filip. 2, 12–16. Ev. Luca 6, 24–30.

Mărți, Filip. 2, 16–23. Ev. Luca 6, 37–45.

Miercuri, Filip. 2, 24–30. Ev. Luca 6, 46–49; 7, 1.

Joi, Filip. 2, 8–19. Luca 7, 17–30.

Vineri, Filip. 2, 8–19. Ev. Luca 5, 31–35.

Sîmbătă, II Cor. 1, 8–11. Ev. Luca 5, 27–32.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–21. La liturghie, Gal. 1, 11–19. Ev. Luca 7, 11–16.

Săptămîna a 21-a după Rusalii

Luni, Filip. 4, 10–23. Ev. Luca 7, 36–50.

Mărți, Colos. 1, 1–11. Ev. Luca 8, 1–3.

Miercuri, Colos. 1, 18–23. Ev. Luca 8, 22–25.

Joi, Colos. 1, 24–29; 2, 1. Ev. Luca 9, 7–11.

Vineri, Colos. 2, 1–7. Ev. Luca 9, 12–18.

Sîmbătă, II Cor. 3, 12–18. Ev. Luca 6, 1–10.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, Gal. 2, 16–20. Ev. Luca 8, 5–15.

Săptămîna a 22-a după Rusalii

Luni, Colos. 2, 13–20. Ev. Luca 9, 18–22.

Marți, Colos. 2, 20–23; 3, 1–3. Ev. Luca 9, 23–27.

Miercuri, Colos. 3, 17–25; 4, 1–2. Ev. Luca 9, 44–50.

Joi, Colos. 4, 2–9. Ev. Luca 9, 49–56.

Vineri, Colos. 4, 10–18. Ev. Luca 10, 1–15.

Sîmbătă, II Cor. 5, 1–10. Ev. Luca 7, 1–10.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25. La liturghie, Gal. 6, 11–18. Ev. Luca 16, 19–31.

Săptămîna a 23-a după Rusalii

Luni, I Tesal. 1, 1–5. Ev. Luca 10, 22–24.

Marți, I Tesal. 1, 6–10. Ev. Luca 11, 1–10.

Miercuri, I Tesal. 2, 1–8. Ev. Luca 11, 9–13.

Joi, I Tesal. 2, 9–14. Ev. Luca 11, 14–23.

Vineri, I Tesal. 2, 14–20. Ev. Luca 11, 23–26.

Sîmbătă, II Cor. 8, 1–5. Ev. Luca 9, 16–21.

Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–28. La liturghie, Efes. 2, 4–10. Ev. Luca 8, 26–39.

Săptămîna a 24-a după Rusalii

Luni, I Tesal. 2, 20; 3, 1–8. Ev. Luca 11, 29–33.

Marți, I Tesal. 3, 8–13. Ev. Luca 11, 34–41.

Miercuri, I Tesal. 4, 1–12. Ev. Luca 11, 42–46.

Joi, I Tesal. 4, 18; 5, 1–10. Ev. Luca 11, 47–54; 12, 1.

Vineri, I Tesal. 5, 9–13, 24–28. Ev. Luca 12, 2–12.

Sîmbătă, II Cor. 11, 1–6. Ev. Luca 9, 1–9.

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1–8. La liturghie, Efes. 2, 14–22. Ev. Luca 8, 41–56.

Săptămîna a 25-a după Rusalii

Luni, II Tesal. 1, 1–10. Ev. Luca 12, 13–15, 22–31.

Marți, II Tesal. 1, 10–12; 2, 1–2. Ev. Luca 12, 42–48.

Miercuri, II Tesal. 2, 13–17; 3, 1–5. Ev. Luca 13, 1–9.

Joi, II Tesal. 2, 13–17; 3, 1–5. Ev. Luca 13, 1–9.

Vineri, II Tesal. 3, 6–18. Ev. Luca 13, 31–35.

Sîmbătă, Gal. 1, 3–10. Ev. Luca 9, 37–43.

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 9–20. La liturghie, Efes. 4, 1–7. Ev. Luca 10, 26–37.

Săptămîna a 26-a după Rusalii

Luni, I Tim. 1, 1–7. Ev. Luca 14, 1, 12–15.

Marți, I Tim. 1, 8–14. Ev. Luca 14, 25–35.

Miercuri, I Tim. 1, 18–20; 2, 8–15. Ev. Luca 15, 1–10.

Joi, I Tim. 3, 1–13. Ev. Luca 16, 1–9.

Vineri, I Tim. 4, 4–8, 16. Ev. Luca 16, 15–18; 17, 1–4.

Sîmbătă, Gal. 3, 8–12. Ev. Luca 9, 57–62.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, Efes. 5, 8–19. Ev. Luca 12, 16–21.

Săptămîna a 27-a după Rusalii

Luni, I Tim. 5, 1–10. Ev. Luca 17, 20–25.

Marți, I Tim. 5, 11–21. Ev. Luca 17, 26–37.

Miercuri, I Tim. 5, 22–25; 6, 1–11. Ev. Luca 18, 15–17, 26–30.

Joi, I Tim. 6, 17–21. Ev. Luca 18, 31–34.

Vineri, II Tim. 1, 1–2, 8–18. Ev. Luca 19, 12–28.

Sîmbătă, Gal. 5, 22–26; 6, 1–2. Ev. Luca 10, 19–21.

Duminică, la utrenie. Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, Efes. 6, 10–17. Ev. Luca 13, 10–17.

Săptămîna a 28-a după Rusalii

Luni, II Tim. 2, 20–26. Ev. Luca 19, 37–44.

Marți, II Tim. 3, 16–17; 4, 1–4. Ev. Luca 19, 45–48.

Miercuri, II Tim. 4, 9–22. Ev. Luca 20, 1–8.

Joi, Tit 1, 5–14. Ev. Luca 20, 9, 18.

Vineri, Tit 1, 15–16; 2, 1–10. Ev. Luca 20, 19–26.

Sîmbătă, Efes. 1, 16–23. Ev. Luca 12, 32–40.

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, Colos. 1, 12–18. Ev. Luca 14, 16–24.

Săptămîna a 29-a după Rusalii

Luni, Evr. 3, 5–11, 17–19. Ev. Luca 20, 27–44.

Marți, Evr. 4, 1–13. Ev. Luca 21, 12–19.

Miercuri, Evr. 5, 11–14; 6, 1–8. Ev. Luca 21, 5–8, 10–11, 20–24.

Joi, Evr. 7, 1–6. Ev. Luca 21, 28–33.

Vineri, Evr. 7, 18–25. Ev. Luca 21, 37–38; 22, 1–8.

Sîmbătă, Efes. 2, 11–13. Ev. Luca 13, 18–29.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, Colos. 3, 4–11. Ev. Luca 17, 12–19.

Săptămîna a 30-a după Rusalii

Luni, Evr. 8, 7–13. Ev. Marcu 8, 11–21.

Marți, Evr. 9, 8–23. Ev. Marcu 8, 22–26.

Miercuri, Evr. 10, 1–18. Ev. Marcu 8, 30–34.

Joi, Evr. 10, 35–39; 11, 1–7. Ev. Marcu 9, 10–16.

Vineri, Evr. 11, 8–16. Ev. Marcu 9, 33–41.

Sîmbătă, Efes. 5, 1–8. Ev. Luca 14, 1–11.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, Colop. 3, 12–16. Ev. Luca 18, 18–27.

Săptămîna a 31-a după Rusalii

Luni, Evr. 11, 17–31. Ev. Marcu 9, 42–50; 10, 1–2.

Marți, Evr. 12, 25–29. Ev. Marcu 10, 2–12.

Miercuri, Iacob 1, 1–18. Ev. Marcu 10, 11–16.

Joi, Iacob 1, 19–27. Ev. Marcu 10, 17–27.

Vineri, Iacob 2, 1–13. Ev. Marcu 10, 23–32.

Sîmbătă, Colos. 1, 1–6. Ev. Luca 16, 10–15.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–31. La liturghie, I Tim. 1, 15–17. Ev. Luca 18, 35–43.

Săptămîna a 32-a după Rusalii

Luni, Iacob 2, 14–26. Marcu 10, 46–52.

Marți, Iacob 3, 1–10. Ev. Marcu 11, 11–23.

Miercuri, Iacob 3, 11–18; 4, 1–6. Ev. Marcu 11, 22–26.

Joi, Iacob 4, 7–17; 5, 1–9. Ev. Marcu 11, 27–33.

Vineri, I Petru 1, 1–25; 2, 1–10. Ev. Marcu 12, 1–12.

Sîmbătă, I Tesal. 5, 14–23. Ev. Luca 17, 3–10.

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, I Tim. 4, 9–15. Ev. Luca 19, 1–10.

Săptămîna a 33-a după Rusalii

Luni, I Petru 2, 21–25; 3, 1–9. Ev. Marcu 12, 13–17.

Marți, I Petru 3, 10–22. Ev. Marcu 12, 18–27.

Miercuri, I Petru 4, 1–11. Ev. Marcu 12, 28–37.

Joi, I Petru 4, 12–19; 5, 1–5. Ev. Marcu 12, 38–44.

Vineri, II Petru 1, 10–10. Ev. Marcu 13, 1–8.

Sîmbătă, II Tim. 2, 11–19. Ev. Luca, 2–8.

PARTEA A III-A, POSTUL MARE

– RÎNDUIALA TRIODULUI –

Duminica Vameşului şi a Fariseului:

La utrenie, Ev. Învierii, care va fi la rînd. La liturghie, II Tim. 3, 10–15. Ev. Luca 18, 10–14.

Săptămîna a 34-a după Rusalii

Luni, II Petru 1, 20–21; 2, 1–9. Ev. Marcu 13, 9–13.

Marţi, II Petru 2, 9–22. Ev. Marcu 13, 14–23.

Miercuri, II Petru 3, 1–18. Ev. Marcu 13, 24–31.

Joi, I Ioan 1, 8–10; 2, 1–6. Ev. Marcu 13, 31–37; 14, 1–2.

Vineri, I Ioan 2, 7–17. Ev. Marcu 14, 3–9.

Sîmbătă, II Tim. 3, 1–9. Ev. Luca 20, 46–47; 21, 1–4.

Duminica, Fiului Risipitor:

La utrenie, Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, I Cor. 6, 12–20. Ev. Luca, 15, 11–32.

Săptămîna a 35-a după Rusalii

Luni, I Ioan 2, 18–29; 3, 1–8. Ev. Marcu 11, 1–11.

Marţi, I Ioan 3, 9–22. Ev. Marcu 14, 10–42.

Miercuri, I Ioan 3, 21–24; 4, 1–11. Ev. Marcu 14, 43–72; 15, 1.

Joi, I Ioan 4, 20–21; 5, 1–21. Ev. Marcu 15, 1–15.

Vineri, II Ioan 1, 1–13. Ev. Marcu 15, 22, 25, 33–41.

Sîmbătă, I Cor. 10, 23–28. Ev. Luca 21, 8–9, 25–27, 33–36 şi pentru cei adormiţi: I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

Duminica lăsatului sec de carne:

La utrenie: Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, I Cor. 8; 8–13; 9, 1–2. Ev. Matei 25, 31–46.

Săptămîna a 36-a după Rusalii

Luni, III Ioan 1, 1–15. Ev. Luca 19, 29–40; 22, 7–39.

Marţi, Iuda 1, 1–10. Ev. Luca 22; 39–42, 45–71; 23, 1.

Miercuri, nu este liturghie.

Joi, Iuda 1, 11–25. Ev. Luca 23, 1–34, 44–56.

Vineri, nu este liturghie

Sîmbătă, Rom. 14, 19–23; 16, 25–27. Gal. 5, 22–25; 6, 1–2. Ev. Matei 6, 1–13; 11, 27–30.

Duminica lăsatului sec de brînză:

La utrenie: Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, Rom. 13, 11–14; 14, 1–4, Ev. Matei 6, 14–21.

Evangeliiile deniilor din săptămîna întîi a Merei Post

Luni seara: Ev. Luca 21, 8–36.

Marţi seara: Ev. Matei 6, 1–13.

Miercuri seara: Ev. Marcu 11, 22–26; Matei 7, 7–8.

Joi seara: Ev. Matei 7, 7–11.

Vineri seara: Ev. Ioan 15, 1–7.

**Apostol și Evanghelii
ale sîmbetelor și duminicilor Postului Mare**

Sîmbăta 1 a Postului:

La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie Evr. 11, 24–26, 32–40. Ev. Ioan 1, 43–51.

La liturghie: Apost. zilei, Evr. 1, 1–12; Apost. sfîntului, II Tim. 2, 1–10. Ev. zilei, Marcu 2, 23–28; 3, 1–5; a sfîntului, Ioan 15, 17–27; 16, 1–2.

Sîmbăta a 2-a a Postului:

La liturghie: Evr. 3, 12–16; al celor răposați: I Tesal. 4, 13–17. Ev. zilei, Marcu 1, 35–44; a morților, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 2-a a Postului:

La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie Apost. zilei, Evr. 1, 10–14; 2, 1–3; a sfîntului Evr. 7, 26–28; 8, 1–2. Ev. zilei, Marcu 2, 1–12; a sfîntului, Ioan 10, 9–16.

Sîmbăta a 3-a a Postului:

La liturghie: Evr. 10, 32–38; a morților, I Tesal. 4, 13–17. Ev. zilei, Marcu 2, 14–17; a morților, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 3-a a Postului:

La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Evr. 4, 14–16; 5, 1–6. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.

Sîmbăta a 4-a a Postului:

La liturghie: Apost. zilei, Evr. 6, 9–12; al morților, I Cor. 15, 47–57. Ev. zilei, Marcu 7, 31–37; a morților, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 4-a a Postului:

La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Apost. zilei, Evr. 6, 13–20, al sfîntului, Efes. 5, 8–19. Ev. zilei, Marcu 9, 17–32; a sfîntului, Matei 4, 25; 5, 1–12.

Sîmbăta a 5-a a Postului:

Evr. 9, 24–28; al Născătoarei, Evr. 9, 1–7. Ev. Marcu 8, 27–31; a Născătoarei, Luca 10, 38–42; 11, 27–28.

Duminica a 5-a a Postului:

La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Apost. zilei, Evr. 9, 11–14; al Cuv., Gal. 3, 13–29. Ev. zilei, Marcu 10, 32–45; a Cuv., Luca 7, 36–50.

Sîmbăta a 6-a, a lui Lazăr:

La liturghie: Evr. 12, 28; 13, 1–8. Ev. Ioan 11, 1–45.

Duminica a 6-a, a Florilor:

La utrenie: Ev. Matei 21, 1–11, 15–17. La liturghie, Filip. 4, 4–9. Ev. Ioan 12, 1–18.

Săptămîna Mare:

Luni: La utrenie: Ev. Matei 21, 18–44. La liturghie, Ev. Matei 24, 3–35.

Marți: La utrenie: Ev. Matei 22, 15–46; 23, 1–39. La liturghie, Matei 24, 36–51; 25, 1–46; 26, 1–2.

Miercuri: La utrenie: Ev. Ioan 12, 17–50. La liturghie, Matei 24, 6–16.

Joi: La utrenie: Ev. Luca 22, 1–39. La liturghie, I Cor. 11, 23–32. Ev. înainte de spălare, Matei 26, 2–20. După spălare, Ioan 13, 3–17; Matei 26, 21–39; Luca 22, 43–44; Matei 26, 40–75; 27, 1–2.

CELE 12 EVANGHELII ALE SUFERINȚEI MÎNTUITORULUI HRISTOS

Evanghelia 1, Ev. Ioan 13, 31–38; 14; 15; 16; 17; 18, 1.

Evanghelia a 2-a, Ev. Ioan 18, 1–28.

Evanghelia a 3-a, Ev. Matei 26, 57–75.

Evanghelia a 4-a, Ev. Ioan 18, 28–40; 19, 1–16.

Evanghelia a 5-a, Ev. Matei 27, 3–32.

Evanghelia a 6-a, Ev. Marcu 15, 16–32.

Evanghelia a 7-a, Ev. Matei 27, 33–54.

- Evanghelia a 8-a, Ev. Luca 23, 32-49.
 Evanghelia a 9-a, Ev. Ioan 19, 25-37.
 Evanghelia a 10-a, Ev. Marcu 15, 43-47.
 Evanghelia a 11-a, Ev. Ioan 19, 38-42.
 Evanghelia a 12-a, Ev. Matei 27, 62-66.

În Vinerea Mare, la Ceasurile Împărătești:

- Ceasul 1, Gal. 6, 14-18. Ev. Matei 27, 1-56.
 Ceasul al 3-lea, Rom. 5, 6-10. Ev. Marcu 15, 16-41.
 Ceasul al 6-lea, Evr. 2, 11-18. Ev. Luca 23, 32-49.
 Ceasul al 9-lea, Evr. 10, 19-31. Ev. Ioan 18, 28-40; 19, 1-37 – și seara: I Cor. 1, 18-24; 2, 1-2. Ev. Matei 27, 1-54; Ioan 19, 31-37; Matei 27, 55-61.

În Sîmbăta Paștilor:

- La utrenie după Doxologie: I Cor. 5, 6-8; Galat. 3, 13-14; Ev. Matei 27, 62-66; la liturghie: Rom. 6, 3-11. Ev. Matei 28, 1-20.

PARTEA A IV-A: CITIRI SPECIALE

1. CELE UNSPREZECE EVANGHELII ALE ÎNVIERII

- Evanghelia 1, Ev. Matei 28, 16-20.
 Evanghelia a 2-a, Ev. Marcu 16, 1-8.
 Evanghelia a 3-a, Ev. Marcu 16, 9-20.
 Evanghelia a 4-a, Ev. Luca 24, 1-12.
 Evanghelia a 5-a, Ev. Luca 24, 12-35.
 Evanghelia a 6-a, Ev. Luca 24, 36-53.
 Evanghelia a 7-a, Ev. Ioan 20, 1-10.
 Evanghelia a 8-a, Ev. Ioan 20, 11-18.
 Evanghelia a 9-a, Ev. Ioan 20, 19-31.
 Evanghelia a 10-a, Ev. Ioan 21, 1-14.
 Evanghelia a 11-a, Ev. Ioan 21, 15-25.

2. APOSTOL ȘI EVANGHELIE ÎNAINTE ȘI DUPĂ PRAZNICELE ÎMPĂRĂTEȘTI

- Duminica înainte de Ziua Crucii: Gal. 6, 11-18. Ev. Ioan 3, 13-17.
 Duminica după Ziua Crucii: Gal. 2, 16-20. Ev. Marcu 8, 34-38; 9, 1.
 Duminica înainte de Crăciun: Evr. 11, 9-10, 32-40. Ev. Matei 1, 1-25.
 Duminica după Crăciun: Gal. 1, 11-19. Ev. Matei 2, 13-23.
 Duminica înainte de Bobotează: 2 Tim. 4, 5-8. Ev. Marcu 1, 1-8.
 Duminica de după Bobotează: Efes. 4, 7-13. Ev. Matei 4, 12-17.

3. APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA LA CELE 12 PRAZNICE ÎMPĂRĂTEȘTI

1. *La Nașterea Maicii Domnului*: la utrenie, Ev. Luca 1, 39-49, 56. La liturghie, Filip. 2, 5-11. Ev. Luca 10, 33-42; 11, 27-28.
2. *La Înălțarea Sfintei Cruci*: la utrenie, Ev. Ioan 12, 28-36. La liturghie, I Cor. 1, 18-24. Ev. Ioan 19, 6-11, 13-20, 25-28, 30-35.
3. *La Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*: la utrenie, Ev. Luca 1, 39-49, 56. La liturghie, Evr. 9, 1-7. Ev. Luca 11, 38-42; 11, 27-38.
4. *La Nașterea Domnului*: la utrenie, Ev. Matei 1, 18-24. La liturghie, Gal. 4, 4-7. Ev. Matei 2, 1-12.
5. *La Botezul Domnului*: la utrenie, Ev. Marcu 1, 9-11. La liturghie, Tit. 2, 11-14; 3, 4-7. Ev. Matei 3, 13-17.
6. *La Întîmpinarea Domnului*: la utrenie, Ev. Luca 2, 25-32. La liturghie, Evr. 7, 7-17. Ev. Luca 2, 22-40.
7. *La Bunavestire*: la utrenie, Ev. Luca 1, 39-49, 59. La liturghie, Evr. 2, 11-18. Ev. Luca 1, 24-38.
8. *La Schimbarea la Față*: la utrenie, Ev. Luca 9, 28-36. La liturghie, II Petru 1, 10-17. Ev. Matei 17, 1-9.
9. *La Adormirea Maicii Domnului*: la utrenie, Ev. Luca 1, 39-49, 56. La liturghie, Filip. 2, 5-11. Ev. Luca 10, 38-42; 11, 27-28.

10. *La Intrarea Domnului în Ierusalim (Florii)*: la utrenie, Matei 21, 1–11, 15–17. La liturghie, Filip. 4, 4–9. Ev. Ioan 12, 1–18.
11. *La Înălțarea Domnului*: la utrenie, Ev. Marcu, 16, 9–20. La liturghie, Fapte, 1, 1–12. Ev. Luca 24, 36–53.
12. *La Rusalii (Duminica Mare – Cincizecime)*: la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–23. La liturghie, Fapte 2, 1–11. Ev. Ioan 7, 37–53; 8, 12.

APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA DE OBȘTE LA SFINȚI

1. *La zilele Maicii Domnului*: la utrenie, Luca 1, 39–49, 56. La liturghie, Filip, 2, 5–11; Evr. 9, 1–7. Ev. Luca 10, 38–42; 11, 27–28.
2. *La îngeri*: la utrenie, Ev. Matei 13, 24–30, 37–43; la liturghie. Evr. 2, 2–10. Ev. Luca 10, 16–21.
3. *La prooroci*: la utrenie, Ev. Matei 23, 29–30; la liturghie, Iacov 5, 10–20; I Cor. 14, 20–25; sau Evr. 6, 13–20. Ev. Luca 4, 22–30; sau Luca 11, 47–54; 12, 1.
4. *La un apostol*: la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25; la liturghie, I Ioan 1, 1–7. Ev. Luca, 10, 16–21.
5. *La mai mulți apostoli*: la utrenie, Ev. Luca 10, 1–15; la liturghie, I Cor. 4, 9–16. Ev. Matei 9, 36–38; 10, 1–8.
6. *La un ierarh*: la utrenie, Ev. Ioan 10, 1–9; la liturghie, Evr. 7, 26–28; 8, 1–2. Ev. Ioan 10, 9–16.
7. *La mai mulți ierarhi*: la utrenie, Ev. Ioan 10, 9–16; la liturghie, Evr. 8, 17–21. Ev. Matei 5, 14–19.
8. *La un mucenic*: la utrenie, Ev. Luca 21, 12–19; la liturghie, II Tim. 2, 1–10. Ev. Ioan 15, 17–27; 16, 1–2.
9. *La mai mulți mucenici*: la utrenie, Ev. Luca 21, 12–19; la liturghie, Rom. 8, 28–29; sau Evr. 11, 33–40. Ev. Matei 10, 16–22.
10. *La un sfințit mucenic*: la liturghie, Evr. 13, 7–16. Ev. Luca 12, 32–40.
11. *La un grup de sfinți mucenici*: la utrenie, Ev. Matei 12, 1–8; la liturghie, Evr. 5, 4–10; sau Filip. 3, 20–21; 4, 1–4, Ev. Luca 12, 8–12; sau 6, 17–23; sau 10, 22–24; sau 4, 25–35.
12. *La o sfântă muceniță*: la utrenie, Marcu 5, 24–34; la liturghie, II Cor. 6, 1–10; sau Gal. 3, 22–29. Ev. Matei 15, 21–28.
13. *La cuvioși și chemați de Hristos*: la utrenie, Luca 6, 17–23; la liturghie, Gal. 5, 22–26; 6, 1–21. Ev. Matei 4; 25; 5, 1–21.
14. *La un cuvios mucenic*: la liturghie, II Tim. 1, 3–18. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.
15. *La mai mulți cuvioși și preacuvioși mucenici*: la utrenie, Luca 6, 31–36; la liturghie Rom. 8, 28–39. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.
16. *La o cuvioasă și o preacuvioasă*: la utrenie, Ev. Matei 25, 1–13; liturghie, Gal. 3, 23–29. Ev. Luca 7, 36–50.
17. *La Cinstite mucenițe*: la utrenie, Ev. Matei 10, 16–22; la liturghie, Gal. 3, 23–29; 4, 1–5. Ev. Matei 5, 14–19.
18. *La mărturisitori*: la liturghie, Efes. 6, 10–17. Ev. Luca 12, 8–12.
19. *La sfinții fără de arginți*: la liturghie, I Cor. 12, 27–31; 13, 1–8. Ev. Matei 9, 36–38; 10, 1–8.

5. APOSTOL ȘI EVANGHELIE LA POMENIREA CELOR ADORMIȚI ÎNTU NĂDEJDEA ÎNVIERII

- Luni*, Rom. 14, 5–9, Ev. Ioan 5, 17–24.
- Marti*, I Cor. 15, 39–45. Ev. Ioan 5, 24–30.
- Miercuri*, II Cor. 5, 1–10. Ev. Ioan 6, 35–39.
- Joi*, I Cor. 15, 20–28. Ev. Ioan 6, 40–44.
- Vineri*, I Cor. 15, 47–57. Ev. Ioan 6, 48–54.
- Sîmbătă*, I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

6. APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA ÎN CAZURI SPECIALE:

La Sfântul Maslu: 1. Iacov 5, 10–26. Ev. Luca 10, 25–27; 2. Rom. 15, 1–7. Ev. Luca 19, 1–10; 3. I Cor. 12, 27–31; 13, 1–8. Ev. Matei 10, 1, 5–8; 4. II Cor. 6, 16–18; 7, 1. Ev. Matei 8, 14–23; 5. II Cor. 1, 8–11. Ev. Matei 25, 1–13; 6. Gal. 5, 22–26; 6, 1–2. Ev. Matei 15, 21–28; 7. I Tesal. 5, 14–23. Ev. Matei 9, 9–13.

1 August, la sfințirea apei: Evr. 2, 11–18. Ev. Ioan 4, 1–4.

La sfințirea Bisericii: Evr. 2, 11–18; 9, 1–7; 3, 1–4. Ev. Matei 16, 13–19; Luca 10, 38–42; 11, 27–28; Ioan 10, 22–28.

La vremea de secetă: Iacov 5, 7–9; 17–18. Ev. Matei 15, 1–6.

La prea multă ploaie: Rom. 8, 22–27, Ev. Matei 7, 7–11.

La cutremur: Evr. 12, 11–13, 25–27. Ev. Matei 8, 23–27.

La molimă: Evr. 12, 6–13. Ev. Luca 4, 38–44.

La orice nevoie: Ev. Marcu 11, 23–26.

La năvălirea altor neamuri: Efes. 2, 4–10. Ev. Luca 13, 1–9.

La incendiu: Evr. 12, 14–24. Ev. Luca 12, 48–59.

Pentru împăcarea creștinilor și unitatea în credință: Ev. Marcu 11, 23–26.

Pentru cei ce fac milostenie: Ev. Matei 6, 7–11.

Pentru bolnavi: Iacov 3, 10–16; 5, 10–20. Ev. Matei 8, 14–24. Ev. Marcu 5, 24–34; Ev. Ioan 4, 46–54; Luca 9, 1–6.

La tunderea monahilor: Efes. 6, 10–17. Ev. Matei 10, 37–42. 11, 11.

La orice cerere: Efes. 5, 9–21. Ev. Matei 7, 7–11; Ev. Marcu, 11, 22–26; Ev. Luca 18, 2–8; Matei 7, 7–8.

La botez: Rom. 6, 3–11. Ev. Matei 28, 16–20.

La cununie: Efes. 5, 20–33, Ev. Ioan 2, 1–11.

La mărturisire (credincioși): Ev. Matei 9, 9–13, sau Ev. Luca 15, 1–10. și (pentru credincioase) Ioan 12, 19–36.

La cei chinuți de duh rău: Ev. Matei 8, 28–34; 9, 1, sau Ev. Matei 17, 14–23; sau Ev. Marcu 5, 1–20, sau Ev. Marcu 9, 17–32, sau Luca 9, 37–43.

La îngroparea monahilor și mirenilor: I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

La înmormântarea preoților: 1. I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30; 2. Rom. 5, 12–21. Ev. Ioan 5, 17–24; 3. I Cor. 15, 1–11. Ev. Ioan 6, 35–39; 4. I Cor. 15, 20–28. Ev. Ioan 6, 40–44; 5. Rom. 14, 6–9. Ev. Ioan 6, 40–54.

La înmormântarea pruncilor: I Cor. 15, 39–45. Ev. Ioan 6, 35–39.

La Tedeumuri: 1. La Anul Nou: 1 Tim. 2, 1–6. Ev. Luca 4, 16–22. 2. La deschiderea Sfântului Sinod: Fapte 15, 5–11, 22–28, 30–32. Ev. Matei 18, 15–20. 3. La ziua chiriathului: Evr. 13, 17–21. Ev. Ioan 10, 9–16. 4. La deschiderea școlii: II Tim. 3, 16–17; 4, 2–5. Ev. Luca 8, 5–15; 5. *La deschiderea Parlamentului;* Apostol, Iacov III, 1–2, 13–18; Evanghelia, Matei V, 1–12.

La încheierea păcii: Efes. 2, 14–22. Ev. Ioan 14, 21–27.

7. LA CEASURILE ÎMPĂRĂTEȘTI

La vecernie în ajunul Crăciunului: Evr. 1, 1–13. Ev. Luca 2; 1–20.

La Crăciun: Ceasul 1: Evr. 1, 1–12. Ev. Matei 1, 18–24; Ceasul 3: Gal. 3, 23–29. Ev. Luca 2, 1–20; Ceasul 6: Evr. 1, 10–14; 2, 1–3. Ev. Matei 2, 1–12; Ceasul 9: Evr. 2, 11–18. Ev. Matei 2, 13–23.

La vecernie în ajunul Bobotezei: I Cor. 9, 19–27. Ev. Luca 3, 1–18.

La Bobotează: Ceasul 1: Fapte 13, 25–33, Ev. Matei 3, 1–11; Ceasul 3: Fapte 19, 1–8. Ev. Marcu 1, 1–8; Ceasul 6: Rom. 6, 3–11; Ev. Marcu 1, 9–11; Ceasul 9: Tit. 2, 11–14; 3, 4–7. Ev. Luca 3, 13–16.

La sfințirea apei: 1. A celei mari: I Cor. 10, 1–4; Ev. Marcu 1, 9–11; 2. A celei mici: Evr. 2, 11–18; Ev. Ioan 5, 1–4.

Capitolul al patrusprezecelea

ADORAREA CHIPULUI MÎNTUITORULUI HRISTOS ȘI CINSTIREA ICOANEI SALE, MIJLOC DE CONVINȘERE ȘI DESĂVÎRȘIRE A CREDINCIOSULUI ORTODOX

...Iisus este chipul lui Dumnezeu-Tatăl,
noul Adam și Mesia cel mult-așteptat

(Filip. II, 6; I Cor. XV, 45; Luca II, 11)

INTRODUCERE: *adevăr, îndoieli, cercetări...*

Tradiția ortodoxă și cinstirea Sfințitelor icoane nu a avut perioade de îndoială de la venirea, în trup a Mîntuitorului (Ioan I, 14) și nu vor avea întreruperi pînă la Venirea a II-a a Domnului Hristos ca Judecător (Matei XXV, 31-46). Atunci, la Parusie, nu va mai fi nevoie de icoane, de reprezentări, de consemnarea evenimentului, fiindcă va fi și un „cer nou și un pămînt nou“ (II Petru III, 13). Oficializarea propriu-zis a icoanei ca obiect de cinstire și generalizarea cultului chipurilor Sfinte s-a hotărît abia la Sinodul al VII-lea ecumenic (Niceea 787)¹.

Din martie 843, Duminica a 2-a din Postul cel Mare a devenit Duminica Ortodoxiei sau cinstirii imaginilor care au existat, iar cei reprezentați pe aceasta – persoane reale – mijlocesc pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Fără nicio îndoială, dacă n-ar fi icoanele – documentul consemnat –, cinstirea Sfinților și adorarea lui Dumnezeu prin mijlocirea lor ar fi greu de înțeles. Pentru aceasta, icoana este un tezaur de artă și de cultură, de civilizație și progres² și este știut că iconoclaștii erau oameni simpli sau călugări neinstruiți și aceștia au provocat lupta împotriva imagi- nilor sfinte și evenimentelor consemnate pe icoane³.

Zugravul sau pictorul de icoane, sculptorul sau modelatorul chipurilor (Sfînta Cruce, iconostasul) nu creează, ci modelează după ceea ce a existat. El îndeplinește lucrul olarului; nu olarul „face“ lutul, ci el modelează vasul prin iscusința și mîinile sale (Rom. IX, 21). Însuși Mîntuitorul Hristos prin Schimbarea la Față ne-a dat pildă de transcendere a chipului și nu numai a imaginii Sale, ci și a celor doi profeți ai Vechiului Testament: Moise-legiuitorul și Ilie-înfăptuitorul (Matei XVII; Luca IX, 28-36). Icoana a fost consacrată după înviere cînd se arată nu numai chipul-învîiat, ci apar și îngerii la mormînt (Matei XXVIII, 1 ș.a.).

În secolul nostru și la sfîrșitul mileniului II, alergarea după imagini a depășit aproape goana după aur în vechime și aceasta datorită tehnicii electronicii și electromagneticii ajunsă la un nivel nemaiîntîlnit. În același timp, descoperiri de imagini (în peșteri) sau sculpturi curioase (temple, sanctuare), investigarea adîncurilor cerului și pămîntului cu mijloace aproape de perfecțiune au început să clarifice și să identifice enigme. Printre acestea se înscrie și mult disputata relicvă-giulgiu.

1. Redacția revistelor centrale patriarhale a închinat numeroase studii și articole evenimentului: 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic: *Congresul de la Bari – Italia*, 9-13 mai 1987, de Pr. Prof. N. Nețcu, la „Biserica Ortodoxă Română“ CV (1987), nr. 9-10, p. 146; *Aniversarea a 1200 de ani de la Sinodul VII Ecumenic*, în „Studii teologice“ XL (1983); nr. 1, p. 89-97; Pr. Prof. St. Alexe, *Sensul icoanei la Sf. Ioan Damaschin și Sinodul VII ecumenic (Niceea 787)*, în „Ort“, XXXVIII (1987), nr. 4, p. 22-30.

2. Diac. P. I. David, *Despre cinstirea Sfințitelor icoane*, în „Almanahul Vestitorul“, 1986-1987, Paris, Editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală și Occidentală cu sediul la Paris.

3. Prol. Emilian Popescu, *Aniversarea a 1200 de ani de la Sinodul al VII-lea ecumenic*, în „Studii teologice“ XXXIX (1987), nr. 6, p. 8-22.

I. CÎTE CEVA DESPRE „ULTIMA VELINȚĂ“ A LUI HRISTOS

S-a scris și se va mai scrie, s-a cercetat și încă sîntem la început, s-a „clarificat“ și s-a contestat, „s-a hotărît“ și s-a revenit. Începînd din 1978 cînd s-au făcut primele cercetări⁴ și pînă în 1988, cînd s-au făcut alte investigații⁵, lucrurile au rămas mai mult încurcate, decît rezolvate, nu în privința chipului Mîntuitorului și imaginii de pe pînză, ci asupra materiei folosite – dotarea pînzei – și pînă la „bănuiala“ că în pînză „a fost pus“ chiar un om în suferință ca „să imite pe Hristos și așa se explică“ imaginea cu sînge, nu cu „vopsele“ cum se credea, se tînguia o gazetă elvețiană la „anuașul“ recercetării⁶. Desigur, ziaristii sînt aconfesionali sau poate rău intenționați și scriu ce voiesc, spunea Arhiepiscopul Ballestrero, și continua: „cercetările cu C₁₄ au identificat data: secolul XIII–XIV... dar bucata de stofă rămîne o icoană a lui Hristos, obiect de cult pentru credincioși...” (subl. n.)⁷. Se pune însă întrebarea, pînza mai are autenticitatea de două mii de ani sau „amprente și frecăturile“, cîrpituri și spălări etc. din 1204, pînă astăzi au schimbat „data“? Asupra acestor amprente și completări a bătut „acele“ aparatului C₁₄ la Tucson (Arizona – SUA), la Oxford (Marea Britanie) și la Politehnica din Zürich care au anunțat „sfîrșitul“ analizei⁸. Nu-i nimic nou sub soare (Eclez. I, 9). Procesul-verbal NASA dia 1978 a lăsat „pîine“ pentru toți curioșii și ziaristii: „la ce bun cercetări cu C₁₄ sau C₁₆ – pentru îndoielnici și necredincioși, pentru clerici și teologi „filozofi“, chipul va rămîne o enigmă...“⁹, se menționa cu deplină profetie în „înfîia“ cercetare¹⁰. Vom reveni asupra acestui fapt.

*

Întrucît revista Mitropoliei Banatului este singura publicație din Patriarhia Română care a consemnat „cronica“ Giulgiului, cu certitudini¹¹ și îndoieli¹² asupra pînzelor sfînte și tot în Editura Mitropoliei Banatului a apărut și o lucrare de mare interes pentru cititorii creștini și teologii români¹³, vom încerca, cu modestie, să aducem smerit omagiu pînzei curioase, și neîndoielnică închinare chipului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Aceasta și pentru faptul slujirii și rostirii în fața Sfințitei mese din Altar de două mii de ani a cuvintelor: „Iosif cel cu bun chip de pe lemn luînd Preacurat trupul Tău, și ungîndu-L, cu giulgiu curat înfășurîndu-L, în mormînt nou L-a pus...”¹⁴. Iar după înviere, *giulgiurile* și marama au fost așezate de o parte (Ioan XX 5–7).

Pentru înțelegerea acestei „senzaționale“ și curioase pînze nu ziaristii, confesionaliștii, teozofii și sectarii trebuie să aibă ultimul cuvînt, ci cercetătorii cinstiți, specialiști în exegeza Noului

4. *The Mystery of the Shroud*, în „National Geographic“, nr. 6/1980, p. 730–754 și bibliografie și documente pentru noua știință: *Sindonologia*. La Sindone e la scienza II Congresso Internazionale di Sindonologia. *Seconda edizione*, Torino, 1978, pass.; *La sindone scienza e fede*. II Convegno nazionale di Sindonologia, Bologna, 27–29. nov. 1981. Bologna, 1983 pass.

5. *Le Christ reste invisible*, în „24 heures. Le grande quotidien Suisse“, nr. 239. Vendredi, 14 Octobre 1988, p. 1 și 2.

6. *Ibidem*.

7. *Ibidem*, p. 1 și în special Mgr. Giulio Ricci, *Chemin de Croix selon Le Saint Suaire*, Paris, 1972, cu numeroase imagia imitative.

8. Este clar că „rezultatele“ sînt externe și s-au „dovedit“ datele din sec. XIII–XIV, care se cunoșteau. Oricine știe că tehnica întrebunțării C₁₄ este pentru obiecte vechi de peste 3–4000 de ani. Cu cît se încearcă aparatura pentru „cele recente“, cu atît intervine eroarea „calculului“ (*Ibidem*, p. 2).

9. Kenneth F. Weaver, *Science seeks to solve...*, continuă „Misterul Giulgiului“, în rev. cit., (A se vedea nr. 4 și 26), p. 730–731.

10. *Ibidem*.

11. Pr. Emanuel Copăceanu, *Chipul Domnului nostru Iisus Hristos*, în „Mitropolia Banatului“, XIV (1964), nr. 4–6, p. 159–163; Idem, *Giulgiu de la Torino*, în „Idem“, XXI (1971), nr. 4–6, p. 247–251.

12. Redarea cu ușurință și grabă a unor știri contradictorii din: *L'actualité religieuse dans le monde*, Paris, nr. 61 din 15 noiembrie 1989 p. 5; *L'Osservatore romano*, 14 octombrie 1988, rev. *La documentation catholique*, Paris, nr. 20 (1972), din noiembrie 1988, p. 1110–1111, sub titlul: *Între pietate, minciună și adevăr* (în „Mitropolia Banatului“, XXXVIII (1988), nr. 6, p. 105–107, ne-n determinat la un modest răspuns și o încercare timidă de analiză).

13. Pr. Emanuel Copăceanu, *Viața și învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977. Autorul descrie cu prudență, evident înainte de înfîia cercetare, Torino, 1978, situația „Giulgiului de la Torino“ (p. 304–309). De asemenea, I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, vorbește cu alese cuvinte despre icoana Mîntuitorului: *Chipul lui Iisus* în, „Îndrumător“... nr. 3, Timișoara 1982, p. 113–117.

14. Rugăciunea preotului la intrarea în Sfințitul altar după Ieșirea cu Cinstitele daruri, în timpul Sfintei Liturghii.

Testament¹⁵. Dacă mișnaritii, rabiniștii și cabaliștii își vor da cu părerea, atunci vom fi siguri că nu mai există nici un Vechi Testament autentic și s-a șters de pe harta Orientului Patria Mîntuitorului și Sfinților Apostoli. Pentru aceasta, teologii ortodocși nu s-au avîntat „în cercetarea” Giulgiului pentru că trebuie să existe și nu trebuie „găsită” demonstrarea. Cetatea Ierusalimului, unde a trăit Mîntuitorul Hristos, are urmele necesare și cercetătorii „autentici” acum au aflat că Mesia este plinirea Legii și profețiilor (Matei V, 17). Este firească „îndoială”, dar nu concluzia îndoielilor. Și cum era de așteptat, știrea „a provocat perplexitate”¹⁶ nu credincioșilor adevărați (din Apus sau din Răsărit), ci tăgăduitorilor care au făcut din Hristos un „mit” esențial, din Iisus o „poveste orientală”, din Mesia un revoltat și un „agitator” din vremea împăratului roman Tiberiu (14–37) și a reprezentantului său în Palestina, procurorul Pontius Pilatus (26–37). Cum se observă s-a depășit școala teologică mitologică din Tübingen din care au apărut îndoielile eretice ale secolului XIX, și ereziile și sectele zilelor noastre¹⁷. Așa că nu este de mirare, cînd toți spirițiștii, teozofii, antropozofii, mitologii și mitomanii și cei împreună cu dînșii s-au aruncat asupra știrii nu „a descoperirii” Giulgiului, ci a inexistenței acestuia și mai ales împotriva „propagandei” catolice. Karaiștii și sioniștii de pe continentul american au fost mult deranjați de „proprietatea fostului rege al Italiei, din Casa de Savoia...”¹⁸ (casă care a conservat nu numai relicva cu pricina, ci multe altele), și scria – tot un american – acum ca și în alte situații, între religie (creștină, n.n.) și știință „relația a fost armonioasă și sinergetică”¹⁹. Multe date și opinii de peste ocean și din alte părți sînt selectate și redactate cu pioșenie și responsabilitate pentru cititorii români din SUA, Canada și din întreaga lume prin atît de căutatul almanah „Calendarul Credința” 1985²⁰.

Avînd și aceste noi date, vom căuta să refacem „itinerariul” pînzelor, dar nu de pe vapoare speciale și din submarine cu tehnică recunoscută de mulți specialiști – nu mai vorbim de muritorii de rînd, ci prin chemarea apostolilor pentru a deveni „pescari de oameni...” (Matei IV, 19) și cunoscători ai tainelor „Împărăției cerurilor” (Matei XIII, 11). Nu Giulgiul constituie Subiectul divin, cum s-ar putea crede, ci Cel ce a fost înfășurat în el, Mîntuitorul Iisus Hristos. Și chiar dacă, după unii, nu este giulgiu lui Iisus la Torino, el a fost, este și *va fi identificat*. Pentru creștini, Hristos același este ieri, azi și în veci, scria Sfîntul Pavel îndoielnicilor evrei, martori ai evenimentelor (Evr. XIII, 8) și Evanghelia Mîntuitorului trebuie răspîndită la toată făptura, așa le-a poruncit ucenicilor după înviere (Marcu XVI, 15), după ieșirea din înfășurături, din giulgiuri. Nu avem căderea să „identificăm” Giulgiul, ci noi avem convingerea existenței sale după Cel care a venit în trup și a locuit printre noi oamenii (Ioan I, 14). Această venire a convins pe mulți și ne convinge și pe noi astăzi, fiindcă Sfinții Apostoli ne încredințează: „...ceea ce am văzut cu ochii noștri, am auzit cu urechile noastre și am pipăit cu mîinile noastre pe *Cuvîntul vieții*, aceea vă propovăduim...” (I Ioan I, 1; II Petru I, 16), dar, așa cum i s-a spus lui Toma – apostolul îndoielii –²¹ așa ni se spune și astăzi: „Fericiți sînt cei ce n-au văzut (pe Hristos-înviat, n.n.), dar au crezut” (că există și a înviat ca Dumnezeu n.n.) (Ioan XX, 29). Or, mai ales, credincioșii de acum caută să-și explice credința, să-și modeleze evlavia în condițiile specifice vremii lor. Astfel tehnica modernă a holografiei, programările electromagnetice, impulsurile „laser”, computerul, tabela electronică etc. pot corecta și în același timp identifica adevărul de mistificare, falsul de realitate. Așa cum se susținea mai ieri că „mașina” creează omul, că „inteligența” artificială va depăși mintea omului, azi totul este deșertăciune, fiindcă ființa umană este copleșitoare față de orice aparatură. Înainte de acestea se spunea că idolii, chipurile cioplite, icoanele au dat naștere cultului, iar cultul a născocit imaginea, imaginea l-a „creat” pe Dumnezeu, iar slujitorii au organizat Biserica. Această „viziune” însușită de toți sectanții s-a destrămat de la sine în veacul nostru datorită cercetărilor cu aparatură și tehnică sofisticată.

15. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 751–752; *La Sindone e la scienza...*, p. 217–306.

16. *Ibidem*; *La Sindone scienza e fede*: medicina, p. 169–272, Știință și tehnică, p. 273–368 ș.a.

17. Pr. Prof. Vasile Mihoc, *Iisus Hristos în izvoare antice profane*, în „Telegraful român”, 136, nr. 25–26/1988, p. 1 și 2; Conf. P. I. David, *Sectele religioase pericol al vieții, al moralei și al societății contemporane*, în „Glasul Bisericii” XLV (1986), nr. 5. Hristos apare legendă, personaj descurajator, p. 69–83.

18. Dr. John H. Haller, *Report on The Shroud of Turin*, Boston, 1983. Lucrarea a fost bine analizată și prezentată de Pr. Ioan Ioniță – Chicago SUA – în articolul *Giulgiul lui Iisus*, în „Calendarul Credința 1985”. Editura Arhiepiscopiei Misionare a Bisericii Ortodoxe Române din America și Canada, p. 55–61.

19. *Ibidem*, p. 221, respectiv, p. 58.

20. *Ibidem*, p. 55.

21. Diac. P. I. David, *Sfîntul Toma apostolul îndoielii...*, în „Mitropolia Banatului”, nr. 4–6/1972, p. 217–220.

Cum era de așteptat, însuși „chipul“ lui Iisus atît de modelat, atît de contestat, atît de falsificat fie prin artă, fie de închipuire și răufăcători apare astăzi mult mai aproape de adevăr – dacă nu absolut real – față de veacurile îndoielii (de la Arie – sec. III–IV – pînă la sectele „T“ din zilele noastre). Vom căuta deci nu „demonstrații“ dogmatice – s-au făcut destule, ci obiectul axiomei: cum arăta Fiul lui Dumnezeu - întrupat!, ca să ne putem da seama de realitatea figurii sale în manifestarea reală a credinței și a evlaviei creștine și prin acest mijloc simplu și la îndemîna oricui să înțelegem icoana. Icoana sau chipul redă realitatea persoanei și în același timp faptele, semnele, manifestările ei nu de la *static* (idol, chip cioplit, statuie, pictură imaginată), ci din *acțiune*, din viață, din minuni (asupra Lui însuși, asupra omului, asupra naturii înconjurătoare).

Pentru probitate, vom pleca de la chipul lui Hristos și ne vom referi, în continuare, la ultimele date în legătură cu *Icoana hristică* pentru a ne da seama de specificul și atributul ortodoxiei: cinstirea icoanelor ca mijloc al adorării lui Dumnezeu. În acest sens, vom face trimiterile necesare înțelegerii și cercetării, aprofundării și verificării celor spuse în legătură cu Răscumpărarea omului căzut în păcat.

II. IISUS HRISTOS DUMNEZEU-OM

1. „Marama“ Veronicăi, pînza (giulgiu) și Mandilionul din Edessa au fost cinstite în ortodoxie. În vremea noastră mai ales Pînza de la Torino a atras atenția cercetătorilor, criticilor de artă, teologilor și ierarhilor din diferite Biserici. Cele de mai jos, pe lîngă considerații personale de la fața locului²², se bazează pe cercetări făcute și date publicității de: Paul Vignon²³; Kenneth E. Stevenson și Gary R. Habermas²⁴; Ian Wilson²⁵; experți și tehnicieni americani (NASA)²⁶ etc... Dar, fără datele Sfintei Scripturi n-am înțelege nimic! „După aceea, Iosif din Arimateia, care era ucenic al lui Iisus dar într-ascuns, de frica iudeilor, a rugat pe Pilat să-i dea voie să ia trupul lui Iisus de pe cruce. Pilat i-a încuviințat. El a venit și a luat trupul lui Hristos... Nicodim, care fusese la Iisus, noaptea, a venit și el și a adus o amestecătură de aproape o sută de litri de smirnă și de aloe. Au luat deci trupul lui Iisus și L-au înfășurat în fișii de pînză de in, cu miresme, după obiceiul înmormîntării la evrei... și era un mormînt nou, în care nu mai fusese pus nimeni. Din pricină că era ziua pregătirii iudeilor (pentru Paștele mozaic) și pentru faptul că mormîntul era aproape, au pus pe Iisus acolo“ (Ioan XIX, 38–42).

22. Alcătuitorul acestor rînduri a vizitat locul cu pricina (20 iulie 1974), dar atunci cercetările erau la început, iar biserica „Sfîntul Ioan Botezătorul“ din Torino era un modest locaș, ajuns astăzi celebru.

23. Paul Vignon a fost încredințat în Pînza sfîntă. Este recunoscut ca cel mai asiduu cercetător. A scris sute de articole împotriva îndeletnicilor și a demonstrat încă din anii '20-'30 că „peste puțin timp dovada învierii (Giulgiul) Mîntuitorului va face înconjurul lumii... „A avut dreptate. Lucrarea sa se intitulează, foarte sugestiv și precis: *Le Saint Suaire de Turin, devant la Science, l'Archeologie, l'Histoire, l'Iconographie, la Logique*. Preface de Paulo Barrera, Piero Ottaviano, Bottega d'Erasmus, Torino, 1978, 256 p. și bogată iconografie.

Autorul a făcut parte la cîteva rînduri din „Comisia pontificală pentru studierea Giulgiului“. Este considerat în lumea științifică, într-adevăr, ca cel mai competent savant-antropolog al Europei Occidentale. De asemenea, este specialist în arta universală și expert psihopatolog...

24. Kenneth E. Stevenson et Gary Habermas, *La verité sur le Suaire de Turin. Preuve de la mort et de la resurrection du Christ (Verdict on the Shroud)*. Trad. de l'anglais par France-Marie. Watkins, Ed. Fayard, Paris, 1982, 272 p + imagini alb-negru și color. Apendice și cronologie).

K. E. Stevenson este specialist antropolog și chimist, purtătorul de cuvînt al celor 40 de savanți americani veniți la Torino pentru cercetarea și examinarea Giulgiului. Colegul său, G. R. Habermas, este filosof, diplomat al Universității din Detroit și membru al grupului de cercetători ai „Fișiei senzaționale“.

25. Ian Wilson, *Le Suaire de Turin. Linceul du Christ?* Trad. de l'anglais par Raymond Albeck, Albin Michel, Paris, 1978, 352 p. Lucrarea este scrisă cu pasiune și precizie. Ideile sale sînt împletite cu istoria, cu emoția sfîntă și cu certitudinea rezultatelor. Autorul este Șeful echipei de specialiști, tehnicieni și ziariști englezi pentru studierea Giulgiului și delegatul Parlamentului englez pentru clarificarea adevărului. A cercetat toate localitățile unde a poposit sau unde s-a bănuît că ar fi fost ascunsă „Comoara sfîntă“.

26. Konneth F. Weaver, *Science seeks to solve... Thr Mystery of the Shroud*, în „National Geographic“. Official Journal of the National Geographic Society, Washington, vol. 157, no. 6, june 1980, p. 730–754, cu numeroase clișee, eșantioane și bogată iconografie alb-negru și color. Articolul, de fapt *Procesul verbal* al specialiștilor americani, a făcut înconjurul lumii. Autorul este editorul adjunct la celebra Editură.

Studiourile din Hollywood pregătesc un film documentar pomînd de la „identificarea“ Giulgiului Mîntuitorului Hristos.

Iată ce știm noi despre pregătirea, coborîrea de pe cruce și mormîntul Domnului Hristos. Nimeni nu s-a îndoit de aceasta niciodată, dar de ieșirea lui Iisus din mormînt, de învierea și arătarea Sa, au apărut contestări înainte de a afla mulțimile de înviere: „...au intrat în cetate unii dintre ostași și au dat de veste preoților celor mai de seamă despre toate cele întîmplate. Acetștia s-au adunat împreună cu bătrînii, au ținut sfat, au dat ostașilor mulți bani, și le-au zis: „Spuneți așa: ucenicii lui au venit noaptea, pe cînd dormeam noi și L-au furat“. Și dacă va ajunge vestea pînă la urechile dregătorului (Pontiu Pilat), îl vom potoli noi și vă vom face fără griji... Ostașii au luat banii și au făcut cum i-au învățat. Și au răspîndit zvonul acesta (al furtului) printre iudei pînă în ziua de astăzi“ (Matei XXVIII, 11–15).

Avem mai sus două mărturii: a Apostolului Ioan, cel care participase la judecata, condamnarea, răstignirea, moartea, coborîrea de pe cruce, înfășurarea în giulgiu și punerea Mîntuitorului în mormînt, și altă mărturie a Apostolului Matei.

Ni se istorisește, apoi, că după înviere, „Mîntuitorul a lăsat *marama* deoparte și giulgiurile singure zăcînd“ (dovadă a ridicării întru slavă și transformării trupului Său...). Petru a intrat în mormînt și a rămas uluit, și Ioan, care deși ajunsese mai repede, a intrat și el „și a văzut și a crezut...“ că a înviat Hristos (Ioan XX, 6–8).

Atît cunoaștem despre urmele materiale care au însoțit trupul Mîntuitorului Hristos. Prea copleșitoare era pentru minte învierea Sa pentru ca cineva să mai fi ținut cont și de niște fișii de pînză în fața minunii ridicării dintre morți, distrugerii zapisului și începutului învierii noastre. Prea peste fire a fost ridicarea din mormîntul pecetluit ca cineva să mai țină „inventarul obiectelor“ din mormîntul lui Nicodim! Fără importanță ar fi fost grija pentru mirodeniile necesare giulgiului cînd se găseau oriunde. Dar lumina nu stă ascunsă sub obroc (Matei V, 15) și materia luminii, în cazul de față trupul înfășurat în pînză, strălucise, se consumase, dar urmele arderii luminii, în cele trei zile, locul cuielor, semnele bătăilor peste față sau biciuirea peste trup fără milă, au rămas imprimare nu numai în suferința Mîntuitorului pentru noi, în trupul Său, ci și pe fișiile, pînzele înfășurării, martore făcute ale evenimentului.

Și dacă Dumnezeu ne poartă de grijă, El știe cînd noi credincioșii avem nevoie de harul Său, de întărire pentru ajutor în mîntuire, dă la iveală cu timpul și mijloacele materiale prin care s-a descoperit. Și numai în secolul nostru, secolul îndoielii dar și al certitudinii, secolul satisfacțiilor, dar și al îngrijorărilor, s-au descoperit și s-au identificat datorită tehnicii moderne numeroase urme materiale ale adevărurilor eterne. În vremea cînd unii eretici și sectanți înlăturau pe Dumnezeu din viața omenirii prin „teologiile“ așa-zise ale genitivului (secularizării, demitizării, onestității, morții lui Dumnezeu, teologiei negre, teologiei revoluției etc.) prin triumful „rațiunii“ (!) asupra credinței (!), ca un ecou al teoriilor lui Welhausen și Școlii „teologice“ – mitologice din Tübingen, asistăm la o fantastică panoramă: *Descoperirile* de la Marea Moartă (1947 ... și nașterea a noi ramuri științifice)²⁷ care confirmă treptele Revelației divine a Vechiului Testament; *Descoperirile textelor sfinte* – manuscrise originale și copii ale primelor cărți ale vieții, activității Mîntuitorului și urmașilor Săi – din enigmaticele lăzi din Mînăstirea Sfînta Ecaterina din Sinai, 1978–1980..., necercetate încă²⁸; *Giulgiul de la Torino*, 1978, ... etc. întorc lumea creștină îndoielnică la certitudine, la adevăr.

Astăzi, cuvintele profetice ale Mîntuitorului Hristos au o forță mult mai pătrunzătoare: „dacă voi veți tăcea, pietrele vor vorbi“ (Luca XIX, 40) și în același timp, redau lumii siguranța nevoinței și lucrului celui bun: „...nici un punct sau nici o virgulă“, nici un cuvînt nu vor trece pînă nu se vor împlini toate (Matei V, 18). Încercarea de a *cerceta obiectele lăsate de Mîntuitorul*: giulgiurile și marama, care sînt legate între ele de actul binecunoscut al învierii, necesită cugetare adîncă.

Dacă Sfînta Cruce²⁹, pe care Domnul Hristos a fost răstignit și pe care a curs scumpul Său sînge, a fost descoperită acum 1700 de ani (14 septembrie 327), rămîneau celelalte obiecte legate de mormîntul Domnului, printre care și *giulgiul*. După primul război mondial, mulți teologi, oameni

27. Diac. Emilian Cornișescu, *Descoperiri arheologice în Țara Sfîntă* (1920–1970) ... în „Studii teologice“, XXXIV (1982), nr. 7–8, p. 480–590. Teză de doctorat și în extras...

28. Diac. P. I. David, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sfintei Scripturi*, în „Mitropolia Banatului“, XXXIV (1984), nr. 3–4, p. 128–138.

29. Idem. *Cinstirea Sfintei și de viață dătătoarei Cruci*, în „Ortodoxia“, XXXIV (1982), nr. 2, p. 230–243. De fapt, întregul număr al revistei are tematica: *Cinstirea Sf. Cruci. A se vedea și Indrumări misionare*. Volum colectiv. Editura Institutului Biblic, București, 1986.

de știință și artă, cercetători etc. și-au oprit privirile asupra a numeroase enigme concretizate prin mumii, pânze sau simple fiși provenite din Orient pe diferite căi³⁰. Nimic nou, goana după senzational face parte din curiozitatea omenirii³¹. Înșiși regii Angliei, Franței și mai ales Napoleon, își făcuseră o glorie din profanarea mormintelor și scoaterea la lumină a nenumăratelor mumii sau a camerelor mortuare, practică trecută și la țarii Rusiei și împărații germani. Deloc curios, înaintea lor, conchistadorii, orbiți de Eldorado, despuiau templele și casele veșniciei, căutând strălucirea vremelnică... Însă Europa deține tristul palmares al însușirii creațiilor civilizațiilor antichității: de la metopele Partenonului (aflate în British Museum și în Louvru) și pînă la măștile și amuletele afroasiaticilor și latinoamericanilor, suspină gloria popoarelor dispărute și pe bună dreptate, oamenii de cultură ai statelor păgubite cer înfăptuirea dreptății.

III. GIULGIUL, DE LA STÎNCA LUI IOSIF LA CONSTANTINOPOL ȘI APOI, LA TORINO – ITALIA

Printre aceste relicve se înscrie și așa-zisul „*Giulgiu*“ de la Torino. Zicem giulgiu, între ghilimele, fiindcă, și subliniem de la început, teologii și ierarhii ortodocși și chiar sinceri cercetători nu s-au pronunțat asupra fondului problemei și se așteaptă încă...

Pânzele de la Torino, sacul oriental, fișiile tămăduitoare, imaginea enigmă, traista și husa sa sau *Giulgiul Mîntuitorului* au atras atenția în ultimul deceniu. Daeă pînă în 1970, situația „fișilor“ răsăritene era considerată o problemă ecleziastică, clericală, sau, după unii contestatari, „o nouă față a obscurantismului mistic“ și o permanentă încercare a prozelitismului catolic, după anul 1978³², cînd unii cercetători și-au spus cuvîntul, Torino a devenit locul cel mai căutat de către pelerinii creștini de diverse confesiuni, de indiferenți, de curioși și mai ales de turiști de pe toate continentele. După anunțarea „găsirii“ unei noi relicve sfinte de la Hristos, Giulgiul Său, Italia a depășit Locurile Sfinte în ceea ce privește efectivul de pelerini (aproape 3 milioane în trei săptămîni, în 1978)³³.

Cum s-a ajuns la întia cercetare științifică și la analizele de laborator? În primul rînd, trebuie urmărit firul istoric al giulgiului, studierea lui sub toate aspectele, itinerariul său, folosirea celor mai sofisticate aparate (oferite de NASA cu specialiști în materie), desfacerea pînzei, analiza polenului și a eșantioanelor de la Golgota și Sfîntul Mormînt, identificarea instrumentelor de tortură; în sfîrșit, tehnica foto sub toate unghiurile, descompunerea sîngelui imprimat în chip etc., toate trebuie observate cu atenție și concluzionate.

1. *Pînă în secolul al XII-lea, în Occident, nu s-a știut mai nimic despre Giulgiu*³⁴; în Răsărit, evlavia pentru pânzele înfășurării, venerarea pentru maramă și închinarea la Chipul Domnului erau mijloace și căi de verificare a ortodoxiei credinței, mai ales după Sinodul VII Ecumenic (787), așa cum am arătat mai sus.

În anul 1172, *Amonis*, regele Ierusalimului, însoțit de cronicarul *Wilhelm de Tyr* vin la Curtea Bizanțului. Împăratul Manuil Comnenul, obișnuit cu vizite, dar și cu faste ceremonii, arată oaspeților comorile Capitalei din timpul lui Constantin cel Mare (sec. IV), Teodosie (sec. V), Justinian (sec. VI) etc. Cei doi rămîn uimiți de cele aflate de la Iisus Hristos de vederea cuielor, suliței, bureților pentru oțet și Giulgiului pătat de sînge, atît de cinstite în Cetatea sfîntă eliberată cu atîtea jertfe omenești.

În jurul anului 1200, *Nicolae Messoritis*, la cererea Curții bizantine și Patriarhului de Constantinopol face un nou inventar la Capela „Sfînta Maria“, asigură Giulgiul, alte relicve și numeroase obiecte sfinte într-o lădiță și le transferă, pentru mai multă sigaranță, în Biserica *Mînăstirii Vlahernelor* (1202), notînd: „Giulgiul este din pînză obișnuită de in, miroase încă tare a smîrnă...“.

Cei atrași de mirajul Giulgiului au fost apusenii. *Cavalerul Roberto de Clari*, cronicarul Cruciadei a IV-a, scria încă din 1203: „deși am vederea slabă, cred că am văzut chipul lui Hristos

30. Ian Wilson, *op. cit.*, *Reconstituirea unei istorii...*, p. 234–251.

31. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 730.

32. Aproape toate ziarele și revistele de specialitate sau cu alt profil au înserat în paginile lor rezultatul cercetării Giulgiului de la Torino (Paris Match, The Guardian, The Times, La Croix, Church Times, și mai ales oficiosul Vaticanului „L'Osservatore Romano“).

33. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 732–733.

34. Ce s-a știut de Giulgiu pînă în 1973?, la Ian Wilson, *op. cit.*, p. 29–87; „Istoria Giulgiului pînă la cucerirea Constantinopolului (Cruciada a IV-a), La Paul Vignon, *op. cit.*, p. 95–111; G. Ricci, *op. cit.*, p. 93–99.

pe o pînză din Bizanț...³⁵. Stranie zicere, întreaga armată de cruciați, în 1204, cucerește Constantinopolul și avidă după obiecte sfinte pentru comerț, despoaie cetatea de aur, de argint, de pietre scumpe și de relicve, pregătindu-i astfel agonia și sfîrșitul (29 mai 1453)³⁶. Nu se știe dacă relicvele au apucat drumul mării sau al uscatului, dar *Othon de la Roche*, în taină a împachetat Giulgiul sub hainele sale de cavaler și l-a trimis tatălui său, *Donce de la Roche*, care îl primește în 1206. Neștiind ce-i cu el, considerîndu-l periculos, fiindcă peste 70% dintre cruciați au murit în Orient de boli îngrozitoare, și mai ales că avea, în somn, coșmar, vedenii și în urma unei spovedanii, bătrînul Roche dăruiește fișia „chinuitoare“ *episcopului Amedeo De Bessancon*. Acesta, fără să știe ce-i cu ea, o depune în biserica „Sfîntul Ștefan“. Cu toate că apusenii nu mai credeau în minuni, cîțiva bolnavi, atingîndu-se de pînză, s-au făcut sănătoși. Vestea se transmite cu iuțea vîntului. Se zidește o nouă biserică impunătoare, veniturile cresc vertiginos, lumea de toate categoriile se îmbulzește spre această localitate... Papa atrage atenția episcopului asupra pelerinajului și-l acuză pe Amedeo de afaceri și mistificări, dar în zadar...

În 1349, un fanatic aprinde focul lîngă incintă și un incendiu mistuie biserica cu tot mobilierul; ca prin minune, *Giulgiul este salvat* fără a suferi vreo stricăciune. Nobilul *Geofrey de Charny*, chinuit de suferință, atingîndu-se de Giulgiu, îi este vindecată boala, drept pentru care plătește sume mari și ridică relicva de la *Lirey*, ducînd-o la *Trieste*, de unde venise să se vindece. De necrezut. După puțină vreme, pînza este depusă în biserica „Sfîntului Ipolit“ de Doubs, apoi transportată cu mare cinste la Chymy (Belgia).

În 1450, *Contesa Margareta*, nepoata de fiu a lui *Geofrey de Charny*, oferă Pînza ducelui Ludovic I. Acesta din urmă, mai rece și străin de sensibilitățile creștine, dăruiește Pînza familiei Savoia, cunoscută amatoare de curiozități și protectoare a relicvelor istorice, laice și bisericesti³⁷. În cinstea Pînzei, considerată cu adevărat sfîntă, Casa de Savoia ridică o capelă la *Chambery*, care, în 1532 este mistuită de flăcări, dar din nou Pînza iese nevătămată³⁸. Ce să fie?, maicile sînt îngrozite!, se consideră nevrednice și ispitite de distrugere. Mulți superstițioși doreau să scape de pînza cu pricina, s-o arunce, să o vîndă, numai să dispară.

Cu un ceremonial deosebit Pînza este dusă, în 1578, la catedrala „Sfîntul Ioan Botezătorul“ din *Torino*, mulți considerînd că fișia atrăgătoare ar fi o pelerină sau un veșmînt al profetului Ioan Botezătorul (+29 august, anul 31)³⁹. Începînd din acest an (1578), oficialitățile ecleziastice privesc cu atenție „pînza curioasă“, toți încep să creadă în puterea ei. Mai mult, i s-a făcut o husă asemenea, curios și pe aceasta au apărut pete „suspecte“⁴⁰. Episcopul a ridicat un altar – o capelă de proporții reduse – în biserica respectivă, s-a refăcut „lada purtătoare“ și s-a hotărît ca la 33 de ani (1604) pînza să fie scoasă și arătată mulțimii, mai ales Vineri, înainte de Paști, pentru amintirea Drumului calvarului, fapt repetat și practicat.⁴¹ În jurul aceluiași an, Europa creștină aproape uitase de cruciade, dar Reforma lui Luther și Calvin, mișcările religioase din Europa și America⁴², ruperea Bisericii Angliei de Roma⁴³, abătuseră lumea de la ierarhia catolică și de la cinstirea obiectelor sfinte și întăritoare a evlaviei, iar amenințarea otomană asupra civilizației creștine a Europei bătea la ușă.

În jurul anului 1700, *Petru cel Mare*, țarul Rusiei, căuta și el relicve sfinte. Peste altă sută de ani, Revoluția franceză și epoca lui *Napoleon* fac să pătrundă în Europa nenumărate lucrări de

35. Ian Wilson, *op. cit.*, p. 199–214.

36. Steven Runciman, *Căderea Constantinopolului 1453*. Traducerea, note, postfață și îngrijirea științifică a ediției românești, de Alex. Elian, Ed. Științifică, București, 1971, p. 41 ș.a.

În afara Giulgiului, cruciații au furat și alte relicve sfinte: unele pentru comerț, altele n-au știut ce-i cu ele (Diac. P. I. David, *Moaste și relicve sfinte răsăritene în Apus revenite în pămîntul făgădui*, în „Ortodoxia“, XXXVI (1984), p. 372–373).

37. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 742.

38. Ian Wilson, *op. cit.*, p. 234–265.

39. Diac. P. I. David, *Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul*, în „Mitropolia Olteniei“, nr. 7–8/1971.

40. Nu este exclus ca cercetătorii îndoielnici care s-au grăbit cu anunțarea „rezultatelor“ să fi avut eșantioane chiar de pe husă, nu din Giulgiu!

41. Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 742–743.

42. Diac. P. I. David, *Martin Luther și urmările Reformei religioase*, în „Mitropolia Banatului“, XXXIV (1983), nr. 1–2, p. 92–94; Georges Blond, *Furiosii Domnului...* trad. din l. franceză, pass.

43. Idem, *Premise ale Revelației divine*. Dialogul dintre ortodocși și anglicani, Teză de doctorat, în „Studii teologice“ XXVIII (1976), nr. 3–6, și extras.

artă ale antichității, obiecte pline de senzațional și îmbrăcate în mister. Însuși Bonaparte luase câteva „fire din Giugiu“ și le purta la epoleții de împărat. Unii s-au grăbit să scoată fișii „etern“ din valea regilor și din malul enigmaticului Nil, iar alții „hagii“ să falsifice sau să concureze cu „pânze și mumii“ mai strălucitoare și mai vechi decât „cea de la Torino“. Dar minciuna are picioare scurte, furii de cele Sfinte și comercianții sinați sau atoniți se întreceau în povești orientale despre obiectele rămase de la Domnul, de la Maica Sa și chiar de la măgarul familiei... Dar nici un adevăr nu poate fi „demonstrat“ prin minciună. Toate au dispărut odată cu creatorii lor.

Din nou stupefacție, Europa se liniștește, dar iată că în 1898, cavalerul *Secondo Pia* a avut ideea de a fotografia „pânza sfântă“ pentru publicitate în toată lumea, și pe negativ în loc de fișii obișnuite, a apărut imaginea unui om în suferință. Cei credincioși n-aveau nevoie de demonstrații fotografice, cei curioși au năvălit asupra pânzei și vîlva declanșată a determinat municipalitatea din Torino să închidă lada cu relicva. Artiștii-pictori au început investigațiile să vadă „cine“ a pictat acest chip; îndoielnicii l-au declarat pe „*Pia* escroc și înșelător“, iar necredincioșii și negativiștii, indiferenții-confesionali și protestanții fanatici au atacat și mai furios decât iconoclaștii cultul obiectelor socotindu-le inovații și înșelătorii ale ierarhiei a celor simpli⁴⁴. Printre „înșelăciuni“ se menționa și pânza de la Torino. Dar acest venin s-a transformat în leac de vindecare, mulți au cerut să vadă fișia cu pricina, să-i urmărească drumul, să compare chipul cu alte „arătări“ din Răsărit. Este adevărat, au fost îndoielnici și printre clericii-custozi, dar, vindecările, credința celor din împrejurimi erau dovezi și mărturii copleșitoare. Însă, pentru prudență, obiectele și Giugiu nu au mai fost expuse așa cum se obișnuia, și s-au adus alte „mărturii“, și lumea s-a potolit.

Abia în 1931, când un grup de orbi și alți neputincioși strigau pe străzile orașului Torino: Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne... altă scăpare nu avem (Matei IX, 27) și dă-ne lumină din mormîntul învierii și din veșmintele Tale...!, cardinalul municipalității iarăși a încuviințat expunerea pînzelor, nu numai „Giugiu“ ci și alte fișii bănuite că ar poseda forțe vindecătoare. Parcă intrase Domnul în Ierusalim... Mii de prunci, singuri sau însoțiți de mame, scandau: Osana, fiul lui David (Matei XXI, 9) și se prosternau în fața marmurii negre pe care sălășluia ultima îmbrăcătură a Domnului. Dacă din gura pruncilor și a celor ce sug, Hristos a primit laudă (Matei XXI, 16) și dacă lumea simțea duhul amenințător al unui nou război, s-a convenit ca pînzele să rămînă expuse. De data aceasta, savanții de diferite îndeletniciri au început investigațiile⁴⁵. Când lumea oscilantă credea că pe pînza „a fost pictat“ chipul Domnului⁴⁶, iată că biologii și antropologii constată fantasticul: chipul apărut este al unui om și încă din sînge nu din „vopsele“!⁴⁷. S-a stîrmit o nouă avalanșă de acuzații, de mistificări de siluiri de conștiințe; îndoielnicii strigau să se răstignească cei ce cred că ar exista un chip de om, nici vorbă chipul lui Hristos!⁴⁸.

Dar cine rabdă pînă la sfîrșit, acela se va mîntui (Ioan XVI, 22), acela se convinge de adevăr, constată realitatea... Mulți dintre credincioșii simpli, mai ales francezi, italieni, spanioli atrăgeau atenția că peste lume nu va mai veni cutremur sau întunecarea soarelui și lunii, ca la răstignire, ci ceva mai grav, și numai peste cîțiva ani (1939) a început al doilea măcel mondial.

Francezii au cerut readucerea în țara lor a pânzei-minune. Pe străzile Parisului pe lîngă chipurile Ioanei d'Arc, Sfîntului Denis etc. a început să apară chipul de pe Giugiu⁴⁹. Soldații francezi, după capitularea Franței, purtau medalionul celui crucificat. Musolini dorea să ridice pînza, dar aceasta a fost ascunsă. Însuși Hitler, în diabolica sa pornire, făcuse un plan de a ridica relievelle în legătură cu Hristos, din toată lumea și să le aducă în Germania fascistă... dar Dumnezeu stă împotriva celor mîndri (Iacov IV, 6); cunoaștem ce s-a întîmplat!...

44. Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 743.

45. *Ibidem*.

46. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 115-158.

47. S-a propus ca „dată a pictării“ Giugiuului anul 355 (Paul Vignon, *op. cit.*, p. 109-111), Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 743.

48. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 133-139.

49. *Ibidem*, Garnizoanele române, în 1917, La Mărăști, Oituz, Mărășești au purtat chipul Mîntuitorului. Steaguri rămase de la armatele aliate aveau imprimare pe ele și „chipul de pe marama Veronicăi“, chip cinstit în mod deosebit în Bisericile Ortodoxe (Ian Wilson, *op. cit.*, p. 215-233).

2. În 1946, *Giulgiul a fost expus din nou*, în același loc. Cu toată amărăciunea războiului, pelerinajul s-a reluat. Vestea descoperirii manuscriselor de la Qumran (1947) a mărit interesul pentru relicvele sfinte. Dacă în 1933 se comemorau 1900 de ani de la răstignirea Domnului, după 1948 au început serioase investigații asupra enigmaticelor fișii. Și cum „știința sfinților este priceperea“ (Pilde IX, 10), „căutare și cercetare“ (Matei VII, 7), un efort deosebit a început a se depune pentru lămurirea lucrurilor asupra „*Comoarei de la Torino*“, cum au numit-o mai ales experții americani. În acest sens, au avut loc nenumărate întruniri secrete și chiar discrete congrese ecleziastice⁵⁰. Părerile erau împărțite, așa cum sînt și astăzi, între teologii și ierarhii catolici și între cercetători laici. Atît papii Ioan al XXIII-lea și Paul VI, cît și patriarhul Atenagora al Constantinopolului au fost de acord cu cercetarea tehnică, cu specialiști. Aceasta și din cauza abatelui *Ulysse Chevalier*, „cel mai învățat om al Franței și chiar din întreaga lume“, care declarase că *Giulgiul de la Torino* „este un fals și o înșelare“, și susținea că „acel chip“ este o „pictură tîrzie“, executată într-adevăr de un celebru artist-anonim. Această „constatare“ a venit ca un trăznet. Însă fulgerul a luminat pe alții, cu toată forța lui negativă. Chevalier înșirase cîteva sute de giulgiuri „autentice“, ceea ce a determinat pe cei interesați la o atență selectare și încercare de identificare⁵¹.

IV. „PROFEȚI“ ȘI „APOSTOLI“ ACTUALI AI GIULGIULUI

1. Zoologul de faimă mondială, *prof. dr. Yves Delage*, ajutat de asistentul său, J. Vignon, a studiat imaginea pe baza „sudorii din sîngele corpului chinuit care produce vapori de amoniu“⁵². Iată prima certitudine: chipul apărut pe pînză este din sînge, nu din vopsea. Yv. Delage încă din 1902, într-o comunicare la Academia franceză, a spus: *omul de pe pînză este Hristos! Aproape nimeni nu l-a crezut!*⁵³.

2. În 1931, *prof. dr. Pierre Barbet*, după ce a văzut *Giulgiul* și a studiat noile fotografii ale lui Giuseppe Enrie, fiind convins de cele exprimate de Delage, a descoperit că piroanele n-au fost bătute în palme, ci în regiunea încheieturii mîinii. Arheologia a confirmat proveniența orientală a unor instrumente și obiecte folosite pentru crucificare⁵⁴. În 1969, o Comisie specială reia cercetarea, iar în 1973, experți italieni au primit încuviințarea de „a face operație pe viu“ ținînd cont de analizele și rezultatele de pînă acum. Metodele de investigare erau altele față de anii 1902–1931⁵⁵.

3. *Prof. Max Frei*, criminalist elvețian, descoperă în laborator 48 de eșantioane de polen de pe *Giulgiu* provenind din Palestina de acum două mii de ani. Extaz științific! De asemenea, strînge probe din locurile pe unde „a peregrinat“ lădița (Franța, Belgia, Italia), iar pe pînză s-a găsit polen și mai recent, din florile și plantele diferitelor localități, s-a recoltat polen depus pe cînd *Giulgiul* era expus sau pe cînd era atins de mîinile, obiectele sau hainele credincioșilor. Coplesitoare constatare!⁵⁶

4. *Prof. Gilbert Raes* de la Universitatea Ghent (Belgia), specialist în textile, făcînd analiza chimică a compoziției cusăturii din pînză, cercetată încă din 1973, provenind din in de Palestina și din fire de bumbac special pregătite pentru îmbălsămare în Orient, a constatat că într-adevăr fișia are o existență de 2000 de ani. Firele au fost toarse cu mîna, apoi albite. Nici un dubiu din partea specialiștilor!⁵⁷. Marile universități ale Europei și-au spus cuvîntul încă din 1978: *o relicvă a Palestinei de acum două mii de ani, la „Torino“*.

5. *Evenimentul „identificării“ a făcut înconjurul lumii*. Cercetătorii au presupus vechimea de două milenii a „interesantei fișii“. Oamenii de știință americani, posesori de eșantioane cosmice,

50. *Ibidem*, „Apedice A.“, p. 293–308.

51. „Cercetarea *Giulgiului* după 1478“, la K. E. Stevenson și G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 103–131.

52. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 743. Amănunte despre persoana lui Hristos chinuită înainte de răstignire, la Paul Vignon, *op. cit.*, p. 17–95.

53. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 747; G. Ricci, *op. cit.*, Apendice.

54. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 37–52; K. E. Stevenson și G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 9–102.

55. În 1968, arheologii au descoperit aproape de Golgota un schelet de acum 2000 de ani, ei au ajuns la concluzia că este unul dintre fișarii răstigniți (cu siguranță cel mîntuit de Hristos, Luca XXIII, 39–43 n.n.) cărora li s-a sfărîmat fluierul picioarelor. Numele celui răstignit era *Johanana* (K. Weaver, *art. cit.*, p. 747, col. 1).

56. *Ibidem*, col. 2.

57. *Ibidem*, p. 747–748.

au cerut și ei îngăduința pontificală pentru confirmări sau infirmări ale celor descoperite. În 1974, doi tineri cercetători aeronavali: John Jackson și Eric Jumper, fiind în posesia celor mai perfecționate aparate de detectare cosmică și de unghi radar, reanalizează fotografiile lui Enrie și observă, ca și Vignon, că „partea întunecată sau intensitatea variază în funcție de apropierea sau depărtarea Giulgiului de trup, iar cele mai deschise par mai departe. Concluzia emoționantă: *imagea chipului s-a imprimat și de la distanță* (descompunerea singelui și evaporarea apei), *nu numai prin atingerea directă*. Ca probă, au dezvoltat imaginile de pe Giulgiu în relief vertical, cu ajutorul analizatorului VP.8, instrument extrem de complicat⁵⁸, au descoperit imaginea tridimensională (oare, Ipostasele divine?, n.n.). Cu ajutorul unui computer au izbutit să reconstituie un model tridimensional al chipului Mîntuitorului. S-a reușit. Știrea a produs senzație și o nouă provocare la alte analize și cercetări viitoare.

6. În martie 1977, un grup de savanți americani și cu specialiști din Europa s-au întâlnit în America, la *Abuquerque* (New Mexico), studiind multe date în legătură cu „enigmatică pînză“ și au hotărît să invite pe cei mai de seamă cercetători din lume pentru analiza la fața locului a „presupusului“ Giulgiu al lui Hristos, la Torino, peste un an⁵⁹.

V. LA LOC DE CINSTE ȘI DE CERCETARE. TORINO 1978

Lumina chipului din Giulgiu. – Înainte de începerea cercetărilor, specialiști electroniști, maiestri de sunet și lumină, instalatori cu lămpi detective, aparatură japoneză de foto și hologramă, cu toții au venit la Torino. Papa a dat binecuvîntarea, Arhiepiscopul *Anastasio Ballestrero* a încuviințat cercetarea Giulgiului; *Pater Rinaldi*, născut în Italia – misionar în SUA – și *Adam J. Otterbein* au intervenit pentru concurs în cercetare la Congresul SUA și Administrația Casei Albe. Însuși Jimmy Carter – Președintele SUA, 1978 – a fost interesat de concluziile cercetării; *Sir Umberto II*, fost rege al Italiei (azi în Portugalia), și proprietarul legal – după dreptul internațional – în calitate de moștenitor și șef al Casei de Savoia și-a dat consimțămîntul în scris pentru studierea relicvei. Condiția pusă de toți aceștia era: *să nu se distrugă pînza cu radiații, iar infraroșiile și forța carbonului să nu șteargă chipul. Primul răspuns și înția concluzie a savanților: dacă incendiile și timpul n-au reușit aceasta, nici mijloacele noastre de investigare nu vor putea distruge ceea ce este dumnezeiesc!*

48 de specialiști de la NASA, cu colegii lor europeni, au sosit la Torino pentru cercetări. *Duminică, 8 octombrie 1978*, s-au încheiat primele constatări pentru, fantastica aventură în vid, în nimic, sau în mister...“, cum anunțau mass-mediile apusene⁶⁰.

1. *Duminică seara*, expoziția a fost închisă, pînza a fost pusă în cutia în care se introdusese nitrogen și transportată în palatul regal din vecinătate, unde timp de cinci zile s-a muncit... „24 de ore din 24 de ore“. Lucrul a început, pentru partea a doua a cercetării, luni 9 octombrie, ziua martirajului Sf. Apostol Iacov al lui Alfeu, ucenicul lui Iisus. S-a luat cu grijă pînza fixată în cleme și magneți pentru izolare, s-a constatat că este foarte maleabilă și, cu toate îndoiturile și boțiturile sutelor de ani, s-a păstrat uluitor de bine. A început bombardarea cu radioactivitate, ultraviolete și raze X pentru a se constata reacția fluorescentă. S-au înregistrat variațiile „chipului și singelui“, iar fundalul a emis o gamă largă a unui spectru electromagnetic. Au ieșit în evidență multe semne de pe giulgiu la infraroșu, la lumina obișnuită ultraviolet și cu raze X rezultînd compoziția chimică a giulgiului și chiar amprente digitale ale manevranților⁶¹ (Iosif și Nicodim, Sfînta Fecioară, Sfîntul Apostol Ioan, femeile purtătoare de mir, care după înfășurarea în pînză se uitau cum a fost pus în mormînt).

Echipa de foto și film a luat centimetru cu centimetru din pînză, cam 500 expuneri și variante „interesante, au făcut examinări la microscopul electronic și au extras micrografii⁶². Cu ajutorul unei benzi adezive și a unui aparat de precizie cu vacuum au adunat bucăți de fibre, praf și polen și alte particule pentru a le analiza. Surprinzător, chipul arăta proaspăt și sfidător cu toate că envelitoarea – o husă – copie care îmbrăca pînza – preluase sau umbrise imaginea Giulgiului. Husa respectivă, devenită și ea relicvă anexă, a fost confecționată de călugărițe după al doilea incendiu (1532) din care „fîșia minunată“ a ieșit nevătămată. Biologul *Giovanni Riggi* a luat imaginea spatelui giulgiului, folosind optica fibrelor și a colectat microparticole.

58. Amănunte la Dr. Haller, după Pr. Ion Ioniță, *art. cit.*, p. 58–60.

59. K. Weaver, *art. cit.*, p. 748–750; G. Ricci, *op. cit.*, p. 82–83.

60. *Ibidem*, p. 750.

61. Trimitere la Luca XXIII, 55 (n.n.).

62. Imaginile au fost transmise prin intermediu televideo și reținute pentru diferite cercetări. Sînt redade clar la K. Weaver, *art. cit.*, la G. Ricci etc.

Odată luate eșantioanele, marile laboratoare ale lumii n-au încheiat încă toate cercetările. Giulgiul a fost învelit în mătase roșie (pentru a absorbi eventuale radiații) și a fost readus în capela împodobită unde a stat de secole. Pânza cu chipul „misterios“ a fost expusă deasupra Altarului în spatele unui geam securit cu bare de metal (așa cum se află *Pieta* în catedrala Sfântului Petru, în Roma, și *Gioconda*, în Muzeul Louvru).

Alți specialiști rămân uluiți și contrariați. Indiferent de convingerile lor religioase și filosofice, de credințe sau apartenențe ideologice, savanții urmăresc adevărul = știință cu conștiință. Așa cum lumea urmărea cu emoție coborârea omului pe Lună (1969) tot așa cele 6 tone de material de cercetare – documente, eșantioane – în legătură cu Giulgiul produc lumii mirare, și venerare în același timp⁶³.

Mărind imaginea și coloritul, predomină culoarea gălbuie numai la suprafața firelor, nu a pătruns în ele, nici n-a curs lichidul pe marginea lor; exclusă ipoteza falsă a picturii! Mai mult, incendiile, în loc să distrugă pânza, i-au venit în ajutor, în loc de carbonizare a evidențiat – chipul și a redat culoarea mai vie și totul este uniform. Cum s-a întâmplat, noi știm: actul minunii, doar cercetătorii și este firesc, rămân surprinși; și niciodată nu vor trage o concluzie absolut identică.

2. *Prof. Ray Rogers*, chimist la Laboratorul științific național din Los Alamos, declara: „...toți sîntem convinși că chipul de pe Giulgiu nu este o pictură. Cu excepția unei cantități infime de oxid de fier, nu găsim nici un pigment... Este exclus, ca vreun lichid folosit sau vapori întrebuințați de om să fi produs asemenea imagine“⁶⁴. Se mai constată că nici toxinele, nici microorganismele, nici schimbarea de temperatură, nici focul nici umezeala din biserici și minăstiri n-au schimbat chipul și n-au distrus polenul sau alte dovezi de acum două mii de ani... Implicat *mysterium*⁶⁵.

3. *Interesantă este analiza sîngelui, care pe peliculă are curioase mutații în funcție de intensitatea luminii, de aparatură, zgomot sau liniște, de poziție sau de anotimp, de oră sau de radiații, fapt care surprinde pe cercetătorii laboratoarelor și atrage atenția psihologilor și antropologilor*⁶⁶. Abia azi, este îndreptățit, după aproape două secole, și *Secondo Pia* care a observat, cînd a primit negativele, că petele de sînge se deosebesc de imagine. „Părțile de sînge, de obicei, apar în alb pe negativ, ceea ce dovedește că acestea sînt pozitive, în timp ce imaginea trupului este, după cum am văzut, negativă. Altă enigmă între sînge și trup: cînd s-a desfăcut partea din spate a Giulgiului, specialiștii, înmărmuriți, au observat că un lichid vîscos a pătruns prin pînză. Totuși, imaginea trupului nu poate fi văzută prin spatele giulgiului. Concluzia: cele două suprafețe au fost pregătite în mod diferit. Supuse razelor X și ultravioletelor, *imaginile dovedesc că sînt pete de sînge și reacționează în același mod*. În plus, razele X indică un procent corect de fier. *Dr. John Haller* de la Institutul New England a descoperit mici rămășițe de cristal pe care le consideră a fi o formă de hemoglobină alterată de timp. El este convins că acest cristal este sînge (cristalul apare mai tîrziu în special la grupa A, B și O de sînge)⁶⁷.

4. *Dr. Prof. Harry Gove*, mare specialist de la Universitatea Rochester, prelînd toate datele și rezultatele Comisiei, cu toată convingerea că pînza de la Torino este Giulgiul lui Hristos, este de

63. K. Weaver, p. 750–751; Paul Vignon, *op. cit.*, p. 53–92; K. E. Stevenson și G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 23–33, 56–102; Ian Wilson, *op. cit.*, p. 91–95.

64. Cercetătorul Walter C. McCrone din Chicago a sugerat: „Chipul ar fi fost întărit cu „ocru roșu“, fapt care a produs ilaritate. Spectrologul *Samuel Pellicori* de la Centrul de cercetări din Santa Barbara arată că imaginea s-a întărit și datorită mirodienilor și uleiurilor. Atunci, replică specialiștii chimiști, n-am avea imaginea tridimensională și imaginile feții acolo unde pînza nu ar fi atins trupul. Mai mult, unguentele în loc să distrugă sîngele imprimat, cum se întâmplă în reacțiile chimice, au fost absorbite de sînge și au dat claritate trupului înfășurat. *Diane Soran*, colaboratoarea lui Ray Rogers, făcînd referințe la spusele istoricului Pliniu cel Tânăr, arată că se folosea atunci pentru pînză „*Struthion*“, un fel de săpunariță, pentru a întări și a o feri de foc. Făcîndu-se experiență, rezultatul a fost invers, ceea ce a determinat-o să declare: „*Giulgiul e o enigmă pentru știință*“ (K. Weaver, *art. cit.*, pass.).

65. „Încercări“ de a explica rațional ceea ce depășește obișnuitul, la K. Weaver, *art. cit.*, p. 751–752.

66. Sînt, după bioritm și biocron, datele vieții pămîntești ale Mîntuitorului de acum două mii de ani (*n.n.*). Greu, dar s-a putut constata că sîngele are grupa AB (fapt extrem de important pentru credincioși, jertfa lui Hristos a avut efecte universale, pentru tot neamul omenesc).

67. *Ibidem*. Pentru noi credincioșii ortodocși nu este o curiozitate, sîngele euharistic este în același timp natură, jertfă și transformare.

păreră că trebuie totul cercetat cu carbon cu riscul de a distruge o parte din celebra fișie⁶⁸. Abia în 1980, Arhiepiscopul de Torino a anunțat acordul său pentru orice investigație. Oare, mai este nevoie? se întrebau ziarele apusene, sau trebuie să cercetăm îndoielile clerului asupra certitudinii divine!⁶⁹.

VI. NIMENI DINTRE CEI VII NU-I FĂRĂ DE GREȘALĂ

Pe firul Ariadnei. – Toți specialiștii, Comisia, colaboratorii au ajuns la concluzia: „chiar dacă toate testele vor indica datarea Giulgiului din primul secol după Hristos, abia acum încep tainele care ne surprind și ne intrigă. Sîntem neputincioși, deocamdată, și ne dăm seama ce mici sîntem, cum trăim și ce lucruri dumnezeiești stau lîngă noi și noi fugim, ne rătăcim, ne răcim și ne speriem...”⁷⁰.

Stăm pe gînduri și amuțim, ni se oprește răsufierea și ne întrebăm: „Cum s-a strecurat acea informație (image) tridimensională din datele noastre asupra chipului? Dacă imaginea s-a format prin ardere, cum a fost produsă? Au investigat specialiștii cu toate metodele pe care „un falsificator“ le-ar fi putut folosi? Ar fi putut oare un pigment de oxid de fier să maturizeze și să îngălbenească fibrele? Întrebări omeneste și răspunsuri limitate.

S-a replicat de unii: tehnica îmbălsămării nu poate fi cunoscută, apoi mediul înconjurător – condițiile obiective – au produs împlinirea și a apărut chipul, dar sîngele? Se știe că 1000 de ani pînza a stat în Orient, 1000 de ani a peregrinat în Occident și patina timpului n-a avut nici o putere! „Atît teologii, cît și cercetătorii sînt în fața unei taine nu suprafirești ci de sub ochii noștri, dar pe care încă nu o pot demonstra“, arăta *Kenneth F. Weaver*⁷¹. Și continuă: „Poate nu ați auzit niciodată de *Giulgiul de la Torino*, puțini au informații despre el, alții nici n-au cunoscință de el, pînă nu demult, mai ales în afara Italiei. Și totuși, această fișie de stofă, păstrată cu sfințenie este una din enigmele cele mai perplexe din timpurile moderne. În realitate, a devenit focarul unei cercetări științifice intense, care are într-un anumit fel caracterul unui roman științifico-fantastic...”

Amestecul ciudat de istorie și legendă – și în afara acestora – faptele pline de strălucire ale regilor, ducilor, cruciaților, prinților și papilor, călugărilor și credincioșilor simpli etc. prezintă mare interes. Cercetători și detectivi moderni încearcă să rezolve această taină fiind incluși mari specialiști, istorici ai artelor, patologi, lingviști, bibliciști, experți în textile, chimiști, fizicieni și specialiști fotografi. Printre mijloacele folosite la dezlegarea enigmei se află: pete uscate de polen, un bici roman, oseminte din cimitirul Ierusalimului, fotografii mărite de instrumentele epocii cosmosului menite să studieze Luna, planeta Marte etc.

Dar ceea ce este cu adevărat șocant și transcende pe toate celelalte este chipul remarcabil imprimat pe Giulgiu – *o imagine asemenea unui spirit, de mărime naturală, a unui bărbat gol, cu barbă și păr lung. Fața, a cărei seninătate în moarte te urmărește, ar face cinste oricărei lucrări de artă.* Trupul corect din punct de vedere anatomic poartă amprentele îngrozitoare ale biciuirii, răstignirii și străpungerii – spini sau lance. Ar părea să fie un *portret extrem de precis*, dacă îl comparăm cu relatările din Evanghelie, *este cel al lui Iisus Hristos*. Într-adevăr, această fișie de stofă de culoarea ivoriului este pînza pe care Iosif din Arimateia a pus-o sub și peste trupul lui Iisus Hristos în mormîntul de piatră de lîngă Golgota, acum aproape 2000 de ani⁷². Unii acceptă aceasta, alții nu și-au spus cuvîntul, parte tăgăduiesc imaginea sau cred, încă, într-o farsă. Toți cercetătorii sînt de acord că „imaginea“ se apropie de chipul „din artă“ al lui Hrist!, sau cel „creat“

68. „Declarația“ Cardinalului Balestrero redată și în revista „Mitropolia Banatului“, nr. 6/1988, așa cum s-a văzut, era de așteptat, dar reacția cercetătorilor a fost foarte violentă. Aceștia din urmă au arătat – dacă mai era nevoie – că expunerea „giulgiului“ la atîtea analize vor determina aparatele să „detecteze“ giulgiu modern sau chiar „mai tînăr decît vremea noastră“! Analizele cu Carbon trebuie făcute imediat și în locul descoperirii sau detectării obiectului, să-i creezi mediu de naștere și conservare nu de pelerinaj „1000 de ani, dacă nu și mai precis 2000 de ani...!“.

69. K. Weaver, *art. cit.*, p. 750 ș.a.

Vestea „neautenticului“ Giulgiu a fos preluată imediat de mediile neoprotestante și teozofice care fac caz de dreptatea lor cu „credința modernă“ care a înlăturat „chipurile cioplite și idoli meșteșugii“ ai Bisericilor istorice depășite!?

70. K. Weaver, *art. cit.*, pass.

71. *Ibidem*.

72. *Ibidem*. O interesantă lucrare de licență asupra „Relicvei de la Torino“ a fost alcătuită la Institutul teologic din București, de către absolventul Vasile Mitrofan, București, 1983.

de Evanghelii?! Peste toate, orice minte sănătoasă nu mai crede în basme și povești (I Tim. IV, 7) ci în Cel ce există (Ieșire III, 14), în Cel ce este și va fi (Apoc. I, 8).

Așa cum s-a arătat, unele cercetări făcute de la distanță asupra fișiei pun la îndoială nu Giulgiul și chipul de pe pânză, ci „găsirea“ erei „precise“ de când datează!⁷³ Se vor ivi încă „certitudini și îndoieli“, dar acestea aparțin celor din afara creștinismului, de dincolo de Biserica lui Hristos. Mulți caută „chipuri“ fantastice și doresc un Christ-Jupiter, olimpiu, nicidecum un Iisus-blînd din Nazaret atît de bine descris de martorii oculari, apostolii care au consemnat „cronica Sa pămîntească și eternitatea Sa cerească“ în paginile Noului Testament.

*
* *

La toate cele de mai sus, pentru credincioși și următorii lui Hristos de acum două mii de ani, de astăzi și pînă la sfîrșitul veacurilor este nevoie de credință, de trăire, de experiență. Să căutăm Împărăția cerurilor mai întîi și toate celelalte se vor adăuga (Matei VI, 33).

Totuși, pentru vîlva creată în jurul pînzelor și chipului se impun următoarele puncte de referință și stabilitate, de perspectivă și mijloc de a înțelege că în „multe chipuri și feluri, Dumnezeu se descoperă...“ (Evr. I, 1-2) sau arată prin minuni puterea Sa (Ioan IX, 3).

1. Așa cum am menționat la început, teologii ortodocși s-au abținut și n-au acceptat o poziție sau alta; pe bună dreptate, fiindcă viața în Hristos cere trăire, urmare, modelare, iar „descoperirile“ nu fac decît să confirme sau să infirme ceea ce oamenii au falsificat sau au ascuns. O dată cu venirea în lume a Mîntuitorului Iisus Hristos, cu oferirea slujirilor Sale pentru mîntuirea noastră – inclusiv răstignirea, punerea în mormînt și învierea – ni s-a adus tot ceea ce este necesar mîntuirii dintru început și pînă la sfîrșitul veacurilor: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit“ (Ioan I, 17). Orice eveniment „senzațional“, pentru specialiști și „perplex“ pentru cercetători, nu este decît un mijloc prin care Dumnezeu, „la plinirea vremii“ (Gal. IV, 4), dovedește că poartă de grijă lumii. Nici un fir de păr de pe capul omului nu crește fără știrea lui Dumnezeu (Luca XII, 7).

2. Cunoaștem după „chipul“ fișiiilor că Mîntuitorul era un bărbat la 33 de ani, cu o greutate potrivită (76 kg)⁷⁴, cu înălțimea mijlocie (1,78 m)⁷⁵, cu fața alungită, cu ochi mari și atrăgători, cu capul acoperit de un păr foarte ordonat, cu brațele alungite și mîini artistice, cu picioare atletice scăpate de zdobire, datorită morții ce a avut loc destul de repede (Ioan XIX, 33-35) față de cei doi răstigniți care strigau încă în chinuri (vers. 32).

3. Sînt confirmate pătimirile Mîntuitorului, de la pîlmuire, de la frînghia cu care I-au fost legate mîinile, de la bice cu plumbi cu care a fost lovit peste față și peste spate, pînă la greutatea crucii dusă pe umeri și spinare (Ioan XIX, 17), semnele înțepăturilor de piatră și zgură de pe tălpile picioarelor pe drumul calvarului, urmele oțetului de pe buze și mai ales locul piroanelor (vers. 18 și 29) sînt dovezi ce le redă și chipul de pe Giulgiu.

Se constată că răstignirea și țintuirea pe cruce au fost făcute pe pămînt, probabil începuse leșinul, și apoi a fost ridicată crucea. Cuiele au fost bătute în mîini nu în palme⁷⁶. Picioarele au fost țintuite separat, nu unul peste altul, ceea ce confirmă tradiția iconografică răsăriteană, mai aproape de adevăr decît cea apuseană.

4. Se reiau și unele date din scrierile „apocrife“ despre chipul Mîntuitorului, mai ales „Scrisoarea lui Abgar V“, regele Edessei; circulația „Mandylionului“ etc.⁷⁷. Apare, deci, figura lui Iisus de pe Marama Veronicăi,⁷⁸ chip care a fost „copiat“ de către toți artiștii lumii, după

73. Chipul se știe că este al lui Hristos, dar pînza, husa, „imitația“, copierea, pelerina, giulgiul etc., acestora se caută locul, originea, calitatea ș.a.

74. Alții au calculat greutatea la 80 kg. Dr. Haller, *op. cit.*, la Pr. Ioan Ioniță, p. 58-59.

75. Iar înălțimea la 1,80 m, *Ibidem*, p. 59.

Iată și în această privință nu păreri, ci „erori de calcul“.

76. G. Ricci, *op. cit.*, p. 38-43.

77. Pe larg: Ian Wilson, *op. cit.*, p. 269-289; Paul Vignon, *op. cit.*, p. 17-60; K. E. Stevenson și C. R. Habermas, *op. cit.*, p. 67-80. Trebuie subliniat faptul că Biserica Ortodoxă a consemnat evenimentul „mutării“ Giulgiului de la Edessa la Constantinopol și a fixat data calendaristică: 16 august!

78. Scrisoarea regelui Abgar V este socotită apocrifă, dar relatările despre chipul Mîntuitorului sînt uluitoare de asemănătoare cu imaginea de pe Giulgiul de la Torino. Se pare că regele a posedat relicva sfîntă (Concluzii asupra cercetărilor, la K. Stevenson și G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 132-168).

S-au descoperit și două monede puse pe ochii Mîntuitorului Hristos în momentul înfășurării și coborîrii în mormînt (Giulgiul lui Iisus Hristos. Monedele cercetate de Prof. Haralick, în rev. „Gente“, octombrie 1984). Revista „Mitropolia Banatului“ a semnalat și acest fapt.

unele exemplare ale primelor veacuri. N-ar fi exclus ca însuși doctorul Luca să ne fi lăsat zugrăvită și icoana Mântuitorului Hristos, pe lângă cea a Maicii Domnului.

În orice caz, după descoperirea Sfintei Cruci, Sfinții Împărați au dat cinstire cuvenită la toate obiectele purtate sau folosite de Iisus Hristos, inclusiv Giulgiul – pînzele înfășurării – de la urmașii tîrzii ai lui Iosif din Arimateia sau de la ucenicii Sfinților Apostoli⁷⁹.

5. Dintru început, Giulgiul a fost martor tăcut al triumfului vieții asupra morții: „Și giulgiurile stăteau de o parte singure zăcînd (Ioan XX, 5–7), iar chipul de pe maramă – surprinzător de asemănător cu cel de pe Giulgiu și cu aceleași dimensiuni, a fost purtat în luptele pentru dreptate de Constantin cel Mare (306–337), Justinian (527–565) etc.⁸⁰.

6. Giulgiul este dovada „existenței” morții și mai ales a învierii lui Hristos, înlăturîndu-se ipotezele leșinului, letargiei, morții aparente, furtului ș.a.m.d.⁸¹; „...și Ioan a intrat, a văzut marama de o parte și pînzele și a crezut...” (Ioan XX, 7–10).

7. Pentru noi, românii și recenta constatare și altele confirmă grija strămoșilor noștri pentru tot ceea ce este sfînt și adevărat, fișia sfîntă a fost așezată în Efes, în Cezareea (Capadociei) și în Mînăstirea Vlahernelor (vlahilor din Constantinopol) încă de prin sec. III–VI⁸².

8. De la primele știri asupra „Chipului” de pe pînză, nenumărate biserici ortodoxe române au fost pictate cu „chipul” lui Hristos de pe Maramă⁸³, în primele erminii, iar de la începutul secolului XIX și chipul de pe „Giulgiu”. De asemenea, au apărut articole și studii, recenzii și note în scrierile și revistele de specialitate⁸⁴.

Așadar, „chipul de pe giulgiu”, indiferent decînd datează și prin ce a trecut, dovedește că nu zugravii au creat imaginea hristică ci, dimpotrivă, ei au fost inspirați de ea, redînd icoana Mîntuitorului Hristos cît mai aproape de original... Iară și iară, Hristos rămîne invizibil este părerea „crecetătorilor”, căutători de senzațional, cum bine consemna cotidianul elvețian⁸⁵.

Problema Giulgiului rămîne deschisă și va suscita încă nenumărate întrebări, multă pricepere și energie umană pentru el clarificarea unor „istorioare” din ce în ce mai complicate. În orice caz, pelerinajul și turismul la și în biserica Sfîntul Ioan Botezătorul din Torino crește de la an la an⁸⁶. Cei credincioși rămîn cum au fost. Curioșii „caută” și alte senzații iar aceasta nu atinge pietatea creștină. La drept vorbind, venerarea (pietatea) n-a depins și nu depinde de atari forme și împrejurări exterioare. „Evident – scrie în revista cu pricina – ne-am fi bucurat ca giulgiul de la Torino să fi fost autentic și astfel să fi avut chipul fizic al lui Hristos. Adevăratul Său chip însă, așa cum ni-l transmit Evangheliile, este mai viu și mai complet (subl. n.), și astfel a intrat și dăinuie în conștiința noastră a creștinilor”⁸⁷.

79. Se știe că Sfîntul Ioan Evanghelistul a venit la Efes. S-ar putea ca aici să fi fost și Sfînta Fecioară și să fi purtat cu ei chipurile sfînte și relicvele rămase de la Mîntuitorul și cinstite de către creștinii de pretutindeni.

80. Fișia de pînză – Giulgiu – are o lungime de 4,28 metri și o lățime de 1,7 m, la Pr. Ioan Ioniță, *art. cit.*, p. 5.

În Războiul pentru independență (1877–1878), ca și în Războiul pentru reîntregirea neamului (1914–1918), ostașii români purtau pe front icoane și steaguri cu chipul Mîntuitorului de pe Maramă sau de pe Giulgiu (la Ion Wilson, *op. cit.*, p. 234–251).

81. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 193–196; „Paris Match”, nr. 1096/1978: *Du nouveau sur le Suaire*, în „Idem”, Document no „Special Mediterranée”, 1981, p. 159, 162, 164, 168–169, 171, 174, 176, 178, 180 cu imagini.

82. Paul Vignon, *op. cit.*, 191–198. A se vedea și nota 80.

83. Episcopul Chesarie al Buzăului dădea mare importanță istorioarei lui Abgar, tipărend-o în ediția Ceaslovului (1829). (ce intuiție!).

84. Pr. Emanuel Copăceanu. *Giulgiul de la Torino*, în „Mitropolia Banatului”, XXI (1971), nr. 4–6, 247–251.

Într-un amplu articol: *Cinstirea Sfîntelor icoane în primele trei secole*, în „Studii teologice”, XXIII (1971) nr. 9–10, Ioan I. Rămureanu trece cu prea mare ușurință peste „istoria” pînzelor de înfășurare a trupului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos („Giulgiul de la Torino”, p. 663–665). O asemenea părere îndoielnică este reluată și de Gh. Brătescu, în „Almanahul Magazin” 1984.

85. De fapt „știrea” conține destule erori pentru ca cititorul neavizat să nu priceapă mai nimic sau chiar să nu observe „anunțul” Cardinalului între atîtea „reclame comerciale” pentru cabarete, case de toleranță lipsite de clientelă.

Pînza „datează” din 1260 sau 1390 și a sosit la Torino după 1562, se subliniază în, „Comunicat”. Știm însă sigur că în 1261 s-a „desfășurat” regatul latin de Răsărit. Mai „aflăm” de la Arhiepiscopul Balestrero că „fișia” a fost „confectionată”, culmea, la Champagne (în jurul anului 1350), nimic de chip, nimic teologic, ci totul nihilism (*24 heures...*, p. 1–2).

86. Noi creștinii ortodocși trebuie să mai știm că în localitatea Torino există și o comunitate ortodoxă de români, bineîntemeiată și condusă de către Pr. Ghe. Vasilescu, Parohul bisericii „Cuvioasa Paraschiva”, Via Cottalengo nr. 26.

87. *Între pietate, minciună și adevăr...*, p. 107.

INDICE SPECIAL ȘI NECESAR

A

- Aaron, preot, p. 18, 286, 291, 315, 408.
Abrudan, D., p. 191, 205, 232.
Advențiști (mișcare, sectă, cult), p. 6, 37, 143–151, 368.
Aghiazma, p. 345.
Ailincăi, D., p. 246, 349.
America (lumea nouă), p. 30.
Anabapțiști, p. 134–136.
Anania, pr., p. 266.
Andrei, Sf. Ap., p. 320.
Andrușos, Hristu, p. 200.
Antihrist, cel care tăgăduiește răscum-părarea în Hristos, p. 4, 199.
Antimis, p. 336.
Antonie (Plămădeală), p. 32, 41, 185, 219, 232, 291, 373.
Antoinismul, sectă, p. 106.
Antropozofie (sistem, erezie), p. 2, 92–98; 398, 400–401.
Ardelean, Teodor, p. 50, 381.
Arhieria, a se vedea: *Preoția...*
Arie, eretic, p. 24, 305.
Armagedon, a se vedea *Iehoviștii...*
Astrologie, p. 181–182, 399, 404.
Augustin, Fericit (+430), mișcare, p. 2, 220, 272.
Avraam, p. 329, 333, 337.

B

- Bah'ie (Bahai), sectă, p. 101.
Balca, N., p. 6.
Bapțiștii (mișcare, sectă, cult), p. 6, 37–63, 134–142, doctrină, p. 137.
Baronian, Zareh, p. 360.
Basarab, Mircea, p. 205, 291.
Băbuș, Gr., p. 135, 349.
Bălan, Ioanichie, p. 325.
Bălan, N., p. 41, 167, 297.
Bălana, Gh., p. 392.
Băncilă, V., p. 174.
Beldie, I. C., p. 148, 395.
Beleuță, Ilie, p. 41.
Bernay, Fr., p. 151.
Betaniștii, sectă, p. 61.
Bezpopovți, sectă, p. 76.
BIBLIA (Sf. Scriptură), p. 16, 187, 195–211, 328, 401 («britanică», 418–435) citirea, 435–447.
Bidian, Augustin, p. 195.
BISERICA: – noțiune, p. 33, 234–259, însușiri, 235, *comuniune*, 236, *locăș*, 239, *raportul cu lumea* 242, 417; – scientologică, sectă, p. 103; – a lui Hristos ca om de știință, p. 103–104; – satanei, sectă, p. 108–109; – luciferică, sectă, p. 109; – creștină universală... sectă, p. 106–107; – liberă, sectă, p. 107–108.
Blavatskaia, Elena, a se vedea: *Teozofia...*
Blond, G., p. 118.
Bobulescu, C., p. 395.
Bockhold, J., p. 136.
Bodogae, Teodor, p. 29, 207, 291.
Boghian, Pavel, p. 157, 159.
Bogomil, p. 26, 77.
BOTEZ (taină, ceremonie), p. 15,... simbol, p. 137, 149, 153, 160, 263–269, 338,... pruncilor, 289–272, 388.
Botez, Euharistie-Ministerium (document – BEM), p. 253, 263.
Botiș, Th., p. 168.
Braniște, Ene, p. 168, 263, 325, 334, 353, 360, 366.
Bria, I., p. 205, 219, 228, 232, 239, 258, 284, 291, 357, 374, 395.
Broadbent, E. H., p. 151.
Bucevschi, Orest, p. 374.
Bucovineanu, P. Hladchi, p. 118.
Budeanu, P., p. 159.

Budha (sistem budist), p. 95.
 Bulgakov, Serghie, p. 232, 254.
 Bunaciu, Ion, p. 137, 139, 140.
 Buzan, Sever, p. 291.
 Buzdugan, G., p. 320, 334.
 Buzescu, N., p. 395.

C

Cabasila, N., p. 275 ș.a.
 Calcule «advente», p. 377–383 ș.a.
 Calea «fericirii» (Amanda Marga), sectă,
 p. 105.
 Calimachi, Raluca, p. 151, 152.
 Calnev, N. A., p. 32, 219, 232, 237, 242,
 249, 275, 343, 366.
 Calvin, J., p. 6, 30, 265, 285, 295.
 Caraza, I., p. 239.
 Carmel, munte, p. 18.
 Căciulă, Olimb, p. 29.
 Călugăr, D., p. 32.
 Căsătoria, a se vedea: *Cununia...*
 Câdea, Spiridon, p. 41, 132, 258.
 Cele «trei inimi» sectă, p. 107.
 Celib (preot necăsătorit), a se vedea.
Preoția...
 Chiril al Ierusalimului, Sf., p. 29.
 Chiromantie, p. 179.
 Chițescu, N., p. 29, 71, 205, 219, 228, 239,
 263, 349, 389.
 Chrîshna (krîșna), sectă, 100–101.
 Ciobotea, Dan-Ilie, p. 320.
 Cina (Domnului), p. 137, 149, 153, 160,
 282–284, a se vedea și *Împărtășania...*
șania...
 Ciucanu, Eustochia, p. 324.
 Ciuhandru, Gh., p. 324–325.
 Clement, Alexandrinul, p. 29, 292.
 Clement, Romanul, p. 220, 293, 297.
 Cleopa, Ilie, p. 139, 195, 232, 242, 284,
 343, 366, 374, 381, 389, 392, 395.
 Cojocaru, O., p. 291.
 Colan, N., p. 246.

Coman, I., p. 129, 132, 219, 239, 246, 284,
 291.
 Coman, Vasile, p. 258, 284, 334, 410.
 Comșa, Gh. (Gr.), p. 32, 50, ș.a.
 Confesiune (Mărturisire), noțiune, p. 34.
 Consiliul Ecumenic al Bisericilor (CEB),
 p. 360.
 Constantin cel Mare, p. 22, 27, 306, 310,
 365, 374.
 Constantinescu, Fotino-Grigore, p. 152.
 Constantinescu, Al. N., p. 32, 50, 139, 143,
 189, 232, 242, 249, 349, 357, 381,
 386, 389, 392, 395.
 «Copiii» Domnului (MO), sectă, p. 104.
 Corneanu, N., p. 205.
 Cornilescu, D., p. 152, 156, 329, 366.
 Cornițescu, c., p. 205, 226, 349.
 Cosma, Sorin, p. 191, 320.
 Cotos, N., p. 50.
 Crainic, Nichifor, p. 132.
 Credința, p. 192
 CRUCE, Sf., p. 306–321 (cinstirea, 314;
 semnul 316), 374.
 Crucea, Roșie, p. 272, 317–321 ș.a.
 Cult (religios), noțiune, p. 35, particular
 și public, 359–361.
 Cuminecare, a se vedea: *Împărtășania...*
 CUNUNIA (act juridic, taină, ceremonie),
 p. 6, 22 292–297.
 Czechowski, M., p. 146.

D

Dalea, J., 185.
 Damaschin, Ioan, Sf. p. 29, 139, 232, 285,
 334, 343.
 David, Imp., p. 363.
 Decebal, rege al dacilor, p. 307.
 Deceneu, Mare preot al dacilor, p. 178.
 Deheleanu, P., p. 32, 50, 139, 143, 156,
 232, 249, 291, 343, 357, 366, 369,
 374, 381, 392.

Deism, erezie, p. 31.
 Dervent, mînăstire, p. 306.
 Diaconia, a se vedea: *Preoția...*
 Dioscur, patriarh-eretic, p. 24.
 Divinație, p. 179.
 Donatiști (Donat-eretic), p. 29.
 Dosoftei, mitropolitul, p. 285.
 Drăgulin, Gh., p. 237, 386.
 Duhobortii, sectă, p. 69–70, 396.
 DUMINICA (a se vedea și *Sabat*), p. 362–367, 376.
 Dumitrescu, Nelu, p. 146.
 Dumitrescu, Victor, p. 149, 151.
 Dumitru, cel Nou, Sf., p. 343, 348.

E

Echinocțiul, p. 367.
 Eleniști, grupare, p. 21.
 Eliade, Mircea, p. 32, 184.
 Elisabeta, mama Sf. Ioan Botezătorul, p. 291.
 Elisei, ucenic al lui Ilie, p. 337.
 Epicurei, filosofi și sectă, p. 2.
 Erasm, de Rotterdam, p. 6, 195.
 Erezie, p. 2, 4–6; 35.
 ESHATOLOGIA p. 370–417.
 Essenieni, grupare, p. 20.
 Euharistia, a se vedea *Împărtășania...*
 Eunomiu, eretic, p. 24.
 Eunuci, grupare, p. 20.
 Evangheliști, p. 38, (cult, „propovăduitori“, sectă) 151–157.
 Evdochimov, Paul, p. 189, 205–297.

F

Fameni, grupare, p. 20.
 Farisei (sectă), p. 19, 356.
 Fecioara Maria, a se vedea: *Maica Domnului...*
 Fecioru, D., p. 29, 291, 386, 392, 412.
 Felea, Ilarion, p. 41, 139, 258, 386.
 Fiii «fericiți», sectă, p. 104.

Filofteia, Sf., p. 344.
 Flaviu, Iosif, p. 21.
 Florovsky, G., p. 205, 219.

G

Galaction (Gordun, episcop stilist) p. 170.
 Galeriu, C., p. 228, 280, 297, 320, 343, 360.
 Găină, V., p. 191.
 Gheorghe, C., p. 349.
 Gheorghiu, Vasile, p. 389.
 Ghiuș, B., p. 224, 324.
 Giulgiu (de la «Torino»), p. 305, 311, 448–461.
 Glăjar, I., p. 205.
 Glosolalia, p. 160–162, 396.
 Gnosticism, curent filosofic, sectă, p. 2, 25, 26.
 Graham, Billy, p. 139, 140.
 Grigore, Decapolitul, Sf. p. 343.
 Grupare... (anarhică), p. 36: *Oastea Domnului*, p. 166–168, 329; *Stiliștii* p. 170–176, 329; – violentă, p. 36: Apartheidul, p. 110; «Conștiința» lui Augustin, p. 109; Fraternitatea albă universală, p. 109; «Încercarea», p. 110; Ku Klux Klan, p. 109, 316; Războinicii regelui Hristos, p. 109; Sea Org, p. 109 etc.

H

Harismatici (mișcare, sectă, grupări) p. 39.
 Hașdeu, P. B., p. 77, 88.
 Hegel (hegelianism), p. 31, 32, 97.
 Hiliasm, p. 26, 47, 143, 154–155, 161, 310, 371, 381, 387–392, 406.
 Hipocrate, p. 298.
 Hirotonia, taină-punerea mîinilor, p. 149; a se vedea: *Preoția...*
 Hlîștii, sectă, p. 66–68, 317.

Holografie, p. 183–184, 398.
Huss (reformator), husiți, p. 30.

I

Iadul, p. 373, 393, 409.
Ică, I., p. 228, 279; 325.
Icoana (cult, iconomahi, iconoclaști) p. 27,
326–335, 356, Chipul lui Hristos,
(„giulgiu“) 448–461.
Idealism, curent filosofic, n-are nimic cu
idealul creștin, p. 2.
Iehoviștii (mișcare, sectă)..., p. 46–54,
387.
Ignatie, Teofonul, p. 292, 296.
Inochentiștii (mișcare, sectă), p. 72–74,
379.
Indulgențe, p. 408.
Ioan, Botezătorul, Sfânt, profet, p. 19, 403.
Ioan cel Nou, de la Suceava, Sf., p. 343.
Ioan, Gură de Aur, p. 28, 297, 354.
Ioniță, Viorel, p. 219, 334.
Iordache, D., p. 32, 334.
Iorest, și Sava, Sf., p. 344.
Iosif, logodnicul Mariei, p. 233.
Iosif, de la Partoș, p. 344.
Ipolit, papă, p. 26.
Irineu, ep., p. 220, 272.
Ispir, Vasile, p. 32, 139, 143.

Î

ÎMPĂRTĂȘANIA, taină (Euharistia), p.
280–285, 293, 299, 362.
Îngeri, cinstire, a se vedea *Sfinți...*
Înmormântare, p. 347.

J

Judecata (particulară și obștească) a se
vedea: *Eshatologia...*
Justinian, Împărat, p. 24, 312.
Justinian, Maramureșeanul, p. 232, 410.

Justinian, Marina, patriarh BOR, p. 125,
249, 321.

K

Kant (kantianism), p. 31, 97.
Kardec, Allan, a se vedea: *Spiritismul*.
Klein, Chr., p. 263, 279.
Kuznețov, V., p. 334.

L

Logodnă, a se vedea *Cununia...*
Lipovenii (sectă și cult), p. 78–79.
Liturghie, Sf., p. 357–358, 362.
Loichiță, V., p. 343, 373, 389.
Lossky, VI., p. 189, 222, 232.
Lupaș, I., p. 325.
Luther, Martin, p. 6, 30, 135, 195, 223,
265, 270, 285, 295.

M

Macedon, Al., împărat, p. 363.
Macedonie, eretic, p. 24, 27.
MAICA DOMNULUI p. 230–234, 291,
328, 351, 362.
Marama (Mandilion), a se vedea *Giulgiu...*
Marcion, eretic, p. 26.
Marcu, Gr., p. 41, 132, 168, 200, 268, 389,
395.
Mariam, sora lui Moise, p. 291.
Martorii (lui Iehova), vezi *Iehoviști...*
MĂRTURISIREA, taină (Pocăința-
Spovedania), p. 276–280, 293.
MASLU, taină, p. 298–303.
Menon, Simion, p. 136.
Melchisedec, pr., p. 286.
«Mesianism», p. 40.
Micle, V., p. 366.
Mihălcescu, Ioan (Irineu), p. 32, 41, 325,
410.
Mihălțan, I., p. 291.
Mihoc, Vasile, p. 349.
Milenism, a se vedea: *Hiliasm...*

Minunea, p. 93, 333.
 Mircea, I., p. 226, 268, 275, 320, 349.
 Miron, patriarh, p. 174, 176.
 MIRUNGHERA (confirmarea), taină,
 p. 273–276.
 Mîncare (curată și «necurată»), p. 367–
 370.
 Mladin, N., p. 2, 6, 9, 41, 395.
 Moaște, Sf., p. 335–344, 361.
 Moise, legiuitor, p. 337, 341–342, 350,
 402.
 Moldovan, Ilie, p. 132, 191, 206, 225, 297,
 325, 343, 389, 392.
 Molocanii, sectă, p. 70–71.
 Montan, eretic, p. 26, 158.
 Moon, sectă, p. 102.
 Mormonii, sectă, p. 104.
 Munteanu, Al. Armand, p. 41.
 Munteanu, Vasile, p. 360.
 Müller, William. p. 6, 144, 377, 383, 387.
 Münzer, Thomas, p. 135, 195, 269.

N

Nabuco (-donosor), p. 379.
 Naghiu, Iosif, p. 349.
 Nazarei (nazarineni), sectă, p. 20, 54–59.
 Năimiți, grupare, p. 21.
 Neaga, N., p. 50.
 Necromație, p. 148, 401–405.
 Necula, N., p. 353, 361.
 Negoită, Al., p. 349.
 Neoplatonici, filosofi, p. 2.
 Nestorie, patriarh-eretic, p. 24, 27.
 Newton, Isaac, p. 144.
 Nicodim, cel Sfințit, Cuv., p. 344.
 Nicodim, patriarh, p. 174.
 Nicolae, Gh., p. 392.
 Nicolaescu, N., p. 246, 389.
 Niculițel, Sf. Martiri, p. 344.
 Noețiu, eretic (noețieni), p. 26.
 Nunta, a se vedea *Cununia...*

O

Oastea Domnului, a se vedea: *Grupare*
 (anarhică)...
 Organizația Națiunilor Unite (ONU),
 p. 366.
 Origen, scriitor creștin, p. 64, 207, 272.

P

Paraschiva, Sf. Cuv., p. 343.
 Parastase, p. 348 (Moșii de toamnă, iarnă,
 vară, 348), 405–413.
 Parohia, p. 255–259.
 Parusia, a se vedea: *Eshatologia*.
 Paul, de Samosata (pavlicieni), p. 26.
 Paulini, Petru, p. 45, 50, 146, 147, 378.
 Paștile (a se vedea *Invierea – Duminica*),
 p. 367.
 Pavel, C., p. 353.
 Pelagiu (pelagieni), eretic, p. 29.
 Penticostali (mișcare, sectă, cult),
 fundamentaliști, p. 39, 157 165.
 Petrache, Lupu (Maglavit), p. 176.
 Petreuță, I., p. 268, 279, 386, 410.
 Pietiști – vezi «evangheliști»...
 Pinteia, D., p. 291.
 Platon, filosof, p. 228.
 Plămădeală, a se vedea, *Antonie...*
 Plătică, M., p. 77.
 Pocăință (taină, ceremonie), p. 16, a se
 vedea *Mărturisirea...*
 Pogon, Dorel, p. 239.
 Popa, D., p. 143, 144, 146.
 Popescu D., p. 239, 268.
 Popescu T. M., p. 41, 50, 139, 176.
 Popescu, Tudor, pr. caterisit, p. 152–153,
 239.
 Popescu, Vintilă, p. 41.
 Popovți, sectă, p. 77.
 Postul, p. 350–354, 367, 369.
 Prelipceanu, Vl., p. 395.
 PREOȚIA, taină (sfințire prin transmiterea
 harului succesiunii apostolice și
 credinței – hirotonia – candidatului)
 p. 285–292.
 «Prietenii» omului, sectă, p. 107.

Prodan, Mina, p. 32.
 Profeti, p. 194 (falși; p. 24).
 Pronia, p. 227–230, 309, 322, 413.
 Purgatoriul, p. 387, 408.

R

Radu, D., p. 189, 224, 239, 263, 268, 291.
 Raiul, p. 373, 393, 409.
 Rascolul, mișcare, schismă, erezie,
 p. 74–79.
 Rațiunea (cunoașterea), p. 114–115.
 Rămureanu, I., p. 71.
 Reîncarnarea, a se vedea: *Necromația...*
 Remete, Gh., p. 343.
 REVELAȚIA lui Dumnezeu, p. 192
 («deschisă», p. 193), 396. (a se vedea
 pe larg: Sf. Scriptură și Sf. Tradiție).
 Rezuș, P., p. 6, 185, 232.
 Rovența, Haralambie, p. 392.
 Rowen, Margareta, p. 6, 44–46.
 Rugăciuni pentru cei adormiți..., p. 393–
 413.
 Rus, Remus, p. 32, 373.
 Russel, Ch., p. 6, 47, 378.
 Rutherford, Iosif, p. 380.

S

Sabat (zi de «odihnă»), a se vedea:
Duminica (zi de sărbătoare), p. 20,
 150, 362–364, 366.
 Sabelie («sabelieni»), p. 26.
 Saduchei (sectă), p. 20.
 Scapeți, sectă, p. 68–69, 317.
 Sandu, Șt., p. 224.
 Sauca, I., p. 268, 320, 349.
 Sava, Gh., p. 386.
 Sava, Sf., a se vedea: *Iorest și...*
 Savin, I., p. 133.
 Sărindare, p. 348, a se vedea: *Parastase...*

Scharschmit, K., p. 139.
 Schisma (noțiune), p. 28, 29, 35.
 Schrödinger, Erw., p. 395.
 Scriban, Arhim., p. 132, 168, 174, 200, 366.
 Secerători, sectă, p. 59–61.
 Sectă (noțiune), p. 1, 4–6, 35.
 Semiluna Roșie, Leul Roșu, a se vedea:
Crucea Roșie...
 Sentimentul (Afectivitate), p. 115–116.
 Seviciu (Traian), † Timotei, p. 223.
 Sfeștania, a se vedea: *Aghiasma...*
 SFINȚII... și îngerii..., p. 321–326
 (mijlocire, 324 și cinstire, 342–325),
 402.
 Sibiescu, Vasile, p. 32.
 Sima, I. B., p. 51.
 Sinod, apostolic, p. 21, 368–369; –
 ecumenic: I, Niceea (325), p. 27, 173,
 191, 311, 367, 413; II, Constantinopol
 (381), p. 27, 191, 413; III, Efes (431),
 p. 27; IV, Calcedon (451), V–VI,
 Constantinopol (553, 680), p. 27, 215;
 VII, Niceea (787), p. 27, 309, 313,
 327, 335, 339, 356.
 Sîrbu, Corneliu, p. 41, 174, 223, 279, 284,
 353.
 Slătioara (mînăstire stilistă), p. 173.
 Slevoacă, Șt., p. 226, 232.
 Smith, John, baptist, p. 6, 136, 270.
 Smith, Josephe, mormon, p. 104.
 Snew, Samuel, p. 6, 377.
 Soare, D., p. 410.
 Sofism (sofiști), curent filosofic, p. 2.
 Sorcova, obiect și obicei, p. 308.
 Spiritism (practică, sectă), p. 2, 39, 79–89,
 396, 399.
 Spovedania, a se vedea: *Mărturisirea...*
 Stamatoiu, Dionisie, p. 205.
 Stan, Alex., p. 32.
 Stan, Liviu, p. 132, 185, 239, 246, 325.

Stănescu, N., p. 389.
 Stăniloae, D., p. 32, 132, 185, 189, 207,
 222, 228, 246, 279, 284, 291, 361,
 366, 376, 386, 392, 410.

Steiner, Rudolf, a se vedea: *Antropozofia*...

Stilism, a se vedea: *Grupare* (anarhică)...

Streza, Liviu, p. 242, 268.

Strong, A. H., p. 139, 143, 796.

Stundiștii, sectă, p. 71–72.

Sufletul, p. 394–396.

Superstiția, p. 178, 186, 384.

Svetlov, Petru, p. 32.

Svosnicov, Al., p. 32, 77.

Swetenborg, B., p. 6, 144, 377.

Ș

Șandru, Trandafir, p. 159.

Șebu, Sebastian, p. 219.

Șerb, Teodor, p. 32, 195, 374.

Șiclovan S., p. 139.

Șurubaru I., p. 225.

T

Tainele (7) Bisericii, p. 259–262, 343, 349,
 413.

Taoism (mișcare, sectă), p. 102–103.

Templul popoarelor, sectă sinucigașe,
 p. 105–106.

Teoctist, patriarh BOR, p. 126, 223, 249.

Teodosie, cel Mare – împărat, p. 27.

Teozofie (sistem, erezie), p. 2, 6, 89–92,
 393, 399–400.

Terchilă, N., p. 268.

Tertulian (scriitor creștin-apologet), p. 26,
 157, 200, 293, 296, 336.

Tit, Simedrea, p. 72.

Tita, M., p. 410.

Todoran, Isidor, p. 191, 219, 226, 239, 349.

Toffler, Alvin, p. 118.

Tokarev, Al., p. 71.

Tomism (Toma d'Aquino), curent,
 mișcare, «teologie» (neotomism), p. 2.

Traian, împărat, p. 22, 366.

TRADIȚIE, Sf., p. 212–221.

Trembelas, P., p. 223.

Trifa, Iosif, p. 41, 166.

U

Ufolatri (OZN), sectă, p. 104.

V

Vambu, Alecsie, p. 159.

Vameși, grupare, p. 20.

Varlaam, mitropolitul, p. 200, 285.

Vartolomeu (Stănescu), p. 41.

Vasile, cel Mare, Sf., p. 28, 225, 272, 306,
 354.

Vasile, al Oradiei, p. 132.

Vasiliada, p. 9.

Vasilescu, Em., p. 32, 71, 325.

Vezina, Mare preot la daci, p. 178.

Vicențiu, de Lerini, p. 221.

Vintilescu, P., p. 168, 174, 279, 284, 360.

Visarion (Sarai), Cuv., p. 344.

Vladimirești, m-re., p. 176.

Voicu, C., p. 232.

Voința (determinarea), p. 116–117.

Vorbirea în limbi, a se vedea *Glosolalia*...

Vrăjitoria, p. 182–183, 186, 341.

W

White, Elena, p. 6, 45, 143–146, 147, 368,
 383.

Woodrow, Alain, p. 118.

Wyclif, John, p. 6, 30, 195, 265.

Würtz, Brunò, p. 50, 148.

Z

Zalmoxe, rege, Mare preot al dacilor,
 p. 178, 307.

Zăgrean, I., p. 239, 349.

Ziloți (zeloți), grupare, p. 20.

Zoroastru (zoroastrism), p. 75.

Zwingli, U., p. 6, 30, 57, 195, 265, 285,
 295.

DIN ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ A AUTORULUI

I. CĂRȚI DE REFERINȚĂ

1. *Premise ale dialogului anglicano-ortodox. Aspectul Revelației divine.* Teză de doctorat, în «ST» (1976), nr. 3–6 și extras.
2. *Ghid tematic pe temeiul Bibliei în dialogul asupra credinței creștine*, în «Îndrumătorul...» al Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1985 și extras.
3. «*Caută și vei afla*»... volum de predici, Roman – Huși, 1990.

II. LUCRĂRI ÎN SPECIALITATE: APOLOGETICĂ – ISTORIA RELIGIILOR

1. *Curenți noi în teologia anglicană*, în «Ort.», XVIII (1966), nr. 3.
2. *Tendențe de unire între cultele apărute din anglicanism*, în «Idem» nr. 4.
3. *Religia tracodacă și celtobritanică*, în «BOR», XCIII (1975), nr. 3–4, și în «Recherches sur l'histoire des Institutions...» II, Bucarest, 1978 și *Confluente daco-britane*, în «Magazin istoric» nr. 3/1978.
4. *Anglicanismul în preocupările lui Gala Galaction*, în «GB», L (1981), nr. 4–6.
5. *Despre originea getodacilor și începutul creștinării lor*, în «MO», XXX (1978), nr. 1–3.
6. *Hipocratism și creștinism – în lumea veche și la strămoșii noștri*, în «GB», XLI (1982), nr. 4–6.
7. *Aspecte ale vieții spirituale a traco-dacilor*, în «MO», XXXII (1980), nr. 7–9.
8. *Burebista – Marele preot și rege al dacilor*, în «Rumänische orthodoxe Kirche», Hamburg, 1980, nr. 8–9... versuri, în «Săptămîna», 19 dec. 1980, și «Recherches sur l'histoire...», vol. VII–VIII, 1982–1983.
9. *Glasul veșniciei în câteva epitafe descoperite la Tomis*, în «GB», XXXIX (1980), nr. 6–9.
10. *Semnificația religioasă a descoperirilor arheologice de la Ocnîța – Vîlcea*, în «MO», XXVI (1974), nr. 3–4.
11. *Primii martiri creștini cunoscuți pe teritoriul Patriei noastre*, în «Idem» nr. 3–4/1972 și rev. «Patriarhia Moscovei», nr. 10/1973.
12. *Cuviosul Paisie cel Mare (Velicikovski), un desăvîrșit monah român*, în «BOR», XCIII (1975), nr. 1–2.
13. «*Uniația*» din Transilvania și Banat în preocupările lui Dimitrie Cantemir, în «MB», XXIV (1975), nr. 1–3.
14. *Mitropolitul Dosoftei, apărător luminat al ortodoxiei*, în «MO», XXVI (1970), nr. 9–10.
15. *Preotul ortodox și propovăduirea Evangheliei*, în «Ort.», XXIII (1981), nr. 2.

16. *Ieromonahul Damian Samoilă, primul misionar român în cele două Americi*, în «Almanahul credința 1981», Detroit – S.U.A.
17. *Nicolae Milescu-Spătarul, vrednic reprezentant al spiritualității românești în sec. XVII*, în «GB», XLII (1983), nr. 9–12.
18. *Mitropolitul Iosif Naninescu milostivul... ierarh*, în «MMS», nr. 1–3/1990.

III. STUDII ȘI ARTICOLE PENTRU ÎNDRUMĂRI MISIONARE ȘI ECUMENISM

19. *Aspecte noi în legătură cu «Intercomuniunea»*, în «Ort.», XIX (1967), nr. 3.
20. *Un ecumenist al secolului al XVI-lea, umanistul Nicolae Olahul*, în «GB», XXVIII (1969), nr. 7–8.
21. *Sfinții Trei Ierarhi – evocare*, în «MO», XXIV (1972), nr. 1–2... (versuri în «Idem», nr. 1–2/1980).
22. *Responsabilitatea misionară după Sf. Trei Ierarhi*, în «ST», XXXVI (1984), nr. 5–6.
23. *Biserica și lumea (societatea)*, în «Ort.», XXXIV (1982), nr. 4.
24. *Moaște și relicve din Apus... cedate ortodoxiei*, în «Idem», nr. 2/1985.
25. *Martin Luther și urmările Reformei religioase*, în «MB», XXXIV (1983), nr. 1–2.
26. *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățământul teologic superior*, în «Ort.», XXXIII (1981), nr. 4.
27. *Personalitatea ecumenistă a Grației Sale Robert Runcie...* în «MO» XXXIII (1981), nr. 4–6.
28. *Încă o treaptă... a VI-a Adunare generală CEB*, în «GB», LII (1983), nr. 9–12.
29. *Ecumenismul local...* în «ST», XXXIV (1982), nr. 3–4..., în «Ort.», nr.1/1985; «Almanah-Vestitorul», Paris,1985; în «BOR», nr. 5–6/1986.
30. *Organizațiile creștine ecumenice în Frontul activ al păcii...* în «GB», XLIII (1984), nr. 5–6.
31. *Sfântul Ioan Casian...* în «GB», nr. 1–2/1976; Rev. Patriarhiei Moscovei, nr. 3/1979 ; «Îndrumătorul...», București,1981; «Biserica românească», nr. 38/1985, Milano; «Magazin istoric», nr. 7/1982.
32. *Distinșii fii ai Mitropoliei Olteniei, profesori în învățământul teologic superior*, în «MO», XXXVIII (1986), nr. 4.

IV. ARTICOLE ȘI STUDII PENTRU APĂRAREA DREPTEI GREDINȚE

33. *Catedra de Îndrumări Misionare și ecumenism*, în «ST», XXXIII (1981), nr. 7–10; *Metode și mijloace pentru apărarea dreptei credințe*, în «BOR», nr. 9–10/1986.

34. *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sfintei Scripturi*, în «MB», XXXIV (1984), nr. 3–4.
35. *Sfânta Scriptură și bibliile confesionale*, în «Îndrumătorul Pastoral», 7, Timișoara, 1986.
36. *Biblia «britanică», o traducere favorabilă prozelitismului sectant*, în «GB», XLVI (1987), nr. 5.
37. *Hristos-cheia Scripturii*, în «Ort.», XXXV (1983), nr. 2.
38. *Cinstirea Sf. și de viață dătătoarei Cruci*, în «Ort.», XXXIV (1982), nr. 2.
39. *A doua venire a Domnului (Parusia). Calcule advente*, în «Ort.», XXXVI (1984), nr. 1.
40. *Taina Sf. Maslu...* în vol. «Îndrumări misionare», București, 1986.
41. *Despre cinstirea Sfințitelor icoane*, în «Almanah», Paris –1986 și «Îndrumător...», București, 1986.
42. *Ziua de odihnă și Ziua de sărbătoare pentru creștini*, în «Îndrumător...», Buzău, 1985.
43. *Sectele religioase pericol al vieții, al moralei...*, în «GB», nr. 5/1986.
44. «*Psihologia*» sectelor religioase, în «Idem», nr. 4/1987.
45. *Prin Sfântul Duh se menține și se reface unitatea Bisericii*, în «Învierea», nr. 7–9/1989, Ierusalim – Israel.
46. *Cinstirea sfințitelor moaște...*, în «MMS», nr. 1/1988.

V. STUDII DE ENCICLOPEDIIE RELIGIOASĂ ȘI FOLCLOR

47. *Confesiunea pictorului Van Gogh*, în «GB», XXIX (1971), nr. 7–8.
48. *Totemismul în cultura unor popoare*, în «GB», XXIV (1965), nr. 7–8.
49. *Prețuirea pruncilor în colindele religioase românești*, în «MO», XIX (1967), nr. 11–12.
50. *O frescă literară de spiritualitate creștină*, în «GB», XXIX (1970), nr. 7–8.
51. *Dacii și legătura lor cu Țara Sfântă*, în «Învierea», nr. 10–12/1973, Ierusalim – Israel.
52. *Iată, vine Moș Crăciun!*, în «Idem», nr. 7–12/1984.
53. *Colinda românească...* în «Idem», nr. 7–12/1985.
54. *În legătură cu vasul liturgic paleocreștin de la Moigrad (jud. Sălaj)*, în «Tr.», nr. 27–28 (An. 126).
55. *Diaconul Ion Creangă... procesul*, în «Recherche sur l'histoire...», vol. X, București, 1985; în «Săptămîna-Almanah»/1986; în «Îndrumătorul...», Iași, 1989, în «Magazin istoric», nr. 1/1990.

VI. STUDII CU ASPECT ISTORIC ȘI DE ARTĂ

A) CU SEMNIFICAȚIE MONDIALĂ

56. *Constantin Brâncuși...*, în «MO», XXIV (1972), nr. 11–12; în «BOR», nr. 3–4/1976; în «MO», nr. 3–4/1976; în «BOR», nr. 1–3/1977 etc.
57. *Coincidențe și relații generale (indirecte) între Anglia și Dacoromania*, în «BOR», XCIII (1975), nr. 5–6.

58. *Herodot, «Părintele istoriei» și întâiul cronicar al strămoșilor noștri traco-getodaci*, în «Învierea», nr. 1–5/1986, Ierusalim – Israel.
59. *Frățietatea dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei în primul război mondial*, în «Altarul» nr. 1–4, Londra, 1984.

B) CU SPECIFIC NAȚIONAL-PATRIOTIC

60. *Evlavie străbună în lut și piatră*, în «MO», XXV (1973), nr. 1–2.
61. *Mărturiile unor locașuri de cult la Porțile de Fier*, în «Idem», nr. 3–4.
62. *Nicolae Iorga*, în «Altarul» nr. 1, Londra, 1967.
63. *M. Kogălniceanu*, în «Idem», nr. 2.
64. *Nicolae Titulescu...* în «GB», XXVIII (1969), nr. 9–10; în «MO», nr. 7–9/1982.
65. *Dimitrie Cantemir și urmașii săi în Rusia...*, în «BOR», XCIII (1974), nr. 7–8.
66. *...Mihai Viteazul...*, în «BOR», XCIV (1976), nr. 7–8; «Îndrumătorul...», București, 1981.
67. *Un locaș de cult ortodox... în Prejmer (Brașov)*, în «BOR», XCIV (1975), nr. 7–8.
68. *Unitatea de cuget și simțiri a românilor de pretutindeni în Revoluția de la 1848*, în «MO», XXX (1978), nr. 4–6.
69. *În legătură cu Rotonda de la Alba Iulia...* în «BOR», XCVI (1978), nr. 9–10 și «Magazin istoric», nr. 11/1983.
70. *Voievodul de sine-stătător: Alexandru cel Bun*, în «Magazin istoric» nr. 1/1982; *...dătător de Legi și datini*, în «MMS», LVIII (1982), nr. 1–2.
71. *Rolul Mînăstirii Antim din București în Revoluția din 1821*, în «GB», XLI (1982), nr. 11–12.
72. *Un acord perfect în spiritualitatea românească: George Enescu*, în «MMS», LVII (1981).
73. *Centenarul trecerii spre veșnicie a lui Ciprian Porumbescu*, în «Almanah-Vestitorul», Paris, 1983–1984.
74. *Petrache Poenaru*, un fiu al Vîlcii, cercetător al trecutului Buzăului, în «Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților» Buzău, 1983, vol. II.
75. *Tîrgul Ieșilor în mileniul II*, în «Săptămîna», 3 iunie 1983.
76. *Trecut istoric și locașuri de cult în localitatea Rugetu – Vîlcea*, în «MO», XXXIII (1981), nr. 7–9.
77. *Mircea cel Bătrîn...* în «MO» nr. 5/1988, și în «Recherches de l'histoire...» vol. XIII, Bucarest, 1988.
78. *Mihai Eminescu – Luceafărul poeziei românești...* în «GB», XLV, (1989), nr. 1; *Mihai Eminescu și Țara sfîntă*, «BOR», nr.1–2/1990.

N.B. Se adaugă la acestea: reportaje, necrologuri, articole în ziare și reviste, emisiuni radio-tvr, predici și cateheze, note și comentarii, recenzii etc.

E P I L O G

Atît cît vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian (1948–1977) a condus Biserica Ortodoxă Română, clerul și credincioșii au dovedit înțelegere, ascultare și păstrarea credinței. În același timp s-au refăcut aproape toate locașurile de cult, monumentele istorice și de artă, schiturile și mînăstirile lovite de cutremurul din 1940 sau distruse de cel de al doilea război mondial, s-au organizat ateliere tipografice și s-au creat condiții de viață pentru monahi și monahii.

În această perioadă a strălucit Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române cu toate sectoarele sale, inclusiv Comisia de pictură bisericească, instituție unică în practica ortodoxiei. S-au construit biserici, altele s-au reparat, s-a reinstaurat erminia bizantină și clasic-românească.

După cutremurul distrugător, pentru locașurile de cult și țară din martie 1977 și după trecerea spre veșnicie a Patriarhului Justinian, situația s-a complicat. Mînăstirile au rămas în paragină, monumentele s-au ruinat, statul ateu, cu încuviințarea unor «fețe» bisericești, a desființat Direcția Monumentelor istorice; s-a procedat, sub masca sistematizării localităților, la distrugerea unor edificii, la dislocarea și translarea altora și mai grav, demolarea și ștergerea urmelor unor biserici. S-a încercat așa-ceva și în vremea Patriarhului Justinian, dar poziția sa a fost de neclintit. A rămas în istoria analelor comuniste protestul Patriarhului-ctitor: «...cînd va cădea o cărămidă sau se va încerca demolarea bisericilor, buldozerele vor trece mai întîi peste mine și peste cei 500 de preoți ai Capitalei și apoi se va dărîma ceva...»

Și o altă față a distrugerii spiritualității noastre s-a arătat: *diversiunea confesională*; propaganda furibundă împotriva ortodoxiei «roșii»; încurajarea sectelor de către ateii, ca fenomen de masă împotriva Bisericii socotită singura organizație și ideologie anticomunistă; îngăduința plecării și venirii fraților «pocăiți», ecumenismul diversionist etc.

În fața acestor situații, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a încercat prin hotărîri și decizii, prin îndrumări (discrete și interne) și metode misionare să stopeze prozelitismul. Care prozelitism? Nu era voie să-l numești: papistaș, greco-unit sau rău venit – cum ironic i s-a spus, sectar, baptist, adventist, penticostal ș.a.m.d., se călcau drepturile omului! Strigătul disperat al credincioșilor și preoților pentru stăvilirea sectelor a început să i se dea atenție, dar era prea tîrziu; se cerea eparhiilor situația propagandei ereticilor... Am studiat mii de pagini, unele cu conținut dramatic. Concepția organelor locale, inspectorilor de culte (de fapt politic-atee) și miliției erau fără margini. Preotul ortodox era supus unor presiuni (el și familia) mai bine «gîndite» decît tribunalele inchiziționale. Trebuie spus că toți slujitorii «periculoși» vremii au trecut prin șocuri de neînchipuit. Soții de preoți au fost date afară din funcții sau neîncadrate, copiii erau marginalizați sau excluși de la dreptul de a se înscrie în învățămîntul superior etc.

La propunerile concrete ale Cancelariei Sf. Sinod, unde mai supraviețuiau ucenici ai Patriarhului Justinian, s-au luat și măsuri pentru pregătirea viitorilor misionari, preoți și slujitori demni pentru apărarea dreptei credințe, și implicit nației sfinte române. A, n-aveai voie să folosești cuvîntul națiune, ci popor sau denominațiuni, naționalități (culmea) conlocuitoare etc...

Pentru întărirea misiunii s-a reorganizat, s-a restabilit, s-a concretizat zbuciumata catedră de Îndrumări..., ferească Sfântul să fi zis sectologie și propagandă sectară că era convocată «adunarea cultelor», ci trebuia grăit numai de umanism și ecumenism pentru a fi pace sub măslinul sediului central al Consiliului Mondial al «Bisericilor» de la Geneva.

Și totuși s-a îndrăznit. O Programă specială s-a trimis Centrelor eparhiale, s-au inițiat, în afara Cursurilor de Îndrumări misionare și pastorale pentru definitivare și promovare a clerului, întruniri misionare de scurtă durată, începutul făcându-l P.S. Antonie al Buzăului și I.P.S. Nicolae al Banatului. Acțiunea s-a generalizat și a dat roade. S-a «aprobat» de către «Onor Departamentul de Culte» și tipărirea unor studii și articole de specialitate.

Dar pentru pregătirea elevilor și studenților și pentru folosul preoților s-a inițiat alcătuirea unor cărți și manuale utile și retipărirea altora. Așa s-a hotărât ca profesorii Institutului teologic din București să contribuie la alcătuirea unei lucrări misionare. Pr. Prof. Ene Braniște, rectorul de atunci (1982), a dus la îndeplinirea cerința Sf. Sinod, trimițând volumul la Sectorul de învățământ. Nu s-a trimis la publicat, deoarece un împăciuitor confesional volum asalta tipografia Patriarhiei, cu nume răsunător: *Dicționar de teologie ortodoxă* (culmea!) *de la A la Z*, București, 1981. S-a epuizat repede, fiindcă toți sectanții posedă cartea drept un «triumf al ecumenismului» în România...

Și iarăși nedumerire! Prin adresa nr. 12370, din 30 decembrie 1982, Cancelaria Sf. Sinod, eram încunoștiințat că Preafericitul Patriarh Justin m-a numit responsabilul Comisiei pentru «lectura și stilizarea cursului de Îndrumări misionare, cu condiția ca, în primul trimestru al anului 1983, cursul respectiv să fie introdus pentru tipar...». Din Comisie făceau parte P. C. Pr. Constantin Cornițescu, profesor de Exegeza Noului Testament și P. C. Pr. Vasile Bria consilier al Arhiepiscopiei Bucureștilor cu probleme misionare. Fiecare membru al Comisiei a verificat toată lucrarea (circa 600 pagini ms.) și apoi, s-a ajuns, în plen, la consens. Manuscrisul a fost predat tipografiei la 1 iunie 1983. Lucrarea a ajuns la Redacție pentru a fi din nou lecturată, mai bine-zis cenzurată de specialistă Editurii Anca Manolache. Un consilier patriarhal de tristă amintire, care ținea locul Directorului Editurii, a venit cu propunerea-diagnostic: «cartea nu merge, să fie dată unor specialiști...» (Sic!) Și iarăși manuscrisul a fost făcut și prefăcut, completat și complicat de un colaborator octogenar, și apoi, trimis cu «garanții» la cenzură. Așa a apărut cartea de sectologie fără secte: *Îndrumări misionare*, Editura Institutului biblic și de Misiune ortodoxă, București, 1986, 961 p. Dar în aceeași perioadă, s-au tipărit și foarte utile lucrări cu teme misionar-pastorale: Îndrumătoarele eparhiale, volume de predici, cateheze și pastorale ale chiriarhilor locului, precum și opere de certă valoare: † Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una*, București, 1979; Idem, *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1981; *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților*, vol. I și II, Buzău, 1982, cu colaboratori; Idem, *Tradiție și libertate*, Sibiu, 1984, ș.a.; I.P.S. Nicolae al Banatului, *Temeiuri ale credinței ortodoxe*, Lucrări patristice și nenumărate studii și articole antisectare; I.P.S. Teoctist al Moldovei și Sucevei, *Pe treptele slujirii* (vol. I–IV);

I.P.S. Nestor al Olteniei s-a ocupat de *Pagini patristice* și restituiri istorice etc. Și alte lucrări: «*Despre credința ortodoxă*, de Arhim. Ilie Cleopa, București, 1981, ediția a II-a, București, 1986; *Convorbiri duhovnicești*, de Ierom. Ioanichie Bălan, Roman, 1986 etc.

Dar să revenim la volumul de față.

O dată cu numirea subsemnatului în postul de conferențiar suplinitor cu concursul luat la catedră desființată («Teologia fundamentală» și Istoria religiilor), în 1977, nu am găsit ceva concret la Catedra de Îndrumări misionare și Ecumenism – catedră ocupată prin concurs de Pr. Prof. Ion Bria de la CEB de la Geneva. Lucrarea Pr. Prof. Petru Deheleanu era «prohibită». Îndrumări se făcuseră la voia întâmplării. De fapt ultimul specialist la Sectologie fusese Pr. Conf. Vintilă Popescu. După plecarea sa la Londra (1960), disciplina de Îndrumări s-a desființat. A mai apărut ca anexă la Dogmatică, dar ca obiect principal de studiu, legat și cu ecumenismul s-a definitivat abia în 1977.

Pentru a onora suplinirea, am alcătuit o programă analitică pe care a aprobat-o Consiliul profesoral și a avizat-o, la propunerea Sf. Sinod, Departamentul Cultelor. Avînd experiența înaintașilor: Pr. Al. N. Constantinescu, Vintilă Popescu și Nicolae Ghițescu, precum și lucrarea de bază a Prot. Petru Deheleanu, *Sectologie*, Arad, 1948, mi-am alcătuit minimum de prelegeri: Caietul albastru, cum l-au numit studenții. După această primă fază am completat temele și le-am verificat pe teren cu prilejul îndrumărilor misionare de scurtă durată din cadrul Centrelor eparhiale la care am participat, încît la finele anului 1984 deja aveam un curs de Îndrumări în perspectivă.

În anul respectiv, 1984, luînd parte la cursurile organizate de Mitropolia Banatului, la Caransebeș, I. P. S. Mitropolit Nicolae m-a solicitat să alcătuiască un manual pentru învățămîntul teologic superior și pentru preoții absolvenți sau licențiați în teologie, întrucît este greu de tipărit Sectologia Pr. Deheleanu, avînd în vedere că multe date nu mai corespund și alte teme noi trebuie abordate. Am promis I.P.S. Sale că mă voi strădui. În mai 1985 am prezentat I. P. Sale partea I, iar în toamnă partea a II-a. După o convorbire duhovnicească, P. S. Timotei a cerut I.P.S. Sale încuviințarea ca volumul subsemnatului să fie trecut în planul de editură al Eparhiei Aradului. Tot în această perioadă de timp, soția Părintelui. P. Deheleanu a prezentat patriarhului Justin ediția a II-a a *Sectologiei* îmbunătățită și completată. Un cadru didactic de la Institutul teologic din București, destul de fotogenic, la propunerea redactorului de specialitate (A.M.), a respins lucrarea ca «necorespunzătoare și care aduce neplăceri ecumenismului instaurat în țara noastră»... Cunoscînd toate aceste neajunsuri, mi-am revăzut lucrarea promisă Mitropoliei Banatului și la porunca patriarhului Iustin, am predat-o Redacției. Nu a stat prea mult aici, deoarece «nu era ecumenică» și mi s-a comunicat că «nu merge așa-ceva»... Nu mi s-a spus de ce, dar referatul «desființării» a indignat pe mulți lectori cinstiți ai cenzurii. Probabil, paginile abil ticluite ale referatului vor fi folosite pentru voalul nostalgiei... Posed, în schimb, manuscrisul schilodit de redactorul doct (A.M.). Pe unele pagini scrie: «*nu ne interesează*... Biserica nu trebuie să atace... cultele neoprotestante sînt egale cu noi» (ortodoxii?!); pe altele: «nu le facem publicitate (?) etc., iar jumătate din paginile volumului sînt îndoite (să fie eliminate, n.n.).

Și totuși, prin Episcopia Aradului, după ce o Comisie de specialiști o cercetase cu destulă acrivie misionară, lucrarea a fost trimisă la sectorul de presă și tipărituri din cadrul Departamentului Cultelor. Și iarăși corecturi peste corecturi, scoateri și adăugiri, referate și «părerii», unele reale, altele de «înțeles», în orice caz totul s-a desfășurat cu seriozitate și cu intenția de a se obține viza de imprimare, ceea ce nu se observase în Editura Patriarhiei. Este adevărat că au existat tergiversări din cauza unor foști slujbași limitați și fricoși care au «pitrocit» lucrarea doi ani. În sfârșit, i-au dat viza, șampilându-se fiecare pagină, iar prin adresa nr. 2004/6.VI.1989 către Episcopia Aradului, Departamentul Cultelor făcea cunoscut «acordul pentru tipărirea lucrării... într-un tiraj de 3000 exemplare...»

Am încercat, cum era firesc, ca lucrarea să fie imprimată în Tipografia Patriarhiei, dar Consilierul de «specialitate» a refuzat categoric asemenea carte. Tipografia era ocupată cu imprimarea ultimilor exemplare ale Bibliei «britanice», traducerea Cornilescu (București, 1987), comandă «grasă» a sectei baptiștilor!!! Altfel nu ne putea „ajuta” Societatea biblică, în frunte cu secretarul său general dr. Pr. Săbin Verzan, consilier patriarhal?!

Imprimarea a fost începută la Sibiu, în urmă aprobării I.P.S. Mitropolit Antonie. Venind „plinirea vremii”: Decembrie 1989, s-au deschis alte perspective... La întreprinderea tipografică «Arta grafică» a revenit ca director, Domnul Sorin Albaiu, cu bunăvoința căruia s-a imprimat Sfânta Scriptură în 1968, subsemnatul fiind angajat în apariția unui asemenea monument mult așteptat. Prin amabilitatea Domniei Sale, am transferat manuscrisul lucrării la tipografia respectivă sub comanda nr. 1509/1990, conform adresei nr. 565 din 31 martie 1990 a Episcopiei Aradului.

Trebuie precizat faptul că lucrarea s-a imprimat după viza obținută în 1987. Tirajul s-a epuizat imediat, Episcopia Aradului refuzând cerința autorului.

Consider că și prin ediția de față împlinesc Testamentul Părintelui Profesor doctor Petru Deheleanu care-mi scria, la 6 aprilie 1977: «... să te străduiești să duci mai departe ceea ce noi am început cu greu și am suferit destul... dar am credința că vor veni vremuri prielnice și înțelegătoare. Dumnezeu să te ajute, Maica Domnului să te ocrotească, Sfinții să mijlocească pentru înlăturarea neghinei (sectelor și slujitorilor fără chemare) din Ogorul cel sfânt al neamului românesc...». Profetia s-a împlinit!

Cu aceste mărturisiri, rog pe Milostivul Dumnezeu să binecuvînteze lucrul cel bun, să lumineze pe oricare dintre cititori pentru a ajunge la izvoarele credinței și la cunoașterea lui Dumnezeu, la viața de veci (Ioan III, 14–17; XVII, 3). Așteptăm și alte îndemnuri ale cititorilor ortodocși și sugestii sau nedumeriri ale sectanților, fiindcă și erezia este îngăduită pentru aflarea adevărului (I Corinteni XI, 18–19)

LE GUIDE CHRETIEN

CONTRE LE PROSÉLYTISME DES SECTES

SOMMAIRE

	pag.
PRÉFACE, par † Calinic, Evêque d'Arges	IX—XII
INTRODUCTION: <i>La préoccupation permanente de l'Eglise Orthodoxe Roumaine pour la mission et la sauvegarde de la foi orthodoxe</i>	XV—LVI

I-ère partie

LE PHENOMENE DES SECTES AU LONG DU TEMPS

Chapitre I: DE L'HERESIE A LA SECTE	3— 42
I. <i>Causes de leur propagation</i> ; A. Religieuses (p. 6); B. Sociales (p. 7); C. Morales (p. 8); D. Culturelles (p. 9); E. Psychomaladives (p. 9); <i>Raisons</i> : internes (p. 10) et externes (p. 14); II. <i>Repères historiques</i> ; A. L'Ancien Testament (p. 17); B. Le Nouveau Testament; 1. Le temps du Sauveur (p. 19); 2. L'époque des Saints Apôtres (p. 21); 3. La période post-apostolique (p. 22); 4. Sectes et hérésies aux premiers siècles (p. 23); III. <i>Le Grand Schisme</i> ; Antécédents (p. 29); Le prélude des réformes (p. 30); IV. <i>La juste compréhension de certaines notions</i> ; 1. L'Eglise (p. 23); 2. La confession (p. 34); 3—6. Culte. hérésie, schisme, secte (p. 35); 7—9. Groupement anarchique, Communauté dissidente, Organisations religieuses (p. 36); V. <i>Les principaux mouvements néoprotestants</i> ; 1. Baptismal (p. 37); 2. De l'advent (p. 37); 3. Piétiste (p. 38); 4. Fondamentaliste (p. 29); 5. Charismatique (p. 39); 6. Spirite (p. 39); 7. Le « Messianisme » (p. 40).	
Chapitre II: « GROUPEMENTS RELIGIEUX » PLUS RECENTS	42— 98
I. « <i>Dissidences chrétiennes</i> »; 1. Les adventistes réformistes (p. 44); 2. Les témoins de Jéhovah (p. 46); 3. Les Nazaréens (p. 54); 4. Les moissonneurs (p. 59); 5. Les botanistes (p. 61); II. <i>Sectes mystico-morbides</i> ; 1. Les Chlystes (p. 66); 2. Les Scapetes (p. 68); 3. Les Dukhobotes (p. 69); 4. Les Molokans (p. 70); 5. Les Stundistes (p. 71); 6. Les Innokentistes (p. 72); III. <i>Mouvement du « rascal »</i> ; 1. Les Bespopovetes (p. 76); 2. Les Popovetes (p. 79); IV. « <i>Associations</i> » spirites; Le mouvement spirite (p. 79); 2. La théosophie (p. 89); 2. L'anthroposophie (p. 92).	
Chapitre III: SECTES « MESSIANIQUES ET PROPHÉTIQUES »	98—132
A. Sectes « modernes »; I. <i>De provenance indienne</i> ; 1. Khrishna (p. 100); 2. Transcendentales (p. 101). II. <i>La mystique persano-arabe</i> ; 1. Bah'ie (p. 101); 2. Souphistes (p. 101); III. <i>Occultisme asiatique</i> ; 1. Moon (p. 102); 2. Taoisme-Kyopo (p. 102); IV. <i>Ecclectisme religieux occidental</i> ; L'Eglise scientologique (p. 103); 2. Le Christ, homme de science (p. 103); 3. Les fils heureux de la paix (p. 104); 4. Les « Ufolâtres » (p. 104); 5. Les Mormons (p. 104); 6. Les enfants du Seigneur Mo (p. 104); 7. Le chemin du bonheur (p. 105); 8. Le temple des peuples (p. 105); V. <i>Sectes « humaines »</i> ; 1. L'Antoinisme (p. 106); 2.	

2. L'Eglise chrétienne universelle (p. 106); 3. « Les amis » de l'homme (p. 107); 4. Les trois Sacrés Cœurs (p. 107); 5. L'Eglise libre (p. 107); VI. *Organisations « religieuses » terroristes*; 1. Le satanisme; (p. 108); 2. Le luciphérisme (p. 109); 3. La fraternité blanche (p. 109); 4. Ku Klux Klan, KKK (p. 109); 5. Autres groupements... (p. 109).
- B. *La connaissance et la prévention par les Roumains du prosélytisme des sectes* (p. 112); I. La « psychologie » des sectes; A. La raison (p. 114); B. Le sentiment (p. 115); C. La volonté (p. 116); II. *Quelques procédés de prosélytisme* (p. 118); III. *Devoirs du missionnaire roumain* (p. 121); IV. *La possibilité de réintégration*; A. La conduite exemplaire du prêtre (p. 126); B. Recommandations (p. 129).

II-e partie

DENOMINATIONS CHRETIENNES, DISSIDENCES ET GROUPEMENTS SEPARATISTES

Chapitre IV: CULTES RELIGIEUX PLUS RECENTS EN ROUMANIE 134—165

1. *Le culte chrétien baptiste*; origine (p. 134); doctrine (p. 137); propagation (p. 138)... en Roumanie (p. 139).
2. *Le culte adventiste du 7-e jour* (AZS); origine (p. 143); propagation (en Roumanie, p. 146); conceptions (p. 147).
3. *Le culte chrétien selon l'Évangile*; apparition (p. 151); propagation (en Roumanie, p. 152); conceptions (p. 153).
4. *Le culte pentecôtiste*; origine (p. 157); doctrine (p. 159); dissidences (p. 162).

Chapitre V: GROUPEMENTS SEPARATISTES DANS L'EGLISE ORTHODOXE ROUMAINE 165—186

- A. *Tendances centrifuges*; I. *L'Armée du Seigneur*; 1. Historique (p. 166); 2. Réintégration (p. 168); II. *Le mouvement anticalendar*; 1. Origine (p. 170); 2. Moyens de conviction (p. 174); III. *Egarements divers* (p. 176). Recommandations spéciales (p. 176).
- B. *Manifestations occultes*; « Sortilèges », magie, superstitions (p. 178); Obligations (p. 184).

III-e partie

L'INTERPRETATION ERRONNEE OU L'ECART DE L'EVANGILE

Chapitre VI: DIEU-SOURCE DE LA REVELATION DIVINE 188—234

1. *L'existence en Soi* (p. 190); Objections (p. 191); la foi et les bonnes œuvres (p. 192); le miracle et la prophétie (p. 192).
 - I. *La Sainte Ecriture* — La Bible. « Les Bibles » confessionnelles; (p. 196); A. La compréhension (p. 204); B. la dictée (p. 206); C. l'explication (p. 206); D. le respect (p. 210).
 - II. *La Sainte Tradition* — La Prédication (p. 213); « les traditions » (p. 216); les objections (p. 127).
 - III. *L'oeuvre de la Sainte Trinité*; objections (p. 225); la glossolalie (S. 226) la Providence (p. 227).
 - IV. *La Mère de Dieu*; le refus de l'hyperdoulie (p. 231); objections (« les frères du Seigneur »), p. 233.

Chapitre VII: L'EGLISE — ROYAUME DE DIEU	234—259
A. L'Eglise, la communauté des fidèles, objections (p. 236); B. L'Eglise, lieu de culte (p. 239); C. Le rapport avec la société; l'Etat (p. 245); la société (culture) et progrès, p. 249); D. « Les Eglises » chrétiennes (p. 253), la paroisse (p. 255).	
Chapitre VIII: LES PRINCIPAUX MOYENS POUR LE SALUT DES FIDÈLES	259—354
A. <i>Les Saints Sacrements</i> , objections (p. 261). 1. <i>Le Baptême</i> , objections (p. 266); la nécessité de baptiser les enfants (p. 269); 2. <i>La chrismation</i> (p. 273); 3. <i>La pénitence</i> (p. 276); 4. <i>L'Eucharistie</i> (p. 280); 5. <i>L'Ordre</i> (p. 285); 6. <i>Le mariage</i> (p. 292); 7. <i>L'onction des malades</i> (p. 298).	
B. <i>La vénération d'objets et d'images sacrées</i> (p. 303); 1. L'image du Christ (p. 305); 2. La Sainte Croix (p. 306); objections; vénération (p. 314), le signe (p. 316); 3. Les anges et les saints (p. 321); 4. Les icônes (p. 326), objections (p. 331). 5. Les saintes reliques (p. 335), objections (p. 340).	
C. <i>Hiérurgies</i> (p. 344), objections (p. 348).	
D. <i>Moyens de perfectionnement</i> ; le jeûne (p. 350), objections (p. 352).	

IV-e partie

DOCTRINES ET PRATIQUES SPECIFIQUES A CERTAINES SECTES RELIGIEUSES

Chapitre IX: REVENIR EN ARRIERE, AU PHENOMENE PHARISAIQUE ET SADUCEEN	356—371
I. <i>Le culte</i> ; publique (p. 357); objections (p. 359); privé (p. 360); Le Dimanche (p. 362), objections (p. 365); Aliments « purs » (p. 367).	
Chapitre X: LA PEUR DE LA MORT ET L'ESCHATON DES SECTES	371—392
1. Le second avènement (p. 371), objections (p. 374); 2. Calculs (p. 377); 3. Le millénaire (p. 387).	
Chapitre XI: LE ROLE ESCHATOLOGIQUE DES PRIERES POUR LES DEFUNTS	393—417
<i>L'âme et ses mystères</i> (p. 394); B. <i>La nécromancie et la réincarnation</i> (p. 401); les commémorations (p. 405); objections (p. 407); C. <i>La sage pédagogie divine au sujet de la Parousie</i> (p. 413).	

V-e partie

ANNEXES: COMPREHENSION DES THEMES SPECIAUX

Chapitre XII: « LA BIBLE » BRITANNIQUE, UNE TRADUCTION FAVORABLE AUX SECTES	418—436
Chapitre XIII: LE TYPIQUE TRADITIONNEL DE LA LECTURE DE LA SAINTE ECRITURE	437—447
Chapitre XIV: L'ADORATION DE L'IMAGE DU SAUVEUR (LE SUAIRE DE TURIN)	448—461
INDEX	462—486
DES ÉCRITS DE SPÉCIALITÉ PUBLIÉS PAR L'AUTEUR	469—472
EPILOGUE	473—476
SOMMAIRE (Anglais, P. 480; Allemand, P. 483; Russe, P. 486)	

A CHRISTIAN GUIDEBOOK AGAINST SECTARIAN PROSELYTISM

CONTENTS

	pag.
PREFACE, by Bishop Calinic of Arges	IX—XII
INTRODUCTION — <i>Romanian Orthodox Church permanently concerned with Mission and to defend the Orthodox Faith.</i>	XV—LVI

Part I

SECTARIAN PHENOMENON IN HISTORY

Chapter I: FROM HERESY TO SECTS	5— 40
I. <i>Basic Motivations</i> : A. Religious (p. 6); B. Social (p. 7); C. Moral (p. 8); D. Cultural (p. 9); E. Psycho-maladive (p. 9). Reasons: Internal (p. 10) and External (p. 14); II. <i>Historical Signposts</i> : A. Old Testament (p. 17); B. New Testament: 1. During Our Saviour's Time (p. 19); 2. During the Time of the Holy Apostles (p. 21); 3. Post-Apostolic Times (p. 22); 4. Sects and Heresies during the First Christian Centuries (p. 23); III. <i>The Great Schism</i> : Antecedents (p. 29); The Prelude to the Reforms (p. 30); IV. <i>Correct Understanding of Concepts</i> : 1. The Church (p. 33); 2. Confession (p. 34); 3—6. Worship, Heresy, Schism, Sect (p. 35); 7—9. Anarchic Group, Disident Community, Religious Organisations (p. 36); V. <i>Main neo-Protestant Movements</i> : 1. Baptist (p. 37); 2. Adventist (p. 37); 3. Pietistic (p. 38); 4. Fundamentalist (p. 39); 5. Charismatic (p. 39); 6. Spiritist (p. 39); 7. "Messianism" (p. 40).	
Chapter II: RECENT "RELIGIOUS GROUPS"	42— 98
I. " <i>Christian Disidence</i> ": 1. Reformed Adventists (p. 44); 2. Jehova's Witness (p. 46); 3. Nazarenes (p. 54); 4. The Reapers (p. 59); 5. The Bethanists (p. 61); II. <i>Mystic-morbid Sects</i> : 1. The Chlysts (p. 68); 2. The Scapetes (p. 68); 3. The Dukhobotes (p. 69); 4. The Molokans (p. 70); 5. The Stundists (p. 71); 6. The Inokentists (p. 72); III. <i>Rascal Movements</i> : 1. The Bespopovetes (p. 76); 2. The Popovetes (p. 79); IV. <i>Spiritistic "Associations"</i> : 1. Spiritistic Movement (p. 79); 2. Theosophy (p. 89); 3. Anthroposophy (92).	
Chapter III: MESSIANIC AND PROPHETIC SECTS	98—132
A. <i>Modern Sects</i> : I. <i>Indian Origin</i> : Krishna (p. 100); 2. Transcendental meditation (p. 101); II. <i>Persian-Arab "Mysticism"</i> : 1. Bah'ai (p. 101); Sufism (p. 101); III. <i>Asiatic Ocultism</i> : 1. Moon (p. 102); 2. Taoism-Kyope (p. 102); IV. <i>Western Religious Eclecticism</i> : 1. The Science Church (p. 103); 2. Christ... of Science (p. 103); The Happy Sons of Peace (p. 104); 4. "Ufolatrians" (p. 104); 5. The Mormons (p. 104); 6. Lord Mo's Sons (p. 104); 7. "The Happy Way" (p. 105); 8. The Temple of the Nations (p. 105); V. "Human" Sects: I.	

- Antoinism (p. 106); The Universal Christian Church (p. 106); Man's "Friends" (p. 107); 4. The Three Holy Hearts (p. 107); 5. The Free Church (p. 107); VI. "Religious Terrorist Organisations: 1. Satanism (p. 108); Luciferism (p. 109); 3. White Brotherhood (p. 109); 4. Ku-Klux-Klan.—KKK (p. 109); Other Groups (p. 109).
- B. *Advice to Romanians on how to come to know and to avoid Sectarian Proselytism*: I. "Psychology" of Sects: A. Reason (p. 114); B. Feeling (p. 115); C. Will (p. 116); II. Several Proselytising Methods (p. 118); III. Duties of the Romanian Missionary (p. 121); IV. The Possibility of Bringing back the Lost Sons: A. Exemplary Behaviour of the Priest (p. 126); B. Recommendations (p. 129).

Part II

DISIDENT CHRISTIAN DENOMINATIONS AND SEPARATIST GROUPS

- Chapter IV: RECENT RELIGIOUS CULTS IN ROMANIA 134—165
1. *The Christian Baptist Cult*: Origins (p. 134); Teaching (p. 137); Its Spreading (p. 138) ... in Romania (p. 139).
 2. *The Seventh Day Adventists*: Origins (p. 143); Its Spreading (in Romania) (p. 146); Its Teaching (p. 147).
 3. *The Christians according to the Gospel*: Origins (p. 151); Its Spreading (in Romania) (p. 152); Its Teaching (p. 153).
 4. *The Pentecostal Cult*: Origins (p. 157); Doctrine (p. 159); Dissidence (p. 162).
- Chapter V: SCHISMS AND SEPARATISTIC GROUPS IN THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH 165—186
- A. *Centrifugal Tendencies*: I. The Lord's Army: 1. Historical Background (p. 166); 2. Its Reintegration (p. 168); II. Anti-Calendar Movement: 1. Its Origins (p. 170); 2. Means of Persuasion (p. 174); III. Other Deviations (p. 176); Special Advice (p. 176).
 - B. *Occult Practices*: Witchcraft, Magic, Superstitions (p. 178); Duties (p. 184).

Part III

WRONG INTERPRETATIONS OR DEVIATIONS FROM THE GOSPEL

- Chapter VI: GOD-SOURCE OF THE DIVINE REVELATION 188—234
1. *Existence in Himself* (p. 190); Objections (p. 191); Faith and Good Deeds (p. 192) Miracle and Prophecy (p. 193). I. *The Holy Scripture* — The Bible. The "Confessional" Bibles (p. 196); A. Understanding (p. 204). B. "Dictation" (p. 206); C. Interpretation (p. 206); D. Respect (p. 210).
 - II. *The Holy Tradition* — Oral Teaching (p. 213); "Traditions" (p. 216); Objections (p. 217).
 - III. *The Work of the Holy Trinity*: Objections (p. 225); "Glossolalia" (p. 226); Providence (p. 227).
 - IV. *Our Lady*: against her Veneration (p. 231); Objections (The Lord's Brothers, p. 233).

Chapter VII: THE CHURCH — GOD'S KINGDOM	234—259
<i>The Church.</i> A. Community of the Believers — Objections (p. 236); B. Worship Place (p. 239); C. Her Relation with Society: the State (p. 245); the Society (Cultural and Progress (p. 249); D. Christian "Churches" (p. 253); Parish (p. 255).	
Chapter VIII: MAIN MEANS OF SAVING THE BELIEVERS	259—354
A. <i>The Holy Mysteries</i> — Objections (p. 261); 1. Baptism — Objections (p. 266); The Need to baptize Babies (p. 269); 2. Confirmation (p. 273); 3. Confession (p. 276); 4. Communion (p. 280); 5. Priesthood (p. 285); 6. Marriage (p. 292); Last Unction (p. 298).	
B. <i>The Holy Images and Objects</i> (p. 303); 1. The Image of Christ (p. 305); 2. The Holy Cross (p. 306); Objections: Wearing the Cross (p. 314), the Sign of the Cross (p. 316); 3. Angels and Saints (p. 321); 4. Icons (p. 326); Objections (p. 331); 5. Relics (p. 335); Objections (p. 350).	
C. <i>Occasional Prayers</i> (p. 344); Objections (p. 348).	
D. <i>Means to Perfection: Fasting</i> (p. 350); Objections (p. 352).	

Part IV

DOCTRINES AND PRACTICES TYPICAL TO RELIGIOUS SECTS

Chapter IX: "BACK" TO THE PHARISAIC AND SADDUCCAIC PHENOMENON	356—371
I. <i>Worship: Public</i> (p. 357); Objections (p. 359); <i>Private</i> (p. 360); <i>Sunday</i> (p. 362); Objections (p. 365); " <i>Clean</i> " <i>Food</i> (p. 367).	
Chapter X: FEAR OF DEATH AND SECTARIAN ESCHATON	370—392
1. <i>The Second Coming</i> (p. 371); Objections (p. 374); 2. <i>Calculations</i> (p. 377); 3. <i>Millennium</i> (p. 387).	
Chapter XI: THE ESCHATOLOGICAL ROLE OF THE PRAYERS FOR THE DEPARTED	393—417
A. <i>The Soul and its Mysteries</i> (p. 394); B. <i>Necromancy and Reincarnation</i> (p. 401); Prayers for the Dead (p. 405); Objections (p. 407); C. <i>The Wise Divine Pedagogy</i> in connection with Parousia (p. 413).	

Part V

ANNEX: UNDERSTANDING SPECIAL PROBLEMS

Chapter XII: BRITANNIC "BIBLE". A TRANSLATION FAVOURING SECTS	418—436
Chapter XIII: TRADITIONAL CUSTOM OF READING THE BIBLE	437—447
Chapter XIV: VENERATION OF OUR LORD'S IMAGE (TURIN VEIL).	448—461
INDEX 	462—468
WORKS PUBLISHED BY THE AUTHOR	469—472
EPILOGUE	473—476
CONTENTS (french, p. 477); (german, p. 483); (russian, p. 486).	

CHRISTLICHER WEGWEISER GEGEN DEN PROZELYTISMUS DER SEKTEN

INHALTSVERZEICHNIS

	Seite
VORWORT, von <i>Calinic</i> , Bischof von Argeş	IX — XII
EINFÜHRUNG: <i>Die unablässige Sorgfalt der Rumänischen Orthodoxen Kirche für Mission und für die Verteidigung des wahren Glaubens</i>	XV—LVI

Teil I

DER SEKTIERERISCHE GEIST IM LAUFE DER ZEIT

Kap. I: VON DER HÄRESIE ZUR SEKTE	3— 42
I. <i>Entstehungsursachen</i> : A. Religiöse Ursachen (S. 6); B. Soziale Ursachen (S. 7); C. Moralische Ursachen (S. 8); D. Kulturelle Ursachen (S. 9); E. Psychische Krankheiten als Ursache (S. 9); <i>Gründe</i> : Innere (S. 9—10); Äussere (S. 14); II. <i>Geschichtliche Ansätze</i> : A. Das Alte Testament (S. 17); B. Das Neue Testament: 1. In der Zeit Jesu Christi (S. 19); 2. In der Zeit der Heiligen Aposteln (S. 21); 3. Im postapostolischen Zeitalter (S. 22); 4. Sekten und Häresien in den ersten Jahrhunderten (S. 23); III. <i>Das grosse Schisma</i> : Vorhergehende Ereignisse (S. 29); Das Präludium der Reformen (S. 30); IV. <i>Klarstellung mancher Begriffe</i> : 1. Die Kirche (S. 23); 2. Die Konfession (S. 34); 3—6. Kultus, Häresie, Schisma, Sekte (S. 35); 7—9. Anarchistische Gruppierung, Dissidente Gemeinschaft, Religiöse Organisationen (S. 36); V. <i>Die wichtigsten neuprotestantischen Bewegungen</i> : 1. Die Baptisten (S. 37); 2. Die Adventisten (S. 37); 3. Die Pietisten (S. 38); 4. Die Fundamentalisten (S. 39); 4. Die charismatische Bewegung (S. 39); 6. Der Spiritismus (S. 39); 7. Der „Messianismus“ (S. 40).	
Kap. II: NEUERE „RELIGIÖSE GRUPPIERUNGEN“	42— 98
I. „ <i>Christliche Dissidenzen</i> “: 1. Die Reformadventisten (S. 44); 2. Die Zeugen Jehovas (S. 46); 3. Die Nazaräner (S. 54); 4. Die Schnitter (S. 59); 5. Die Bethanias Christen (S. 61).	
II. <i>Krankhaftmystische Sekten</i> : 1. Die Gottesleute (Chlysten S. 66); 2. Die Skopzen (S. 68); 3. Die Geiststreiter (Duchoborzen) (S. 69); 4. Die Molokanen (Trinker der geistlichen Milch) (S. 70); 5. Die Stundisten (S. 71); 6. Die Inokentisten (S. 72).	
III. <i>Die Bewegung des Raskols</i> : 1. Die Altgläubigen (Staroverzy) Priesterlosen (Bezpopovzy) S. (76); 2. Die Altgläubigen Priesterlichen (Popovzy) (S. 79).	
IV. <i>Spiritistische „Vereine“</i> : 1. Die spiritistische Bewegung (S. 79); 2. Die Theosophie (S. 89); 3. Die Anthroposophie (S. 92).	
Kap. III: „MESSIANISCHE UND PROPHETISCHE“ SEKTEN	98—132
A. — „ <i>Moderne</i> “ Sekten: I. Sekten <i>indischer Herkunft</i> : 1. Die Chrischna-Sekte (S. 100); 2. Die transzedentale Sekte (S. 101); II. <i>Die persisch-arabische</i>	

Mystik: 1. Der Bacha-ismus (S. 101); 2. Der Suffismus (S. 101); III. *Asiatischer Okkultismus*: Die Moon-Sekte (S. 102); 2. Der Taoismus-Kyopo (S. 102); IV. *Der westliche religiöse Eklektismus*: 1. Die christliche Wissenschaft (S. 103); 2. Christus als Wissenschaftler (S. 103); 3. Die seligen Söhne des Friedens (S. 104); 4. Die „Ufoanbeter“ (S. 104); 5. Die Kirche Jesu Christi der Heiligen der letzten Tage (Mormonen) (S. 104); 6. Die „Kinder des Herrn“ (S. 104); 7. Der „Weg der Seligkeit“ (S. 105); 8. Der Tempel der Völker (S. 105); V. *„Menschliche“ Sekten*: 1. Der Antoinismus (S. 106); 2. Die allgemeine christliche Kirche (S. 106); 3. Die „Freunde“ des Menschen (S. 107); 4. Die drei heiligen Herzen (S. 107); 6. Die freie Kirche (S. 107); VI. *Terroristische „religiöse“ Organisationen*: 1. Der Satanismus (S. 108); 2. Der Luziferismus (S. 109); 3. Die weisse Brüderlichkeit (S. 109); 4. Ku Klux Klan (KKK) (S. 109); 5. Andere Gruppierungen (S. 109).

B. — *Wahrnehmung und Vorbeugung des sektiererischen Prozelytismus durch die rumänischen Gläubigen*: I. *Die „Psychologie“ der Sekten*: A. Die Vernunft (S. 114); B. Das Gefühl (S. 115); C. Der Wille (S. 116); II. *Manche prozelytistische Methoden* (s. 118); III. *Aufgaben des rumänischen Missionars* (S. 121); IV. *Die Möglichkeit der Zurückbringung der Sektenanhänger*: A. Vorbildliche Lebensführung des Priesters (S. 126); B. Empfehlungen (S. 129).

Teil II

CHRISTLICHE DENOMINATIONEN

- Kap. IV: NEUERE RELIGIÖSE KULTEN IN RUMÄNIEN 134—165
1. Die Gemeinde gläubig getaufter Christen (*Der christliche baptistische Kultus*): Entstehung (S. 134); Lehre (S. 137); Verbreitung (S. 138); ... in Rumänien (S. 139).
 2. *Die Siebenten-Tags-Adventisten*: Entstehung (S. 143); Verbreitung (in Rumänien) (S. 146); Lehrauffassungen (S. 147);
 3. *Die Evangeliums-Christen*: Entstehung (S. 151); Verbreitung (in Rumänien) (S. 152); Lehrmeinungen (S. 153);
 4. *Die Pfingstler*: Ursprung (S. 157); Lehre (S. 159); Dissidenzen (S. 162).
- Kap. V: SEPARATISTISCHEN GRÜPPIERUNGEN IM RAHMEN DER RUMÄNISCHEN ORTHODOXEN KIRCHE 165—186
- A. *Zentrifugale Tendenzen*: I. *Das Heer des Herrn*: 1. Geschichte (S. 166); 2. Wiedereinsetzung (S. 168); II. *Die Bewegung der Altgläubigen*: 1. Ursprung (S. 170); 2. Bekehrungsmitteln (S. 174); III. *Amdere Irrtümer* (S. 176); Spezielle Wegweisungen (S. 176).
 - B. *Okkulte Manifestationen*: „Zauberei“, Magie, Aberglaube (S. 178); Verpflichtungen (S. 184).

Teil III

FALSCHER AUSLEGUNG ODER DIE ABWEICHUNG VON DEM EVANGELIUM

- Kap. VI: GOTT — DIE QUELLE DER GÖTTLICHEN OFFENBARUNG .. 188—234
1. Die Existenz Gottes an Sich (S. 190); 2. Einwendungen (S. 191); 3. Glaube und Werke (S. 192); 4. Wunder und Prophetie (S. 193).
 - I. *Die Heilige Schrift* — Die Bibel. Die konfessionellen „Bibeln“ (S. 196); A. Verständnis (S. 204); B. „Diktierung“ (S. 206); C. Auslegung (S. 206); D. Respekt (S. 210);
 - II. *Die Heilige Tradition* — Überlieferung (S. 213); „Die Traditionen“ (S. 216); Einwendungen (S. 217).

III. *Das Werk der Heiligen Dreifaltigkeit*: Einwendungen (S. 225); „Die Zungenrede“ (S. 226); De Pronoia (S. 227).

IV. *Die Theotokos — Gottesmutter*: Abwerfen der Verehrung (S. 231); Einwendungen („Die Brüder des Herrn“) (S. 233).

Kap. VII: DIE KIRCHE — DAS REICH GOTTES 234—259

A. *Die Kirche — Gemeinschaft der Gläubigen*, Einwendungen (S. 236); B. *Die Kirche — Stätte der Anbetung* (S. 239); C. *Ihr Verhältnis zu der Gesellschaft: Der Staat* (S. 245); *Die Gesellschaft: Kultur und Fortschritt* (S. 249); D. *Die Kirche und „Die christlichen Kirchen“* (S. 253); *Die Pfarrei* (S. 255).

Kap. VIII: DIE HAUPTMITTELN ZUR ERLANGUNG DES HEILS DER GLÄUBIGEN 259—354

A. *Die Heiligen Sakramente*, Einwendungen (S. 261); 1. *Die Taufe*, Einwendungen (S. 266); *Die Notwendigkeit der Kindertaufe* (S. 269); 2. *Die Myronsalbung* (S. 273); 3. *Die Busse* (S. 276); 4. *Die Koommunion* (S. 280); *Das Priestertum* (S. 285); 6. *Die Trauung* (S. 292); 7. *Die Krankensalbung* (S. 298); B. *Die Verehrung mancher heiligen Gegenstände und Bilder* (S. 303); 1. *Das Bild Jesu* (S. 305); *Das Hl. Kreuz* (S. 306); Einwendungen: *Verehrung* (S. 314); *Die Bekreuzigung* (S. 316); 3. *Die Engeln und die Heiligen* (S. 321); 4. *Die Ikonen* (S. 326); Einwendungen (S. 331); 5. *Reliquien* (S. 335); Einwendungen (S. 350); C. *Sakramentalien* (S. 344); Einwendungen (S. 348); D. *Mittel zur Vollkommenheit*: *Das Fasten* (S. 350); Einwendungen (S. 352).

Teil IV

SPEZIFISCHE LEHREN
UND PRAKTIKEN MANCHER RELIGIÖSEN SEKTEN

Kap. IX: „ZURÜCK“ ZUR PHARISÄISCHEN UND SADDUKÄISCHEN VERHALTENSWEISE 356—371

I. *Der Gottesdienst*: öffentlich (S. 357); Einwendungen (S. 359); individuell (S. 360); *Der Sonntag* (S. 362); Einwendungen (S. 365); „*Reine*“ *Speise* (s. 367).

Kap. X: DER TODESANGST UND DAS ESCHATON BEI DEN SEKTEN .. 370—392

1. *Die Wiederkunft* (S. 371); Einwendungen (S. 374); 2. *Berechnungen* (S. 377); 3. *Das Millenium* (S. 387).

Kap. XI: DIE ESCHATOLOGISCHE ROLLE DER GEBETE FÜR DIE VERSTORBENEN 392—412

A. *Die Seele und ihre Geheimnisse* (S. 394);
B. *Die Nekromantie und Wiederverkörperung* (S. 401); *Die Gedenkgottesdienste* (S. 405); Einwendungen (S. 407);
C. *Die weise göttliche Pädagogie bezüglich der Wiederkunft* (S. 413).

Teil V

ANHANG: DAS VERSTEHEN MANCHER SONDERTHEMEN

Kap. XII: „DIE BRITISCHE BIBEL“ — EINE GÜNSTIGE ÜBERSETZUNG FÜR DIE SEKTEN 418—436

Kap. XIII: DIE ALTHERKÖMMLICHE ORDNUNG BEI DER LESUNG DER HEILIGEN SCHRIFT 437—447

Kap. XIV: DIE VEREHRUNG DES ERLÖSERSBILDES (DAS TURINERTUCH) 448—461

INDEX 462—468

AUSWAHL AUS DEN VERÖFFENTLICHUNGEN DES VERFASSERS IM RAHMEN DER FACHDISZIPLIN 469—472

NACHRUF 473—467

INHALTSVERZEICHNIS: französisch (s. 477); englisch (s. 480); russisch (s. 486)

ХРИСТИАНСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ОБЗОР ПРОТИВ СЕКТАНТСКОГО (ИНОСЛАВНОГО) ПРОЗЕЛИТИЗМА

СОДЕРЖАНИЕ

	стр.
<i>Предисловие</i> , Калиника Аргеского	IX—XII
<i>Постоянная забота Румынской Православной Церкви о миссии и о защите правой веры.</i>	XV—LVI

Часть I - я

СЕКТАНТСКИЙ ФЕНОМЕН НА ПРОТЯЖЕНИИ ВРЕМЕНИ

Глава I: ОТ ЕРЕСИ ДО СЕКТЫ	3—42
I. <i>Причины проникновения</i> : А. религиозные (стр. 6); Б. социальные (стр. 7); В. моральные (стр. 8); Г. психобольные (стр. 9). Мотивы: внутренние (стр. 9—10) и внешние (стр. 14); II. <i>Исторический обзор</i> : а. Ветхий Завет (стр. 17). б. Новый Завет: 1. Время Спасителя (стр. 19). 2. Время Св. Апостолов (стр. 21). 3. Послеапостольский период (стр. 22). 4. Секты и ереси в первые века (стр. 23); III. <i>Разделение Церквей</i> : Предшествующие моменты (стр. 25). Приготовление реформы (стр. 30); IV. <i>Правильное понимание некоторых понятий</i> : 1. Церковь (стр. 23). 2. Исповедание (стр. 34). 3—6. Культ, ересь, разделение, секта (стр. 35). 7—9 Анархическая группировка, нежелаемое общество, религиозные организации (стр. 36). V-я. <i>Главные неопротестантские течения</i> : 1. Баптисты (стр. 37), 2. Адвентисты (стр. 37). 3. Пиетисты (стр. 38). 4. Фундаменталисты (стр. 39). 5. Харизматики (стр. 39). 6. Спиритисты (стр. 39). 7. «Мессианисты» (стр. 40).	
Глава II: СОВРЕМЕННЫЕ РЕЛИГИОЗНЫЕ ГРУППИРОВКИ	42— 98
I. «Христианские диссиденты»: 1. Адвентисты реформатисты (стр. 44) 2. Свидетели Иеговы (стр. 46). 3. Назарееи (стр. 54). 4. Собиратели урожая (стр. 59). 5. Бетанисты (стр. 61); II. <i>Мистически больные секты</i> : 1. Хлышты (стр. 66). 2. Скопеты (стр. 68). 3. Духоборцы (стр. 69). 4. Молоканы (стр. 70). 5. Штундисты (стр. 71). 6. Инокетисты (стр. 72); III. <i>Движение «раскола»</i> : 1. Безпоповцы (стр. 76). 2. Поповцы (стр. 79); IV. «Духовные» общества 1. Сперетеческое движение (стр. 79). 2. Теозофия (стр. 89). 3. Антропозофия (стр. 92).	
Глава III: «МИССИОНСКИЕ» И ПРОРОЧЕСКИЕ СЕКТЫ	98—132
А. <i>Секты «актуальные»</i> : 1. Индийское происхождение: Крышна (стр. 100); 2. Трансцедентные (стр. 101); II. Арабо-персигская «Мистика» 1. Бахие, 2. Суористы; III. Азиатский окултизм: Мока (стр. 102) 2. Таоисты — Куоро (стр. 102); IV. Религиозный западный эклектизм: 1. Научно-богословская Церковь (стр. 103). 2. Христос-человек науки (стр. 103). 3. Блаженные сыновья мира (стр. 104). 4. «Уфолатрия»	

- (стр. 104). 5. Мормоний (стр. 104). 6. « Дети Господин » (стр. 104). 7. « Путь счастья » (стр. 105) 8. « Храм народов » (стр. 105); V. « Гуманистические » секты: 1. Антонизм (стр. 106). 2. Универсальная христианская Церковь (стр. 106). 3. « Друзья » человека (стр. 107). 4. Три святых сердца (стр. 107). 5. Свободная Церковь (стр. 107); VI. Террористические « религиозные » общества: 1. Сатанизм (стр. 108). 2. Лучиферизм (стр. 109). 3. Белое братство (стр. 109). 4. Ку Клукс Клан — КKK (стр. 109). 5. Другие группировки . . . (стр. 109).
- Б. *Познание и предупреждение румынами сектантского прозелитизма*: 1. « Психология » сект: А. Разум (стр. 114); Б. Чувство (стр. 115); В. Воля (стр. 116); II. Некоторые способы прозелитизма (стр. 118); III. Обязанность румынского миссионера (стр. 121). IV. Возможность возвращения А. Примерное поведение священника (стр. 126). Б. Рекомендации (стр. 129).

Часть II - ая

ХРИСТИАНСКИЕ ДЕНОМИНАЦИИ

- Глава IV: **НОВЫЕ РЕЛИГИОЗНЫЕ ИСПОВЕДАНИЯ В РУМЫНИИ** 133—165
1. *Христианское баттиское исповедание*: корень (стр. 137), распространение (стр. 138) . . . в Румынии (стр. 139); 2. *Адвентический культ седьмого дня (АСА)*, начало, (стр. 143), распространение в Румынии (стр. 146), концепции (стр. 147); 3. *Христианский культ по Евангелию*, проявление (стр. 151), распространение (в Румынии, стр. 152), концепции (стр. 153); 4. *Пятдесятники*: начало (стр. 157), догматы (стр. 159), диссиденты (стр. 162).
- Глава V: **СХИЗМАТИЧЕСКИЕ ГРУППИРОВКИ В РУМЫНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ** 165—186
- А. *Центральные стремления*: I. Армия Господня: 1. История (стр. 166); 2. Возвращение (стр. 168); II. *Противокалендарическое движение (стилисты)*: 1. Начало. (стр. 170), 2. Способы убеждения (стр. 174). III. Другие заблуждения (стр. 176); Специальные наставления (стр. 176).
- Б. *Окультические манифестации*: « Колдунство », вальшебство, суеверие (стр. 178). *Обязанность* (стр. 184).

Часть III - ая

ОШИБОЧНОЕ ТОЛЬКОВАНИЕ ИЛИ УДАЛЕНИЕ ОТ ЕВАНГЕЛИИ

- Глава VI: **БОГ — ИСТОЧНИК БОЖЕСТВЕННОГО ОТКРОВЕНИЯ** 188—234
1. *Существование в Себе* (стр. 190). Возражения (стр. 191). Вера и добрые дела (стр. 192) чудо и проорочество (стр. 193). I. *Священное Писание* — Библия. Конфессиональные « Библии » (стр. 196). А. Договор (стр. 204), Б. « Диктовка » (стр. 206), В. толкование (стр. 206), Д. Уважение (стр. 210); II. *Святое Предание* — Предание (стр. 213): « предания » (стр. 216). возражения (стр. 217); III. *Деятельность Св. Троицы*, возражения (стр. 225); « глоссолалия (стр. 226). Предвидение (стр. 227); IV. *Мать Господня*: отвержение почитания Божьей Матери (стр. 231), возражения почитания (стр. 231), возражения (« братья Господня » стр. 233).
- Глава VII: **ЦАРСТВО БОЖЬЕ (ЧЕРКОВЬ)** 234 259
- А. *Церковь*, общество верующих, возражения (стр. 236); Б. место поклонения (стр. 239); В. Отношение с обществом: Государство (стр. 245), общество (культура и прогресс) стр. 249); Д. « Церкви » Христианские (стр. 253). Приход (стр. 255).

Глава VIII: ГЛАВНЫЕ СПОСОБЫ ДЛЯ СПАСЕНИЯ ВЕРУЮЩИХ.....	259—354
А. <i>Святые Таинства</i> , возражения (стр. 261): 1. <i>Крещение</i> , возражение (стр. 266), Необходимость крещения младенцев (стр. 269); 2. <i>Миропомазание</i> (стр. 273); 3. <i>Исповедание</i> (стр. 276); 4. <i>Причащение</i> (стр. 280); 5. <i>Священство</i> (стр. 285); 6. <i>Венчание</i> (стр. 292); 7. <i>Елеосвящение</i> (стр. 298).	
Б. <i>Почитание некоторых вещей и святые лики</i> (стр. 303); 1. <i>Лик Иисуса</i> (стр. 305); 2. <i>Св. Крест</i> (стр. 306), возражения: почитание (стр. 314), знак (стр. 316); 3. <i>Ангелы и святые</i> (стр. 321); 4. <i>Иконы</i> (стр. 326), возражения (стр. 331); 5. <i>Мощи</i> (стр. 335), возражения (стр. 350).	
В. <i>Требы</i> (стр. 344), возражения (стр. 348).	
Д. <i>Способы совершенства</i> : пост (стр. 350), возражения, (стр. 352).	

Часть IV - ая

ПРАКТИКИ И ДОКТРИНЫ СПЕЦИФИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕКОТОРЫХ РЕЛИГИОЗНЫХ СЕКТ

Глава IX: « НАЗАД » К ФАРИСЕЙСКОМУ И САДУКЕЙСКОМУ ФЕНОМЕНУ	356—371
1. <i>Култ</i> : публичный (стр. 357), возражения (стр. 359) частный (стр. 360); <i>Воскресенье</i> (стр. 362, возражения, стр. 365); « Чистые » блюда (стр. 367).	
Глава X: СТРАХ СМЕРТИ И СЕКТАНСКИЙ ЭСХАТОН	370—392
1. <i>Второе пришествие</i> (стр. 371), возражения (стр. 374); 2. <i>Исчисления</i> (стр. 377); 3. <i>Тысячелетие</i> (стр. 387);	
Глава XI: ЭСХАТОЛОГИЧЕСКАЯ РОЛЬ МОЛИТВ ЗА УСОПШИХ	393—417
А. <i>Душа и её таинства</i> (стр. 394); Б. <i>Некроматия и перевоплощения</i> (стр. 401), <i>Поминовения</i> (стр. 405), возражения (стр. 407); В. <i>Мудрая божественная педагогика в связи с Парусией</i> (стр. 413).	

Часть V - ая

ПОНИМАНИЕ НЕКОТОРЫХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ТЕММ:

Глава XII: « БИБЛИЯ » АНГЛИЙСКАЯ, БЛОГОПРИЯТНЫЙ ПЕРЕВОД	418—436
Глава XIII: ТРАДИЦИОННЫЙ ПОРЯДОК ЧТЕНИЯ СВ. ПИСАНИЯ	437—447
Глава XIV: ЛАТРИЯ ЛИКУ СПАСИТЕЛЯ (плащеница из Торино)	448—461
ИНДЕКС	462—468
ИЗ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЭТОЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ, АВТОРА ..	469—472
ЗАКЛЮЧЕНИЕ ЭПИЛОГ	473—476
СОДЕРЖАНИЕ (французский, стр. 477; английский, стр. 480; немецкий, стр. 483).	

Călăuza Creștină...

Lucrare reeditată de Episcopia Argeșului

Tiparul executat sub cda. 42/1996 la
Imprimeria de Vest R.A. Oradea
Str. Mareșal Ion Antonescu nr. 105

ISBN 973 97569-0-5